

Wina'am Gbaun (Ghana)

Kusaal 1996 Edition

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

MATEO.....	4
MAAK.....	32
LUUK.....	50
JOON.....	80
TUUMA.....	101
ROOM DIM.....	127
1 KORINT DIM.....	140
2 KORINT DIM.....	152
GALATIA DIM.....	160
EFESUS DIM.....	165
FILIPi DIM.....	169
KOLOSE DIM.....	172
1 TESALONIKA DIM.....	175
2 TESALONIKA DIM.....	178
1 TIMOTI.....	180
2 TIMOTI.....	184
TITUS.....	187
FILIMON.....	189
HIBIRU DIM.....	190
JEMES.....	199
1 PIITA.....	202
2 PIITA.....	206
1 JOON.....	208
2 JOON.....	211
3 JOON.....	212
JUUD.....	213
NIER PA'ALUG.....	214

MATEO

Yesu Kiristo yaanam la yela

(Luuk 3.23-38)

1 Ne'ena a Yesu one a David yaan, ka a Abraham yaan la yaanam yela. ² Abraham du'a Isaak. Ka Isaak du'a Jakob. Ka Jakob du'a Juda, ne o bieya ne o pitib. ³ Ka Juda du'a Perez ne Zera, ka ba ma yu'ur a Tama. Ka Perez du'a Heziron. Ka Heziron du'a Ram. ⁴ Ka Ram du'a Aminadab. Ka Aminadab du'a Nason. Ka Nason du'a Salmon. ⁵ Ka Salmon du'a Boaz, ka Rahab aa o ma. Ka Boaz du'a Obed ka Ruf aa o ma. Ka Obed du'a Jese. ⁶ Ka Jese du'a na'ab David.

Ka David du'a Solomon. O ma da ane Uria po'a. ⁷ Ka Solomon du'a Rehoboam. Ka Rehoboam du'a Abija. Ka Abija du'a Asa. ⁸ Ka Asa du'a Jehosafat. Ka Jehosafat du'a Joram. Ka Joram du'a Uzia. ⁹ Ka Uzia du'a Jotam. Ka Jotam du'a Ahaz. Ka Ahaz du'a Hezekia. ¹⁰ Ka Hezekia du'a Manase. Ka Manase du'a Amos. Ka Amos du'a Josia. ¹¹ Ka Josia du'a Jekonia ne bisieba. Saŋkan la ka ba gban'e Israel dim n more ba keŋ Babilon la.

¹² Ka ban keŋ Babilon la, li nya'an, ka Jekonia du'a Sealtiel. Ka Sealtiel du'a Zerubabel. ¹³ Ka Zerubabel du'a Abiud. Ka Abiud du'a Eliakim. Ka Eliakim du'a Azor. ¹⁴ Ka Azor du'a Zadok. Ka Zadok du'a Akim. Ka Akim du'a Eliud. ¹⁵ Ka Eliud du'a Eleazar. Ka Eleazar du'a Matan. Ka Matan du'a Jakob. ¹⁶ Ka Jakob du'a Josef, Meeri sid, one da a Yesu on ka ba buon Kiristo la ma.

¹⁷ Ne'ena pa'al ye Abraham n ti paae David ane yaanam kon'ob kon'ob piinanaasi. Ka David n ti paae saŋkan ka ba more Israel dim keŋ Babilon la ane yaanam kon'ob kon'ob piinanaasi. Ka saŋkan ka ba more ba keŋ Babilon la n ti paae Kiristo la da ane yaanam kon'ob kon'ob piinanaasi.

Yesu Kiristo du'am yela

(Luuk 2.1-7)

¹⁸ Yesu Kiristo du'am daa ane nwa. O ma Meeri daa ane Josef po'a'eliŋ. Ka Josef daa nan pu ban o la, ba nye ka o mor ne poog lin a Wina'am Siig Sun la din. ¹⁹ Ka o sid Josef ane dau kane a sida sob, ka pu bood ye o diis Meeri nyan nidibinee, ka gban'e o poten'erin ye o su'a bas Meeri.

²⁰ Ka on daa ten'esid yelbama o suunrin la, ka Zug-sob malek kenn o sa'an na zaansunjin. Ka malek la yel

o ye, "Josef, David yaan, da ke ka dabiem kpen' uf ne fun na di'e Meeri ka o niŋ fu po'a, bozugo biig kan poog ka o mor la, ane Wina'am Siig Sun la din. ²¹ Ka o na du'a biribiŋ. Ka fu na pud o yu'ur ye Yesu, bozugo o na faaenn o nidib ba tuumbe'edin."

²² Yelbama wusa daa niŋ ne ye Zugsob la da ke ka o nodi'esidib la yel si'el la niŋ amenja ye, ²³ "Gosima, po'asadir kane zi' dau la, na tuk poog n du'a biribiŋ, ka ba na pud o yu'ur Emanuel, lin gbin ane ye, Wina'am be ne ti."

²⁴ Ka Josef nie gbeemin n niŋ wuu Zugsob malek la yel o si'em la, ka pi'e o po'a kul. ²⁵ Amaa o daa pu ban oo, hale ka o ti du'a biribiŋ la. Ka o pud biig la yu'ur Yesu.

Banjidib la ken yela

2 Ba daa du'a Yesu Betilehem n be Juuda so'olim, na'ab Herod saŋa la. Ka dap bane a banjidib yi ya nya'an n kenn Jerusalem na ² n bu'osid ye, "On ka ba du'a ye o niŋ Jew dim na'ab la be yaani? Bozugo ti nye ne o nwadibil ya nya'an, lin zug ka ti kena ye ti pu'us o."

³ Na'ab Herod n daa wum la, li pak on ne Jerusalem dim wusa. ⁴ Ka o buol Wina'am maalmaan kpeenm-nam ne gbaurmi'idib n bu'osi ba wusa ye, "Yaani ka ba na ti du'a Kiristo la?" ⁵ Ka ba yel o ye, "Betilehem n be Juuda so'olim, bozugo Wina'am nodi'esidib la da sobne ala ye,

⁶ 'Yanam Betilehem dima,

Betilehem kane be Juuda so'olim la,
ye ya na'am ka' bumbil Juuda na'anam sisooinee,
ye bozugo ya ni ka na'ab na yi na
n gur on Wina'am nidib Israel dim.'"

⁷ Ka Herod su'a buol banjidib la n bu'osi ba saŋkan ka nwadibil la daa nie, ⁸ ka yeli ba ye, "Kem Betilehem n ia su'uŋa, ka ya ya'a nye biig la, yanam leb na ka m ban, ka mam me na keŋ n pu'us o."

⁹ Ka ban wum na'ab la yel la, ka ba keŋ. Ka nwadibil kan ka ba daa nye ya nya'an la, gaad ba tuon hale n paae zi'en biig la n be zin'isi'a la.

¹⁰ Ban daa nye nwadibil la, ka ba sunya ma'ae. Ka ba maal sumalisim bedego. ¹¹ Ka ban kpen' yin la n nye biig la ne o ma Meeri, ba igin teŋin n pu'us o, ka yidig ba bunsuma la n tis o piini line a salima ne frankin-sense ne mir.

¹² Ka Wina'am sa'ali ba zaansurj poogin ye ba da lem leb na'ab Herod sa'ane. Alazug ka ba luak n leb kul ba mej tenjin.

Ba n zo keŋ Egipti tenjin la yela

¹³ Ka ban yi la, ka Zugsob malek nie o meŋ n pa'al Josef zaansurjin n yel o ye, "Duom n zaŋ biig la ne o ma n zo n keŋ Egipti tenjin n zin'i anina n ti paae saŋkan ka m na yel uf si'el, bozugo na'ab Herod na ti ied biig la ye o ku."

¹⁴ Ka Josef due yu'uŋ n zaŋ biig la ne o ma n keŋ Egipti tenjin ¹⁵ n zin'in anina hale ka Herod ti kpi. Lin na ke ka Zugsob la da yel ne o nodi'es noor si'em la niŋ ameŋa ye, "M buol m biribinji yi Egipti tenjin la na."

Na'ab Herod n ke ka ba ku biis la yela

¹⁶ Herod n daa baŋ ye baŋidib nwa zam o la, o sunf daa pelig hale. Ka o tum ye ba ku biribis bane be Betilehem ne teens bane kpi'e anina la, bane a yuma ayi bee bane pu paae ala wusa, wenne on bu'os baŋidib n baŋ saŋa la.

¹⁷ Ka Wina'am nodi'es Jeremia da yel si'em la niŋ ameŋa ye,

¹⁸ "Ba wum so' kukor Rama tenjin,
ka o kaasid ka fabin.
Li ane Rakel, n kaasid o biis la yela,
ka pu siakid belisigo
bozugo o biis kpi ne."

Ba n yi Egipti n leb na la yela

¹⁹ Ka na'ab Herod ku'um nya'aŋ la, ka Zugsob malek daa nie o meŋ n pa'al Josef zaansurjin, Egipti tenjin, n yel o ye, ²⁰ "Duom n zaŋ biig la ne o ma n leb Israel tenjin, bozugo bane da ied biig la ye ba ku o la, kpiya."

²¹ Ka o due n zaŋ biig la ne o ma n kul Israel tenjin. ²² Ka Josef n daa wum ye Arkelaus n di o ba' Herod na'am Juuda ni la, o daa zotne dabiem ye o keŋ anina. Ka Josef zaansim nye ka li sa'al o. Ka o yi anina n keŋ Galilee so'olim ²³ ka keŋ zin'in Nazaret tenjin, wen wuu Wina'am nodi'esidib la da yel si'em la niŋ ameŋa, ye, "Ba na buol o ye o ane Nazaret tenj nid."

Joon one suud nidib Wina'am ku'om la moolug yela

(Maak 1.1-8; Luuk 3.1-18; Joon 1.19-28)

3 Saŋkan la ka Joon one suud nidib Wina'am ku'om la keŋ Juuda moogin n moon ² n yet ye, "Tiakimi ya sunya ka bas ya tuumbe'ed; ka Wina'am na'am la li'elne." ³ Wina'am nodi'es on ka ba buon Azaya la da sob yel Joon yela la, ye,
"So' be moogin, n moon ne kukotita'ar ye,
'Maalimi suer su'uŋa ka ti'ebi gur Zugsob la.
Maalimi suer la su'uŋa o zug.'"

⁴ Joon da yene fukan ka ba maal ne yugum konbid, ka nok gbaurj senbidiŋ n loo o sia. Ka o diib da ane na'azomnam ne siint. ⁵ Ka nidib da yi Jerusalem ne Juuda so'olim wusa ne teens bane kpi'e Joodan mo'ar wusa n kenn o sa'an na, ⁶ ka peligi ba poos n tu'asi ba tuumbe'ed. Ka o suu ba Wina'am ku'om mo'arin la.

⁷ Ka on nye ka Farisee dim ne Sadusii dim bedego kenna ye o suu ba Wina'am ku'om la, o yeli ba ye, "Yanam bane wenne wiigi nwa, ano'one yeli ya ye ya zom Wina'am supeen yela line kenna la?" ⁸ Ala zug tumme tuum bane pa'an ye ya tiakeya, ⁹ ka da ten'esid ye, Abraham ane ya yaaba. Ka m yeti ya ye, Wina'am tun'e zaŋ kuga nwa n maal yaas tis Abraham. ¹⁰ Nannanna lieŋ be tiis gbinin. Ka tikan wusa pu wel wel-sumaa, ba na nwaesi lob bugumin.

¹¹ "Man suudi ya Wina'am ku'om, ka li pa'al ya tiaker yela. Ka one doli mam nya'aŋ la mor paŋ gati m. Ka m pu nar ye m zal o ta'ada. On na suu ya ne Wina'am Siig Surj ne bugum. ¹² O zani wanzauk o nu'ugin ka na yel leg ki line be zienjin la, ka na vaae ki bielim la n su buorin, ka nyu'e udug la ne bugum line pu kpiisida."

Joon n daa su Yesu, Wina'am ku'om la yela

(Maak 1.9-11; Luuk 3.21-22)

¹³ Ka Yesu yi Galilee n kenn Joodan mo'arin na ye Joon suu o Wina'am ku'om. ¹⁴ Ka Joon zan'as, ka yel ye, "Li su'um ka fun na suu man, fu lee kene man sa'an naa?"

¹⁵ Ka Yesu lebiis yel o ye, "Kel ka ti siak niŋ ala nannanna, bozugo li su'um ye ti tum Wina'am bood si'em la wusa." Ka o siak ala.

¹⁶ Ka one suu o naae la, Yesu du ku'om gbeug na, ka nye ka arazana yo'og. Ka o nye Wina'am Siig Surj sigid na wenne dawan ne n zoon o zugin. ¹⁷ Ka kukor yi arazana ni na n yel ye, "Oŋa ane man binonjir, one ke ka m sunf malis bedego."

Sutaana n daa mak Yesu la yela

(Maak 1.12-13; Luuk 4.1-13)

4 Ka Wina'am Siig Surj la daa zaŋ Yesu n keŋ moogin, ka Sutaana ti mak o. ² Ka o lo noor dabisa piisnaasi yu'uŋ ne nintaŋ wusa. Ka o ko'om daa zabid. ³ Ka Sutaana kenn o sa'an na, ka yel o ye, "Fu ya'a ane Wina'am Biig, fun yelim kuga nwa ye ba kilim diib."

⁴ Ka Yesu lebis ye, "Li sobne Wina'am gbaunjin ye, 'Ninsaal ku tun'e voe ne diib yel ma'ane, asee pian'ad kan wusa yit Wina'am noorin la paas.'"

⁵ Ka Sutaana mor Yesu n kpen' tenjsurj (line a Jerusalem) la n du Wina'am pu'usum yin la zug, ⁶ ka yel o ye, "Fu ya'a ane Wina'am Biig, fun basim fu meŋ n lu tenjin, bozugo li sobne ye,
'Wina'am na tis o maleknam noor ye ba mor uf ne ba nu'us

hale ka fu ku tu'ug fu nobir ne kugire.' "

⁷ Ka Yesu yel o ye, "Li me sobne ye, 'Mit ka fu mak fu Zugsob fu Wina'am.' "

⁸ Ka Sutaana mor Yesu ya'as n du zuetita'ar zug pa'al o dunia so'olim wusa ne li pañ, ⁹ ka yel o ye, "Fu ya'a siak n igin zun'e man, m na tis uf nwa wusa."

¹⁰ Ka Yesu yel Sutaana ye, "Kem sa, li sobne ye, 'Wina'am gullim ka fu na siak n zun'e o, ka tum n tis o.' "

¹¹ Ka Sutaana bas Yesu ka keñ. Ka maleknam kena n suñ o.

Yesu pin'il o tuuma Galilee so'olim la yela

(Maak 1.14-15; Luuk 4.14-15)

¹² Ka sanñkan ka Yesu wum ye ba gban'e Joon la, o keñ Galilee so'olim, ¹³ ka yi Nazaret n keñ Kapeenum tenjin line kpi'e Galilee beuñ noorin, Zebulun ne Naftali yaas tenjin. ¹⁴ Ka lin ka Wina'am nodi'es Azaya n da yel si'el la lieb amaña ye,

¹⁵ "Zebulun ne Naftali nidib, nimbane be Joodan mo'ar nya'an n be atek baba la, zin'ig la me ane Galilee terj kane ka bane ka' Jew dim buudi be anina la.

¹⁶ Nimbane be anina la, bane be likin la, na nye neesim bedego. Neesim na be n tis bane be terj line a lik wenne ku'um terj la ni."

¹⁷ Sanñkan la ka Yesu daa moon ye, "Tiakim ka basi ya tuumbe'ed, bozugo Wina'am na'am la li'elne."

Yesu n daa buol zingban'adib la yela

(Maak 1.16-20; Luuk 5.1-11)

¹⁸ Ka Yesu n daa ken Galilee beuñ noorin la, o nye Simon one buon Piita la, ne o ba'abiig Andrew, ka ba lo-bid ba sau beuñ noorin la; ka li ane ba tuuma la. ¹⁹ Ka Yesu yeli ba ye, "Kemi na dol man ka m na pa'ali ya suer kan ka ya na ke ka nidib dol man, wuu zingban'adib niñid si'em gban'ad zimi la." ²⁰ Ka ba kpelim basi ba zimi la'ad la, ka dol o.

²¹ Ka one gaad tuon la o nye nidib ayi ya'as bane a Zebedee biis la. Ba yuda buon Jemes ne Joon. Ka ban ne ba ba' Zebedee be aaruñ la ni n maane ba zimi la'ad, ka Yesu buoli ba. ²² Ka ba kpelim bas aaruñ ne ba ba', ka dol o.

Yesu n tum si'el la yela

(Luuk 6.17-19)

²³ Yesu daa giligid Galilee so'olim wusa n kpen'ed la'asug doodin n moon Wina'am so'olim labaar ka ti'e-bid nidib ba ban'as buudi wusa. ²⁴ Ka o labaar giligid Siriya teens wusa, ka ba zañ bane wusa ben'ed wiim buudi buudi n kenn o sa'an na, bane namisid ne wiim

mekama wusa ne ningbina zabir, ne bane ka kikiris doli ba ne kpisiñkpi'ir dim ne ponda, ka o ke ka ba wusa nye laafe. ²⁵ Ka nidib bedego yi Galilee tenjin ne Dekapolis tenjin ne Jerusalem ne Juuda tenjin ne Joodan mo'ar gbeug n dol o.

Yesu pa'al nidib zuer zugin

5 Ka on nye nidib bedego, ka ba kena la, o du zuer zug n zin'i. Ka o nya'andolib la'as o sa'an na. ² Ka o pin'il n pa'ani ba.

Wina'am yelsum amaña yela

(Luuk 6.20-23)

³ Ka Yesu pa'an ye, "Wina'am yelsum be ne bane siedi ba merj la, bozugo Wina'am so'olim ane ba din. ⁴ Wina'am yelsum be ne bane mor susa'an la, bozugo Wina'am na belisi ba. ⁵ Wina'am yelsum be ne bane mor sumbugusum la, bozugo ba na so'e dunia. ⁶ Wina'am yelsum be ne bane ka Wina'am tuumsuma ko'om ne ku'onuud more ba la, bozugo ba na tig. ⁷ Wina'am yelsum be ne bane zot taab nimbaanlig la, bozugo Wina'am na zo ba nimbaanlig. ⁸ Wina'am yelsum be ne popielim dim la, bozugo ba na ti nye Wina'am. ⁹ Wina'am yelsum be ne zabpansidib la, bozugo Wina'am na buoli ba ye o biis. ¹⁰ Wina'am yelsum be ne bane ka ba namisidi ba, ba popielim tuuma zug la, bozugo Wina'am so'olim ane ba din. ¹¹ "Wina'am yelsum be ne yanam ban ka ba tu'udi ya, ka namisidi ya, ka pian'ad ziri pian'abe'ed n zi'ini ya, yanam dol man la zug. ¹² Keli ka ya sunya malis, ka ya mor ti'ir, bozugo ya nyood ane bedego arazana ni. Ala men ka ba da namis Wina'am nodi'esidib bane denji ya tuon la."

Yesu pa'alug jaarum ne neesim la yela

(Maak 9.50; Luuk 14.34-35)

¹³ Ka Yesu lem yel ye, "Ya ane jaarum dunia nwa ni. Ka jaarum mimilim ya'a yi, li na lem nye mimilim yaani? Ka li yu'un lieb ne zaalim. Ka li su'um ye ba lo-big bas, ka nidib na nood ne noba.

¹⁴ "Ya ane dunia nwa neesim. Ka ya me wenne terj kane ka ba me zuer zug la, ka li ku tun'e n su'aa. ¹⁵ Bee nid kae' na nyu'e fitla, ka pibil ne peogo, amaa o na zuol li si'el zugin, ka li nie nyain n tis nidib ban wusa n be yin la. ¹⁶ Dinzugo keli ka ya neesim nie nyain nidib tuon, ka ba nye ya tuumsuma, ka pian'a ya Ba' one be arazana ni la yu'ur.

Yesu pa'alug wada la yela

¹⁷ "Da ten'es ye m kena ye m sa'am Wina'am wada laa, bee o nodi'esidib pian'ad laa. M pu kena ye m sa'ami lii, amaa m kena ye m pa'ali li gbin amerja. ¹⁸ Yelmenjir ka m yeti ya ye, Wina'am wada bumbil baa yinni ku sa'am, asee agol ne dunia ti sa'am, ka yelug la wusa lieb amerja. ¹⁹ Dinzugo one sa'am Wina'am wada bumbil yinni, ka pa'al o taab ala, ba na ti buon o nimbil arazana so'olim ni. Amaa one n siak Wina'am noor, ka pa'al o taab ala, ba na ti buon o nintita'ar arazana so'olim ni. ²⁰ Yelmenjir ka m yeti ya ye, ya tuumsuma ya'a pu venl n gaad gbaujmi'idib ne Fariseenama, ya ku tun'e nye suer n kpen' arazana so'olim nii.

Yesu pa'alug supeen la yela

²¹ "Ya pun wum ka ba da yel kudum dim ye, 'Da ku nidaa, ka on mekama ku nid, mor yel antu'a zin'igin.' ²² Amaa man yeti ya ne ye, on mekama wusa, ka o sunf pelig ne o ba'abiig, mor yel antu'a zin'igin. Ka one me yel o ba'abiig ye, 'Yalim nwa,' o mor yel kpeenmnam sa'an. Ka one me yel o ba'abiig ye, 'Fu ka'a voonre,' on daana na nye namisug bugum tej.

²³ "Dinzugo, fu ya'a mor fu piini ye fu tis Wina'am n kenn Wina'am pu'usum yin, maan zin'ig ye fu maal maan, ka anina ka fu tienn ye fu mor yel ne fu ba'abiig, ²⁴ fun basimi fu maan zin'ikan ni, ka kej n denji maal fu yel la ne fu ba'abiig la, ka nyaan leb n maal maan la tis Wina'am.

(Luuk 12.57-59)

²⁵ "Denjim maal fu yel ne fu zabadintaa to'oto yanam nam be sueren la. Li ya'a ka'a ala, fu zabadintaa la na ta'as uf koto ni. Ka antu'a tu'ad la na tu'a fu tu'am. Ka ba mor uf kpen'es sarega ni. ²⁶ Yelmenjir ka m yeti ya ne ye, fu ku nye suer n yi sarega ni laa, asee fu yo fu sam la wusa.

Yesu pa'alug po'asa'uj la yela

²⁷ "Ya wum ka ba da yel ye, 'Mit ka ya sa'am po'a bee dau.' ²⁸ Amaa man yeti ya ne ye, so' ya'a gos po'a, ka o ya'amleog kpen' o, o sa'am po'a la ne o poten'erin.

²⁹ Fu datiuŋ nif ya'a ke ka fu tum taal, fun kpidigim li n lob bas, bozugo li su'um ye fu nif yinni na ti sa'am, n son'e ye ba zaŋ fu ningbina wusa n lob bugum tej.

³⁰ Ka fu datiuŋ nu'ug ya'a ke ka fu tum taal, fun fi'igim li n lob bas, bozugo li su'um ye fu lua yinni na ti sa'am, n son'e ye ba zaŋ fu ningbina wusa n lob bugum tej."

Yesu pa'alug po'alebisug la yela

(Mateo 19.9; Maak 10.11-12; Luuk 16.18)

³¹ "Ba pun da yel ye, 'One lebis o po'a, tisim o kaseta gbauŋ line pa'an ye o lebis po'a la.' Amaa man yeti ya ne ye, on mekama lebis o po'a, ka li ka' ye po'agoondir

yela, one ke ka po'a la lieb po'agoondir. ³² Ka one me di po'a kan ka o sid lebis la, me na ane po'asa'uj.

Yesu pa'alug pan'alim la yela

³³ "Ya lem wum ya'as ka ba da yel kudum dim ye, 'Da pan'alim ziri pan'aluŋ, amaa kel ka ya pan'aluŋ a amerja ne Zugsob la.' ³⁴ Dinzug ka man yeti ya ye, da po baa bi'ela mene. Ka da po arazana, bozugo li ane Wina'am na'am gbauŋ, ³⁵ bee po dunia ni, bozugo li ane o noba zi'elug zin'ig bee po Jerusalem, bozugo li ane na'atita'ar la tej, ³⁶ bee po fu zugo, bozugo, fu ku tun'e n ke ka fu zuobug yinni lebig pielig bee sabiliga. ³⁷ Kel ka ya pian'ad na ane eenn, eenn, bee ayei, ayei, bozugo li ya'a gaad ala, li ane tuumbe'ed sob la din.

Yesu pa'alug samyi'er la yela

(Luuk 6.29-30)

³⁸ "Ya pun wum ka ba da yel ye, 'Nif yood nif sam, ka nyin yood nyin sam.' ³⁹ Amaa man yeti ya ne ye, da yi'e tuumbe'ed sam ne. Amaa so' ya'a nwe' fu datiuŋ yier, fun fendigim fu dagobug yier la me tis o. ⁴⁰ So' ya'a gban'e uf koto ni n di'e fu banaa, fun kel ka o di'e fun dansika la men. ⁴¹ Ka so' ya'a mugus uf ye fu dol o mail yinni, fun dol o mail ayi. ⁴² So' ya'a sos uf si'el, fun tisim o, ka da moŋ one bood pe'enjire fu sa'ane.

Yesu pa'alug bi'emnam nonjir la yela

(Luuk 6.27-28, 32-36)

⁴³ "Ya pun wum ka ba da yel ye, 'Nonjimi fu buudi ka kisigi fu bi'em.' ⁴⁴ Amaa man yeti ya ne ye, ya nonjimi ya bi'emnam, ka sos Wina'am n tis bane namisidi ya. ⁴⁵ Ka ya na lieb ya Ba' one be arazana ni la biis, bozugo one ket ka o nintarj nied n tisid ninsuma ne nimbe'ednam, ka ket ka saa niid tisid bane a yelmenjir dim ne bane ka'a yelmenjire. ⁴⁶ Bozugo fu ya'a noŋ ne bane noŋ uf la, li nyood a bo? Hale baa lampodi'esidib me niŋid ala. ⁴⁷ Ka fu ya'a pu'usidne bane a fu ba'abiis gul-lim ne, fu maan bo ka li gaad fu taaba? Buudi ban pu dol Wina'am wusa niŋid ala men. ⁴⁸ Dinzugo ya bei su'uŋa wenne ya Ba' one be arazana ni la n a su'uŋa si'em la.

Yesu pa'alug nidib sunjir la yela

6 "Mit ka ya maal ya tuumsuma nidib tuon ye ba gosi. Ya ya'a maal ala, ya ku di'e nyood ya Ba' one be arazana ni la sa'ane."

² "Dinzugo fu ya'a sunj nonjiraan, da ke ka ba nwe' luŋ fu tuone, wenne zam dim maan si'em la'asug doogin ne sueya ni, ye nidib pian'a ba. Amerja ka m yeti ya ye, ban di'ene ba yood ne ala. ³ Amaa fun ya'a sunj nonjiraan, fun da ke ka fu dagobug baŋ fu datiuŋ niŋid si'ela. ⁴ Dinzugo su'am ne sunj nonjir, ka fu Ba' one nye ka fu su'ad n sunjid si'em la, na tis uf li yood.

Yesu pa'alug Wina'am sosug la yela

(Luuk 11.2-4)

⁵“Ka fu ya'a pu'usid Wina'am, fun da niŋ wenne zam dim laa, bozugo ban bood ye ba zi'e la'asug doogin ne suekita ni n pu'usid, ye nidib nye ba. Amejā ka m yeti ya ye, ba di'ene ba yood ala. ⁶Amaa fu ya'a ye fu pu'us Wina'am, fun kpen'em fu doogin ka yo za'anoor, ka pu'us fu Ba' Wina'am one su'a la. Ka fu Ba' one nye fu yela bane su'a la na tis uf li yood.

⁷“Fu ya'a pu'usidne, da pian'a pian'azaalis wenne bane zi' Wina'am n niŋid si'em la, bozugo ba ten'es ye ba pian'ad bedego zug ka Wina'am na di'e ba pu'usum. ⁸Da maan wenne bane, bozugo ya Ba' Wina'am pun mi' yanam bood si'el, hale ka ya nam pu sos oo. ⁹Dinzugo sosimi ne anwa,

'Ti Ba' one be arazana ni,

ka fu yu'ur a su'uŋa,

¹⁰ka fu na'am na kena,

ka ke ka fu boodim n maal dunia zug,

wenne lin maan arazana ni si'em la,

¹¹ka tisi ti zina diib

wenne fun n tisid ti daar wusa si'em la,

¹²ka di suguru ne ti po'ogir zug,

wenne tinam dit suguru ne ti taab bane po'ogidi ti si'em la.

¹³Ka da ke ka ti kpen' makir poogine.

Amaa yiisimi ti yelbe'ed poogin.'

¹⁴Ya ya'a di nidib suguru ba tuumbe'ed zug, ya Ba' one be arazana ni la, na di ya suguru men. ¹⁵Amaa ya ya'a pu di suguru ne nidib ba tuumbe'ed zugo, ya Ba' me ku di suguru ne ya tuumbe'ed la zugo.

Yesu pa'alug noloor la yela

¹⁶“Ka ya ya'a lo noor, yanam da niŋ wenne zam dim la lood nindaas si'em laa, bozugo ba loodne ba nindaas ye nidib baŋ ye ba lood noor. Li ane amejā ka m yeti ya ye, ba di'ene ba yood la. ¹⁷Amaa ya ya'a lo noor, yanam suenmi ya zut ne kpaam, ka piesi ya nindaas. ¹⁸Ka nidib ku baŋ ye ya lo noore. Ka ya Ba' one su'a la, na baŋi li. Dinzugo ya Ba' one nyet bun line su'a la na tisi ya li yood.

Yesu pa'alug arazana ni araza'as la yela

(Luuk 12.33-34)

¹⁹“Da su'a ya araza'as dunia nwa nii, ka zin'ikan ka muak mu'ad ka teŋinzen'em me sa'ami li, ka na'ayiis kpen'ed n zuud. ²⁰Amaa digilimi ya araza'as arazana ni. Anina ka muak ne teŋinzen'em ku sa'ami baa, ka na'ayiis me ku kpen' n zuu. ²¹Bozugo ya araza'ase be si'el la, ya potenda me bene anina.

Yesu pa'alug ningbina la yela

(Luuk 11.34-36)

²²“Fu nif wenne ningbiŋ fitla. Ka fu nif ya'a a su'uŋa, fu ningbina wusa ane nyain. ²³Ka fu nini ya'a a be'ed, fu ningbina wusa ane lik. Neesim kane nie fu ni la ya'a lebig lik, li ane lik amejā.

(Luuk 16.13)

²⁴“So' kae' na siaki dol zugsobnam ayii, bozugo o na kisi yinni, ka noŋ yinni, bee o na na'as yinni, ka po'og yinni. Ya ku tun'e dol Wina'am, ka lem bood dunia la'ade.

(Luuk 12.22-31)

²⁵“Dinzugo man yeti ya ye, ya da ya'amsid ne ya nyovuya nwa yela yanam na di si'el, bee nu si'el, bee ya ningbina na ye' si'ela. Nyovur pu gat diibo? Ka ya ningbina pu gat fuude? ²⁶Gosimi, niis bane ian'ad agol la. Ba pu buta, ka me pu buni n la'ased n su'ad buya nii. Amaa ne lin wusa, ya Ba' one be arazana ni la, diisidi ba. Yanam pu gat niise? ²⁷Ano'one be ya sisooŋine na tun'e n paas o wa'alim bi'ela one ya'amsid la zugo?

²⁸“Ka bozug ka ya ya'amsid ne ya fuud yela? Ten'esimi mopuum venla bane be moogin la n nobugid si'em la. Ba pu tumne bee nwiid gumne. ²⁹Amaa m yeti ya ye, baa na'ab Solomon ne o na'am la wusa, o da pu mor fuud ka li venl wenne nwa. ³⁰Ka Wina'am ya'a maal mood line be moogin ka li venl, ka li ku yuuge ka bugum dii li, o ku yeeli ya fuud gaad moode? Yanam bane ka ya yadda niŋir pu zu'e nwa. ³¹Dinzugo da ya'amsidi n yet ye, 'Ti na di bo?' bee 'Ti na nu bo?' bee 'Ti na ye' bo?' ³²Bane zi' Wina'am la bood nwa wusa. Ka ya Ba' one be arazana ni la, mi' ye ya bood nwa wusa. ³³Amaa denjimi n bo Wina'am so'olim ne o yelsum la yiiga, ka bun line n kpelim wusa o na paasi ya. ³⁴Dinzugo da ten'esidi bedego beug yelaa, bozugo beug na ten'es li meŋ yela. Keli ka dabisir wusa more li yel ka li siak.

Yesu pa'alug nidib n tu'ad ba taab antu'a la yela

(Luuk 6.37-38, 41-42)

7 “Da tu'ad nidib antu'a, ka Wina'am me ku tu'a ya antu'aa. ²Bozugo antu'a kan ka ya tu'as n tis nidib la, ala men ka Wina'am na tu'a ya antu'a. Ka ne makir kan ka ya mak n tis nidib la, ala men ka ya me na ti di'e.

³“Bo ka fu nyet sauk n be fu ba'abiig nifin, ka lee pu nyet datita'ar kane be fu meŋ nifine? ⁴Fu na niŋ wala n yel fu ba'abiig ye, o ke ka fu yiis sauk o nifin, ka daug be fun nifine? ⁵Zam soba, denjim yiis daug kane be fu meŋ nifin la yiiga, ka yu'un na tun'e nye nyain, ka yiis sauk kane be fu ba'abiig nifin la.

⁶“Mit ka fu zaŋ Wina'am bunsuma n tis baas, ka me da zaŋ kuga line venl ka ba buon ye peel la n lob

kukurnam tuone. Ka ba na no ne noba, ka fendig n dol uf ye ba dum.

Yesu pa'alug sosug la yela

(Luuk 11.9-13)

⁷ "Sosimi, ka ya na di'e. Iemi, ka ya na nye. Kabirimi, ka ba na siak ka yo'og n tisi ya. ⁸ Bozugo on mekama n sosid la na di'e. Ka on mekama ied la na nye. Ka one kabirid la, ba na yo'og n tis o.

⁹ "Ano'one be ya sa'an, ka o biig na sos o ma'asir, ka o tis o kugire? ¹⁰ Bee o ya'a sos zinj, ka o tis o waafu?

¹¹ Ka yanam bane a tuumbe'ed dim la, ya'a mi' ye ya tis ya biis bunsuma, ya Ba' one be arazana ni la ku tisi ya bunsuma gaad alaa?

¹² "Dinzugo yanam n bood ye nidib niñ si'em n tisi ya la, yanam me niñimi ala n tisi ba. Bozugo nwa ane Wina'am wada ne o nodi'esidib da sob si'em la.

Yesu pa'alug za'anoor siank la yela

(Luuk 13.24)

¹³ "Kpen'emi za'anoor siank, bozugo za'anoor yaliñ ne suyalinj la ken ne sa'urj zin'igin. Ka nidib bedego dol n kpen'ed anina. ¹⁴ Amaa za'anoor siank la ne suebaanlig kenne nyovur zin'igin. Ka bane nyeti li la ane bi'ela nwa.

Yesu pa'alug tiig ne li wela la yela

(Luuk 6.43-44)

¹⁵ "Miti ziri nodi'esidib bane kene ya sa'an na la. Ba sunya ni, ba ane ziri dim wuu kunduna naan lusi ba menj ne pe'es gbana n kpen' pe'esin. ¹⁶ Ba wela ni ka ya na banji ba. Na'aziir ku tun'e wel doonde. Gun'a ku tun'e wel kekamaa. ¹⁷ Tisurj wusa welne welsuma. Ka tibe'ed me welne welbe'ednam. ¹⁸ Tisurj ku tun'e wel welbe'ednama. Ka tibe'ed me ku tun'e wel welsumaa. ¹⁹ Tikan wusa n pu wel welsumaa, ba na nwa'e n bas bugum poogin. ²⁰ Dinzugo ba wela la ni ka ya na banji ba.

Yesu pa'alug on na ti zan'as sieba la yela

(Luuk 13.25-27)

²¹ "Ka'a nidib wusa bane buol man ye, 'M Zugsoba, m Zugsoba' la na kpen' arazana so'olim nii. Amaa li ane bane tum m Ba' one be arazana ni boodim la. ²² Ka daakan la nidib bedego na ti bu'os man ye, 'Zugsoba, Zugsoba, ti da pu zarj fu yu'ur pian'a Wina'am pian'ad n tis nidibaa? Ka zarj fu yu'ur kad kikiris, ka tum tuumtitada ne fu yu'uree?' ²³ Ka man na peligim poog yeli ba ye, 'M zi' ya kpan kpane. Gaadimi ka ke m, yanam tuumbe'ed dim nwa.'

Yesu pa'alug yameedib ayi la yela

(Luuk 6.47-49)

²⁴ "Ban wusa n wum m pian'ad nwa, ka di'edi li, bane wenne ya'am sob kane mee o yir kugir zugin. ²⁵ Ka saa ni. Ka ku'om zot. Ka pebisim da'ae n nwe' yir la. Ka li pu luu, bozugo li eenbir bene kugir zugin. ²⁶ Ka bane me wum m pian'ad nwa, ka pu di'e lii, ba wenne dau kane ka' ya'am, ka me o yir titanbi'isug zug. ²⁷ Ka saa ni. Ka ku'om zot. Ka pebisim da'ae n nwe' yir la. Ka li wusa lu sa'am."

²⁸ Ka Yesu n pian' pian'ad nwa naae la, ka o pa'alug la lidig nidib bedego, ²⁹ bozugo o pa'ali ba ne wenne one mor parj, ka ka'a wuu gbaurjmi'idib la pa'an si'em laa.

Yesu n ke ka kukom nye laafe la yela

(Maak 1.40-45; Luuk 5.12-16)

8 Ka Yesu sig zuer zug na ka nidib bedego du'e dol o. ² Ka kukom keenn o sa'an na igin ka yel ye, "Zugsoba, fu ya'a bood, fu na tun'e ke ka m nye laafe."

³ Ka Yesu tienn o nu'ug n si'is o ka yel o ye, "M bood ala, nyem laafe." Ka yim o nye laafe ka o kukom ban'as la bas o. ⁴ Ka Yesu lem yel o ye, "Mit ka fu yel so'. Amaa kem Wina'am maalmaan sa'an ka ke ka o gos uf, ka maal maan tis Wina'am wuu Moses da sob ye ba niñ si'em la. Ka li na pa'al nidib ye fu nye laafe nannanna."

Yesu ne sogia kpeenm tumtum la yela

(Luuk 7.1-10)

⁵ Ka Yesu daa kpen' Kapeenum ka Room dim sogia kpeenm kenn o sa'an na n sos o ⁶ ye, "M Zugsoba, m tumtum be yin n ben' n pon'olim, ka namisid hale."

⁷ Ka Yesu yel o ye, "M na kena n ti'eb o."

⁸ Ka sogia kpeenm la lebis yel o ye, "M pu su'um ye fu kenn man yin ne. Kudim yelim ne fu noor pian'auk ma'aa, ka m tumtum la na nye laafe. ⁹ Mam menj mor sogia kpeenm one so'e man, ka man me mor so-gianam ban ka m so'e. Ka m ya'a yel so' ye, 'Kem' o kenne. Ka m ya'a lem yel so' ye, 'Kem na' o ken ne na. Ka m ya'a yel m tumtum ye, 'Niñim ne' o niñidne ala."

¹⁰ Ka Yesu n wum la, ka li lidig o. Ka o yel nidib bane dol o la ye, "M pu nye so' ka o niñ m yadda wenne dau kaja nwa, hale baa Jew dim so'olim nii. ¹¹ M yeti ya ye, nidib bedego na ti yi yatuon ne yanya'arj na n zin'in Wina'am so'olim ni, ne ti yaanam Abraham ne Isaak ne Jakob n dit. ¹² Ka bane nar ye ba naan diin Wina'am so'olim faar la, ba na kadi ba kpen'es likin. Anina ka nidib na ti kaasid ka ga'ad nyina."

¹³ Ka Yesu yel sogia kpeenm la ye, "Kem kul. Ka li na niñ wenne fun niñ man yadda si'em la." Ka sanjan la ka o tumtum la nye laafe.

Yesu n ti'eb nidib bedego la yela

(Maak 1.29-34; Luuk 4.38-41)

¹⁴ Ka Yesu kenj Piita yin, ka nye Piita diem po'a ka o ben'ed ka digi ka o niñ tul. ¹⁵ Ka Yesu si'is po'a la nu'ug ka o niñtuulum la bas o. Ka o maal Yesu saan.

¹⁶ Ka zaam ma'ae ka ba mor nidib bane mor kikiris la bedego n kenn Yesu sa'an na. Ka o noor pian'ad ma'aa ka o kad kikiris la yiis ka ti'eb ban'adnam wusa. ¹⁷ Ka lin ka Azaya da sob o yela la niñ sida ye, "O di'e ti ning-bina toog ka yiisi ti ban'as wusa."

Bane bood ye ba dol Yesu ka bi'esid la yela

(Luuk 9.57-62)

¹⁸ Ka Yesu n nye ka nidib bedego gilig o la, o yel o nya'andolib la ye ba dol o kenj beunj gbeug la sa. ¹⁹ Ka gbaunmi'id keenn o sa'an na yel o ye, "Pa'ana m na dol uf, fun na kenj zin'isi'a wusa."

²⁰ Ka Yesu lebis o ye, "Tenjbumis more ba vont, ka niis more ba teed, amaa Ninsaal Biig la pu mor zin'ig ka o na kuki o zugo."

²¹ Ka dau yinni one a Yesu nya'andol yel ye, "Zugsoba, kel ka m kenj yiiga mumi m saam."

²² Ka Yesu lebis o ye, "Dol mam ka ke ka bane pu mor Wina'am nyovur paal la mum ku'um."

Yesu n yel sisi'em ka li ma'ae yirr la yela

(Maak 4.35-41; Luuk 8.22-25)

²³ Ka Yesu kpen' aarunjin la ka o nya'andolib dol o.

²⁴ Ka sisi'em tita'ar gbirigi kenn beunjin la na. Ka ku'opila ligil aarun la. Ka Yesu gbisid. ²⁵ Ka o nya'andolib kenj nie o ka ye, "Zugsoba, ti kpiide. Faanmi ti!"

²⁶ Ka Yesu lebis ye, "Yanam bane ka ya yadda niñir pu zu'e la, bo ka ya zot dabiem?" Ka Yesu tans sisi'em ne ku'opila la ka li lebi ma'ae yirr.

²⁷ Ka li lidigi ba wusa. Ka ba bu'os taaba ye, "Niñkañ nwa a ano'one, hale ka sisi'em ne ku'opila siakidi o noore?"

Yesu n kad dap ayi kikiris la yela

(Maak 5.1-20; Luuk 8.26-39)

²⁸ Ka ba paae beunj gbeug line a Gadarene tenjin la, ka dapa ayi bane ka kikiris doli ba yi yaadin na n tu'os o. Nidib zoti ba ka so' pu dol anina gata.

²⁹ Ka ba tans ye, "Wina'am Biiga, bo be tinam ne fun sisoogine? Fu kena ye fu namisi ti ka li sanja nam pu paae?"

³⁰ Ka kukurnam bedego kpi'e anina dit. ³¹ Ka kikiris sos o noor ye, "Fu ya'a kadi ti fun ke ka ti kenj kpen' kukurnamin la."

³² Ka o yeli ba ye, "Kemi." Ka ba yi dapin la ka kpen' kukurnamin la. Ka kukurnam la wusa zo kukuna ni n sig beunjin la ka ku'om dii ba. ³³ Ka bane guri kukur-

nam la zo kenj tenj poogin yel line maal dap ayi la, ban ka kikiris daa doli ba la. ³⁴ Ka tenj la nidib wusa yi kenj Yesu sa'an, ka ban nye o la, ba sos o ye o yimi ba tenjin.

Yesu n ti'eb pon'or la yela

(Maak 2.1-12; Luuk 5.17-26)

⁹ Ka Yesu lenj kpen' aarunjin la ka lo'onj beunj la n lebi o menj tenjin na. ² Ka ba zanj dau ka o a pon'or na ka o dig o debirin. Ka Yesu n nye ka ba niñ o yadda la, o yel pon'or la ye, "M dakoonree, kpe'enjimi fu sunf, m yiisi fu tuumbe'ed la bas."

³ Ka gbaunmi'idib ten'esidi ba sunya ni ye, "Dau kañja tu'udne Wina'am."

⁴ Ka Yesu banj ban ten'esid si'em la, ka yel ye, "Bo ka ya ten'esid poten'ebe'ednam ya sunya ni? ⁵ Bo a na'ana ne man naan yelin dau la ye, 'M yiisi fu tuumbe'ed la bas' bee man naan yelin dau la ye 'Duom kenje?'" ⁶ Ka yel ye, "M na ke ka ya banj ye Ninsaal Biig mor panj dunia ni ye o na tun'e yiis tuumbe'ed n bas." Ka yu'un yel pon'or la ye, "Duom, zanjimi fu debir n kul." ⁷ Ka o due kul. ⁸ Ka nidib bedego la nye line naam la ka dabiem kpen' ba. Ka ba zun'od Wina'am one tis panj kañja ninsaal la.

Yesu n buol Mateo la yela

(Maak 2.13-17; Luuk 5.27-32)

⁹ Ka Yesu yi zin'ikan ka nye dau kan ka ba buon Mateo ka o zin'i lampo doogin di'esid lampo, ka o yel o ye, "Duom doli m." Ka Mateo due dol o.

¹⁰ Ka Yesu n be yin n dit la, ka lampodi'esidib ne 'tuumbe'ed dim' kena la'ase dit ne on ne o nya'andolib la. ¹¹ Ka Farisee dim sieba nyee li la, ka bu'os o nya'andolib la ye, "Bo ka ya pa'an la dit ne lampodi'esidib ne 'tuumbe'ed dima?'"

¹² Ka Yesu wumi li ka yeli ba ye, "Bane mor laafe la pu bood du'ata, asee bane ben'ed la na bood du'ata.

¹³ Kem zamisi li gbin, lin da sob Wina'am gbaunjin si'em la ye, 'M boodne nimbaanlzoor n gaad maan.' Ka Yesu lem yel ye, "M pu kena ye m buol popielim dima, asee tuumbe'ed dim la."

Noloor la yela

(Maak 2.18-22; Luuk 5.33-39)

¹⁴ Ka Joon one suud nidib ku'om la nya'andolib kenn Yesu sa'an na n bu'os o ye, "Bo ka tinam ne Farisee dim lood noor sanja mekama, ka fu nya'andolib la pu looda?"

¹⁵ Ka Yesu bu'osi ba ye, "Po'apaal zuanam na maal susa'anj po'adaan nan be ba sa'an laa? Amaa dabisir na kena ka ba na yiis po'adaan la ba sa'an. Sanjan ka ba yu'un na lo noor.

¹⁶ "So' kae' na zanj pien paal lig fukudugo. O ya'a ninj ala pien paal la na ke ka fukudug la aans ka li na tuenn bedego.

¹⁷ So' men pu lied danpaal waa kudug nii. O ya'a ninj ala danpaal la na ke ka waa la tans ka daam la ne waa la wusa sa'am. Asee ba zanj dapaaligi n kpa'ae su waa paalisin, ka li wusa na kpelim a su'uŋa."

Kpeenm la po'ayu'a la yela ne po'a one si'is Yesu fuug la yela

(Maak 5.21-43; Luuk 8.40-56)

¹⁸ Ka Yesu n da pian'adi ba la, ka kpeenm yinni keenn o sa'an na igin o tuon ka yel ye, "M po'ayu'a kpi ka m bood ye fu kena zanj fu nu'ugo si'is o, ka o tilig." ¹⁹ Ka Yesu ne o nya'andolib due dol o.

²⁰ Ka po'a so' daa be anina n ben'ed ka ziim yuod o yuma piinayiŋa. Ka o kaae Yesu nya'aŋ na n si'is o fuug noor, ²¹ ka ten'esid ye, "M ya'a kulum si'is o fuug, m na nye laafe."

²² Ka Yesu fendigi gilig n nye o, ka yel o ye, "M po'ayua, kpe'eŋimi fu suunr." Fu yadda ninjir ke ka fu nye laafe. Ka to'oto yim ka o nye laafe.

²³ Ka Yesu n keŋ kpen' kpeenm la yin, ka nye googinam ne nidib la wusa ka ba maan tukpeedug. ²⁴ Ka o yel ye, "Ya wusa yiimi. Bipuŋ la pu kpii, o gbidne." Ka ba wusa la'ad o. ²⁵ Ka on ke ka nidib la yi la, o kpen' bipuŋ la doogin n gban' o nu'ug, ka o due. ²⁶ Ka labakaŋa nwa yadig tengbaunj la wusa ni.

Yesu n ti'eb zunzoos ayi la yela

²⁷ Ka Yesu yi zin'ig kan la n ken, ka zunzoos ayi n dol o n tansid ye, "David yaaŋa, zomi ti nimbaanlig."

²⁸ Ka o kpen' yin, ka zunzoos la keenn o sa'an na, ka o bu'osi ba ye, "Ya siak ye m na nyaŋe tum ne'e?" Ka ba lebis ye, "Eenn, Zugsoba."

²⁹ Ka o si'isi ba nini ka yel ye, "Kel ka li ninj wuu ya yadda a si'em la." ³⁰ Ka ba nini la lak ka ba nyet. Ka o sa'ali ba ye, "Da yel so' ne'eŋaa." ³¹ Amaa ba mool o labaar la teŋ kan wusa.

Yesu n ti'eb dau gik la yela

³² Ka ban da yit la, ninsieba da mor dau kan ka kikirig dol o ka o a gik ka o kenn Yesu sa'an na. ³³ Ka Yesu kad kikirig la yiis, ka dau gik la pin'il pian'ad. Ka li lidig so' kam zan'a, ka ba yel ye, "Ti nam pu nye ne'eŋa nwa buudi Israel teŋinee."

³⁴ Amaa Farisee dim la yel ye, "Li ane kikiris kpeenm la tis o paŋ ka o kati ba yiisid."

Yesu n zo nidib bedego nimbaanlig la yela

³⁵ Ka o keŋ teŋpoodin ne teŋkpemisin wusa, ka pa'an la'asug doodin ka moon Wina'am so'olim labasuŋ la, ka ti'ebid nidib ba wiim buudi buudi wusa. ³⁶ Ka o nye

nidib bedego, ka zo ba nimbaanlig. Ka ba wenne pe'es bane ka' konbkemma, ka ba namisid hale ka ka' so' ka o na suŋi baa. ³⁷ Ka o yel o nya'andolib la ye, "Poog la zood zu'eya, amaa tumtumnib la pood. ³⁸ Dinzugo sosim poog la sob ka o tum tumtumnib poogin la."

Yesu nya'andolib piinayiŋa la yuda

(Maak 3.13-19; Luuk 6.12-16)

10 Ka Yesu buol o nya'andolib piinayiŋa la la'as taaba ka tisi ba paŋ ye ba kad kikiris, ka ma'ae ban'as ne wiim buudi wusa. ² O Tumtumnib piinayiŋa la yuda nwa. Yiiga sob ane Simon, on ka ba buon ye Pi-ita la, ne o pitu Andrew, ne Zebedee biis Jemes, ne Joon, ³ ne Filip ne Bartolomew, ne Tomas, ne Mateo, on a lampodi'es la, ne Jemes, Alfeus biig, ne Tadus, ⁴ ne Simon, o ane nidib bane bood ye Jew dim zabi ba teŋgbaunj yolisim zug la yinni, ne Judas Iskariot, one na zam Yesu la.

Piinayi la na tum si'em la yela

(Maak 6.7-13; Luuk 9.1-6)

⁵ Piinayi kaŋa nwa ka Yesu da tumi ba ka yeli ba ye, "Da keŋ buudi kan ka'a Jew dim la sa'anee, ka da kpen' Samaria dim teŋinee. ⁶ Amaa kemi Israel dim sa'an bane wenne pe'ebane bodig la. ⁷ Ya ya'a ken, yanam moolim ye, 'Wina'am so'olim la li'el ne.' ⁸ Ka ma'ae ban'adnam, ka vu'ug bane kpi, ka maal kukoma ka ba nye laafe, ka kad kikiris. Ya di'edne ka pu yooda, dinzugo tisimi ka da di'e yoode. ⁹ Da zanj salima ligidi bee anzurifa ligidi bee koba ya buorisnee. ¹⁰ Da zani kolug sueren bee banaas ayi bee ta'ada bee duore. Li nar ka one tum tuuma la me di.

¹¹ "Ya ya'a kpen' teŋsi'a yanam iem ninsuŋ yire sig ka kpelim anina n ti paae ya yiib saŋa. ¹² Ya ya'a kpen' yin la, yanam pu'usimi ba. ¹³ Ka ba ya'a di'e ya, yanam ke ka ya sumalisim sigi ba ni. Amaa ba ya'a zan'asi ya, yanam ke ka ya sumalisim kpelimi ya sa'an. ¹⁴ Ka yikan bee teŋkane pu di'e yaa bee kelisidi ya pian'ade yanam kpa'asimi ya noba titan ka yi. ¹⁵ Asida sida ka m yeti ya ye saria kadib daar la, teŋkan dim na nye toog n gaad Sodom ne Gomorra nidib."

Yesu pa'alug namisug la yela

(Maak 13.9-13; Luuk 21.12-17)

¹⁶ Ka Yesu lem yel ye, "M tumi ya wenne pe'esi na be kunduna soogin. Ala zugo more ya'am wuu wiigi ne, ka a su'uŋa wenne na'adawana ne.

¹⁷ "Gu'usimini ya meŋ ne nidib. Ba na ti gban'e ya more keŋ koto ni, ka bu'u ya ba la'asug doodin.

¹⁸ Mam zug ba na gban'e ya keŋ kpeenmnam ne na'anam tuon. Ka ya na tu'asi mam labasuŋ la tisi ba, ne buudi kane ka' Jew dim la. ¹⁹ Ka ba ya'a more ya na, da ke ka li paki ya, yaname na yel si'ela bee yaname na

pian' si'ela. Bozugo Wina'am Siig Surj na tisi ya yanam na pian' si'el sarjan. ²⁰ Pian'abane ka ya ye ya pian'ala, ka'a ya dinne. Li ane ya Ba' Wina'am Siig Surj one be ya ni la pian'ad.

²¹ "Ba'abiig na gbi'i o ba'abiig n ke ka ba kuu o. Ka saamnam me na niŋ ala ne ba biis. Ka biis me na gbi'i ba du'adib n ke ka ba kuu ba. ²² Ka nidib bedego na kisigi ya, man yu'ur la zug. Ka one modig ka doli m n ti paae si'el mekama wusa naar sarja, o na nye faangir. ²³ Ba ya'a namisi ya teŋ si'a, yanam zo toom teŋ. Mam yeti ya ne ye, ya ku nyanje naae ya tuuma la Israel teensin ka Ninsaal Biig la nyaan kenaa.

²⁴ "Nya'andol pu gati o tuon soba. Ka samkpan'as me pu gati o zugsoba. ²⁵ Li su'um ka nya'andol wen wuu o tuon sob ne, ka samkpan'as wenne o zugsob ne. Ka ba ya'a tu' yidaan ye o a Beelzebul, ba na tu' yidim la ka li gaadi ala.

Yesu pa'alug one ka ba na zo la yela

(Luuk 12.2-7)

²⁶ "Da zoti nidib dabiem. Si'el kae' ka ba ligili li ka li ku lake. Ka line sua' wusa na nie paalo. ²⁷ Man yeti ya si'el likin nwa, asee ka ya nie li nintanjin. Ka mane nya'am si'el ya toba ni nwa, moolimi li dood zug ka so' wusa wum. ²⁸ Da zoti dabiem ne bane kuud niŋgbina, ka ku nyanje ke ka siig la kpi laa. Amaa zomi Wina'am one na nyanje sa'am niŋgbina ne siig wusa bugum teŋin. ²⁹ Ba pu kuosid niimbibisa ayi kobire? Amaa baa yinni ku lu teŋin n kpii, asee ka ya Ba' Wina'am siaki li. ³⁰ Hale zuobid line be ya zutin la, Wina'am mi'i li kal. ³¹ Dinzugo, da zoti dabiem. Ya mor nyood gaad niimbibis bedego.

Yesu pa'alug on siakir ne on ki'isug la yela

(Luuk 12.8-9)

³² "On mekama siak mam nidibin ye o doli man, m me na siak o m Ba' Wina'am tuon arazana ni. ³³ Ka on mekama ki'is mam nidibin ye o ku doli ma, m me na ki'is o m Ba' Wina'am tuon arazana ni."

Yesu pa'alug sumalisim ne zabir la yela

(Luuk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ "Da ten'es ye mam kena ye m mor sumalisim dunia ni naa. Ka' alaa. Li ane zabir ka man more kena. ³⁵ M ken la zug ane ye, 'biribis zab ne ba saamnam, ka bipumis zab ne ba manam, ka bipo'ab me zab ne ba sidib manam. ³⁶ Ka nid bi'emnam na aa o meŋ yidim.'

³⁷ "Ka on mekama noŋ o saam bee o ma gati m, o pu nar ne o na doli ma. Ka one mekama noŋ o biribiŋ bee o bipuŋ gati m, o pu nar ne o na doli ma. ³⁸ Li ane ala men tis on mekama pu nok o dapuudir zee n doli ma. ³⁹ Ka on mekama guri o nyovur, na ko'oŋi li. Amaa one basi o nyovur mam dolim zug, na nyee li.

Yesu n pa'an line mor nyood la yela

(Maak 9.41)

⁴⁰ "On mekama di'e ya, o di'ene man. Ka on mekama di'e man, o di'ene one tum man na la. ⁴¹ Ka on mekama di'e Wina'am nodi'es on a Wina'am nodi'es la zug, o na di'e nyood wenne Wina'am nodi'es la ne. Ka on mekama di'e popielim sob, on a popielim sob la zug, o na di'e nyood wenne popielim sob la ne. ⁴² Ka on mekama kulum nok ku'om ma'asig n tisi m nya'andol bibis nwa yinni, on aa m nya'andol la zug, m yeti ya asida ye, o na di'e o nyood."

Yesu pa'alug Joon kibar la yela

(Luuk 7.18-23)

11 Ka Yesu n pa'ali o nya'andolib piinayiŋa la naae la, ka o yi zin'ikan keŋ teens bane kpi'e la n moon Wina'am labaar ka pa'an nidib la.

² Ka Joon n da be sarega ni la ka wum Kiristo tuuma labaar, ka tum o nya'andolib Yesu sa'an, ³ ye ba bu'os ye, "Fune a one na kenna la bee ti gur so' nya'aŋa?"

⁴ Ka Yesu lebis ye, "Kem yeli Joon yanam wum ka nye si'el. ⁵ Zunzoos nyet ka ponda ken ka kukoma nye laafe, ka tobkpidanam wum ka bane kpi vu'ug, ka ba moon labasuŋ n tisid noŋdim. ⁶ Yelsum be ne one pu bi'esid ne mam."

Yesu pa'alug Joon la yela

(Luuk 7.24-35)

⁷ Ka ban n keŋ la ka Yesu pian'adi pa'an nidib la Joon yela ye, "Bo bun ka ya daa keŋ moogin ye ya gose? Ya daa keŋ ye ya gos mood ban ka sisi'em mi'imi ba la bee? ⁸ Ka bo yela ka ya keŋe? Ya keŋ ye ya nye dau kane ye fusuma la bee? Ten'esimi, bane ye fusuma la be na'anam yaan. ⁹ Ka bo yela ka ya keŋe? Ya keŋ ye ya gos Wina'am nodi'es la bee? M yeti ya ye, eenn, asida. On ka ya keŋ gos la gaad Wina'am nodi'es si'a. ¹⁰ Dau kaŋa a one yela ka li da sob la ye,

'Gosimi m tumi m tumtum fu tuon na, ka o na maali fu suer nyain.' "

¹¹ Ka Yesu yel ye, "So' kae' ka ba du'a o ka o gaad Joon ne. Amaa one a kpaanr Wina'am so'olim ni la gaad Joon." ¹² Joon labaar moolug sarja la n ti paae nannan nwa la, nidib daa mugusidi ba meŋ ye ba paam Wina'am so'olim la kpen'. Ka zigid ye ba keŋ tuone kpen'. ¹³ Wina'am nodi'esidib wusa ne wada kan ka Moses da tis la sobne so'olim la yela hale ka Joon nan kae'. ¹⁴ Ya ya'a bood ye ya banji li gbin, Joon ane Elija one na kenna la. ¹⁵ One mor toba, n bood ye o wum, on banjin li gbin su'uŋa.

¹⁶ "Bo ka m na zaŋi n mak ka li wen wuu zumaan kaŋa nidiba? Ba wenne biise zin'i da'ani buoni ba taa-ba ye, ¹⁷ 'Ti piebid wiis ka ya pu wa'ada, ka kaasid kuur

ka ya pu fabin na.' ¹⁸ Ka Joon kena lood noor ka pu nuud daam ka ba yel ye, 'Kikirise dol o.' ¹⁹ Ka Ninsaal Biig la kena dit ka nuud ka ba yel ye, 'O ane diis ne danuud, ka o zuanam ane lampodi'esidib ne ninyood.' Ya'am sob tuuma pa'an ye o mor ya'am."

Yesu sa'al teens bane pu niŋ o yadda la

(Luuk 10.13-15)

²⁰ Ka o zerigi teens bane ka o tum tuumnyalima bedego ka ba pu tiake ba tuumbe'ed la. Ka yel ye, ²¹ "Korazin dima, yel to'og be ya zug. Besaida dima, yel to'og be za zug men. Bozugo tuumnyalima line tumi ya sa'an nwa ya'a da tumin ne Taya ne Sidon teensin ba naan tiakin ka yee boto fuud ka bug tampeligim line pa'al ye ba tiakeya. ²² Ala zug ka m yeti ya ye, Wina'am saria kadib daar la, li na toe tisi ya n gaad Taya ne Sidon dim. ²³ Ne yanam Kapeenum dima, ya bood ye ya du'osi ya meŋ arazana nii? Ya na sig ku'um zin'igin. Tuumnyalima line ka m tum ya sa'an nwa ya'a da tumin Sodom teŋin li naan kpelim been zinkaŋa nwa. ²⁴ Ka m yeti ya ye Wina'am saria kadib daar la, li na toe n tisi ya n gaad Sodom dim."

Yesu pa'alug Ba' la ne Biig la yela

(Luuk 10.21-22)

²⁵ Saŋkan la Yesu yel Wina'am ye, "M Ba' one a arazana ne dunia Zugsoba, m pu'us uf ne fun sua'ad yela nwa ka ya'am dim ne baŋidib ku baŋi li gbin la, amaa fu ke ka biis baŋi li. ²⁶ Eenn m Ba', li ane fu meŋ ya'amboodim." ²⁷ Ka Yesu yel nidib la ye, "M Ba' pun tisi m si'el wusa. So' zi' Biig laa, asee Ba' la. Ka so' me zi' Ba' laa, asee Biig la ne ban ka Biig la bood ye o nie pa'ali ba o Ba' la.

Yesu buol nidib o sa'an ye ba nye vu'usum

²⁸ "Kemi mam sa'an na, yanam ban wusa ze zetebisa genn la, ka mam na tisi ya vu'usum. ²⁹ Zaŋimi m yokisin daug la n pa'al ya niŋgoya zug ka zamis mam sa'an. Ala ka ya na nye vu'usum, bozugo m ane sumbugusum daana. ³⁰ M yokisin daug la fakne ka m ziid la pu tebisa."

Vu'usum Daar niŋir la yela

(Maak 2.23-28; Luuk 6.1-5)

12 Saŋkan la ka Yesu daa buŋ ki poodin Jew dim vu'usum daar, ka o nya'andolib ko'om zabid ka ba gis ki la nweem onbid. ² Ka Farisee dimi n nye la ka ba yel Yesu ye, "Gosima, fu nya'andolib la sa'amidne wada la suer, ban niŋid si'em vu'usum daar la."

³ Ka Yesu lebis ye, "Ya pu karem lin ka David da niŋ saŋkan ka on ne bane dol o ko'om daa zabid laa? ⁴ O daa kpen' Wina'am pu'usum yin n di bodobodo kan ka ba maal maan tis Wina'am la, line pu nar ye ba di, asee

bane a Wina'am maalmaanib la gullim. ⁵ Bee ya pu karem Moses wada gbaunŋin la ye Wina'am maalmaan sa'am vu'usum daar wada la, ba maalmaan tuuma ni, ka taal kae'? ⁶ Man yeti ya ne ye so' be kpela n gat Wina'am pu'usum yir la, ⁷ Ya ya'a baŋin sob kaŋa nwa gbin, ye Wina'am bood nimbaanlzoor n gaad maana la, ya naan ku yelin ye taal be, bane pu mor taale la zugo. ⁸ Bozugo Ninsaal Biig la, one a vu'usum daar la Zugsob."

Dau one ka o nu'ug kpi la yela

(Maak 3.1-6; Luuk 6.6-11)

⁹ Ka Yesu keŋ kpen'e ba la'as doogin. ¹⁰ Ka dau so' be anina ka o nu'ug kpi. Ka dap be anina n bood ye ba yel ye Yesu tum taal, ka bu'os o ye, "Li dol wada suer ye so' ti'ebim nidib vu'usum daare?"

¹¹ Ka Yesu lebis ye, "Ya so' ya'a more o pe'og ka li lu bumbokin Wina'am vu'usum daar, o ku yiisi o? ¹² Amaa ninsaal mor nyood bedego gaad peog. Dinzug o li dol wada suer ka so' tum line a su'um vu'usum daar."

¹³ Ka Yesu yel dau la ye, "Tienmi fu nu'ug la." Ka o tienn. Ka o nu'ug la niŋ su'uŋa wuu nu'ug kaŋa la men. ¹⁴ Ka Farisee dim la yi yinŋ ye ba gban'e noor yinni ka ku Yesu.

Wina'am tumtum one ka o gaŋ la yela

¹⁵ Ka Yesu baŋi li ka toom zin'ig. Ka nidib bedego dol o. Ka o ti'ebi ba wusa. ¹⁶ Ka o yeli ba ye ba da ke ka so' baŋi li yela. ¹⁷ Ne'eŋa niŋ ala ye Wina'am nodi'es Azaya da pian' si'el la niŋ sida ye, Wina'am yel ye,

¹⁸ "Gosim, man tumtum, one ka m gaŋ o ka noŋ o.

O yela ma'edi m suunr bedego.

Ka m na ke ka m Siig Suŋ be o ni,

ka o na mool mam yelsida n tis buudi wusa.

¹⁹ O ku mor noŋban kpi'eunŋ bee tansida.

Ka so' ku wum o kukotita'ar paalo nii.

²⁰ Dibir line ko'og ka pu naae,

o ku ko'ogi li naae.

Ka lauŋ kane pu dit su'uŋa,

o ku kpiisi lii.

O na niŋ ala n ti paae saŋkan ka yelsida na nyaŋ si'el wusa.

²¹ Ka buudi wusa na mor ti'ir o yu'urin."

Yesu ne Beelzebul, one a Sutaana la yela

(Maak 3.20-30; Luuk 11.14-23)

²² Ka nidib mor nid yinni, one a zunzoŋ, ka lem a gik, ka kikiris dol o la, n kenn Yesu sa'an na. Ka o tis o laafe hale ka one a gik la pian'ad ka nyet. ²³ Ka li lidig nidib bedego la wusa, ka ba bu'os ye, "Dau nwa ka'ane na'ab David yaaŋaa?"

²⁴ Ka Farisee dim wum ala, ka yel ye, "Beelzebul one a kikiris na'ab la n tis dau kaŋa paŋ ka o kad kikiris."

²⁵ Ka Yesu ban ban ten'esid si'el la, ka yeli ba ye, "So'olimkan wusa ka weligir be li ni la na sa'am. Ka tenjkan wusa bee yikan wusa ka weligir be, li ku zi'ene.

²⁶ Sutaana ya'a kad Sutaana, o weligidne o mej. Dinzugo o so'olim na niŋ wala zi'ene? ²⁷ Man ya'a kad kikiris ne Beelzebul paŋa, ano'on paŋ ka yanam biis na kad kikirise? Alazug ban na a ya antu'a tu'ad. ²⁸ Amaa li ya'a ane Wina'am Siig Suŋ paŋ ka mam kad kikiris la, Wina'am so'olim kenn ya sa'an na.

²⁹ "So' na niŋ wala kpen' paŋ sob yin n vaae o la'ad, ya'a ka' ye o denji lo paŋ sob la, ka naan yu'un vaae la'ad la?"

³⁰ "One pu be man sa'anee, o zan'asidne man. Ka one pu la'ased ne manee, o widigidne. ³¹ Alazugo m yeti ya ne ye, pian'abe'ed wusa ne tuumbe'edkan wusa ka nidib niŋ la, ba na nye suguru. Amaa one pian'ad Wina'am Siig Suŋ la be'ed wusa, o ku nye suguru. ³² Nidkan wusa pian'ad Ninsaal Biig la pian'abe'ed, on na tun'e nye suguru. Amaa nid kane pian'ad Wina'am Siig Suŋ la be'ed, o ku nye suguru dunia nwa saŋa, bee saŋa kane kenna laa.

Yesu pa'alug tiig ne li wela la yela

(Luuk 6.43-45)

³³ "Asee ka tiig a su'um ka li wela me a su'um. Tiig ya'a a tibe'ed li wela me ane welbe'ednam. Tiig wela bigisid lin a tisi'a. ³⁴ Ya ane wiigi biise! Ya na niŋ wala ten'esid be'ed ka pian'ad sida? Line be ya suunrin la, lin ka ya pian'ad. ³⁵ Ninsuŋ yiisidne bunsuma ban ka o sua' o suunrin na. ³⁶ M yeti ya ye, hale pian'a yaalis wusa ka ya pian' la, ba na bu'osi ya ya'as saria kadib daar. ³⁷ Ya menji pian'ad si'el nannanna la na yiisi ya. Ka ya menji pian'ad si'el nannanna la me na kpen'esi ya yelin."

Ban n bood ye Yesu maal nyalima la yela

(Maak 8.11-12; Luuk 11.29-32)

³⁸ Ka gbaunŋmi'idib ne Farisee dim yel Yesu ye, "Pa'ana, ti bood ye fu tum tuumnyalima ka ti gos."

³⁹ Ka o lebisi ba ye, "Yanam bane a tuumbe'ed dim ne bane pu niŋe m yadda bood ye ya nye tuumnyalima. Ya ku nye tuumnyalima asee Wina'am nodi'es Jona tuumnyalima la. ⁴⁰ Wenne Jona da be ziŋ tita'ar poogin daba atan', yu'uŋ ne nintaŋ la, ala men ka Ninsaal Biig la na be yaugin daba atan' yu'uŋ ne nintaŋ. ⁴¹ Nineve dim na ti du'e zi'en saria kadib daar, ka li a kaset be'ed zumaanŋ kaŋa dim zug. Bozugo ba daa wum ka Jona moon Wina'am labaar la ka ba tiake ba sunya. Amaa so' be kpela gat Jona. ⁴² Ka po'ana'ab one da yi tej lalle la me na du'e zi'en saria kadib daar, ka li a kaset be'ed zumaanŋ kaŋa dim zug. Bozugo o daa yine tej kane lal na ye o wum na'ab Solomon ya'am pian'ad. Amaa so' be kpela gat na'ab Solomon."

Yesu n pa'an kikirig la yela

(Luuk 11.24-26)

⁴³ Ka Yesu ye, "Kikirig ya'a yi nid sa'an o ken ne pipirigin, n ied zin'ig ye o be. Ka o ya'a pu nye lii, ⁴⁴ o na yele o mej ye, 'M na leb ne yikan ka m daa yi ka bas la ni.' Ka o ya'a leb ka nye ka si'el si'el kae', ka li piis nyain zi'e, ⁴⁵ o na yi lem mor kikiris ayopoi bane tuumbe'ed gat o na. Ka ba wusa kpen'e be anina. Ka nid la fara yu'un na gaad yiiga la. Li na niŋe ala n tis zumaanŋ kaŋa nwa dim."

Yesu ma ne o pitib la yela

(Maak 3.31-35; Luuk 8.19-21)

⁴⁶ Yesu n da nam kpelim pian'ad ne nidib la, ka o ma ne o pitib paae na, ka be kukperŋi n bood ye ba pian' ne o. ⁴⁷ Ka nid yinni yel o ye, "Gosima, fu ma ne fu pitib be kukperŋ bood ye ba nyee uf."

⁴⁸ Ka Yesu lebis o ye, "Ano'one a m ma? Ka ano'onami a m pitiba?" ⁴⁹ Ka o tiesi o nu'ugo pa'ani o nya'andolib la ka yel ye, "Gosima, bama nwa a m ma ne m pitib.

⁵⁰ One tum m Ba' one be arazana ni la boodim, one a m pitu ne m taunn ne m ma."

Kpaad one waal bunbuuda la yela

(Maak 4.1-9; Luuk 8.4-8)

13 Ka daakan ya'as ka Yesu yi yin la keŋe zin'in beuŋ gbeug. ² Ka nidib bedego la'as o sa'an na, ka o kpen' aarunjin, ka nidib be beuŋ gbeug. ³ Ka o yeli ba yela bedego ne siilis n yet ye, "Dau da be n keŋ ye o waal o bunbuuda. ⁴ Ka on waan la, bunbuud sieba lu suer zug. Ka niis kena n di. ⁵ Ka sieba lu zin'ikan ka tan pu zu'e ka a tampiins zut. Ka tani pu zu'e la zug ka li bul to'oto. ⁶ Ka nintaŋi tulug la, ka ba zianki nwiilim, lin ka'a nya'a la zug. ⁷ Ka sieba lu gon'os soogin, ka gon'os la nobugi sianki ba. ⁸ Amaa sieba lu ko'olum zin'ig, ka wel bielim. Sieba wel kobuga. Ka sieba wel pi-isyuobu. Ka sieba me wel piistan'. ⁹ One mor toba on wum."

Lin yela ka Yesu tis siilis la

(Maak 4.10-12; Luuk 8.9-10)

¹⁰ Ka o nya'andolib kena bu'os o ye, "Bo ka fu pian'ad ne siilis tisidi ba?"

¹¹ Ka o lebisi ba ye, "Yanam di'e Wina'am so'olim yel-sua'ada. Amaa ban pu di'ee. ¹² One mor na di'e pa'as ka li a bedego. Ka one pu mor la, hale ba na di'e on mor si'el la. ¹³ Dinzug ka m pian'adi tisidi ba ne siilis, bozugo ba gosidne ka pu nyeti lii, ka me wum ka pu banjidi li gbin ne. ¹⁴ Sobkan ka Azaya da sob la niŋ sida ba ni ye, 'Ya na wum ka ku banji li gbin ne, ka na gosid ka ku nyeti lii.

¹⁵ Ba sunya digilimne,
ka ba li' ba toba ka pu wum na,
ka umi ba nini ka pu nyeta.

Li ya'a ka' alaa,
ba na nye ne ba nini,
ka wum ne ba toba,
ka banji li gbin ne ba sunya,
ka tiake lebe m sa'an na ka m ti'ebi ba.' "

¹⁶ Ka Yesu ye, "Amaa yelsum be ya ni, yaname mor ni-
ni ka li nyet, ka mor toba ka li wum la. ¹⁷ Yelsida ka m
yeti ya ye, Wina'am nodi'esidib ne popielim dim be-
dego bood hale ye ba nye yaname nye si'el la, ka pu
nyee lii, ka bood ye ba wum yaname nye si'el la, ka pu
wum."

Yesu pa'al dau kane waal bunbuuda siiliŋ la gbin

(Maak 4.13-20; Luuk 8.11-15)

¹⁸ "Dinzug, kelisimi one waal bunbuuda la siiliŋ la
gbin. ¹⁹ So' ya'a wum Wina'am labaar la ka pu banji li
gbin ne, o wenne bunbuuda bane lu sueren la. Ka Su-
taana one a tuumbe'ed daana la kena n yiis line kpen'
o suunrin la. ²⁰ Ka bane lu tampiins zug la wenne one
wum labaar la ka di'e li aniŋa niŋa ne sumalisim. ²¹ Ka
line ka'a nya'a la zug, li pu yuuge ka kpi. O ya'a di fara
bee namis Wina'am labaar yela o nyorigidne n bas.
²² Ka bane lu gon'os soogin nwa ane bane wum labaar
la, ka dunia poten'er daami ba, ka araza'as boob yela
siank labaar la ka li pu wele. ²³ Ka bane lu ko'olum
zin'ig la ane one wum labaar la ka banji li gbin. Ka sid
welne wela wuu kobuga bee piisyuobu bee piistan'."

Ki ne natis siiliŋ la

²⁴ Ka Yesu lem siilim ba siiliŋ yinni ya'as ye, "Wina'am
so'olim wenne dau kane budi o ki poogin. ²⁵ Ka yu'urŋ
sob ka nidib be gbeemin ka dataa me zaŋ natis keŋ n
budi gendig kiin la. ²⁶ Ka ki la yi na nobugi siak pidigir.
Ka natis la me nobug ka ba nye ka li ka' kii.

²⁷ "Ka tumtumrib la kenn yidaan la sa'an na n bu'os
o ye, 'Zugsoba, fu daa pu bud kisuma poogin laa? Ka
bo ka natis gendig bedego?'

²⁸ "Ka o yel ye, 'Li ane dataa la niŋe li.'

"Ka tumtumrib la bu'osi ye, 'Fu bood ye ti keŋ vonn
natis la bee?'

²⁹ "Ka o yeli ba ye, 'Ayei, ya ya'a niŋ ala ya na la'am
vonn ne ki. ³⁰ Kel ka li wusa bi'ig n ti paae bunib saŋa,
ka m yel m bunib la, ka ba vonn natis la yiiga n bobigi
ba n nyu'e bugum. Ka lee bun ki la n su buorin.' "

Bielim line pood la siiliŋ

(Maak 4.30-32; Luuk 13.18-19)

³¹ Ka Yesu yeli ba siiliŋ yinni ya'as ye, "Wina'am
so'olim la wenne zensi'a, line yu'ur buon ye mustard
bielim, ka dau so' budi o poogin. ³² Bielim la pood gat

bielim wusa amaa li ya'a bud li nobugid n gat tituud
bane be wusa, ka lieb wenne tiig ne ka niis kena maali
ba teed li wila ni."

Dabin siiliŋ la

(Luuk 13.20-21)

³³ Ka o yeli ba siiliŋ yinni ya'as ye, "Wina'am so'olim
la wenne dabin ne, ka po'a noki li gendig bodobodo ni,
ka li ke ka li nob."

Yesu n da pian'ad ne siilis la yela

(Maak 4.33-34)

³⁴ Ne'eŋa wusa ka Yesu pian'ad nidib la ne siilis, hale
o pu yeli ba pian'asi'a ka li ya'a ka'ane siiliŋa. ³⁵ Ne'eŋa
ane ye li niŋ sida Wina'am nodi'es la da sob si'el la ye,
"M na siilim ne siilis, ka na pa'al yelsua'ada bane
sua'ad dunia pin'ilug saŋa la n ti paae nannanna nwa
la."

Yesu pa'al ki ne natis siiliŋ la gbin

³⁶ Ka Yesu bas nidib la ka kpen' yin. Ka o nya'andolib
kena yel o ye "Pa'alimi ti poog la natis la gbin ne a
si'em."

³⁷ Ka o yeli ba ye, "One waal bunbuud soma la ane
Ninsaal Biig la. ³⁸ Ka poog la a dunia, ka bunbuud so-
ma la gbin ane Wina'am so'olim nidib. Ka natis la a Su-
taana nidib. ³⁹ Ka dataa one but natisi gendig la, a Su-
taana. Ka bunib saŋa la a dunia naar. Ka bunib la a
Wina'am maleknam.

⁴⁰ "Ka ban la'as natis la los bugumin si'em la, ala men
ka li na niŋ dunia naar la. ⁴¹ Ninsaal Biig la na tumi o
maleknam ka ba la'as bane pan'asid nidib, ne tuum-
be'ed dim wusa bane be Wina'am so'olimin la ⁴² ka yi-
isi ba lob bugum zin'igin. Ka ba na kum ka ga'adi ba
nyina. ⁴³ Ka nidib bane a ninsuma na nie ba Ba'
Wina'am so'olimin wenne winig nied si'em la. Dinzugo
one mor toba, on wum."

Araza'as bane sua' teŋin la siiliŋ

⁴⁴ Ka Yesu ye, "Wina'am so'olim la wenne araza'as
bane sua' teŋin. Ka dau so' nye li ka lem lebi ligili li
ya'as. Ka o sunf ma'ae hale ka o kuli kuos on mor si'el
wusa lebi n da' poog la."

Kugvenliŋ kane buon peel la siiliŋ

⁴⁵ Ka lem ye, "Wina'am so'olim wenne kukpinkpine
one ied kugvenla ban ka ba buon peel la, ka li ligidi
zu'e hale. ⁴⁶ Ka on nye peel yinni ka li ligidi zu'e be-
dego la, o keŋ kuos on mor si'el wusa lebi da'a li."

Lauŋ la siiliŋ

⁴⁷ Ka Yesu ye "Wina'am so'olim la lem wenne lauŋ
kane ka ba lob mo'arin ka li gban'e zimi buudi wusa.

⁴⁸ Ka li pe'el laurj la. Ka ba teegi li du'os guur ka gaans bunsuma la n su ba gona ni, ka lob bunbe'ednam la bas. ⁴⁹ Li me na a ala dunia naar saŋa. Wina'am malek-nam na kena n gaans nimbe'ednam la ninsuma soogin, ⁵⁰ ka lobi ba bas bugum zin'igin, ka ba na kum ka ga'ad nyina."

Bunsuma bane a bunkuda ne bunpaala la yela

⁵¹ Ka Yesu bu'osi ba ye, "Ya banj ne'enam gbin ne?"
Ka ba lebis o ye, "Eenn."

⁵² Ka o yeli ba ye, "One a gbaunmi'id Wina'am gbaun kudigin la ka yu'un zamis bam Wina'am gbaun paalig la Wina'am so'olim la yela, wenne yidaan one yiisidi o bunsuma bane a bunkuda ne bunpaala ne."

Ba n zan'as Yesu o meŋ teŋin la yela

(Maak 6.1-6; Luuk 4.16-30)

⁵³ Ka Yesu n siilim siilis la naae la ka o ⁵⁴ kuli o teŋin ka pa'ali ba, ba la'asug doodin. Ka li lidigi ba, ka ba yel ye, "Ka oŋa nye ya'am kaŋa ne tuumnyalima nwa yaani? ⁵⁵ O ka'ane dakpi'ed biiga? Ka li ka'ane o ma ka ba buon Meeri laa? Ka li ka'ane o pitib a Jemes ne Josef ne Simon ne Judas laa? ⁵⁶ Ka ka'ane o tanpi nwa zi'e ne ti laa? Ka yaani ka dau kaŋa nye ne'enama?" ⁵⁷ Ka ba zan'as o.

Amaa Yesu yeli ba ye, "Ba na'asid nodi'es zin'ig wusa, asee o meŋ teŋin ne o yidimin ka ba ku na'as oo."

⁵⁸ Ban pu niŋ o yadda la zug, ka o pu tum tuumnyalima bedego anina.

Joon one suud nidib ku'om la ku'um yela

(Maak 6.14-29; Luuk 9.7-9)

14 Saŋkaŋa nwa ka na'ab Herod da wum Yesu labaar, ² ka yeli o samanzin'idib ye, "Oŋa ane Joon one daa suud nidib ku'om la, vu'ug kumin. Dinzug ka o mor paŋ n tum tuum kaŋa."

³⁴ O yel ne'eŋa bozugo Joon daa yel Herod ye, "Li pu nar ye fu di fu ba'abiig po'a Herodiase." Ka Herodias yela ka o gban'e Joon n loo more keŋ kpar sarega ni, ⁵ ka bood ye o kuu o ka gi'ig nidib la bozugo ba ten'es ye o ane Wina'am nodi'es.

⁶ Ka Herod du'am tienr daar di'ema paae ka Herodias po'ayua wa' nidib tuon ka Herod sunf ma'ae hale, ⁷ ka o po yel bipuŋ la ye, "Fun n bood si'el wusa m na tis uf." ⁸ Ka o ma pa'al o suer ka o yel na'ab Herod ye, "Tisim man Joon zug laa nwa ni nannanna." ⁹ Ka na'ab la sunf sa'am, ka amaa on po saam tuon la zug ka o tis noor ye ba tisim bipuŋ la on bood si'el. ¹⁰ Ka tum so' sarega ni ka o fi'ig Joon zug. ¹¹ Ka ba niŋ zug la laan na tis bipuŋ la, ka o zaŋi li tis o ma. ¹² Ka o nya'andolib kena zaŋ o ningbina la mum ka keŋ yel Yesu.

Yesu n diis dap tusa anu la yela

(Maak 6.30-44; Luuk 9.10-17; Joon 6.1-14)

¹³ Ka Yesu wum labaar la ka kpen' aaruŋin yi teŋkan la, n toom zin'i kane ka nidib kae'. Ka nidib bedego n banj li la ka ba yi teensin la benn o ne noba. ¹⁴ Ka on yi aaruŋin la na o nye nidib bedego ka ba nimbaanlig mor o ka o ti'eb bane ben'ed la.

¹⁵ Ka zaami ma'ae la ka o nya'andolib la kena ka yel o ye, "Kpela ane moogin, ka saŋa la me toogid, dinzugo basim nidib la ka ba keŋ teensin n da' diibi di."

¹⁶ Ka Yesu yeli ba ye, "Keli ka ba kpelim ka tisini ba diib ka ba di."

¹⁷ Ka ba lebis o ye, "Ti more bodobodo gbila anu ne zimi ayi ma'aa."

¹⁸ Ka Yesu yeli ba ye, "More li na tisi m." ¹⁹ Ka o yel nidib la ye ba zin'inim mood la zug. Ka o nok bodobodo gbila anu la ne zimi ayi la gosi agol n pu'us Wina'am bareka ka gben'es bodobodo la n tis o nya'andolib la, ka ba tis nidib la. ²⁰ Ka so' mekama dii tig. Ka nya'andolib la vaae line kpelim la, ka li pe'el peed piinayin. ²¹ Ka bane di diib la kal da a wuu dap tusanu hale ka po'ab ne biis kal pu pa'ase.

Yesu n ken ku'om zug la yela

(Maak 6.45-52; Joon 6.15-21)

²² Ka Yesu ke ka o nya'andolib kpen' aaruŋin la gaad tuoni lo'oŋ beuŋ la gbeug sa, ka on kpelim ye o ke'es nidib la, ka ba kul. ²³ Ka on ke'esi ba naae la, ka du zuer zug ye o sos Wina'am. Ka zaam ti ma'ae ka o kon'o kon' be anina. ²⁴ Aaruŋ la daa bene beuŋ la teŋsuk, ka ku'opila nwe'edi li, ka sisi'em tu'usidi li.

²⁵ Ka bekenkeung asubaa ka Yesu kenne ku'om zug n wa'ae o nya'andolib sa'an. ²⁶ Ka ban nye ka o ken ku'om zug la dabiem kpen'e ba hale. Ka ba yet ne dabiem ye, "Lina ane silinsiug."

²⁷ Ka Yesu kpen kpemisi ba ye, "Kpe'enjimi ya sunya ka li ane man. Da zoti dabiem."

²⁸ Ka Piita yel ye, "Zugsoba, li ya'a sid ane fun, tisimi m noor ka m tu'us uf ku'omin la."

²⁹ Ka o yel ye, "Kem na." Ka Piita yi aaruŋin la ken ku'om la zug tu'usid Yesu. ³⁰ Ka on nye sisi'em la da'ad la, ka dabiem kpen' o, ka o pin'ili sim ka tansid ye, "Zugsoba faanmi m bas."

³¹ Ka Yesu tieli gban' o nu'ug to'oto ka yel o ye, "Dau kane yadda niŋir pu zu'e la, bo ka fu bi'esida?"

³² Ka ba kpen' aaruŋin la ka sisi'em la gu'e. ³³ Ka o nya'andolib la na'as o n yet ye, "Asida oŋa a Wina'am Biig la."

Yesu n ti'eb ban'adnam la yela

(Maak 6.53-56)

³⁴ Ka ba lo'onj beunj la n kenn Gennesaret tenjin na.
³⁵ Ka nidib la nye Yesu ka banj o la, ka tum buol tenjbane kpi'e anina nidib, bane ben'ed wusa, ka ba more ba kenn o sa'an na, ³⁶ ka sos o ye o kudim kel ka ban'adnam la si'isi o fuug noor. Ka nidib bane wusa daa si'isi li la, nye laafe.

Jew dim yaanam pa'ala la yela

(Maak 7.1-13)

15 Ka Farisee dim sieba ne gbaunji'idib la yi Jerusalem n kena bu'os Yesu ye, ² "Bo ke ka fu nya'andolib la zan'as ti yaanam malima la? Ba pu piesidi ba nu'us su'unja ka nan dita."

³ Ka o lebis bu'osi ba ye, "Bo ke ka ya zan'as Wina'am noyelug la ka doli ya menj malima? ⁴ Wina'am noyelug la ye, 'Na'asimi fu ba' ne fu ma.' Ka lem yel ye, 'Nid ya'a po'ogi o ba' bee o ma, o su'um ye ba kuu o.' ⁵ Amaa yanam lee pa'an ye, so' ya'a mor si'el ka na sunj o ba' bee o ma, ka yele ba ye bun la ane Wina'am din, li pu mugus ye o noki li n tis o ba' laa. ⁶ Lina ke ka ya zan'as Wina'am noyelug ka doli ya menj malima. ⁷ Yanam zam dima, Azaya da mor sida on da di'e Wina'am noyelug tisi ya ka li yel ye,

⁸ 'Nimbama nwa na'asid mam Wina'am ne ba pian'ad,

amaa ba sunya lalli mam hale.

⁹ Ka ba na'asi la ane zaalim tis mam, bozugo ba pa'an ne ninsaalib noyelug wenne li ane mam Wina'am pa'alug ne."

Bun line ket ka nidib a dian'ad la yela

(Maak 7.14-23)

¹⁰ Ka Yesu buol nidib ka yeli ba ye, "Kelisimi ka banji li gbin. ¹¹ Ka'a line kpen'ed ninsaal noorin la ket ka o a dian'ade, amaa line yit ninsaal noorin la ket ka o a dian'ad daan."

¹² Ka o nya'andolib la bu'os o ye, "Fu mi' ye Farisee dim la sunya peligne ne fun yel si'em laa?"

¹³ Ka Yesu lebis ye, "Bunbutir mekama wusa ka m Ba'one be arazana ni la pu bud la, ba na voonn li bas.

¹⁴ Keli ba sa. Ba wenne zunzonj naani ve'ed zunzonj ne. Ka zunzonj ya'a ti ve'ed zunzonj asee ka ba wusa lu bumbokin."

¹⁵ Ka Piita yel o ye, "Pa'alimi ti siilij kanja gbin a si'em."

¹⁶ Ka o bu'osi ba ye, "Yanam pu tun'e banjida? ¹⁷ Ya pu banj ye line ka so' dit la sigidne poorin ka lem yit o ningbina nii? ¹⁸ Amaa line yit ninsaal noorin la yit ne o suunrin ka ne'enja ket ka o a dian'ad daan. ¹⁹ Ka poten'er be'ed yitne suunrin na. Line ket ka o a ninku-

ud, ka sa'amid po'ab, ka tum dian'ad tuuma, ka faand nidib, ka ma'ad dama'am, ne yu'ur sa'an. ²⁰ Ne'enja a dian'ad nidibin ka ka'ane a dit ka pu pied nu'usi a dian'ade."

Po'a niij Yesu yadda si'em la yela

(Maak 7.24-30)

²¹ Ka Yesu toomi anina n kerj teens bane kpi'e Taya ne Sidon la. ²² Ka Keinan dim po'a yi tenj ban na n kenn o sa'an na sos o ye, "David yaanja, zomi m nimbaanlig, ka m po'ayu'a ka kikirig dol o ka li namisid o hale."

²³ Ka Yesu sin. Ka o nya'andolib la sos o ye, "Kadim po'a la ka o kerj sa; ka o maan tukpeedug."

²⁴ Ka o yeli ba ye, "Wina'am tum man ne Israel dim sa'an gullim, bane wenne konbid bane bodig la."

²⁵ Ka po'a la kena igin o tuon ka yel ye, "Zugsoba sunjimi m."

²⁶ Ka o lebis ye, "Li pu nar ye so' zanj biis diibi lobi tis baase."

²⁷ Ka po'a la lebis ye, "Zugsoba, li a sida. Ka baa daan ya'a dit ka dizora lut tenjin, baas la na pi'isi li."

²⁸ Ka o lebis ye, "Po'aa, fu mor yadda niijir bedego. Ka fun bood si'el la, li na a ala n tis uf." Ka anina yim ka o po'ayu'a la nye laafe.

²⁹ Ka Yesu yi anina den'ed Galilee beunj la noorin, ka kerj du zuer zug zin'in anina. ³⁰ Ka nidib bedego kenn o sa'an na, n mor wabis, ne zunzoos, ne ponda, ne gigis, ne wiim sieba bedego kena digili ba o tuon. Ka o ti'ebi ba. ³¹ Ka li lidig nidib la, ban nye ka gigis pian'ad, ka ponda tiake a su'unja, ka wabis ken, ka zunzoos nyet, ka ba na'asid Wina'am on ka Israel dim pu'usid la.

Yesu n diis dap tusa anaasi la yela

(Maak 8.1-10)

³² Ka Yesu buol o nya'andolib la, ka yele ba ye, "M zot nidib nwa nimbaanlig bozugo li paae daba atan' ka ba be m sa'an ka me pu mor diib na dii. Ka m pu bood ye m basi ba ka ba kul ne ko'om. Li ya'a ka' ala ba na ti vip sueren."

³³ Ka o nya'andolib la bu'os o ye, "Ka ti ye ti nye diib yaani moogin nwa diis nidib bedego bama nwa?"

³⁴ Ka Yesu bu'osi ba ye, "Ya mor bodobodo gbila ala?" Ka ba lebis ye, "Ayopoi ne zimbibis bi'ela."

³⁵ Ka Yesu yel nidib la ye ba zin'inim tenjin. ³⁶ Ka o zanj bodobodo gbila ayopoi la ne zimi la, ka pu'us Wina'am, ka gben'es diib la n tis o nya'andolib la. Ka ba zanji pudug tis nidib la. ³⁷ Ka ba wusa dii tig. Ka ba vaae dikane kpelim la la'as ka li pe'el peed ayopoi.

³⁸ Ka bane di diib la kal a tusa anaasi, hale ka po'ab ne biis kal pu pa'ase. ³⁹ Ka o bas nidib la, ka kpen' aarunjin kerj Magadan tenjin.

Ba n bood ye Yesu maal bunnyalima la yela

(Maak 8.11-13; Luuk 12.54-56)

16 Ka Farisee dim ne Sadusii dim sieba kenn Yesu sa'an na n bood ye ba bend o, ka yet o ye o maal bunnyalima line sid yi arazana ni.

² Ka Yesu lebis ye, "Winig ya'a kpen'ed ya yet ye zin'ig la a nyain bozugo sangbana la a zen'ug la zug. ³ Ka be-keeung ka ya yet ye saa na ni, bozugo sangbana la a zen'ug ka sobug la zug. Ya tun'e pa'al sangbana la a si'em, amaa ya ku nyaŋe baŋ zabina line pa'an saŋa la a si'em. ⁴ Zumaan kaŋa nidib bane a nimbe'ednam ne dian'ad tuuma dim ka pu dol Wina'am suer la, bood tuumnyalima amaa ba ku nyee asee Jona tuumnyalima zabin la." Ka o basi ba ka toom.

Farisee dim ne Sadusii dim dabin la yela

(Maak 8.14-21)

⁵ Ka nya'andolib la lo'oŋ beuŋ gbeug la sa, ka tam bodobodo morem. ⁶ Ka Yesu yeli ba ye, "Gu'usimi ya meŋ ne Farisee dim ne Sadusii dim dabin la yela."

⁷ Ka nya'andolib la pian'ad ne taaba ye, "Tiname pu mor bodobodo na la zug ka o yel ala."

⁸ Ka Yesu baŋi li ka bu'osi ba ye, "Yanam bane yadda ninjir pood nwa, bo ka ya pian'ad yaname pu mor bodobodo la yela? Ya nam pu baŋ li gbin nee? ⁹ Ya pu tenr bodobodo gbila anu la ka dap tusa anu daa di laa? Ka ya daa vaae dikane daa kpelim la n pe'el peeda ala? ¹⁰ Bee bodobodo gbila ayopoi la ne dap tusa anaasi la? Peeda ala ka ya daa vaae dikane daa kpelim la? ¹¹ Ka bo ka ya pu baŋ ye m pu pian'adi ya bodobodo yela? Gu'usimi yanam ne Farisee ne Sadusii dim dabin la yela." ¹² Ka ba naam baŋ ye o pu yeli bane ye ba gu'usimi ba meŋ ne dabin kane gendig bodobodo ni laa, amaa Farisee dim ne Sadusii dim pa'ala la.

Piita n yel Yesu a so' la yela

(Maak 8.27-30; Luuk 9.18-21)

¹³ Ka Yesu paae Sizerea Filipi tenjin ka bu'os o nya'andolib la ye, "Nidib yet ye man one a Ninsaal Biig la a ano'one?"

¹⁴ Ka ba lebis n yel ye, "Sieba ye, fu ane Joon, one da suud nidib ku'om la. Ka sieba ye Elija. Ka sieba ye, Jere-mia, bee one a Wina'am nodi'es so'."

¹⁵ Ka o lebis n bu'osi ba ye, "Ka yanam on yet ye man a ano'one?"

¹⁶ Ka Simon Piita lebis n yel o ye, "Fu ane Kiristo, Wina'am one voe la Biig."

¹⁷ Ka Yesu lebis n yel o ye, "Simon, Joon biig, yelsum be fu zug, bozugo li ka' ninsaal pa'al fu nwaa, amaa li ane m Ba' one be arazana ni la. ¹⁸ M yet uf ye, fu ane Piita. Ka tampiing kaŋa ka m na zi'el m yadda dim la'a-sug. Ka ku'um ku mor paŋ ne baa. ¹⁹ M na tis uf

arazana so'olim saafibiis. Bun lin wusa ka fu na lo dunia nwa zug la, lin me na lo arazana ni. Ka bun lin wusa ka fu na idig dunia nwa zug la, lin me na idig arazana ni." ²⁰ Ka Yesu sa'al o nya'andolib la ye, ba da yel so' ye, one a Kiristo laa.

Yesu n pa'al o ku'um la yela

(Maak 8.31-9.1; Luuk 9.22-27)

²¹ Saŋkan la ka Yesu pin'il n pa'an o nya'andolib la ye, "Li a tilas ye m keŋ Jerusalem n paam namisug bedego tenjin kpeenmnam ne Wina'am maalmaan kpeenmnam ne gbaunmi'idib sa'an. Ka ba na ku m. Ka daba atan' daar ka m na vu'ug kumin."

²² Ka Piita buol o n yi kpeŋ n pin'il n sa'an o ye, "Wina'am na yiis uf yelkaŋa ni, ka li da niŋ uf alaa."

²³ Ka Yesu fendig n yel Piita ye, "Lem m nya'aŋ, Sutaana nwa. Fu giŋid man ne. Fu ten'esug ane ninsaal poten'er ka ka' Wina'am din ne."

²⁴ Ka Yesu yel o nya'andolib la ye, "Nid ya'a bood ye o dol man, asee ka o zan'as o meŋ boodim ka zaŋ o ku'um dapuudir n dol man. ²⁵ On wusa bood ye o sua' o nyovur la, o nyovur la na bodig. Amaa on wusa n bas o nyovur man zug la, o na nye o nyovur. ²⁶ Nid ya'a nye dunia nwa la'ad wusa, ka o meŋ nyovur la bodig, o nyood a bo? Bozugo si'el kae' dunia ni ka nid na zaŋ n tiak o nyovure. ²⁷ Ninsaal Biig la na ti kena ne o Ba' na'am line nyeen pil pil ne o maleknam, ka saŋkan la o na tis so' kam wusa yood line zemisi ba tuuma. ²⁸ Yelmeŋir ka m yeli ya ye, ninsieba zi'e kpela ka ku kpil, ka na nye Ninsaal Biig la n kenna ne o na'am."

Yesu n tiak o meŋ la yela

(Maak 9.2-13; Luuk 9.28-36)

17 Ka daba ayuobu nya'aŋ la, ka Yesu zaŋ Piita ne Jemes ne Jemes ba'abiig Joon n du zuetita'ar zug. Ka ban gullim be anina. ² Ka o tiak ba tuon. Ka o nindaa niene nyain wuu nintaŋ ne. Ka o fuud pelig hale. ³ Ka ba nye Moses ne Elija, ka ba kena n sonsid ne Yesu.

⁴ Ka Piita yel Yesu ye, "M Zugsoba, li a su'um ye ti be kpela. Fu ya'a siak, m na ti' suga atan' n tis fun yinni, Moses yinni, Elija me yinni."

⁵ Ka on nam kpelim pian'ad la, ka saŋgbaun line nie nyain kena n ligili ba. Ka kukor yi saŋgbaun la ni n yel ye, "Oŋa ane m binonjir, one paae m ya'am bedego. Kelisimi ne o pian'ad."

⁶ Ka o nya'andolib la n wum la, ka ba vabin tenjin ne dabetita'ar. ⁷ Ka Yesu li'el n si'isi ba n yel ye, "Duomi, ka da zot dabiem." ⁸ Ka ba godig ba zut n gos, ka pu lem nye nidaa, asee Yesu gullim.

⁹ Ka ban sigid zuer zug la na, Yesu sa'ali ba ye, "Mit ka ya yel nid bun kan ka ya nye la, hale ka Ninsaal Biig la ti vu'ug ka bas ku'um."

¹⁰ Ka o nya'andolib la bu'os o ye, "Wala ka gbaunmi'idib yel ye, Elija na denji kena?"

¹¹ Ka o lebis yeli ba ye, "Li ane amera ye Elija na denji kena, ka lebis si'el wusa li zin'igin. ¹² Amaa man yeti ya ne ye, Elija pun kena sa, ka ba pu ban on a so', ka niŋ o ban bood si'em la. Ala men ka Ninsaal Biig la na nye namisugi ba nu'usin." ¹³ Ka o nya'andolib la yu'uŋ ban ye o yeti ba ne Joon one suud nidib ku'om la yela.

Yesu n ti'eb kpisiŋkpi'ir daan la yela

(Maak 9.14-29; Luuk 9.37-43a)

¹⁴ Ka ban paae nidib bedego la sa'an la ka dau so' kena igin Yesu tuon, ¹⁵ ka yel ye, "M Zugsoba, zomi m biig nimbaanlig ka o lutne kpisiŋkpi'ir ka li namisid o hale. Ka li ya'a yiti due o, o lutne bugumin bee ku'omin.

¹⁶ Dinzug ka m mor o na amaa fu nya'andolib la pu nyaŋe ti'eb oo."

¹⁷ Ka Yesu lebisi ba ye, "Zumaanŋ kaŋa nidib bane kae' yadda ka me ka'a yelmenjir dim la. Saŋa wala ka ya bood ye m be ne ya? Saŋa wala ka ya bood ye m gbenn ne ya?" Ka o yel dau la ye, "Mor biig la na." ¹⁸ Ka Yesu kad kikirig la biig la ni, ka anina yim ka biig la nye laafe.

¹⁹ Ka nya'andolib la keŋ Yesu sa'an baanlim na bu'os o ye, "Bo niŋ ka ti pu nyaŋe kad kikirig la yiise?"

²⁰ Ka o lebisi ba ye, "Ya yadda pu zu'e la zug. Li a sida ka m yeti ya ye ya ya'a niŋ Wina'am yadda hale ka li kudim pood bi'ela nwa wenne so'od biili ne, ya na tun'e yel zuer kaŋa ye, 'Toom keŋ zin'isi'a sa,' ka li na niŋ ala. Ka si'el kae' ka ya ku nyaŋe maali. ²¹ Asee Wina'am sosug ne nolor ka ya na tun'e kad ne'enam buudi."

Yesu lem pian'a o ku'um la yela

(Maak 9.30-32; Luuk 9.43-45)

²² Ka nya'andolib la la'as taaba n kenn Galilee na, ka Yesu yeli ba ye, "Ba na ti gban'e Ninsaal Biig la n niŋ o nidib nu'usin ²³ ka ba ku o, ka daba atan' daar o na ti vu'ug ka bas ku'um." Ka ba sunya sa'am bedego.

²⁴ Ka Yesu ne o nya'andolib la paae Kapeenum tenjin, ka Wina'am pu'usum yir lampodi'esidib bu'os Piita ye, "Ya pa'an la yood pu'usum yir lampo bee?"

²⁵ Ka o lebis ye, "O yood walla." Ka Piita n kul yin la Yesu denjin pian' o ye, "Simon, fu ten'esid ye bo? Ano'on sa'an ka dunia nwa na'anam di'esid ba lampo? Tenjin dimin bee bane a saam la ni?"

²⁶ Ka Piita ye, "Saam la ni." Ka Yesu yel o ye, "Ala tenjin dim la ba'a kae'. ²⁷ Tiname pu bood ye ti ziemi ba la zug, kem los gu'a beunŋin la ka fun gban'e ziŋ si'a yiiga la, fun ya'ami o noor ka fu na nye anzurifa la'af line ka fu na yo man ne fu yela."

Nya'andolib la n bu'os one a kpeenm Wina'am so'olimin la yela

(Maak 9.33-37; Luuk 9.46-48)

18 Saŋkan la, nya'andolib la da kenn Yesu sa'an na, yet ye, "Ano'one a kpeenm Wina'am so'olimin la?"

² Ka Yesu buol biigi zi'eli ba soogin na, ³ ka yeli ba ye, "Asida ka m yeti ya ye, ya ya'a pu tiake ya sunya a wuu biis ne, ya ku kpen' Wina'am so'olimin naa. ⁴ Ka one wusa siedo o meŋ wenne biig ne, o na a kpeenm Wina'am so'olimin la.

⁵ "Ka one di'e bibil ka o wenne oŋa, man yu'ur zug, o di'e man."

Yesu pa'alug pan'asug la yela

(Maak 9.42-48; Luuk 17.1-2)

⁶ "One ke ka bibibis bama yinni bane niŋi m yadda la tum tuumbe'ed, li aan su'um o sa'an ka ba denjim nokin neertita'ar n lo kolo o niŋgoonr ka losin o mo'ar zuluŋin ka ku'om dii o."

⁷ Ka ye, "Dunia dima, ya na namis, yaname pan'as ni-dib ka ba tum tuumbe'ed la zug. Asee ka pan'asug be, amaa namisug na be n tis one ket ka pan'asug be la.

⁸ "Fu nu'ug bee fu nobir ya'a ket ka fu tum tuumbe'ed, fun fi'igime li bas. Li a su'um ne fun na nye nyovur ka nu'ug bee nobir ko'og, n gaad fun na mor nu'us ne noba wusa ka kpen' bugum kane pu kpiisida. ⁹ Fu nif ya'a ket ka fu tum tuumbe'ed, fun likimi li bas. Li a su'um ne fun na nye nyovur ka nif kae' n gaad fun na mor nini ayi ka ba lob uf bas bugum ten."

Pe'og kane bodig la siilin

(Luuk 15.3-7)

¹⁰ Ka Yesu yel ye, "Banjimi ka da po'ogi bibama yinnii. M yeti ya ye ba maleknam bane be arazana ni la be m Ba' tuon saŋa mekama. ¹¹ (Ninsaal Biig la ken na la, ane ye o faaene bane bodig la.)"

¹² "Ya ten'esid bo? Ka so' naan more pe'es kobuga ka yinni bodige, o ku bas piiswai ne awai la zuer zugin ka ba onbid, ka o keŋ ia yinni laa? ¹³ Ka o ya'a nye li, o sunf na ma'ae ne yinni la gaad piiswai ne awai bane pu bodig laa. ¹⁴ Li ane ala n tis m Ba' one be arazana ni la. O pu bood ye biis la yinni bodige.

Yesu pa'alug ba'abiig one tum taal la yela

(Luuk 17.3)

¹⁵ "Fu ba'abiig one a yadda niŋid ya'a tum uf taal, kem yel o taali a si'em, fu ne on ma'aa. Ka o ya'a siaki fu noor o kpelim ane fu ba'abiig. ¹⁶ Amaa o ya'a zan'as fu noor, fun dol nid yinni bee ayi pa'asi fu zug n keŋe o sa'an. Ka nidib ayi bee atan' na di kaset yel la maalug zug. ¹⁷ Ka o ya'a pu siaki ba, fun yelimi li Wina'am nidib

la'asugin. Ka o ya'a pu siak Wina'am nidib la sooginee, yanam basimin o wenne one pu dol Wina'am bee lam-podi'es.

¹⁸ "Li ane asida ka m yeti ya ye, lin ka ya lo dunia nwa ni la Wina'am me na lo. Ka lin ka ya idig la Wina'am me na idig.

¹⁹ "M yeti ya ya'as ye nidib ayi ya'a naal noor ka sos m Ba' Wina'am si'el, o na maali li tisi ba. ²⁰ Ka nidib ayi bee atan' ya'a la'as man yu'ur zug, m na be ne ba."

Tumtum one pu dit suguru la yela

²¹ Ka Piita kena n bu'os Yesu ye, "M Zugsoba, m ba'abiig na tum tuumbe'ed n po'ogi m, noor ala ka m na tis o suguru? Noor ayopoi bee?"

²² Ka Yesu yel o ye, "M pu yel ye noor ayopoi ma'anee. Amaa m ye hale noor piisyopoi bu yopoi.

²³ "Dinzugo arazana so'olim wenne na'ab so' one bood ye o gelig o sama ne o tumtumrib. ²⁴ Ka one pin'il geligir la, ba mor nid yinni na, one di o sam ligidi yon tusa piiga. ²⁵ Ka on ku nyan n yo laa, o zugsob tis noor ye ba kuosim o ne o po'a ne o biis ne o la'ad wusa n yo o sam la.

²⁶ "Ka o vabin o zugsob tuon n sos o ye, o dim o suguru, ka o na yo sam la wusa. ²⁷ Ka o zugsob la zo o nimbaanlig, ka bas sam la, ka ke ka o keŋ."

²⁸ "Amaa tumtumkan n yi la, o tu'us o tumtum tiraan kane di o sam anzurifa ligidi kobug (li pu paae yolug yinnii,) ka gban' o n siank o kukor, ka yel o ye, 'Yoom m sam la n tisi m.'

²⁹ "Ka o tumtum tiraan la vanbin o tuon n sos o ye, 'Dim suguru, ka m na yo fu sam la.'

³⁰ "Ka o zan'as, ka zarŋ o kpen'es sarega ni ye, asee o yo o sam la. ³¹ Ka o tumtum taaba la nye ala la, ka ba sunya sa'am hale. Ka ba keŋi ba zugsob sa'an n tu'as o line niŋ la wusa.

³² "Ka o zugsob buol o n yel ye, 'Tumtumbe'ed daana nwa, sam kan wusa ka fu di la, m kee li bas, fun sosim la zug. ³³ Li me pu su'um ye fun zo fu tiraan nimbaanlig, wuu man zo fun nimbaanlig si'em laa?' ³⁴ Ka o zugsob la suunr pelig hale. Ka o ke ka ba zarŋ o n kpen'es sarega ni ye ba namis o ka yel ye, asee o yo sam la wusa.

³⁵ "Ala men ka m Ba' one be arazana ni la na niŋ ne ya, ya ya'a pu tisi ya ba'abiis suguru ne ya sunya wusa."

Yesu pa'alug po'a lebisug la yela

(Maak 10.1-12; Luuk 16.18)

19 Ka Yesu n pian' naae la, o yi Galilee n kpen' Juuda zin'isi'a line be Joodan mo'ar nya'anŋ. ² Ka nidib bedego dol o ka o ma'ae ban'adnam la wusa ban'as anina.

³ Ka Farisee dim kenn o sa'an na ye ba kpansi o pi-an'adi gos, ka bu'os ye, "Ti wada puugine, suer be ye dau lebis o po'a, yelsi'a yelaa?"

⁴ Ka Yesu lebis ye, "Ya pu karem Wina'am gbaunŋ laa? Pin'ilugin la Wina'am maal dau ne po'a, ⁵ ka yel ye ne'eŋa yela ka dau basi o ba' ne o ma, ka on ne o po'a babayi la ta'al taaba a yinni. ⁶ Ka ba leŋ ka' babayi ya'ase. Amaa ba yu'un liebne yinni. Ban ka Wina'am ta'al taaba la, so' da weligi baa."

⁷ Ka Farisee dim la bu'os o ye, "Ka wala ka Moses da sobi tis noor ye dau tun'e tis o po'a lebisug gbaunŋ ka kad o?"

⁸ Ka Yesu lebis ye, "Ya sukpi'eunŋ la zug, ka Moses da tis noor ye ya tun'e lebis ya po'ab. Amaa pin'ilugin sa la li da ka' alaa. ⁹ Ka m yeti ya ye, so' ya'a lebis o po'a ka li ka' dian'ad tuuma yela, o ya'a toom di po'a ya'as, on sob tum ne po'a sa'unŋ."

¹⁰ Ka o nya'andolib la yel o ye, "Dau ne o po'a yela ya'a ane ala, li pu su'um ka dap di po'aba."

¹¹ Ka o yeli ba ye, "Li ka' nidib wusa na nyanŋe di'e pi-an' kanŋaa, asee bane ka Wina'am tisi ba la. ¹² Ba du'a dap sieba ka ba daulim kae'. Ka nidib me fua dap sieba. Ka Wina'am yela sieba pu dit po'aba wenne ba fua ba meŋ ne. Ka one na nyanŋe di'e yelkanŋa, on di'em."

Yesu n pu'us Wina'am n tis bibibis la yela

(Maak 10.13-16; Luuk 18.15-17)

¹³ Ka ba mor biis kenn Yesu sa'an na ye o nok nu'ug n pa'al ba zutin ka pu'us Wina'am tisi ba. Ka o nya'andolib la kad nidib la.

¹⁴ Ka Yesu yel ye, "Kel ka biis la kena ka da kadi baa. Wina'am so'olim ane bamanam taaba din." ¹⁵ Ka noke o nu'ug pa'ali ba zutin ka keŋ.

Dasarŋ one a arazak daan la yela

(Maak 10.17-31; Luuk 18.18-30)

¹⁶ Daar yinni ka dau kenn Yesu sa'an na, ka bu'os o ye, "Pa'ana, m na tum tuumsunŋ bo ka nye nyovur dine ka' naare?"

¹⁷ Ka o lebis o ye, "Bo ka fu bu'osidi m one a su'um yela? Yinni ma'aa be, one a su'um. Fu ya'a bood ye fu nye nyovur, fun tumi o noyelug la yet si'em la."

¹⁸ Ka o bu'os ye, "Nooryelug bane sa'ane?"

Ka Yesu lebis yel o ye, "Da ku nida, da sa'am po'a, da zuu, da dit ziri kaseti, ¹⁹ na'asimi fu ba' ne fu ma ka nonji fu tiraan wuu fu meŋ."

²⁰ Ka dasarŋ la yel o ye, "Ne'enam wusa man niŋiya, ka bo lem kpelim?"

²¹ Ka Yesu lebis o ye, "Fu ya'a bood ye fu zemis fun kem kuos fun mor si'el wusa tis nonŋ dim. Ala ka fu na nye kpan'am arazana ni. Ka kena dol man."

²² Ka on wum ne'eŋa la ka o keŋ ne susa'anŋ, bozugo o da ane kpan'a.

²³ Ka Yesu yel o nya'andolib la ye, "Asida ka m yeti ya ye, li na toe tis arazak daan ne on na kpen' Wina'am so'olim la ni. ²⁴ M yeti ya ya'as ye, li na a na'ana ye yugum kpen' kparipim voonrin n gat arazak daan na kpen' Wina'am so'olim la ni."

²⁵ Ka o nya'andolib la n wum ne'e la ka li paki ba hale. Ka ba yet ye, "Ano'on yu'un na nye faangire."

²⁶ Ka Yesu gosi ba ka yel ye, "Yel kane toe tis ninsaal la, li pu toe tis Wina'am."

²⁷ Ka Piita lebis o ye, "Ti bas si'el wusa ka dol uf. Ka ti na nye bo?"

²⁸ Ka Yesu yeli ba ye, "Asida ka m yeti ya ye, dunia paal la ni, ka Ninsaal Biig ya'a zin'ini o na'am gbaun venlij la zug la, yanam bane doli m la me na zin'in na'am gbana piinayiija la zug, ka kad Israel buudi piinayiija la saria. ²⁹ Ka bane wusa basi ba ya, bee ba bieya, bee ba pitib, bee ba tanp, bee ba ba'anam, bee ba manam, bee ba biis, bee ba pood, mam yu'ur zug, ba na di'e ban bas si'el la, noor kobuga, ka lem nye nyovur line ka' naare. ³⁰ Ka bedego bane a tuon dim la na leb nya'an, ka bane be nya'an la na be tuon."

Tumtumrib bane be poogin la yela

20 Ka Yesu yel ye, "Wina'am so'olim wenne yidaan, one yi bekeeung n keŋ nok tumtumrib ye ba tum o poogin. ² Ka ba siak ye o yo ba anzurifa la'af daar yinni poogin. Ka o tumi ba o poogin la.

³ "Ka nintan ziankir saŋa, ka o yi ka nye ninsieba ka ba zi'e da'an, ka pu tumma. ⁴ Ka o yeli ba ye, 'Yanam me kemi m poogin la tum. Ka m na yo ya line nar.' Ka ba due keŋ poogin la. ⁵ Ka nintan tisoos ne nintan gbeligir ka o yi lem niŋ ala ya'as. ⁶ Ka zaam noor ka o lem nye ninsieba ka ba zi'e. Ka o bu'osi ba ye, 'Bozugo ka ya zi'e beugin sa, ka pu tum si'ela?'

⁷ "Ka ba lebis ye, 'So' pu noki ti tuuma la zug.' Ka o yeli ba ye, 'Yanam me kemi m poogin la tum.'

⁸ "Ka winlir saŋa paae ka poogdaan yel o tumtumrib kpeenm ye, 'Buolim tumtumrib la na, ka yo ba. Pin'il-im yo bane yuolim kena la n ti paae bane deŋ na la.'

⁹ "Ka bane keŋ zaam noor la wusa di'e anzurifa la'af yinni yinni. ¹⁰ Ka bane deŋi kena la mor potenda ye ba na di'e gaad bane yuolim kena la. Ka ba wusa di'e anzurifa la'af yinni yinni wenne bane yuolim kena di'e si'em la. ¹¹ Ka ban di'e la, ka nyon ne yidaan la, ¹² ka yet ye, 'Bane yuolim la tum ne saŋa bi'ela nwa. Amaa fu ke ka ba di'e azinzema ne tinam bane tum hale beugin sa n namis ne nintan tuulug.'

¹³ "Ka o lebis yel ba nid yinni ye, 'M zua, m pu tum uf taale. Fu pa'a pu siak ye fu na di'e anzurifa la'af yinnii?'

¹⁴ Nokimi fu yood n keŋ. Li ane man boodim ye o yo bane yuolim la azinzema ne fun. ¹⁵ Li pu nar ye m zaŋi m la'ad niŋ lin ka m booda? Bee m tuumsoma la ka fu nen naa?

¹⁶ "Dinzugo tuon dim na lieb nya'an dim, ka nya'an dim lieb tuon dim.' "

Yesu lem pian'a o ku'um la yela

(Maak 10.32-34; Luuk 18.31-34)

¹⁷ Ka Yesu daa wa'ae Jerusalem la, o da buoli o nya'andolib la gullim ka yeli ba ye, ¹⁸ "Gosimi ya, ti wa'ane Jerusalem, ka ba na gban'e Ninsaal Biig la n tis Wina'am maalmaan kpeenmnam ne gbaunmi'idib, ka ba na kad o saria ka koos o yela ye o su'um ne ku'um. ¹⁹ Ka nok o tis bane ka' Jew dim ka ba na la'ad o, ka fieb o, ka kpa' o dapuudir zug n kuu o. Ka daba atan' daar, ka o na lem vu'ug ka bas ku'um."

Zebedee biis ma n sos Yesu si'el la yela

(Maak 10.35-45)

²⁰ Ka Zebedee po'a dol o biis n kenn Yesu tuon na igin ka sos o ye o maal si'el tis o. ²¹ Ka Yesu bu'os o ye, "Fu bood ye m maal bo tis uf fo?"

Ka po'a la lebis ye, "M bood ye fu siak ka fu ya'a ti di fu na'am la, fun ke ka m biribis ayi nwa, ka ayinni zin'ini fu datiuŋ ka ayinni la me zin'ini fu dagobug."

²² Amaa Yesu lebis ba ye, "Ya zi' yaname sosid si'el yelaa. Ya na nyanje nu m nwam kane aa m namisug ka m ye m nu laa?"

Ka ba ye, "Ti na nyan."

²³ Ka o lebis ye, "Ya sid na nu li. Amaa man lee pu mor suere na ke ka so' zin'ini m datiuŋ bee m dagobuga, asee ban ka m Ba' ti'ebi guri ba la."

²⁴ Ka nya'andolib bane kpelim piiga la n wum ne'era la, ka ba sunya pelig ne babayi la. ²⁵ Ka Yesu buoli ba n yel ye, "Ya mi' ye bane a na'anam dunia nwa ni mugusidi ba nidib hale. ²⁶ Amaa ne yanama, ya ku niŋ alaa. Ka one bood ye o a kpeenm ya sa'an, li nar ka o liebi ya tumtum. ²⁷ Ka one me bood ye o a tuon sob, on na liebi ya yamug wenne Ninsaal Biig la. ²⁸ O pu kena ye nidib tum tis oo, amaa o kena ye o tum tisi ba ka yiisi o nyovur ka ke ka nidib bedego nye yolisim."

Yesu n ti'eb zunzoos ayi la yela

(Maak 10.46-52; Luuk 18.35-43)

²⁹ Ka ban daa yit Jeriko la, ka nidib bedego dol Yesu.

³⁰ Ka zunzoos ayi zin'i suer kukpen ka wum ka Yesu gaad la, ka ba tansid ye, "David Yaana, zomi ti nimbaanlig."

³¹ Ka nidib la kadi ba ye ba kel vuud. Ka ba maligim tans gaad ala ye, "Zugsoba, one a David Yaana, zomi ti nimbaanlig."

³² Ka Yesu zi'en ka buoli ba, ka bu'osi ba ye, "Ya bood ye m tum bo tisi ya?"

³³ Ka ba lebis ye, "Zugsoba, ti bood ye ti nini lak ka ti nyet."

³⁴ Ka Yesu zo ba nimbaanlig ka si'isi ba nini, ka ba ni-ni lak ka ba nyet, ka ba kpelim dol o.

Yesu n kpen' Jerusalem la yela

(Maak 11.1-11; Luuk 19.28-40; Joon 12.12-19)

21 Ka ban li'el Jerusalem la ba paae Befage, Olive zuerin la. Ka Yesu tumi o nya'andoliba ayi, ² ka yeli ba ye, "Kemi tenkperj kane be ya tuon la ka ya na nye, ka ba lo buŋe zi'el ne o biig. Idigim o more ba na. ³ Ka so' ya'a yeli ya si'el, yanam on yelim ye Zugsob la bood o, ka o na tisi ya. Ka ya mor o na."

⁴ Ne'eŋa niŋe ye li pa'al Wina'am nodi'es la n da pian' si'el la ye li aa ameŋa ye,

⁵ "Zion dima ya na'ab kenna.

O sie o meŋi ban' buŋ.

O ban'ad bunkonbbil kane ka ba more tum tuuma."

⁶ Ka nya'andolib la keŋ tum on yeli ba si'em la. ⁷ Ka ba mor buŋ ne o biig la na, ka ba noki ba fuud n pa'al buŋ la zug ka o ban'. ⁸ Ka nidib bedego yadigi ba fuud sueren, ka sieba me nwa'e tiis vaandi yadig. ⁹ Ka nidib bane be o tuon ne bane be o nya'aŋ la wusa yet ne kukotita'ar ye, "Hosaana, na'ab David Yaana. Yelsum be ne one ken na ne Zugsob la yu'ur zug. Bane be agol na yel ye, Hosaana."

¹⁰ Ka ban n kpen'ed Jerusalem la, ka li lidig teŋ la dim wusa, ka ba bu'osid ye, "Ano'one nwa?"

¹¹ Ka nidib la lebis ye, "One a Wina'am nodi'es Yesu la, one yi Nazaret, Galilee so'olimin la."

Yesu n kpen' Wina'am pu'usum yin la yela

(Maak 11.15-19; Luuk 19.45-48; Joon 2.13-22)

¹² Ka Yesu kpen' Wina'am pu'usum yin, ka nye bane kuosid ne bane da'ad la'ad. Ka o kadi ba yiis, ka lidigi bane tiad ligidi la teebulnam lub, la'am ne bane kuosid dawana la kogus men. ¹³ Ka o yeli ba ye, "Li sob Wina'am gbaunŋ ye, 'Ba na buoni m yir la ye Wina'am pu'usum yir.' Ka yanam lebigi li ka li a na'ayiis suak zin'ig."

¹⁴ Ka zunzoos ne wabis kenn o sa'an na ka o ti'ebi ba.

¹⁵ Ka Wina'am maalmaan kpeenmnam ne gbaunmi'idib nye tuumnyalimban ka o tum la, ka biis maan vuud pu'usum yin la, n yet ye, "Hosaana, yelsum be ne na'ab David Yaana la." Ne' ke ne ka ba sunya pelig.

¹⁶ Ka ba yel Yesu ye, "Fu wum ban yet si'em laa?"

Ka Yesu lebis ye, "Eenn, m wumiya. Amaa ya pu karem lin yet ye,

'Fu di'e pian'ar dine yit biis ne bilies noya ni laa.'"

¹⁷ Ka Yesu yi ani keŋ Betani teŋin gbeenn anina.

Yesu ne kekaŋ la yela

(Maak 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Ka beug nie ka o lebid Jerusalem ka o ko'om zavid, ¹⁹ ka o nye kekaŋ ka li zi'e suer la kukperj. Ka o keŋi ani ka pu nye kekamaa ka li ane vaand gullim. Ka o yel tiig la ye, "Fu ku lem wel ya'ase." Ka anina yim ka tiig la kudug.

²⁰ Ka o nya'andolib la nye li la ka li lidig ba, ka ba ye, "Li niŋ wala ka tiig nwa kpelim kudug to'oto?"

²¹ Ka Yesu lebis ye, "Asida ka m yeti ya ye, ya ya'a niŋ Wina'am yadda ka pu bi'esida, ka'a ye ya tum wen wuu man tum tikaŋa si'em la ma'anee. Amaa ya na tun'e yel zuekaŋa ye li vikim keŋ lu mo'arin la sa, ka li na niŋ ala. ²² Ka ya ya'a niŋ yadda ka sos si'el Wina'am sa'an, ya na di'e."

Yesu kpi'eunŋ la yela

(Maak 11.27-33; Luuk 20.1-8)

²³ Ka on kpen' pu'usum yin n pa'an la, ka maalmaan kpeenmnam ne kpeenmnam sieba kena bu'os o ye, "Fu nye suer yaani tum tuum bama? Ka ano'on tis uf noore?"

²⁴ Ka Yesu lebis ba ye, "Mam me na bu'osi ya si'el. Ya ya'a lebis ma, m na yele ya one tis man noor la. ²⁵ Ka bu'osi ba ye, 'Joon ku'om suub la da yine Wina'am sa'an na bee ninsaalib sa'an ne?' "

Ka nidib la gban'ad noor yinni ne taaba ka yet ye, "Ti ya'a yel ye, 'Wina'am din,' o na yele ti ye, 'ka bo ka ti pu siaki?' ²⁶ Ka ti ya'a ye, 'dunia din,' ti gi'id nidib la, bozugo ba siak ye Joon daa ane Wina'am nodi'es."

²⁷ Ka ba lebis Yesu ye, "Ti zi'."

Ka o me yeli ba ye, "Alaa mam me ku yele ya mam nye noor la so' sa'an ne."

Biis ayi siiliŋ la yela

²⁸ "Ya ten'es ka siiliŋ kaŋa gbin a bo? Dau so' daa be more o biis ayi ka keŋ yinni sa'an yel o ye, 'M biiga, kem tum lombon'ogin la zina.'

²⁹ "Ka biig la lebis o ye, 'M ku keŋe.' Ka li niŋ bi'ela ka o tiak o ya'am ka keŋ.

³⁰ "Ka o keŋ oŋa la sa'an ye o me kem tum. Ka o yel o ye, 'M zugsoba m na keŋ.' Amaa o pu keŋe.

³¹ "Ka babayi nwa, ano'one tumi o ba' boodim la?"

Ka ba lebis ye, "Yiiga sob la."

Ka Yesu yeli ba ye, "Asida ka m yeti ya ye, lampodi'esidib ne po'agoonda na denŋ ya tuon kpen' Wina'am so'olim la ni. ³² Bozugo Joon daa kena ye o pa'ali ya popielim suer. Ka yanam pu niŋ o yadda, amaa lampodi'esidib ne po'agoonda daa niŋ o yadda. Hale baa yanam nye bama nwa la, ya pu siaki tiake ya sunyaa.

Kpaadib bane tum lombon'ogin la siilin

(Maak 12.1-12; Luuk 20.9-19)

³³ “Kelisimi siilin yinni ya'as. Yidaan da be ka maali o tiis poog, ka me zanguoma n giligi li, ka me pogu'ud doog, ka tu bumbok kane ka ba na nwia'asid wela la ku'om, ka bas n tis pogu'udib ka nwie. ³⁴ Ka li pon'ob saɲa li'el la, o tumi o tumtumnbib ye ba di'e wela line na aa o din na.

³⁵ “Ka bane di'e poog la tum la gban'e o tumtumnbib la yinni bu' o, ka ku yinni ka lob oɲa la ne kuga. ³⁶ Ka o lem tum sieba ka ba zu'e gaad yiiga dim la. Ka ba lem niɲe ba ala ya'as. ³⁷ Ka o yu'un tumi o meɲ biig ka ten'esid ye, 'Lin a m meɲ biig la. Ba na na'as o.'

³⁸ “Ka kpaadib la nye o la ka yel ye, 'Eheenn, oɲa so'e faar la. Keli ka ti kuu o ka ti na so'e faar la.' ³⁹ Ka ba ve' o yiis poogin la ka kuu o.”

⁴⁰ Ka Yesu ye, “Poog la daan ya'a kul na, ya baɲ ye o na niɲ pogu'udib la wala?”

⁴¹ Ka ba lebis ye, “O na namis nimbe'ednam la hale kuu ba, ka tiake ninsieba ka ba di'e poog la tum, bane na tis o wela line aa o din, pon'ob saɲa ya'a ti paae.”

⁴² Ka Yesu bu'osi ba ye, “Ya pu karem Wina'am gbaun line yet ye,

'Kugkan ka tan meedib da zan'as la,
lieb lodigin kugsun.

Nwa ane Zugsob la niɲir

ka ti nyee li ka li a tuumnyalima.' ”

⁴³ Ka Yesu yeli ba ye, “M yeti ya ye, Wina'am so'olim la, m na di'e li ya sa'an ka noke tis buudi bane na wel welsuma.” ⁴⁴ Ka on mekama lu kugkaɲa zug o na pusig n yaam. Ka kugir la ya'a lu so' zug li na medig o.

⁴⁵ Ka maalmaan kpeenmnam ne Farisee dimi wum siilis la, ka ba baɲ ye o pian'adi ban yela. ⁴⁶ Ka ba boodin ye ba gban' o ka gi'ig nidib la, bozugo ba siak ye o ane Wina'am nodi'es.

Po'apaal di'ema siilin la

(Luuk 14.15-24)

22 Ka Yesu lem pian'a ba ne siilis, ka yel ye, ² “Wina'am so'olim la wenne na'atita'ar one maali o biig po'adiir di'ema. Ka o tumi o tumtumnbib ye ba buol nidib ban ka o daa denji tienn ba la. ³ Ka ba pu bood ye ba kenaa.

⁴ “Ka o lem tum tumtumnbib sieba ya'as n ye, 'Yelim ban ka m daa denji tienn la ye m ti'eb diibi zi'el, hale ka ku na'araad ne konbbeda, ka si'el mekama wusa ti'e-beya.'

⁵ “Ka ba zan'as ka keɲe ba ken. Ka yinni keɲe o poogin, ka yinni keɲe o kuosim zin'igin. ⁶ Ka bane kpelim la gban'e o tumtumnbib la tu'u ba yaal ka kuu ba. ⁷ Ka na'ab la sunf pelig, ka o tum o zabzabidib, ka ba ku ninkuudib la ka nyu'e ba ya.

⁸ “Ka o buol o tumtumnbib la ka ye, 'Si'el mekama ti'e-beya, ka man daa tienn sieba la ka' ninsuma, ⁹ dinzugo kemi suekita ni, ka ya ya'a nye nidib si'em, yanam buolimi ba di'ema la ni na.' ¹⁰ Ka tumtumnbib la niɲ ala ka ba keɲ suekita ni ka buol ban nye sieba wusa, ninsuma ne nimbe'ednam. Ka nidib pe'el di'ema zin'igin la.

¹¹ “Ka na'ab la keɲ ye o gos nidib la, ka nye ka dau so' pu ye di'ema fuugo. ¹² Ka o yel o ye, 'M zua, li niɲ wala ka fu kenn di'ema la na, ka pu yee li fuugo?' Ka o pu nyaɲe lebis si'ela.

¹³ “Ka na'ab la yel o tumtumnbib ye ba loom o nu'us ne o noba yiis o lob likin sa. Ka anina ka nidib na ti kum ka ga'adi ba nyina.”

¹⁴ Ka Yesu lem yel ye, “Nidib bedego ka ba buon amaa bi'ela ka ba gaans.”

Lampo yoob la yela

(Maak 12.13-17; Luuk 20.20-26)

¹⁵ Ka Farisee dim keɲ gban'ad noor ban na niɲ si'em bend o, pian'ad la poogin. ¹⁶ Ka ba tum ba nya'andolib o sa'an na ne na'ab Herod nidib, ka ba yet ye, “Pa'ana, ti mi' ye fu ane yelmeɲir sob, ka pa'an Wina'am suer su'uɲa, ka pu gi'igid nidiba, ka me pu gaansid kpi'emnam ne tadimnama. ¹⁷ Yelimi ti fun ten'esid si'el. Li dol suer ye ti zaɲ lampo n tis na'ab Kaisa bee li pu dol suere?”

¹⁸ Ka Yesu baɲi ba poten'ebe'ed la, ka yeli ba ye, “Zam dima, bo ka ya makid mane? ¹⁹ Bigisim man lampo la'af yinni.” Ka ba mor la'af na. ²⁰ Ka o bu'osi ba ye, “Ano'on foto ne ano'on yu'ure n sobi tabili li ni?”

²¹ Ka ba yel ye, “Li ane Kaisa din.”

Ka o yeli ba ye, “Tisimi na'ab Kaisa o din ka me tis Wina'am line a o din.”

²² Ka ban wum ne'e la, ka li lidigi ba, ka ba bas o ka keɲ.

Ku'um vu'ugir la yela

(Maak 12.18-27; Luuk 20.27-40)

²³ Ka daar kan la ka Sadusii dim bane yiti yet ye ku'um ku vu'ug la, kenn o sa'an na ye ba bu'os o si'el, ²⁴ ka bu'os o ye, “Pa'ana, Moses da sob ye, dau so' ya'a kpi ka ka' biiga, asee ka o bier bee o pitu di pokoonr la, n du'a biise tis one kpi la.

²⁵ “Kelisima. Dau daa be ti sa'an ne o pitib ayuobu, ka di po'a ka kpi ka pu mor biiga. ²⁶ Ka one tia'al la di pokoonr la ka me kpi. Ka atan' sob la me niɲi ala n ti kaligi ba wusa. ²⁷ Ka po'a la yu'un kpi. ²⁸ Ka ba ya'a vu'ug kumin ne, ano'one na so'e po'a la, ban wusa di o la zugo?”

²⁹ Ka Yesu lebis ba ye, “Ya yidig ne, yaname zi' Wina'am gbaun la gbin ne Wina'am paɲ la zug.

³⁰ Ku'um vu'ugir daar la ba pu dit po'aba ka po'ab me

pu kun dapa. Ba wenne maleknam bane be arazana ni la. ³¹ Ka li ya'a ane ku'um vu'ugir la, ya pu karem lin ka Wina'am yeleye ya ye, ³² 'Man ane Abraham Wina'am ne Isaak Wina'am ne Jakob Wina'am la.' Zugsob a Wina'am one pu kpiida, amaa o voe dinzug Wina'am sa'an ka nidib wusa na voe."

³³ Ka nidib la wum ka on pa'al ne'enja la ka li lidigi ba.

Nooryelug kane kpi'em la yela

(Maak 12.28-34; Luuk 10.25-28)

³⁴ Ka Farisee dim la wumi ye Yesu nyanj Sadiusii dim la, ba la'as o sa'an na. ³⁵ Ka ba yinni, one a wada sob bood ye o zam o, ka bu'os o ye, ³⁶ "Pa'ana, wada kane kpi'em wada la wusa ni?"

³⁷ Ka o lebis o ye, " 'Nonjimi Wina'am one a fu Zugsob la ne fu sunf wusa, ne fu siig wusa, ne fu ya'am wusa.' ³⁸ Ne'enja a wada kpi'eun line a yiiga la. ³⁹ Ka line tia'al la wenne lina ye, 'Nonjimi fu tiraan wuu fu meñ ne.'

⁴⁰ Ka Moses wada la ne Wina'am nodi'esidib sob si'el wusa la be ne bama nya'anj."

Kiristo la yela

(Maak 12.35-37; Luuk 20.41-44)

⁴¹ Ka Farisee dim la'as taaba zi'e la, Yesu bu'osi ba ⁴² ye, "Ya ten'esid bo Kiristo yela? Ano'on yaanj a o?" Ka ba lebis ye, "David yaanj."

⁴³ Ka o yeli ba ye, "Li niñ wala ka David buon o ye, Zugsob, on pian'ad lin ka Wina'am Siig Sunj tis o la, ye ⁴⁴ 'Zugsob Wina'am yeli m Zugsob ye,

"Zin'inimi m datunj, hale ka m ti maal fu bi'emnam

ka ba be fu noba tenjir." "

Ka Yesu bu'osi ba ye, ⁴⁵ "David ya'a buon o ye, Zugso-ba, li niñ wala ka o a David yaanja?" ⁴⁶ Ka so' pu lem nyanje lebis o si'ela. Ka dabis kan la gaad, so' pu lem nyanje bu'os o si'el ya'asa.

Yesu n sa'al gbaunmi'idib ne Farisee dim la yela

(Maak 12.38-39; Luuk 11.43, 46; 20.45-46)

23 Ka Yesu yel o nya'andolib ne nidib la ye, ² "Gbaunmi'idib ne Farisee dim di'e Moses zin'ig. ³ Dinzug ba ya'a pa'ali ya si'em, yanam tum ala ka da gosidi ba tuuma, bozugo ba pa'ane ka pu dol ban pa'an si'em laa. ⁴ Ba pa'alug la wenne zetebisa ka ba lo ziil nidib ne, amaa ba meñ ku si'isi li ne ba nu'ubila ye ba sunj baa.

⁵ "Bozugo ba zanj Wina'am gbaunj la sobsieba n sobi niñ daka bibisin n tabil ba gbeedin ne ba nu'usin. Ka pa'asidi ba futusa wa'alim. ⁶ Ba bood kpeenmnam zin'isa di'ema malunjin ne zin'isuma la'asug doodin, ⁷ ka bood ye nidib pu'usidi ba da'asin ye, 'Naa, pa'ana.'

⁸ "Da ke ka ba buoni ya ye 'Pa'ana.' Bozugo ya more pa'an yinni ma'aa, ka yanam wusa a ba'abiis ne taaba.

⁹ Da buoni so' ye, 'Ti ba' dunia nwa nii. Bozugo ya more Ba' yinni, one be arazana ni. ¹⁰ Ka da ke ka so' buoni ya ye, 'Zugsoba.' Bozugo ya more Zugsob yinni, one a Kiristo la. ¹¹ One a kpeenm ya sa'an o su'um ye o a ya tumtum. ¹² Ka one bood ye o du'os o meñ, Wina'am na sigis o. Ka one bood ye o sigis o meñ Wina'am na du'os o.

Yesu n yel gbaunmi'idib ne Farisee dim zam la yela

(Maak 12.40; Luuk 11.39-42, 44, 52; 20.47)

¹³ "Farisee dim ne gbaunmi'idib bane a zam dima, ya na paam toog, bozugo ya yo' Wina'am so'olim la ye nidib ku kpen'e. Yanam pu kpen'eda, ka me ku bas suer ye nidib kpen'e.

¹⁴ "Farisee dim ne gbaunmi'idib bane a zam dima. Ya na paam toog, bozugo ya faand pokonya ya ka ma'ad nidib n pu'usid Wina'am ne pu'us wa'a.

¹⁵ "Gbaunmi'idib ne Farisee dim, bane a zam dima. Ya na paam toog, bozugo ya lo'onjidne atek ne tenj bane lal hale. Ka ya ya'a paam nid yinni ka o siaki dol ya suer ya na ke ka o keñ bugum tenj hale n gat yanam meñ noor ayi'inja.

¹⁶ "Yanam bane a tuongatib ka a zunzoos la, ya na paam toog, bozugo ya yet ye, so' ya'a po pan'alim ne Wina'am pu'usum yin la, li ane zaalim. Amaa so' ya'a po pan'alim ne salima line be yir la poogin la, li ane tilas ye o na lebis o pan'alunj la. ¹⁷ Zunzoos bane a zon ne, line kpi'ema? Salima la bee pu'usum yir line ket ka salima la a Wina'am bunsuma la? ¹⁸ Ya lem pa'an ye so' ya'a po pan'alim ne Wina'am maan zin'ig la li ane zaalim. Amaa so' ya'a po ne piini line be maan zin'ig la, li ane tilas ye o na lebis o pan'alunj la. ¹⁹ Zunzoose, line kpi'ema? Piini la bee maan zin'ig line ket ka piini la a Wina'am bunsuma la? ²⁰ Ka one po ne maan maalug bimbim la me po ne la'am ne line be anina wusa. ²¹ Ka one po ne pu'usum yir la me po ne la'am ne Wina'am one be anina la. ²² Ka one po arazana la me po ne Wina'am na'am gbaunj, ne one zin'i li zug la.

²³ "Gbaunmi'idib ne Farisee dim, bane a zam dima. Bozug ka ya pudugidi ya zenma'asa zin'is piiga, ka yi'idid yinni tisid Wina'am, ka pu niñid yela bane kpi'em wada la poogin line a popielim ne nimbaanlzoor ne yadda niñir laa. Li a su'um ka ya maalin yelbama ka da yiis sieba n base. ²⁴ Yanam bane a tuongatib ka a zunzoose, ya yiisid pompu'os ya bunnuuda ni basid, ka lee von yugum.

²⁵ "Gbaunmi'idib ne Farisee dim bane a zam dima, ya na paam toog. Ya piesidi ya laas ne butiis nya'anj la ka ba a nyain, ka ba poogin la pe'el ne filunj ne fufum bunam. ²⁶ Farisee dim bane wenne zunzoose! Piemi line be ya laas poogin yiiga la ka li nya'anj me na a nyain.

²⁷ "Gbaunmi'idib ne Farisee dim bane a zam dima. Ya wenne yaad ka ba pent ne penti piel ne ka li veni hale,

ka li poogin pe'el ne ku'um konba ne pon'osug. ²⁸ Ya ane ala men. Ya ket ka nidib ten'esid ye ya ane nin-suma ka ya poogin pe'el ne zam ne tuumbe'ed.

Yesu n yel gbaunmi'idib ne Farisee dim saansug la yela

(Luuk 11.47-51)

²⁹ "Gbaunmi'idib ne Farisee dim, bane a zam dima. Ya meed Wina'am nodi'esidib yaad ka maan Wina'am ninsoma la yaad ka li venl hale. ³⁰ Ka yel ye, yanam ya'a da beene ya yaanam saña la, ya ku sunjini ba n ku-un Wina'am nodi'esidib laa. ³¹ Ya dine ya men kaset ye ya ane bane da ku nodi'esidib la yaas, ³² ka kpelim naae lin ka ya yaanam da pin'il la.

³³ "Yanam wiigi ne wiigi biise, ya na niñ wala luak ne saria kadib daan la ka o ku kpen'esi ya bugum tenjine? ³⁴ Dinzugo m tum nodi'esidib ne ya'amdim ne gbaunmi'idib, ka ya na ku sieba, ka kpa' sieba dapuu-da zut, ka bu sieba ne kpa'asa ya la'asug doodin ka doli ba buga tej tej n namisidi ba. ³⁵ Lin ke ka popielim dim wusa bane ka nidib ku dunia ni la ziim na zuoni ya zutin, line pin'il Abel kuub n ti paae Barakia biig, Zekaria kuub saña la, one ka ya ku Wina'am pu'usum doog ne maan maalug bimbim tenjuk la. ³⁶ Sida ka m yeti ya ye, nwa me na paae zumaan kanja nidib wusa.

Yesu n nonj Jerusalem dim si'em la yela

(Luuk 13.34-35)

³⁷ "Jerusalem dima, Jerusalem dima, bane kuud Wina'am nodi'esidib ka lobid ban ka Wina'am tumi ba la ne kuga. Noorin babiga ka m bood ye m la'ase ya wenne nonya'an la'asedi o biise o kpukpama ni si'em la, ka ya me pu siakida. ³⁸ Banjimi Wina'am na basi ya ka ya tej lieb zaalim. ³⁹ M yeti ya ye, ya ku len nyee m ya'asa, asee ka ya ti yel ye, 'Wina'am yelsum be ne one kenna ne Zugsob la yu'ur.' "

Yesu n yet Wina'am pu'usum yir sa'unj la yela

(Maak 13.1-2; Luuk 21.5-6)

24 Ka Yesu yi Wina'am pu'usum yin la n ken sa. Ka o nya'andolib kej o sa'an ye ba bigis o Wina'am pu'usum yir dood la. ² Ka o yeli ba ye, gosim ne'enam wusa. Li a sida ka m yeti ya ye, hale kugir yinni ku ti kpelim o tiraan zuginee. Ba na lobi ba wusa bas tenjin.

Yesu n yet yeltood ne namisug la yela

(Maak 13.3-23; Luuk 21.7-20; 17.22-24)

³ Ka on kej zin'in Olive zuer zugin la, o nya'andolib ma'aa kenn o sa'an na, ka yel o ye, "Yelimi ti saña kan ka ne'enam nwa na naam, ne zanbin line na pa'ali ti fu ken saña ne dunia naar saña."

⁴ Ka o lebisi ba ye, "Da ke ka so' ma'a yaa. ⁵ Bozugo nidib bedego na kena n pian'ad m yu'ur n yet ye, 'Mane a Kiristo la,' ka na pan'as nidib bedego ka ba yidig. ⁶ Ka ya na wum tanp tukpeedug yamma, ka lem wum li labaar lallisa. Da ke ka dabiem more yaa. Ne'enja na niñ, ka lee ka' dunia naar benne. ⁷ Ka buudi na zab ne buudi, ka na'ab so'olim me na zab ne na'ab so'olim, ka ko'om tita'ar na lu hale, ka teens na dam zin'is bedego. ⁸ Ka namisug ne'enja wenne po'a naani sa'a ye o du'a ne.

⁹ "Ba na gban'e ya n tis, ka ba namisi ya, ka buudi wusa na kisigi ya man yu'ur zug. ¹⁰ Ka nidib bedego na bas yelsida suer la lieb tuumbe'ed dimi n gbi'id taaba, ka kis taaba. ¹¹ Ka ziri nodi'esidib bedego na due pan'as nidib bedego ka ba yidig. ¹² Ka tuumbe'edi pe'esid la zugoo ka nidib bedego nonjilim na sie. ¹³ Ka one na modigi paae li ben la na nye faangir. ¹⁴ Ka Wina'am so'olim labakana nwa na mooli gilig dunia, ka buudi wusa na wumi li, ka li ben nyaan paae.

Ninsaal Biig ken na la yela

(Maak 13.14-23; Luuk 17.22-24; 21.20-24)

¹⁵ "Ka ya ya'a nye bun kisa line sa'amid si'el mekama, lin ka Wina'am nodi'es Daniel da sob li yela la, ka li zi'e Wina'am zin'isunjin la, (kel ka one karem la ban ne'e gbin,) ¹⁶ bane be Juuda tenjin zom kej zueya ni. ¹⁷ Ka bane be yiin da lem kpen' doodin ye ba zan si'ela. ¹⁸ Ka one be poogin da fendigi leb yin ye o zan o fuugo. ¹⁹ Li na toe sanjan la tis po'ab bane mor poos ne bane mor bilies. ²⁰ Sosimi Wina'am ka ya zoos saña da sia'al waad saña bee Jew dim vu'usum daare. ²¹ Ka namistita'ar na kena n toe hale n gaad dunia pin'ilugin la n ti paae sanjan la, ka namisug ku len bee zem wuu ne'enja ya'asa. ²² Ka Wina'am ya'a pu denjim sien dabisa laa, ka ba gima, so' naan ku tiliginee. Amaa nidib ban ka o gaans la zug, o na sie dabisa la.

²³ "Ka so' ya'a yeli ya ye, 'Gosimi, Kiristo nwa, bee Kiristo la be kpe'e sa,' da siakiyaa. ²⁴ Ka ziri Kiristonam ne ziri nodi'esidib na due tum tuumnyalima ne tuum kpi'ema line na pa'al ye ba mor panj, hale n ti boodin ye ba naani pan'asin ban ka Wina'am gaans la (li ya'a tun'e ninjin.) ²⁵ Man yeti ya ne'enja ne ye ya gu'us ka li nan pu paa na.

²⁶ "Ka ba ya'a yeli ya ye, 'Gosimi, o be moogin,' da kenji anii. Bee ba ya'a ye 'O sua' doogin,' yanam da siaki. ²⁷ Ka Ninsaal Biig la ken la na, na wenne wuu saa naani iank ya nya'an n ti paae ya tuona la. ²⁸ Bunkpilun ya'a be zin'isi'a, zuund na la'as ani.

(Maak 13.24-27; Luuk 21.25-28)

²⁹ "Ka namis kanja ya'a kpelim naae, 'winig na lieb zibusug, ka nwadig ku nie, ka nwadibibis na naam saazug n lut na. Ye ka si'elnam bane mor panj agol na dam.'

³⁰ “Ka Ninsaal Biig ken la na, zanbin na nie saazug. Ka dunia buudi wusa na kaasidi nwe'edi ba meŋ. Ka ba na nye Ninsaal Biig la n kenna n be saŋgbana zug ne paŋ ne o na'am ka li nyeen pil pil. ³¹ Ka o na tum o maleknam ka na'atan pi'eb hale ka ba la'as ninban ka Wina'am gaans la, dunia zin'is ben wusa.

Kekaj siiling la pa'an si'em la yela

(Maak 13.28-31; Luuk 21.29-33)

³² “Keli ka kekaj pa'ali ya si'el. Kekaj ya'a ti bus vanpola n ti nobugi sobig la, ya mi' ye seeung li'eliya. ³³ Ala men ya ya'a nye ne'enam wusa ya na baŋ ye Ninsaal Biig la lebug li'elne, hale n paae za'anoorin. ³⁴ Asida ka m yeti ya ye, zumaan kaŋa nwa nidib ku gaade, asee ne'enam wusa naam. ³⁵ Saazug ne dunia na gaad, ka man pian'ad la lee ku gaade.

So' n ku baŋ Yesu ken la na saŋa la yela

(Maak 13.32-37; Luuk 17.26-36)

³⁶ “Ka li dabisa ne li saŋa la, so' ku baŋi lii, hale baa maleknam bane be arazana ni bee Biig la meŋa, asee Ba' one a Wina'am la gullim. ³⁷ Ninsaal Biig la ken na, na wenne Noa saŋa la ne. ³⁸ Ku'om da nan pu di dunia la, saŋkan la nidib daa dit ka nuud, ka dit po'ab ka tisid ba biis sidib hale n ti paae daakan ka Noa kpen' aaruŋ tita'arin la. ³⁹ Ka ba pu baŋi li yela hale saa ni ka ku'om di ba wusa. Li me na ane ala n tis Ninsaal Biig ken la na. ⁴⁰ Ka dapa ayi na be poogin ka ba na zaŋ yinni ka bas yinni. ⁴¹ Po'aba ayi'inja na be neerin, ka ba zaŋ yinni ka bas yinni.

⁴² “Gu'usimi; ka ya zi' ya Zugsob la na leb daasi'er naa. ⁴³ Baŋimi ye yidaan la ya'a baŋ saŋkan ka na'ayiig na kena ye o zuu, o na ti'ebi gur, hale ka na'ayiig la ku nyaje kpen' zuu. ⁴⁴ Dinzugo yanam me ti'ebimi; ka Ninsaal Biig la na kena saŋkan ka ya ku baŋi.

Yesu pa'alug tumtumsuŋ ne tumtumbe'ed la yela

(Luuk 12.41-48)

⁴⁵ “Dinzugo ano'one lee a tumtum kane a yelsida sob ne ya'amdaana, ka o zugsob noke o yir wusa gu'ul o, ka tisi o noor ye o diisim bane be ani la saŋa kane nara. ⁴⁶ Tumtum kan na paam yelsum o zugsob ya'a leb na nye ka o tum ne wuu one yel o si'em la. ⁴⁷ Li ane asida ka m yeti ya ye o zugsob la na ke ka o gur on so'e si'el wusa. ⁴⁸ Ka o ya'a a tumtum one a bugis, ka ten'es o meŋ yela ye, o zugsob ku kul to'o naa. ⁴⁹ Ka o pin'ili bu'ud o tumtum taaba la, ka dit ka nuud ne danuudib, ⁵⁰ ka o zugsob na leb na daakan ka o ku baŋi, ⁵¹ ka o na namis o, ka ke ka o la'as ne zam dim. Anina ka ba na kum ka ga'ad nyina.

Yesu siiling po'asada piiga yela

²⁵ “Dinzugo saŋkan la Wina'am so'olim na a wuu po'asada piiga bane zaŋ ba fitlanam n keŋ ye ba tu'os po'adit la. ² Ka anu mor ya'am. Ka anu ka'a ya'am. ³ Ka bane ka'a ya'am la, mor ba fitlanam, ka pu mor kpaam. ⁴ Amaa bane mor ya'am la, mor kpaam ne ba laas. ⁵ Ka po'adit la yuug la zug ka ba wusa zoonsim gbis.

⁶ “Ka yu'uŋ tisoos, ka kuŋ kaas ye, po'adit la kenna, duom n yi n tu'os o.

⁷ “Ka po'asada la wusa due n maali ba fitlanam laurŋ. ⁸ Ka bane ka'a ya'am la, yel bane mor ya'am la ye, 'Bu'omi ya kpaam la n tisi ti; ka ti fitlanam kpigidne.'

⁹ “Ka bane mor ya'am la lebis ye, 'Ayei, ti ya'a niŋ ala, kpaam la ku siak tinam ne yanam wusa. Kemi bane kuosid kpaam sa'an n da'e na.'

¹⁰ “Ka ban ken ye ba da' la, ka po'adit la paae na, ka bane ti'ebi naae la, dol o kpen' di'ema la zin'igin. Ka ba yo' za'anoor la.

¹¹ “Ka bane kpelim la, paae na n buon n yet ye, 'Zugsoba, zugsoba, yo'ogum n tisi ti.'

¹² “Ka o lebis ye, 'Li ane amena ka m yeti ya ye, m zi' yaa.' ”

¹³ Ka Yesu ye, “Dinzugo yanam me gu'usimi, bozugo ya zi' daakan ka Ninsaal Biig la na kenna.

Tumtum nib atan' la yela

(Luuk 19.11-27)

¹⁴ “Yelkaŋa ya'as na wenne dau so' one daa ti'ebid ye o nwie. Ka buol o tumtum nib n zaŋ o araza'as niŋi ba nu'usin, ¹⁵ ka tis yinni ligidi yon anu, ka tis yinni yon ayi, ka tis yinni yolug yinni. O tisne so' wusa on na tun'e si'em ben, ka nwie. ¹⁶ Ka one di'e yon anu la pu yuuge, ka due nok o ligidi la n tolum n nye yon anu nyood. ¹⁷ Ala men ka one di'e yon ayi la, nye yon ayi nyood. ¹⁸ Amaa ka one di'e yolug yinni la keŋ n tu bok n pin' o zugsob ligidi la.

¹⁹ “Ka li yuug hale, ka ba zugsob leb kul na ye o gelig ban tum si'em. ²⁰ Ka one di'e yon anu la, kena ne yon anu n paas n yel ye, 'M zugsoba, fu daa tisi m yon anu. Gosima, m nye yon anu n paas.'

²¹ “Ka o zugsob yel o ye, 'Li a su'um. Fu ane tumtumsuŋ one tum ne sida. M tis uf bun bi'ela, ka fu tum sida ne li. Dinzugo m na ke ka fu so'e bunam bedego. Zin'inim n maal sumalisim ne fu zugsob.'

²² “Ka one di'e yon ayi me kena n yel ye, 'M zugsoba, fu daa tisi m yon ayi. Gosima, m nye yon ayi n paas.'

²³ “Ka o zugsob yel o ye, 'Li a su'um. Fu ane tumtumsuŋ one tum ne sida. M tis uf bun bi'ela ka fu tum sida ne li. Dinzugo m na ke ka fu so'e bunam bedego. Zin'inim n maal sumalisim ne fu zugsob.'

²⁴ “Ka one di'e yolug yinni la, kena n yel ye, ‘M zugso-ba, m mi' fu ane sukpi'eun daan. Ka fu bunne zin'ig kan ka fu pu bude, ka ku'on zin'ig kan ka fu pu yadige. ²⁵ Din ka m zo dabiem, ka keŋ pin' fu ligidi la tenjin. Di'emi fu bun.’

²⁶ “Ka o zugsob lebis ye, ‘Tumtumbe'ed nwa. Fu ane gbanya'a. Fu mi' ye m bun zin'ig kan ka m pu bude, ka ku'on zin'ig kan ka m pu yadige. ²⁷ Li su'um ka fu daa naan zaŋin m ligidi n digil banki ni. Ka m ya'a kena la, man naan di'en m ligidi la ne nyood. ²⁸ Di'em o ligidi la n tis one mor yon piiga la. ²⁹ Bozugo ban wusa mor la, ba na nye paas, ka ba morem zu'e. Amaa one pu mor la, ba na di'e on mor si'el wusa la.’ ³⁰ Ka o zugsob yel ye, ba yiisimi dau be'ed kaŋa n bas likin. Anina ka ba na ti kaasid ka ga'adi ba nyina.

So'olimnam antu'a la yela

³¹ “Saŋkan ka man, Ninsaala Biig la, na ti kena ne m na'am tita'ar ne m maleknam wusa la m na zin'i m na'am gbaun venliŋ la zugin. ³² Ka dunia so'olim wusa na la'as m tuon, ka m na baki ba ben ben wenne konbkem bakid o pe'es ne o boos ben ben si'em la, ³³ ka zi'el pe'is m datiuŋ ka zi'el boos m dagobug.

³⁴ “Ka na'ab la na yel bane be o datiuŋ la ye, ‘Kemi na yanam bane mor m Ba' Wina'am yelsum la. Ya na di'e so'olim kan ka Wina'am pun ti'eb ye o tisi ya, hale ka dunia nam pu pin'il la. ³⁵ Bozugo m ko'om daa zabid, ka ya tisi m diib. Ku'onuud daa more m, ka ya tisi m ku'om ka m nu. M daa ane saan, ka ya di'e m. ³⁶ M daa ane biel, ka ya tisi m fuud, ka daa ben'ed, ka ya kaae m, ka daa be sarega ni, ka ya kenn m sa'an na.’

³⁷ “Ka bane a tuumsuma dim la na lebis ye, ‘Zugsoba, saŋkan ka ti nye uf, ka fu ko'om zabid, ka ti tis uf diibo? bee ku'onuud mor uf, ka ti tis uf ku'om? ³⁸ Bee saŋkan ka ti nye uf ka fu ane saan, ka ti di'e fo? Bee saŋkan ka fu a biel, ka ti tis uf fuude? ³⁹ Bee saŋkan ka ti nye uf, ka fu ben'ed, bee fu be sarega ni, ka ti kaae uf?’

⁴⁰ “Ka na'ab na lebis ba ye, ‘Li ane amena ka m yeti ya ye, yanam daa niŋ ala n tis m ba'abiig one kpelim kpaar la, li ane mane la ka ya niŋ tis.’

⁴¹ “Ka o na yel bane be o dagobug la ye, ‘Kemi sa, yanam bane ka Wina'am po noor n tisi ya la. Kemi kpen' bugum kane pu kpiigida la, bugum line ka Wina'am ti'eb ye o kpen'es Sutaana ne o nya'andolib la. ⁴² Bozugo m ko'om daa zabid, ka ya pu tisi m diibo. Ku'onuud daa mor m, ka ya pu tisi m ku'om ye m nu. ⁴³ M daa ane saan, ka ya pu di'e ma. M daa ane biel, ka ya pu tisi m fuude. M daa ben'ed bee m daa be sarega ni, ka ya pu kaae ma.’

⁴⁴ “Ka ba na lebis o ye, ‘Ti Zugsoba, saŋkan ka ti nye uf, ka fu ko'om zabid, bee ku'onuud mor uf, bee fu a

saan, bee fu a biel, bee fu ben'ed, bee fu be sarega ni, ka ti pu sunji fu?’

⁴⁵ “Ka o na lebis ba ye, ‘Amena ka m yeti ya ye, yanam daa pu niŋ ala n tis m ba'abiig one kpelim kpaar la, li ane mane la ka ya pu niŋ tise.’

⁴⁶ “Ka ba na keŋ kpen' namisug line ka' ben la ni. Amaa tuumsuma dim la na di'e nyovur line ka' naare.”

Yesu gban'ar la yela

(Maak 14.1-2; Luuk 22.1-2; Joon 11.45-53)

26 Yesu n daa pian' pian'ad nwa naae la, ka yel o nya'andolib la ye, ² “Banjimi ye li kpelim daba ayi ka ku'um malek gaadug malun la tienr dabisir paae. Ba na zaŋ Ninsaala Biig la n tis ka ba kpa' o tabil dapu-udir zug.”

³ Ka Wina'am maalmaan kpeenmnam ne tenjin kpeenmnam la'as taaba n ken Kaifas yin. Kaifas da ane Wina'am maalmaan kpeenm. ⁴ Ka ba tu'as ne taaba n gban'e noor yinni ban na niŋ si'em n sua' gban'e Yesu n ku o. ⁵ Ka ba yel ye, “Ka'a malun la daar laa, bozugo nidib la na ti zabidi o zug.”

Po'a kane daa mor tudaare na walig Yesu la yela

(Maak 14.3-9; Joon 12.1-8)

⁶ Ka Yesu daa be Simon one da a kukom la yin n be Betani tenjin. ⁷ Ka Yesu da be ani n dit ka po'a so' da kenn o sa'an na n mor alabasta kugir kolibir ne tudaare din ligidi zu'e hale bedego n kpa'e n waligi Yesu zug.

⁸ Ka o nya'andolib n nye li la, ba sunya pelig ne. Ka ba bu'os ye, “Bo ligsa'unji nwa? ⁹ Bozugo ba naani ku-osin tudaare nwa ligidi bedego n zaŋi li sunj noŋ dim.”

¹⁰ Amaa Yesu baŋ ba ten'esug ka yeli ba ye, “Bo ka ya daam po'a la ala? O maal man yelsum. ¹¹ Noŋ dim bene ya sa'an daar wusa, amaa man ku be ne yanam saŋa wusa. ¹² On kpa'e tudaare niŋe m ningbiŋ nwa, pa'al ye o ti'ebidi ban na ti mum mam si'em.

¹³ Yelmenjir ka m yeti ya ye, labasuŋ la n ken zin'isi'a wusa dunia zug, ba na yel po'a nwa yela, ka li niŋ o tienr.”

Judas n zam Yesu la yela

(Maak 14.10-11; Luuk 22.3-6)

¹⁴ Ka Yesu nya'andolib yinni, on yu'ur buon Judas Iskar-iot, daa keŋ maalmaan kpeenmnam sa'an ¹⁵ n yeli ba ye, “Ya na tisi m bo, ka m zaŋ Yesu niŋ ya nu'ugine?” Ka ba yo o anzurifa ligidi piistan'. ¹⁶ Ka din saŋa, ka o pin'il n bo suer kan ka o na zam Yesu.

Yesu n di malun tienr diib ne o nya'andolib la yela

(Maak 14.12-25; Luuk 22.7-23; Joon 13.21-30; 1 Kor. 11.23-26)

¹⁷ Malun pin'ilug daar kan ka ba na di bodobodo lin ka ba pu niŋ dabin la, Yesu nya'andolib kenn o sa'an

na n bu'os o ye, "Fu bood ye ti maal zin'ikane ka fu na di maluj tienr diib la?"

¹⁸ Ka o lebis n yeli ba ye, "Kemi terj poogin la so' sa'an n yel o ye, 'Ti Pa'an la yel ye, "M saña paaeya. Ka m na maal maluj tienr fu yin, man ne m nya'andolib." "

¹⁹ Ka o nya'andolib la niñ wenne Yesu n yeli ba la, n maal maluj tienr la diib.

²⁰ Ka zaam ma'ae, ka o zin'in ne o nya'andolib pii ne yi la ye ba di. ²¹ Ka ban dit la, Yesu yeli ba ye, "Yelmenjir ka m yeti ya ye, nid yinni ya sa'an nwa na zam man."

²² Ka ba sunya sa'am hale, ka ba pin'il n bu'osid o yinni yinni ye, "Zugsoba, li ane man bee?"

²³ Ka Yesu lebis n yeli ba ye, "On ka o nu'ug na sia'al ne m nu'ug laan la, one na zam man. ²⁴ Ninsaal Biig la na kpi wenne din pun da sob m yela si'em la. Amaa toog be one zam Ninsaal Biig la zug. Li da pu su'um ye o ma du'a o."

²⁵ Ka Judas one na zam Yesu la lebis n yel ye, "Pa'ana, li ane man bee?"

Ka Yesu yel o ye, "Fun yel ala."

Zugsob la diib yela

(Maak 14.22-26; Luuk 22.14-20; 1 Kor. 11.23-25)

²⁶ Ka ban daa dit la, Yesu zarj bodobodo n pu'us Wina'am bareka ka gben'es n tis o nya'andolib la, ka yeli ba ye, "Di'em nwa n di. Lina a m merj ningbiñ."

²⁷ Ka o zarj nwam n pu'us Wina'am bareka ka tisi ba ye, "Ya wusa di'em nu. ²⁸ Bozugo nwa ane man ziim line ane nonaar yela. Ziim line yi ye nidib bedego nye suguru. ²⁹ M yeti ya ne ye, m ku lem nu daam nwa ya'ase, asee daar kan ka m na lem nu danpaal ne ya, m Ba' so'olim ni la."

³⁰ Ka ban daa yuum Wina'am yuuma n naae la, ba yi n ken Olives Zuerin la.

Yesu n daa tu'as Piita na ti ki'is o si'em la yela

(Maak 14.27-31; Luuk 22.31-34; Joon 13.36-38)

³¹ Ka Yesu yeli ba ye, "Yanam wusa na ki'is ka bas man zina yu'uña, bozugo li sobne ye,

'M na ku konbkem la ka pe'es na widig.'

³² Amaa man ya'a ti vu'ug ka bas ku'um, m na denji ya tuon kerj Galilee."

³³ Ka Piita lebis ye, "Hale baa bama wusa ya'a na zo ka bas fun, man ku bas foo."

³⁴ Ka Yesu yel Piita ye, "Yelmenjir ka m yet uf ye, zina yu'uña nwa, fu na ki'is man noor atan' ka noraug naan kaas."

³⁵ Ka Piita lebis yel ye, "Hale baa li ya'a su'um ye man kpi ne fun, m ku ki'isi fu." Ka o nya'andolib la wusa me yel ala.

Yesu Wina'am sosug Gesemane la yela

(Maak 14.32-42; Luuk 22.39-46)

³⁶ Ka ban ne Yesu yi ken zin'ikan buon Gesemane la, ka o yel o nya'andolib la ye, "Kpelimi kpela, ka man kerj tuon n sos Wina'am." ³⁷ Ka Yesu dol Piita ne Zebedee biis ayi. Ka o suunr sa'am bedego. ³⁸ Ka o yeli ba ye, "M suunr sa'ameya, hale ka li wenne mam ye m kpine. Kpelimi kpela ka guri m."

³⁹ Ka o kerj tuon bi'ela n vanbin terjin, ka sos Wina'am ye, "M Ba', li ya'a a su'um, ke ka daam nwam nwa line pa'al m namisug la, gaad ka ke mam. Amaa ka'ane ye m sunf boodim, amaa lin ka fu bood ye li niñ la."

⁴⁰ Ka o leb o nya'andolib la sa'an n nye ka ba gbsidne. Ka o bu'os Piita ye, "Yanam ku tun'e nie ne man baa bi'ela? ⁴¹ Niemi, ka sos Wina'am ka ya da kpen' makirine. Siig la bood Wina'am dolim, amaa ya ningbina ka' paña."

⁴² Ka o lem leb ya'as n sos Wina'am n yel ye, "M Ba', daam nwam nwa ya'a ku gaad ka ke mam asee m nu li, kel ka li niñne fu ya'am boodim."

⁴³ Ka o lem leb o nya'andolib la sa'an na ya'as, ka nye ka ba kpelim gbsidne, bozugo gbenn um daa more ba hale.

⁴⁴ Ka o ke ba, ka leb ya'as, noor atan' daan n sos Wina'am ne pian'ad yin la gullim. ⁴⁵ Ka o lem leb o nya'andolib la sa'an na, ka bu'osi ba ye, "Ya kpelim gbsidne ka vu'usidaa? Gosimi, saña paae na, ka ba pun zam Ninsaal Biig la, ka zarj o niñ tuumbe'ed dim nu'usin. ⁴⁶ Duomi ka ti kerj. Gosim one n zam man la paae na."

Ba n gban'e Yesu la yela

(Maak 14.43-50; Luuk 22.47-53; Joon 18.2-11)

⁴⁷ Ka on nam kpelim pian'ad la, ka Judas one a o nya'andolib pii ne yi la nid yinni, kenna ne nidib bedego bane yi maalmaan kpeenmnam ne kpeenmnam sa'an na, ne su'uraad ne balaya. ⁴⁸ One zam o la, pun pa'ali ba si'el ye, "On ka m muak o noor la, one la. Gban'am o." ⁴⁹ Ka Judas paae Yesu sa'an na ka kpelim pu'us o ye, "Naa, Pa'ana," ka muak o noor.

⁵⁰ Ka Yesu bu'os o ye, "M zua, fu kena ye fu niñ bo?"

Ka ba kena gban'e Yesu. ⁵¹ Ka Yesu nid yinni fue o su'uraug n kia' maalmaan tumtum tobir n fi'ig.

⁵² Ka Yesu yel o ye, "Lebisim fu su'uraug la su li teongun, bozugo bane zabid ne su'us la na kpi ne su'us." ⁵³ Ka Yesu bu'os o ye, "Fu pu barj ye m tun'e sos m Ba' ka yimmo ka o na tis man maleknam tusa si'em naa? ⁵⁴ Ka li ya'a niñ ala, Wina'am gbauñ n daa yel si'el la, na niñ wala ka li a amena?"

⁵⁵ Ka Yesu bu'os nidib bedego la ye, "Ya kena ne su'uraad ne balaya ye ya gban'e m wenne faand bee? Daar

wusa ka m be Wina'am yin n zamisid nidib, ka ya pu gban'e ma. ⁵⁶ Amaa nwa wusa niŋne n pa'al ye Wina'am nodi'esidib n daa yel si'el n sob Wina'am gbaunjin la, ane amena." Ka o nya'andolib la wusa bas o ka zo.

Ban daa mor Yesu n keŋ Kaifas sa'an la yela

(Maak 14.53-65; Luuk 22.54-55, 63-71; Joon 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Ka bane gban' o la, mor o keŋ maalmaan kpeenm Kaifas yin. Anina ka gbaunji'idib ne kpeenmnam daa pun la'as. ⁵⁸ Ka Piita be nya'an sa n dol hale n paae maalmaan kpeenm la samanin. Ka o kpen' zakin zin'i ne tumtumuib, ye o banj li koosug a si'em.

⁵⁹ Ka maalmaan kpeenmnam ne nimbane yiti gban'e noor Jew dim yela la zan'asa, bo ziri kaset dim ye ba ma' tis Yesu, ka ba ku o. ⁶⁰ Ka ba pu nye baa yinni, hale baa ziri kaset dim bedego daa ma' ziri tis o.

Li nya'an la ka nidib ayi due ⁶¹ n zi'e, ka yel ye, "Dau nwa daa yel ye, o na tun'e nwa'e Wina'am pu'usum yir la, ka lem nok daba atan' n me' li naae."

⁶² Ka maalmaan kpeenm la due n zi'e, ka bu'os Yesu ye, "Fu ku lebis si'el ne bane yet si'em wusa tis uf laa?" ⁶³ Amaa ka Yesu pu lebis si'ela.

Ka maalmaan kpeenm lem pian'ad ne Yesu ya'as ye, "Poom ne Wina'am one voe la, ka yele ti, fu ya'a ane Kiristo one a Wina'am Biig la."

⁶⁴ Ka Yesu lebis n yel o ye, "Fun yel ala." Amaa m yeti ya ye, "Lin pin'il zina zaŋ ken sa, ya na ti nye Ninsaal Biig la ka o zin'in Wina'am one so'e paŋ la datiuŋ ka kenna ne sangbana."

⁶⁵ Ka maalmaan kpeenm aenn o meŋ fuud, ka yel ye, "Fu tu'ud Wina'am. Ti pu lem bood ye so' lem di kaset ya'ase. Ya pu wum on tu'ud Wina'am si'em la. ⁶⁶ Ya ten'esid ye bo?"

Ka ba lebis ye, "O su'um ne ku'um."

⁶⁷ Ka ba tubis nintoond n mad o nindaa, ka nwe' o ne kpisinkpila. Ka sieba nwe' o ne tampian'as ⁶⁸ n yel o ye, "Fun Kiristo, banjim one nwe' uf la."

Piita n daa ki'is Yesu la yela

(Maak 14.66-72; Luuk 22.56-62; Joon 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Ka Piita daa zin'i zakin la, ka bipuŋ keŋ o sa'an na n yel o ye, "Fu me daa bene ne Yesu, one yi Galilee la."

⁷⁰ Ka o ki'is ba wusa tuon n yel ye, "M pu banj fun yel si'el laa."

⁷¹ Ka o yi yanjirin ka bipuŋ so' lem nye o, ka yel bane be anina la ye, "Oŋa me daa be ne Yesu, one yi Nazaret la."

⁷² Ka Piita ki'is ya'as, ka po ye, "M zi' oo."

⁷³ Li niŋ bi'ela, ka bane zi'e la li'el Piita ka ye, "Amena, oŋa ane Yesu nid yinni, bozugo o pian'ad viig o gbin."

⁷⁴ Ka Piita pin'ili po, ka kaanb kaanbbe'ed tis o meŋ ye, "Mam zi' dau nwa." Ka sanjan la ka noraug kaas.

⁷⁵ Ka Piita yu'un tienn Yesu n sa yel si'el la ye, "Fu na ki'is noor atan' ye, fu zi' ma, ka noraug nyaan kaas." Ka o yi yin n kum hale bedego.

Ba n mor Yesu n keŋ Pilate sa'an la yela

(Maak 15.1; Luuk 23.1-2; Joon 18.28-32)

27 Ka beug nie ka maalmaan kpeenmnam ne kpeenmnam sieba gban'e noor ye ba ku Yesu.

² Ka ba loo o more keŋ Pilate one a Gomena la sa'an.

Judas ku'um la yela

(Tuuma 1.18-19)

³ Ka Judas one zam Yesu la n nye ka ba gban' o lo ye ba ku o la, ka o sunf sa'am ka o mor anzurifa ligidi piistan' la n lebi tis kpeenmnam la ⁴ ka yel ye, "M tum taalne man zam nid kane pu tum be'ede ka ba na kuu o la."

Ka ba yel ye, "Ti ba'a kae'. Li ane fu zugin yela."

⁵ Ka Judas lob ligidi la bas ka keŋ yul o meŋi kpi.

⁶ Ka kpeenmnam la zaŋ ligidi la ka ye, "Li ane ziim ligidi. Li pu nar ka ti zaŋ ligidi la n gendig pu'usum yin ligidi nii." ⁷ Ka ba gban'e noor yinni ye ba nok ligidi la da' ya'ab ya'ab poog ye ba mum saam. ⁸ Hale la'am ne zina ba kpelim buon zin'ikan la ye ziim poog. ⁹ Ka lin ka Wina'am nodi'es, Jeremia da sob la sid niŋ sida ye, "Ka ba nok anzurifa ligidi piistan', ligikan la ka Israel yaas da gban'e noor yinni ye ba yoo la ¹⁰ n da' ya'ab ya'ab poog la wenne Zugsob la yeli m si'em la."

Pilate n bu'os Yesu la yela

(Maak 15.2-5; Luuk 23.3-5; Joon 18.33-38)

¹¹ Ka Yesu zi'e Gomena la tuon ka o bu'os o ye, "Fune a Jew dim na'ab laa?"

Ka o lebis o ye, "Eenn, fune yel ala."

¹² Ka kpeenmnam la yel ye o niŋ si'elnam ka li a tu-umbe'ed. Ka o pu lebis si'ela. ¹³ Ka Pilate yel o ye, "Fu pu wum ban yet si'em la wusa n zi'el uf laa?" ¹⁴ Ka o pu lebis si'el si'ela, ka li lidig Gomena la hale.

Ba n koos Yesu ye o na kpi la yela

(Maak 15.6-15; Luuk 23.13-25; Joon 18.38-19.16)

¹⁵ Li da ane anwa ku'um malek gaadug daar tienn di'ema saŋa la, ka li mor suer ye Gomena la yiis sarega nid yinni bas, on ka nidib bedego na gaŋ la. ¹⁶ Sanjan la ba daa mor nimbe'ug one be sarega ni, ka ba buon o Barabbas. ¹⁷ Ka nidib la la'as bedego na, ka Pilate bu'osi ba ye, "Ano'on ka ya bood ye m basi, Barabbas bee Yesu, on ka ba buon Kiristo la?" ¹⁸ Pilate banj ye li ane nennim yela ka ba gban' Yesu.

¹⁹ Ka Pilate n zin'in saria kadib zin'igin la, ka o po'a tolim tis o labaar ye, "Yiisimi fu nu'ug ne popielim daana la yela ni; ka man zaansim o yela yu'uŋ ka li daam man bedego."

²⁰ Ka kpeenmnam la nyanje ke ka nidib la yel Pilate ye, o basim Barabbas, ka ku Yesu.

²¹ Ka Gomena la lem bu'osi ba ya'as ye, "Nidib ayi nwa, ya bood ye m basi ano'one?"

Ka ba lebis ye, "Barabbas."

²² Ka Pilate bu'osi ba ye, "Ya ye m niŋ Yesu, on ka ba buon Kiristo la wala?"

Ka ba tansid ye, "Kpa'am o dapuudir zug kuu o."

²³ Ka o bu'osi ba ye, "O tuumbe'ed a bo?"

Ka ba lem tansid bedego ye, "Kpa'am o dapuudir zug, kpa'am o dapuudir zug."

²⁴ Ka Pilate nye ka o ku nyanje niŋ si'el la, ka tukpeedug du'ed bedego la, ka o nok ku'om pie o nu'usi ba wusa tuon ka yel ye, "Mam ba'a kae' dau kaŋa kuub yela nii. Li ane ya yela."

²⁵ Ka nidib la lebis ye, "O kuub la yela doli tinam ne ti yaas."

²⁶ Ka o bas Barabbas tisi ba, ka ke ka ba bu' Yesu ne kpa'asa ka nok o tis ye ba kpa' o dapuudir zug.

Sogianam n la'ad Yesu la yela

(Maak 15.16-20; Joon 19.2-3)

²⁷ Ka Gomena la sogianam mor Yesu kpen' Gomena la yin ka ba wusa la'ase giligi o, ²⁸ ka pilig o fuug ka yeel o fuzen'ug, ²⁹ ka maal gon'os zugpibigi n pid o ka nok dansaar niŋi o datiuŋ nu'ugin, ka la'ad o yet ye, "Naa, Jew dim na'aba." ³⁰ Ka tubis nintoond mad o, ka nok dansaar nwe' o zug. ³¹ Ka bane la' o naae la ka ba zaŋ fuzen'ug la ka lebis o meŋ fuudi yeel o, ka mor o keŋ ye ba kpa' o tabil dapuudir zug.

Ban kpa' Yesu dapuudir zug la yela

(Maak 15.21-32; Luuk 23.26-43; Joon 19.17-27)

³² Ban daa yit la, ka nye dau one yi Sairene teŋin, ka o yu'ur buon Simon, ka ba mugus o ye o ze dapuudir la.

³³ Ka ba paae zin'isi'a ka li yu'ur buon Golgota, li gbin ane zunwana zin'ig. ³⁴ Ka ba nok daam gendig ne buntoogi n tis o ye o nu. Ka on lemi li la ka zan'as nuub.

³⁵ Ka ba kpa' o dapuudir zug ka nok o fuud n bugul bugulum n pudugi tis ba meŋ, ³⁶ ka yu'un zin'i gosid o.

³⁷ Ka ba sobi tabili o zug baba yelkan zug ka ba gban' o la,

"Oŋa a Yesu, one a Jew dim na'ab la."

³⁸ Ka ba me kpa' na'ayiis baba ayi n kpi'el Yesu, ka yinni be o datiuŋ ka oŋa la be o dagobug. ³⁹ Ka bane gati anina baba ka nye o la gomisidi ba zut ka tu'ud o yet ye, ⁴⁰ "Fune yet ye fu na nwa'e Wina'am pu'usum yir la ka lem me' li daba atan' poogin la, dinzugo faaenmi fu meŋ. Fu ya'a sid ane Wina'am Biiga, fun naamim dapuudir la zug sig na."

⁴¹ Ala men ka maalmaan kpeenmnam ne gbaunmi'idib ne kpeenmnam sieba la'ad o n yet ye, ⁴² "O sunjid sieba, ka lee ku nyanje sunj o meŋa. One n a

Israel dim na'ab la, din la o sigim dapuudir zug nannanna na, ka ti naan siak o. ⁴³ O niŋ Wina'am yadda ye o a sida sob, ka Wina'am ya'a noŋ o, on faaenmi o nannanna, bozugo o ye o ane Wina'am Biig." ⁴⁴ Ka na'ayiis bane ka ba kpa'a kpi'el o la me tu'ud o ala.

Yesu ku'um la yela

(Maak 15.33-41; Luuk 23.44-49; Joon 19.28-30)

⁴⁵ Ka nintan buluŋ ka zin'ig wusa lebug lik n ti paae zaamnoor, karefa atan'. ⁴⁶ Saŋkan la ka Yesu tans ne kukotita'ar ye, "Eli, Eli, lama sabaktani." Li gbin ane ye, "M Wina'am, m Wina'am, bo ka fu basi ma?"

⁴⁷ Ka bane zi'e kpi'e anina ka wumi li la sieba yel ye, "Dau la buoni Elija."

⁴⁸ Ka yinni zo keŋ zaŋ sooso n los danmi'isugin niŋ kikan'ar zugin n tis o ye o nu. ⁴⁹ Ka bama la yet ye, "Ti gu'usim ka gos ye Elija na kena sunj o bee."

⁵⁰ Ka Yesu tans ne kukotita'ar ka nyaan kpi.

⁵¹ Ka fuug lin beŋ Wina'am pu'usum doog zin'is ayi la aaenn zugini, hale ti paae teŋin, zin'is ayi. Ka teŋ dam, ka tampiins nwa', ⁵² ka yaad yo'os ka popielim dim bedego bane daa kpi la vu'ug kumin, ⁵³ ka yi yaadin la na. Ka Yesu n ti vu'ug kumin la ka ba kpen' Jerusalem ka nidib bedego nye ba.

⁵⁴ Ka sogianam ne ba kpeenm bane zi'e gur Yesu la nye ka teŋ la dam la, ne line naam la, ka dabiem kpen'e ba hale ka ba yel ye, "O sid ane Wina'am Biig."

⁵⁵ Ka po'ab bedego bane yi Galilee n daa sunjid Yesu la, doli kena zi'e lalle sa n gosid o. ⁵⁶ Ba sieba ane Meeri Magdalene ne Meeri one a Jemes ne Josef ma la, ne Zebedee biis la ma.

Ban mum Yesu si'em la yela

(Maak 15.42-47; Luuk 23.50-56; Joon 19.38-42)

⁵⁷ Ka zaam ma'ae ka dau so' paae na ka o yu'ur buon Josef one yi Aramatea na, o ane kpan'a ka lem a Yesu nya'andol, ⁵⁸ ka kenn Pilate sa'an na n sos o ye o tis suer ka o zaŋ Yesu niŋgbiŋ la keŋ mum. Ka Pilate bas noor ye ba tisim o. ⁵⁹ Ka Josef zaŋ ku'um la vilig ne pien pielig, ⁶⁰ ka mum ku'um la, on Josef meŋ yapaalig kane ka ba tu tampiing zug la. Ka bilig kugtita'ar ligil yaug la noor. ⁶¹ Meeri Magdalene ne Meeri so' da zin'i anina kpa'a yaug la. Daar kan la ka Jew dim tiebid ba vu'usum daar yela.

⁶² Ka vu'usum daar kane pin'in daar kan zaam la, ka maalmaan kpeenmnam ne Farisee dim la'as Pilate sa'an na ⁶³ n yel o ye, "Zugsoba, ti tenr ye dama'a la da nan voe la, o da yel ye, 'M na vu'ug kumin daba atan' daar.'" ⁶⁴ Dinzugo basim noor tisi ti ka ti gur yaug la su'uŋa n ti paae daba atan' la, ka li ya'a ka'a ala o nya'andolib la na zu ku'um la keŋ, ka ma' nidib ye o vu'ug kumin, ka dama'a kaŋa nwa yu'un na gaad yi-igin la."

⁶⁵ Ka Pilate yeli ba ye, “Ya mor sogianam bane gur, kel ka ba gur yaug la ka so' ku nyaŋe kpen'e wuu yaname na bood si'em la.” ⁶⁶ Ka ba keŋ niŋ ala, n zan-bil kugir la ka ke ka sogianam guri li.

Yesu vu'ug kumin la yela

(Maak 16.1-8; Luuk 24.1-12; Joon 20.1-10)

28 Ka Jew dim vu'usum daar n gaad la, Alasidaar bekeung, ka Meeri one yi Magdala ne Meeri so' isig keŋ ye ba kaae yaug la.

² Ka teŋgbaun dam hale, bozugo Zugsob malek yi arazana sig na n bilig kugir la, ka ke yaug la noor, ka zin'i kugir la zug. ³ Ka o nindaa nyeen wuu saa iansug ne. Ka o fuug pelig hale nyain. ⁴ Ka dabiem kpen' bane gur yaug la. Ka ba kirid wenne ku'um la.

⁵ Ka malek yel po'ab la ye, “Da zoti dabiem, bozugo m mi' ye ya boodne Yesu, on ka ba daa ku la. ⁶ O ka' kpelaa. O vu'ugne wenne on daa yel si'em la. Kemi na gos ban daa digil o zi'ig si'a la. ⁷ Kem to'oto n yel o nya'andolib la ye, o vu'ugiya ka bas ku'um. Ka o na denji ya tuon n keŋ Galilee teŋin. Anina ka ya na nye o. Li ane amerŋa ka m yeti ya.” ⁸ Ka po'ab la bas yaug la ne dabiem amaa ba daa mor sumalisim bedego ka keŋ to'oto ye ba yel o nya'andolib la.

⁹ To'oto yim ka Yesu tu'osi ba n pu'usi ba. Ka ba kena igin o tuon n pu'us o. ¹⁰ Ka Yesu yeli ba ye, “Da zoti dabiem ka keŋ yel m ba'abiis ye, ba kem Galilee teŋin, ka ba na nye m anina.”

Bane gur yaug la n yel si'el la yela

¹¹ Ka ban daa wa'ae la, sogianam sieba bane guri yaug la leb teŋ poogin la yel maalmaan kpeenmnam la line naam wusa. ¹² Ka ba la'as ne kpeenmnam sieba n gban'e noor yinni ka tis sogianam ligidi bedego, ¹³ ka yeli ba ye, “Yelimi nidib la ye o nya'andolib la kene yu'uŋ na ka ya gbsid ka ba zu ningbiŋ la. ¹⁴ Ka gome-na la ya'a wum ne'eŋa ti na maal suer ka ya yi yela ni.” ¹⁵ Ka sogianam la di'e ligidi la ka tum wuu ban yeli ba si'em la. Ka labaar kaŋa yadig n gilig Jew dimin ti paae nannanna nwa.

Yesu n nie o meŋ o nya'andolib sa'an la yela

(Maak 16.14-18; Luuk 24.36-49; Joon 20.19-23; Tuuma 1.6-8)

¹⁶ Ka nya'andolib piinayinni la keŋ Galilee n du zuekan ka Yesu daa yeli ba ye ba keŋ la. ¹⁷ Ka ban nye o la, ka ba igin o tuon n na'as o, amaa sieba bi'es o. ¹⁸ Ka Yesu li'eli ba sa'an ka yeli ba ye, “M di'e paŋ kane be arazana ne dunia ni wusa. ¹⁹ Dinzugo kemi nidib buudi wusa ni, ka ke ka ba liebi nya'andolib. Suumi ba Wina'am ku'om ne Ba' la yu'ur zug ne Biig la yu'ur zug ne Siig Suŋ la yu'ur zug. ²⁰ Ka pa'ali ba m noyelug kan wusa ka m tisi ya la, ye ba siaki li. Banjimi ka m na be ne ya saŋa wusa n ti paae dunia naar.”

MAAK

Joon one suud nidib Wina'am ku'om moolug la yela (Mateo 3.1-12; Luuk 3.1-18; Joon 1.19-28)

¹ Lina ane Yesu Kiristo one a Wina'am Biig la labasun.

² Li pin'il wuu Wina'am nodi'es Azaya n da sob si'em la.

"Wina'am yel ye,
'Gosima, m na tumi m tumtum ka o denji fu tuon n maal suesun fu zug.'

³ So' be moogin moon ne kukor tita'ar yet ye,
'Maalimi suer su'unja gur Zugsob la.
Keli ka suer a sapi n tis o.' "

⁴ Joon one daa suud nidib ku'om la da be moogin n moon n tisid nidib ye, "Basimi ya tuumbe'ed ka di'e ku'om suub, ka Wina'am na yiis ya tuumbe'ed n bas."

⁵ Ka nidib bedego yi Juuda so'olim ne Jerusalem tenjin n ken Joon sa'an ka peligi ba poog yel o ba tuumbe'ed. Ka Joon suu ba ku'om Joodan mo'arin.

⁶ Joon daa yene fuud line a yugum konbid ka nok gbaun n lo o sia, ka o diib a na'azomnam ne siind. ⁷ Ka o mooni tisid nidib ye, "Ninkane dol mam nya'an la, ane nintita'ar n gaad mam. M pu nar ne man na sebini o tuoni yidig o ta'ada nwiise. ⁸ Mam suudi ya ne ku'om, amaa ninkane kenna la na suu ya ne Wina'am Siig Sunj."

Joon n suu Yesu, Wina'am ku'om la yela (Mateo 3.13-17; Luuk 3.21-22)

⁹ Lin nya'an ka Yesu yi Nazaret line be Galilee so'olim la kena. Ka Joon suu o Joodan mo'arin. ¹⁰ Ka on daa dut ku'omin la, ka nye ka arazana za'anoor yo'og, ka Wina'am Siig Sunj sigid o zugin na wenne dawan ne, ¹¹ ka o wum kukor ka li yi arazana ni na n yel ye, "Fu ane mam binonjir ka m sunf ma'ae fu yela."

Sutaana da mak Yesu la yela (Mateo 4.1-11; Luuk 4.1-13)

¹² To'oto yim ka Wina'am Siig Sunj ke ka Yesu ken moogin. ¹³ Ka o be ani n paae dabisa piisnaasi. Ka Sutaana kena n mak o. Moogin bunkonbid da be ani. Ka maleknam la'am kena n sunj o.

Yesu n buol zingban'adib anaasi la yela (Mateo 4.12-22; Luuk 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Ban da yo Joon sarega ni la, li nya'an ka Yesu ken Galilee ¹⁵ n moon Wina'am labasun tisid nidib ka yel ye, "Li saja paae na. Wina'am so'olim kenna. Basimini ya tuumbe'ed ka siak labasun la."

(Mateo 4.18-22; Luuk 5.1-11)

¹⁶ Ka Yesu n daa dol Galilee beun noorin la, o nye zingban'adib ayi, Simon ne o pitu Andrew, ka ba gban'ad zimi; ka li ane ba tuuma. ¹⁷ Ka o yeli ba ye, "Doli ne m ka man na pa'ali ya suer ka ya ke ka nidib dol man wuu zingban'adib n gban'ad zimi si'em la."

¹⁸ Ka ba kpelim basi ba zimi la'ad la, ka dol o.

¹⁹ Ka o ken bi'ela, ka nye nidib ayi, bane a Zebedee biis Jemes ne Joon. Ka ba be aaruin maani ba zimi la'ad. ²⁰ Ka o buoli ba, ka ba basi ba saam Zebedee ne o tumtumnb aaruin la, ka dol o.

Yesu n kad kikirig Kapeenum la yela (Luuk 4.31-37)

²¹ Ka ba paae Kapeenum tenjin. Ka Jew dim vu'usum daar ka Yesu kpen! Jew dim la'asug doogin n pa'al nidib. ²² O daa pa'an nidib la ne kpi'eun, ka li ka' wuu gbaunmi'idib pa'an si'em laa. Ka pa'alug la da lidig nidib la.

²³ Ka dau daa be la'asug doogin la ka kikirig dol o.

²⁴ Ka o tans ye, "Yesu one yi Nazaret na, fu ba'a bo be ti ni? Fu kena ye fu sa'ami tii? M mi' fun a so'. Fu ane Wina'am one a su'um nyain la din."

²⁵ Ka Yesu tans kikirig la ye, "Kel vuud, ka yi o sa'an."

²⁶ Ka kikirig la ke ka dau la lu kpiisn'ir, ka o kaas ne kukotita'ar ka nyaan yi dau la sa'an.

²⁷ Ka li lidig ba wusa, ka ba bu'osid taaba ye, "Bo a ne'? Li ane pa'alug paal bee? Dau kaja mor kpi'eun pi-an'adi tisid kikiris ka ba siak o noor." ²⁸ Lina kene ka Galilee so'olim wusa nidib wum Yesu yela to'oto.

Yesu n ti'eb nidib bedego la yela (Mateo 8.14-17; Luuk 4.38-41)

²⁹ Ka ban yi Jew dim la'asug doogin la n kpen! Simon ne Andrew yin la, ka Jemes ne Joon me la'am doli ba. ³⁰ Ka Simon diem po'a mor nwe'edug ka digi. Ka ba yel Yesu o yela. ³¹ Ka o ken gban' o nu'ug due o zi'el. Ka nwe'edug la bas po'a la, ka o maali ba saun.

³² Ka winig ti sobid ka nidib mor ban'adnam bedego ne bane ka kikiris doli ba n kenn Yesu sa'an na. ³³ Ka terj la nidib bedego la'as samanin. ³⁴ Ka Yesu ti'eb nidib bedego bane mor wiim kon'ob kon'ob la, ka kad kikiris bedego yiis. Yesu pu siak ka kikiris la yel si'ela, bozugo ba pun mi' on a so'.

Yesu n mool labasuŋ Galilee terjn la yela

(Luuk 4.42-44)

³⁵ Ka Yesu da due ka beog nam pu yuoe niere ka o yi terj poogin n keŋ moogin n ti sos Wina'am. ³⁶ Ka Simon ne o zuanam n yi ied o, ³⁷ ka ban nye o la, ka yel o ye, "Nidib wusa ied uf ne."

³⁸ Ka Yesu yeli ba ye, "Keli ka ti keŋ teens bane kpi'e la ka m me mool labasuŋ la anina, ka linzug ka m kena." ³⁹ Ka o keŋ gilig Galilee so'olim wusa ka moon labasuŋ la Jew dim la'asug doogin ka kat kikiris n yisisid.

Yesu n ti'eb kukom la yela

(Mateo 8.1-4; Luuk 5.12-16)

⁴⁰ Ka kukom kenn Yesu sa'an na n igin sos o ye, "Li ya'a a fu boodim fun ke ka m nye laafe ka lieb nyain."

⁴¹ Ka Yesu zo o nimbaanlig ka si'is o, ka yel ye, "M bood ala, liebin nyain." ⁴² Ka o wiim la kpelim bas o. Ka o ningbin lebi a nyain.

⁴³⁻⁴⁴ Ka Yesu sa'al o ne kpi'eun ye, "Mit ka fu yel so' li yela. Amaa kem noki fu meŋ n pa'al Wina'am maalmaan la, ka maal maan n tis Wina'am wuu Moses daa zi'el si'em la fu laafe nyeeb la zug. Ka li na pa'al nidib wusa ye fu mor laafe nannanna." Ka Yesu naan bas o ka o keŋ. ⁴⁵ Amaa on yi la, o pin'il n moon paalo ni. Ka li tiig zin'ig wusa. Dinzug ka Yesu da pu siaki nie o meŋ terj poosine, ka kpelim terj kpemisin. Ka nidib yi zin'is wusa kenn o sa'an na.

Yesu n ti'eb pon'or la yela

(Mateo 9.1-8; Luuk 5.17-26)

2 Ka dabisa bi'ela nya'anŋ ka Yesu leb Kapeenum. Ka ba wum o labaar ye o be yin la. ² Ka nidib bedego la'as na n galis, hale ka paalo kae' ka nidib na kpen' ya'asa, ka za'anoor la muk. Ka o pa'ali ba Wina'am labasuŋ la. ³ Ka nidib anaasi ze dau so' one ben' hale ti pon'olim n kenn o sa'an na. ⁴ Ka nidib la la'ase zu'e ka ba ku tun'e paae Yesu sa'an na la zug, ka ba du dokan ka Yesu daa be la n maal voonr ka sigis ban'ad la digil o tuon. O daa digne debir zug. ⁵ Ka Yesu nye ban niŋ o yadda si'em la, ka yel ban'ad la ye, "M dapaala, m yiisi fu tuumbe'ed la bas."

⁶ Ka gbaunmi'idib sieba, bane pa'an nidib Wina'am noor yelug la, zi'e ani n ten'esidi ba sunya ni ye, ⁷ "Bo ka dau kaŋa pian'ad ala n sa'amid Wina'am yu'ure?"

Ano'on na tun'e n yiis tuumbe'ed n basi, ka li ya'a ka'ane Wina'am gullimne?"

⁸ Ka Yesu baŋ o poten'erin sa ye ba ten'esid ala, ka yeli ba ye, "Bo ka ya ten'esid ala?" ⁹ Line a na'ana ye m yel n tis pon'or la? Man na yel ye, 'Fu tuumbe'ed yim ka bas uf,' bee man na yel ye, 'Duom ka zaŋ fu debire keŋe?' ¹⁰ Ala ka ya na baŋ ye Ninsaal Biig mor paŋ dunia nwa ni ye o yiis tuumbe'ed n bas." Ka o yel pon'or la ye, ¹¹ "Duom n zaŋi fu debir la n kul." ¹² Ka pon'or la kpelim due n zaŋ o debir n gaad ba tuon n yi. Lina nwa lidigi ba wusa, ka ba du'os Wina'am yu'ur su'unŋa n yet ye, "Ti nan zi' nye nwa."

Yesu n be Levi yin la yela

(Mateo 9.9-13; Luuk 5.27-32)

¹³ Ka Yesu lem keŋ Galilee beun noorin ya'as. Ka nidib bedego la'as o sa'an na. Ka o pa'ali ba anina. ¹⁴ Ka one gat la, o nye Alfeus biribin Levi, ka o zin'i lampo doogin la. Ka Yesu yel o ye, "Duom na doli m." Ka o due n dol o.

¹⁵ Ka Yesu zin'i Levi yin n dit, ka lampodi'esidib ne tuumbe'ed dim bedego la'am dit ne Yesu ne o nya'andolib, bozugo ba bedego yiti dol o. ¹⁶ Ka gbaunmi'idib ne Farisee dim n nye Yesu ka o dit ne lampodi'esidib ne tuumbe'ed dim la, ka ba bu'os o nya'andolib la ye, "Bo ka o dit ne lampodi'esidib ne tuumbe'ed dima?"

¹⁷ Ka Yesu n wum li la, ka yeli ba ye, "Bane mor laafe la pu bood ti'ebugo. Amaa bane ben'ed n bood ti'ebug. M pu kena ye m buol tuumsuma dima, amaa bane a tuumbe'ed dim la."

Noor loob bu'osug la yela

(Mateo 9.14-17; Luuk 5.33-39)

¹⁸ Ka Joon nya'andolib ne Farisee dim da lood noor. Ka nidib kena n bu'os Yesu ye, "Bo ka Joon nya'andolib ne Farisee dim nya'andolib lood noor, ka fun nya'andolib pu lood noore?"

¹⁹ Ka Yesu lebis n bu'osi ba ye, "Po'apaal sid zuanam na tun'e lo noor, ka po'apaal sid la kpelim be ba sa'anee? Ayei. Po'apaal sid la kpelim n be ba sa'an la, ba ku tun'e lood noore. ²⁰ Saŋa na ti paae, ka nidib na kena n yiis po'apaal sid la ba sa'an, ka din saŋa ka ba yu'unŋ na lo noor.

²¹ "Nid ku zaŋ pien paalig n lig fukudugo. O ya'a niŋ ala, pien paalig la na ke ka fukudug la aaenn n gaad kudum la. ²² Nid ku zaŋ dapaalig n su waa kuduginee. O ya'a niŋ ala, dapaalig la na ke ka waa la tans, ka daam ne waa la wusa sa'am. Amaa li su'um ye dapaal n sune waa paaligin."

Vu'usum daar la yela

(Mateo 12.1-8; Luuk 6.1-5)

²³ Ka Jew dim vu'usum daar yinni, ka Yesu daa bunjid pood soogin. Ka ban ken la, o nya'andolib pin'il n gisid ki. ²⁴ Ka Farisee dim bu'os o ye, "Gosima, bo ka ba maan line kis vu'usum daare?"

²⁵ Ka Yesu lebis n bu'osi ba ye, "Yanam pu karem David ne o nidibi daa niŋ si'em ko'om daa more ba ka li paki ba laa? ²⁶ O da kpen' Wina'am doogin sanŋan ka Abiata a Wina'am maalmaan kpeenm la, ka onb Wina'am doogin bodobodo line pu su'um ye nidib onbid yoog yoogo, asee Wina'am maalmaanib gullim. Hale ka o tis nimbane be o sa'an la men."

²⁷ Ka Yesu yeli ba ye, "Wina'am maal vu'usum daar ne ninsaalib zug, ka ka' ye o maal ninsaalib ne vu'usum daar zugo. ²⁸ Ala zug, Ninsaal Biig la a Zugsob ka la'am so'e vu'usum daar la."

Yesu n ti'eb dau nu'ukpiilun la yela

(Mateo 12.9-14; Luuk 6.6-11)

3 Ka Yesu leb Jew dim la'asug doogin la, ka dau be anina, ka o nu'ug kpi. ² Ka ninsieba n bood yela ye ba ziil Yesu la ka gosid o kii ye o na ti'eb ban'ad la vu'usum daar bee o ku ti'eb o. ³ Ka Yesu yel dau kane ka o nu'ug kpi la ye, "Yim tuon na"

⁴ Ka Yesu bu'os nidib la ye, "Li a su'um ti wada poo-gin ye ti suŋ nidib ka tum tuumsuma vu'usum daar la, bee ti ku nidib ka tum tuumbe'ede?" Ka ba sin.

⁵ Ka o gos nidib la gilig ka o sunf due. Ka on nye ka ba a zugkpi'eun dim la, ka li ke ka o sunf sa'am. Ka o yel dau la ye, "Tienmi fu nu'ug la." Ka o tienn. Ka li niŋ su'uŋa wuu nu'ug kaŋa la ne. ⁶ Ka Farisee dim yi ka gban'e noor yinni ne Herod nidib la, ban na niŋ si'em n ku Yesu.

Nidib bedego la'as Galilee beunjin la yela

⁷ Ka Yesu ne o nya'andolib yi keŋ Galilee beunjin. Ka nidib bedego dol o. Nidib la da wum Yesu n tum tuum sieba ka yi Galilee ne Juuda ⁸ ne Jerusalem ne Idumea ne Joodan mo'ar nya'aŋ ne teens bane kpi'e Taya ne Sidon n kenn Yesu sa'an na, ⁹ ka ba yu'un la'ase zu'e bedego. Ka Yesu yel o nya'andolib la ye ba ti'ebim aaruŋ n gur o, ka nidib la da ti mik oo. ¹⁰ O daa ti'eb ban'adnam bedego, ka sieba tusid taaba n bood ye ba paae si'is o. ¹¹ Ka nimbane ka kikiris doli ba ya'a nye o, ba lutne igini o tuon ka tans ye, "Fu ane Wina'am Biig." ¹² Ka o yel kikiris la ye, ba mit ka ba na ke ka ba ban on a so'.

Yesu n gaŋ nya'andolib piinayi la yela

(Mateo 10.1-4; Luuk 6.12-16)

¹³ Ka Yesu da keŋ zueya baba ka buol nimbane ka o bood, ka ba kena. ¹⁴ Ka o gaŋ nidib piinayi ka buoli ba ye o Tumtumnb, ka o na tumi ba ka ba moon labasuŋ la, ¹⁵ ka ba na mor kpi'eun na kat kikiris n yiisid. ¹⁶ Ba yuda da a Simon on ka Yesu pud o yu'ur ye Piita, ¹⁷ ne Zebedee biis Jemes ne Joon, ka o pudi ba yu'ur ye Boa-neges. Li gbin ane nimbane wenne satansug ne, ¹⁸ ne Andrew ne Filip ne Bartolomew ne Mateo ne Tomas ne Alfeus biig Jemes, ne Todus, ne Simon one ka ba buon Zeelot ka li gbin a one zavid Jew dim yela la, ¹⁹ ne Judas Iskariot one da zam Yesu la.

Yesu ne Beelzebul la yela

(Mateo 12.22-32; Luuk 11.14-23; 12.10)

²⁰ Ka Yesu kul. Ka nidib la lem la'as bedego. Ka Yesu ne o nya'andolib la pu nye ya'a na dii. ²¹ Ka nidib yel ye, "O geemne," ka Yesu yidim wum ka keŋ ye ba gban' o.

²² Ka gbauŋmi'idib sieba bane yi Jerusalem teŋ poo-gin kena yel ye, "Beelzebul dol o." Ka sieba ye, "Li ane kikiris na'ab one tis o paŋ kan ka o more kad kikiris n yiisid la."

²³ Ka Yesu buol nidib la la'as ka bu'osi ba ye, "Sutaana na nyaŋe kad Sutaana?" Ka yeli ba ne siilis ye, ²⁴ "Teŋ yinni ya'a pudug taaba ye ba zab, teŋ kan ku yuuge. ²⁵ Yir yinni dim ya'a zavid ne taaba yi kaŋa na nwa'. ²⁶ Ka Sutaananam ya'a mor weligir ne taaba, ba so'olim ku yuuge ka sa'am wusa. ²⁷ So' kae' na nyaŋe kpen' paŋ daan yin n vaae o la'ade, ya'a ka'a o denji lo paŋ daan la n digil ka nan vaae la'ad laa. ²⁸ Asida ka m yeti ya ye, Wina'am na nyaŋe tis ninsaal tuumbe'ed wusa suguru la'am ne o tu'ud wusa. ²⁹ Amaa so' ya'a tu'u Wina'am Siig Suŋ la, o daana ku paam suguru. O maal tuumbe'ed kane ka' suguru."

³⁰ Ban yel ye kikirig dol o la zug ka o yel ala.

Yesu ma ne o pitib la yela

(Mateo 12.46-50; Luuk 8.19-21)

³¹ Ka Yesu ma ne o pitib paae na ka zi'en samanin n tum buol o. ³² Ka nidib bedego zin'i gilig o. Ka ba yel o ye, "Fu ma ne fu pitib be samanin ka buon uf." ³³ Ka Yesu bu'osi ba ye, "Ano'one a m ma, ka ano'onam aa m pitiba?"

³⁴ Ka gosi nimbane zin'i la gilig, ka yeli ba ye, "Bama aa m ma ne m pitib. ³⁵ Ninkane tum Wina'am boodim, on a m pitu ne m taunn ne m ma."

Kpaad yela

(Mateo 13.1-9; Luuk 8.4-8)

4 Yesu lem pin'il n pa'ani ba ya'as beuŋ noorin. Ka nidib bedego la'as o sa'an na. Ka o kpen' aaruŋin n zin'i beuŋ poogin. Ka nidib la zan'asa be beuŋ noorin. ² Ka o pa'ani ba yela bedego ne siilima. Ka o pa'alug la poogin o yeli ba ye, ³ "Kelisimi, kpaad so' daa be n keŋ ye o waal o bunbuuda. ⁴ Ka on waan la, bunbuud sieba lu suer zug. Ka niis kena n di. ⁵ Ka sieba lu zin'ikan ka tan pu zu'e, ka a tampiins zut. Ka tan pu zu'e la zug ka li bul to'oto. ⁶ Ka nintanji tulig la ka li ziank. Ka lin ka' nya'a la zug ka li zendig n kpi. ⁷ Ka bunbuud sieba lu gon'os soogin. Ka gon'os la nobug n sianki ba. Ka ba pu wel biilii. ⁸ Ka bunbuud sieba lu terŋsuŋ zug, ka bul n nobug, ka wel biili. Sieba wel piistan'. Sieba wel piisyuobu. Ka sieba wel kobug."

⁹ Ka Yesu yel ye, "One mor toba on wum."

Lin yela ka Yesu siilim siilij la

(Mateo 13.10-17; Luuk 8.9-10)

¹⁰ Ka Yesu n ti yi kukpeŋ la, bane gilig o la ne o nya'andolib piinayi la bu'os o siilima la yela. ¹¹ Ka o yeli ba ye, "Yanam ane bane di'e Wina'am so'olim yelsua'ada la. Amaa bane be yiin la wumne yela wusa ne siilima. ¹² Ka lin niŋne ye,

'Ne gosug, ba na nye, ka ku baŋi.

Ne wum, ba na wum, ka ku baŋ li gbin ne.

Li ya'a ka' walaa, ba na lebi m sa'an na ka m yiisi ba tuumbe'ed n bas."

Yesu n pa'al kpaad siilij la gbin yela

(Mateo 13.18-23; Luuk 8.11-15)

¹³ Ka Yesu yeli ba ye, "Ya pu baŋ siilij kaŋa gbinne? Ka ya na niŋ wala baŋ siilima la wusa? ¹⁴ Kpaad kane waan bunbuuda la wenne wuu one moon Wina'am labaar la. ¹⁵ Ka bane be sueren la, wenne wuu nid bane wum labaar la, ka Sutaana ken to'oto na yiis labaar la ba sunya ni bas. ¹⁶ Ala men bane lu tampiing zugin la, wenne wuu bane wum labaar la ka siaki di'e li to'oto ne sumalisim. ¹⁷ Amaa ban pu mor nya'a la zug, ba modigidne bi'ela, ka namisug ne mugusug ya'a paae ba labaar la yela, ba nyorigidne n basid. ¹⁸ Ka sieba bane lu gon'os soogin nwa wenne bane wum labaar la, ¹⁹ ka dunia boodim poten'er ne araza'as ya'amleog ne la'ad kon'ob kon'ob yela siank pian'ad la, ka li pu wel biilii. ²⁰ Amaa bane lu terŋsuŋ zug la, wenne bane wum labaar la, ka siaki li, ka wel biili, sieba wel piistan', sieba piisyuobu, sieba kobuga."

Nyu'e Fitla pibil ne peog la yela

(Luuk 8.16-18)

²¹ Ka Yesu bu'osi ba ye, "So' ya'a nyu'e fitla, o na pibil ne peog bee o na zi'el gadug tenjire? Ba ku zaŋe sun'ul si'el zugoo? ²² Bozugo bun kane n sua' wusa na nie. Ka bun kane ka ba pibil, ba na pibig. ²³ Ninkane na wum, on wum."

²⁴ Ka o yeli ba ye, "Gu'usimi ne yanam wum si'el la, bozugo ne bun line ka fu maki tis nidib la, ala men ka ba na maki lebis uf. Hale ka li gaad ala. ²⁵ Bozugo one mor la, ba na lem paas o. Ka one pu mor la, hale one mor si'el la, ba na di'e li."

Bunbuuda nobugir siilij la yela

²⁶ Ka o yeli ba ye, "Wina'am so'olim wenne dau kane bud bunbuuda tenjin. ²⁷ Ka kpen' yu'uŋe gbisi yimbeogun due ka bunbuuda la bul ka nobug. Ka o zi' din niŋ si'em si'em. ²⁸ Tan la ke ka bunbuuda la duod li merj. Li busidne vaand yiiga, ka naan wel, ka biili bi'ig. ²⁹ Ka ki la ya'a bi'ig, kpaad la na zaŋ kusiig n kia li, bozugo bunib paaeya."

Mustard biili line pood hale la yela

(Mateo 13.31-32, 34; Luuk 13.18-19)

³⁰ Ka Yesu yeli ba ye, "Bo ka m na zaŋi mak ne Wina'am so'olim, bee siilij bo ka m na siilim? ³¹ Li wen wuu zensi'a biilif, ka li yu'ur buon ye mustard. Li poode gat bunbuuda wusa dine be dunia ni. ³² Amaa ba ya'a budi li, li nobugidne gat tiig buudi wusa ka ton' wilbeda. Ka niis na tun'e maal ba teed li ma'asim ni."

³³ Yesu daa zaŋ siilima bedego wenne bama, tu'asi tisi ba wuu ban na nyane baŋi li si'em la. ³⁴ O pu pa'ali ba si'el si'ela, asee ne siilima poogin gullim. Amaa o nya'andolib la gullim ka o tu'as li gbin n tisi ba.

Yesu n gu'e sisi'em la yela

(Mateo 8.23-27; Luuk 8.22-25)

³⁵ Daar kan la zaam ka Yesu yel o nya'andolib la ye, "Keli ka ti lo'one beuŋ la gbeug." ³⁶ Ka o nya'andolib la bas nidib la ka keŋ kpen' aaruŋ kane ka Yesu pun be la, ka ba keŋ. Aarum sieba me da dol. ³⁷ Ka sisi'etita'ar da'ad bedego na, ka ku'om la yeenjid n kpen'ed aaruŋin la. Ka li pe'en ne ku'om. ³⁸ Ka Yesu dig aaruŋ la nya'an n kuk zugkogor n gbsid. Ka o nya'andolib la nie o ka bu'os o ye, "Pa'ana, fu pu nye tinam bood ye ti kpi laa?"

³⁹ Ka o nie ka tans sisi'em la ka yel ku'opila la ye, "Gu'em, ka a baanlim." Ka sisi'em la ne ku'opila kpelim gu'e baanlim.

⁴⁰ Ka o bu'osi ba ye, "Bo ka ya zot dabiem? Bo ka ya pu niŋi m yadda?"

⁴¹ Ka dabiem daa kpen'e ba hale. Ka ba bu'os taaba ye, "Dau kaŋa a wala wala, hale ka sisi'em ne ku'om la'am siakidi o noore?"

Yesu n yiis kikiris dau ni la yela

(Mateo 8.28-34; Luuk 8.26-39)

5 Ka Yesu ne o nya'andolib kena paae Gerasene tenjin, Galilee beuŋ nya'aŋ. ² Ka Yesu yi aaruŋin la. Ka dau daa be yaadin ka yi na n tu'os o. ³ Ka kikiris dol o. So' daa kae' na nyanje lo dau kaŋa hale ne kunte. ⁴ Ba daa yiti nok bana lo o noba ne o nu'us. Ka o yiti kens nu'us bana ka kensi kens noba bana la n bas. So' daa ka' paŋ na nyaŋ oo. ⁵ Nintaŋ ne yu'uŋ o yiti goond yaadin ne zueya la ni n nokid kuga nwe'edi o meŋ ka kpiid.

⁶ O da pu lal saa, ka nye Yesu ka zo igin o tuon ⁷ ka tans ye, "Yesu, Wina'am one ka' tiraan la Biiga, bo be man ne fu sisoogine? Wina'am su'um zug, m belim fu ne, ye fu da saansi ma." ⁸ Yesu daa pun yel ye, "Kikiriga yiim o sa'an." Lina ke ka o yel ala.

⁹ Ka Yesu bu'os o ye. "Fu yu'ure?"

Ka dau la lebis ye, "M yu'ur buon Legion (li gbin a ye, bedego), tiname a bedego la zug." ¹⁰ Ka o nam kpelim belim Yesu ye o da kad kikiris la yiis tenjin kan la nii.

¹¹ Kukurnam bedego daa be zuer la baba n dit ka ba kal a wuu tusa ayi. ¹² Ka kikiris la belim ye, "Kel ka ti keŋ kukurnam la ni n ti kpen' ba ni." ¹³ Ka o siak ka ba keŋ. Ka kikiris la yi dau la ni ka dol kukurnam la. Ka ba wusa zo sig beuŋin ka ku'om dii ba.

¹⁴ Dap bane daa gur kukurnam la daa zo keŋ tenjin poogin ne tenjin kpemis n tu'as line maal la wusa. Ka nidib keŋ ye ba gos line niŋ. ¹⁵ Ban da paae Yesu sa'an la, ba da nye ka dau kane ka kikiris daa dol o la zin'i anina, ka ye fuud ka o ya'am tiake a su'um. Ka dabiem kpen' ba. ¹⁶ Ka nimbane daa be anina ka nye line niŋ dau la ne kukurnam la tu'asi ba lin niŋ si'em wusa.

¹⁷ Ka ba yu'un belim Yesu ye o yimi ba tenjin.

¹⁸ Yesu n daa kpen'ed aaruŋin la, dau kane ka kikiris daa dol o la belim Yesu ye, "Kel ka m dol uf." ¹⁹ Ka Yesu pu siake, ka yel o ye, "Kulim, ka yel fu yidim ye, Zugsob zo fu nimbaanlig ka maal uf ka fu lieb su'uŋa."

²⁰ Ka dau la leb, ka keŋ n gilig Dekapolis so'olim n moon Yesu niŋ bun suŋ line galis n tis o la. Ka li daa pak nimbane wusa daa wum ala la.

Jairus po'ayua ne po'a so' la yela

(Mateo 9.18-26; Luuk 8.40-56)

²¹ Ka Yesu n lem lo'oŋ beuŋ guur ne aaruŋ la, nidib bedego daa la'as n gilig o beuŋ la noorin. ²² Ka dau yinni one a la'asug doog kpeenm, ka o yu'ur buon Jairus kena. Ka one nye Yesu la o igin o tuon, ²³ ka yel o ye, "M po'ayua ben'edne bood ku'um, dinzugo kem na

zaŋi fu nu'us si'is o, ka o nye laafe n tilig." ²⁴ Ka Yesu dol o keŋ. Ka nidib bedego dol Yesu n gilig o n mik o.

²⁵ Ka po'a so' daa be nidib la soogin n lut sia ka li pu gu'oda hale yuma pii ne ayi. ²⁶ O daa nye namisug bedego tiimdim sa'an, hale ka sa'am on mor si'el wusa ka pu nye yolisim, ka li kpelim paasidne. ²⁷ Po'a la daa ti wum Yesu yela la, o daa kenn o sa'an na ka nidib galis hale ka po'a la mo n paae Yesu nya'aŋ n si'is o fuug. ²⁸ Ka mor poten'er ye, "Hale m ya'a si'is o fuug la, m na nye laafe." ²⁹ On si'is fuug la, ka ziim la kpelim gu'e. Ka o baŋ o niŋgbina ni ye wiim la bas o, ka o nye laafe.

³⁰ Ka anina yim Yesu baŋ ye paŋ yii o ni tum si'el ka gi'e n gos nidib la gilig, ka bu'os ye, "Ano'one si'is m fuugo?"

³¹ Ka o nya'andolib la lebis o ye, "Fun nye ka nidib bedego la'as n mik uf anwa, ka fu bu'osid ye, ano'one si'isi fo?"

³² Ka Yesu gos n gilig ye o baŋ one niŋ ala. ³³ Amaa po'a la pun mi' line niŋ o la, o kena n kirid ne dabiem n igin Yesu tuon n tu'as o yelmenjir la wusa. ³⁴ Ka Yesu yel o ye, "M po'ayua, fu yadda niŋir ke ka fu nye laafe. Kulim ne sumalisim, ka mor nimma'asim ka wiim la basiya."

³⁵ Ka on nam kpen' pian'ad la, ka nidib yi Jairus one a Jew dim la'asug doog kpeenm la yin na n yel o ye, "Fu po'ayua la kpiya. Dinzugo bo ka fu ke ka pa'an la nami-sidi kenna ya'ase?"

³⁶ Ka Yesu pu kelis ban yel si'el la, ka yel Jew dim la'asug doog kpeenm la ye, "Da zot dabiem, niŋim yadda gullim."

³⁷ Ka Yesu daa pu ke ka so' dol o, asee Piita ne Jemes ne Joon one a Jemes ba'abiig la. ³⁸ Ka ban paae Jew dim la'asug doog kpeenm yin la, o nye ka nidib bedego la'ase vuud ka kaasid, ka fabin hale. ³⁹ Ka on kpen' la, o yeli ba ye, "Bo so'e ka ya kum ka kaasida? Bipuŋ la pu kpii, amaa o gbsidne." ⁴⁰ Ka ba la'ad o.

Ka o yiis nidib la wusa, ka dol biig la ba' ne o ma ne o nya'andolib atan' la n kpen' bipuŋ la be zin'isi'a la.

⁴¹ Ka o gban'e biig la nu'ug ka yel o ye, "Talita koum."

Li gbin ane ye, "Bipuŋbila, m yet uf ye, duom." ⁴² Ka bipuŋbil la kpelim due n keŋ. O da ane yuum piinayi. Ka ba lidig hale bedego. ⁴³ Amaa Yesu daa yeli ba ye, ba mit ka ba na yel so', ka yel ye, "Tisim biig la diib ka o di."

Ba n zan'as Yesu Nazaret tenjin la yela

(Mateo 13.53-58; Luuk 4.16-30)

6 Yesu daa bas tenjin kan la ka keŋ o meŋ tenjin. Ka o nya'andolib la dol o. ² Ka Jew dim vu'usum daar la ka o kpen' la'asug doogin n pin'ili pa'an. Ka li lidig nimbane wum o pa'alug la wusa.

Ka ba bu'os taaba ye, "Dau kaŋa nye pa'alug kaŋa yaani? Ka o niŋ wala nye ya'am kaŋa? Ka niŋ wala me

tum tuumnyalim bama? ³ O ka'ane dakpi'eda? O ka'ane Meeri biiga, ka Jemes ne Joses ne Judas ne Simon aa o pitiba? Ka o tanp pu be ne ti kpela?" Ka ba zan'as o ka pu bood o yela.

⁴ Ka o yeli ba ye, "Zin'ikan wusa ka Wina'am nodi'es kej, ba na'asid o, ka lee pu na'asid o, o tenjine la'am ne o yin ne o buudi ni." ⁵ O daa pu nyaŋe tum tuumnyalima anina, ya'a ka ban'adnam bi'ela nwa ka o daa nok o nu'ug pa'ali ba zut, ka ba nye laafe. ⁶ Ban daa pu niŋ o yadda la zug, li daa lidig o hale.

Ka Yesu kej tej kpemis bane kpi'e anina n pa'al nidib.

Yesu n tum o nya'andolib piinayi la yela

(Mateo 10.5-15; Luuk 9.1-6)

⁷ O daa buol o nya'andolib piinayi la n la'as, ka tumi ba ayi yi, ka tisi ba paŋ ka ba na kad kikiris.

⁸ O daa yeli ba ye, "Da mor diib bee kolug bee ligidi bee si'el si'ela, li ya'a ka'a duor ma'ane. ⁹ Pidim ta'ada ka ye fuug yinni ma'aa. ¹⁰ Ka ya ya'a paae tej si'a ka nimbane di'e ya ba yin, yanam be anina ka naan ti yi. ¹¹ Zin'ikan wusa ka nidib pu di'e yaa, bee kelisidi ya pian'ade, yanam yi ka kpa'as ya noba titan bas anina. Din na pa'ali ba ye ba pu tum su'um."

¹² Ka nya'andolib la yi n kej pa'al nidib ye ba basimi ba tuumbe'ed. ¹³ Ka kad kikiris bedego n yiis ka nok kpaam bi'ela suenn ban'adnam bedego zut, ka ba nye laafe.

Joon one suud nidib ku'om la ku'um yela

(Mateo 14.1-12; Luuk 9.7-9)

¹⁴ Yesu labaar la daa yadig tej kan wusa. Ka na'ab Herod wumi li. Sieba yel ye, "Joon one daa suud nidib ku'om la vu'ug kumin. Dine ke ka kpi'eunŋ tum bama tum o sa'an."

¹⁵ Ka sieba ye, "O ane Elija."

Ka sieba ye, "O ane Wina'am nodi'es wuu Wina'am nodi'esidib bane da be kudim sa la."

¹⁶ Na'ab Herod daa wum ala, ka yel ye, "O ane Joon, on ka m daa fi'ig o zug la lem vu'ug na."

¹⁷⁻¹⁸ Linzug ka na'ab la daa ku Joon la ane anwa. Herod daa di o pitu Filip po'a, ka o yu'ur buon Herodias. Ka Joon yel o ye, "Li ka'a su'um ka fu di fu pitu po'a." Ka po'a la kisig Joon on yel si'el la zug. Linzug ka Herod tum nidib ka ba gban'e Joon lo, ka yo o sarega ni. ¹⁹ Ka Herodias sunf due ne Joon, ka o bood ye o ku o ka gu'unŋ. ²⁰ Herod daa zot Joon, bozugo o daa mi' ye o ane popielim sob ka me a sida sob, dina zug ka o daa bas o baanlim. O daa kelisid o pian'ad, hale ka li daamid o. Amaa la'am ne wala, o daa kpelim bood ye o kelis o pian'ad.

²¹ Ka li daa ti kena, ka Herod du'am dabisir paae. Ka o maal di'ema ka buol tenjin na'anam ne sogia kpeen-

nam ne Galilee nimbeda. ²² Ka Herodias bipuŋ kpen'e wa'. Ka Herod ne saam la sunf ma'ae.

Ka na'ab la bu'os bipuŋ la ye, "Fu bood bo ka m tisi fo?" ²³ Ka po zi'el ye, "M na tis uf fun bood si'el wusa hale li ya'a a m so'olim pusuko."

²⁴ Ka bipuŋ la yi n ti bu'os o ma ye, "M yel o n di'e bo?"

Ka o ma lebis ye, "Yelim ye fu boodne Joon one suud nidib ku'om la zug."

²⁵ Ka bipuŋ la kpen' to'oto yel na'ab la ye, "Mam bood ye fu nok Joon one suud nidib ku'om la zug n niŋ laan n tisi m nannanna."

²⁶ Ka na'ab la sunf sa'am hale, ka on po nidibin la zug ka o pu bood ye o moŋ oo. ²⁷ Ka o tum sogia ye o kej mor Joon zug na. Ka o yi n kej sarega ni fi'ig o zug, ²⁸ niŋ laan n mor na tis bipuŋ la. Ka o tis o ma. ²⁹ Ka Joon nya'andolib wum, ka kej nok o niŋgbin la n mum.

Yesu n diis nidib tusa anu la yela

(Mateo 14.13-21; Luuk 9.10-17; Joon 6.1-14)

³⁰ Ka o Tumtum nib la leb na la'as taaba o sa'an, ka yel o bane daa niŋ ka pa'al si'el wusa. ³¹ Ka nidib bedego me be ani, ka sieba kenna, ka sieba lebid. Dinzug ka Yesu ne o nya'andolib pu nye ya'a n dii. Ka o yeli ba ye, "Keli ka ti yi paalo n kej zin'ikan ka nidib kae', ka ya vu'us bi'ela." ³² Ka ban gullim yi kpen' aaruŋin kej zin'ikan ka nidib kae'.

³³ Nidib bedego daa nye ban yit, ka baŋ ban a sieba, ka yi tej kan wusa n kej to'oto ne noba n denjim paae Yesu ne o nya'andolib la yiiga. ³⁴ Ka Yesu paae n yi aaruŋin, ka nye nidib bedego ka ba wenne pe'es bane ka'a pe'ekemma. Ka o zo ba nimbaanlig, ka pa'ali ba si'elnam bedego.

³⁵ Lin ti kena sobid la, ka o nya'andolib la kej yel o ye, "Kpela ane moogin, ka li me sobid, ³⁶ kel ka nidib la kej tej poogin ne ya' bane be ya'ama la n ti da'a diib n di."

³⁷ Ka o lebisi ba ye, "Yanam mej tisimi ba diib ka ba di."

Ka ba lebisi bu'os ye, "Ti kej da' bodobodo poŋ kobus ayi mora tisi ba ka ba onb bee?"

³⁸ Ka Yesu lem bu'osi ba ye, "Ya mor bodobodo gbila ala? Kem gosi."

Ka ba kej gos, ka ye "Bodobodo gbila anu ne zimi ayi be."

³⁹ Ka Yesu yu'un yel o nya'andolib la ye ba kel ka nidib la zin'in moma'asa la zug gbila gbila ka ba pudugi tisi ba. ⁴⁰ Sieba daa zin'in kobug kobug ka sieba zin'in piisnu nu. ⁴¹ Ka Yesu nok bodobodo la ne zimi la n gos arazana ni ka pu'us Wina'am bareka, ka gben'es bodobodo la n tis o nya'andoliba ye ba tis nidib la, ka nok zimi ayi la n gben'es n pudugi ba wusa. ⁴² Ka ba wusa onb n tig. ⁴³ Ka o nya'andolib la vaae bodobodo

ne zimi line kpelim la n pe'el peed piinayi. ⁴⁴ Dap bane daa be anina n di diib la daa ane tusa anu.

Yesu n ken ku'om zug la yela

(Mateo 14.22-33; Joon 6.16-21)

⁴⁵ To'oto yim ka Yesu ke ka o nya'andolib kpen' aarun ye ba lo'onj beunj kenj Besaida. Ka on kpelim ye o kees nidib la. ⁴⁶ On keesi ba naae la, ka kenj zueya ni ye o pu'us Wina'am.

⁴⁷ Ka zaam ti kena ma'ae ka aarun la be mo'atita'ar la soogin. Ka Yesu be goor o kon'o kon', ⁴⁸ ka nye ka sisi'em da'ad bedego, ka o nya'andolib la pu tun'e n gaad aarun laa. Ka beog ti yoe nier, ka o kenj ne noba ku'om la zug n paae ba ni, ka ye o gaadi ba. ⁴⁹ Ka ba wusa nye on ken ku'om la zug la, ka ten'es ye, "Li ane silinsiug." ⁵⁰ Ka dabiem kpen'e ba ka ba kaas kunj.

To'oto yim ka o yeli ba ye, "More sukpi'eunj ka li ane man. Da zoti dabiem!" ⁵¹ Ka kpen' aarun la ka sisi'em la lebi fon' baanlim. Ka li lidigi ba, bozugo ⁵² ba sukpi'eunj la zug ka ba pu banj bodobodo gbila la tum nyalima la gbin ne.

Yesu n ti'eb nidib Gennesaret tenjin la yela

(Mateo 14.34-36)

⁵³ Ka ba lo'onj mo'ar la n paae Gennesaret tenjin ka lo aarun la zi'el. ⁵⁴ Ban daa kpen yi aarunjin, ka nidib banj Yesu la, ⁵⁵ ba kenj to'oto gilig tenj la wusa n ze ban'adnam n kenj Yesu n be zin'isi'a la. ⁵⁶ Ka o ya'a kenj tenj kpenj bee tenj poogin bee yaan zin'isi'a, ba nokidne ban'adnam kenj tenj kan la da'an n digili ba, ka belim o ye o ke ka ban'adnam la kudum si'is o fuug noor. Ka bane wusa da si'is o fuug noor la nye laafe.

Yaanam pa'alug la yela

(Mateo 15.1-9)

7 Farisee dim ne gbaunji'ndib sieba bane yi Jerusalem ni na la la'ase gilig Yesu, ² ka nye ka o nya'andolib la sieba dit ne nu'udian'ad, ka pu pie ka li a wuu Farisee dim yiti pie si'em ka nyaan n di laa.

³ Farisee dim la'am ne Jew dim wusa ku di diibo, asee ba pie ba nu'us wuu ba yaanam malima poogin pa'an si'em la. ⁴ Hale ba ya'a yi da'an na ba ku di diibo asee ba pie ba nu'us. Ba me dol malim sieba dine a ye ba pie nwama ne yoya ne kunt dugud.

⁵ Ka Farisee dim ne gbaunji'ndib bu'os Yesu ye, "Bo ka fu nya'andolib la pu dol ti yaanam malima, ka dit ne nu'udian'ade?"

⁶ Ka Yesu lebisi ba ye, "Azaya n da di'e Wina'am pi-an'ad n tis nidib la, ka li a yel sida yanam zamdim la yela wuu lin sob si'em la, ye, 'Nimbama nwa zun'od mam ne ba nongban pian'ad ka ba sunya lee lal ne mam.

⁷ Ban n zun'od man la ane zaalim;

bozugo ba pa'alug ane ninsaalib din ka ba ninjidi li wenne Wina'am pa'alug.'

⁸ Ya nok Wina'am noor yelug n bas ka dol ninsaalib malima"

⁹ Ka Yesu yeli ba ye, "Ya zan'as Wina'am noor yelug ka lee siaki dol ya menj malima. ¹⁰ Ka Moses da yel ye, 'Na'asim fu ba' ne fu ma.' Ka lem yel ye, 'Nid ya'a tu o ba' bee o ma, asee ba ku o.' ¹¹ Ya pa'an ye, ninkane mor bunsuma na nok n sunj o ba' bee o ma, amaa o ya'a yel ye, 'Bun la ane Kooban' (li gbin ane Wina'am bun,) ¹² li ka'a tilas ye o zanj li sunj o ba' ne o ma ya'ase. ¹³ Ne'e yela ka ya dol ya menj malima ka gos Wina'am noor yelug ka li a zaalim. Ya ninjid si'elnam bedego n wenne ala."

Dine ket ka so' a dian'ad daan la yela

(Mateo 15.10-20)

¹⁴ Ka Yesu buol nidib la ya'as, ka yeli ba ye, "Kelisimi, ka gban'e li gbin. ¹⁵ Si'el kae' kpen'ed ninsaal ni ket ka o a dian'ad daana. Amaa dine yit ninsaal ni na ke ka o a dian'ad daan. ¹⁶ One mor toba on wum."

¹⁷ Ka o yi nidib la sa'an n kpen' yin. Ka o nya'andolib la bu'os o siilinj la gbin. ¹⁸ Ka o lebisi bu'osi ba ye, "Ya pu gban'e li gbin ne? Ya ka' ya'am na gban'e m pa'alug la gbin wuu bama la bee? Si'el kae' na kpen' ninsaal ni sid ke ka o a dian'ad daana. ¹⁹ Li na kpen' o poogin ka yi o ningbina ni ka lee ku kpen' o sunfinee." (On yel si'el la pa'al ye ba da gosid ye disieba more dian'ade, amaa diib wusa a su'um.)

²⁰ Ka o yel ye, "Li ane dine yi ninsaal ni na ke ka o a dian'ad daan. ²¹ Ka poten'er be'ed ne po'asa'unj ne dausa'unj ne na'ayiigim ne ninkuudib ne ²² fufum ne bugusum ne dama'ar ne tuumbe'ed wusa ne yu'ur sa'unj ne tita'alim ne yalim tuuma, ²³ bunbe'ed bama zan'asa yitne ninsaal sunfin na, ka ke ka o a dian'ad daan."

Po'a so' yadda ninjir la yela

(Mateo 15.21-28)

²⁴ Ka Yesu yi zin'ikan ka kenj paae Taya tenjin, ka kpen' yin, ka pu bood ye so' banj ye o be anii. Amaa o da ku nyaje sua' o meja. ²⁵ Ka po'a so' da be more o bipunj ka kikirig dol o. Ka o wum Yesu yela, ka kenj igini o tuon. ²⁶ Ka sos Yesu ye o kadim kikirig la yiisi o biig la ni. Po'a la da ane Greek dim buudi ka ba du'a o Fonisia tenjin line be Siriya so'olim la.

²⁷ Ka Yesu lebis o ye, "Li pu su'um ye ba nok biis diib n tis baase, asee biis la di n tig yiiga."

²⁸ Ka po'a la lebis o ye, "Sida, m zugsoba, baas bane bee ba zugsob tuon la ditne biis dizora dine lut la."

²⁹ Ka Yesu yel o ye, "Fune lebis si'em la zug, kulim, ka kikirig la basi fu biig la."

³⁰ Ka po'a la lebi kul n paae nye ka o biig la dig. Ka kikirig la sid yi ka bas o.

Yesu ti'eb dau kane a tobkpida ne bidug la yela

³¹ Ka Yesu bas Taya tenjin ka doli yi Sidon ne Dekapolis teensin, ka lem lebi paae Galilee mo'arin. ³² Ka ba mor dau na ka o a tobkpida ka lem a gik. Ka ba belim Yesu ye o nok o nu'ug pa'al o zug.

³³ Ka o mor o yi kukpenj ka nok o nu'ubibis tum o toba ni, ka tubis nintoond, ka si'is dau la zilim, ³⁴ ka gos arazana ni, ka si'im, ka yel dau la ye, "Effata." (Li gbin ane ye "yo'ogum.") ³⁵ Ka o toba la yo'og. Ka o zilim la me lak. Ka o pian'ad su'uŋa.

³⁶ Ka Yesu yel nidib la ye ba da ke ka so' banji li yelaa. On daa yel ye ba da yel so' li yela la, ka nidib la kudunj kpelim mooni li. ³⁷ Ka li lidigi ba hale ka ba ye, "O niŋid si'el mekama su'um, ka la'am maan ka tobkpida wum ka gigis pian'ad."

Yesu n diis nidib tusa anaasi la yela

(Mateo 15.32-39)

8 Saŋkan la ka nidib bedego lem kena la'as. Ka diib da kae' ka ba na dii. Ka Yesu buol o nya'andolib la, ka yeli ba ye, ² "Nidib nwa mor nimbaanlig bozugo li paae daba atan' ka ba be m sa'an ka pu dii. ³ Ba sieba yine tenj lalle na, ka m ya'a pu tisi ba diibo ka ba kul ala, bam na ti vip ko'om sueren."

⁴ Ka o nya'andolib la bu'os o ye, "Ba na nye diib yaani n diis nimbama zan'asa moogin kpe'?"

⁵ Ka o lebis bu'osi ba ye, "Ya mor bodobodo gbila ala?"

Ka ba lebis ye, "Ayopoi."

⁶ Ka o yel nidib la ye, ba zin'inim tenjin. Ka o zanj bodobodo gbila ayopoi la ka pu'us Wina'am bareka, ka gben'esi li tis o nya'andolib la ka ye ba pudug nidib la. Ka ba pudug. ⁷ Ka ba daa mor zimbibis bi'ela. Ka Yesu pu'us Wina'am bareka, ka yel o nya'andolib la ye, ba nokim pudug n tis nidib la men. ⁸ Nidib la daa di tig. Ka o nya'andolib la vaae dikane kpelim la, ka li pe'el peed ayopoi. ⁹ Ba daa ane wuu nidib tusa anaasi, ka o basi ba ka ba kul. ¹⁰ Ka on ne o nya'andolib la kpen' aarunj kenj Dalmanuta tenjin.

Farisee dim n bood ye ba nye bunnyalima la yela

(Mateo 12.38-42; 16.1-4)

¹¹ Ka Farisee dim sieba kena ye ba kpans Yesu, ka bood ye o maal bunnyalima line sid yi Wina'am sa'an na. ¹² Ka Yesu si'im hale, ka bu'os ye, "Bo ka zumaanjanja nidib bood ye ba nye bunnyalima? Sida ka m yeti ya ye, zumaanjanja ku nye bunnyalimaa." ¹³ Ka basi ba ka lem kenj kpen' aarunj la kenj lo'onj beunja la.

Dabin pa'alug la yela

(Mateo 16.5-12)

¹⁴ Ka o nya'andolib la da tam ka pu mor bodobodo aarunjee. Ba da more yinni ma'aa. ¹⁵ Ka Yesu sa'ali ba ye, "Gu'usimi Farisee dim ne Herod dabin la."

¹⁶ Ka ba pian'ade tisid taaba ye, "Tiname pu mor bodobodo la zug ka o yel ala."

¹⁷ Yesu daa banj ban pian'ad si'el la yela, ka bu'osi ba ye, "Bo ka ya pian'ad yaname pu mor bodobodo la yela? Ya nam pu banje bee ya pu gban'ene li gbin ne? Ya ya'am pu tumaa? ¹⁸ Ya mor nini, ka pu nyeta? Ka mor toba, ka pu wuma? Ya pu tenra? ¹⁹ Man daa gben'es bodobodo gbila anu tis nidib tusa anu la, ya daa vaae bodobodo line kpelim la pe'el peed ala?"

Ka ba lebis ye, "Peed piinayi."

²⁰ Ka o bu'os ye, "Man daa nok bodobodo ayopoi n pudug nidib tusa anaasi la, peed ala ka ya daa vaae?"

Ka ba lebis ye, "Peed ayopoi."

²¹ Ka o bu'osi ba ye, "Ya nam kpelim pu gban'e li gbin ne?"

Yesu n ti'eb zunzonj Besaida tenjin la yela

²² Ka ba paae Besaida. Ka nidib mor zunzonj n kena belim Yesu ye o si'is o. ²³ Ka Yesu ve' o yi kpenj ka tubis nintoond niŋ dau la nini, ka nok o nu'us pa'al o zug, ka bu'os o ye, "Fu tun'e nyet si'ela?"

²⁴ Ka dau la due o zug ka ye, "M nyet nidib ka ba wenne tiisne ka lee ken."

²⁵ Ka o lem nok o nu'us pa'al o nini. Ka dau la gos kii. Ka o nini lak. Ka o nyet si'el mekama su'uŋa. ²⁶ Ka Yesu yel o ye, "Da leb tenj poogin laa, amaa kulim."

Piita pa'al Yesu n a so' la yela

(Mateo 16.13-20; Luuk 9.18-21)

²⁷ Ka Yesu ne o nya'andolib la kenj Sizerea teens n be Filipi so'olim. Ka o bu'osi ba sueren ye, "Nidib yet ye mam aa ano'one?"

²⁸ Ka ba lebis ye, "Sieba yet ye, fu ane Joon on daa suud nidib ku'om la. Ka sieba ye, fu ane Elija. Ka bam ye, fu ane Wina'am nodi'esidib yinni."

²⁹ Ka o bu'osi ba ye, "Ka yanam ye mam aa ano'one?" Ka Piita lebis ye, "Fu ane Kiristo la, one ka Wina'am ganj ye o faaenn o nidib la."

³⁰ Ka Yesu yeli ba ye, "Mit ka ya yel so' m yela."

Yesu n pian'a o namisug ne o kum la yela

(Mateo 16.21-28; Luuk 9.22-27)

³¹ Ka Yesu pin'ili pa'al o nya'andolib la ye, "Asee Ninsaal Biig la namis bedego ka tenjin kpeenmnam ne Jew dim maalmaan kpeenmnam ne gbaurŋmi'idib zan'as o, ka ku o. Amaa o na vu'ug li daba atan' daar." ³² O yel

ala pa'ali ba nyain. Ka Piita dol o yi kperj, ka yel ye, o da yet alaa.

³³ Ka Yesu gi'e gos o nya'andolib la ka yel Piita ye, "Lemim nya'anj sa, Sutaana. Fu ten'esug ane ninsaal poten'er ka ka' Wina'am dinne."

³⁴ Ka buol nidib la ne o nya'andolib la la'as, ka yeli ba ye, "So' ya'a bood ye o dol mam, asee o ki'is o merj yela, ka nok o ku'um dapuudir ze ka dol man. ³⁵ On mekama bood ye o gu'u o nyovur, o nyovur la na bod-ig. Amaa on mekama n bas o nyovur man zug ne laba-sunj la yela, na nye o nyovur. ³⁶ Nid ya'a nye dunia nwa la'ad wusa ka pu nye nyovure o nyood a bo? ³⁷ Si'el kae' ka nid na zarj n tiak o nyovure. ³⁸ So' ya'a zo nyan ne man ne m pa'alug la zumaan nwa, dine a po'asa'uj ne tuumbe'ed la, Ninsaal Biig la me na zo on daana nyan sanjkane ka o na ti leb na ne o Ba' Wina'am na'am ne malek soma la."

9 Ka o yeli ba ye, "Sida ka m yeti ya ye, nin sieba be ya soogin kpe' ka ku kpai, asee ba ti nye Wina'am na'am n sigid na ne kpi'euj tita'ar."

Yesu n tiak ka nyeen la yela

(Mateo 17.1-13; Luuk 9.28-36)

² Ka daba ayuobu daar ka Yesu dol Piita ne Jemes ne Joon n kerj du zuetita'ar zug ban ma'aa. Ka Yesu tiak.

³ Ka o fuud nyeen pil pil ka a pielig farr. So' kae' dunia nwa ni na pie ka li yi ka pelig alaa. ⁴ Ka o nya'andolib la nye Elija ne Moses ka ba nie ani, ka pian' ne Yesu.

⁵ Ka Piita yel Yesu ye "Pa'ana, li a su'um ka ti be kpela. Kel ka ti ti'ig suga atan', n tis fun yinni ne Moses yinni ne Elija yinni." ⁶ Dabiem daa kpen'e ba hale ka Piita zi' on na yel si'ela.

⁷ Ka sangbauj ma'asim kena ligili ba. Ka kukor yi sangbauj la ni na yel ye, "Onja a mam binonjir. Kelisimne o pian'ad."

⁸ Ka ba gos kii n gilig, ka pu nye so' ya'asa, ka Yesu ma'aa be ne ba.

⁹ Ban naam zuerin n sigid na la ka Yesu yeli ba ye, "Mit ka ya yel so' yanam nye si'el la. Ba kel ka Ninsaal Biig la naan ti vu'ug kumin na." ¹⁰ Ka ba siak on yel si'el la, ka lee bu'osid taaba ye "Vu'ug kumin la gbin a bo?"

¹¹ Ka ba bu'os Yesu ye, "Bo ka gbaujmi'idib yel ye Elija na kenn yiiga na?"

¹² Ka o lebisi ba ye, "Sida Elija na kenn yiiga na maal si'el wusa. Ka bo ka li sob Wina'am gbaujin ye, Ninsaal Biig na namis bedego hale ka ba ne'es oo?"

¹³ Amaa m yeti ya ne ye Elija pun kena. Ka nidib ninj o ban bood si'em. Ka li a wuu ban da sob Wina'am gbaujin o yela si'em la."

Yesu n kad kikiris yiis biribirj ni la yela

(Mateo 17.14-21; Luuk 9.37-43)

¹⁴ Ka ba leb o nya'andolib bane daa kpelim la sa'an, ka nye nidib bedego ka ba giligi ba. Ka gbaujmi'idib sieba nwa'asid ne o nya'andolib la. ¹⁵ Nidib la n daa nye Yesu la ka li lidigi ba. Ka ba zo pu'us o.

¹⁶ Ka o bu'os o nya'andolib la ye, "Ya nwa'asid bo yela?"

¹⁷ Ka nidib la yinni lebis ye, "Pa'ana, m biig ka kikirig dol o, ka o gigilim, din ka m dol o na. ¹⁸ Ka kikirig la ya'a yiti du o, li lubid o ne, ka nintopuud yit, ka o ga'ad nyina, ka tienn o meje a gamire. Din la ka m mor o na belim fu nya'andolib la ye ba kad kikirig la bas, ka ba pu nyaje."

¹⁹ "Oo, zumaan kane nidibi pu ninjid yadda, m na be ne ya daba ala? Ya bood ye m modigne ya hale paae sanja wala? More biig la na."

²⁰ Ka ba mor o na. Ka kikirig la kpen nye Yesu la, ka lub biig la. Ka o bilim ka nintopuud yit o noorin.

²¹ Ka Yesu bu'os biig la saam ye, "Kikirig la dol o la, li yuugi ya?"

Ka o lebis ye, "O biilimin sa. ²² Li yiti lub o bugumin bee ku'omin ye li kuu o. Fu ya'a na nyaje sunji ti fun zo m nimbaanlig ka sunji ti."

²³ Ka Yesu lebis ye, "Si'el mekama pu toe tis one ninj Wina'am yadda."

²⁴ Ka biig la saam tans ye, "M ninj yadda amaa paasi m yadda ka li poodne."

²⁵ Ka Yesu n nye ka nidib la'ased o sa'an la, ka o tans kikirig la ye, "Kikirig on a gik ne tobkpida la, yim ka bas biis la, ka da lem dol o ya'asa."

²⁶ Ka kikirig la kaas kurj, ka lub biig la tenjin be'ed be'ede ka naan yi. Ka biig la wenne ku'um. Ka nidib la bedego yel ye, "O kpine." ²⁷ Ka Yesu gban' o nu'ug, du o, ka o zi'e.

²⁸ Ka Yesu kpen' yin. Ka o nya'andolib la ba kon'o kon' kena n bu'os o ye, "Bo ka ti pa'a pu nyaje kad kikirig la yiise?"

²⁹ Ka o lebis ye, "Ya'a ka' Wina'am sosugo, si'el kae' na nyaje kad bama yiise."

Yesu lem pian'a o ku'um la yela

(Mateo 17.22-23; Luuk 9.43-45)

³⁰ Ka ba bas zin'ikan ka buj Galilee n gaad. On daa pa'an o nya'andolib la ke ka o daa pu bood ye so' ban on be si'ela. ³¹ Ka o yeli ba ye, "Ba na zam Ninsaal Biig la n zarj o ninj nidib nu'usin. Ka ba na kuu o. Amaa li daba atan' daar o na vu'ug kumin." ³² Ba da pu gban'e pa'alug kanja gbin ne, ka zot dabiem ne ban na bu'os o.

One na lieb kpeenm la yela

(Mateo 18.1-5; Luuk 9.46-48)

³³ Ka ba kej n paae Kapeenum, n kpen' yin. Ka Yesu bu'os o nya'andolib la ye, "Bozug ka ya pa'a nwa'asid sueren la?" ³⁴ Ka ba sin, bozugo ba pa'a nwa'asidne taaba one na a kpeenm ba soogin.

³⁵ Ka Yesu zin'in ka buol o nya'andolib piinayi la, ka yeli ba ye, "One bood ye o a kpeenm, on nokimi o merji lieb biig, ka a so' wusa tumtum."

³⁶ Ka o nok bibil n zi'eli ba soogin, ka nok o nu'us kuak o, ka yeli ba ye, ³⁷ "On mekama di'e bikaŋa tiraan mam yu'ur zug, o di'ene mam merj, ka on mekama di'e mam merj, pu di'e mam ma'aa nee, amaa o di'ene one tumi m la na."

One pu zan'asi ti siakir la yela

(Luuk 9.49-50)

³⁸ Ka Joon yel o ye, "Pa'ana, tinam daa nye dau ka o more fu yu'ur n kat kikiris ka on ka'a ti dolim taa la zug ka ti yel o ye o basim."

³⁹ Ka Yesu yeli ba ye, "Da kat o, bozugo one tum tumnyalima man yu'ur zug, ku nyaje pian' be'ed m yela li nya'aŋa. ⁴⁰ One pu zan'asi ti, di'e ti ne. ⁴¹ Asida ka m yeti ya ye, on wusa tisi ya ku'om, ka ya nu mam yu'ur zug, yaname a Kiristo nidib la yela, on daana ku ko'onj o nyoode.

Apan'as so' kpen'es tuumbe'edin la yela

(Mateo 18.6-9; Luuk 17.1-2)

⁴² "One ke ka bibibis bama nwa yinni one ninjim yad-da la tum tuumbe'ed. Ba ya'a pun nok neer tita'ar lo o ningoonr ka lobin o basin mo'arin son'e. ⁴³ Ka fu nu'ug ya'a ke ka fu tum tuumbe'ed, fun fi'igimi li bas, bozugo li a su'um ka fu kpen' arazana ka voe ne nu'uyeun, n gat fun na mor nu'us ayi ka kpen'e bugum tenjin ka li dit ka pu kpiisida. ⁴⁵ Ka fu nobir ya'a ke ka fu tum tuumbe'ed, fun fi'igimi li bas, bozugo li a su'um ka fu kpen' arazana ka voe ne nobyeun, n gat fun na mor noba ayi ka ba nok uf lob bas bugum tenj. ⁴⁶ Anina ka ba ku kpii ka bugum la pu kpiisida. ⁴⁷ Ka fu nif ya'a ke ka fu tum tuumbe'ed, fun kpidigimi li bas, bozugo li a su'um ka fu kpen' Wina'am so'olim ne nifyeun n gat fun na mor nini ayi ka ba lob uf bas bugum tenj. ⁴⁸ Anina ka zunzunya be ka pu kpiida, ka bugum pu kpiisida. ⁴⁹ Ba na nok bugum yugus nidib wusa wenne yaarum ne.

⁵⁰ "Yaarum a su'um, amaa yaarum mimilim ya'a yi, so' na niŋ wala maali li mimilugo? More yaarum ya ni ka mor sumalisim ne taaba."

Po'a basug la yela

(Mateo 19.1-12; Luuk 16.18)

10 Ka Yesu bas zin'ikan la ka kej Juuda so'olimin n lo'onj Joodan mo'ar la. Ka nidib bedego lem la'as na. Ka o pa'ani ba wuu on yiti niŋid si'em la.

² Ka Farisee dim sieba kena ye ba kpans o gos, ka bu'os ye, "Li a su'um wada poogin ye dau kad o po'a?"

³ Ka o lebisi bu'osi ba ye, "Moses daa tisi ya noor zi'el bo?"

⁴ Ka ba yel ye, "Moses da siak ye, dau kad o po'a ka sob gbaunj li yela n tis o."

⁵ Ka Yesu yeli ba ye, "Ya zugu daa kpi'em hale ka ya pu siaki di'e pa'alug la ke ka Moses daa sob nokaŋa tisi ya. ⁶ Amaa sanŋan ka Wina'am daa maal dunia la, o da maali bane dau ne po'a. ⁷ Ka yel ye, 'Ne'eŋa yela ka dau na bas o ba' ne o ma ka la'as ne o po'a. ⁸ Ka ba lenj ka' ayii, amaa ka lieb ayinni.' ⁹ Wina'am la'as si'el la, mit ka ninsaal weligi li."

¹⁰ Ka ba kpen' yin ka o nya'andolib la bu'os o on yel si'el la gbin. ¹¹ Ka o yeli ba ye, "Dau kane kad o po'a bas ka toom n di po'a, o galumne. ¹² Ala mene po'a ya'a bas o sid, ka toom n kul dau, o me galumne."

Yesu n tis biis yelsum la yela

(Mateo 19.13-15; Luuk 18.15-17)

¹³ Ka ba mor biis kenn Yesu sa'an na ye o zanj o nu'ug pa'ali ba zug ka niŋi ba bareka. Ka o nya'andolib la kad nidib la. ¹⁴ Ka Yesu nye, ka li pu niŋ o malisim. Ka o yeli ba ye, "Keli ka biis la keenn m sa'an na ka da kati baa, bozugo bamanam taab, ka Wina'am so'olim la aa ba din. ¹⁵ Ameŋa ka m yeti ya ye, one pu di'e Wina'am so'olim la wuu biiga, o ku kpen' li nii." ¹⁶ Ka o di'e ba ne o nu'us niŋ o tuon, ka pa'al o nu'us ba zutin n niŋi ba bareka.

Yesu ne arazak daan la yela

(Mateo 19.16-30; Luuk 18.18-30)

¹⁷ Ka Yesu lem due ken. Ka dau so' zo kenn o sa'an na n igin o tuon, ka bu'os o ye, "Pa'ansuŋo, m na niŋ wala n nye nyovur kane ka' naare?" ¹⁸ Ka Yesu lebis n bu'os o ye, "Bo ka fu buoni m ninsuŋo? So' kae' a su'um asee Wina'am gullim. ¹⁹ Fu mi' Wina'am noyelug la ye, 'Mit ka fu ku nid, mit ka fu sa'am po'a bee dau, mit ka fu zuud, mit ka fu di ziri kaset, mit ka fu zam nidib, siakimi fu ba' ne fu ma noor.'"

²⁰ Ka dau la yel o ye, "Pa'ana, mam pun dol noyelug la wusa m biilimin sa."

²¹ Ka Yesu gos o, ka noŋ o, ka yel o ye, "Li kpelim bun yinni. Kem n kuos fu la'ad wusa ka zanj ligidi n tis noŋ dim, ka fu na nye kpa'am arazana ni, ka naan kena n dol man."

²² Ka on wum wala la, o sunf daa sa'am ka o lo nin-daa, ka kenj, on mor la'ad bedego la zug.

²³ Ka Yesu gosi o nya'andolib la gilig ka yeli ba ye, "Li toe hale ne bane mor araza'as n na kpen' Wina'am so'olimin."

²⁴ Ka o tu'am la lidig o nya'andolib la. Ka Yesu lem yeli ba ya'as ye, "M biise, li toe hale ka so' kpen' Wina'am so'olimin. ²⁵ Li a na'ana ne yugumi na kpen' kparipiim voonrin n gaad arazak daan na kpen' Wina'am so'olimin."

²⁶ Ka ba ya'am iank hale bedego. Ka ba bu'os taaba ye, "Ka li ya'a a ala, ano'one na tun'e nye faangire?"

²⁷ Ka Yesu gosi ba ka lebis yeli ba ye, "Ninsaal ku tun'e niŋ ala, amaa li pu toe n tis Wina'am. Bozugo Wina'am sa'ane si'el mekama ane na'ana."

²⁸ Ka Piita nan yel o ye, "Gosima, tinam basne si'el-nam wusa ka dol uf."

²⁹ Ka Yesu yeli ba ye, "Ameŋa ka m yeti ya ye, so' ya'a bas o yir bee ba'abiis bee o ma bee o ba' bee biis bee pood, man ne m labasuŋ la zug, ³⁰ o na di'e buna bedego n paas bama saŋkaŋa nwa. O na di'e yir ne ba'abiis ne manam ne biis ne pood, ka namisug me na paas. Amaa saŋa kane kenna la, o na di'e nyovur kane ka'a naare. ³¹ Nidib bedego bane deŋ tuon na leb nya'aŋ ka bane be nya'aŋ na gaad tuon."

Yesu n pian'a o ku'um yela noor atan' daan la yela
(Mateo 20.17-19; Luuk 18.31-34)

³² Ban daa be sueren n ken Jerusalem ka Yesu bee ba tuon la, ka li pak o nya'andolib la. Ka dabiem daa kpen'e nimbane daa doli ba la. Ka Yesu lem buol o nya'andolib piinayi la n leb kukpeŋ ka tu'asi ba line na niŋ o, ³³ ye, "Ti wa'ane Jerusalem. Ani ka ba na nok Ninsaal Biig la n tis Wina'am maalmaan kpeenmnam ne gbaunmi'idib. Ka na pian' koos o yela ye o nare kum, ka na nok o tis bane ka' Jew dim la. ³⁴ Ka ba na la' o ka tubis nintoond mad o, ka fieb o, hale ka ku o. Amaa o na vu'ug kumin daba atan' daar."

Jemes ne Joon sosug la yela
(Mateo 20.20-28)

³⁵ Ka Zebedee biis Jemes ne Joon kenj li'el Yesu sa'an n yel o ye, "Pa'ana ti bood ye ti ya'a sos uf si'el fun maali li n tisi ti."

³⁶ Ka o bu'osi ba ye, "Bo bun ka ya bood ye m maal n tisi ya?"

³⁷ Ka ba lebis n yel o ye, "Fu ya'a ti di'e fu so'olim na'am la, ka zin'i fu na'am gbaun zug, siakim ka ti yin-zin'in fu datiuŋ, ka ti yinni zin'in fu dagobug."

³⁸ Ka Yesu lebis n yeli ba ye, "Ya pu baŋ yanam sosid si'ela. Ya na tun'e nu bun nuuda line a tilas ye m nu laa, bee ku'om suub kane a tilas ye m su la? Bee ya na tun'e kpi ku'um kane zi'el ye asee m kpi laa?"

³⁹ Ka ba yel o ye, "Ti na tun'e niŋ ala."

Ka Yesu lebis n yeli ba ye, "Ameŋa, ya na tun'e nu bun nuuda kan ka m na nu la ka su ku'om kan ka m na su la, ka kpi ku'um kan ka m na kpi la. ⁴⁰ Amaa m lee pu mor suer ye m ke ka so' zin'ini m datiuŋ bee m dagobuga. Zin'iban maalne n digil bane na ti nye li la."

⁴¹ Ka o nya'andolib piiga la wum din la, ba gen'e ne Jemes ne Joon. ⁴² Ka Yesu buoli ba n yeli ba ye, "Ya mi' ye dunia nwa na'anam diti ba na'am ka so'e ba nidib ne paŋ ka teŋ la nintitada me mugusid nidib la ka tum bane bood si'el la? ⁴³ Amaa li ka'a ala ne yanama. Ka niŋkan n be ya sisoogin n bood ye o lieb nintita'ar la, li su'um ye o siak n lieb ya tumtum. ⁴⁴ Ka one bood ye o niŋ kpeenm ya sisoogin la, li su'um ye o siak n lieb ya wusa tumtum. ⁴⁵ Bozugo Ninsaal Biig la men pu kena ye nidib tum n tis oo, amaa ye o lee tum n tis nidib, ka zaŋ o nyovur n yo ba sam, ye nidib bedego nye yolisim."

Yesu n ti'eb Bartimeus la yela
(Mateo 20.29-34; Luuk 18.35-43)

⁴⁶ Ka ba paae Jeriko teŋin. Ka Yesu ne o nya'andolib ne nidib bedego n yit teŋin la. Ka zunzoŋ zin'i sueren n sosid. On yu'ur buon Bartimeus, one a Timeus biribiŋ.

⁴⁷ Ka on wum ye li ane Yesu one yi Nazaret la, ka o pin'il n tansid ye, "Yesu, David yaaŋa, zom m nimbaan-lig."

⁴⁸ Ka nidib bedego la tans o ye, "Kel vuud." Ka o maligim tans ne paŋ ye, "David yaaŋa, zom m nimbaan-lig."

⁴⁹ Ka Yesu zi'en ka yel ye, "Buolim o na."

Ka ba buol o ka yel o ye, "Mor sumalisim, ka due ka o buon uf." ⁵⁰ Ka o due pidig o fuug n bas, ka iank to'oto n kenj Yesu sa'an.

⁵¹ Ka Yesu bu'os o ye, "Fu bood ye m niŋ bo n tisi fo?"

Ka zunzoŋ la yel o ye, "M Zugsoba, kel ka m nyet."

⁵² Ka Yesu yel o ye, "Kem kul ka fu nye laafe, fun niŋ m yadda la zug." Ka zunzoŋ la nini kpelim lak. Ka o dol Yesu.

Yesu n kpen' Jerusalem ne zun'or la yela
(Mateo 21.1-11; Luuk 19.28-40; Joon 12.12-19)

11 Ka ba kena paae Befage ne Betani, teens bane be Olives zuerin ka pu lal ne Jerusalem. Ka Yesu tum o nya'andolib ayi ² ka yeli ba ye, "Kemi teŋ kane be tuon la, ka ya ya'a paae ya na nye bunsia'asiŋ ka ba loo zi'el ka so' nam pu ban' oo. Yidigim o na. ³ Ka so' ya'a bu'osi ya ye, 'Bo yela ka ya yidigid oo?' Yanam yelim o ye, 'Zugsob la bood o, amaa o na lebis o na.'"

⁴ Ka ba kenj n ti nye ka ba lo li so' za'anoorin, suer kukpeŋ. Ka ban yidigidi o la, ⁵ nidib daa zi'e anina, ka bu'osi ba ye, "Wala ka ya yidigid buŋ la?" ⁶ Ka ba lebis wuu Yesu yeli ba si'em la. Ka ba ke ka ba mor o kenj.

⁷ Ka ba more paae Yesu sa'an, ka noki ba fuud pa'al buŋ la zug. Ka Yesu ban'a o. ⁸ Ka nidib bedego yadigi ba fuud suer zug. Ka sieba keŋ poogin ans tiis vaand n yadig sueren. ⁹ Ka nimbane be tuon ne nya'anŋ daa tansid yet ye, "Hosaana! Wina'am yelsum bene one kenne ne Zugsob la yu'ur. ¹⁰ Wina'am yelsum be ti yaab David so'olim ne one kenna ne Zugsob la yu'ur. Hosaana! Na'am tita'ar ane Wina'am one be arazana ni la din."

¹¹ Ka Yesu paae Jerusalem n kpen' Wina'am pu'usum yin n giligi gos si'el wusa. Ka lin daa a zaam la zug, ka on ne o nya'andolib piinayi la yi keŋ Betani.

Yesu n po noor niŋ kekaŋ la yela

(Mateo 21.18-19)

¹² Ka yimbeogun, ka ba yi Betani lebid Jerusalem, ka Yesu ko'om zabid. ¹³ Ka o nye kekaŋ ka li zi'e lalle. Ka vaand ligili li ma'ae siaa. Ka o keŋ ye o gos ye li wel kekama, ka paae nyene vaand ma'aa, lin daa ka' keka-ma saŋa la zug. ¹⁴ Ka o yel tiig la ye, "So' ku lem di fu wela ya'ase." Ka o nya'andolib la wumi li.

Yesu n kpen' Wina'am pu'usum yin la yela

(Mateo 21.12-17; Luuk 19.45-48; Joon 2.13-22)

¹⁵ Ka ban paae Jerusalem la, ka Yesu kpen' Wina'am pu'usum yin, n kad nimbane be anina n da'ad ka ku-oxid la, ka lebugid teebulnam bane ka ba daa mor n tia'ad ligidi li zugin la n pibil, ne kogus bane ka ba more zin'i kuosid dawana la. ¹⁶ O daa pu siak ye so' len gaad n kpen' yin la ne la'ade, ¹⁷ ka yu'un pa'an nidib la ye, "Li pu sob Wina'am gbaunŋin ye, 'M yir na ane ninsa'alib wusa pu'usum yire'? Amaa yanam noki li maal faaung dim suak yir."

¹⁸ Ka Wina'am maalmaan kpeenmnam ne gbaunŋmi'idib wum ala la, ka pin'ili ied sueya ye ba kuu o, amaa ka zot o dabiem, bozugo o pa'alug la daa lidig nidib bedego.

¹⁹ Ka zaam ti ma'ae, ka Yesu ne o nya'andolib yi teŋ kan la ni.

Kekaŋ pa'alug la yela

(Mateo 21.20-22)

²⁰ Ka bekenkeung ka ba ken sueren ka nye kekaŋ la ka li kpi ne li nya'a. ²¹ Ka Piita tienn ka yel Yesu ye, "Pa'ana, gosim, tikan ka fu sa po noor niŋ la kpiya."

²² Ka Yesu yeli ba ye, "Niŋimi Wina'am yadda. ²³ Ka asida ka m yeti ya ye, so' ya'a yel zuekaŋa ye, li vuenm ka keŋ bas li meŋ beunŋin, ka siak o sunfin ye on yel si'el la na niŋ, ka pu bi'ese, li sid na niŋ. ²⁴ Lina zug ka m yeti ya ye, ya ya'a pu'usid ka sosid si'el, yanam niŋim Wina'am yadda ye ya di'e li, ka ya sid na di'e. ²⁵ Ya ya'a zi'e pu'usid, ka so' daa pun tum tuumbe'ed tisi ya, ka ya sunf due, keli li bas, ka ya saam Wina'am one be arazana ni me na kee ya tuumbe'ed n bas."

Ban bu'os Yesu o paŋ la yela

(Mateo 21.23-27; Luuk 20.1-8)

²⁷ Ka ba lem paae Jerusalem. Ka Yesu ken Wina'am pu'usum yin, ka Wina'am maalmaan kpeenmnam ne gbaunŋmi'idib ne kpeenmnam keenn o sa'an na ²⁸ ka bu'os o ye, "Ano'on paŋ ka fu more tum tuum bama? Ka ano'one tis uf suer ye fu tum tuum bama?"

²⁹ Ka Yesu lebisi ba ye, "M na bu'osi ya bu'osug yinni, ka ya ya'a lebisi li, m me na yeli ya paŋkan ka m more tum la. ³⁰ Ano'one daa tis Joon paŋ ka o daa suud nidib ku'om la? Li ane Wina'am bee ninsa'aliba? Gandigimini ma."

³¹ Ka ba nwa'asid taaba ye, "Ti ya'a ye, 'Li yine Wina'am sa'an' o na ye, 'Ka bozug ka ya da pu siak o?'"

³² Ti me ya'a yel ye, 'Li yine ninsa'alib sa'an na, li na daam nidib la sunya.'" (Ba daa zotne nidib la dabiem, bozugo ba wusa daa mi' ye Joon da a Wina'am nodi'es.)

³³ Ka ba gu'unŋe lebis Yesu ye, "Ti zi'."

Ka Yesu yeli ba ye, "Mam me ku yeli ya paŋ kan ka m more tumid tuum bamaa."

Pogu'udib siiliŋ la yela

(Mateo 21.33-46; Luuk 20.9-19)

12 Ka Yesu pa'ali ba ne siilima, ye, "Dau daa be n maal lombon'og ka se tiis ka me pogu'ud doog. O daa maal garuŋ ye ba yiti tu'al tikan ka ba buon ye veen la wela yiisi li ku'om la. Ka bas n tis pogu'udib la ka nwie. ² Ka veen wela bi'igir saŋa paae ka o tum tumtum ye o keŋ pogu'udib la sa'an ye ba pudug wela la n tis o, o din na. ³ Ka ba gban' o bu' ka o lebi kul za-alim. ⁴ Ka o lem tum nid yinni ba sa'an na. Ka ba nwe' o zug hale ka diis o nyan. ⁵ Ka o lem tum nid yinni ya'as. Ka ba ku on. Ala men ka o tum nidib bedego, ka ba bu' sieba ka ku sieba.

⁶ "Nid ayinni daa kpelim, ka one daa a o meŋ binonŋir. O daa tum o pogu'udib la sa'an ka yel ye, 'On aa m bi-ig la, ba na na'as o.'

⁷ "Amaa pogu'udib nwa yel taaba ye, 'Onŋa so'e faar la. Keli ka ti ku o, ka faar la liebi ti din.'" ⁸ Ka ba gban' o ku, n yiis o poogin la n bas.

⁹ "Dinzugo lombon'og nwa daana yu'un na niŋ wala? O na kena ku pogu'udib la, ka di'e lombon'og la tiak n tis sieba. ¹⁰ Ya pu karem zin'ikan ka ba sob Wina'am gbaunŋ poogin si'em la?

'Kugkan ka tanmeed zan'as la lieb lodigin kugsuŋ.

¹¹ Ka Zugsob la maal nyalim kan ka ti nyet nwa.'" "

¹² Ka ba daa bood ye ba gban' Yesu. Amaa ka zot nidib bedego la dabiem, bozugo ba mi' ye o siilimne ban siiliŋ kaŋa. Ka ba bas o ka keŋ.

Lampo yoob bu'osug la yela

(Mateo 22.15-22; Luuk 20.20-26)

¹³ Ka ba tum Farisee dim ne na'ab Herod nidib ye ba zam Yesu o pian'ad poogin. ¹⁴ Ka ba kena yel o ye, "Pa'ana, ti mi' ye fu ane yelmenjir sob, ka pu zot nidib la ninii. Ka pu gaansid nidiba, ka pa'an nidib amena menja Wina'am suer a si'em. Li dol suer ye ti yo lampo n tis na'ab Kaisa bee li pu dol suere?" ¹⁵ Ti yoom bee ti da yo?"

Ka Yesu banj ba zam tuuma la, ka bu'osi ba ye, "Bo niŋ ka ya makidi ma? Mor la'af na ka m gos." ¹⁶ Ka ba mor la'af la na n tis o. Ka Yesu bu'osi ba ye, "Ano'on foto ne ano'on yu'uri sobi tabil li ni?"

Ka ba lebis ye, "Li ane na'ab Kaisa."

¹⁷ Ka Yesu yeli ba ye, "Tisimi na'ab Kaisa line a o din ka me tis Wina'am line a Wina'am din." Ka Yesu pi-an'ad la lidigi ba.

Ku'um vu'ugir la yela

(Mateo 22.23-33; Luuk 20.27-40)

¹⁸ Ka Sadiusii dim bane yet ye ku'um ku vu'ug la, kenn Yesu sa'an na, ka bu'os o bu'osug ye, ¹⁹ "Pa'ana, Moses da sob n yeli ti ye, nid ba'abiig ya'a kpi ka bas o po'a, ka po'a la pu du'a biiga, on dim po'a la n du'a bis n tis o ba'abiig la. ²⁰ Ba'abiis ayopoi n daa be. Ka kpeenm sa'an la di po'a ka kpi. Ka biig kae'. ²¹ Ka o nye'er la zarj pokoonr la, ka me kpi. Ka biig kae'. Ka one paas atan' la me niŋ ala. ²² Ka ba bayopoi la wusa di po'a la yinni yinni, ka kpi ka pu du'a biiga. Ka po'a la me yu'un kpi. ²³ Nannanna, ku'um ya'a ti vu'ugi, ano'on na a po'a nwa sida? Bozugo ba bayopoi wusa di po'a la."

²⁴ Ka Yesu lebis n yeli ba ye, "Nwa ka'ane yidigire? Ya zi' Wina'am gbaunŋ yel si'em bee Wina'am panj a si'em laa? ²⁵ Ku'um vu'ugir daar la, dap pu dit po'aba, ka po'ab me pu kun sidiba. Bozugo ba wusa na wenne maleknam bane be arazana ni n a si'em la. ²⁶ M na yeli ya kum vu'ugir yela. Ya nam pu karem Moses sob si'em laa? Sarŋkan ka o nye ka bugum due tituudin ka Wina'am yel o ye, 'Mane a Abraham Wina'am ne Isaak Wina'am ne Jakob Wina'am.' ²⁷ Wina'am ka'ane ku'um Wina'am, amaa o ane nimbane voe la Wina'am. Ya yidigiya bedego."

Noor yelug tita'ar la yela

(Mateo 22.34-40; Luuk 10.25-28)

²⁸ Ka gbaunŋmi'idib la nid yinni n wum bane nwa'asid nonŋbanwa'ar, ka o banj ye Yesu lebis Sadiusii dim ne ya'am pian'ad la, ka o me li'el o n bu'os o ye, "Wina'am noyelug wusa lin sa'an n gaad wusa?"

²⁹ Ka Yesu lebis n yel o ye, "Line a yelkpan gaad wusa ane ye, 'Israel dima, kelisimi. Ti Zugsob Wina'am ane

Zugsob yinni. ³⁰ Ka fu na nonŋ fu Wina'am one aa fu Zugsob ne fu suunr wusa, ne fu siig wusa, ne fu ya'am wusa, ne fu panj wusa.' ³¹ Ka line paas ayi la, ane ala men ye, 'Fu na nonŋ fu kpi'a wenne fu menj ne.' Noor yelug lem kae' n gaad bama ya'ase."

³² Ka gbaunŋmi'id la yel o ye, "Pa'ana, li ane amena ka fu yel ala. Wina'am ane yinni. Ka so' lem kae' n paas o zugo. ³³ Fu ya'a nonŋ o ne fu suunr wusa ne fu ya'am wusa, ne fu panj wusa, ka nonŋi fu kpi'a wenne fu menj, lina gaad maana wusa."

³⁴ Ka Yesu n nye ka o lebis ne ya'am la, ka yel o ye, "Fu pu lal ne Wina'am so'olim." So'o pu mor sukpi'em na lem bu'os Yesu bu'osugo.

Yesu bu'osi ba Kiristo la yela

(Mateo 22.41-46; Luuk 20.41-44)

³⁵ Ka Yesu n daa ti pa'an nidib Wina'am pu'usum yin la, ka o bu'osi ba ye, "Wala ka gbaunŋmi'idib yel ye, Kiristo ane David yaanŋa? ³⁶ David menj yel ne Wina'am Siig Sunj panj ye,

'Ti Zugsob yel man Zugsob ye, "Zin'inim m datiuŋ, hale ka m ti maal fu bi'emnam la, ka ba be fu noba tenjir." "

³⁷ David menj ya'a buol o ye, 'Zugsob' wala ka o na niŋ David yaanŋa?"

Ka nidib bedego kelisid o pian'ad ne sumalisim.

Yesu n sa'al nidib gbaunŋmi'idib pa'alug la yela

(Mateo 23.1-36; Luuk 20.45-47)

³⁸ Ka o pa'alug la poogin la o yel nidib la ye, "Gu'usimini ya menj ne gbaunŋmi'idib la bane bood ye ba goond ne fubeda n di'ed nidib pu'usum da'an la. ³⁹ Ba boodne na'am zin'is la'asug doodin ne di'ema ni, ⁴⁰ ka faand pokonya ya, ka ma' pu'usid pu'uswa'a tised Wina'am. Ba na kadi ba saria ka ba nye koosbe'ed hale."

Pokoonr piini la yela

(Luuk 21.1-4)

⁴¹ Ka Yesu zin'i kpi'ene Wina'am pu'usum yir ligidi daka, ka gosid nidib ka ba niŋid ligidi. Ka arazak dim niŋid ligidi bedego. ⁴² Ka pokoonr nonŋ daan kena niŋ ligidi fiinn line a o zan'a zan'.

⁴³ Ka Yesu buol o nya'andolib la, ka yeli ba ye, "Asida ka m yeti ya ye, pokoonr kaŋa niŋ ligidi bedego n gaadi nidib la wusa. ⁴⁴ Bozugo arazak dim yiisi ba ligidi sieba niŋ, ka ke bedego. Ka on, one a nonŋ daan la, nok o zan'a zan' n tis ka ke zaalim."

Yesu n pian'a Wina'am pu'usum yir sa'uŋ la yela

(Mateo 24.1-2; Luuk 21.5-6)

13 Yesu n daa yit Wina'am pu'usum yin la, ka o nya'andolib la yinni yel ye, "Pa'ana, gosim kugbeda ka ba noki me' donyalima nwa."

² Ka Yesu lebis o ye, "Fu nye dobeda bama? Hale kugir yinni ku ti kpelim li tiraan zuginee. Ba na lobi li wusa bas tenjin."

Wina'am nidib namisug la yela

(Mateo 24.3-14; Luuk 21.7-19)

³ Ka Yesu da zin'i Olives zuer zug gosid Wina'am pu'usum yir. Ka Piita ne Jemes ne Joon ne Andrew ma'aa kenn o sa'an na. ⁴ Ka bu'os o ye, "Yelimi ti saŋa kan ka lina nam na niŋe? Ka zabin kan pa'an ye li saŋa paae na ye si'el wusa na niŋe?"

⁵ Ka Yesu pin'ili sa'ali ba ye, "Gu'usimi, ka so' da pan'as ya ka ya dol suebe'ede. ⁶ Nidib bedego na ti noki m yu'ur kena ma'adi ya ye, 'Mane a Kiristo la,' ka ke ka nidib bedego dol suebe'ed. ⁷ Ya ya'a ti wum tanp vuud, bee tanp labaar, da ke ka dabiem kpen' yaa, bozugo asee li wusa niŋ. Amaa li pu pa'al ye dunia naar saŋa laa. ⁸ Buudi na zab ne buudi. Ka so'olim yinni me na zab ne o tiraan. Ka tenj na dam zin'is bedego, ka ko'om na be. Lina ane namisug pin'ilug."

⁹ "Gu'usimi ya meŋ, ka nidib na gban'e ya n keŋ kotonam ni. Ba na bu'u ya la'asug doodin. Mam yela ya na zi'en gomenanam ne na'anam tuon, ka ya tu'as m labasuŋ la. ¹⁰ Li a tilas ye labasuŋ la na denjim mool dunia wusa ni. ¹¹ Ka ba ya'a ti gban'e ya more keŋ kotonam ni, ya da denjim fabin ne yanam na ti yel si'ela. Amaa ya pian'ad saŋa ya'a ti paae, yanam pian'am din na keenn ya ni na. Ka pian'ad kane ka ya ye ya pian'a pu yi ya meŋ nii, li yine Wina'am Siig Suŋ ni na.

¹² "Ba'abiig na zam o ba'abiig ka ba kuu o. Ka saamnam me na niŋi ba biis ala. Biis na ki'is ba saamnam ne ba manam noya. Ka ke ka ba me kuu ba saamnam ne ba manam. ¹³ Nidib bedego na kisi ya m yu'ur zug. Ka niŋkane modig n paae li naar na nye faangir."

Bun kisa la yela

(Mateo 24.15-28; Luuk 21.20-24)

¹⁴ "Ya na ti nye bunbe'ed line sa'amid si'elnam wusa, ka li be zin'ikan pu nar ye li bee. (Keli ka one karemi li gban'e li gbin.) Ka bane be Juuda tenjin zom du zueya. ¹⁵ Ka niŋkane be mopil zug da sigidi ye o kpen' yinne nok si'ela. ¹⁶ Ka niŋkane be poogin da kul yin ye o nok o fuugo. ¹⁷ Ka dabisban na a toog n tis po'apooos ne bi-manam. ¹⁸ Sosimi Wina'am ka li da ti niŋ waad saŋaa. ¹⁹ Toog tita'ar na be dunia ni, hale ka Wina'am n maal dunia pin'ilugin n ti paae zina, li nan zi' bee, ka maligim ku be ya'asa. ²⁰ Ka Wina'am ya'a pu si'e dabisa la

kalle, so' naan ku tiliginee. Nimbane ka o gaans la zug n ke ka o si'e dabisa la.

²¹ "Ka so' ya'a yel ye, gosimi ka Kiristo nwa, bee gosimi ka one be kpe'esa la, yanam da siake. ²² Nidib bane na ma'a ziri ye ban a Kiristo ne ziri nodi'esidib na ti kena, ka na maal tuum nyalima ye ba ke ka nimbane ka Wina'am gaŋ la dol suebe'ed, ba ya'a na nyan. ²³ M denjim yeli ya si'el wusa, din la, gu'usimi."

Ninsaal Biig ken na la yela

(Mateo 24.29-31; Luuk 21.25-28)

²⁴ "Amaa to'og nwa dabisa la ya'a ti gaad, winig na lieb zibusug ka nwadig me ku nie. ²⁵ Ka nwadibibis na naan agol lu tenjin na. Paŋdim bane be agol na mi'im.

²⁶ "Ka dunia nidib na nye Ninsaal Biig la ka o yit saŋg-bana ni na ne paŋtita'ar ne o na'am. ²⁷ Ka o na tum maleknam ka ba la'as nimbane ka Wina'am gaŋ la na. Bane be dunia luga anaasi nwa ni, tuon ne nya'aŋ ne dagobug ne datiuŋ wusa."

Kekaŋ n pa'an si'em la yela

(Mateo 24.32-35; Luuk 21.29-33)

²⁸ "Zamisimi ya'am ne kekaŋ yela. Li wila ya'a ti busid vamina la, ya mi' ye sigir li'eliya. ²⁹ Ala men, ya ya'a ti nye ka line ka m yeli ya la wusa niŋid, ya na baŋ ye saŋa li'eliya. ³⁰ Asida ka m yeti ya ye, zumaan kaŋa nidib wusa ku kpai, asee yel bama wusa niŋ. ³¹ Agol ne tenja yela na gaad, amaa m pian'ad ku maligim gaade.

So' kae' mi' Yesu ken dabisir ne li saŋa la yela

(Mateo 24.36-44)

³² "Nid baa yinni kae' n mi' daar laa bee saŋa la. Baa maleknam bane be arazana ni bee Biig laa, asee Ba' la gullim. ³³ Gu'usimi su'uŋa ka gur ka sos Wina'am bozugo ya zi' dabisir la ne saŋa laa. ³⁴ Li wenne wuu dau na nwie ka bas o tumtumuib ka gu'uli ba, ka puu ba tuuma, ka yel za'anoor gur la ye o gur.

³⁵ "Ya zi' saŋkan ka yidaan la na leb na. O ya'a na leb-ne zaam bee yu'un tisoos bee bekenkeung bee beogunee, so' zi'. ³⁶ Gu'usim, ka yidaan la da ti gbirigi kena n nye ka ya gbisida. ³⁷ Mam yeti ya si'el la, lin ka m yet nidib wusa, ye, ya gu'usim."

Ban ied suer ye ba gban'e Yesu la yela

(Mateo 26.1-5; Luuk 22.1-2; Joon 11.45-53)

14 Li daa kpelim daba ayi ne ku'um malek gaadug maluŋ tienr dabisir la, ne bodobodo line ka ba pu niŋ dabin la maluŋ dabisir. Ka Wina'am maalman kpeenmnam ne gbaun'idiidib ied sueya ye ba sua' gban'e Yesu n kuu o. ² Ka ba yel ye, "Ka'a maluŋ tienr saŋa laa, ka nidib na ti zabiid o zug."

Po'a so' kpa'e kpaam niŋ Yesu zug la yela

(Mateo 26.6-13; Joon 12.1-8)

³ Yesu daa be Simon one a kukom la yin n be Betani tenjin. Ban daa be anina dit la, ka po'a kena n mor al-abasta kugir kolibir ka li pe'el ne naad kpa-soondim, ka li ligidi zu'e bedego. Ka o nwa'e kolibir la ka kpa'ae kpaam la niŋ Yesu zugin.

⁴ Ka ninsieba bane be anina la sunf due. Ka ba yel taaba ye, "Bo ka po'a la sa'am kpa-soondim la wala?"

⁵ Ba naan nyanŋen kuosini li, ka li ligidi gaadin tumtum yuum mum yood, ka nokin ligidi la tisin noŋ dim." Ka ba zerig po'a la hale.

⁶ Ka Yesu yeli ba ye, "Keli no baanlim. Bo ka ya daamid o? O maali bunsuŋ tis man. ⁷ Noŋ dim bee ya sa'an saŋa wusa. Dinzug saŋkan wusa ka ya bood ya tun'e suŋi ba, bozugo mam ku be ya sa'an saŋa wusaa. ⁸ Ka o niŋ on tun'e si'el, one kpa'ae kpa-soondim niŋ m niŋgbina ni ye o denjim ti'ebi m, ban na ti mum man si'em. ⁹ Asida ka m yeti ya ye, dunia nwa zin'ikan wusa ka ba na ti mool labasuŋ la, ba me na yel po'a la niŋ si'el la, ka li a o tienr yela."

Judas n gban'e ye o na zam Yesu la yela

(Mateo 26.14-16; Luuk 22.3-6)

¹⁰ Ka Judas Iskariot, one a Yesu nya'andolib piinayi la nid yinni, keŋ Wina'am maalmaan kpeenmnam sa'an ye o zam Yesu. ¹¹ Ban daa wum on yel si'ela ka ba sunf ma'ae. Ka ba siak ye ba na tis o ligidi. Ka Judas yu'un ied suekan ka o na zam o.

Yesu n di maluŋ diib ne o nya'andolib la yela

(Mateo 26.17-25; Luuk 22.7-14, 21-23; Joon 13.21-30; 1 Kor. 11.23-26)

¹² Li daa kpelim daba ayi ne ku'um malek gaadug maluŋ tienr dabisir ne bodobodo line ka ba pu niŋ dabin la maluŋ pin'ilug daar. Ka li a ba malima ye so' wusa ku pe'og. Ka Yesu nya'andolib la bu'os o ye, "Fu bood ye ti keŋ yaa ni n ti'eb, ka fu di dabisir nwa di-ide?"

¹³ Ka Yesu tum o nya'andolib ayi ka yeli ba ye, "Kem teŋ poogin la, ka ya na tu'os dau ka o zeed yuur ne ku'om, doli no. ¹⁴ Ka keŋ kpen' yikan ka o kpen'ed la, ka yel yidaan la ye, 'Pa'an la ye, saam doog la be yaani ka mam ne m nya'andolib na di maluŋ la dabisir dii-bo?' ¹⁵ O na pa'ali ya dotita'ar ka ba me sun'ul li tiraan zug. Ka si'el mekama be anina. Ti'ebimi anina guri ti."

¹⁶ Ka o nya'andolib la yi keŋ teŋ poogin la n nye ka si'el mekama a wuu Yesu yeli ba si'em la. Ka ba ti'eb maluŋ la ani.

¹⁷ Zaami ma'ae la, ka Yesu ne o nya'andolib piinayi la kena. ¹⁸ Ka bane zin'i n dit la, ka Yesu yeli ba ye, "Asida ka m yeti ya ye ya nid yinni one dit ne man kpela na zam man."

¹⁹ Ka ba sunya sa'am. Ka ba bu'osid o yinni yinni ye, "Li ane mam?"

²⁰ Ka o lebis ye, "Li ane ya nidib piinayi la ni yinni, one nu'ugi tum sia'al man nu'ug laan la. ²¹ Ninsaal Biig na kpi wuu lin da sob Wina'am gbaunjin si'em la. Amaa yel toog be one zam Ninsaal Biig la zugin. Dinzug li naan a su'um ba ya'a pu du'an dau kaŋaa."

Zugsob diib la yela

(Mateo 26.26-30; Luuk 22.14-20; 1 Kor. 11.23-25)

²² Ka ban daa dit la, ka Yesu nok bodobodo ka pu'us Wina'am bareka ka gben'es n tis o nya'andolib la, ka yeli ba ye, "Di'em nwa di, ka li ane m meŋ niŋgbinŋ."

²³ Ka nok nwam, ka pu'us Wina'am bareka, ka tisi ba, ka ba wusa nuu li.

²⁴ Ka o yeli ba ye, "Nwa ane m ziim kane a nonaar zi-im line na yi nidib bedego zug. ²⁵ Asida ka m yeti ya ye, m ku lem nu daam nwa ya'ase, asee daar kan ka li na a bun paal Wina'am so'olim ni ka m na lem nuu li."

²⁶ Ka ba yuum yuuma n zun'od Wina'am, ka yi keŋ Olives zuerin.

Yesu denjim pian'a Piita ki'isug la yela

(Mateo 26.31-35; Luuk 22.31-34; Joon 13.36-38)

²⁷ Ka Yesu yeli ba ye, "Ya wusa na zo ka bas m. Ka li sob Wina'am gbaunjin ye,

'Wina'am na ku konbkem la, ka konbid la widig.'

²⁸ Ka m ya'a ti vu'ug kumin, m na denji ya tuon keŋ Galilee."

²⁹ Ka Piita yel o ye, "Hale baa ba wusa ya'a zo ka bas uf, man ku bas fuu."

³⁰ Ka Yesu lebis ye, "Asida ka m yet uf ye, yu'uŋ kaŋa, fu na ki'is man noor atan' ka noraug naan kaas noor ayi."

³¹ Ka Piita lebis o ye, "Li ya'a pun ane ye m kpi ne fo, m ku maligim ki'is fo." Ka ba wusa me yel ala.

Yesu n sos Wina'am Gesemane zin'igin la yela

(Mateo 26.36-46; Luuk 22.39-46)

³² Ka ba daa paae zin'i si'a ka li yu'ur buon Gesemane. Ka Yesu yel o nya'andolib la ye, "Zin'inimi kpe' ka m sos Wina'am." ³³ Ka o dol Piita ne Jemes ne Joon n keŋ. Ka o sunf sa'am bedego. ³⁴ Ka o yeli ba ye, "M sunf sa'am hale, ka li wenne m kpi ne. Din la kpelimi kpe' ka gu'us."

³⁵ Ka o keŋ tuon bi'ela, ka igin tenjin sos Wina'am ye, "Yel kaŋa ya'a na nyanŋen gaad ka bas m, fun ke ka li gaad." ³⁶ Ka yel ye, "M Ba' si'el wusa ane na'ana ne fun. Yiisim namisug kaŋa n bas ka kee man. Amaa li ka'a ne man boodim, dinzug kel ka fun boodim gullim niŋ."

³⁷ Ka o leb ti nye ka nya'andolib atan' la gbidid, ka o bu'os Piita ye, "Simon, fu gbididne? Fu ku nyanŋe nei ka li yuug bi'ela?" ³⁸ Ka yeli ba ye "Nei ka sos Wina'am, ka

makir da nyanje yaa. Siig la boodim be, amaa ningbinj la ka'a panja."

³⁹ Ka o len leb ye o sos Wina'am, ka yel wuu on pa'a pian'a si'em la. ⁴⁰ Ka o len leb na nye ka o nya'andolib la gbis, ka gbenn um more ba hale. Ka ba zi' ban na lebis o si'el la.

⁴¹ Ka o keŋ ka len leb noor atan' daan na, ka bu'osi ba ye, "Ya kpelim vu'usid ka gbisidaa? Li sanja paae na. Ba zam Ninsaal Biig la ka zaŋ o niŋ tuumbe'ed dim nu'usin. ⁴² Duomi ka ti keŋ. Gosimi, one zam man la nwa."

(Mateo 26.47-56; Luuk 22.47-53; Joon 18.2-11)

⁴³ On daa nam kpelim pian'ad la, ka Judas one a o nya'andolib piinayi la ni yinni paae na. Ka nidib bedego dol o mor su'uraad ne balaya. Ban ka Wina'am maalmaan kpeenmnam ne gbaunmi'idib ne kpeenmnam tum la.

⁴⁴ Ka one na zam o la pa'a pun pa'ali ba ye, "On ka m muak o noor la, one la. Gban'am o ka mor o n keŋ baanlim."

Yesu gban'ar la yela

(Mateo 26.47-56; Luuk 22.47-53; Joon 18.3-12)

⁴⁵ Ka Judas paae na ka kpen keŋ Yesu sa'an n yel o ye, "Pa'ana" ka muak o noor ⁴⁶ Ka ba gban' o ne panj.

⁴⁷ Ka nimbane daa zi'e kpi'e o la yinni fue o su'uraug kia' Wina'am maalmaan kpeenm tumtum yinni tobir fi'ig.

⁴⁸ Ka Yesu bu'osi ba ye, "Ya ken ne su'uraad ne balaya ye ya gban' man wen wuu one a na'ayiiga? ⁴⁹ Ka daar wusa m daa be ne ya, Wina'am pu'usum yin n pa'ani ya, ka ya daa pu gban'e ma. Lin da sob Wina'am gbaunjin si'em la, na niŋ amerja." ⁵⁰ Ka o nya'andolib la wusa zo ka bas o.

⁵¹ Ka dasaŋ so' ye fuug yinni ma'aa n dol o. Ka ba daa ye ba gban' o. ⁵² Ka o bas o fuug la, ka zo biel.

Yesu n be maalmaan kpeenmnam tuon la yela

(Mateo 26.57-68; Luuk 22.54-55, 63-71; Joon 18.12-14, 19-24)

⁵³ Ka ba mor Yesu keŋ Wina'am maalmaan kpeenm la yin. Ka Wina'am maalmaan kpeenmnam ne kpeenmnam ne gbaunmi'idib zan'asa la'as na. ⁵⁴ Ka Piita be nya'aŋ dol n ti paae Wina'am maalmaan kpeenm la yin ka kpen' zakin, ka zin'i ne tumtum nib bane gur Yesu la n uosid bugum.

⁵⁵ Ka maalmaan kpeenmnam ne nimbane yiti gban'ed noor Jew dim yela la wusa ied nidib bane na ma' ye Yesu tum tuumbe'ed, ka nye suer kuu o, amaa ba pu nye o tuumbe'ede. ⁵⁶ Ka ziri kasetib bedego ma' tis Yesu. Ka ban ma' si'el la pu dol taabaa.

⁵⁷ Ka ninsieba due n ma' ye, ⁵⁸ "Ti wum ka o ye, 'M na nwa' Wina'am pu'usum yikan ka ninsaal me' la bas, ka mee li daba atan' poogin. Ka li ku a ninsaal meebo.' "

⁵⁹ Hale ban meŋ yel si'el la pu dol taabaa.

⁶⁰ Ka Wina'am maalmaan kpeenm due zi'en ba tuon ka bu'os Yesu ye, "Fu pu mor lebisug na yel bane yeti fu yela si'em laa?" ⁶¹ Ka o sin ka pu lebis si'ela.

Ka kpeenm la lem bu'os o ye, "Fune a Kiristo, Wina'am one ka ba du'osid o yu'ur la Biig laa?"

⁶² Ka Yesu lebis ye, "Eenn mane la." Ka ye, "Ya na nye Ninsaal Biig la ka o zin'i Wina'am one so'e panj la datiuŋ, ka yi sanjban a zug na." ⁶³ Ka kpeenm la aenn o meŋ fuug ka yel ye, "Ti lem bood kasetib bo ya'ase? ⁶⁴ Ya wum on tu' Wina'am si'em laa." Ka bu'osi ba ye, "Ya gban'e li wala?"

Ka ba wusa gban'e ye o nar ne ku'um. ⁶⁵ Ka ba sieba tubis nintoond n mad o ka ligil o nindaa ka nwe' o ka yel o ye, "Yelim one nwe' uf la." Ka tumtum nib bane gur o la di'e o, ka bu' o.

Piita n ki'is ye o mi' Yesu la yela

(Mateo 26.69-75; Luuk 22.56-62; Joon 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Piita daa nam be zakin ka Wina'am maalmaan kpeenm tumtum po'ak kena ⁶⁷ nye o ka o uosid bugum, ka gos o kii, ka yel o ye, "Fu me daa be ne Yesu one yi Nazaret na la."

⁶⁸ Ka Piita ki'is ye, "M zi' o, ka me pu gban'e fu pian'ad la gbin ne." Ka Piita yi zi'en za'anoorin. Ka noraug kaas.

⁶⁹ Ka bipuŋ la len nye o, ka yel bane zi'e ani la ye, "Dau kaŋa ane Yesu nid yinni."

⁷⁰ Ka Piita lem ki'is. Ka li pu yuuge, ka nimbane zi'e la yel Piita ye, "Sida fu ane ba nid yinni. Fu me yine Galilee na."

⁷¹ Ka Piita yel ye, "M pone ye m zi' dau kane ka ya pian'adi o yela nwa."

⁷² Yim, ka noraug lem kaas noor ayi daan. Ka Piita tienn Yesu daa yel o si'el la ye, "Fu na ki'is ye fu mi' man noor atan' ka noraug naan kaas noor ayi." Ka modigi gu'uŋ, ka kaas.

Yesu n lebis si'em Pilate sa'an la yela

(Mateo 27.1-2, 11-14; Luuk 23.1-5; Joon 18.28-38)

15 Ka beug nie la, ka Wina'am maalmaan kpeenmnam la ne teŋ la kpeenmnam ne gbaunmi'idib ne nimbane daa la'am be la'asug la poogin la, ye ba gban'e noor yinni. Ka ba lo Yesu ne nwiis n mor o keŋ Pilate sa'an.

² Ka Pilate bu'os Yesu ye, "Fune a Jew dim na'ab laa?" Ka o lebis ye, "Fune yel ala."

³ Ka maalmaan kpeenmnam nok yela bedego ziil o. ⁴ Ka Pilate lem bu'os Yesu ya'as ye, "Fu ku lebis si'elaa? Gosim yel bama wusa ka ba ziil fu nwa."

⁵ La'am ne wala Yesu pu lebis si'ela. Ka li lidig Pilate.

Ban daa koos Yesu ku'um la yela

(Mateo 27.15-26; Luuk 23.13-25; Joon 18.39-19.16)

⁶ Ku'um malek gaadug malun tienr sanja wusa, Pilate daa yiti yiis sarega nid yinni, one ka nidib la bood.

⁷ Sanjan la nid yinni daa be sarega ni ka o yu'ur buon Barabbas. On ne ninsieba da la'as taaba dam tenj, ka ku nid, ala zug ka ba gban'e ba. ⁸ Ka nidib bedego due kenn Pilate sa'an n sos o ye, "Ninjim wenne fun yiti ninjid si'em la tisi ti."

⁹ Ka o bu'osi ba ye, "Ya bood ye m yiis Jew dim na'ab la n tisi ya?" ¹⁰ Bozugo o banj ye li ane nennim zug ka ba gban' o na. ¹¹ Amaa maalmaan kpeenmnam ke ka nidib bedego yel Pilate ye, "Yiisim Barabbas n tisi ti, ka ke Yesu."

¹² Ka Pilate lem bu'osi ba ya'as ye, "Dinzugo m na ninj dau kane ka ya buon Jew dim na'ab la wala?"

¹³ Ka ba tans ye, "Kpa'am o n tabil dapuudir zug."

¹⁴ Ka Pilate bu'osi ba ye, "O ninj bo ka li a tuum-be'ede?" Ka ba kpelim tansid n paasid ye, "Kpa'am o n tabil dapuudir zug."

¹⁵ Ka Pilate n bood ye o ninj line na malis nidib la sunya la zug ka o yiis Barabbas n tisi ba. Ka o ke ka ba fieb Yesu, ka tisi ba noor ye ba kpa' o n tabil dapuudir zug.

Ba n yaal Yesu la yela

(Mateo 27.27-31; Joon 19.2-3)

¹⁶ Ka sogianam mor Yesu n kpen' gomena la zakin, ka buol sogianam bane kpelim, ka ba wusa la'as. ¹⁷ Ka ba nok fuzen'ug n yeel o, ka nok gon'os wug na'am zugpibig n pid o. ¹⁸ Ka ba pin'il n pu'usid o, ka yet ye, "Naa, Jew dim na'aba." ¹⁹ Ka ba zanj balaar nwe' o zug, ka tubis nintoond mad o, ka igin o tuon. ²⁰ Ka bane yaal o naae la, ba pidig fuug kane ka ba noki yeel o la ka lebis o menj fuud n yeel o. Ka mor o yi ye ba ti kpa' o n tabil dapuudir zug.

Ba n kpa' Yesu ku'um dapuudir zug la yela

(Mateo 27.32-44; Luuk 23.26-43; Joon 19.17-27)

²¹ Dau so' daa be ka o yu'ur buon Simon, o yine Sairene tenjin. Ka o biis daa a Alekizanda ne Rifus la. O daa yi tenjkenj n ken tenjpoogin. On ka ba mugus ye o ze Yesu ku'um dapuudir la. ²² Ka ba mor Yesu kenj zin'ig kane ka ba buon Golgota, li gbin ane zugwaunj zin'ig. ²³ Ka ba tis o daam. Ka li gendig ne mir. Ka o zan'as nuub. ²⁴ Ka ba kpa' o n tabil dapuudir zug. Ka ba pudug o fuud la, ka bugulum ye ba banj one na di'e fusi'a.

²⁵ Li daa ane beegun, karef awai sanja, ka ba kpa' o. ²⁶ Dine ka ba sob tabil o ku'um dapuudir zugin la ane, "Jew dim Na'ab."

²⁷ Ka ba me kpa' na'ayiis ayi paas o zug. Ka yinni be o datunj. Ka yinni me be o dagobug. ²⁸ Ka Wina'am

gbaunj yelug la ninj amena ye, "Ba gelig o n paas tuum-be'ed dim la." ²⁹ Ka bane gat wusa tu'ud o ka giridi ba zut ka yet ye, "Ahaa, fune yet ye, fu na nwa'e Wina'am pu'usum yir la, ka lem me' li dabsuma atan' poogin la. ³⁰ Tiligimi fu menj, ka sigi dapuudir la zug na."

³¹ Ala men ka maalmaan kpeenmnam ne gbaunjmi'idib la me po'og o n yet taaba ye, "O daa tilig sieba, ka ku nyanj tilig o menja. ³² Fu ya'a ane Kiristo la, Israel dim na'ab la, fun sigim dapuudir la zugin na nannanna, ka ti nye ka siak." Ka bane ka ba la'am kpa' ne o n tabil dapuuda zug la, me tu'u o.

Yesu kum la yela

(Mateo 27.45-56; Luuk 23.44-49; Joon 19.28-30)

³³ Ka line ti paae nintanj soog la, zin'ig wusa daa sobug, hale ti paae nintanj gbeligir. ³⁴ Sanjan ka Yesu tans ne kukotita'ar ye, "Eloi, Eloi lama sabaktani." Li gbin ane, "M Wina'am, m Wina'am bozug ka fu basi ma?"

³⁵ Ka bane zi'e ani la sieba, wum li, ka ye, "Gosimi. O buoni Elija."

³⁶ Dau yinni kenj zanj sooso n los danmi'isugin n ninj kikan'ar zug ziank n tis o ye, o num, ka yet ye, "Guri ka ke ka ti gos ye Elija na kena n sigis oo."

³⁷ Ka Yesu tans ne kukotita'ar ya'as ka nyaan kpi.

³⁸ Ka fuug line benj Wina'am pu'usum yin la buak zugin hale ti paae tenjin zin'isa ayi. ³⁹ Ka sogia kpeenm one zi'e Yesu tuon la, nye on kpi si'em la, o yel ye, "Li ane amena ye dau nwa sid ane Wina'am Biig."

⁴⁰ Po'a sieba me daa zi'e lallisa n gosid. Meeri one yi Magdala daa be ba soogin, ne Meeri one a Jemes bil ne Joses ma la, ne Salome. ⁴¹ Yesu n daa be Galilee la, bane daa dol o ka sunjid o la. Po'ab bedego bane me daa biel o n kenn Jerusalem la me daa be anina.

Bane mum Yesu la yela

(Mateo 27.57-61; Luuk 23.50-56; Joon 19.38-42)

⁴² Ka zaam daa bood ma'ar la ka li a vu'usum daar ti'ebug la. ⁴³ Ka Josef one yi Arimatea tenjin ka a tenj la tuongatib la nid yinni, ka mor yu'usunj ka me daa gur Wina'am na'am ken na la, kpe'enj o suunr, ka kenj Pilate sa'an n sos Yesu ningbinj la. ⁴⁴ Ka li lidig Pilate one wum ye Yesu pun kpi sa la. Ka o buol sogia kpeenm la, ka bu'os o ye, o sid kpine. ⁴⁵ Ka sogia kpeenm la n yel o ye, o kpiya sa la, ka Pilate bas Josef noor, ka o zanj ningbinj la. ⁴⁶ Ka o da' fupielig, ka sigis ningbinj la dapuudir zug, ka nok fuug vil o, ka mor o kenj n mum yang kane ka ba daa pun tu tampiing sakpidir zug la. Ka bilig kugtita'ar ligil yang la noor. ⁴⁷ Meeri one yi Magdala, ne Meeri Josef ma daa nye zin'ig kane ka ba mum o la.

Yesu kum vu'ugir la yela

(Mateo 28.1-8; Luuk 24.1-12; Joon 20.1-10)

16 Ka Jew dim vu'usum daar gaad, ka Meeri one yi Magdala ne Jemes ma Meeri, ne Salome da' si'elnam dine nyuusid wenne tudaare ne, ye ba keŋ misig Yesu ningbiŋ la. ² Ka Alasidaar bekenkeung, ka ban ken yaugin la, ³ ka bu'os taaba sueren ye, "Ano'one na bilig kugir la yaug la noorin n tisi ti?" Bozugo kugir la a kugtita'ar.

⁴ Ka ba godig gos ka kugir la pun bilig sa. ⁵ Ka ba kpen' yaugin la, ka nye dasaŋ, ka o ye' fupielig n zin'i datiuŋ. Ka li lidigi ba.

⁶ Ka o yeli ba ye, "Da ke ka li lidigi yaa. M mi' ye ya iedne Yesu one yi Nazaret na la, on ka ba daa kpa' da-puudir zug la. O vu'ug kumin ka ka'a kpee'. Gosim zin'ikan ka ba daa digil o la, o ka'a aninaa. ⁷ Kem ti yel o nya'andolib la ne Piita ye, 'O na denji ya tuon n keŋ Galilee. Ani ka ya na nye o, wuu on daa yeli ya si'em la.' "

⁸ Li daa lidigi ba, ka dabiem kpen'e ba. Ka ba zoo yi yaugin la, ka pu yel so' si'ela.

Yesu n nie o meŋ ninsieba sa'an la yela

(Mateo 28.9-10; Joon 20.11-18)

⁹ Yesu daa vu'ug kumin, ka Alasidaar bekenkeung, o nie o meŋ pa'al Meeri one yi Magdala yiiga, on ka o daa kad kikiris ayopoi o ni la. ¹⁰ Ka o keŋ yel nimbane daa dol Yesu la. Ka ba fabin ka kaasid. ¹¹ Ban daa wum

ye Yesu vu'ugiya la, ka Meeri one yi Magdala nye o la, ba daa pu siaki lii.

(Luuk 24.13-35)

¹² Lin nya'aŋ ka Yesu tiak o meŋ ka nie pa'al nidib ayi bane ken tenkpeŋ la. ¹³ Ka ba leb yeli ba taaba sieba. Ka ba pu siaki lii.

(Mateo 28.16-20; Luuk 24.36-49; Joon 20.19-23; Tuuma 1.3-8)

¹⁴ Lin nya'aŋ, ka o nya'andolib piinayinni la daa dit, ka o nie o meŋ pa'ali ba. Ka zab ne ba, ban daa pu niŋ yadda, ka maal zukpi'eunji pu siak bane daa nye o ka o voe la pian'ad la.

¹⁵ Ka yeli ba ye, "Kemi dunia zin'ig wusa ka mool labasuŋ la tis nidib wusa. ¹⁶ Ka on mekama niŋ yadda, ka di'e Wina'am ku'om suub na nye faangir. Amaa on wusa pu niŋ yadda Wina'am na koosi o yela be'ed.

¹⁷ Bane niŋ yadda na nyaŋe tum tuumnyalim bama. Ba na kat kikiris bas m yu'ur zug, ka na pian'ad pian'azuna. ¹⁸ Ba na gban'e wiigi bee nu yabid ka li ku niŋi ba si'ela. Ba na noki ba nu'us pa'al ban'adnam zut, ka ba nye laafe."

Yesu n du arazana ni la yela

(Luuk 24.50-53; Tuuma 1.9-11)

¹⁹ Ka Zugsob Yesu daa tu'asi ba naae la, ka Wina'am zank o keŋ arazana ni. Ka o zin'in o datiuŋ. ²⁰ Ka o nya'andolib la keŋ mool labasuŋ la zin'is wusa. Ka Zugsob la tum ne ba, ka ke ka ba tum tuumnyalima ka li pa'al ye ba moolug la a sida.

LUUK

Gbauŋ la sobir yela

1 Naa, ninvosuŋ Teofiluse, nidib bedego kpe'eni ba meŋ n sob bun line wusa tume ti sa'an. ² Ba sob lin wusa ka nimbane daa nye pin'ilugin ka mool labaar la, yeli ti ka ti wum. ³ Dinzugo, Teofiluse, man n dolis yelbama su'uŋa ba pin'ilugin la zug, ka m ten'es ka li a su'um ye m sobi tienn uf li yela wenne lin nar si'em. ⁴ M niŋid ne'ena ye fu baŋ ye, yel ban wusa ka ba pa'al uf la ane sida.

Malek n kenn Zekaria sa'an la yela

⁵ Saŋkan ka Herod daa dit na'am Juuda teŋin la, dau so' daa be anina ka o yu'ur buon Zekaria. O da ane Wina'am maalmaan, one a maalmaan Abija doog nid. Ka o po'a one yu'ure buon Elizabet a Aaron one da a Wina'am maalmaan la doog nid. ⁶ Ba daa ane popielim dim Wina'am tuon, ka di'ed Wina'am noor ne o noor yelug la wusa, ka ka' taale. ⁷ Ba da pu mor biiga, bozugo Elizabet da ane kundu'ar, ka babayi la wusa me kudigne.

⁸ Ka Zekaria ne o maalmaan taaba saŋa paae ye ba tum Wina'am pu'usum yir tuuma. ⁹ Maalmaanib daa yiti bugulumne gaŋ one na nyu'e tudaare, ka ban daa bugulum la, li daa lu Zekaria zug ye o kpen' Wina'am maluŋ doogin n nyu'e tudaare n tis Wina'am. ¹⁰ Ka tudaare la nyu'er saŋa la, ka nidib bedego kpelim yiin n sosid Wina'am.

¹¹ Ka Zugsob malek nie o meŋ n pa'al Zekaria n zi'e maan zin'ig kan ka ba nyu'ed tudaare la datiuŋ. ¹² Ka Zekaria n nye o la, ka yirig hale, ka dabiem kpen' o. ¹³ Ka malek la yel o ye, "Zekaria, da zot dabiem, bozugo Wina'am wumi fu sosug. Fu po'a Elizabet na du'a biribiŋ. Ka fu na pud o yu'ur ye Joon. ¹⁴ Ka ya sunya na ma'ae. Ka ya mor sumalisim bedego. Ka nidib bedego na mor sumalisim biig la du'am zug. ¹⁵ Ka o na lieb nintita'ar Zugsob sa'an, ka ku nu daam bee dankpi'uŋo. Wina'am Siig Suŋ na pe'el o, hale o du'am saŋa zaŋ ken sa. ¹⁶ Ka o na mor Israel nidib bedego n leb ba Zugsob sa'an na, ¹⁷ ka na deŋ Zugsob la tuon, ka mor Wina'am Siig ne paŋ kan ka Wina'am nodi'es Elija da pun mor la, ka na maal ba'anam ne ba biis yela, ka ke ka nimbane ki'isid Wina'am noor la lieb popielim ne ya'am dim, ka ke ka Zugsob nidib la ti'eb ka gur ba Zugsob."

¹⁸ Ka Zekaria bu'os malek la ye, "M na niŋ wala n siak nwa? Bozugo man ne m po'a wusa kudigne."

¹⁹ Ka malek la lebis o ye, "Man yu'ur buon Gabirel, one zi'e Wina'am sa'an la. Ka one tumi m na ye m tu'as uf ka yel uf labasuŋ nwa. ²⁰ Gosima, fu na lieb gik, ka ku tun'e pian'a, asee lin wusa ka m yel uf la ti niŋe naae, bozugo fu pu niŋi m pian'ad la yaddaa. Li saŋa ya'a paae li na niŋ aameŋa."

²¹ Nidib la daa gur Zekaria yiib na, ka bood ye ba baŋ line ke ka o yuug Wina'am pu'usum yin la. ²² Ka on yi na la, o pu tun'e pian'ada. Ka ba baŋ ye o nyene bun-nyalima Wina'am pu'usum yin la. Ka o pa'ani ba ne nu'us, ka kpelim a gik.

²³ Ka o tuuma saŋa daa naae la, ka o kul yin. ²⁴ Ka lin nya'aŋ la, o po'a Elizabet daa tuk poog, ka sua' li nwadis anu, ka pu yel so', ka yel ye, ²⁵ "Nwa ane Zug-sob la tuuma, one yu'un gos m yela, ka yiis m nyan nidib soogin."

Malek n kenn Meeri sa'an la yela

²⁶ Ka Elizabet poog la nwadis ayuobu saŋa la, Wina'am daa lem tum malek Gabirel, Galilee so'olim lin be Nazaret teŋin la, ²⁷ ye o keŋ po'asadir one nan zi' dau sa'an. O ane Josef po'a'eliŋ. Ka o yu'ur buon Meeri. Josef ane na'ab David yaŋ. ²⁸ Ka malek la keŋ Meeri sa'an n pu'us o ye, "Ne fu zugsuŋ. Zugsob la be ne fun, ka niŋ fu zug yelsum."

²⁹ Malek yelug la zug ka Meeri yirig hale ka dabiem kpen' o, ka o ten'esid ye, bo pu'usum nwa? ³⁰ Ka malek la yel o ye, "Meeri, da zot dabiem, ka fu mor yelsum Wina'am sa'an. ³¹ Gosima, fu na tuk poog n du'a biribiŋ. Ka fu na pud o yu'ur ye Yesu. ³² O na ti a nintita'ar. Ka ba na buol o ye, Wina'am one gat bun wusa la Biig. Ka Zugsob Wina'am la na tis o, o yaab David na'am gbauŋ. ³³ O na niŋ Jakob yaas na'ab, saŋa line ka' naare. Ka o na'am saŋa ku mor benne."

³⁴ Ka Meeri bu'os malek la ye, "Li na niŋ wala ka m tuk pooga, man zi' dau la?"

³⁵ Ka malek la lebis n yel o ye, "Wina'am one gat si'el wusa la, na ke ka o Siig Suŋ sigi fu zugin, ka Wina'am paŋ na be fu ni, dinzugo popielim bikan ka fu na du'a la, ba na buol o ye Wina'am Biig. ³⁶ Gosima, fu du'ad Elizabet one ka ba buon kundu'ar la, tuk biribiŋ poog nwadis ayuobu nwana, la'am ne on a po'anya'aŋ la.

³⁷ Bozugo si'el kae' ka Wina'am ku nyaŋe maale."

³⁸ Ka Meeri lebis ye, "Man ane Wina'am tumtum po'ak. Kel ka li niŋ ala n tisi m wuu fun yel si'em la." Ka malek la bas o ka keŋ.

Meeri n keŋ ye o kaae Elizabet la yela

³⁹ Ka dabis ban ni, ka Meeri due to'oto n keŋ Juuda so'olim line a zueya teŋ la. ⁴⁰ Ka on paae Zekaria yin n pu'us Elizabet la, ⁴¹ ka Elizabet n daa wum pu'usug la, biig la due o poogin. Ka Wina'am Siig Suŋ pe'el Elizabet, ⁴² ka o tans ye, "Fu mor yelsum po'ab soogin. Biig kane ka fu na du'a la na mor yelsum. ⁴³ Bozug ka fun kane a m Zugsob ma la, kena ye fu kaae ma? ⁴⁴ Gosima, fun kena ka m wum fu pu'usug la, biig kane be m poogin la duene ne sumalisim. ⁴⁵ Yelsum be ne one niŋ Wina'am pian'ad la yadda, ye lin ka o yel la wusa na maal."

Meeri n yuum yuma n pian'a Wina'am la yela

⁴⁶ Ka Meeri yel ye,
 "M pian'ad Wina'am yu'ur ne m suunr wusa.
⁴⁷ M mor sumalisim, Wina'am one a m faangid la zug,
⁴⁸ bozugo o tiend man kane a o tumtum po'ak tadiŋ la yela.
 Ka nannanna ken sa, zumaana wusa na buon m ye yelsum sob.
⁴⁹ Wina'am one mor paŋ la maal bunsuŋtita'ar n tis man.
 O yu'ur ane yu'usuŋ.
⁵⁰ Ka o zot nimbaanlig ne bane zot o la zumaana wusa ni,
⁵¹ ka o nu'ug tum tuumtita'ar,
 ka sa'am nyeesim dim ne ba nyeesim potenda,
⁵² ka yiis na'anam bane mor paŋi ba na'am gbana zut,
 ka du'os tadimnam,
⁵³ ka diisid bane ko'om zabid la ne disuma, ka ba tig,
 ka ke ka kpan'amnam leb nu'uzaalis.
⁵⁴⁻⁵⁵ Ka pu tam yel kan ka o daa tisi ti yaanam laa,
 ka kena ye o suŋ o tumtum Israel,
 ka tiend o nimbaanlzoor ne Abraham ne o yaas la wusa saŋkane ka' benne."
⁵⁶ Ka Meeri daa be ne Elizabet paae nwadis atan', ka leb kul o yin.

Joon one suud nidib ne Wina'am ku'om la yela

⁵⁷ Ka Elizabet du'am saŋa daa paae. Ka o du'a biribiŋ.
⁵⁸ Ka o kpi'es ne o du'adib wum ye Zugsob la zo o nimbaanlig bedego. Ka ba wusa maal sumalisim ne o.
⁵⁹ Ka daba anii daar la, ka ba kena ye ba kpen'es biig la baŋo, ka bood ye ba zaŋ o ba' Zekaria yu'ur n pud o.
⁶⁰ Amaa o ma yel ye, "Ayei, o yu'ur na ane Joon."
⁶¹ Ka ba lebis ye, "Fu du'adib baa yinni kae' ka o yu'ur buon alaa."

⁶² Ka ba bu'os biig la ba' ne nu'us ye ba baŋ on bood ye ba pud biig la yu'ur si'a. ⁶³ Ka o pa'ali ba ne nu'ug ye ba tisi o si'el ka o sob. Ka o di'e sob ye, "O yu'ur ane Joon." Ka li lidigi ba wusa. ⁶⁴ Ka aniŋa yim ka o zilim lak, ka o ya'ae o noor n pian'ad Wina'am yu'ur. ⁶⁵ Ka dabiem kpen' ba kpi'es la wusa. Ka labakaŋa yadig Juuda zueya teŋ la wusa. ⁶⁶ Ka ban wusa n daa wumi li yela la, daa ten'esid ka bu'osid ye, "Bikaŋa na ti a ano'one? Bozugo Zugsob la nu'ug be o ni."

Zekaria n di'e Wina'am pian'ad n tis nidib la yela

⁶⁷ Ka Wina'am Siig Suŋ kpen' biig la ba' Zekaria ni. Ka o di'e Wina'am pian'ad n yel ye,
⁶⁸ "Keli ka ti pian' Wina'am one a Israel Zugsob la yu'ur,
 bozugo o kena ye o faaenn o nidib ka tisi ba yolisim.
⁶⁹ O tisi ti Faangir tita'ar,
 one yi o tumtum David gbinin na la,
⁷⁰ wuu on da pian'a n tis o nodi'esuma bane da be kudum kudum sa,
⁷¹ ye, o na faaenn ti, ti bi'emnam nu'usin,
 ne bane kisi ti la nu'usin.
⁷² Ala ka o pa'al o nimbaanlzoor ne ti yaanam,
 ka tiendi o noor zi'elug ne ba.
⁷³ Li ane poor kan ka o daa po' ne ti yaab Abraham la,
⁷⁴ ye o na faaenn ti, ti bi'emnam nu'usin,
 ka ke ka ti tum o tuuma, ka dabiem kae'.
⁷⁵ Ka ti na be o tuon ne tuumsoma ne yelmenjir ti nyovur ben wusa ni.
⁷⁶ Ka fun, m biig nwa, ba na buon uf ye,
 Wina'am one gat bun wusa la nodi'es,
 bozugo fu na deŋ tuoni n maal suere n tis Zugsob la.
⁷⁷ Ka fu na yel nidib la ye,
 Wina'am na faaenn ba ka yiisi ba tuumbe'ed n bas.
⁷⁸ Li ane Wina'am nimbaanlzoor la zug
 ka o yelsum daar na nie nyain
⁷⁹ n tis bane be likin ne bane ka ku'um kpen'esidi ba dabiem,
 ka pa'ali ti suekane ka ti na dol ka nye sumalisim."
⁸⁰ Ka biig la nobug, ka mor ya'am ne siig la paŋ, ka be moogin hale n ti paae saŋkan ka o yiisi o meŋ paalo ni Israel dim sa'an.

Yesu du'am la yela

(Mateo 1.18-25)

2 Saŋkan la ka Room na'ab Ogestus daa tis noor ye ba sob nidib wusa yuda. ² Li daa ane yiiga nidib yuda sob saŋkan ka Kuirinius n daa a Siriya gomena la.
³ Ka nidib wusa kul ba meŋ teensin ye ba sob ba yuda.
⁴ Ka Josef me yi Nazaret, Galilee so'olim, n keŋ na'ab David teŋ du'adig, line a Betilehem n be Juuda so'olim, bozugo o ane na'ab David yaaŋ. ⁵ On ne o po'a'eliŋ Meeri keŋ ye ba sob ba yuda. Saŋkan la ka Meeri mor

poog. ⁶ Ban nam be Betilehem la, ka o du'am dabisir paae. ⁷ Ka o du'a o biribinj kperj, ka vil biig la ne fuug n digil o konbid ya'am daka poogin, bozugo fal daa kae' saam yin ka ba na gbeenn.

Konbkemrib ne maleknam la yela

⁸ Ka tenj kan ni, konbkemrib daa guri ba konbid yu'urj kan. ⁹ Ka Zugsob malek sigi ba sa'an na. Ka Zugsob na'am panj nie ba sa'an nyain. ¹⁰ Ka dabiem kpen'e ba bedego hale. Ka malek la yeli ba ye, "Da zoti dabiem, ka m more labasurj ye m yeli ya. Ka li na malis nidib wusa bedego. ¹¹ Yu'urjkanja nwa ka po'a du'a faangid la David tenjin, one a Zugsob Kiristo la. ¹² Ka dine na ke ka ya banj biig la, ya na nye o ka ba vil o ne fuug n digil konbid ya'am daka poogin."

¹³ Ka maleknam bedego kpelim sig na n pa'as yinni la zug. Ka ba yuumne du'osid Wina'am yu'usurj ¹⁴ ye, "Wina'am one be agol la ka laafe be dunia ni ne bane ka Wina'am sunf ma'ae ne ba."

¹⁵ Ka maleknam la n leb arazana ni naae la, ka konbkemrib la yel taaba ye, "Keli ka ti kenj Betilehem n gos linnam ka Zugsob la yeli ti la."

¹⁶ Ka ba kenj to'oto n nye Meeri ne Josef ne bilia la, ka o dig konbid ya'am daka poogin. ¹⁷ Ka konbkemrib la n nye o la, ba pian' biig la yela, wuu malek la pa'a yeli ba si'em la. ¹⁸ Ka ban wusa wum konbkemrib la yeli ba si'em la, li lidigi ba ne. ¹⁹ Ka Meeri tienn yela nwa wusa n ten'esid o suunrin sa. ²⁰ Ka konbkemrib la daa lebid ka pian'ad Wina'am yu'ur bedego, bozugo ba wum ka nye malek la pa'a yeli ba si'em la.

Yesu yu'ur pudub la yela

²¹ Ka daba anii la sanja daa paae, ka ba na kpen'es biig la banjo. Ka ba pud o yu'ur ye Yesu, yu'ur kan la ka malek daa yel ye ba ti pud o, sanjan ka Meeri daa nam pu tuk o poog la.

Ba n zarj Yesu n tis Wina'am la yela

²² Ka biig la zug zurj sanja daa paae wuu Moses da zi'el la, ka ba mor biig la kenj Jerusalem ye ba zarj o pa'alim Wina'am, ²³ wen wuu lin sob si'em Wina'am wada la ni ye, "Biribinj kperj wusa na ane Zugsob la din." ²⁴ Ba daa kenje ye ba maal maan n tis Wina'am wen wuu Zugsob wada la n yel si'em la ye ba tis "Sian'adawan ayi, bee na'adawan bibis ayi la."

²⁵ Sanjan la ka dau daa be Jerusalem, ka o yu'ur buon Simeon. O ane popielim daan ka zot Wina'am. Ka Wina'am Siig Surj be ne o. Ka o gu'usid Israel faangid la ken na. ²⁶ Ka Siig Surj la daa pun yel o ye, o ku kpil, asee o ti nye Zugsob Kiristo la. ²⁷ Ka Siig Surj la ke ka o kenj Wina'am pu'usum yin la, daakan ka Yesu ba' ne o ma daa mor o kenj ye ba maal Wina'am wada

maan la. ²⁸ Ka Simeon di'e biig la o nu'usin ka pu'us Wina'am n yet ye,

²⁹ "Nannanna basim suer ka fu tumtum kpi ne sumal- isim

wuu fun daa zi'el noor si'em la,

³⁰ bozugo m nini nye faangid kan ka fu tum na la,

³¹ on ka fu ti'eb dunia dim wusa zug la,

³² one ke ka li nie nyain n tis buudi wusa,

ka na ke ka Israel dim yu'ur du."

³³ Ka Simeon tu'as biig la yela. Ka li lidig biig la ba' ne o ma. ³⁴ Ka Simeon kaanb ba nosurj ka yel Meeri, biig la ma, ye, "Gosima, Wina'am ganj bikanja ye o ke ka Israel dim bedego lu, ka bedego me du. One a zanbin ka Wina'am tis na, ka nidib bedego na ti zan'as o, ³⁵ ka dina na nie paalo ni line sua' ba potenda ni. Ka fu na paam susa'arj hale."

³⁶ Sanjan la men, ka Wina'am nodi'es po'ak me daa be ka o yu'ur buon Anna. Ka o ba' yu'ur buon Panuel, one a Aser doog nid. On daa a po'asadir la ka o kul sid paae yuma ayopoi ka o sid la kpi. ³⁷ Ka o sid la kpi la, ka o kpelim pokoonr hale kudug n ti paae o du'am yuma piisnii ne anaasi. O daa bene Wina'am pu'usum yin sanja wusa ka pian'ad Wina'am yela nintarj ne yu'urj wusa, ka pu basida, ka lood noor n sosid Wina'am.

³⁸ Sanjan la ka o kena ye o pu'us Wina'am bareka, ka tu'asid biig la yela n tisid ban wusa gu'usid sanjan ka Wina'am na lem di'e Jerusalem tenj n lebisi tisi ba la.

³⁹ Ka ban naae si'el mekama wusa wuu Zugsob n zi'el si'em la, ka Josef ne Meeri leb kul Nazaret tenjin line be Galilee so'olim la. ⁴⁰ Ka biig la nobug n mor panj ne ya'am, ka Wina'am yelsum be o zug.

Yesu n daa a biig ka kpelim Jerusalem la yela

⁴¹ Yuum yuum ka Yesu ba' ne o ma, ken Jerusalem malurj tienr la sanja. ⁴² Ka Yesu n daa a yuma piiga ne ayi la, ka ba ken malurj la wuu ban yiti ninjid si'em la.

⁴³ Ka malurj la dabisa naae la, ka ba lebid n kun. Ka Yesu kpelim Jerusalem tenjin ka o ba' ne o ma daa pu banj ye o kpelim yaa. ⁴⁴ Ba daa ten'es ye o dolne ba tenj dim la, ka kenj dabis mum ken. Ka ban ie o ba du'adib ne ba zuanam sa'an ka pu nye o la, ⁴⁵ ba daa leb Jerusalem n ied o. ⁴⁶ Daba atan' daar ka ba nye o Wina'am pu'usum yin la, ka o zin'i ne pa'anib la n kelisid ka bu'osidi ba bu'osa. ⁴⁷ Ka ban wusa daa wum la, daa ten'esid hale o banjir ne o ya'am lebisa la zug. ⁴⁸ Ka li lidig o ba' ne o ma ban nye o la. Ka o ma bu'os o ye, "M biiga, bo ka fu ninji ti wala? Man ne fu ba' ie uf hale ne susa'arj."

⁴⁹ Ka o lebisi ba ye, "Bo ka ya iedi ma? Ya zi' ye li su'um ye m be m Ba' yin nee?" ⁵⁰ Ka ba pu banj o pian'ad la gbin ne.

⁵¹ Ka Yesu doli ba kul Nazaret tenjin, ka siaki ba noor. Ka o ma sua' yelbama wusa o suunrin. ⁵² Ka Yesu

nobug ka mor ya'am ka Wina'am ne nidib kaanbsun be o zugin.

Joon one suud nidib Wina'am ku'om labasun moolug la yela

(Mateo 3.1-12; Maak 1.1-8; Joon 1.19-28)

3 Ka na'ab Tiberius daa dit Room na'am la yuma pi-iga ne anu saɗa la, Pontus Pilate daa ane Juuda gomena. Ka Herod a Galilee na'ab. Ka o ba'abiig Filip, me a Ituria ne Trakonitis na'ab. Ka Lisanius a Abilene na'ab. ² Ka Annas ne Kaifas a Wina'am maalmaan kpeenmnam. Saɗkan la ka Joon, Zekaria biig la, daa be moogin, ka di'e Wina'am pian'ad, ³ n keɗ teens bane be Joodan mo'ar ben wusa, moon ye, "Tiakimi ne ya sunya ka di'e Wina'am ku'om suub, ka Wina'am tisi ya suguru ka yiisi ya tuumbe'ed n bas." ⁴ Ka Wina'am nodi'es Azaya da sob gbaunjin ye,

"So' moon moogin n tansid ye,

'Maalimi suer su'uɗa n ti'ebi gur Zugsob la.

Keli ka suer a su'um n tis o,

⁵ ka pe'el bombu'a la wusa,

ka birig zueya wusa,

ka maal suegolun ka li due sapi

ka pin' suer bombu'a ka li niɗ su'uɗa.

⁶ Ka ninsaalib wusa na nye Wina'am Faangir.'"

⁷ Ka nidib bedego la'as n kenne o sa'an na ye o suu ba ne ku'om. Ka o yeli ba ye, "Yanam bane wenne wiigi nwa, ano'on yeli ya ye ya zom yi Wina'am supeen line kenna la ni? ⁸ Tumi tuuma bane pa'an ye ya tiake ya sunya, ka da ten'esid n tisi ya meɗ ye, Abraham ane ya yaaba. Ka m yeti ya ye, Wina'am tun'e zaɗ kuga nwa maal yaas n tis Abraham. ⁹ Nannanna lieɗ be tiis gbina ni, ka tikan wusa n pu wel welsuma la, ba na nwa'e li n lob bugumin."

¹⁰ Ka nidib la bedego bu'os o ye, "Ti na niɗ wala?"

¹¹ Ka Joon lebisi ba ye, "One mor fuud ayi, on pudugum tis one kae' la. Ka one mor diib on me niɗim ala."

¹² Ka lampodi'esidib me kena ye o suu ba ne Wina'am ku'om, ka bu'os o ye, "Pa'ana, ti na niɗ wala?"

¹³ Ka o lebisi ba ye, "Da di'e ligidi dine gaad ban yeli ya si'em la."

¹⁴ Ka sogianam me bu'os o ye, "Ka tinama, ti na niɗ wala?"

Ka o yeli ba ye, "Da di'e so' bun ne paɗa, bee gban'e nidib zaalim zaalim, ka di'e si'ela. Keli ka ya yood la siakiya."

¹⁵ Ka nidib bane da gur Kiristo one a Faangid ken na la, pin'ile ten'esidi ba sunya ni ye Joon pa'ati ane Kiristo la. ¹⁶ Ka Joon lebisi ba ye, "M suudi ya ne Wina'am ku'om, amaa so' be mor paɗ gat man, one kenna ka m pu nar ye m pidig o ta'adaa. O na suu ya ne Wina'am Siig Sunɗ ne bugum. ¹⁷ O zanl nwam kane yelegid ki o nu'usin, ka na yeleg o ki line be zienjin la n vaae su

buorin ka nyu'e udug ne bugum line pu kpiigida." ¹⁸ Pian'ad bedego nwa ka Joon da zaɗ n sa'al nidib on da moon Wina'am labasun la.

¹⁹ Amaa Joon pian' zerig na'ab Herod, on dii o meɗ pitu po'a one yu'ur buon Herodias ka tum tuumbe'ed sieba bedego la zug. ²⁰ Herod n daa gban'e Joon n kpen'es sarega ni la, daa maligim pa'as o tuumbe'ed la.

Yesu ku'om suub la yela

(Mateo 3.13-17; Maak 1.9-11)

²¹ Joon n da su nidib wusa ne ku'om la, o daa su Yesu men. Ka Yesu n daa pu'usid Wina'am la, ka arazana yo'og, ²² ka Wina'am Siig Sunɗ la sig o zugin na, ka ba nye o ka o wenne dawan ne. Ka kukor yi arazana na ye, "Fune a man meɗ bikan ka m noɗ hale, ka m sunf malis ne uf."

Yesu yaanam la yela

(Mateo 1.1-17)

²³ Ka Yesu n da pin'il o tuuma la, o da ane yuma piistan', ka nidib da ten'es ye o ane Josef biig. Josef saam da ane Heli, ²⁴ ka Heli saam da ane Matat, ka Matat saam da ane Levi, ka Levi saam da ane Melki, ka Melki saam da ane Janai, ka Janai saam da ane Josef, ²⁵ ka Josef saam da ane Matatias, ka Matatias saam da ane Amos, ka Amos saam da ane Nahum, ka Nahum saam da ane Esli, ka Esli saam da ane Nagai, ²⁶ ka Nagai saam da ane Maat, ka Maat saam da ane Matatias, ka Matatias saam da ane Semein, ka Semein saam da ane Josek, ka Josek saam da ane Joda, ²⁷ ka Joda saam da ane Joanan, ka Joanan saam da ane Resa, ka Resa saam da ane Zerubabel.

Ka Zerubabel saam da ane Sealtiel, ka Sealtiel saam da ane Neri, ²⁸ ka Neri saam da ane Melki, ka Melki saam da ane Addi, ka Addi saam da ane Kosam, ka Kosam saam da ane Elmadam, ka Elmadam saam da ane Er, ²⁹ ka Er saam da ane Josua, ka Josua saam da ane Elieza, ka Elieza saam da ane Jorim, ka Jorim saam da ane Matat, ka Matat saam da ane Levi, ³⁰ ka Levi saam da ane Simeon, ka Simeon saam da ane Juda, ka Juda saam da ane Josef, ka Josef saam da ane Jonam, ka Jonam saam da ane Eliakim, ³¹ ka Eliakim saam da ane Melea, ka Melea saam da ane Mena, ka Mena saam da ane Matata, ka Matata saam da ane Natan, ka Natan saam da ane David.

³² Ka David saam da ane Jese, ka Jese saam da ane Obed, ka Obed saam da ane Boaz, ka Boaz saam da ane Sala, ka Sala saam da ane Nahson, ³³ ka Nahson saam da ane Aminadab, ka Aminadab saam da ane Admin, ka Admin saam da ane Arni, ka Arni saam da ane Hezron, ka Hezron saam da ane Perez, ka Perez saam da ane Juda, ³⁴ ka Juda saam da ane Jakob, ka

Jakob saam da ane Isaak, ka Isaak saam da ane Abraham.

Ka Abraham saam da ane Terah, ka Terah saam da ane Nahor, ³⁵ ka Nahor saam da ane Serug, ka Serug saam da ane Reu, ka Reu saam da ane Peleg, ka Peleg saam da ane Eber, ka Eber saam da ane Sela, ³⁶ ka Sela saam da ane Keinan, ka Keinan saam da ane Arfaksad, ka Arfaksad saam da ane Sem, ka Sem saam da ane Noa, ka Noa saam da ane Lamek, ³⁷ ka Lamek saam da ane Metusela, ka Metusela saam da ane Enok, ka Enok saam da ane Jared, ka Jared saam da ane Mahalaleel, ka Mahalaleel saam da ane Keinan, ³⁸ ka Keinan saam da ane Enos, ka Enos saam da ane Set, ka Set saam da ane Adam, ka Adam saam da ane Wina'am.

Sutaana daa mak Yesu la yela

(Mateo 4.1-11; Maak 1.12-13)

4 Ka Wina'am Siig Surj la pe'el Yesu ka o naam Joodan kodaugin la leb na, ka Wina'am Siig Surj mor o keŋ moogin. ² Anina ka Sutaana mak o dabisa piisnaasi. Ka o pu di si'el dabisban nii. Ka lin gaad la ka o ko'om zabid.

³ Ka Sutaana la yel o ye, "Fu ya'a a Wina'am Biig fun yelim kuga nwa ka li kilim diib."

⁴ Ka Yesu lebis o ye, "Li sob Wina'am gbaunjin ye, 'Ninsaal pu voe diib yela ma'anee.'"

⁵ Ka Sutaana la mor o keŋ du zuer zug ka pa'al o dunia so'olim wusa. ⁶ Ka yel o ye, "M na tis uf paŋ kaŋa ne li kpan'am wusa. Ba tis mam ne ka man me na tis on wusa ka m bood. ⁷ Dinzug fu ya'a siaki zun'e man, li wusa na niŋi fu din."

⁸ Ka Yesu lebis o ye, "Li sob ye, fu zun'em fu Zugsob Wina'am gullim ka tumi n tisid on ma'aa."

⁹ Ka Sutaana la lem dol o keŋ Jerusalem n du'os o Wina'am pu'usum yir zug, ka yel o ye, "Fu ya'a a Wina'am Biig fun basimi fu meŋ ka naami agol la n lu teŋin; ¹⁰ ka li sob ye,

Wina'am na tumi o maleknam ka ba gur uf.

¹¹ Ka ba na mor uf ne ba nu'us

ka fu ku tu'ugi fu nobir ne kugire."

¹² Ka Yesu lebis ye, "Wina'am gbaunjin ye, mit ka fu maki fu Zugsob Wina'am."

¹³ Ka Sutaana la mak o naae la ka bas o saŋa bi'ela.

Yesu n pin'il o tuuma Galilee teŋin la yela

(Mateo 4.12-17; Maak 1.14-15)

¹⁴ Ka Yesu leb Galilee ne Wina'am Siig Surj la paŋ. Ka o labaar gilig teŋ kpemisin wusa. ¹⁵ Ka o zamisi ba la'a-sug doodin ka ba wusa pian' o yela su'um.

Ba n daa zan'as Yesu Nazaret teŋin la yela

(Mateo 13.53-58; Maak 6.1-6)

¹⁶ Ka Yesu daa keŋ Nazaret ban da ugus o teŋ si'a la. Ka Jew dim vu'usum daar, ka o kpen' la'asug doogin wuu on yiti kpen'ed si'em la, ka due zi'en ye o karem.

¹⁷ Ka ba tis o gbaunjin kane ka Wina'am nodi'es Azaya da sob la. Ka o lak gbaunjin la, ka nye zin'ig kan ka li sob ye,

¹⁸ "Zugsob Siig la be m ni,

ka gaŋem ye m mool labasunjin la tis noŋ dim ka tumi m ye m mooli tis bane namisid la, ba yolisim yela,

ka nie zunzoos nini,

ka yiis bane be namisug poogin la n bas,

¹⁹ ka mool saŋkan ka Zugsob na zo nidib nimbaanlig ka di'e ba."

²⁰ Ka o kpilim gbaunjin la n lebis n tis one gur gbana la, ka zin'in. Ka nidib ban wusa be la'asug doogin la gosid o kii. ²¹ Ka o pin'il n yeti ba ye, "Zina nwa lin ka ba sob Wina'am gbaunjin ka m karem nwa la niŋ amena."

²² Ka ba pian' taaba o pian'asuma la yela, ka bu'osid ye, "Li ka' Josef biig la nwa?"

²³ Ka Yesu yeli ba ye, "M mi' ye ya na siilim siiligin kaŋa ye, 'Tiim daana, ti'ebim fu meŋ.'" Ka lem yel ye, "Bun lin ka fu daa niŋ Kapeenum teŋin ka ti wum la, niŋimi li fu meŋ teŋin kpela men."

²⁴ Ka o yel ye, "Amena ka m yeti ya ye, Wina'am nodi'es baa yinni ku nye pian'asunjin o meŋ teŋine.

²⁵ Amaa li a amena ka m yeti ya ye, pokonya bedego da be Israel teŋin Elija saŋa la, ka saa pu ni yuma atan' ne nwadis ayuobu, ka ko'om tita'ar lu teŋin la wusa.

²⁶ Amaa Wina'am pu tum Elija ye o keŋ pokoonbama la sa'ane. Ka lee tum o ne pokoonr yinni one be Zarefat teŋin line be Sidon so'olim la. ²⁷ Ka kukoma bedego da be Israel teŋin Elisa saŋa la, amaa baa yinni pu nye laafe. Asee Naaman one yi Siriya so'olim la gullim nye laafe."

²⁸ Ka ban wum ala la'asug doogin la, ba wusa susunya daa pelig hale. ²⁹ Ka ba kad o teŋ la poogin mor o n keŋ zuer la zug ye ba tebug o bas ka o lu na. ³⁰ Amaa ka o kpen buŋ nidib la sisooŋin n gaad keŋ.

Dau kane ka kikirig dol o la yela

(Maak 1.21-28)

³¹ Ka Yesu da keŋ Kapeenum teŋ kane be Galilee ni la. Ka vu'usum daar ka o zamisi ba. ³² Ka o pa'alug la lidigi ba, o pian'ad la daa mor paŋ la zug.

³³ Ka dau daa be la'asug doogin la ka kikirig dol o. Ka o tans ne kukor tita'ar ³⁴ ye, "Aa! Yesu one a Nazaret ni da, fu ba'a bo be ne ti? Fu kena ye fu sa'ami ti nee? M mi' fun a so'. Fu ane Wina'am one a popielim sob la."

³⁵ Ka Yesu yel kikirig la ye, "Kel vuud, ka yi o sa'an!" Ka kikirig la lub o nidib la soogin ka yi o ni na, ka lee pu poa'alim oo.

³⁶ Ka ba wusa lidig n yet taaba ye, "Pa'alug kaŋa a bo? Bozugo o mor paŋ ne kpi'eunŋ ka tansid kikiris ka ba yit." ³⁷ Ka o labaar gilig teŋ kpemisin wusa.

Yesu n ti'eb nidib bedego la yela

(Mateo 8.14-17; Maak 1.29-34)

³⁸ Ka Yesu due yi la'asug doogin la n kpen' Simon yir. Ka Simon diem po'a ben'ed ka o niŋ tul. Ka ba pian' o yela n tis Yesu. ³⁹ Ka o keŋ zi'en o sa'an ka tans ban'a la, ka li bas o. Ka o due to'oto n maali ba saauŋ

⁴⁰ Ka winig n kpen'ed la ka ba mor ban'adnam ban wiim a gun gun n kenn Yesu sa'an na, ka o pa'ali o nu'us ba yinni yinni zugin n ti'ebi ba. ⁴¹ Ka kikiris me yi sieba ni bedego na n tansid ye, "Fu ane Wina'am Biig." Ka Yesu tansi ba ka pu siak ye ba pian'a si'el si'ela ban da baŋ ye o ane Kiristo one a Faangid la zug.

Yesu n moon Wina'am labasuŋ la'asug doodin la yela

(Maak 1.35-39)

⁴² Ka beug nie la ka Yesu yi teŋ poogin la keŋ zin'ig kane ka so' kae'. Ka nidib la bedego ie o hale ti nye o, ka mood ye o da lem yi ba sa'ane. ⁴³ Amaa ka o yeli ba ye, "Asee ka m mool Wina'am labasuŋ la teŋ sieba ni men, ka lin yela ka Wina'am tum man na." ⁴⁴ Ala ka o moon labasuŋ la Juuda teŋ la'asug doodin.

Yesu n buol o yiiga nya'andolib o sa'an la yela

(Mateo 4.18-22; Maak 1.16-20)

5 Yesu daa zi'ene n kpi'e Gennesaret beuŋ noorin, ka nidib muk o, ye ba wum Wina'am pian'ad. ² Ka o nye aaruma ayi ka ba zi'e kpi'e beuŋ la ka zing-ban'adib yi ba poogin n piesidi ba la'ad line ka ba more gban'ed zimi. ³ Ka o kpen' aaruŋ yinni ni line a Simon din ka yel o ye, "Da'ami li ka li keŋ bi'ela." Ka o niŋ ala. Ka Yesu zin'in aaruŋ la poogin n pa'an nidib la.

⁴ Ka on pa'ali ba naae la ka yel Simon ye "Da'am aaruŋ la n keŋ ku'ozuluŋin ka sigis fu la'ad line gban'ed zimi la."

⁵ Ka o lebis ye, "Zugsoba, ti namisne yu'uŋin sa ka pu gban'e si'ela, amaa fu yelug la zug m na sigisi m la'ad line gban'ed zimi la."

⁶ Ka ba niŋ ala ka gban'e zimi bedego hale ka ba la'ad la bood aansug. ⁷ Ka ba amisi buol ba taaba aaruŋ yinni la ni ye ba kena suŋi ba. Ka ba kena suŋ ba, ka ba pe'el aaruma ayi la wusa ne zimi hale ka ba bood siimug.

⁸ Simon Piita n nye ne'era la, ka o igin Yesu tuon n yel o ye, "Zugsoba, yimi m sa'an, ka man ane tuumbe'ed sob." ⁹ Bozugo on ne o taaba la daa nye zimi la gban'abi a si'em la ka li lidigi ba. ¹⁰ Ala men ka li daa

lidig Zebedee biis Jemes ne Joon ban daa a Simon tum-tum taaba la.

Ka Yesu yel Simon ye, "Da zot dabiem, ka nannanna wa'ae sa fu na la'ased nidib wenne fun daa gban'ad zimi si'em la."

¹¹ Ka ba mor aaruma la n du'os guur, ka bas si'el wusa ka dol Yesu.

Yesu n ti'eb kukom la yela

(Mateo 8.1-4; Maak 1.40-45)

¹² Ka Yesu daa be teŋ si'a ni ka dau so' daa a kukom n kenn anina. Ka on nye Yesu la, o lu vabin teŋin n pu'us o, ka yel o ye, "M Zugsoba, fu ya'a bood, fu maali m ka m nye laafe nyain."

¹³ Ka Yesu tien o nu'ug n si'is o ka ye, "M bood, nyem laafe nyain." Ka wiim la bas o aniŋa yim.

¹⁴ Ka Yesu yel o ye, "Mit ka fu yel so', amaa kem noki fu meŋi n pa'al Wina'am maalmaan, ka maal maan n tis Wina'am wuu Moses da sob ye ba niŋ si'em la, ka li pa'al nidib ye fu yu'un mor laafe."

¹⁵ Amaa Yesu labaar la daa lem yadig bedego ka nidib bedego kena ye ba kelis o pian'ad ka o ti'ebi ba wiim la. ¹⁶ Amaa o yiti ken zin'ikan ka nidib kae' la n sosid Wina'am.

Yesu n ti'eb pon'or la yela

(Mateo 9.1-8; Maak 2.1-12)

¹⁷ Ka daar yinni ka o pa'an nidib ka Farisee dim ne wada pa'anib bane be Galilee ne Juuda ne Jerusalem keenn o sa'an na. Ka Zugsob paŋ daa be o ni ka o ti'eb ban'adnam. ¹⁸ Ka dap sieba kena n zeed dau ka o a pon'or ka o digi o digisig zug n kpe'enŋid ye ba mor o kpen' yin la n digil o Yesu tuon. ¹⁹ Ka nidib la muk la zug ka ba pu nyaje nye paalo mor o kpen'ee, ka zee o n du mopil la zugin n kibig voonr n sigis o ne o digisig la nidib la soogin n digil o Yesu tuon.

²⁰ Ka Yesu nye bane zee pon'or la niŋ o yadda si'em la, ka yel pon'or la ye, "M zua, fu tuumbe'ed yiya ka bas uf."

²¹ Ka wada pa'anib la ne Farisee dim pin'ili n bu'osid taaba ye, "Ano'one nwa pian'adi sa'amid Wina'am yu'ure? Ano'one na nyaje n yiis tuumbe'ed n basi, ka ka'ane Wina'am gullimne"

²² Amaa Yesu baŋ ban ten'esid si'el la ka bu'osi ba ye, "Bo ka ya ten'esid ne'enanama? ²³ Bo a na'ana ne man naan yelin ka li niŋine? M yiisi fu tuumbe'ed n bas la bee duom keŋe? ²⁴ M yu'un na pa'ali ya ye Ninsaal Biig mor paŋ dunia ni n na yiis tuumbe'ed n bas." Ka o yel pon'or la ye, "Duom ka noke fu digisig la n kul."

²⁵ Aniŋa yim ka pon'or la due ba wusa tuon, n nok o digisig kan ka o digin la kun ka zun'od Wina'am. ²⁶ Ka ba wusa lidig ka dabiem kpen'e ba ka ba zun'od Wina'am n yet ye, "Ti nye yel nyalima zina."

Yesu n buol Levi o sa'an na la yela

(Mateo 9.9-13; Maak 2.13-17)

²⁷ Ne'ēja nya'an̄ ka Yesu yi ka nye lampodi'es ka o yu'ur buon Levi ka o zin'i lampo di'esug doogin. Ka Yesu yel o ye, "Dol man." ²⁸ Ka o due ka bas si'el wusa ka dol o.

²⁹ Ka Levi maal diib o yin n tis Yesu ka on ne lampodi'esidib ne nidib bedego zin'i dit. ³⁰ Ka Farisee dim sieba ne ba wada pa'anib nyone tisid Yesu nya'andolib la ye, "Bo ka ya dit ka la'am nuud ne lampodi'esidib ne tuumbe'ed dima?"

³¹ Ka Yesu lebis ye, "Nimbane mor laafe pu bood du'ataa. Asee bane ben'ed ma'aa bood. ³² M pu kena ye m buol popielim dima, amaa m kena ye m buol tuumbe'ed dim ka ba tiak."

Noloor la yela

(Mateo 9.14-17; Maak 2.18-22)

³³ Ka sieba yel o ye, "Joon nya'andolib lood noor saŋa wusa ka pu'usid Wina'am la'am ne Farisee dim nya'andolib, amaa fun nya'andolib ditne ka nuud."

³⁴ Ka o lebis ye, "Ya ten'es ye bane keŋ po'adiir di'e-ma na tun'e lo noor ka po'a saan la sid naan be ba ni bee? ³⁵ Amaa saŋa na kena ka ba na zaŋ po'a daan la yiisi ba sa'an. Ka li saŋa ka ba me na lo noor."

³⁶ Ka Yesu yeli ba siilij ye, "So' pu zanjid fupaali n ligid fukudugo. O ya'a niŋ ala o na sa'am fupaalig la. Ka pien paal la ku di'e ne fukudug laa. ³⁷ So' men pu lied danpaal waa kudug nii. O ya'a niŋ ala danpaal la na ke ka waa la tans, ka daam la me kpa'e ka waa la sa'am. ³⁸ Danpaal liedne wapaalis ni. ³⁹ So' pu nuud daam kane bi'ig ka lem bood publi'ire. O na yel ye, dakane bi'ig la a su'uŋa."

Vu'usum daar la yela

(Mateo 12.1-8; Maak 2.23-28)

6 Vu'usum daar yinni ka Yesu bunjid kipoog ka o nya'andolib gisid ki la nwe'emi n onbid. ² Ka Farisee dim sieba yel ye, "Bo ka ya tum line ka ti wada kis vu'usum daare?"

³ Ka Yesu lebisi bu'osi ba ye, "Ya pu karem David ne dap bane da be ne o ka ba ko'om da zabid ka David niŋ si'em laa? ⁴ O da kpen' Wina'am pu'usum doogin n di bodobodo line pu su'um ye nidib dit yoo yoogo, asee Wina'am maalmaan gullim." ⁵ Ka o yeli ba ye, "Ninsaal Biig la a one so'e vu'usum daar la."

Dau kane ka o nu'ug kpi la yela

(Mateo 12.9-14; Maak 3.1-6)

⁶ Vu'usum daar yinni ya'as ka Yesu kpen' la'asug doogin n pa'an nidib. Ka dau da be anina ka o datiuŋ nu'ug kpi. ⁷ Ka gbauŋmi'idib ne Farisee dim gosid dau

la kii ye Yesu na ti'eb nidib vu'usum daar la, bee o ku ti'ebe. Ba da boodne suer kan ka ba na ye o tum taal on sa'am vu'usum daar la. ⁸ Ka Yesu baŋ ba ten'esa ka yel dau nu'ukpiilij la ye, "Duom n zi'en nidib la soogin." Ka o due zi'en anina.

⁹ Ka Yesu yeli ba ye, "Kel ka m bu'osi ya, suer be ka so' na maal su'um bee be'ed vu'usum daare?" Ka lem bu'os ye, "Li a su'um ka ti tilig nidib be ti ku?"

¹⁰ Ka o gosi ba wusa gilij ka yel dau la ye, "Tienmi fu nu'ug la." Ka o tienn ka nu'ug la leb niŋ su'uŋa wuu nu'ug kaŋa la. ¹¹ Ka ba sunya pelij hale ka ba gban'ed ban na niŋ o si'em.

Yesu n gaans o tumtumrib piiga ne ayi la yela

(Mateo 10.1-4; Maak 3.13-19)

¹² Ka saŋkan la ka Yesu daa yi tenjin n du zuer zug ye o sos Wina'am, ka be ani yu'uŋkan wusa n sosid Wina'am. ¹³ Ka beugo nie la, ka o buol o nya'andolib n gaans ban piiga ne ayi, ka buoni ba ye Tumtumrib. Li gbin ane bane ka o tum la. ¹⁴ Ba da ane Simon on ka o tis o yu'ur ya'as ye Piita, ne Andrew on a Piita ba'abiig, ne Jemes ne Joon ne Filip ne Bartolomew ¹⁵ ne Mateo ne Tomas ne Jemes one a Alfeus biig la, ne Simon one ka ba buon ye Zealot, ¹⁶ ne Judas one a Jemes biig la, ne Judas Iskariot one daa lieb zam sob la.

(Mateo 4.23-25)

¹⁷ Ka Yesu ne o nya'andolibi naan zuer la zug sig na la, nidib bedego la'as o sa'an na ne nidib bedego bane yi Juuda ne Jerusalem ne ateuk noorin line be Taya ne Sidon so'olim. ¹⁸ Ba kena ye ba kelis o pian'ad la ka o lem ma'ae ba ban'as. Ka ban ka kikiris daamne ba daa nye laafe. ¹⁹ Ka nidib bedego wusa bood ye ba si'is o, bozugo paŋ yitne o ni tisid ba wusa laafe.

Yelsum ne yeltoog la yela

(Mateo 5.1-12)

²⁰ Ka Yesu godigi o nini n gosi o nya'andolib la ka ye, "Yelsum be ne yaname a noŋdim la, bozugo Wina'am na'am la a ya din la zug.

²¹ Yelsum be ne yanam ban ko'om zabid nannanna. Ya na ti dii siak.

Yelsum be ne yanam bane kaasid. Ya na ti la'ad.

²² Yelsum be ne yanam ban ka nidib kis ka zan'asi ya ka tu'udi ya wenne ya ane tuumbe'ed dim, Ninsaal Biig la zug.

²³ "Li ya'a niŋ ala yanam maalimi sumalisim dabiskan, ka wa' ne sumalisim, ya nyood tita'ar n be arazana ni la zug. Ala men ka ba yaanam daa niŋ n tis Wina'am nodi'esidib la.

²⁴ "Woo! Li na toe tis yanam kpan'amnam, yanam pun nye yaname bood si'el la zug. Woo! Li na toe tis yanam bane tig nannanna.

Ya na ti ken ne ko'om.

²⁵ Woo! Li na toe tis yanam bane la'ad nannanna.

Ya sunya na ti sa'am ka ya kaas.

²⁶ Woo! Li na toe tis yanam ban ka nidib wusa na pian' ya yela su'uŋa.

Ba yaanam daa niŋ ne ala n tis ziri nodi'esidib la.'

Bi'emnam nonjir la yela

(Mateo 5.38-48; 7.12)

²⁷ "Amaa m yeti yanam bane wumi m pian'ad la ye, nonjimi ya bi'emnam, ka tumi su'um tisid bane kisi ya.

²⁸ Ka kaanbid su'um n tisid bane kaanb be'ed n tisidi ya. Ka pu'usid Wina'am tisid bane tu'udi ya. ²⁹ So' ya'a nwe' fu yier yinni fun kel ka o nwe' line kpelim la men. Ka so' ya'a faaenn fu banaa fun kel ka o zaŋi fu dansik n paas. ³⁰ Ka one wusa sos uf si'el fun tisim o. Ka so' ya'a zaŋ line a fu bun fun da di'e ya'ase. ³¹ Niŋim bam wuu fun bood ye ba niŋ uf si'em la."

³² "Ya ya'a nonj bane nonji ya ma'aa li su'um a bo? Hale tuumbe'ed dim nonj bane nonji ba. ³³ Ka ya ya'a maal su'um tis bane maal su'um n tisi ya ma'aa, li su'um a bo? Hale tuumbe'ed dim niŋidi ala. ³⁴ Ka ya ya'a pe'enji tis bane gullim ka ya mi' ye ya na lem di'e li, li su'um a bo? Hale tuumbe'ed dim pe'enjid tuumbe'ed dim ka di'ed ya'as. ³⁵ Amaa nonjimi fu bi'emnam, ka maal su'um n tisi ba. Pe'enjim tis ka da ten'esid ye fu di'e ya'ase, ka ya nyood na niŋ buntita'ar. Ka ya na a Wina'am one gaad bun wusa la biis. Bozugo o a su'um n tis bane zi' bareka pu'usum hale ne bugusum dim.

³⁶ Zom nimbaanlig wuu ya Ba' Wina'am n zot nimbaanlig si'em la."

Taaba taal yelug la yela

(Mateo 7.1-5)

³⁷ "Da pian'ad ye ya taab maal be'ede, ka ba ku niŋ ala tisi yaa. Da yel ye nidib ka' boode, ka ba ku ye ya ka' boode. Dimi ya taaba suguru, ka ba na niŋ ala n tisi ya. ³⁸ Tisim bam ka Wina'am na tisi ya mak suŋ ka li din'isi pe'eli yaam ka ya di'e li ya fuudin. Yaname mak si'em n tisi ya taaba la, ala ka Wina'am me na maki tisi ya."

³⁹ Ka Yesu yeli ba siiliŋ kaŋa ye, "Zunzoŋ na nyaŋe ve' o zunzoŋ tiraan ka ba wusa ku lu bumbokinee? ⁴⁰ Zamis pu gati o pa'ana amaa zamis on wusa naae o zamisug, o na wen wuu o pa'an ne.

⁴¹ "Bo ka fu nye sauk bil kane be fu zua nifin amaa ka pu nye datita'ar kane be fu meŋ nifin ne? ⁴² Fu na niŋ wala n yeli fu zua ye, kel ka m yiis sauk la fu nifin, amaa ka pu nye datita'ar kane be fu meŋ nifin ne? Zam daana, yiisim datita'ar la fu meŋ nifin yiiga ka naan nyaŋe nye su'uŋa ka yiis sauk bil kane be fu zua nifin la."

Tiig ne li wela la yela

(Mateo 7.16-20; Mateo 12.33-35)

⁴³ Tisuŋ kae' n wen wel be'ede. Tibe'ed me kae' n wen wel sumaa. ⁴⁴ Ba banjid tiis wusa, ne ba wela ni. Gon'os ku wel kekamaa, ka zaŋ me ku wel ganyaa. ⁴⁵ Ninsuŋ niŋid tuumsuma ka li yitne o popielim ne poten'esuŋ line yit o sunfin. Ka nimbe'ed me tumid tuumbe'ed ka li yi poten'ebe'ed line be o sunfin. Ninsaala noor pian'ad bun lin wusa be o sunfin.

Tan meedib ayi la yela

(Mateo 7.24-27)

⁴⁶ "Bo ka ya buon man ye, 'Zugsoba, Zugsoba,' ka lee pu tum lin ka m yeti ya? ⁴⁷ On wusa kenn m sa'an na ka kelisi m pian'ad ka tumi li, m na pa'ali ya on wen so'. ⁴⁸ O wenne dau one bood ye o mee o yir ka tuu paae tampiing zug n me'. Ka saa ni ka ku'om pe'el kolis n badigi du na geel yikaŋa, ka li pu luu, lin me' su'uŋa la yela. ⁴⁹ Amaa one wum m pian'ad ka pu tumi lii, o wen wuu dau one mee o yir teŋ zug, ka pu tu eenbire. Ka saa ni ka ku'om pe'el kolis n badigi du na geel yir la, ka li lu yimmo n sa'am hale."

Yesu n ti'eb Room sogia kpeenm tumtum la yela

(Mateo 8.5-13)

7 One tu'as nidib la ne'eŋanam wusa n naae la ka keŋ paae Kapeenum. ² Ka Room sogia kpeenm be anina n more o tumtum on ka o nonj ka o ben'ed n bood ku'um. ³ Ka o wum Yesu labaar ka tum Jew dim kpeenm sieba o sa'an n sos o ye o kena n ti'eb o tumtum la. ⁴ Ka ba kenn Yesu sa'an na n belim o hale n yel ye, "Li nar ka fu suŋ dau kaŋa. ⁵ Bozugo o nonji ti buudi ka me' la'asug doog n tisi ti."

⁶ Ka Yesu n doli ba wa'ae, n ti li'el yir la, ka sogia kpeenm la tum o zuanam ye ba yel o ye, "Zugsoba, da namisi fu meŋa. M pu nar ka fu keenn m yin naa, ⁷ dinzug ka m pu ten'es ye mam meŋ nar ka m keenn fu sa'an naa. Kudim pian'am ne noor ma'aa ka m tumtum la nye laafe. ⁸ Ka man meŋ ane sogia, ka more sogianam kpeenmnam bane so'e man, ka man me so'e sieba. Ka m ya'a yel oŋa ye o kem, o kenne, ka m ya'a yel o ye kem na, ka o kenna. Ka m ya'a yeli m tumtum ye o niŋim ne'eŋa, o niŋidne."

⁹ Yesu n wum ne'eŋa la o daa lidig ne ka fendigi n yel nidib bane dol o la ye, "M nam pu nye yadda niŋir daan wenne dau kaŋaa, hale Israel teŋin ne." ¹⁰ Ka bane ka o tum la lebi ba sogia kpeenm la yin n nye ka tumtum la mor laafe.

Yesu n vu'ug pokoonr biig la yela

¹¹ Ka beug nie ya'as ka Yesu keŋ Nain teŋin ka o nya'andolib ne nidib bedego dol o. ¹² Ka on paae teŋ la

yanjirin la o nye ka ba zeed ku'um yit na. Dau one kpi la daa ane pokoonr biyimir ka tenj la nidib bedego be o sa'an. ¹³ Ka Zugsob nye pokoonr la ka nimbaanlig gban' o ka o yel o ye, "Da kaasida."

¹⁴ Ka Yesu kenj n si'is sonduoya la. Ka nidib bane zeed la zi'en ka o ye, "Dasanj bila, m yet uf ye, duom." ¹⁵ Ka one kpi la vu'ug due zin'in ka pin'ili pian'ad. Ka o zarj o tis o ma.

¹⁶ Ka dabiem kpen' so' mekama ka ba zun'e Wina'am ka yel ye, "Wina'am nodi'es tita'ar nie ti sa'an na." Ka lem ye, "Wina'am kena kaae o nidib." ¹⁷ Ka labakanja gililg Juuda tenjgbaunjin ne teens bane kpi'e la wusa.

Joon n daa tum o nya'andolib Yesu sa'an la yela

(Mateo 11.2-19)

¹⁸ Ka Joon nya'andolib n tu'as Joon ne'erjanam wusa la, ka o buol o nya'andoliba ayi ¹⁹ n tumi ba Zugsob la sa'an ye ba bu'os o ye, "Fune la a on ka ba da ye o na kena laa, bee ti gu'usim so'?"

²⁰ Ka ba paae Yesu sa'an na n yel o ye, "Joon one suud nidib ku'om la tumi ti na ye ti bu'os uf ye, 'Fune la a on ka ba da ye o na kena laa, bee ti gu'usim so'?"

²¹ Sanjan la ka Yesu ti'eb ban'adnam bedego bane mor wiim buudi buudi ne bane ka kikiris doli ba la, ka ke ka zunzoos bedego nini yu'un nyet. ²² Ka o lebis ban ka Joon tum na la ye, "Lem yeli Joon yaname nye si'el ka la'am wum si'el la. Zunzoos nini nyet, ka wabis ken, ka kukoma nyet laafe, ka tobkpida wum ka bane kpi vu'ug kumin, ka labasurj la mooli n tis tadimnam.

²³ Sumalisim be ne one pu bi'esid ne man yelaa."

Yesu n tu'as Joon one suud nidib ku'om la yela

²⁴ Ban ka Joon tum na la, leb la, ka Yesu pin'il n bu'os nidib Joon yela ye, "Ya daa yii kenj moogin la n bood ye ya nye bo? Ya nye moog kan ka pebisug da'ad ka li del bee? ²⁵ Bo ka ya daa yi ye ya nye? Ya nye dau ka o ye' na'am fuude? Nidib bane yeed na'am fuud ka ba la'ad wusa a su'um bene na'ayin. ²⁶ Yelimini ma, ya daa yi ye ya nye ne Wina'am nodi'es bee? Asida ka m yeti ya ye, ya daa nye one gat nodi'es. ²⁷ Ka Joon a one ka li sobi o yela ye, 'Wina'am yel ye, "Ona a m tumtum ka m tum o ye o denjimi fu tuon maal suer." "

²⁸ Ka Yesu yel ye, "Po'abi du'a sieba wusa pu gaadi Joon ne, amaa one kpelim kpaanr Wina'am na'amin la gat Joon."

²⁹ Ka nidib la wusa ne lampodi'esidib la n wum ne'era la ka zun'e Wina'am. Ba ane bane ka Joon daa pun su ba ku'om. ³⁰ Amaa Farisee dim la ne gbaunji'idib zan'as line ka Wina'am bood ye o mooli n tisi ba la. Ba ane bane pu siak ka Joon suu ba ku'om la.

³¹ Ka Yesu bu'os ye, "Dinzugo bo ka m na nok mak ne zumaanjanja nwa nidiba. Ba wen wuu bo? ³² Ba wen

wuu biis n di'em da'an ka yel taaba ye, 'Ti zarj wiigi pieb ka ya pu wa'ada. Ka ti da'a kuur ka ya pu kaasida.' ³³ Joon one suud nidib ku'om la daa kena n lo noor ka pu nuud daam ka ba yel ye, kikirig dol o. ³⁴ Ka Ninsaal Biig la kena n dit ka nuud ka ba yel ye, gosim dau kanja a dindiis ne danuud, ka a lampodi'esidib ne tuumbe'ed dim zua. ³⁵ Bane dol ya'am suer la pa'al ye ba mor ya'am."

Yesu n be Simon one a Farisee nid yin la yela

³⁶ Farisee dim nid yinni daa buol Yesu ye, o kenn o yin na, ka ba di. Ka o kenj yin la n zin'in ye o di. ³⁷ Ka tenj la dim po'a so', one a tuumbe'ed sob, wum ye Yesu be Farisee nid la yin n dit diib, ka kena, n mor tu-daare ka li be kolibveninjin, ka li nyuug malis. ³⁸ Ka o kena n zi'e n kpi'e Yesu noba baba n kum. Ka o ninto'om yi n mad Yesu noba. Ka po'a la duus Yesu noba la ne o zuobid, ka muak o noba, ka suenn ba ne tu-daare la.

³⁹ Ka Farisee nid one buol Yesu la n nye li la, o yel o poogin ye, "Dau kanja ya'a ane Wina'am nodi'es, o naan banjin po'a kane si'is o la a so', bozugo po'a nwa ane tuumbe'ed sob." ⁴⁰ Ka Yesu yel dau la ye, "Simon, m mor si'el ye m yel uf."

Ka o lebis n bu'os ye, "Pa'ana, li a bo?"

⁴¹ Ka Yesu yel o ye, "Dau da be, ka mor o samditib ayi. Ka arakon' sam a ligidi yolug kobusnu. Ka arakon' la me mor piisnu. ⁴² Ka bane da pu nyanj yo la zug, o bas ligidi la n tisi ba. Babayi la, ano'on na nonj ligidi daan la bedego?"

⁴³ Ka Simon lebis o ye, "M ten'es ye, one ka o sam zu'e la."

Ka Yesu yel o ye, "Fu lebisug la a sida."

⁴⁴ Ka o gi'e n gos po'a la, ka bu'os Simon ye, "Fu nye po'a nwa?" Ka yel o ye, "Man kpen' fu yin na la, fu pu tisi m ku'om ye m pie m nobaa. Amaa po'a la pie m noba ne o ninto'om, ka duusi ba ne o zuobid. ⁴⁵ Fu pu na'asi m, n muak m noore. Amaa man n kpen' na la, po'a la pu bas man noba muakire. ⁴⁶ Fu pu tisi m kpaam ye m suenn m zugoo, amaa o suenn man noba ne tudaare. ⁴⁷ Dinzugo m yet uf ye, Wina'am yiis o tuumbe'ed bane zu'e la n bas, ka o nonjilim line zu'e la pa'ani li. Amaa on ka Wina'am yiis o tuumbe'ed bi'ela n bas la, o nonjilim ane bi'ela men."

⁴⁸ Ka Yesu yel po'a la ye, "Fu tuumbe'ed la yiya ka bas uf."

⁴⁹ Ka bane daa dit ne o la, pian'ad ne taaba n bu'osid ye, "Ano'on nwa n yiisid nidib tuumbe'ed n basida?"

⁵⁰ Ka Yesu yel po'a la ye, "Fu yadda ninjir la faann uf. Kem ne sumalisim."

Po'ab bane dol Yesu la yela

8 Ne'ēja nya'anj la ka Yesu keŋ teŋ poosin ne teŋkpemis n moon Wina'am na'am labasurj la yela. Ka o nya'andolib piinayi la dol o, ² la'am ne po'ab bane ka o kad kikiris yiis ba ni ka ti'eb ba wiim la. Po'a yinni yu'ur buon Meeri Magdalene, on ka kikirisa ay-poi daa yii o ni la, ³ ne Joanna one a Kuza po'a. Kuza a kpeenm kane gosid na'ab Herod la'ad. Ka Susaana ne po'ab bedego me paas bane more ba meŋ la'ad surjid Yesu ne o nya'andolib la.

One yi ye o waal o bunbuuda la siilij

(Mateo 13.1-9; Maak 4.1-9)

⁴ Ka nidib kpelim yit teens kon'ob kon'ob n kenn Yesu sa'an na. Ka ban daa ti la'as bedego na la, ka o si- ilim ba siilij ye, ⁵ "Dau daa yi ye o waali o bunbuuda. On waan la ka sieba lu suer zug ka nidib noo li ka niis kena di, ⁶ ka sieba lu tampiing zug ka bul ka ma'asim kae' la zug ka li zenrigi kpi. ⁷ Ka bunbuud sieba lu gon'os soogin n due ne gon'os la ka gon'os la sianki ba. ⁸ Ka sieba lu teŋ surjin due n wel biili bedego."

Ka o tansi yel ye, "One na wum on wum."

Wina'am yelsua'ada la yela

(Mateo 13.10-17; Maak 4.10-12)

⁹ Ka o nya'andolib la bu'osi o siilij la gbin. ¹⁰ Ka o yel ye, "Wina'am ke ka ya banj Wina'am na'am yelsua'ada la. Amaa bane kpelim la wumi line siilis poogin, ka ba na gos ka ku nyee, ka na wum ka ku banj li gbin ne."

Bunbuuda siilij la gbin

(Mateo 13.18-23; Maak 4.13-20)

¹¹ Siilij la gbin ane anwa. Bunbuuda la ane Wina'am pian'ad la. ¹² Ka bunbuuda bane lu suer zug la ane bane wum pian'ad la amaa ka Sutaana kena yiisidi li ba sunya ni ka ba ku nyaŋe siak ka tilige. ¹³ Ka bunbuuda bane lu tampiing zug la ane bane wum pian'ad la ka di'e li ne sumalisim, amaa ka li pu kpen'e ba sunya ni su'uŋaa, ka ba siak li bi'ela. Ka makir saŋa ya'a kena ka ba bas. ¹⁴ Ka bunbuuda bane lu gon'os soogin la ane bane wum pian'ad la, ka dunia yela ne dunia boodim ne araza'as ya'amleog kpen'e ba n sianki ba ka ba pu nyaŋe wel wela. ¹⁵ Ka bunbuuda bane lu teŋ surj ni la ane bane wum pian'ad la ka gban'e li su'uŋa ne ba sunya wusa ka modig n wel wela la.

(Maak 4.21-25)

¹⁶ "So' pu nyu'ed fitla ka nok si'el pibin na bee sua' li dug leuŋune. O na suunli li si'el zug, ka bane kpen'ed la nye neesim. ¹⁷ Si'el kae' na sua' ka li ku yinaa, ka si'el kae' na ligil ka ba ku banj, bee ba more li yi paalo nii.

¹⁸ Dinzugo banjimi yanam wum si'em la su'uŋa. Ka on

wusa mor si'el ba na paas o, amaa one ka'a si'ela hale one ten'es ye o mor bi'ela la ba na di'e li o sa'an."

Yesu ma ne o pitib la yela

(Mateo 12.46-50; Maak 3.31-35)

¹⁹ Ka Yesu ma ne o pitib kena ka pu nyaŋe paae o sa'ane, nidib la zu'e la zug. ²⁰ Ka so' yel o ye, "Fu ma ne fu pitib be samanin n bood uf."

²¹ Ka o lebisi ba wusa ye, "Bane a m ma ne m pitib la ane bane wum Wina'am pian'ad ka siaki li la."

Yesu ne sisi'em la yela

(Mateo 8.23-27; Maak 4.35-41)

²² Ka daar yinni, ka Yesu ne o nya'andolib kpen' aaruŋin, ka yeli ba ye, "Keli ka ti lo'oŋ beuŋ la gbeug." Ka ba due keŋ. ²³ Ka ban lo'onjid la, ka gbeenm zeeg Yesu ka o gbsid. Ka sisi'etita'ar due ku'om la zug, ka ku'om kpen'ed aaruŋ la poogin, ka li lieb toog n tisi ba.

²⁴ Ka ba keŋ nie Yesu n yel o ye, "Pa'anaa, pa'anaa, ku'om boodi dii ti."

Ka on nie la, o yel sisi'em la ne ku'opila la ye, "Niŋimi foonn." Ka li kpelim lebi a baanlim. ²⁵ Ka o bu'osi ba ye, "Bo ka ya pu niŋ man yadda?"

Ka dabiem kpen'e ba. Ka ba lidig n bu'os taaba ye, "Dau kaŋa a bo n pian'ad ne sisi'em ne ku'om ka ba siakid o noore?"

Yesu ne kikirig sob la yela

(Mateo 8.28-34; Maak 5.1-20)

²⁶ Ka ba paae Gerasene teŋgbauŋin line kpi'e Galilee so'olim la. ²⁷ Ka Yesu yi aaruŋ poogin la. Ka teŋ la nid yinni tu'os o, on ka kikiris dol o. O pu yeed fuugo, hale ka li yuug, ka o me pu gbeend yin ne, ka bene yaad zin'igin. ²⁸⁻²⁹ Noor bedego ka kikirig la yiti gban' o. Ka ba gur o, ka lo o noba ne o nu'us wusa ne bana. Ka o kens bana la. Ka kikirig la kad o kpen'es moogin. Ka Yesu yel kikirig la ye, "Yim ka bas dau la." Ka dau la nye Yesu la, ka igin o tuon n tansid ne kukotita'ar n bu'osid ye, "Yesu, Wina'am one ka'a tiraan la biiga, bo be man ne fun sisoogine? M sosid uf ye fu da daami ma."

³⁰ Ka Yesu bu'os o ye, "Fu yu'ure?"

Ka o lebis ye, "M yu'uri buon Legion." (Li gbin a ye, bedego.) O yel ala bozugo kikiris bedego dol o. ³¹ Ka kikiris la sos Yesu ye, o da kadi ba ka ba keŋ bumbok zuluŋ la nii.

³² Ka kukurnam bedego be zuer zugin n onbid mood. Ka kikiris la sos Yesu ye o tisi ba noor, ka ba kpen' kukurnam la ni. Ka o siak tisi ba. Ka kikiris la bas dau la ka keŋ kpen' kukurnamin la. ³³ Ka kukurnam la wusa zo sig beuŋ poogin, ka ku'om dii ba.

³⁴ Ka bane guru ba la nye bun line maal la, ba zo keŋ teŋ poogin ne teŋ kpemis n pian'ad line maal la wusa.

³⁵ Ka nidib keŋ ye ba gos bun line n pa'a maal la, ka

kenn Yesu sa'an na n nye dau kane ka kikiris yi ka bas o la. Ka o ye' fuud n zin'i Yesu tuon ka yu'un mor ya'am su'uŋa. Ka dabiem kpen'e ba. ³⁶ Ka bane nye la tu'asi ba, Yesu n niŋ si'em ka ti'eb dau kane ka kikiris pa'a dol o la. ³⁷ Ka Gerasene tej gbaun nidib la wusa sos Yesu ye, o yimi ba tenjin, bozugo dabiem bedego kpen'e ba. Ka Yesu kpen' aaruŋ ye o leb kul.

³⁸ Ka dau kane ka kikiris la yi ka bas o la, sos Yesu noor ye o dol o. Ka Yesu zan'as ka yel o ye, ³⁹ "Lem kul fu meŋ yin n pa'al bun lin wusa ka Wina'am maal tis uf la." Ka o keŋ tej poogin wusa n moon Yesu n niŋ si'el bedego tis o la.

Jairus po'ayua ne po'a one si'is Yesu fuug la yela

(Mateo 9.18-26; Maak 5.21-43)

⁴⁰ Ka Yesu lem lo'oŋ beuŋ la guur ayinni la, ka nidib bedego pun la'as zi'e gur o. ⁴¹ Ka dau yinni one a la'asug doog kpeenm ka o yu'ur buon Jairus kena igin Yesu tuon n sos o ye, o kem o yin na; ⁴² ka o po'ayua yimir one a yuma piina ayi bood ku'um. Yesu n dol o wa'ae la, ka nidib bedego dol ka mik o. ⁴³ Ka po'a so' daa be anina n ben'ed ka ziim yuod o ni yuma piina ayi, ka o sa'am on mor si'el wusa tiim dim sa'an, amaa so' pu nyanje ti'eb oo. ⁴⁴ Ka o kena n paae Yesu nya'an n si'is o fuug noor ka o ziim la yuob gu'e.

⁴⁵ Ka Yesu bu'os ye, "Ano'one si'is ma?"

Ka so' wusa ki'is. Ka Piita yel ye, "Zugsoba, nidib la wusa la'ase giligi uf mik si'em nwaa."

⁴⁶ Ka Yesu yel ye, "So' si'is m, bozugo panji n yi m sa'an la zug ka m baŋ."

⁴⁷ Po'a la baŋ ye o ku nyanje su'a ne Yesu la ka o kena ne kikirug n lu vabin o tuon, ka pian' ka nidib bane be anina wusa wum dinzug ka o si'is Yesu, ne on paam laafe vuguri la yela. ⁴⁸ Ka Yesu yel o ye, "M po'ayua, fu yadda niŋir ke ka fu nye laafe. Kem ne sumalisim."

⁴⁹ Ka on nam kpelim pian'ad la ka nid yi la'asug doog kpeenm la yin na, n yel Jairus ye, "Fu po'ayua la kpiya. Dinzug da lem daam pa'an la ya'ase."

⁵⁰ Ka Yesu wum ka yel Jairus ye, "Da zo' dabiem, amaa niŋim ne yadda gullim ka fu po'ayua la na paam laafe."

⁵¹ Ka Yesu keŋ paae yin la ka pu ke ka so' dol o kpen' yin laa, asee Piita ne Jemes ne Joon ne biig la saam ne o ma. ⁵² Ka one wusa be yin la kum ka fabin biig la yela. Ka Yesu yeli ba ye, "Da kaasida, ka biig la gbsidne ka o pu kpaii."

⁵³ Ka ba la' o, ban mi' ye biig la kpine la zug. ⁵⁴ Ka Yesu gban'e biig la nu'ug ka buol o ye, "Biiga duom."

⁵⁵ Ka o nyovur leb na, ka o due to'oto. Ka o yeli ba ye, "Tisim biig la si'el ka o di." ⁵⁶ Ka o ba' ne o ma daa lidig hale, amaa ka Yesu yeli ba ye ba da yel so' line maali.

Yesu n tum o nya'andolib piina ayi la yela

(Mateo 10.5-15; Maak 6.7-13)

⁹ Yesu daa buol o nya'andolib piina ayi la la'as, ka tisi ba paŋ ne kpi'eun ye ba nyanje kad kikiris ka ma'ae ban'as, ² ka tumi ba ye ba mool Wina'am na'am ka ti'eb ban'adnam. ³ Ka yeli ba ye, "Da zaŋ si'eli keŋe ya ken la zugo. Da zaŋ dansaar bee kolug, bee diib, bee ligidi hale baa fuuda ayii. ⁴ Zin'ikan wusa ka ba di'e ya, yanam zin'inim yikan ni n ti paae yanam na ti yi tej kan ni. ⁵ Ka zin'ikan wusa ka nidib pu di'e yaa, yanam yim tej kan ni ka kpa'asi ya noba titan bas anina. Ka dine na pa'ali ba ye ba pu tum tuumsuma." ⁶ Ka nya'andolib la yi keŋ tenjkepemis wusa ni n moon labasuŋ la ka ti'ebid ban'adnam.

Herod n zi' Yesu a so' la yela

(Mateo 14.1-12; Maak 6.14-29)

⁷ Na'ab Herod daa wum line wusa niŋid la, ka li pak o hale bedego, bozugo ninsieba daa yel o ye Joon one daa suud nidib ku'om la vu'ug kumin. ⁸ Ka sieba ye Elija kena, ka sieba ye Wina'am nodi'es kudug yinni vu'ug kumin. ⁹ Ka Herod yel ye, "Man daa fi'ig Joon zug, ka oŋa a ano'on ka m wumi o yela nwa?" Ka o kpe'enjid ye o nye Yesu.

Yesu n diis dap tusa la yela

(Mateo 14.13-21; Maak 6.30-44; Joon 6.1-14)

¹⁰ Ka tumtumrib la leb na ka tu'as Yesu ban tum si'el wusa. Ka o dol ban ma'aa yii keŋ tej si'a ka li buon Besaida. ¹¹ Ka nidib la n baŋ la ka dol o. Ka o di'e ba ka pian' Wina'am yela n tisi ba ka ti'eb ban'adnam.

¹² Ka winig n bood kpen'eb la ka nya'andolib piina ayi la keenn o sa'an na n yel o ye, "Kel ka nidib la keŋ tenjibisin ne tenjkepemis bane kpi'e ba sa'an la n nye diib ne gbeensa; ka zin'ikaŋa nwa ka'a si'ela."

¹³ Amaa ka Yesu yeli ba ye, "Yanam meŋ tisimi ba si'el ka ba di."

Ka ba lebis ye, "Tinam mor si'el wusa la ane bodobodo bibisa anu ne zimi ayi, asee ka ti keŋ da' diib na n tis nimbama wusa." ¹⁴ Dap kal daa ane wuu tusa anu.

Ka Yesu yel nya'andolib la ye, "Keli ka nidib la zin'in, zin'ig zin'ig, piisnu nu." ¹⁵ Ka ba ke ka ba zin'in ala.

¹⁶ Ka Yesu zaŋ bodobodo gbila anu ne zimi ayi la ka godigi gos saazug n pu'us Wina'am bareka, ka gben'es bodobodo la tis o nya'andolib la ka ba tot nidib la. ¹⁷ Ka ba wusa di tig ka nya'andolib la vaae line kpelim la ka li pe'el peed piiga na ayi.

Piita n yel Yesu a so' la yela

(Mateo 16.13-19; Maak 8.27-29)

¹⁸ Daar yinni ka Yesu ma'aa sosid Wina'am ka o nya'andolib la be o sa'an, ka o bu'osi ba ye, "Nidib yet ye m a ano'one?"

¹⁹ Ka ba lebis ye, "Sieba ye fu ane Joon one suud nidib ku'om la ka sieba ye, fu ane Elija, ka sieba ye fu ane Wina'am nodi'es kudug yinni one vu'ug kumin na."

²⁰ Ka o bu'osi ba ye, "Ka yanam yel ye man a ano'one?" Ka Piita lebis ye, "Fu ane Kiristo on ka Wina'am ganj la."

Yesu n tu'as o namisug la yela

(Mateo 16.20-28; Maak 8.30-9.1)

²¹ Ka Yesu sa'ali ba su'uŋa ye ba da yel so'o, ²² ka ye, "Li nar ye Ninsaal Biig la namis bedego ka tenjgbaun kpeenmnam ne maalmaan kpeenmnam ne gbaunmi'idib n zan'as o, ka ku o, ka daba atan' daar ka o vu'ug kumin."

²³ Ka o yeli ba wusa ye, "So' ya'a ye o dol man, asee o ki'is o meŋ yela ka zaŋ o ku'um dapuudir daar wusa dol man. ²⁴ Ninkane wusa bood ye o gu' o nyovur on daana na ko'oŋi li, amaa ninkane ko'oŋi o nyovur man zug o na gu' li. ²⁵ Li nyood a bo ka nid di'e dunia wusa ka o meŋ bodige? ²⁶ On mekama zo man ne m pa'alug nyan, Ninsaal Biig la me na zo o nyan o ya'a ti kena ne o na'am paŋ ne maleksuma la. ²⁷ M yeti ya ne sida ye, ya sieba be kpela n ku kpil asee ba ti nye Wina'am na'am la."

Yesu tiaker la yela

(Mateo 17.1-8; Maak 9.2-8)

²⁸ Ka daba anii nya'aŋ la ka Yesu zaŋ Piita ne Jemes ne Joon n du zuer zug ye o sos Wina'am. ²⁹ On nam sosid Wina'am la ka o nindaa tiak ka o fuud peligi nyeen. ³⁰ Ka dapa ayi nie o sa'an vuguri na n pian'ad ne o. Ba daa ane Moses ne Elija ³¹ bane nie nyeen hale n pian'ad ne Yesu on na kpi Jerusalem wuu Wina'am da yel si'em la. ³² Ka Piita ne o taaba la gbidid, ka due n nye Yesu nyeen si'em ne nidiba ayi bane la'am zi'e o sa'an la. ³³ Ka nidib ayi la n daa bood ken la Piita yel Yesu ye, "M Zugsoba, li a su'um ye ti kpelim kpela. Kel ka ti ti' suga atan', fun din yinni, Moses din yinni, Elija men din yinni." O daa kudun pian'ane ka zi' on yet si'ela.

³⁴ On nam pian'ad la ka sanggbaun kena n lusi ba ne ma'asim. Ka dabiem gban'e nya'andolib la sanggbaun la lusi ba la zug. ³⁵ Ka kukor yi sanggbaun la ni na n yel ye, "Oŋa a m Biig, on ka m ganj. Kelisimi ne o." ³⁶ Kukor la pian'a naae la ka ba nye ka Yesu gullim zi'e. Ka ba

sin sanŋan la ka pu yel so' baa bi'ela ban nye si'el sangbana ni laa.

Yesu n ti'eb bikan ka kikirig mor o la yela

(Mateo 17.14-18; Maak 9.14-27)

³⁷ Ka beugo daa nie ka ba sig zuer la zug na la, nidib bedego daa tu'os Yesu. ³⁸ Ka dau so' kpen tans nidib la soogin n yel ye, "Pa'ana m belim uf ne, gosimi m biy-imir zaŋ zaŋ on ka m du'a. ³⁹ Ka kikirig gban'ad o ka o kpelim kaasid ka ket ka o lut kpiŋkpi'ir, ka nintoond yit o noorin. Ka kudun pu siak ye li yi ka bas o ⁴⁰ Ka m belimi fu nya'andolib ye ba kadi li n yiis ka ba pu nyaŋe."

⁴¹ Ka Yesu lebis ye, "Abba! Yanam a bonam nidibi kudun pu mor yadda ka me pun zi' lin nar ye ya tum. Abu la ka m ye m modig ne ya?" Ka Yesu yel dau la ye, "Mor biig la na."

⁴² Ka biig la kenna la, ka kikirig la lub o ka o nwi'e. Ka Yesu tans kikirig la ye, "Basim biig la." Ka kikirig la bas o ka o paam laafe, ka Yesu zaŋ o n lebisi tisi o saam.

⁴³ Ka Wina'am paŋ tita'ar tuuma la lidigi ba wusa.

Yesu n tu'as o kum la yela

(Mateo 17.22-23; Maak 9.30-32)

Nidib la wusa daa nam kpelim lidig ne Yesu niŋid si'el la, ka o yel o nya'andolib la ye, ⁴⁴ "Keli ka pian'abama kpen'e ya toba ni ka da tameyaa. Ba na zaŋ Ninsaal Biig n niŋ ninsaalib nu'usin." ⁴⁵ Amaa ka pian'ad la gbin ligili ba sa'an, ka ba pu banji li gbin ne. Ka dabiem more ba ne ban na bu'os o.

Kpi'eun nwa'asug la yela

(Mateo 18.1-5; Maak 9.33-37)

⁴⁶ Ka ba nwa'asid taaba kpi'eun yela. ⁴⁷ Ka Yesu banji line be ba sunya ni ka nok biig n zi'el o sa'an, ⁴⁸ ka ye, "One wusa di'e bikaŋa m yu'ur zug di'ene man, ka one me di'e man di'ene one tum man la na, bozugo one wusa a biigi ya sa'an la aa ya kpeenm."

One me aa ti tumtum tiraan la yela

(Maak 9.38-40)

⁴⁹ Ka Joon yel ye, "Zugsoba, ti nye dau ka o kat kikiris yiisid fu yu'ur zug, ka on ka' tinam nid yinni la zug ka ti yel o ye o basim."

⁵⁰ Ka Yesu lebis ye, "Da katin oo, ka on mekama pu kisi ti ane ti nid."

Samaria teŋ si'a zan'as Yesu la yela

⁵¹ Dabisa la daa li'elne ban na zaŋ Yesu keŋ agol la, ka o gban'e ye asee ka o keŋ Jerusalem. O daa tum nidib o tuon. ⁵² Ka ba keŋ kpen' Samaria teŋbilin ye ba ti'eb gur o. ⁵³ Ka nidib bane daa be anina la pu di'e oo, on ken Jerusalem la zug. ⁵⁴ Ka o nya'andolib Jemes ne

Joon banj ne'erja la ba bu'os o ye, "Zugsoba, fu bood ye ti buol bugum, ka li yi agol na n dii baa?" ⁵⁵ Ka Yesu fendig n sa'ali ba ye ba kel, ⁵⁶ ka ba toom tej.

Bane n ye ba bood Yesu dolim la yela

(Mateo 8.19-22)

⁵⁷ Ka ban ken suer zug la ka dau so' yel Yesu ye, "Man na dol uf n ken fun na ken zin'isi'a wusa."

⁵⁸ Ka Yesu lebis ye, "Tejin bumis more ba vont, ka ni is more teed, amaa Ninsaala Biig la pu mor zin'ikan ka o na digine vu'use."

⁵⁹ Ka o yel dau so' me ye, "Dolim."

Amaa ka dau la yel o ye, "Kel ka m keñ mumi m saam yiiga."

⁶⁰ Ka Yesu lebis o ye, "Kel ka bane kpi mumi ba meñ ku'um. Amaa fun kem mool Wina'am na'am labaar la."

⁶¹ Ka dau yinni yel ye, "Zugsoba, m na dol uf, amaa kel ka m keñ keesi m yidim."

⁶² Ka Yesu lebis o ye, "One wusa gban'e na'akuoda kuunr ye o kua ka gosid nya'an, o pu su'um ye o tum Wina'am so'olim tuumaa."

Yesu n tum o nya'andolib piisyopoi la yela

10 Ne'erja nya'an ka Yesu lem ganj dap piisyopoi sieba n tumi ba ayi yi ye ba gaad tuon n keñ teens ne zin'is ban wusa ka o meñ bood ye o keñ. ² Ka o yeli ba ye, "Poog la zuud zu'eya, amaa ka tumtum nib la pood. Dinzug sosim poog la sob ka o bo tumtum nib na paas poogin la. ³ Kemne ka m tumi ya ne wenne pe'ebibis n be kunduna soogin. ⁴ Da zanj potmaan, bee kolugo, bee ta'adaa, ka da zi'eni pu'us so' suer zugo.

⁵ "Ka ya ya'a kpen' yi si'a ni, yiiga, yanam yelim ye, sumalisim be ne yikaña. ⁶ Ka sumalisim nid ya'a be anina, ya sumalisim na be o zugin. Ka sumalisim nid ya'a kae', li na lebi ya ni. ⁷ Sigim yikan ni n nuud ka dit ban tisi ya si'el, bozugo li nar ye tumtum di'e o yood. Ka da kenne gin nidib yaa.

⁸ "Ya ya'a yiti kpen' tej si'a ni ka ba di'e ya yanam dim line ka ba tisi ya la, ⁹ ka ti'eb ban'adnam teñkan ni ka yel nidib la ye, 'Wina'am na'am la li'eli ya sa'an.'

¹⁰ Ka ya ya'a kpen' tej si'a ni ka ba pu di'e ya anina yanam yim sueren ka yel ye, ¹¹ 'Hale ya tej uusug lin taae ti noba la, ti kpa'asi li ka li a ya zug yel. Amaa banjimi ne ye Wina'am na'am la li'eli ya.' ¹² M yeti ya ne ye, saria kadib daar la li na toe n tis teñkan dim n gat Sodom tej."

Teens bane pu niñ Yesu yadda la yela

(Mateo 11.20-24)

¹³ "Woo, Korazin ne Besaida dima, li na toe n tisi ya. Tuum titada line daa niñi ya sa'an la, ya'a daa niñin ne Taya ne Sidon teensin ba naani tiakini ba tuumbe'edin ka yeen boto fuud n zin'in tampeligimin n pa'al ye ba

tiakeya. ¹⁴ Ka saria kadib daar la li ku toe n tis Taya ne Sidon dimi n paae yanama. ¹⁵ Ka yanam Kapeenum dima, ya ten'es ye ya na du n ti paae saazugo? Ayei, ya na sig ku'um zin'igin."

¹⁶ Ka Yesu yel o nya'andolib la ye, "One wumi ya pian'ad wum ne man pian'ad, ka one ki'isi ya, ki'is ne man. Ka one ki'isi man la ki'is ne one tum man la na."

Nya'andolib piisyopoi la n leb na la yela

¹⁷ Ka dap piisyopoi la yu'un leb na ne sumalisim n yet ye, "Zugsoba, hale ti nyañ kikiris fu yu'ur la zug."

¹⁸ Ka Yesu lebisi yeli ba ye, "M nye ka Sutaana naane arazana ni n lu wenne saa yiti iank si'em la. ¹⁹ Gosimi ya, m tisi ya panj ye ya noom namis ne wiigi hale ka nyañ dataa la ne o panj wusa ka si'elsi'el kae' na daami yaa. ²⁰ Ka la'am ne wala da ke ka ya sunya malis yaname nyañ kikiris la zugo, amaa ke ka ya sunya malis ne ya yuda sob arazana ni la zug."

Yesu n maal sumalisim la yela

(Mateo 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Sanjan la ka Siig Sunj la ke ka Yesu sunf malis ka o yet ye, "M Ba' one so'e arazana ne dunia la, m pu'us uf bareka ne fun sua' yelbama ka gbaunmi'idib ne mi'ilim dim zi' li, ka lee nie li n pa'al bibibis la. Asida, m Ba', ne'erja a fu boodim sunj la zug."

²² "M Ba' tisi m si'el wusa. Ka so' zi' Biig la a so'o, asee Ba' la, ka so' me zi' Ba' la a so'o, asee Biig la, ne ban ka Biig la bood ye o nie n pa'ali ba la."

²³ Ka Yesu fendigi gosi o nya'andolib la ka yeli ba baanlim ye, "Yelsum bene bane ka ba nini nyet yanam nyet si'el la. ²⁴ Ka m yeti ya ye, Wina'am nodi'esidib ne na'anam bedego da bood hale ye ba nye li ka pu nyee, ka bood ye ba wum line ka ya wum la ka pu wum."

Samaritan ninsunj la siilinj

²⁵ Ka wada pa'an so' due zi'e ye o mak Yesu, ka yel ye, "Pa'ana, m na niñ wala ka nye nyovur line ka'a naare?"

²⁶ Ka Yesu lebis n yel o ye, "Bo ka ba sob Wina'am wada la ni? Fu karem ka li gbin a bo?"

²⁷ Ka o lebis o ye, "Nonjimi fu Zugsob one a Wina'am ne fu sunf wusa, ne fu siig wusa, ne fu panj wusa, ne fu ya'am wusa, ka nonj fu taab wenne fun nonj fu meñ si'em la."

²⁸ Ka Yesu lebis o ye, "Fu yel su'unja. Niñim wala, ka fu na voe."

²⁹ Ka on bood ye o pa'al ye o ane ninvosunj la, o bu'os Yesu ye, "Ano'one a m tiraana?"

³⁰ Ka Yesu lebis o ye, "Dau so' daa yi Jerusalem tejin n ken Jeriko tejin. Ka faandib gin' o ka yeesi o fuud, ka bu' o koosir, ka bas o ka keñ. ³¹ Ka li niñ nyalima ka Wina'am maalmaan yinni dol suekaña. Ka on nye o la,

o biene gaad ka bas o. ³² Ala men ka Wina'am maal-
maan surjid kena nye o ka bie n gaad ka bas o.

³³ Amaa Samaritan nid (on buudi ka Jew dim kis) daa
kena nye o, ka zo o nimbaanlig, ³⁴ ka kenn o sa'an na
ka zaŋ kpaam ne daam bu'e niŋ o fen'ed la ka viligi ba,
ka zaŋ o n ban'al o buŋ zugin mor o keŋ saan yir n gos
o yela. ³⁵ Ka beug nie, ka o yiis anzurifa ligidi ayi n tis
saan yir gur la, ka yel o ye, 'Gosim o yela. Ka ligidi la
ya'a po'og, m ya'a ti leb na, m na yo uf.' "

³⁶ Ka Yesu bu'osi o ye, "Nidib atan' nwa, ano'on ka fu
ten'es ye o niŋ dau kan ka faandib gin' la wuu o ane o
tiraana?"

³⁷ Ka wada pa'an la lebis ye, "One zo o nimbaanlig
la."

Ka Yesu yel o ye, "Kem, ka me niŋ ala."

Meeri ne Marta la yela

³⁸ Ka ban daa ken la, Yesu daa ti kpen' tenbil si'a ni.
Ka po'a one ka o yu'ur buon ye Marta di'e ba o yin.

³⁹ Ka o mor pitu, ka o yu'ur buon Meeri. Ka Meeri zin'in
Zugsob la tuon n kelisid o pa'alug la.

⁴⁰ Amaa tuuma la daa galis n tis Marta bedego, ka o
keŋ Yesu sa'an n yel o ye, "M Zugsoba, li pu daam uf
ne m pitu la ke ka man tumi m kon'o kon' la? Yelim o
ka o kena surji m."

⁴¹ Ka Zugsob la lebis n yel o ye, "Marta, Marta, si'el-
nam bedego daami fu suunr. ⁴² Amaa bun yinni ma'aa
a su'um ye fu paam. Meeri gaŋ bunsuŋ, din ka ba ku
maligim di'e o nii."

Wina'am sosug pa'alug yela

(Mateo 6.9-13; 7.7-11)

11 Yesu daa sosid Wina'am zin'isi'a, ka on ti naae
la, o nya'andolib la yinni yel o ye, "Zugsoba,
pa'alimi tiname na sos Wina'am si'em wenne Joon ne
pa'al o nya'andolib si'em la."

² Ka o yeli ba ye, ya ya'a sosid, yanam yelim ye,
"Ti Ba',

kel ka fu yu'ur nye pian'asuŋ,
ka ke ka fu na'am kena.

³ Tisimi ti dabisir wusa ne li diib,

⁴ ka yiisi ti taal n bas,

ka tinam me ke bane tumi ti taal la n bas.

Ka da ke ka ti kpen' makir pooginee."

⁵ Ka o yeli ba ye, "Ano'one be ya sa'an n mor o zua,
ka o na keŋ o ni yu'uŋ tisoos, n yel o ye, 'M zua, tisim
sa'apela atan', ⁶ ka m zua yi suer zug n sigi m na, ka m
ka' si'el na tis o ka o dii."

⁷ "Ka one be doog poogin la lebis yel o ye, 'Da daami
ma, ka m yoo m za'anoor ka m digne ne m biis, ka ku
nyaje due n tis uf fun bood si'ela.' ⁸ Amaa m yeti ya ye,
o ya'a pun ku nyaje due n tis o si'ela ban a zuod la zu-

go, o na due n tis on bood si'el la, bozugo on pu zo
nyan ne sosug la zug.

⁹ "Ka m yeti ya ye, sosimi, ka ya na di'e. Iemi, ka ya na
nye. Kabirimi, ka ba na siak ka yo'og n tisi ya. ¹⁰ Bozu-
go, on wusa sos na di'e. Ka one ied na nye. Ka one
kabirid, ba na yo'og n tis o.

¹¹ "Ano'one be ya soogin nwa, ka o biig ya'a sos ziŋ,
ka fu zaŋ waaf n tis o? ¹² Bee o ya'a sos gel, ka fu zaŋ
naŋ n tis o? ¹³ Yanam bane a nimbe'ednam la ya'a baŋ
ye ya zaŋ piini line a su'um n tis ya biis la, ya Ba' one
be arazana ni niŋid line a su'um n gat yanam la ka na
zaŋi o Siig Surŋ n tis nimbane sosid o la."

Yesu ne Beelzebul la yela

(Mateo 12.22-30; Maak 3.20-27)

¹⁴ Ka Yesu da kat kikirig kane da a gik, ka kikirig la da
yi ka dau gik la yu'un pin'il pian'ad ka li pak nidib la.

¹⁵ Ka nidib la sieba yel ye, "O kat kikiris la ne Beelzebul
one a kikiris na'ab la paŋ." ¹⁶ Ka sieba bood ye ba mak
o gos, ka ye o maalim tuum nyaluŋ si'a line yi arazana
ni na ka ba nye.

¹⁷ Ka on baŋi ba potenda la, ka yeli ba ye, "Na'ab
so'olim dim ya'a nwa'as ne taaba n welig, so'olim kan
na sa'am. Ala men yir mekama me ya'a mor weligir li
me wa'ae ne sa'uŋun ¹⁸ Ka weligir ya'a be Sutaana
na'am so'olimine li ye li niŋ wala zi'ene? Yanam pun ye
mam kat kikiris ne Beelzebul paŋ. ¹⁹ Ka mam ya'a kat
kikiris ne Beelzebul paŋa, ka yanam nya'andolib la
mor bo paŋi kati ba? Dinzugo ya nya'andolib la na kadi
ya pian'ad la saria. ²⁰ Ka li ya'a ane Wina'am paŋ ka m
more kat kikiris, alaa Wina'am so'olim la paae ya.

²¹ "Ka dau kane mor paŋ ya'a ti'eb su'uŋa ne o bu-
daalim la'adi guri o yir la'ade, si'el si'el ku bodige.

²² Amaa one mor paŋi gat o ya'a kena zabi nyaŋ o, o
na faaenn o zaba la'ad ban ka o ti'eb la yiiga, ka nyaan
faaenn o yir la'ad la keŋ ka ba pudug.

²³ "Ka on mekama pu be ne ma kisimne ka on meka-
ma pu la'ased ne m la, widigidne."

Kikirig yiib ne li lebug la yela

(Mateo 12.43-45)

²⁴ Ka Yesu lem ye, "Kikirig ya'a yi nid sa'an o dolisidne
pipirigin n ied zin'ig ye o be, ka o ya'a ie zin'ig la
gu'uŋ, o yetne ye, 'M na lebne m yikudug kan ka m yi
na la.' ²⁵ O ya'a leb na nyene ka li piis nyain n maal ven-
liŋa n digil, ²⁶ o wa'ene n mor kikiris ayopoi bane tu-
umbe'edi gat on meŋ din la na ka ba kpen'e pe'es o
anina, ka sarŋkan la, dau kaŋa beilim yu'un na maligim
a be'ede gaad o yiigin beilim la."

Sida yelsum la yela

²⁷ Ka Yesu n yel ala naae la, ka po'a so' pian' bedego nidib la sisoogin ye, "Yelsum na be ne po'a kane du'a uf ka mo'as uf la."

²⁸ Ka Yesu lebis yel ye, "Yelsum lee na be ne bane wum Wina'am pian'ad ka more li."

Nyalima tuuma boodim la yela

(Mateo 12.38-42; Maak 8.12)

²⁹ Ka nidib maligim paasid la ka Yesu yel ye, "Zumaan be'ed nwa dim ane bane ied tuum nyalun, amaa ba ku lem nye tuum nyalun si'a, asee Wina'am nodi'es Jona tuum nyalun la ma'aa. ³⁰ Ka wenne lin da nin Jona si'em la ka li lieb zabin n tis Nineve tej dim la, ala men ka Ninsaal Biig la me a zabine n tis zumaan ka'ja dim. ³¹ Ka saria kadib daar la po'ana'ab one da yi Seba tejn la na, na due n zerig zumaan ka'ja nwa dim ba tuumbe'ed yela. Bozugo o da yine hale lallisa na ye o kelis na'ab Solomon ya'am pian'ad la, amaa one gat Solomon be kpela. ³² Ka Nineve dim me na due saria kadib daar la n zerig zumaan ka'ja nwa dim ba tuumbe'ed yela. Bozugo ban da tiake ba sunya ka bas tuumbe'ed, Jona da mool Wina'am pian'ad la. Ka gosi-ma, so' be kpela n gat Jona.

Ningbina n a nyain la yela

(Mateo 5.15; 6.22-23)

³³ "So' ku nyu'e fitla ka zaji su'a bee noki li n pibil ne peogo, amaa o nokidne n sun'ul si'el zug ka li nie nyain n tis bane kpen'ed la. ³⁴ Ya nini aa ya ningbina fitla, ka ya nini ya'a a su'u'ja, ya ningbina wusa a nyain, ka ya nini ya'a ka'a su'u'ja, ya ane lik biridi. ³⁵ Dinzugo banjimi ka ya ningbina wusa line nie nyain la da lieb lika. ³⁶ Ka ningbina wusa ya'a nie nyain ka lua si'a ka'a lika, li wusa na nie nyain, wuu fitla nie si'em n tisid nidib la."

Yesu n zerig Farisee dim ne wada pa'anib la yela

(Mateo 23.1-36; Maak 12.38-40; Luuk 20.46)

³⁷ Ka Yesu n da nam pian'ad la, ka Farisee dim nid yinni buol o ye, o kena ka ba la'am di. Ka o kpen'e zin'in ye ba di. ³⁸ Ka li pak Farisee nid la on nye ka Yesu pu pie o nu'use ka nyaan di la.

³⁹ Ka Zugsob la yel o ye, "Yanam Farisee dim piesidne ya nwama ne ya laas nya'an, amaa ka ba poogin lee pe'elne dian'ad wenne ya sunya pe'el ne faaung ne tuumbe'ed si'em la. ⁴⁰ Zon na! Li ka'ane Wina'am one maane li nya'an la me maane li poogin nee? ⁴¹ Nokimi line be nwama la ne laas la poogin la n tis noj dim ka si'el wusa na lieb nyain n tisi ya."

⁴² "Woo! Farisee dima, li na toe tisi ya. Bozugo zenvaand line la'am pu nara, hale ne dine ka ya nye wusa

ya pudugid zin'is piiga ka zanjid yinni n tisid Wina'am ka lee pu tum yel sida ne Wina'am n noj si'el la. Bama narin ye ya ninjin hale ne tuumsuma sieba.

⁴³ "Woo! Farisee dima, li na toe tisi ya. Ya bood zin'isuma la'asug doodin hale ka bood na'asi pu'usum da'asin.

⁴⁴ "Woo! Yanam, bane wenne yaad line naalim ne tej ka nidib noodi ba zuti gat ka zi' ye yaad be anina."

⁴⁵ Ka wada pa'an yinni yel o ye, "Pa'ana, fu ya'a pian'ad ala, fu la'am po'ogidne ti wusa."

⁴⁶ Ka Yesu lebis ye, "Woo! Yanam bane a wada pa'ani-ba, li na toe tisi ya. Ya pa'an wada la ka li wenne zete-bisa ka ya ziil nidib, ka yanam men lee pu si'isidi li ne ya nu'ubila.

⁴⁷ "Woo! Li na toe tisi ya. Yaname meed nodi'esidib bane ka ya yaanam da ku la yaad la. ⁴⁸ Ka yaname meed ban ku sieba la yaad la, pa'al ye ya siaki ye ya yaaname da tum si'el la a su'um. ⁴⁹ Dinzug ka Wina'am one mor ya'am la yel ye, 'M na tum nodi'esidib ne Tumtum nib tisi ya, ka ya na ku sieba ka na namis sie-ba,' ⁵⁰ ka zumaan ka'ja nwa dim na di'e ba tuumbe'ed namisug ban da ku nodi'esidib hale dunia pin'ilugin sa la, ⁵¹ ka li pin'ilne Abel kuubin la n ti paae Zekaria kuub sa'ja, one ka ba kuu o maan maalug bimbim zug la ne Wina'am zin'isun tej suk la. Ka asida ka m yeti ya ye, zumaan ka'ja dim na nye namisug li wusa yela.

⁵² "Woo! Yanam bane a wada pa'anib, li na toe tisi ya. Bozugo ya kpiank banjir saafi la ya sa'an, ka yanam men pu kpen'eda, ka me gin nidib bane mood ye ba kpen'e la."

⁵³ Ka Yesu toomi anina ka gbaunmi'idib ne Farisee dim pin'il n boodi o noorin ka bu'osid o bu'osa bedego. ⁵⁴ Ka bood ye ba bend o, ka o noor ti fan' pian' pian'abe'ed ka ba gban' o.

Zam dim sa'alug la yela

(Mateo 10.26-27)

12 Ka sanjan la ka nidib maligim la'ase mik hale ka ba nood taaba noba, ka Yesu yeli o nya'andolib la ye, "Gu'usimi ne ya men ne Farisee dim dabin line a zam tuuma la. ² Line wusa ka ba pibil la na ti pibig, ka line wusa me sua' la na ti nie paalo ni. ³ Ka lin wusa ka ya pian'a likin la, ba na wumi li nintanjin, ka lin ka ya nya'am doodin la, ba na ti pian' li bedego nidib wusa ni."

One ka ya na zot la yela

(Mateo 10.28-31)

⁴ "M zuanama, m yeti ya ye, da zoti dabiem ne bane kuud ningbin ma'aa ka lee ku nya'je nin si'el pa'as laa. ⁵ Amaa m na pa'ali ya one ka ya na zo. Li ane Wina'am one na nya'je ku, ka li nya'an ka o lem mor pan kane na tun'e kpen'esi ya bugum tejn la. Eenn, asida zomi-

ni Wina'am. ⁶ Ba pu kuosid niimbibisa ayi'ija ne ko-biree? Hale Wina'am pu tamidi yinni yelle. ⁷ Hale ne ya zuobid men, Wina'am mi' ba wusa kalli a si'em. Dinzugo da zoti dabiem; ka Wina'am nonji ya n gat niis la babiga."

Kiristo siakir ne o ki'isug la yela

(Mateo 10.19-20, 32-33; 12.32)

⁸ "Ka m yeti ya ye, one mekama siak yel nidibin ye man Yesu Kiristo one a Ninsaal Biig la so'e o, m me na niñ o ala Wina'am maleknam la tuon. ⁹ Ka one mekama ki'isi m nidibin, m me na ki'is o Wina'am maleknam la tuon. ¹⁰ Ka one mekama po'og mam Ninsaal Biig la, Wina'am na di suguru ne o ka yiis o tuumbe'ed la n bas, amaa one mekama n sa'am Wina'am Siig Sunj la yu'ur, Wina'am ku yiis o tuumbe'ed la base.

¹¹ "Ba ya'a gban'e ya kej la'asug doodin ne na'anam tuon la'am ne kpi'emnam tuon na, yanam da ke ka yaname na lebis si'el bee yaname na pian' si'el yela paki yaa. ¹² Bozugo Wina'am Siig Sunj na pa'ali ya yaname na pian' si'el sanjan la."

Arazak daan one ka' ya'am la yela

¹³ Ka nid yinni one be nidib bedego la sisoogin, yel Yesu ye, "Pa'ana, yelim m bier la, ka o pudug faar la n tisi man m din."

¹⁴ Ka Yesu lebis n bu'os o ye, "Ano'on tisi m noor ye m tu'a antu'a ka pudug faar n tisi ya?" ¹⁵ Ka Yesu yeli ba ye, "Banjimi, ka gu'usi ya meñ ne line a fufum wusa, bozugo li ka' ye nid naan mor araza'as bedego la zug ka o na mor nyovure."

¹⁶ Ka o siilimi ba siiliñ nwa ye, "Dau daa be, n a arazak daan. Ka o poog zood maal bedego. ¹⁷ Ka o ten'es o poten'erin ye, 'Paalo kae' ka m na su m zood laa. Dinzug m na niñ wala?"

¹⁸ "Ka o yel o meñ ye, 'M mi' man na niñ si'em. M na nwa'e m buya la n me buya line yalim n su m ki la ne m si'elnam la wusa, ¹⁹ ka yu'un na yeli m meñ ye, m sunf ma'eya. M na di ka nu bedego, bozugo m mor diib bedego dine na diis m yuma bedego.'

²⁰ "Ka Wina'am yel o ye, 'Zoluga, yu'unj kaña nwa m na buol fu siig ka li yi fu ni. Ka ano'on na so'e la'ad bane ka fu maal la?'"

²¹ Ka Yesu lem yel ye, "Ala men ka li na niñ ne bane bood araza'ase digin ba meñ yela, ka lee pu mor Wina'am yir araza'ase."

Wina'am n gosi ti yela si'em la yela

(Mateo 6.25-34)

²² Ka Yesu yeli o nya'andolib la ye, "Dinzug ka m yeti ya ye, da ke ka ya beilim yela paki ya ne lin ka ya na di yela, bee fuud lin ka ya na ye' n lusi ya ningbina yelle.

²³ Nyovur yela gat diib, ka ningbinj yela me gat fuud.

²⁴ Ten'esimi gosi niise. Ba pu but bee buna, ka me pu sua'ad diib zin'isi'a bee suud buya nii, ka la'am ne wala, ka Wina'am diisidi ba. Ka tinam pu gat niis la noor piiga ne abuyi bee? ²⁵ Ka ano'one be ya soogin ka o nyovur yela pak o ka ne'e na tun'e ke ka o tugisi o nyovur dabisir bi'ela? ²⁶ Ka o ya'a ku nyanje niñ bun line pu toe nwa, o ye o niñ wala ne bane kpi'em la?

²⁷ "Ten'esimi tipuum venla la yela, ban nobugid si'em. Ba pu tumma bee wugid fuud n yeeda, amaa m yeti ya ye, hale baa na'ab Solomon na'am la'ad n venl si'em la wusa, li pu venne paae tipuum la yinni mene. ²⁸ Yanam bane ka ya yadda niñir pu zu'e, Wina'am ya'a ket ka mood venl su'uñja wenne li yene fuvenliñ ne, ka li be zina ma'aa ka beug ka ba vaa li n los bugumin, o ku gosi ya su'uñja n gaad ala bee? Ya yadda niñir pood hale. ²⁹ Da iedi line ka ya na di bee line ka ya na nuu, bee more potenda ka li yela paki yaa. ³⁰ Dunia dim wusa ied ne'enam, ka ya Ba' Wina'am mi' ye ya boodi ba. ³¹ Line gaad wusa, iemini Wina'am na'am so'olim la, ka o na zañ bamanami n pa'asi ya.

Kpa'am line be arazana ni la yela

(Mateo 6.19-21)

³² "Yanam yadda niñidiba, da zot dabiem; ka li ane ya Ba' boodim ka o na tisi ya o so'olim la. ³³ Kuosimini yaname mor si'el wusa, n tod bane a nonjdim, ka iene ligidi buoris bane ku kudug ka aanse n tisi ya meñ ne kpan'am line be arazana ni ka pu mor sa'uñj la, ka na'ayiis ku paae zuu, ka yala me ku paae sa'am.

³⁴ Bozugo, ya kpan'am n be si'ela, anina ka ya poten'er me be.

Tumtumrib bane zi'e ka gu'usid la yela

³⁵ "Ti'ebime n nyu'e ya fitlanam n zi'el, ³⁶ wenne dap bane gur ye ba zugsob naan po'adiir di'ema zin'igin kul na n buol ka ba yo'og gam to'oto si'em la. ³⁷ Yelsum na be ne tumtumrib bane ka ba zugsob paae na ka ba zi'e gur o la. Asida ka m yeti ya ye, o na ke ka ba zin'in ka o meñ kena n todi ba diib. ³⁸ O ya'a ti kul na hale ka li ane yu'uñj tisoose bee beugo bood niere, ka nye ka o tumtumrib la kpelim gur o, ba na nye yelsum. ³⁹ Ala men, banjimi ne', ye yidaan ya'a mi'in saña kan ka na'ayiig naan zuun o, o naan ti'ebin hale gurin o yir ka ku gbise ka na'ayiig la ku nyanje kpen'e zuun oo. ⁴⁰ Yanam meñ me ti'ebimi ka zi'e su'uñja, ka Ninsaal Biig la kenne saña kane ka so'o so' zi'isige."

Sida bee ziri tumtum la yela

(Mateo 24.45-51)

⁴¹ Ka Piita bu'os o ye, "Zugsoba, fu siilim ne tinam bee so' mekama wusa?"

⁴² Ka Zugsob la lebis ye, "Ka ano'one a yisob tumtum kpeenm ka a ya'am ne sida soba? Li na ane on ka o

zugsob na zaŋi o yir ben wusa n gu'ul o ye o tisi tum-tumnib la ba diib saŋa kan nar wusa. ⁴³ Yelsum na be ne tumtum kpeenm kan ka o zugsob la ya'a kul na nye ka o tum wenne on yel si'em la. ⁴⁴ Asida ka m yeti ya ye, o zugsob la na ke ka o tumtum la lieb kpeenm n guri line wusa ka o so'e la. ⁴⁵ Amaa tumtum kpeenm kan ya'a yeli o sunfin ye, o zugsob ku kul to'o naa, ka pin'ili bu'ud dap ne po'ab bane a tumtum n be yin la, ka dit ka nuud hale n ti kool, ⁴⁶ o zugsob la na kul saŋkan ka o zi' ka li na libig o. Ka o zugsob la na saans o hale ka la'as o ne bane pu niŋ yadda la.

⁴⁷ "Ka tumtum kane mi' o zugsob boodim ka pu niŋi dolisi o boodim la ka pu ti'ebe, ba na bu' o hale.

⁴⁸ Amaa tumtum one pu baŋ o zugsob boodim ka lee tum line pu nara ba na bu' o ne bi'ela. One ka ba tis o ka li zu'e, ba me mor poten'er ye o na lebis line zu'e, ka one ka ba gu'ul bedego, ba me na mor poten'er ye o na lebis hale bedego men."

Yesu na mor nwa'asug na la yela

(Mateo 10.34-36)

⁴⁹ "M kena ye m zaŋne bugum lob dunia nwa zugin, ka m bood ye li pun ditin sa. ⁵⁰ Amaa yiiga asee m namis hale ti paae li ben ka nyaan paam sumalisim. ⁵¹ Ya ten'es ye m more sumalisim kenn dunia ni naa? Ayei, m yeti ya ye, m lee more weligir na. ⁵² Ka nannan-na kudum wa'ae sa, yir yinni ni, nidiba anu ya'a be, weligir na be. Ka nidiba atan' na kis nidiba ayi, ka nidi-ba ayi na kis nidiba atan' la. ⁵³ Ka dau na kisi o dakoonr, ka o dakoonr me na kisi o saam. Ka po'a na kisi o po'ayua, ka po'ayua me na kisi o ma. Ka bipo'a na kisi o dayaam, ka o dayaam me na kisi o bipo'a la."

Saŋa baŋir la yela

(Mateo 16.2-3; Maak 8.11-13)

⁵⁴ Ka Yesu yel nidib la ye, "Ya ya'a nye saŋbaunŋ ya tuon ka li sobugi okidi tu'ae ya, ya yetne ye saa na ni, ka li sid ni. ⁵⁵ Ka ya'a lem nye ka pebisug da'ad ya dagobug baba na ya yetne walusug na kena, ka li sid niŋ ala. ⁵⁶ Zam dima! Ya maki dunia ne saŋbaunŋ, ka mi' li saa beilim ne li ka'alim saŋa, ka lee niŋ wala n zi' nannanna nwa yela?"

Yela koosug la yela

(Mateo 5.25-26)

⁵⁷ "Bo ka ya meŋ ku tun'e baŋ ye ne'eŋa nwa dol suere? ⁵⁸ So' ya'a mor antu'a ne uf ka ya dol taaba n wa'ae koto ni, kpe'eŋimi fu meŋ ka ya koos yel la sueren, ka li ya'a ka' ala ka li paae saria kat la sa'an on me na tolis uf n tis poluŋ ka on me mor uf n keŋ kpar sarega ni. ⁵⁹ Asida ka m yet uf ye, fu ku nyaŋe yi naa, asee ka fu yo fu sam la wusa hale ka kobir ku kpelim, ka fu naan nye suer."

Tuumbe'edin tiaker la yela

13 Ka saŋkan la ninsieba da be ani ka yel Yesu, Galilee dim yela, bane ka Pilate da ku, ban da maal maan n tis Wina'am ka ba ziim gendig ne maana ziim la. ² Ka o lebisi ba ye, "Ya ten'es ye Galilee dim ban ka ba ku nwa la, da a tuumbe'ed dimi n gat Galilee dim bane kpelim la, ban namis namiskaŋa nwa zugoo? ³ Ayei, m yeti ya ye, asee ka ya tiake ya sunya tuumbe'edin, ka ya'a ka' alaa, ya me na bodig. ⁴ Ya me tenri Jerusalem nidib piiga ne ayi'ina la yela, bane ka Siloam yir kane me' tugis agol la da lu diinli ba n ku si'em la. Ya ten'es ye ban da ane tuumbe'ed dim n gat bane da kpelim n be Jerusalem laa? ⁵ Ayei, m yeti ya ye, asee ka ya tiake ya sunya tuumbe'edin, ka li ya'a ka' alaa, ya me na sa'am."

Kekaŋ line pu wel wela la siilij

⁶ Ka o yeli ba siilij kaŋa ye, "Dau so' more kekaŋ, o ti-is lombo'ogin, ka kena ye o pun'e kekama la ka pu nyee. ⁷ Ka yel lombo'ogur la ye, 'Gosima, yuma atan' nwana ka m ken ka pu nye kekama kekaŋ nwa nii, hale baa yinni m pu nyee. Nwaami li bas, ka li sa'amidne tenŋ zaalim.'

⁸ "Ka o lebis o ye, 'Zugsoba, keli li yuum kaŋa ma'aa, ka m na kua li gbinin ka bo bugulim n bas, ⁹ ka yuum ya'a paae ka li wel, li a su'um, ka li ya'a pu lem wel ya'ase, fun on yu'un kuu li.'"

Yesu n ti'eb po'a vu'usum daar la yela

¹⁰ Li da ane vu'usum daar yinni ka Yesu be la'asug doogin n pa'an nidib. ¹¹ Ka po'a yinni be anina one ka kikirig dol o ka o pu nye laafe yuma piiga ne anii, ka pond ka ku nyaŋe due o meŋi zi'e sapii. ¹² Ka Yesu nye po'a la ka buol o ka yel o ye, "Po'aa, fu ban'a la bas uf." ¹³ Ka noki o nu'use n pa'al po'a la zugin, ka aniŋa yim ka ban'a la bas po'a la ka o kpelim tienn sapi ka zun'od Wina'am yu'ur.

¹⁴ Ka la'asug doog kpeenm suunr pelig ne Yesu on ti'eb po'a la vu'usum daar la zug. Ka yet nidib la ye, "Daba ayuobu bane be la ane tuuma dabisa, ka tuuma wusa naan pun tum naae. Ba kemi dabis ban na n ti'e-bi ba meŋ ka lee da ken vu'usum daar na n ti'ebidi ba meŋa."

¹⁵ Ka zugsob la lebisi ba ye, "Zam dimaa! Vu'usum daare, ya yinni yinni pu idigidi ya lolis bee ya bumisi ba doodin kenne nulisidi ba ku'om? ¹⁶ Ka po'a kaŋa nwa one a Abraham yaanŋ ka Sutaana lo yuma piiga ne anii nwa la, li pu nar ye m idig o vu'usum daare?"

¹⁷ Ka on yel ne'eŋa nwa la ka li kpen'es bane ki'isid o la nyan, ka nidib la sunya ma'ae ne o tuum nyalima bane ka o niŋ la.

So'od biili la siilin

(Mateo 13.31-32; Maak 4.30-32)

¹⁸ Ka Yesu bu'os ye, "Wina'am na'am la wen wuu bo? Ka m na zanj bo n mak ne li? ¹⁹ Li wen wuu so'od biili line ka dau budi li o lombon'ogin ka li nobugi kilim tiig. Ka niis kena n tee ba teedi li wila ni."

Dabin la siilin

(Mateo 13.33)

²⁰ Ka o lem yel ya'as ye, "Bo ka m na zanji mak ne Wina'am na'am? ²¹ Li wen wuu po'a mak bodobodo zom tansilabeda atan' n gendig dabin ka li uk si'em la."

Za'anoor kane pood la yela

(Mateo 7.13-14, 21-23)

²² Yesu n ken Jerusalem la o daa bunjid tej titada ne tenbibisin n pa'an nidib. ²³ Ka so' bu'os o ye, "Zugsoba, ka nidib bi'ela ma'aa ye ba nye faangir bee?"

Ka o lebisi ba ye, ²⁴ "Kpe'enji ya meŋ ye ya kpen' za'anoor kane pood ni, ka m yeti ya ye, nidib babiga n zigid kpen'eb ka ku nyaŋe. ²⁵ Ka sanja ya'a paae, yisob la na due n keŋ yo yanjir la, ka ya na kena zi'e yiinje kabiridi n yet ye, 'Zugsoba, yo'ogum ka ti kpen'."

"Ka o na yel ye, 'M zi' yaname yi si'el naa.'

²⁶ "Ka ya yu'un na pin'ili n yet ye, 'Li ka' tinam ne fun daa la'am dit ka nuudaa, ka fu kenne ti tenjin n pa'anaa?"

²⁷ "Amaa o na lem yeli ya ye, 'M zi' yaname yi zin'isi'a naa, dinzugo toomini m sa'an yanam bane a tuum-be'ed dim la.'

²⁸ "Ka yanam yu'un ti nye ka Abraham ne Isaak ne Jakob ne Wina'am nodi'esidib la ka ba be Wina'am na'amin, ka ba lee kat yaname bas ka ya na kum ka ga'adi ya nyina. ²⁹ Ka nidib na yit teens bane be lallisa na kena zin'in di diib Wina'am so'olimin la. ³⁰ Gosimiya, bane a yiiga dim la na yuolim, ka bane yuolim la na a yiiga dim."

Yesu n noŋ Jerusalem dim si'em la yela

(Mateo 23.37-39)

³¹ Ka sanjan la ka Farisee dim sieba kena yel Yesu ye, "Toom kpela, ka Herod boodne ye o ku uf."

³² Ka o lebisi ba ye, "Kemi n yeli ya'am be'ed sob la ye, 'Gosima, m na kat kikiris yiis nidibin ka lem ti'eb nidib zina nwa ne beug ma'aa, ka daba atan' daar la ka m nae m tuuma la wusa.' ³³ Amaa ne wala sa m kudun ku gu'uŋe m ken la zina, ne beug ne daar, bozugo li pu nar ye ba namis Wina'am nodi'esi n kuu o zin'isi'a ka li ya'a ka' Jerusalem nii.

³⁴ "Ou Jerusalem dima, Jerusalem dima, ya kuud Wina'am nodi'esidib ka lobid bane ka Wina'am tumi

ba ya sa'an la ne kuga. Noorim babiga sa ka m bood ye m la'ase ya gumm wuu nonya'anji umi o biise o kpukpama ni si'em la ka ya pu siakida. ³⁵ Gosimi ya, m na basi ya yiri n tisi ya ka li lieb dabooŋ, m lem yeti ya ye ya kudun ku lem nyee ma, asee ka ya ti ye, yelsum be ne one kenna ne Zugsob la yu'ur."

Yesu n ti'eb dau vu'usum daar la yela

14 Li da ane vu'usum daar yinni ka Yesu keŋ ye o di ne Jew dim kpeenmnam yinni one a Farisee nid, ka ba gosid o. ² Ka ba nye ka dau so' be anina ka o ningbin mod. ³ Ka Yesu pian'ad ne wada pa'anib ne Farisee dim la ka bu'os ye, "Li dol suer ye ba ti'eb nidib vu'usum daar bee li pu dol suere?" ⁴ Ka ba lebi fon' a baanlim. Ka o ti'eb dau la ka ke ka o keŋ kul.

⁵ Ka o bu'osi ba ye, "Ano'one be ya ni ka o bunj bee o lolug na lu bulugin vu'usum daar ka o ku zo to'oto n keŋ yaae o?" ⁶ Ka ba mak ye ba lebis o gu'uŋ.

Sumnjir di'ema ni la yela

⁷ Ka on nye ka sieba ganj ninsoma zin'isa n zin'in la, ka o yel nidib bane dit la siilin ye, ⁸ "So' ya'a more po'adiir di'ema ka buol uf, fun da paae n kpelim zin'inid ninsoma zin'isa nii, ka daasi'eree o me buol so' ka o gat fun. ⁹ Ka on kane buoli ya wusa la na kena yel ye, 'Duom ka nya'al zin'ikaŋa.' Sanjan la ka fu yu'un due ne nyan n keŋ zin'in tadimnam zin'igin la. ¹⁰ Amaa so' ya'a buol uf, kem zin'in nya'anj ka one buol uf la ya'a kena nye uf, ka yel ye, 'M zua, zin'inim tuon.' Anina ka fu yu'un na nye zun'or ne na'asi, nimbane ka fu la'am zin'i la tuon. ¹¹ On mekama ye o du'osi o meŋ ba na sie o, ka on mekama sie o meŋ, ba na du'os o."

¹² Ka Yesu yel one buol o diibin la ye, "Fu ya'a maal nintan diib be yu'uŋ diib, da buoni fu zuanam bee fu ba'abiis bee fu nidib bee fu kpan'a taab bane a fu kpi'ese, bozugo ba me na ti maal ala daar si'a ka me buoli ya n lebisi li sam. ¹³ Amaa ya ya'a maal di'ema, buolimi noŋ dim ne ponda ne wabis ne zunzoos, ¹⁴ ka ya na nye yelsum, bozugo ba ku nyaŋe yoo li sam nee. Ya sam yoob ane yelsida kum vu'ugir daar la."

Di'em tita'ar la siilin

(Mateo 22.1-10)

¹⁵ Ka ban la'ase zin'i diibin ne Yesu la, ba wum on yel si'el la, ka nid yinni yel o ye, "Yelsum bene one na di diib Wina'am so'olimin la."

¹⁶ Ka o lebis o ye, "Dau da be sanjsi'a ka maal diib be-dego ka yel nidib bedego ye ba kena di. ¹⁷ Ka diib la diib sanja paae ka o tumi o tumtum la ye o kem nimban ka o yel la ye, 'Kemi na ka m ti'eb diib guri ya.'

¹⁸ "Ka li wenne ba niŋne noor yinni ne, n yet lin paki ba si'em n sosid suer. Ka yiiga sob la yel o ye, 'M

da'ane kariyaunj ka sosid suer ye m keŋ gosi lin a si'em.'

¹⁹ "Ka yinni yel o ye, 'M da'ane na'akuoda piiga ka bood ye m maki ba kuobo gos, dinzugo tisi m suer ka m keŋ.'

²⁰ "Ka nya'al ka oŋa la me ye, 'M nye ne po'asaan, lin ka m ku nyaŋe kenaa.'

²¹ "Ka tumtum la lebi n nok ne'eŋa n tu'asi o zugsob la. Line a o sunf pelig ya hale ka o yeli o tumtum la ye, 'Yim to'oto keŋ teŋ poodin sueya ni ne pal yalima ni n dol noŋ dim ne ponda ne zunzoos ne wabis na.'

²² "Ka tumtum la yel ye, 'M zugsoba, fun ye m niŋim si'em la m niŋeya, amaa ba pu zu'e n sia'alee.'

²³ "Ka zugsob la yeli o tumtum la ye, 'Yim keŋ poodin sueya ni ne sueraadin n kpe'eŋi fu meŋ ka nidib la sia'al. ²⁴ Ka asida ka m yeti ya ye, nimbane ka m denjim yeli ba ka ba zan'as la, ba so'o so' kudun ku lem di m diib laa.' "

Nya'andol liebug la yela

(Mateo 10.37-38)

²⁵ Ka on ken la ka nidib bedego dol o ka o gi'e yeli ba ye, ²⁶ "So'o ya'a ye o doli man ka pu zan'as o meŋ saam ne o ma ne o po'a ne o ba'abiis ne o tanpa, hale ka pu zan'as o meŋ nyovur yelle, o ku nyaŋe liebi m nya'andol la. ²⁷ Ka on mekama pu zee o meŋ kum da-puudir la, ka doli ma, o ku nyaŋe liebi m nya'andol la."

²⁸ "Ka ano'one bee ya soogin n bood ye o mee o yir line me' tugus agol ka ku denjim zin'in yiiga n gelig o sami na a si'em ka baŋ ye o na nyaŋe mee li naae bee o ku nyaŋe? ²⁹ Li ya'a ka'a alaa, o ya'a eenb eenbir ka pu nyaŋe naae lii, ban wusa nyee li la na la'a o ³⁰ n yet ye, 'Dau kaŋa pin'il ne n mee o yiri gu'uŋ naar.'

³¹ "Bee na'ab kan be yaa ni n wa'ae ye o zab ne o na'ab tiraan, ka pu denjim gban'e yiiga ye o na zaŋ nidib tusa piiga n keŋ zab ne on kane mor nidib tusa pisi la? ³² Ka o ya'a baŋ ka o ku nyaŋe, o denjidne tum nu'ug ka ba nan lal hale la n bo laafe suer. ³³ Li ane ala men, ya so' ku nyaŋe liebi m nya'andol la, asee ka o bas lin wusa ka o mor."

Yaarum line ka' tuum la yela

(Mateo 5.13; Maak 9.50)

³⁴ "Yaarum a su'um, amaa li mimilim ya'a naae, li mimilim la ye li lem niŋ wala leb na ya'ase? ³⁵ Ka li kudun pu nar ne teŋa ka me ku kilim bugulum, ba lo-bigidne n basid.

"Ka one mor toba ka na wum, on wum."

Pe'og kane bodig la yela

(Mateo 18.12-14)

15 Lampodi'esidib ne tuumbe'ed dim daa kenn Yesu sa'an na, ye ba kelis o pian'ad. ² Ka Farisee

dim ne gbaunmi'idib la nyon n yet ye, "Dau kaŋa di'esid tuumbe'ed dim, ka dit ne ba."

³ Ka o siilim ba siilij nwa n bu'os ye, ⁴ "Dau kane be ya sisoogin mor pe'es kobuga ka arakon' ya'a bodig, ka o ku ke pe'es piiswai ne awai la moogin la, ka keŋ ia arakon' kane bodig la hale n ti nye o? ⁵ Ka o ya'a nye o, o na buk o ne sumalisim. ⁶ Ka o ya'a kul yin, o na buol o zuanam ne o kpi'es n yeli ba ye, 'Keli ka ti di'em ne sumalisim, bozugo m nye m pe'og kane bodig la.' ⁷ Ala men ka m yeti ya ye, tuumbe'ed sob yinni ya'a tiak o suunr, sumalisim na be arazana ni gaad popielim dim piiswai ne awai bane pu boodi ba sunya tiakere."

La'af kane bodig la yela

⁸ Ka o lem bu'osi ba ye, "Po'a kane be ka o ya'a mor anzurifa ligidi piiga, ka arakon' bodig, ka o ku nyu'e fit-la n piis yir la n ia la'af la su'uŋa, hale n ti nye lii? ⁹ O ya'a nye li, o na buol o zuanam ne o kpi'es n yeli ba ye, 'Keli ka ti di'em ne sumalisim, bozugo m nye m la'af kane bodig la.' ¹⁰ Ala men ka m yeti ya ye, tuumbe'ed daan yinni ya'a tiak o suunr, sumalisim na be Wina'am maleknam sa'an."

Biribij one zo la yela

¹¹ Ka o yel ye, "Dau daa be, ka mor o biribis ayi. ¹² Ka pit la yel ye, 'M ba', pudugim fu faar n tisi man m din.' Ka o ba' pudug o la'ad wusa tisi ba.

¹³ "Li pu yuuge ka pit la la'as o la'ad wusa n yi keŋ teŋ lalle sa n sa'am o la'ad la yori yori. ¹⁴ Ka on sa'am la'ad la wusa naae la, ko'omtita'ar lu teŋ la ni, ka fara yu'un kpen' o. ¹⁵ Ka o keŋ kpen' teŋin biig yinni samk-pan'asim. Ka o zaŋ o niŋ poogin ye o gur kukurnam. ¹⁶ Hale ka o kudum bood ye o poog pe'el ne kukurnam diib la. Amaa so' pu tis o si'ela.

¹⁷ "Ka o ya'am ti zulug leb na la, ka o yel o meŋ ye, 'M ba' mor tumtum nib ala ka ba dit n tigid ka nya'ali basid ka m be kpela kpiid ne ko'om!' ¹⁸ Ka o yel ye, 'M na due ken m ba' sa'an n yel o ye, m tum tuumbe'ed po'og Wina'am ne fun, ¹⁹ ka pu lem su'um ye ba buol m ye fu biiga. Kel ka m lieb fu tumtum yinni.' ²⁰ Ka o due ken o ba' sa'an.

"Ka on nam be lalle la, ka o ba' nye o, n zo o nim-baanlig, ka zo bibug o, ka selim o.

²¹ "Ka biig la yel o saam ye, 'M tum tuumbe'ed n po'og Wina'am ne fun, ka m pu su'um ye ba lem buol m ye fu biiga.'

²² "Ka o ba' yel o tumtum nib ye, 'Kem to'oto n zaŋ fusun la n mor na yeel o, ka pid baŋ o nu'ubilin, ka pid o ta'ada, ²³ ka gban'e na'arazol na n ku, ka ti onb, ka ti di'em di'ema. ²⁴ Bozugo m biig nwa da wenne o kpine, ka lem vu'ug. O da bodigne, ka ti lem nye o ya'as.' Ka ba pin'ili maan sumalisim.

²⁵ "Ka o bikperj la yi poogin n kun na. Ka on li'el yin na la o wum duudis n nwe'ed, ka ba wa'ad. ²⁶ Ka o buol o ba' tumtum arakon' n bu'os o ye, 'Bo ye le maali?' ²⁷ Ka tumtum la lebis o ye, 'Fu pitu kul na. Ka fu ba' ku na'arazol, on nye o ne laafe la zug.'

²⁸ "Ka kpeenm la suunr pelig hale. Ka o zan'as ye o ku kpen' yin laa. Ka o ba' yi na n belim o ye, o kpen'em na. ²⁹ Ka o lebis o ba' ye, 'Gosima, yuma bedego ka m tumne fu tuuma, ka pu zan'as fu noor baa daar yinni. Amaa baa daar yinni fu pu tis m boog ye m ku ka man ne m zuanam maal sumalisim. ³⁰ Amaa fu biig kane sa'am fu la'ad ne po'agoonda la, on kul la na, ka fu ku na'arazol n tis o.'

³¹ "Ka o ba' lebis o ye, 'M biiga, man ne fun la'am be saɗa wusa. Ka man mor si'el wusa la ane fu din. ³² Li su'um ye ti di'em di'ema, ka maal sumalisim, bozugo fu pitu la daa wenne o kpine, ka vu'ug. O daa bodigne. Ka ti lem nye o ya'as.' "

Yir gur one a ya'am daan la yela

16 Ka Yesu lem yeli o nya'andolib la ye, "Dau so' daa be a kpan'a, ka zaɗ dau so' ka o aa one gosidi o yir la'ad wusa. Ka ba kena yel kpan'a la ye dau la sa'amidi o la'ad la ne. ² Ka o buol o yel ye, 'Ne'eɗa a bo ka m wumi fu yela nwa? Geligim pa'al m fun niɗ si'em ne m la'ad la. Fu ku lem gosidi m yir la ya'ase.'

³ "Ka dau la yeli o meɗ ye, 'Ka m na niɗ wala, m zug-sob la gban'e ye o kadi m tuuma ni la? Ka m me ka'a paɗ titu'aa ka na nyaɗe kuaa. Ka li me mor nyan ne mam na ginne n sosid. ⁴ M mi' mam na niɗ si'em, ka o ya'a kadi m, m na mor zuanam bane na di'e man ba yaan, ka diisi m.'

⁵ "Ka o buoli o zugsob samditib la yinni yinni, ka bu'os yiiga sob la ye, 'M zugsob sam a wala doli fu?'

⁶ "Ka o lebis ye, 'O sam ane kpaam garuwaa titada kobiga n dol man.'

"Ka o lebis o ye, 'Zaɗimi fu gbaunjo geligi gos ka sob ye, piisnu.'

⁷ "Ka o bu'os oɗa la ye, 'Ka fun sam a wala?' Ka o lebis ye, 'O sam ane mui botonam kobiga n dol man.'

"Ka o yel o ye, 'Zaɗimi gbaunjo gelig ka sob ye piisnii.'

⁸ "Tumtum kan ka so' ku baɗ o poog nwa, o zugsob pian' o bozugo o tum ne ya'am goluɗ. Ka dunia kaɗa nwa dim mor ya'am goluɗ n tum gat bane dol Wina'am la." ⁹ Ala zug man yeti ya, "Nokimi ya dunia araza'as line ka'a su'um la n maal zuanam, ka li ya'a naae ne, ba na di'e ya n kpen'es yikane ka' sa'uno.

¹⁰ "Ka one mekama a yelsida sob ne bun line a bi'ela me a sida sob ne bun line zu'e men. Ka one pu mor yelsida ne bun line a bi'ela me pu mor yelsida ne bun line zu'e. ¹¹ Ka ya ya'a pu niɗ sida ne dunia nwa kpan'am la, ano'one na gu'uli ya ne kpan'am line a

su'um ameɗa la? ¹² Ka ya ya'a pu niɗ sida dim ne so' morem, ano'one na noki ya meɗ bun n gu'uli ya.

¹³ "Tumtum kae' na tun'e tum tis zugsobnama ayi saɗa yinnii. O na ba'asi kisig yinni ka noɗ yinni. Ya ku nyaɗe kpanbi n a Wina'am tumtum ka me a one lem bood araza'ase."

Yesu pian'asieba

(Mateo 11.12-13)

¹⁴ Ka Farisee dimi n a bane noɗ ligidi hale la wumi li la, ka pin'ilne po'ogid o n la'ad o. ¹⁵ Ka Yesu yeli ba ye, "Ya ane nimbane bood ye saalib ten'es ye ya a su'um. Amaa Wina'am mi' ya sunya ni a si'em. Bun lin ka saal-ibi gos ka li a bunsuɗ hale la, li ane bunyaalis Wina'am sa'an.

¹⁶ "Wada ne Wina'am nodi'esidib da pun denjim bene ti paae saɗkan ka Joon da moon Wina'am na'am labasuɗ la, ka so' mekama zigid kpen'eb yela. ¹⁷ Arazana ne dunia gaadug pu toe yaa, amaa Wada la bunbil baa yinni ku niɗ zaalim.

(Mateo 5.31-32; 19.1-12; Maak 10.1-12)

¹⁸ "Ka one mekama lebis o po'a ka toom di po'a, o daana niɗ po'asa'uoɗ, ka one mekama di po'akan ka o sid lebis la me niɗ po'asa'uoɗ."

Arazak daan ne Lazarus yela

¹⁹ Ka Yesu yel ye, "Arazak daan daa be n yeed fuvenlis ban ligidi zu'e, ka dit disuma hale ne sumalisim daar wusa. ²⁰ Ka noɗ daan yinni me daa be. Ka o yu'ur buon Lazarus. Ka o ningbina wusa a fen'ed. Ka ba yiti mor o keɗ zin'il arazak daan la za'anoorin. ²¹ Ka o ten'esid ye o na di dizora bane lut arazak daan la tuon. Ka baas kenna n lien o fen'ed la.

²² "Ka o kpi. Ka Wina'am maleknam zaɗ o n keɗ Abraham sa'an. Ka arazak daan la me daa kpi. Ka ba mum o. ²³ Ka arazak daan la n daa be bugum teɗin ka dit fara la, ka o godigi o nindaa, ka nye Abraham hale lalle sa, ka Lazarus zin'i o tuon. ²⁴ Ka arazak daan la buol Abraham ye, 'M ba' Abraham zom m nimbaanlig, ka tum Lazarus ka o zaɗ o nu'ubil n tien' ku'om n ma'al m zilim, bozugo m bene bugum poogin n dit fara.'

²⁵ "Amaa ka Abraham yel o ye, 'M biiga tienm ye fun daa be dunia ni saɗsi'a la fu daa mor bunsuma, ka Lazarus me daa mor bumbe'ednam. Amaa nannanna o mor sumalisim kpela, ka fu me dit fara. ²⁶ Ka line paas la, bumbok zuluɗ be tinam ne fun sisooɗin. Ka so' ya'a bood ye o yi kpela n keɗe fu sa'an, o ku nyaɗee. Ka so' me ku nyaɗ n yi fu sa'an la n kenn tinam sa'an naa.'

²⁷ "Ka o yel ye, 'M ba' Abraham, li ya'a aa ala, m sosid uf ye fu tum Lazarus m ba'a yin, ²⁸ bozugo m mor ba'abiis anu, ye o keɗ sa'ali ba. Ka li ya'a ka' alaa, ba me na ti kenn fara nwa zin'ig na.'

²⁹ "Ka Abraham yel o ye, 'Moses ne Wina'am nodi'esidib be ba sa'an. Kel ka ba di'e ban sa'alug la.'

³⁰ "Ka o lebis yel ye, 'Ayei m ba'. Amaa so' ya'a vu'ug kumin ka keje ba ni, ba na tiake ba sunya.'

³¹ "Ka o yel o ye, 'Ba ya'a ku siak Moses ne Wina'am nodi'esidib la noore, ba me ku tun'e n siak n di'e one vu'ug kumin la noore.' "

Tuumbe'ed la yela

(Mateo 18.6-7, 21-22; Maak 9.42)

17 Ka Yesu yeli o nya'andolib la ye, "Apan'as nidibi kpen'es tuumbe'edin dim na kena, ka li lee na toe hale n tis bane ke ka li kena la. ² Li naani so'on ba ya'a nokin neertita'are loon kollin o ningoonr ka zan o lobi bas kolugin, n gati on na keen ka yadda ninjidib bama nwa tum tuumbe'ed. ³ Gu'usimini ya meŋ.

"Fu ba'abiig ya'a tum be'ed, fun sa'al o, ka o ya'a tiake o tuumbe'ed la, fun keli o taali n bas. ⁴ Ka o ya'a tum uf ne be'ed noora ayopoi daar yinni, ka yiti keŋ ka leb na yel ye, 'M tum taal, basi m taal m tuumbe'ed la zug,' asee ka fu kee o taali n bas."

Yadda ninjir la yela

⁵ Ka Tumtum nib la yel Zugsob la ye, "Kel ka ti yadda ninjir zu'e."

⁶ Ka Zugsob la yeli ba ye, "Ya yadda ninjir ya'a zu'en n zemin so'od biilif, ya naani tun'e yelin tiig tita'akaŋa nwa ye, 'Vuenm ne fu nya'a la wusa n keŋ lu mo'arin la sa,' ka li naani siakini ya noor.

Tumtum n naani tum si'em la yela

⁷ "Ano'one be ya sa'an na mor tumtum ka o kuod bee guri o konbid ka tumtum la ya'a yiti naan poogin paae na o na yel o ye, kem na ka ti la'am di? ⁸ Ayei, o lee na yel o ne ye, 'Maalimi m diib ka son' fuug kane a nyain ka mor na n tisi m, ka m ya'a di, ka nuu naae, ka li nya'aŋ, ka fu me kena di ka nu.' Li ka' alaa? ⁹ O na pu'us tumtum la bareka on yel o ye o tum si'el ka o tum laa bee? ¹⁰ Li ane ala mene n tisi ya, ya ya'a niŋ line ka ya Zugsob yeli ya ye ya niŋim, yelimi ye, 'Ti ane tumtum bane pu nar yoode, bozugo li ane ti tuuma la ka ti tum.' "

Yesu n ti'eb kukoma piiga la yela

¹¹ Ka on da wa'ae Jerusalem la, o daa doli yit Samaria ne Galilee teŋsuk. ¹² Ka paae teŋkpeŋ si'a ni ka kukoma piiga tu'os o ka zi'e lalle sa ¹³ n kaasidi n yet ye, "Yesu Zugsoba, zomi ti nimbaanlig."

¹⁴ Ka on nyee ba la, ka yeli ba ye, "Kemi maalmaanib la sa'an n pa'ali ya meŋ." Ka ban ken la ka wiim la basi ba, ka ba a nyain.

¹⁵ Ka ba yinni n nye ka o kukom la bas o la, o fendigne n zun'od Wina'am yu'ur ne kukotita'ar ¹⁶ n

kena igin Yesu tuon n sunri n tisid o bareka pu'usug. O me da ane Samaria nid.

¹⁷ Ka Yesu yel ye, "Li daa ka'ane ba piiga nyee laafee? Ka awai la be yaani? ¹⁸ Bo ka one a saan la ma'aa n leb na ye o pu'us Wina'am bareka?" ¹⁹ Ka o yel o ye, "Duom gaadi fu gaadug, ka fu yadda ninjir n tis uf laafe."

Wina'am na'am ken na la yela

(Mateo 24.23-28, 37-41)

²⁰ Ka Farisee dim bu'os Yesu saŋa kan ka Wina'am na'am la na kena. Ka o lebisi ba ye, "Wina'am na'am la pu kena ne pa'al si'a ka nidib na banji. ²¹ Ka so' ku yel ye, 'Gosima, line nwa kpela bee line be kpe'esa la.' Banjimi, ka Wina'am na'am la bene ya soogin."

²² Ka Yesu yeli o nya'andolib la ye, "Dabisa kenna ka ya na bood hale ye ya nye Ninsaal Biig la dabisa la yinni, ka ku nyee lii. ²³ Ka ba na yeti ya ye, 'Gosimi kpe'esa, bee, gosimi kpela.' Mit ka ya keŋ, bee ya doli ba.

²⁴ Wenne saa yiti iank saŋgbaunŋin ka li nie nyain si'em la, ala men ka Ninsaal Biig la na an', o lebug dabisir la na. ²⁵ Asee ka o lee denjim namis namisug bedego yi-iga hale ka zumaanŋ kaŋa nwa dim ki'is o.

²⁶ "Wuu Noa saŋa ka li da niŋ si'em la, ala men ka li na niŋ Ninsaal Biig la ken dabisa la. ²⁷ Ba da ditne, ka nuud, ka dit po'ab, ka ke ka po'ab kun sidib, n ti paae dabiskan ka Noa kpen' aaruŋin la, ka nya'al ka ku'om la kena di ba wusa.

²⁸ "Li me na ane ala wuu Lot dabisa da a si'em la, ba da ditne, ka nuud, ka da'ad, ka kuosid, ka but, ka meed, ²⁹ ka dabiskan ka Lot toom Sodom teŋin la ka bugum ne titan tuulug n naan saazug lu teŋin na ku ba wusa.

³⁰ "Ala men ka li na ae Ninsaal Biig nier dabisa la.

³¹ Ka dabis ban ni, kel ka one be mopil zug ka o la'ad be yir poogin, o sob da sig na zanŋi o la'ade keje. Ka ala men ya'as, one be o poogin da leb na mene.

³² Ten'esimi line niŋ Lot po'a la. ³³ Ka one mekama ied ye o faaenn o nyovur, bodigidi li ne, ka one bodigidi o nyovur, faandi li. ³⁴ M yeti ya ye, yu'unŋkan ni, dap ayi na la'ase gbidid soŋ yinni zug, ka ba na nok yinni ka bas yinni la. ³⁵ Ka po'aba ayi na la'am be neerin ka ba na nok yinni ka bas yinni la. ³⁶ Dapa ayi na la'am be poogin ka ba na nok yinni ka bas yinni la."

³⁷ Ka nya'andolib la bu'os Yesu ye, "Zugsoba, yaani?" Ka o yeli ba ye, "Zin'ikan wusa ka ni'im pon'osir be la, zin'ikan la ka zuund me na la'as taaba."

Pokoonr ne saria kat la yela

18 Ka Yesu siilim ba siiliŋ dine na pa'ali ba ye ba sosim Wina'am saŋa wusa, ka da genn basi. ² Ka o yeli ba ye, "Saria kat daa be teŋ si'a, ka pu zot Wina'am ka pu na'asid nidibaa. ³ Ka pokoonr be teŋ la

ni n keŋ o sa'an n sin'igid o saŋa wusa ye, 'Sunjim maali m yel la tisi m.'

⁴ "Ka pokoonr la kenn saŋa bedego na. Ka o pu bood ye o sunj oo. Amaa ka saria kat la ti yel o poten'erin ye, 'Baa man pu zot Wina'am, ka pu na'asid nidib la, ⁵ pokoonr kaŋa n sin'igi m si'em la zug m na due sunj o. Ka li ya'a ka' alaa, o na giilim ka m meŋ ti genn.' "

⁶ Ka Zugsob la yel ye, "Ya wum saria kat be'ed la daana n yet si'em laa?" ⁷ Ka bu'osidi ba ye, "Wina'am ku sunj o nidib bane sosid o yu'uŋ ne nintaŋ, ka di suguru ne baa? O na yuug ka sunji ya bee? ⁸ M yeti ya ne ye, o na sunji ya to'oto. Amaa Ninsaal Biig la ya'a ti leb dunia nwa na, o na nye nidib bane naŋ kpelim niŋid yaddaa?"

Farisee dim ne lampodi'es la siilij

⁹ Ka o siilim siilij kaŋa n tis nimbane yel ye, ban mi'i ba meŋ poos ka ba a popielnam ka ne'esid bane kpelim la sieba, ye, ¹⁰ "Dapa ayi'iŋa keŋ Wina'am pu'usum yir ye ba sos Wina'am, ka yinni a Farisee nid ka oŋa la me a lampodi'es. ¹¹ Ka Farisee nid la due zi'e ka pin'il sosidi o meŋ yela yet ye, 'Wina'am, m pu'us uf bareka, ne man pu wen wuu ninsieba bane a zamdim ne poosa ayi dim ne po'asa'uŋ dim, bee ka pu wen wuu lampodi'es kaŋaa. ¹² Daba ayopoi wusa puugin man lood noor daba ayi, ka tisid Wina'am line mekama ka m kua n nye, yinni, pudugir piiga puugin.'

¹³ "Amaa lampodi'es la, on zi'ene lalle sa, ka pu siaki godigi o nindaa kpa'a saazugo. O kudum nwe'edne o meŋ ka fabin ne yet ye, 'Wina'am, zomi m nimbaanlig; ka m ane tuumbe'ed sob.' "

¹⁴ Ka Yesu ye, "M yeti ya ne ye, dau kaŋa nwa kul yin ne popielim, ka Farisee nid la kul neem, bozugo, one mekama du'osi o meŋ ba na sie o, ka one mekama sie o meŋ ba na du'os o."

Yesu n niŋ biis zut bareka la yela

(Mateo 19.13-15; Maak 10.13-16)

¹⁵ Ninsieba da more ba biise kena ye Yesu noke o nu'us pa'ali ba zutin. Ka o nya'andolib la nye la, ka kad nidib la. ¹⁶ Ka Yesu buoli ba n yet ye, "Keli ka biis la keenn m sa'an na ka da kadi baa, bozugo Wina'am so'olim la ane bamanam taaba din. ¹⁷ Asida ka m yeti ya ye, on mekama pu di'e Wina'am na'am la wuu biiga, o ku nyaŋe kpen' li nii."

Kpan'a la yela

(Mateo 19.16-30; Maak 10.17-31)

¹⁸ Ka Jew dim kpeenm yinni bu'os ye, "Pa'an su'uŋo, ka m na niŋ wala ka na nye nyovur line ka' naare?"

¹⁹ Ka Yesu bu'os o ye, "Bo ka fu buoli m ye su'um soba? So'o kae' a su'um, asee Wina'am gullim. ²⁰ Fu mi' Wina'am noyelug line ye, 'Da sa'am po'a, da ku nidaa,

da zuuda, da di ziri kaset, na'asimi fu ba' ne fu ma.' "

²¹ Ka o lebis o ye, "Ne'enam wusa mam dolisi ba sueya m biilimin sa ne anwa."

²² Ka Yesu n wumi li la, ka yel o ye, "Yel yinni ma'aa kpelim ka fu pu niŋe. Kuosim fun mor si'el wusa ka zaŋ ligidi la tod noŋ dim ka fu na mor kpan'am arazana ni, ka lem kena doli m."

²³ Ka dau la wum ne'eŋa la ka o sunf sa'am, bozugo o da ane kpan'a hale. ²⁴ Ka Yesu gos o kii ka yel ye, "Li toe hale ne bane mor kpan'am n na kpen' Wina'am na'amin. ²⁵ Li pu toe ne yugumi na kpen' kparipiim voonrine n paae kpan'a na ye o kpen' Wina'am na'am-inee."

²⁶ Ka bane wumi li la yel ye, "Ka ano'one na nye faangir yu'use?"

²⁷ Ka o yeli ba ye, "Lin ka saalib ku nyaŋ maal la ane na'ana Wina'am sa'an."

²⁸ Ka Piita yel o ye, "Gosima, ti basi ti ya ka dol uf."

²⁹ Ka Yesu lebis ba ye, "Asida ka m yeti ya ye, one basi o yir, bee o po'a, bee o ba'abiis, bee o ba' ne o ma bee o biis, Wina'am na'am la yela, ³⁰ o na di'e ka li gaad bama zumaan kaŋa nwa ni, ka me lem di'e nyovur dine ka' naare, saŋkane ken la na."

Yesu n lem tu'as o ku'um la yela

(Mateo 20.17-19; Maak 10.32-34)

³¹ Ka o doli o nya'andolib piiga ne ayi'iŋa la yi kpeni n yeli ba ye, "Kelisimi, ti kenne Jerusalem, ka line mekama ka Wina'am nodi'esidib da sob gbaunjin Ninsaal Biig la yela la na niŋe amaŋa. ³² Ka ba na gban' o n tis bane ka' Jew dima, ka ba na la' o, ka yaal o, ka tubis nintoondi n mad o, ³³ ka na bu' o ka ku o, amaa li daba atan' daar o na vu'ug kumin."

³⁴ Ka ba pu barj on yet si'el la gbin ne, o da pian' pian'ad la ka li pu kpen'e ba ya'amine ka ba pu barji li gbin ne.

Yesu n ti'eb zunzoŋ la yela

(Mateo 20.29-34; Maak 10.46-52)

³⁵ Ka Yesu n ti ponr Jeriko la ka nye zunzoŋ ka o zin'i suer kukpeni n sosid, ³⁶ ka on wum nidib la gat la ka bu'os ye, "Boo la?" ³⁷ Ka ba yel o ye, "Yesu one a Nazaret nid la gat."

³⁸ Ka o tansid ye, "Yesu, David yaanŋa, zomi m nimbaanlig."

³⁹ Ka nimbane be o tuon la tansid o, n yet o ye, "Kel vuud." Ka o maligim tansidi agola gola ye, "David yaanŋa, zomi m nimbaanlig."

⁴⁰ Ka Yesu zi'en ka yeli ba ye ba dol o kenn o sa'an na. Ka on ti li'el Yesu la ka Yesu bu'os o ye, ⁴¹ "Fu bood ye m niŋ bo n tisi fu?"

Ka o lebis o ye, "Zugsoba m boodne ye m nyet."

⁴² Ka Yesu yel o ye, "Nyem ya'as, ka fu yadda niñjire tis uf laafe." ⁴³ Ka o nini kpelim lak ka o dol Yesu n zun'od Wina'am yu'ur. Ka nidib la wusa nyee li la, ka me tisid Wina'am na'asi.

Yesu ne Zakeyus yela

19 Ka Yesu da ti yi Jeriko tenjin. ² Ka dau so' be anina, ka o yu'ur buon Zakeyus. O da ane lam-podi'es kpeenm, ka mor ligidi bedego. ³ O daa bood ye o ban Yesu n a so', amaa ka ku nyañee, bozugo nidib la galisne, ka o me a niñjir. ⁴ Dinzug ka o zo gaad tuon n keñ du tiig ye o nye Yesu, bozugo o na ti yi zin'ikan.

⁵ Ka Yesu n ti paae zin'ikan la, ka o gos agola, ka nye o ka ye, "Zakeyus, sigim to'oto na, bozugo m ye m gbenne fu yin zina." ⁶ Ka o sig to'oto na, ka di'e o ne sumalisim.

⁷ Ka ban nye li la, ba pin'ili nya'amidi nyon n tisid taa-ba ye, "O keñ ye o sig tuumbe'ed la sob yin."

⁸ Ka Zakeyus zi'en, ka yel ye, "M Zugsoba, m na zanji m arazak pusuk n tis noñdim. Ka m ya'a zamne so' si'el, m na lebis n tis o zin'isa anaasi."

⁹ Ka Yesu yel o ye, "Faangir la kpen' yikaña zina, bozugo Zakeyus me ane Abraham yaañ. ¹⁰ Ka Ninsaal Biig la kena ye o ia bane bodig la, n faann ba."

Salima la'af la siilij

(Mateo 25.14-30)

¹¹ Ka ban daa nan kpen kelisid la, ka Yesu siilimi ba siilij. O da pu lal ne Jerusalem ka nidib la ten'esid ye Wina'am so'olim na nie sañkan la. ¹² Dinzug ka o yel ye, "Na'abiig daa be, ka keñ tenj lalle ye o di na'am n leb na. ¹³ Ka on nam pu keñ la, ka o buol o tumtumñib piiga n tisi ba salima la'af yinni yinni, n yeli ba ye, 'Nokim ligidi la n tolim, ka m keñ ka leb na.'

¹⁴ "Amaa o so'olim nidib kis o, ka on gaad la ka ba tum tumtumñib ye ba yel o ye, 'Ti pu bood ye dau kaña a ti na'aba.'

¹⁵ "Ka on di na'am la, ka leb kul na ka ke ka ba buol tumtumñib ban ka o daa tis ligidi la, ka ba kena, ka o bu'osi ba ye o ban nid wusa tolim nye nyood si'em.

¹⁶ "Ka one kenn yiiga la yel o ye, 'M Zugsoba, fu la'af la nyood du'alne bu piiga.'

¹⁷ "Ka o yel o ye, 'Tumtumsuñ nwa! Fu maal yelmenjir ne bunbi'ela, dinzug fu na so'e teens piiga.'

¹⁸ "Ka one paas ayi la me kena n yel ye, 'M Zugsoba, fu la'af la nyood du'alne abu nu.'

¹⁹ "Ka o yel o men ye, 'Fun na so'e teens anu.'

²⁰ "Ka one paas me kena n yel ye, 'M Zugsoba, fu la'af la nwa, lin ka m vilig ne pien n sua' la, ²¹ bozugo m zot uf ne, fune a kpi'eun sob la zug. Fu nokidne bun lin ka fu pu digile, ka bun lin ka fu pu bude.'

²² "Ka o yel o ye, 'Tumtumbe'ug nwa, fu noor pian'ad la gban' uf. Fu ban ye m ane kpi'eun sob, ka nokid bun lin ka m pu digile, ka bun lin ka m pu bude? ²³ Bo yela ka fu pu zanj m ligidi la n niñ banki ni, ka man leb na la m naan ku di'en m ligidi ne nyoodo?'

²⁴ "Ka o yel bane zi'e anina la ye, 'Di'em o la'af yinni la n tis one mor ligidi piiga la.'

²⁵ "Ka ba yel o ye, 'Zugsoba, on pun mor ligidi piiga sa.'

²⁶ "Ka o lebisi ba ye, 'On mekama mor la, ba na lem tis o. Ka one pu mor la, hale on mor si'el la ba na di'e li. ²⁷ Amaa m bi'emnam bane pu bood ye m so'e ba la, more ba na kuu ba m tuon.'"

Yesu n daa kpen' Jerusalem tenjin la yela

(Mateo 21.1-11; Maak 11.1-11; Joon 12.12-19)

²⁸ Ka Yesu n daa pa'al nidib la naae la, o daa gaad tuon n ken Jerusalem. ²⁹ Ka on daa paad Betfage ne Betani, teens bane kpi'e Olives zuer la, o daa tum o nya'andolib ayi ³⁰ ye, "Kem tenj kane be suer kukpeñ la. Ya ya'a paae, ya na nye buñsia'asiñ, ka ba lo zi'el, on zug ka so' nam pu ban'a. Yidigim o mor o na. ³¹ Ka so' ya'a bu'osi ya ye wala ka ya yidigid o, yanam lebisim ye, Zugsob la bood o."

³² Ka bane ka o tum la, paae nye wuu on yeli ba si'em la. ³³ Ka ban yidigid buñsia'asiñ la, li daan bu'osi ba ye, "Bo ka ya yidigid buñ la?"

³⁴ Ka ba lebisi ba ye, "Zugsob la bood o."

³⁵ Ka ba mor o kenn Yesu sa'an na, ka zanj ba fuud n pa'al buñ la zug n ban'al Yesu. ³⁶ Ka on ken la, ba yadigi ba fuud suer la zug.

³⁷ Ka on daa li'el Olives zuer sigsirin la, o nya'andolib la wusa daa pin'il n maan sumalisim n du'osi ba kukoya n pian'ad Wina'am yu'ur ne o tuumtitada ban ka ba nye la zug, ³⁸ n yet ye, "Yelsum be ne na'ab kane kenna ne Zugsob Wina'am yu'ur la. Sumalisim be arazana ni, ka Wina'am yu'ur suñ la nye du'osug."

³⁹ Ka Farisee dim sieba be nidib sisoojin anina, ka yel o ye, "Pa'ana, tansimi fu nya'andolib la, ka ba bas vuud."

⁴⁰ Ka o lebisi ba ye, "M yeti ya ye, bama ya'a ke vuud, kuga gba' na pian'a man."

Yesu n daa kum Jerusalem nidib la yela

⁴¹ Ka on daa li'el, ka nye Jerusalem tenj la, o daa kumne tenj la zug, ⁴² n yeti ba ye, "Ya ya'a mi'ine zina nwa, dine na tisi ya laafe, li naan aan su'um! Amaa li sua'ane, ka ya nini ku nyee li. ⁴³ Bozugo li saña na kena, ka ya bi'emnam na ti tu n maal zanguom n giligi ya tenj, ka ya nidib ku tun'e yii. ⁴⁴ Ba na kuu ya, la'am ne nimbane ka ba giligi la, ka ku ke ka tandian'an baa yinni sun'ul li tiraan zugo, bozugo, ya pu banj faangir la ken la saña."

Yesu n daa kpen' Wina'am pu'usum yin la yela

(Mateo 21.12-17; Maak 11.15-19; Joon 2.13-22)

⁴⁵ Ka Yesu kpen' Wina'am pu'usum yin la n pin'il n kat bane kuosid kuosim la n yiisid, ⁴⁶ ka yeti ba ye, "Li sobne Wina'am gbaunjin ye, Wina'am ye, 'M yir na ane pu'usum yir.' Amaa yanam zanji li n maal na'ayiis yir."

⁴⁷ Ka daar wusa ka o be Wina'am pu'usum yin la n pa'an nidib. Ka Wina'am maalmaan kpeenmnam la ne gbaunmi'idib la ne terj la kpeenmnam daa ied sueya ye ba ku o. ⁴⁸ Amaa ba da gu'unje, bozugo nidib la wusa daa kelisid o pian'ad la su'uŋa.

Yesu paŋ nyeeb la yela

(Mateo 21.23-27; Maak 11.27-33)

20 Daar yinni ka Yesu be Wina'am pu'usum yin n pa'an nidib ka moon labasuŋ la n tisidi ba la, ka maalmaan kpeenmnam ne gbaunmi'idib ne kpeenmnam sieba ² kena n yel o ye, "Yelimi ti fun nye paŋ kaŋa zin'isi'a. Ka ano'one tis uf ka fu more niŋid ne'enam la?"

³ Ka o lebisi ba ye, "Mam me na bu'osi ya bu'osug yinni. Yelimi m. ⁴ Ka Joon ku'om suub la da yine Wina'am sa'an na bee saalib sa'ane?"

⁵ Ka ba pin'ile nwe'ed taaba suora n yet ye, "Ti ya'a ye li yine Wina'am sa'an na, o na yeli ti ye, ka bo ka ti pu siaki? ⁶ Ka ti me ya'a ye li yine saalibin na, nidib la wusa na lobi ti ne kuga, bozugo nidib la siak ye Joon da ane Wina'am nodi'es."

⁷ Ka ba gu'unj ka lebis o ye, "Ti zi' lin yi zin'isi'a naa."

⁸ Ka Yesu me yeli ba ye, "Mam me ku yeli ya mam nye paŋ kan ka m more tum ne'enam la yi zin'isi'a naa."

Lombon'og sob tumtumrib la siilij

(Mateo 21.33-44; Maak 12.1-12)

⁹ Ka Yesu yeli ba siilij kaŋa ye, "Dau so' da maali o lombon'ogo n se' tiis. Ka nwienn keŋ terj lalug sa n yu-ug ka noki o lombon'og la n niŋ pogu'udib nu'usin.

¹⁰ Ka bunib saŋa paae ka o tum tumtum ye o keŋ pogu'udib la sa'an n di'e o din na. Ka ba bu' o n lebis o ne nu'uzaalis. ¹¹ Ka o lem tum yinni ba sa'an na ka ba bu' o be'ed be'ede n kad o bas ne nu'uzaalis men.

¹² Ka o sin ka maligim tum yinni n pa'asi atan', ka ba poa'alim o ka yiis o lombon'ogin la n bas.

¹³ "Ka lombon'og sob la yel ye, 'M yu'un na niŋ wala? M ya'a na zanje m meŋ biigi n tum ka li ya'a a one ba na na'as o.'

¹⁴ "Ka pogu'udib la nye o meŋ biig la, ba yel ye, 'Eheenn! Oŋa so'e faar la, keli ka ti kuu o ka faar la liebi ti din.' ¹⁵ Ka ba gban' o n ve'egi yi lombon'ogin la n kuu o."

Ka Yesu bu'osi ba ye, "Ya ten'es ka lombon'og la sob na niŋ nimbama wala? ¹⁶ O na kena n ku nidib la ka toom nimpaala n ke ka ba gur lombon'og la."

Ka nidib la wumi ala la, ka ye, "Ne'eŋa ku naam ba'a bi'elaa."

¹⁷ Ka Yesu gosi ba ka yel ye, "Ka ne'eŋa gbin a bo ka ba sob Wina'am gbaunjin la, ye,

'Kugkan ka tanmeedib ne'es la lieb lodigin kugsuŋo.'

¹⁸ Ka one pansigi lu kugkan zug na benim benim, ka li ya'a lu diinl so' zug, li na medig o."

Lampo yoob la yela

(Mateo 21.45-46; 22.15-22; Maak 12.12-17)

¹⁹ Ka gbaunmi'idib ne maalmaan kpeenmnam baŋ ye o siilim siilij kaŋa ne ban la ka bood ye ba gban' o saŋkan, amaa ka zot nidib la dabiem.

²⁰ Ka ba maligim bo ya'a n bo nimbi'es bane ma' ye ba ane sida dimi tumi ba ye ba maal ya'am ne ya'am gban' o ne o pian'adin, ka mor o keŋ niŋ gomena nu'usin. ²¹ Line a ban bu'os o ye, "Pa'ana, ti mi' ye, fu pian'ad ka pa'ane line dol suer ka pu mor baragaŋaa, ka pa'ane Wina'am yela ne sida. ²² Li dol suer ye ti yo lampo n tis na'ab Kaisa bee li pu dol suere?"

²³ Ka o baŋi ba zam la ka yeli ba ye, ²⁴ "Mor la'af yinni na." Ka ba mor na. Ka o bu'osi ba ye, "Ano'on foto ne ano'on yu'ure n sobi tabili li ni?"

²⁵ Ka ba lebis ye, "Li ane na'ab la din."

Ka Yesu yeli ba ye, "Tisimi na'ab Kaisa line aa o din ka me tisi Wina'am line aa o din."

²⁶ Ka ban ye ba zam o ka gban' o nidibin la, ka mak o gu'unj ne on pian' si'em la, ka on lebisi ba si'em la paki ba ka ba lebi a baanlim.

Ku'um vu'ugir la yela

(Mateo 22.23-33; Maak 12.18-27)

²⁷ Ka Sadusii dim bane ye ku'um vu'ugir kae' la sieba kenn o sa'an na ²⁸ n bu'os o ye, "Pa'ana, Moses da sob wada gbaunjin digili ti ye, 'So' ba'abiig ya'a kpi ka mor po'a ka o ka'a biise, on dim o pokoonr la n du'a biise n tis one kpi la.' ²⁹ Gosima, ba'abiisa ayopoi da be, ka yi-igsob la di po'a ka o nam pu du'a ka o kpi, ³⁰ ka one tia'al la me di pokoonr la ka kpi men. ³¹ Ka one paas atan' la me niŋ ala. Ka ba di pokoonr la yinni yinni n kaligi ba wusa ka me kpii ba bayopoi la wusa ka ba so' sa'an pu du'a biiga. ³² Ka li nya'arj la ka po'a la me kpi. ³³ Ba bayopoi la wusa di po'a la, ka ku'um vu'ugir daar ya'a paae ano'on na so'e po'a la?"

³⁴ Ka Yesu lebisi ba ye, "Zumaan kaŋa dim sieba dit po'ab ka kun sidib, ³⁵ amaa bane ka Wina'am gban'e ka ba nar ye ba kpen' dunia kane ken la na ne ku'um vu'ugirin la, pu dit po'ab bee kun sidiba. ³⁶ Ba ku nyaŋe lem kpii, bozugo ban ne maleknam zemne ka a

Wina'am biis ka a nimbane vu'ug kumin. ³⁷ Ka Moses pa'ali li nyain nyain ye, bane kpi la na vu'ug kumin, ne zin'ikan ka li sob tituug bugum diib yela la, ka o buol Zugsob la ye 'Abraham Wina'am ne Isaak Wina'am ne Jakob Wina'am la.' ³⁸ Dinzugo Zugsob la ane Wina'am one gur bane voe ka niŋ o yadda, bozugo o sa'an ka nidib wusa mor nyovur."

³⁹ Ka gbaunŋmi'idib la sieba lebis o ye, "Pa'ana, fu pian' su'uŋa." ⁴⁰ Ba yu'un da zot ne ban na lem bu'os o si'el ya'as.

Kiristo la yela

(Mateo 22.41-46; Maak 12.35-37)

⁴¹ Ka Yesu yeli ba ye, "Wala ka ba yel ye, Kiristo ane David yaaŋa? ⁴² Ka David pun denjim yel Wina'am yu-uma gbaunŋin ye,

'Zugsob la yeli m Zugsob ye,

"Zin'inimi m datiuŋ,

⁴³ hale ka m ti maal fu bi'emnam la,

ka ba be fu noba tenjir."

⁴⁴ Ka David meŋ sadigim buol o ye, 'Zugsoba' la, li niŋ wala ka o a David yaaŋa?"

Gbaunŋmi'idib la yela

(Mateo 23.1-36; Maak 12.38-40)

⁴⁵ Ka nidib la wusa toba ni ka o yeli o nya'andolib la ye, ⁴⁶ "Gu'usimi ya meŋ ne gbaunŋmi'idib bane bood ye ba giligid ne fubeda, ka bood ye nidib pu'usi ba da'an, ne zin'isuma la'asug doodin, ne zin'ibane a na'asi zin'is di'ema zin'isin, ⁴⁷ ka faand pokonya ya ka ma' sosid Wina'am ne pian'atoog. Ba na nye koosbe'ed bedego."

Pokoonr piini la yela

(Maak 12.41-44)

21 Ka o godigi gos ka nye kpan'amnam la more ba piini n suud pu'usum yir ligidi daka ni la, ² ka nye pokoonr noŋ daan ka o kena n su koba ayi'iŋa. ³ Ka o ye, "Asida ka m yeti ya ye, pokoonr noŋ daan kaŋa nwa su bedego gaadi ba wusa. ⁴ Ban wusa yiisne bun bedug kan ni ka ba more na n suud. Amaa on one a noŋ daan la, nok o zan'a zan'a n tis ka ke zaalim."

(Mateo 24.1-2; Maak 13.1-2)

⁵ Ka sieba pian' pu'usum yir yela ban nok kugsuma n maali li la ka li venl hale la'am ne piini line ka ba tisid la. ⁶ Ka Yesu yeli ba ye, "Dabisir kenna ka bun ban ka ya nyet la, ba ku ke ka kugir yinni kpelim li tiraan zuginee. Ba na lobi ba wusa bas tenjin."

Daamug ne namisug la yela

(Mateo 24.3-14; Maak 13.3-13)

⁷ Ka ba bu'os ye, "Pa'ana, saŋkan ka li ye li naam? Ka lin n ti ye li naam saŋsi'a la, nyalim bo na ti be ka ti nye?"

⁸ Ka Yesu yel ye, "Gu'usimi ka da ke ka ba ma'a ya ka ya yidige; ka nidib bedego na ti noki m yu'uri kena n yet ye, 'Mane la,' bee yet ye, 'Saŋa la li'eliya.' Da doli nimbamanam taaba. ⁹ Ka ya ya'a wum tanp yela ne za-ba yela, yanam da zoti dabiem, ka asee ka ne'enam naam yiiga, amaa naar la lee ku kpelim doli lii."

¹⁰ Ka yeli ba ye, "Teens na zabid ne taaba, ka na'ab so'olim zabid ne na'ab so'olim men, ¹¹ ka teens mi'uŋ na be hale galis ka ko'om na lu zin'is bedego ka wibe'ednam line lomimid nidib la na be, ka ya na nye bunyalima line mor dabiem saazug.

¹² "Ka ne'enanami ti ye li naam la, ba na gban'e ya namisi ya n more ya keŋ la'asug doodin ne sare-ganamin, ka more ya kenn na'anam ne gomenanam tuon na mam yu'ur zug. ¹³ Saŋa kan ka ya yu'un mor suere ye ya pian' m yela. ¹⁴ Li ya'a ti a ala, yanam gban'amini ya meŋ ka da ke ka yaname na lebis si'em la paki yaa. ¹⁵ Ka m na tisi pian'ad ne ya'amsuŋ line ka ya dataas la ku nyane lebisi ya, bee ki'isi yaa. ¹⁶ Ya saamnam ne manam ne ya ba'abiis ne ya tenjin dim ne ya zuanam na gban'e ya n tis kpi'eunŋ dim ka ba na kuu ya sieba, ¹⁷ ka nidib wusa na kisi ya mam yela. ¹⁸ Ka ya zuobid baa yinni ku bodige. ¹⁹ Ka ya modigir la zug ka ya na faaenn ya nyovur.

Yesu n tu'as Jerusalem sa'uŋ la yela

(Mateo 24.15-21; Maak 13.14-19)

²⁰ "Ya ya'a ti nye ka sogianam giligid Jerusalem, yanam baŋim ka li sa'uŋ li'eliya. ²¹ Keli ka bane be Juuda tenjin zoo du zueya, ka ke ka bane be tenjpoodin la widig ka bas tenjpood la, ka bane be tenj la tenjkpemis da kena kpen'ee. ²² Ka ne'enja a tuumbe'ed namisug dabisir la, ye li ke ka line da sob Wina'am gbaunŋin la niŋ sida. ²³ Woo! Li na toe n tis bane mor poos ne bane mor bilies saŋkan la. Namistita'ar na paae tenjkan la ni ka Wina'am sunf na pelig ne nimbama. ²⁴ Ka ba na zaŋ zaba su'us n kuu ba, ka buudi bane ka' Jew dim na gban'e ba wuu sarega dim ne n more kenn ba teensin ka poligim Jerusalem n sa'ami li ka ba saŋa nyaan ti paae.

Ninsaal Biig la ken la na yela

(Mateo 24.29-31; Maak 13.24-27)

²⁵ "Nyalima na be winigin ne nwadigin ne nwadibibisin ka dunia ni ka buudi na nye yelpakir ka li na lidigi ba, ateuk ne ku'opila n na le'ed hale ka maan tukpeedug la zug. ²⁶ Ka dabiem na ke ka nidib lidig ne ban na nye yel kane na naam dunia ni la, Wina'am n na dam bunam line mor kpi'eunŋ saazugin ka ba toom la zug. ²⁷ Saŋkan la ka ba na nye ka Ninsaal Biig la be saŋgbana ni kenna ne o paŋ wusa ne na'am pipilim. ²⁸ Ka ne'enam ya'a ti pin'ili naamid, duom zi'en, ka godigi gos agol; ka ya yolisim la pu lallaa."

Tiis la siilij

(Mateo 24.32-35; Maak 13.28-31)

²⁹ Ka Yesu yeli ba siilij ye, "Gosim kekanj ne tiis wusa. ³⁰ Ya ya'a ti nye ka ba vaand soog, ya meŋ mi' ye see-ung ponri. ³¹ Ala men ya ya'a ti nye ka ne'enam naamid, ya nam banjim ka Wina'am na'am la ponri.

³² "Asida ka m yeti ya ye, ne'enam na naam ka zu-maariŋ kaja nyaan gaad. ³³ Saazug ne dunia na gaad ka mam pian'uk la ku gaade.

Meŋ gu'usug la yela

³⁴ "Gu'usimi ne ya meŋ ka ya so' ya'am da pe'el ne di'ema ne danuur ne si'elnam yela line paki ya beilim laa, ka daakan la da ti libigi ya ³⁵ wuu banji gban'ad si'el si'em laa. Ala men li na ti libig nidib bane be dunia ni la wusa. ³⁶ Banjimi ka kpelim be su'urja ne Wina'am so-sug ye ya ti nye paŋkan ka ya na ti nyaŋ luak line na ti naam, ka me nyaŋe zi'en Ninsaal Biig la tuon."

³⁷ Ka daar mekama ka o pa'ani ba Wina'am pu'usum yin, ka zaam yiti ma'ae ka o keŋ gbenn so' sa'an zuekan ka ba buon ye Olives zuer la zug. ³⁸ Ka beke-ung asuba ka nidib wusa la'ased o sa'an Wina'am pu'usum yin la n kelisidi o pian'ad.

Judas n ye o zam Yesu la yela

(Mateo 26.1-5, 14-16; Maak 14.1-2, 10-11; Joon 11.45-53)

22 Maluŋ kane buon ye kum malek gaadug ka ba onbid bodobodo kane ka dabin pu gendig la da ponre. ² Ka maalmaan kpeenmnam ne gbaunmi'idib la makid ban na nye suesi'a n kuu Yesu ka lee zot nidib la dabiem.

(Mateo 26.14-16; Maak 14.10-11)

³ Ka Sutaana kpen' Judas one ka ba buon ye Iskariot la ka a Yesu nya'andolib la yinni sunfin. ⁴ Ka o keŋ maalmaan kpeenmnam ne kpi'emnam bane gur Wina'am pu'usum yir la sa'an, n yeli ba on na niŋ si'em zam Yesu ka ba gban' o. ⁵ Ka ba sunya ma'ae hale ka ba ye ba na tis o ligidi. ⁶ Ka o siak ka bo ya'a saŋa kan ka nidib la kae' la ye o zam Yesu.

Yesu n ye o di maluŋ tienr la yela

(Mateo 26.17-25; Maak 14.12-21; Joon 13.21-30)

⁷ Ka maluŋ la dabisir paae, dabiskan ka ba na ku malek gaadug pe'og la, ⁸ ka o tum Piita ne Joon n yeli ba ye, "Kem ti'ebi maluŋ la diib n digil ka ti kena di."

⁹ Ka ba bu'os o ye, "Yaani ka ti na keŋ ti'ebi li n dig-ile?"

¹⁰ Ka Yesu yeli ba ye, "Gosimi ya, yaname kpen'ed tenpoogin la, ya na nye dau ka o zeed yuur ne ku'om, yanam on dol o kpen' on kpen'ed yisi'a la, ¹¹ ka yel yisob la ye, 'Pa'an la bu'osid ye, saam dokan ka o na di maluŋ la diib ne o nya'andolib la be yaani?' ¹² Ka o na

pa'ali ya yir ka ba mee li tugis agol. Ti'ebimi anina n guri ti."

¹³ Ka ba keŋ, ka on yeli ba si'em la, li sid niŋi ala, ka ba ti'eb maluŋ la yela.

Zugsob diib la yela

(Mateo 26.26-30; Maak 14.22-26; 1 Kor. 11.23-25)

¹⁴ Ka li saŋa paae la ka Yesu zin'in ne o Tumtumnb la, ¹⁵ ka yeli ba ye, "M pun bood hale ye man ne yanam di malek gaadug dikaja ka m nyaan namis. ¹⁶ Ka m yeti ya ye, m ku lem dii li ya'ase, asee ka li niŋ sida Wina'am so'olimin la."

¹⁷ Ka o zaŋ nwam, ka on tis Wina'am bareka pu'usum naae la o yel ye, "Zanjimi ne'eŋa n pudugi n tisi taaba; ¹⁸ ka m yeti ya ye nannanna kulim waae sa, m ku lem nu tiwela daam n ti paae Wina'am so'olim la ken saŋa."

¹⁹ Ka o nok bodobodo, ka on tis Wina'am bareka pu'usum naae la, ka gben'esi li n tisi ba n yet ye, "Ne'eŋa aa m ningbiŋ lin ka m zaŋi tisi ya. Niŋimi ne'eŋa ka tenri m yela."

²⁰ Ka ala men ban di diib la naae la, o zaŋ nwam la n yel ye, "Nwam kaja nwa daam la ane m ziim line maal nonaar paal ka na yi ya yela la. ²¹ Amaa gosimi ka one ye o zam man la nu'ug ne mam nu'ug la'am be diibin kpela. ²² Ka Ninsaal Biig la na kpi wuu Wina'am pun denjim gban'e si'em la, ka one na zam o la, li na toe hale tis o." ²³ Ka ba yu'un pin'ili bu'osid taaba one na niŋ lina?

Ninvosuŋ nwa'asug la yela

²⁴ Ka nongban nwa'ar due ba soogin hale, one na a ba ninvosuŋ yela. ²⁵ Ka o yeli ba ye, "Dunia kaja na'anam pa'an nidibi ba paŋ, ka kpi'eunŋ dim la ke ka nidib buoni ba ye, 'Nidib la zuanam.' ²⁶ Da ke ka li ane ala ya nii, amaa keli ka ya kpi'eunŋ dim lee liebi wuu bunbil ka ya kpeenm lieb one tumi tisidi ya. ²⁷ Ka ano'one a kpi'eunŋ soba, one zin'i dit diib bee one tumi tisid o? Li ka'a bi'esugo, li ane one zin'i dit la. Amaa mam be ya soogin nwaa n wen wuu one tumi tisidi ya.

²⁸ "Yaname a bane modig ka la'am be ne m saŋa kan ka m be makir poogin la. ²⁹ M Ba' Wina'am tisi m so'olim suer la, ala men ka m tisidi ya so'olim suer. ³⁰ Ya na dit ka nuud ne man, ka zin'in na'am gbana zutin n kat Israel dim buudi piiga ne ayi la saria."

Yesu n yel Piita na ki'is o la yela

(Mateo 26.31-35; Maak 14.27-31; Joon 13.36-38)

³¹ Ka Yesu yel ye, "Simon, Simon, gu'usim ka Sutaana sosid suer ye o dami ya gaans wuu ki ne, ³² amaa m sos Wina'am tisid uf ye fu yadda niŋir da gu'urje. Ka fu ya'a ti tiake lem doli m ya'ase, fun on kpe'eŋi fu ba'abi-is la."

³³ Ka Piita lebis yel o ye, "Zugsoba, mam ti'ebne ye m dol uf, hale baa ba ya'a kpen'esidi uf sarega bee kuub zin'igin gba." ³⁴ Ka o yel ye, "Piita, m yet uf ne ye, yu'uŋa nwa noraug ku kaase ka fu na ki'is noora atan' ye fu zi'i ma."

Buorig ne kolug ne zaba su'ug la yela

³⁵ Ka o bu'osi ba ye, "Mam tumi ya ka ya pu mor buoris ne kon ka pu pit ta'ada la, si'el po'ogi yaa?"

Ka ba lebis ye, "Ayei."

³⁶ Ka o yeli ba ye, "Amaa nannanna, kel ka one mor buorig zaŋi li ka one me mor kolug me zaŋi li. Ka ke ka one ka'a zaba su'ug la kuosi o kparib n da'. ³⁷ Ka m yeti ya ne'eŋa ye, line sob Wina'am gbaunŋin ye, 'Ba la'am kaal o pe'es tuumbe'ed dimin la' ane man yela ka li me sid na niŋ asida. Ka line da sobi m yela la saŋa pun paae."

³⁸ Ka ba yel ye, "Zugsoba, gosima zaba su'us ayi'iŋa nwa."

Ka o yeli ba ye, "Li sia'aleya."

Yesu n sos Wina'am Olives zuerin la yela

(Mateo 26.36-46; Maak 14.32-42)

³⁹ Ka o yi doogin la n toom wuu on yiti niŋid si'em la n ken Olives zuer zug ka o nya'andolib dol o. ⁴⁰ Ka o paae zin'igin la ka yeli ba ye, "Sosimi Wina'am ka ya da kpen' maksia nii." ⁴¹ Ka o vurigi ba sa'an bi'ela n igin n sosid Wina'am ye, ⁴² "M Ba'a, li ya'a ane fu boodim, nokim nwam kaŋa line a namisug la m sa'an sa. Amaa ka'ane ye m sunf boodim, amaa kel ka fu boodim maal." ⁴³ Ka Wina'am malek yi arazana ni na n kpe'enjid o. ⁴⁴ Ka o be anina namisid ka maligim sosid hale ka onsir yu'un wen wuu ziim tu'adi lut teŋ kora, kora.

⁴⁵ Ka on due o Wina'am sosugin la n lebi o nya'andolibin la, o paae ka ba gbidne ba susa'aŋ zug, ⁴⁶ ka o bu'osi ba ye, "Bo ka ya gbidne? Niemi n sosi Wina'am ka ya da kpen' makirine."

Ba n gban'e Yesu si'em la yela

(Mateo 26.47-56; Maak 14.43-50; Joon 18.3-11)

⁴⁷ Ka on daa nam be anina pian'ad la, ka nidib be-dego kpelim kena ka o nya'andolib yinni one yu'ur buon Judas la be ba tuon. Ka o denjim mir Yesu sa'an n pu'us o. ⁴⁸ Ka Yesu yel o ye, "Judas, fu ye fu zam Ninsa'al Biig la ne pu'usugo?"

⁴⁹ Ka o nya'andolib bane la'am zi'e ne o ka nye line naamid la yel ye, "Zugsoba, ti zaŋi ti su'us la zab bee?" ⁵⁰ Ka yinni kia maalmaan kpeenm yamug datiuŋ tobiri fi'ig.

⁵¹ Ka Yesu yel ye, "Ayei, da lem niŋ ne' ya'ase." Ka si'is dau la tobir ka li lebi tug.

⁵² Ka Yesu yel maalmaan kpeenm ne Wina'am pu'usum yir kpi'emnam ne kpeenmnam sieba bane ye

ba gban' o la ye, "Ya ken ne su'uraad ne balaya ye ya gban' m wuu m ane na'ayig bee? ⁵³ Mam daa yiti be ne ya daar mekama pu'usum yin la, ya pu gban'e ma. Amaa saŋa kane ka Sutaana one so'e lik paŋ be la ka ya mor ya'a."

Piita n ki'is Yesu la yela

(Mateo 26.57-58, 69-75; Maak 14.53-54, 66-72; Joon 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Ka ba gban'e Yesu n mor o keŋ maalmaan kpeenm yin, ka Piita be nya'aŋi labisidi dol bi'el bi'el lale sa.

⁵⁵ Ka ba nyu'e bugum zak la tenjuk ka la'ase zin'i ka Piita me zin'i ne ba. ⁵⁶ Ka Piita la'am zin'i ne ba ka bugum la nie ka po'asad bil yinni one a tumtum nye o ka yel ye, "Dau kaŋa me dol Yesu."

⁵⁷ Ka Piita ki'is nyain n yet ye, "Po'aa, man kulim zi'o."

⁵⁸ Ka li lem niŋ bi'ela ya'as ka ninso' nye o ka yel ye, "Fu me ane ba yinni." Ka Piita yel ye, "Dauu, mam ka'a ba yinnii."

⁵⁹ Ka li lem niŋ bi'ela pe'es ya'as ka yinni lem mudigid yet ye, "Bi'esug ka'asige ka dau kaŋa yiti la'am be ne o, bozugo o ane Galilee nid."

⁶⁰ Ka Piita yel ye, "Dauu, mam pu baŋ fun pian'ad si'el la gbin ne." Ka on nam kpelim be anina pian'ad la ka noraug kpelim kaas. ⁶¹ Ka Zugsob la gi'e gos Piita. Ka Piita ten'es Zugsob la pian'uk la, on pa'a yel o si'em ye, "Noraug ku ti kaas zina nwa, ka fu na ki'isi m noora atan'." ⁶² Ka o yi yiŋe n kaas hale.

Ban n la' Yesu ka fi'eb o la yela

(Mateo 26.67-68; Maak 14.65)

⁶³ Ka dap bane gur Yesu la la' o ka bu' o, ⁶⁴ ka zaŋ fu-ugu viligi o nindaa ka yiti nwe' o ka yel o ye, "Kel ka Wina'am yel uf one nwe' uf la." ⁶⁵ Ka tu'o hale n yaal yaal.

Yesu n be koto ni la yela

(Mateo 26.59-66; Maak 14.55-64; Joon 18.19-24)

⁶⁶ Ka beog nie ka maalmaan kpeenmnam ne gbaunmi'idib ne kpeenmnam wusa la'as na ka ba mor Yesu keŋi ba koto ni, ka yel o ye, ⁶⁷ "Yelimi ti, fun a Kiristo laa?"

Ka o yeli ba ye, "M ya'a yeli ya, ya ku siake, ⁶⁸ ka m ya'a bu'osi ya, ya me ku lebise. ⁶⁹ Amaa nannanna nwa kulim wa'ae sa, Ninsa'al Biig la na zin'in Wina'am one a paŋtita'ar sob la datiuŋ."

⁷⁰ Ka ba wusa bu'os o ye, "Fu sid ane Wina'am Biigaa?"

Ka o lebisi ba ye, "Yaname yel ye mane la."

⁷¹ Ka ba yel ye, "Ti lem bood kasetib ye ti niŋ bo? Ti meŋ wumi li o meŋ noorin."

Yesu n be Pilate tuon la yela

(Mateo 27.1-2, 11-14; Maak 15.1-5; Joon 18.28-38)

23 Ka nidib la wusa mor o kenn Pilate tuon na ² n yet on niŋ si'em ye, "Ti nye dau kaŋa ne ka o pa'ane nidib la ne suer line ka' su'um, ka kati ti ye ti da yood lampo n tisi na'ab Kaisa, ka ye, on a Kiristo ka one a na'ab la."

³ Ka Pilate bu'os o ye, "Fune a Jew dim na'ab laa?"
Ka o lebis ye, "Fune yeli ala."

⁴ Ka Pilate yel maalmaanib ne nidib la ye, "M pu nye gba'asi'a dau nwa nii."

⁵ Ka ba kpelim mudigid ye, "O pa'an nidib Juuda tenjin wusa ye o ke ka tej dam, ka li pin'il Galilee n ti paae kpela na."

Yesu n be Herod tuon la yela

⁶ Ka Pilate wumi li ka bu'os ye, "Dau kaŋa ane Galilee nidaa?" ⁷ Ka Pilate n wum ye o bene na'ab Herod so'olimin la, ka ke ka ba mor o keŋ tis na'ab Herod; ka sanŋan la ka o da be Jerusalem.

⁸ Ka Herod n nye Yesu la, ka o sunf ma'ae hale bozugo o wumi o yela ka li yuug ka o mor poten'er ye o ya'a nyee Yesu o na tum tuumnyaluŋ si'a. ⁹ Ka Herod bu'os o bu'osa bedego amaa o pu lebise. ¹⁰ Ka maalmaanib ne gbaunmi'idib due zi'en o tuon ka pian'ad ne kpi'eun ye o tum be'ed. ¹¹ Ka Herod ne o sogianam la' o ka tum o tum yalis, ka bo fuvenlini n yeel o n mor o lebis Pilate sa'an. ¹² Ka daakan la ka Herod ne Pilate lem maal taaba zuod, ka ne'eŋa da nam pu niŋ la ba da ane dataas ne taaba.

Pilate n koos Yesu ye o kpi la yela

(Mateo 27.15-26; Maak 15.6-15; Joon 18.39-19.16)

¹³ Ka Pilate buol maalmaan kpeenmnam ne tenjin kpeenmnam ne nidib gbiliga ¹⁴ n yeli ba ye, "Ya mor dau kaŋa na tisi m, ka yel ye o sa'am nidib la on pa'ale ba line ka' suer la zug. Ka m mak o ya soogin kpela nii gos ka yaname pian'a o yela si'em la wusa m pu nye gba'are o sa'ane. ¹⁵ Ka Herod me pu nye o gba'asi'a ka lem lebis o n tisi ti na. Dau nwa pu tum taal kane ka ba na ku o. ¹⁶ M na ke ka ba bu' o su'uŋa ka bas o ka o keŋ." ¹⁷ Ka ku'um malek gaadug malun di'ema sanja, asee ka Pilate yiis sarega dim yinni bas.

¹⁸ Ka ba wusa kpelim tansid hale ye, "Kuumi dau kaŋa ka yiisi Barabbas n tisi ti." ¹⁹ Barabbas da zabid ne tej la gomena ka me ku nid ka ba kpen'es o sarega.

²⁰ Ka Pilate lem pian'a ba ya'as ka mor poten'er ye o bas Yesu. ²¹ Ka ba kpelim zan'as ka tansid buŋ buŋ ye, "Kpa'am o dapuudir zug n ku, kpa'am o."

²² Ka o lem bu'osi ba n paasi abuta'aŋa ye, "Dau kaŋa tum taal bo? M pu nye gba'arkan ka o tum ka li siak kuubo. M na ke ka ba bu' o su'uŋa ka zaŋ o bas."

²³ Ka ba kpelim mudigid tansid agola gola ye ba kpa'am o. Ka Pilate gu'uŋi siak. ²⁴ Ka Pilate koos ye ba niŋim o ban bood ye ba niŋ o si'em. ²⁵ Ka o yiis dau kane daam gomena ka ku nid la sarega ni n zaŋ o bas, on ka nidib ye ba zaŋ o bas la, ka nok Yesu n tisi ba ye ba niŋimi ba ya'am boodim.

Ba n wa'ae ye ba kpa' Yesu la yela

(Mateo 27.32-44; Maak 15.21-32; Joon 19.17-27)

²⁶ Ka ban gban' o more ken la, ba tu'os dau so' ka o yu'ur buon Simon ka o a Sairene nid ka yi tenpoogin la na, ka ba mugus o ka o ze dapuudir la n dol Yesu nya'aŋ. ²⁷ Ka nidib bedego dol o, ka po'ab la'am gendi-gi n kaasid ka kum o yela. ²⁸ Ka Yesu fendigi ba baba ka yeli ba ye, "Jerusalem po'aba, da kummi tisidi mane, amaa lee kummi tis ne ya meŋ ne ya biis. ²⁹ Gu'usimi ka dabisa la kenna ka ba na yel ye, 'Yelsum be ne bane a kundu'ada, ne bane bin'isa ka biis ku mu'a.' ³⁰ Ka nidib na pin'ili yu'un yet zueya ne zuebibis ye, 'Lum diinli ti ka su'a ti.' " ³¹ Ka o siilim ye, "Ba ya'a niŋ nwanam n tis daug line voe la, ba na niŋ line kudug wala?"

Ba n kpa' Yesu dapuudir zug la yela.

³² Ka ba mor tuumbe'ed dima ayi'iŋa ye ba la'am ku o ne ba. ³³ Ka ban paae zin'ikan ka ba buon ye, "Zug-waun la," ba kpa' Yesu n tabil dapuudir zug anina ne tuumbe'ed dim la, ka yinni bee o datiuŋ ka yinni bee o dagobug.

³⁴ Ka Yesu yel ye, "M Ba'a, yiisimi ba tuumbe'ed bas ka ba zi' ban niŋid si'ela." Ka ba vaae o fuud la ka maal bugulum bugulum n zaŋ o fuud la pudug taaba.

³⁵ Ka nidib bane zi'e kpi'e la gosid o, ka kpeenmnam la la'a o n yet ye, "O faaenn sieba, o faanmi o meŋ, o ya'a sid ane Kiristo one ka Wina'am gan la."

³⁶ Ka sogianam la me la'a o, ka zaŋ danmi'isug tis o ³⁷ n yet ye, "Fu ya'a ane Jew dim na'ab fun faanmi fu meŋ."

³⁸ Ka ba sob sobir n tabili o zug baba ye,
"OŊA NWA A JEW DIM NA'AB LA."

³⁹ Ka tuumbe'ed dim bane ka ba kpa'a kpi'el Yesu la yinni n tu'ud o yet ye, "Ka'a fune a Kiristo laa? ⁴⁰ Faanmi fu meŋ ne tinam."

Ka oŋa la tans o tiraan la n yet ye, "Fu pu zot Wina'am, tiname wusa la'am bene ku'umkan ni laa? ⁴¹ Li ya'a a yelsida puuginee, tinam namisug la ane sam yi'er, ka dau kaŋa kudum pu tum tuumbe'esi'aa." ⁴² Ka yel Yesu ye, "Fu na'am ya'a ti nie, fun on tenri m yela."

⁴³ Ka Yesu yel o ye, "Asida ka m yet uf ye, zina nwa fu na be ne m arazana ni."

Yesu ku'um la yela

(Mateo 27.45-56; Maak 15.33-41; Joon 19.28-30)

⁴⁴ Li da ane wuu nintarj soog ka terj la wusa lieb lik biridi n ti paae zaamnoor karefa atan', ⁴⁵ hale ka nintarj nam pu nie. Ka fugobug line berj gon Wina'am pu'usum doog la aaenn buak zin'isa ayi. ⁴⁶ Ka Yesu tansi agola gola n yet ye, "M Ba'a, fu nu'usin ka m ninji m siig." Ka on yel ne'eŋa naae la ka kpelim bas o merj.

⁴⁷ Ka Room sogia kpeenm la nye line naam la wusa, o zun'e Wina'am yu'ur, ka ye, "Asida, dau nwa pu tum tu-umbe'esi'aa." ⁴⁸ Ka nidib la wusa bane la'as ye ba gos line na ninj la, nye line naam la, ka lebidi kun ka li paki ba ka ba mor susa'arj bedego. ⁴⁹ Ka o nimmi'idib la wusa ne po'a sieba bane dol o Galilee la na n zi'e kukperj ka gosid line naam la.

Ban mum Yesu la yela

(Mateo 27.57-61; Maak 15.42-47; Joon 19.38-42)

⁵⁰ Dau da be ka o yu'ur buon Josef. O da ane Ari-matea terj nid, ka a Jew dim koto la nid yinni, ka a ninsurj ne popielim daan hale, ⁵¹ ka pu doli ba tuuma ne ba gban'are, ka gurine Wina'am na'am la. ⁵² Ka dau kaja kerj Pilate sa'an n sos Yesu ningbinj la, ⁵³ ka noki o ningbinj la sigis na n bobigi li ne kasiŋ n su'a o yaug kane a tampiing ka ba tu ka me nam pu mum nid anina laa. ⁵⁴ Li da ane Arazumdaar zaam ka vu'usum daar la na pin'il.

⁵⁵ Ka po'a bane dol Yesu yi Galilee la na dol Josef n kerj nye yaug la ne ban digil Yesu ningbinj la si'em, ⁵⁶ ka lebi kuli ti'eb bo bun nyubus suma ne tudaare. Ka vu'usum daar la ka ba vu'us wuu wada la zi'el si'em la.

Yesu ku'um vu'ugir la yela

(Mateo 28.1-10; Maak 16.1-8; Joon 20.1-10)

24 Ka Alasidaar line a bakoi la pin'ilug daar la, bekenkeung asuba ni, ka ba isigi kerj yaugin la ka more ba bun nyubusa line ka ba ti'eb la. ² Ban paae la ba nye ka kugir la biligi dig losi'a sa ka bas yaug la, ³ ka ba kpen' poogin n gos ka pu nye Yesu ningbinj la. ⁴ Ka lin nam paki ba la yim, ba nyene ka nidiba ayi zi'e kpi'e ba ka ye fuud ka li nyeen hale. ⁵ Ka dabiem gban'e po'ab la hale, ka ba zanji ba zuti kpa' terj. Ka dap la bu'osi ba ye, "Bo ka ya ied one voe la bane kpi la zin'igne? ⁶ O ka' kpele. O vu'ug kumin. Tenri on daa nam be Galilee ka yeli ya si'em la ye, ⁷ 'Ba na gban'e Ninsaal Biig la ne n tis tuumbe'ed dim, ka ba kpa' o dapuudir zug, ka li daba atan' daar la, o na vu'ug kumin.'" ⁸ Ka ba tienn o pian'uk la, ⁹ ka naam yaugin la lebidi kun ka zanj line naam la wusa n yeli o nya'andolib piiga ne yinni la ne nidib bane kpelim la wusa.

¹⁰ Li da ane Meeri Magdalene ne Joanna ne Jemes ma Meeri ne po'a sieba la da la'am zarj ne'eŋa n yel Tum-tumnib la. ¹¹ Ka ba ten'es ye po'ab la yeli ba si'el la ka' sida ka pu siake. ¹² Ka Piita due zoo kerj yaugin la kuni gosi nye kasiŋ la ma'aa, ka o lebi kul n ten'esid line naam la gbin.

Nya'andolib ayi ban daa kerj Emaus terjin la yela

(Maak 16.12-13)

¹³ Daakan la ka Yesu nidib ayi daa ken terj kan ka li yu'ur buon Emaus la. Li ane wuu maila ayopoi ne Jerusalem. ¹⁴ Ka ba pian'ad ne taaba bun lin wusa n maal la. ¹⁵ Ka ban nam kpelim pian'ad ka tu'asid ne taaba la, ka Yesu merj li'eli ba, ka ba la'am ken. ¹⁶ Ka li ligil ba ya'am, ka ba pu barj oo.

¹⁷ Ka o bu'osi ba ye, "Bo sonsig ka ya sonsid ne taaba?"

Ka ba zi'e baanlim ne susa'arj. ¹⁸ Ka nid yinni on yu'ur buon Kleopas la, bu'os o ye, "Fun gullim a saan n kenn Jerusalem na, ka pu barj bun lin maal dabisa nwa la bee?"

¹⁹ Ka o bu'osi ba ye, "Bo maali?"

Ka ba yel o ye, "Li ane Yesu one yi Nazaret na la, one daa a Wina'am nodi'es la, ka tum tuum nyalima, ka pian'ad ne parj, Wina'am ne nidib sa'an la yela. ²⁰ Ka ti maalmaan kpeenmnam ne na'anam daa ke ka ba kad o saria, ka koos ye asee ba kpa' o n tabil dapuudir zug n ku o. ²¹ Ka ti daa mor poten'er ye one na faaenn Israel dim la. Amaa li ane daba atan' zina, ka yelkaja nwa maal. ²² Ka po'a sieba ban be ti sa'an la, ke ka ti lidig hale. Ba isig n kerj yaugin la, ²³ ka pu nye ningbinj laa, ka leb na n yel ye, ba nye maleknam bane yeli ba ye, o vu'ugiya. ²⁴ Ka ti ninsieba me kerj yaugin la, ka nye ka li ane wuu po'ab la yel si'em la. Ka ba me pu nye oo."

²⁵ Ka Yesu yeli ba ye, "Zon ne ya'am poodum dima, bo ka ya pu ninj Wina'am nodi'esidib la n da yel si'el la wusa yadda! ²⁶ Li pu nar ye Kiristo namis ne buna nwa wusa, ka naan yu'un di o na'am laa?" ²⁷ Ka o pin'il n pa'ani ba o merj yela, wuu Moses ne Wina'am nodi'esidib wusa n da sob Wina'am gbaun poogin si'em la.

²⁸ Ka ban daa ti li'el terj kan ka ba wa'ae la, o daa maal wuu o bood ye o gaadne. ²⁹ Ka ba sos o ye, "Doli ti n ken n gbenn, bozugo zaam ma'ene ka yu'unj bood sob." Ka o siak, ka doli ba.

³⁰ Ka ban daa zin'in ye ba di la, o daa zarj bodobodo n pu'us Wina'am bareka, ka gben'es n tisi ba. ³¹ Ka ba ya'am yu'un nie, ka ba barj on a so'. Ka o kpen melim ba tuon. ³² Ka ba bu'os taaba ye, "On pa'a pian'ad ne ti ka tu'asid line be Wina'am gbaun la sueren la, li pu ninj ti sunya malisim halee?"

³³ Ka ba due sanjan la n leb Jerusalem n nye o nya'andolib piiga ne yinni ne bane bee ba sa'an la, ka ba pun la'as taaba sa, ³⁴ ka yet ye, "Ameŋa, Zugsob la

vu'ugiya, ka nie o meŋ n pa'al Simon." ³⁵ Ka ba nidib ayi me tu'asi ba bun line maal sueren la ne on gben'es bodobodo la si'em, ka ba baŋ o la.

Yesu n nie o meŋ o nya'andolib sa'an la yela
(Mateo 28.16-20; Maak 16.14-18; Joon 20.19-23; Tuuma 1.6-8)

³⁶ Ka ban nam be anina pian'ad ne'eŋa la, ka Yesu meŋ zi'eni ba soogin ka yeli ba ye, "Sumalisim be ne ya"

³⁷ Ka ba yirig hale ka li lidigi ba ka ba ten'es ye, ba nyene silinsiug. ³⁸ Ka o yeli ba ye, "Bo ka li paki ya ka ya more bi'esug potenda ya sunya ni? ³⁹ Gosimini m nu'us ne m nobpanpana, li ane m meŋi la. Babilimini m n goseya, silinsiug mor niŋgbij ne konbaa wuu yaname nyee m ka m a si'em laa?"

⁴⁰ Ka on pian' ne'eŋa naae la ka noki o nu'us ne o nobpanpana pa'ale ba. ⁴¹ Ka ban nam bi'esid bun nyal-ima line ka ba nye ka li lidigi ba ka me ma'ae ba sunya la zug, ka o bu'osi ba ye, "Ya mor si'eli na dii?" ⁴² Ka ba zaŋ ziŋdugida n tis o, ⁴³ ka o noki li n onbi ba nini ni.

⁴⁴ Ka o yeli ba ye, "Pian'abama nwa a m pian'uk ka m daa pian'a tisi ya mam daa nam be ne ya la ye, lin

wusa sobi m yela, ka li be Moses wada gbana ni ne Wina'am nodi'esidib gbana ni ne yuuma gbana ni la niŋ sida."

⁴⁵ Ka o ke ka ba potenda yo'og ye ba baŋ line be Wina'am gbaunin la gbin, ⁴⁶ n yeli ba ye, "Ala ka li sob ye, Kiristo la na namis ka daba atan' daar ka o vu'ug kumin. ⁴⁷ Ka ye o yu'urin ka moonmoonib na mool n tis buudi wusa ye ba tiak ba tuumbe'edin ka Wina'am na yiisi li bas, ye ka lin na pin'ilne Jerusalem. ⁴⁸ Ka yanam nye ne'enam ka na yeli li. ⁴⁹ Ka gosima, m na tumi m Ba' zi'el noor so' yela la n tisi ya, amaa bei tenpoogin la n ti paae saŋa kan ka ya na pe'el ne one be saazug la paŋ."

Yesu n kpen' arazana ni la yela

(Maak 16.19-20; Tuuma 1.9-11)

⁵⁰ Ka o doli ba laligi paae wuu Betani, ka uki o nu'us agola ka tisi ba yelsum. ⁵¹ Ka on tisi ba yelsum la ka kpelim dut arazana ni ka basi ba. ⁵² Ka ba leb Jerusalem ne sumalisim bedego, ⁵³ ka kpelim be Wina'am pu'usum yir la daar wusa n tisid Wina'am bareka pu'usug.

JOON

Pian'ad la yela

1 Pin'ilugin sa ka Pian'ad la da pun denjim be, ka Pian'ad la da bene ne Wina'am, ka a Wina'am.
2 Hale pin'ilugin sa Pian'ad la da bene ne Wina'am.
3 Ka li yi o sa'an na ka Wina'am naam bun wusa, ka li ya'a ka'an one, bun line naam la wusa ku naaminee.
4 O sa'an ka nyovur be, ka nyovur la tis saalib neesim.
5 Ka neesim la nie nyain likin ka lik la pu nyaŋe kpiisi lii.
6 Wina'am da tum dau so' ka o yu'ur buon Joon. **7** Ka o kena ye o tu'as nidib neesim la yela, ye on zug ka ba wusa na niŋ Pian'ad la yadda. **8** O da ka' one a neesim laa, amaa o tuuma da ane ye o kena di neesim la kaset.
9 Yelmenjir neesim line nie nyain tisid saalib wusa la da kenn dunia nwa ni. **10** O da be dunia ni, ka a one maal dunia, hale la'am ne wala dunia dim da pu di'e oo. **11** O kenn bane a o buudi dimin na, ka ba da pu di'e oo. **12** Amaa bane wusa di'e o ka niŋ o yadda la, o tisi ba paŋ kane ka ba na lieb Wina'am biis. **13** Ba da lieb Wina'am biis ka li pu wenne ninsaalibi du'ad si'em laa, amaa Wina'am a ba Ba'.
14 Ka Pian'ad la lieb ninsaal ka be ne ti. Ka ti nye o na'am paŋ beilim line nie ti sa'an ka nar on kane a ti Ba' Wina'am biyimir la. O ni ka yelsum ne sida be.
15 Joon yeli o yela, ka mooli yel ye, "So' be mam nya'anŋ ka mor kpi'eunŋ gat man. Bozugo o da be ka man nan kae'." **16** Ka li yine o yelsum tita'arin ka ti wusa di'e o popielim piini la yinni yinni. **17** Wina'am da ke ka Moses tis nidib wada ka lee ke ka popielim piini ne sida yi Yesu sa'an na tisi ti. **18** So' kae' nan mi' nye Wina'am. Wina'am biyimir one be o Ba' sa'an la ke ka ti baŋ o.

Joon one suud nidib ku'om la n yel si'el la yela

(Mateo 3.1-12; Maak 1.1-8; Luuk 3.1-18)

19 Saŋkan la ka Jew dim bane be Jerusalem da tum maalmaanib ne Levi dim Joon sa'an ye ba bu'os o ye, "Fu aa ano'one?" **20** Ka Joon lebisi ba nyain ye, "Li ka'a mane a Kiristo laa."

21 Ka ba bu'os o ye, "Ka fu aa ano'one? Fu ane Elija bee?"

Ka o lebis ye, "Ayei."

Ka ba lem bu'os o ye, "Ka fu ane Wina'am nodi'es la bee?"

Ka o lem lebis ye, "Ayei."

22 Ka ba lem bu'os o ya'as ye, "Ka fu aa ano'on be? Tisimi ti lebiskan ka ti na tis bane tumi ti la na. Fun meŋ aa ano'on kimm ne?"

23 Ka Joon lebisi ba wenne line ka Wina'am nodi'es Azaya da sob si'em la ye, "Man ane one be sian'arin n moon ye, 'Maalimi Zugsob la suer su'uŋa.'"

24 Bane bu'os o la yine Farisee dimin na, **25** ka bu'os o ye, "Fu ya'a ka' Kiristo la, ka ka' Elija, ka ka' Wina'am nodi'es la, bo ka fu suud nidib la ku'om?"

26 Ka Joon lebis ye, "Mam suud ya ne ku'om. Amaa so' be ya soogin ka ya zi' o. **27** O ane one doli m nya'anŋ na ka lee gati m, hale ka li pu nar ye m pidigi o ta'adaa."

28 Lini sob nwa niŋne Betani tenjin mo'ar Joodan nya'anŋ, zin'ikan ka Joon da suud nidib ku'om la.

Wina'am Pe'ebil zol

29 Ka yimbeog ka Joon nye ka Yesu ken na, ka o yel ye, "Gosimi one a Wina'am pe'ebil one yiisid dunia tumbe'edi basid la. **30** Oŋa ka m yel ye, 'So' be m nya'anŋ ken na, ka o mor kpi'eunŋ gati m, bozugo, o da be ka m kae'.' **31** M da pu baŋ on a so'o, amaa line yela ka m daa suud nidib la ku'om ane ye li nie pa'al Israel dim ka ba baŋ o."

32 Ka Joon yel ye, "M nye ka Wina'am Siig Suŋ naam arazana ni sigid na wen wuu dawan ne n zuen ne o zugin ka kpelimi o ni. **33** M daa zi' o, amaa Wina'am one tumi m na ye m suu nidib ne ku'om la pa'ali m ye, 'One ka fu nye ka Wina'am Siig Suŋ la sigi o ni ka kpelim la, a one suud nidib ne Wina'am Siig Suŋ la.' **34** M nye li ka dii li kaset ye one a Wina'am Biig la."

Yesu yiiga nya'andolib la yela

35 Ka beog lem nie ka Joon da zi'e ne o nya'andolib ayi ya'as. **36** Ka Yesu n ken la ka o gos o ka ye, "Gosimi oŋa a Wina'am pe'ebil la."

37 Ka nya'andoliba ayi la wum la, ka dol Yesu. **38** Ka Yesu gi'e nye ban dol o la ka bu'osi ba ye, "Ya bood bo?"

Ka ba lebis o ye, "Rabbi," (li gbin ane ye, pa'ana,) "Fu gbeend yaa ni?"

39 Ka o ye, "Kemi na gosi."

Ka ba keŋ nye on be si'el, ka gbenn o sa'an daakan, bozugo li da ane winkoor.

⁴⁰ Nidiba ayi bane wum Yesu pian'ad ka dol o la yinni yu'ur buon Andrew ka a Simon Piita ba'abiig. ⁴¹ Ka line ka Andrew da niŋ yiiga ane, o keŋne ia Piita ka yel o ye, "Ti nye Messia la" (Li gbin ane Kiristo, one ka Wina'am gaŋ la.)

⁴² Ka o dol o kenn Yesu sa'an na, ka Yesu gos o ka ye, "Fu ane Joon biiga Simon. Ba na buon uf ye Kefas. (Li gbin ane ye Akugir bee Piita.)"

Yesu n buol Filip ne Nataniel ye ba dol o la yela

⁴³ Ka beog kane nie la ka Yesu bood ye o keŋ Galilee teŋin ka nye Filip ka yel o ye, "Doli m."

⁴⁴ Filip da yine Besaida, teŋkan ka Andrew ne Piita me yi na la. ⁴⁵ Ka Filip nye Nataniel ka yel o ye, "Ti nye one ka Moses da sob o yela, ka Wina'am nodi'esidib me da sob la, one a Josef biig Yesu one yi Nazaret la."

⁴⁶ Nataniel bu'os o ye, "Ka bunsuŋ si'a na nyaŋe yi Nazaret teŋin naa?"

Ka Filip lebis o ye, "Kem na gos."

⁴⁷ Ka Yesu nye Nataniel ka o kenne n tu'a o na ka o pian'a o yela ye, "Gosimi, oŋa ane Israel nid amerja ka pu mor taala."

⁴⁸ Ka Nataniel yel ye, "Fu niŋ wala baŋi ma?"

Ka Yesu lebis o ye, "Saŋkan ka fu pa'a be kekaŋ gbinin ka Filip buol uf la, ka mam pun nye uf."

⁴⁹ Ka Nataniel yel ye, "Pa'ana, fu ane Wina'am biig, ka a Israel dim na'ab."

⁵⁰ Ka Yesu yel o ye, "Mam yel ye, m nye uf ka fu be kekaŋ gbinin la zug, ka fu niŋi m yaddaa? Fu na nye yel nyalima bane gat ne'eŋa." ⁵¹ Ka lem yel o ye, "Asida ka m yet uf ye, fu na nye ka arazana yo'og ka Wina'am maleknam dol Ninsaal Biig la sa'an n dut ka sigid na."

Po'adiir di'ema Kana teŋin

2 Ka daba atan' daar la ka po'adiir di'ema daa be Kana teŋin Galilee so'olim ni. Ka Yesu ma be anina. ² Ka ba buol Yesu ne o nya'andolib ye ba kenn di'ema la na. ³ Ka ban nu daam po'og la, ka Yesu ma yel o ye, "Ba daam naaeya."

⁴ Ka Yesu lebis o ye, "M ma, bo ka fu yet man line ka m na maali? M saŋa nam pu paae."

⁵ Ka o ma yel tumtumnib la ye, "Niŋim one yeli ya si'el wusa."

⁶ Jew dim maluŋ line a nu'ug pier la zug, ka ba mor kuga siins ayuobu n be anina.

⁷ Ka Yesu yeli ba ye, "Pe'elim siins la ne ku'om." Ka ba pe'eli ba hale ti paae noya ben.

⁸ Ka o yeli ba ye, "Kabigumi li n tis one gosid di'ema yela la." Ka ba kabig n tis o.

⁹ Ka one gosid di'ema yela la, pu baŋ lin yi si'el naa, amaa tumtumnib bane wik ku'om la mi'. Ka on lem daam la, ka o buol po'apaal sid la, ¹⁰ n yel o ye, "So' wusa tisidne damalisin di'ema pin'ilugin, ka ba ya'a ti

nu tig la, ka ba yu'un tisid danbe'ed. Amaa fun kpiank ne damalisin la, hale ti paae nannanna."

¹¹ Nwa a Yesu nyalima tuumkan ka o denjim maal. Ka o maali li Kana teŋin, Galilee so'olim ni la. O nie pa'al o paŋ, ka o nya'andolib la niŋ o yadda.

¹² Ka ne'eŋa nya'aŋ la, ka o keŋ Kapeenum teŋin ne o ma ne o mabiis ne o nya'andolib. Ka ba zin'in anina dabisa bi'ela.

Yesu n niŋ si'el Wina'am pu'usum yin la yela

(Mateo 21.12-13; Maak 11.15-17; Luuk 19.45-46)

¹³ Ka Jew dim maluŋ line a ku'um malek gaadug tienr la da li'elne ka Yesu keŋ Jerusalem ¹⁴ ka kpen' Wina'am pu'usum yin la ka nye ban kuosid niigi ne pe'es ne dawana ka nidib be anina tia'asid ligidi. ¹⁵ Ka o nok nwiisi maal wug kpa'asir n kadi ba wusa ne ba pe'es ne niigi yiis pu'usum yin la. Ka kpa'e nidib bane tia'asid ligidi la la'abaanlug widig, ka lebigi ba teebulnam la n pibil. ¹⁶ Ka yel bane kuosid dawana la ye, "Nokimi bama nwa n toomi sa. Da ke ka m Ba' yir la liebi ya kukpiuŋ yire."

¹⁷ O nya'andolib la tienn ye li da sob ye, "M nini mu'e ne Wina'am yir si'em la wenne bugum n dit man ne."

¹⁸ Ka Jew dim bu'os o ye, "Tuum nyalima zanbin bo ka fu na maal ka li pa'al ye fu mor suer n na niŋ anwa?"

¹⁹ Ka Yesu lebisi ba ye, "Sa'ami Wina'am pu'usum yir kaŋa nwa ka dabisa atan' daar ka m na due li zi'el."

²⁰ Ka Jew dim yel ye, "Li nokne yuma piisnaasi ne ayuobu ka ba me' yikaŋa ka fu na nyaŋe due li zi'el dabisa atan' daaree?" ²¹ Amaa Yesu pian'adne Wina'am pu'usum yir kane aa o ningbiŋ la. ²² Dinzugo, on da kpi ka vu'ug kumin la o nya'andolib tienn ye o denjim yel ne'. Ka ba niŋ Wina'am gbauŋ yadda ne pian'akan ka Yesu pian'a la.

Yesu n mi' line be saalib sunya ni la yela

²³ Ka on da be Jerusalem maluŋ la tienrin la, nidib be-dego nye tuum nyalima zanbina ban ka o niŋ la, ka niŋ o yadda. ²⁴ Ka Yesu pu pesigi o meŋ n tisi baa, ²⁵ bozugo o mi' saalib wusa. O mi' line be saalib wusa sunya ni ka pu bood ye so' yel o saalib yelaa.

Yesu ne Nikodemus la yela

3 Farisee dim nid yinni da be, ka o yu'ur buon Nikodemus. O da ane Jew dim kpeenm. ² Dau kaŋa da kenn Yesu sa'an na yu'uŋ n yel ye, "Pa'ana, ti mi' ye fu ane pa'an one yi Wina'am sa'an na, bozugo so' ku nyaŋe tum tuum ban ka fu tum nwaa, asee Wina'am be on sob ni."

³ Ka Yesu lebis n yel o ye, "Ameŋa meŋa ka m yet uf ye, li ya'a ka' ka ba maligim du'a uf ya'ase, fu ku kpen' Wina'am so'olim la nii."

⁴ Ka Nikodemus bu'os o ye, "So' na niŋ wala lem du'a nid kane kudug ya'ase. O na lem tun'e kpen' o ma poogin, n lem n du'a ya'ase?"

⁵ Ka Yesu lebis o ye, "Ameŋa meŋa ka m yet uf ye, nid kane n pu du'a ne ku'om ne Siiga, o ku nyan kpen' Wina'am so'olim nii. ⁶ Bun kane du'a ne ningbiŋ ane ningbiŋ, ka bun kane n du'a ne Siig la ane siig. ⁷ Da ke ka li lidig uf ne man yel ye, li su'um ka fu lem du'a la zugo. ⁸ Pebisim da'ad n kenne lin bood si'el, ka fu wum lin vuud la, ka zi' lin yi zin'isi'a bee lin ken zin'isi'a. One du'a ne Siig me ane ala."

⁹ Nikodemus lebis n bu'os o ye, "Bun kaŋa na niŋ wala maali?"

¹⁰ Ka Yesu lebis n bu'os o ye, "Fu ane Israel kpeenm one pa'an nidib, ka zi' nwa? ¹¹ Ameŋa meŋa ka m yet uf ye, ti pian'adne tinam mi' si'el, ka di kaset a n tis tinam n nye si'el. Amaa ya pu siaki ti pian'ad laa. ¹² M ya'a yeli ya dunia nwa yela, ka ya pu siaki, wala ka m na yeli ya arazana yela, ka ya siaki? ¹³ So' nam zi' n du arazana n be anina, asee one yi arazana ni n sig na la, one a Ninsaal Biig la. ¹⁴ Wenne Moses n da be moog soogin la, ka zaŋ waaf n zakn agol si'em la, ala men ka ba na zank Ninsaal Biig la. ¹⁵ Ka one niŋ o yadda na nye nyovur dine ka naare."

¹⁶ Wina'am noŋ dunia hale ka o tum o biyimir la n tis na. Ka one niŋ o yadda la, ku bodige, amaa o na nye nyovur dine ka' naare. ¹⁷ Ala zug Wina'am pu tum o Biig dunia ni na ye o koos dunia dim be'ede, amaa ye dunia nye faangir o ma'asim zug. ¹⁸ Ka one niŋ o yadda la, ba ku koos o be'ede. Amaa one pu niŋ o yadda la, Wina'am pun koos o ne be'ed, on pu niŋ Wina'am biyimir yadda la zug. ¹⁹ Ka antu'a kaŋa nwa yet ye, one ke ka dunia a nyain la kena, ka nidib bood lik n gaad o, ba tuumbe'ed la zug. ²⁰ On mekama tum tuumbe'ed kis ne neesim la belim ka pu kenne li nii, o tuuma la na ti nie yela. ²¹ Amaa on mekama tum line a ameŋa la, kene neesim la ni na, ye o tuumsuna nie ka nidib baŋ ye li ane Wina'am tuuma.

Yesu ne Joon la yela

²² Ne'eŋa nya'aŋ ka Yesu ne o nya'andolib la keŋ Juuda teŋin ka kpelimi anina ka su nidib ku'om. ²³ Ka Joon me da be Aenon teŋin line kpi'e Salim teŋin n suud nidib ku'om, bozugo ku'om da be ani bedego. Ka nidib bedego kena ka o suu ba. ²⁴ Saŋkan la ba da nam pu kpen'es o sarega nii. ²⁵ Ka noŋgbanwa'ar yi Joon nya'andolibin ne Jew dim nid yinni ku'om suub yela. ²⁶ Ka ba kenn Joon sa'an n yel o ye, "Pa'ana, gosima, one ka fu daa pian' o yela la, ka o daa kenn fu sa'an Joodan mo'ar nya'aŋ la suud nidib ku'om, ka nidib wusa kenne o sa'an."

²⁷ Ka Joon lebis o ye, "So' ku nyanje di'e si'ela asee line ka Wina'am tis o. ²⁸ Ya meŋ na di kaset ye m yel ye,

'Li ka'a mane a Kiristo laa. Amaa ba tumi m ka m gaadi o tuon na.' ²⁹ Po'adaan so'e o po'a paal la, ka po'adaan la zua n zi'e ka wum o pian'ad la, ka mor sumalisim bedego, bozugo on wum po'adaan la kukor la zug. M mor sumalisim bedego. ³⁰ Li nar ka on du ka man sie."

One yi arazana ni na la yela

³¹ One yi agol na la gat si'el wusa, ka one be dunia ni ane dunia nid ka pian'ad dunia yela. One yi arazana ni na ka gat si'el wusa la, ³² pian'ad on wum ka nye si'el, amaa so' pu di'e o pian'ad laa. ³³ One di'e o pian'ad la pa'al ye Wina'am a yelsida daan. ³⁴ On ka Wina'am tum na la pian'adne Wina'am labaar, Wina'am tis o Siig Sunj line ka'a makir la zug. ³⁵ Ti Ba' Wina'am noŋji o Biig la ka zaŋ si'el wusa niŋji o nu'usin. ³⁶ One niŋ o Biig la yadda mor nyovur line ka' benne. Ka one pu siak Biig la noore, ku nye nyovure, ka Wina'am supeen lee na bene on sob zugin.

Yesu ne Samaria dim po'a la yela

4 Yesu daa ti baŋ ye Farisee dim wum ya ka on, Yesu, daa suud nidib ku'om n gaad Joon. ² Amaa Yesu nya'andolib la daa suudi ba ku'om, ka ka' Yesu meŋa. ³ On ti baŋ la, o yi Juuda so'olimin n keŋ Galilee so'olimin.

⁴ Ka li su'um ye o doli yi Samaria so'olim. ⁵ Ka o keŋ paae Samaria teŋ si'a ka ba buon ye Sikar, line kpi'e poog kane ka Jakob da tis o biig Josef la. ⁶ Ka Jakob bulug be anina, ka Yesu paae ani ka geenlis mor o ka o zin'in bulug la zug, ka li ane nintaŋ soog.

⁷ Ka Samaria dim po'a so' kena ye o wik ku'om. Ka Yesu yel o ye, "Tisim ku'om ka m nu." (⁸ Bozugo o nya'andolib la gaadne teŋ poogin ye ba da' diib na.)

⁹ Ka po'a la lebis n bu'os o ye, "Bo ka fun one a Jew nid, sosid man one a Samaria dim po'a ye, m tis uf ku'om." (Bozugo Jew dim ne Samaria dim ne'esid taa-ba.)

¹⁰ Ka Yesu yel o ye, "Fu ya'a mi' Wina'am piini n a si'el, ka lem mi' one yet uf ye, tisi m ku'om la, fu naan sosin o ka o naan tisin uf vum ku'om."

¹¹ Ka po'a la lebis n yel ye, "M Zugsoba, fu pu mor lobidiŋ ye fu wike, ka bulug la me zulum. Yaa ni ka fu na paam vum ku'okaŋa? ¹² Fu gat tinam yaab Jakobnee? one tis tinam bulug la, ka me nu bulug la ku'om ne o biis ne o bunkonbid laa?"

¹³ Ka Yesu lebis n yel o ye, "On wusa n nu bulkaŋa ku'om la, ku'onuud na lem gban' o. ¹⁴ Amaa one wusa na nu ku'okane ka m na tis o la, ku'onuud ku maligim gban'e on soba. Amaa ku'okan ka m na tis o la, na ti kilim wenne bulug on sob ni, ka li na bul n tis o nyovur kane ka' naare."

¹⁵ Ka po'a la lebis n yel o ye, "M Zugsoba, tisim ku'okan, ka m na nu, ka ku'onuud ku lem gban'e ma, ka m ku lem kenn kpela na n wik ku'om."

¹⁶ Ka Yesu yel o ye, "Kem ti buol fu sid na."

¹⁷ Ka po'a la lebis n yel o ye, "M pu mor sida." Ka Yesu yel o ye, "Fu pian' yelsida, fun yel ye fu ka' sid la. ¹⁸ Fu kul ne sidib anu nwa. Ka one ka fu be ne o nannanna la ka' fu sida. Li ane yelmenjir ka fu yel."

¹⁹ Ka po'a la yel Yesu ye, "M Zugsoba, m banj ka fu ane Wina'am nodi'es. ²⁰ Ti yaanam da pu'usid Wina'am zuekaŋa zug. Ka yanam Jew dim yet ye, li su'um ka ti pu'us Wina'am ne Jerusalem."

²¹ Ka Yesu yel o ye, "Po'aa, siakim m yelug ye, saŋa la kenna, ka ya ku pu'us zuekaŋa zug bee Jerusalem poogin n tisidi ti Ba' Wina'am ya'ase. ²² Yanam pu'usidne tisid bun kane ka ya zi'. Tinam pu'usidne tisid bun kane ka ti mi', bozugo faangir la yitne Jew dimin na. ²³ Amaa saŋa la kenna, ka li paae ya, ka bane pu'usid amaŋa n tisid ti Ba' Wina'am na pu'us ne siig ne yelmenjir. Ti Ba' Wina'am boodne bane pu'usid pu'uskan la buudi. ²⁴ Wina'am ane siig. Ka li su'um ye bane pu'usid n tisid o la, pu'us o ne yelmenjir ne ba siis la wusa."

²⁵ Ka po'a la lebis n yel o ye, "M mi' ye Messia, one ka Wina'am gaŋ la kenna, one ka ba buon ye Kiristo la. O ya'a ti kena, o na pa'ali ti si'elkam wusa."

²⁶ Ka Yesu yel o ye, "Man one pian'ad n tisid uf la, a on sob."

²⁷ Ka ban sonsi naae la, ka o nya'andolib la kena, ka li lidigi ba, on sonsid ne po'a la, ka so' lee pu bu'os ye, "Bo ka fun ne po'a la sonsida?"

²⁸ Ka po'a la bas o yuur la, ka keŋ teŋ poogin la ni n yel nidib la ye, ²⁹ "Kemi na gos dau kane yel man zugin yela wusa. One pa'ati a Kiristo la bee?" ³⁰ Ka ba yi teŋ poogin la n ken o sa'an na.

³¹ Saŋkan la ka o nya'andolib la sos o ye, "Pa'ana, dim diib."

³² Ka o yeli ba ye, "M mor diib na di, amaa ya zi'."

³³ Ka o nya'andolib la yel taaba ye, "So' mor diib na tis o bee?"

³⁴ Ka Yesu yeli ba ye, "M diib ane ye m tum one tumi m la na boodim n naae. ³⁵ Ya pu yet ye, 'Li kpelim nwadisa anaasi ka ki bunib saŋa na kena?' Gosimi, m yeti ya ye, godigimi ya nindaas n gos pood la. Ba sid peligne n gur ki bunub. ³⁶ One bun di'edne yood, ka vaad zuud la ka li wenne nimbane niŋ yadda n kpen'ed nyovur line ka' naarin. Bozugo one bud ne one bun na la'as nye sumalisim. ³⁷ Ala ka pian'uk la niŋ amaŋa ye, 'Ayinni but ne. Ka ayinni me bun.' ³⁸ M tumi ya ne ye ya keŋ bun dine ka ya pu kuaa. Sieba daa kua. Amaa yanam di'e tuuma la yood."

³⁹ Samaria dim bedego bane be teŋkan la poogin daa niŋ Yesu yadda, po'a la yel si'el la zug, ye, "O yel man zugin yela wusa." ⁴⁰ Ka Samaria dim la n kenn o

sa'an na la, ba sos o ye, o be ne ba. Ka o kpelim ne ba dabayi.

⁴¹ Nidib bedego daa niŋ o yadda ya'as, o yelug la zug, ⁴² ka yel po'a la ye, "Li lem ka' fun yel si'el la zug, ka ti niŋ o yadda. Tinam meŋ wum o yelug la, ka me mi' dau kaŋa a dunia faangir la amaŋa."

Yesu n ti'eb niŋkpi'unj biig la yela

⁴³ Ka o Samaria beilim daba ayi nya'aŋ la ka o toomi anina n keŋ Galilee; ⁴⁴ ka Yesu meŋ da yel ye, "Wina'am nodi'es ku nye na'asi o meŋ teŋin ne." ⁴⁵ Ka on paae Galilee la ba di'e o su'uŋa, ban nye on tum si'el Jerusalem teŋin ku'um malek gaadug tienr malun la, bozugo ban me daa keŋ.

⁴⁶ Ka o paae Kana line be Galilee so'olimin la, zin'ikan ka o daa tiak ku'om ka li lieb daam la. Ka dau ayinni one a na'ayir kpeenm n zin'i Kapeenum ka o biig ben'ed. ⁴⁷ Ka on wum ye Yesu naam Juuda n kenn Galilee na la, o keŋ belim o ye o kena ti'ebi o biig; ka o bood ne ku'um.

⁴⁸ Ka Yesu yel o ye, "Ya ya'a pu nye zanbina ne bun-nyalimaa, ya ku niŋ m yadda."

⁴⁹ Ka na'ayir kpeenm la yel o ye, "M Zugsoba kem to'oto na ka biig la nam pu kpii."

⁵⁰ Ka Yesu yel o ye, "Kem, ka fu biig la na voe."

Ka dau la niŋ pian'uk kan ka Yesu pian' tis o la yadda ka keŋ. ⁵¹ Ka on gban'e suere kun la ka tumtumnib tu'us o ka yel o ye, "Fu biig la tiligeya." ⁵² Ka o bu'osi ba saŋkan ka o biig la ban'as la pin'ili son'e ya. Ka ba lebis ye, "Su'os nintaŋ ka winigi gbi'e bi'ela, ka o niŋtuulum la bas o."

⁵³ Ka o ba' la banj ye li ane saŋkan ka Yesu sa yel o ye, "Fu biig la na voe la." Ka on ne o yidim wusa niŋ Yesu yadda. ⁵⁴ Ne'eŋa da a Yesu tuumnyalima zanbin ayi daan line ka o da niŋ on da yi Juuda n keŋ Galilee la.

Yesu n ti'eb nid beuŋ sa'an la yela

5 Ne'eŋa gaad la, Yesu da keŋ Jerusalem ka Jew dim malun yinni be. ² Zangoom kane gilig Jerusalem la mor za'anoya, ka yinni be ka ba buon ye Pe'es Za'anoor. Li baba ka beuŋbil be ka ba buon Betzata ne Jew dim pian'ad ka maal suga yalima anu be anina. ³ Ka ban'adnam bedego digi ba ni, ka sieba a zunzoos, ka sieba wabis ka sieba a ponda ((ka ba gur ku'om la damug saŋa. ⁴ Ka saŋa be ne ka Zugsob malek sig kolugin la dami dam ku'om la, ka one meka-ma sig yiiga on dam naae la o na nye laafe.)) ⁵ Ka dau yinni daa be anina n ben' yuma piistan' ne anii. ⁶ Ka Yesu nye o ka banj ye o yiti digi anina ka li yuug la, ka yel o ye, "Fu bood ye fu nye laafe?"

⁷ Ka ban'ad la lebis ye, "M Zugsoba, m ka'a so' one na zaŋjimi sigis ku'omin la, ku'om damug saŋa laa, ka man ti ye m sig la, ka so' pun denjim sig sa."

⁸ Ka Yesu yel o ye, "Duom, zanjimi fu debir la ka keŋ."
⁹ Ka anija niŋa ka dau la nye laafe ka noki o debir la ka keŋ.

Daakan da ane Jew dim vu'usum daar. ¹⁰ Linzug ka Jew dim la yel dau la ye, "Zina ane vu'usum daar. Ti wada pu nar ye fu ze debire."

¹¹ Ka o lebisi ba ye, "Dau kane ti'ebi m la yel m ye, zanjimi fu debir la ka keŋ."

¹² Ka ba bu'os o ye, "Daukan aa ano'one n yel uf ye, zanjimi fu debir ka keŋ?"

¹³ Ka dau kane nye laafe la pu ban lin aan so' bozugo Yesu daa toom n kpen' nidib la soogin.

¹⁴ Ka lin nya'aŋ la ka Yesu nye pon'or kane ka o daa ti'eb la Wina'am pu'usum yin ka sa'al o ye, "Gosima, fu nye laafe. Da lem tum tuumbe'ed ya'ase ka si'el ti niŋ uf ka li a be'ed n gaad yiigin laa." ¹⁵ Ka dau la keŋ yel Jew dim la ye Yesu a one ti'eb o la.

¹⁶ Linzug ke ka Jew dim la da namis Yesu, on da ti'eb dau la vu'usum daar la. ¹⁷ Ka Yesu lebis ba ye, "M Ba' nam kpelim tum, ka mam me tum." ¹⁸ Ka Jew dim la bood hale ye ba ku o, bozugo li ka'ane vu'usum daar wada sa'uŋ la yela ma'anee amaa on buon Wina'am ye, o Ba', ka zemisid o meŋ ne Wina'am.

Biig la mor paŋ si'em la yela

¹⁹ Ka Yesu lebisi ba ye, "M yeti ya line a sida ye, Biig la ku nyanje niŋ si'el ne o meŋ paŋa. O niŋid ne line ka o nye ka o Ba' niŋid la ma'aa. Ka o Ba' la niŋid si'em la ka o me niŋid. ²⁰ Bozugo Ba' la noŋ Biig la ka pa'al o line wusa ka o niŋid. On na pa'al o tum kada ka li gat bama ka li na lidigi ya. ²¹ Ka wenne Ba' la vu'ugid kum ka tisid nyovur la, ala men ka Biig la tisid bane ka o bood la nyovur. ²² Ka Ba' la pu kad so' saria amaa o bas saria kadib la tis ne Biig la, ²³ ye nidib wusa na'as o wuu ban na'asid o Ba' la si'em la. One pu na'asid Biig la, me pu na'asid o Ba' kane tum o la naa.

²⁴ "Asida ka m yeti ya ne'eŋa ye, one niŋi m pian'ad la yadda ka me niŋ one tumi m la yadda, mor nyovur line ka' naare. Ba ku kad o saria. Ka o yi ne kumin n kpen' nyovurin. ²⁵ Asida ka m yeti ya ye saŋa la li'elne, li sid miriya, ka bane kpi la na wum Wina'am Biig la kukor, ka bane wum la na voe. ²⁶ Ka ti Ba' Wina'am n so'e nyovur si'em la, ala men ka o ke ka o Biig la me so'e nyovur, ²⁷ ka tis o paŋ ye o kad saria, on a Ninsaal Biig la zug.

²⁸ "Da ke ka li lidigi ya. Saŋa la li'eliya ka bane wusa be yaadin na wumi o kukor ²⁹ ka yi na. Bane tum su'um na vu'ug kumin ka nye nyovur, amaa bane tum be'ed na vu'ug ka Wina'am moŋi ba buod.

Yesu kaset la yela

³⁰ "M ku nyanje niŋ si'el ne m meŋ paŋa. M kat saria ka li dolne mam wum si'el Wina'am sa'an la. M bood

ye m niŋ ne one tumi m la na boodim ka ka'ane m meŋ boodim, dinzugo m saria kadib ane yelsida. ³¹ M ya'a di m meŋ kaset, li ka' sidaa. ³² Amaa so' be n diti m kaset ka m mi' ye li ane sida.

³³ "Ya daa tum so' Joon sa'an ka o tu'as sida la yela n tisi ya. ³⁴ Li ka'ane ye li nar ye saal di kaset tisi ma, amaa m yel ne'eŋa ye ya nye faangir. ³⁵ Joon daa ane wuu fitla line tisid neesim ka ya siak ye ya be neesim la ni ne sumalisim saŋa bi'ela.

³⁶ "Kaset line pa'ali m yela la gat line ka Joon di la. Tuumban ka Wina'am ke ka m tum la, tuumban ka m sid niŋid la pa'an ye m Ba' Wina'am la tumi m na. ³⁷ Ka m Ba' on tum man na la, o meŋ di kaset n tis man. Ya nam pu wumi o kukore, ka me nam pu nye on a si'em, ³⁸ ka pu mor o pian'ad la ya nii, yaname pu niŋ on ka o tum ya ni la yadda la zug. ³⁹ Ya ten'es ye nyovur kane ka' ben la be Wina'am gbaunjin, ka linzug ka ya ied ye ya banji li gbin. Gbaunjin la diti m kaset, ⁴⁰ ka la'am ne wala ya zan'as ka pu keenn m sa'an na ye ya nye nyovure.

⁴¹ "M pu bood na'asi saalib sa'anee, ⁴² amaa m mi' ya poos ka ya pu mor Wina'am nonjir ya sunya nii. ⁴³ Mam nokne m Ba' yu'ur n kena, ka ya pu di'e ma. Amaa so' ya'a nok o meŋ yu'ur n kena ya na di'e o. ⁴⁴ Ya na niŋ wala niŋ Wina'am yadda, yanam bane di'esid na'asi ya taaba ni ka pu bood na'asi kane yit Wina'am yinni ma'aa la ni na?

⁴⁵ "Da ten'es ye m na noki ya yelbe'ed keŋ m Ba' la sa'ane. Li ane Moses n yeli ya ala, on zug ka ya mor ti'ir la. ⁴⁶ Ya ya'a siakin Moses ya naani siakin man men, on sobi m labaar la zug. ⁴⁷ Ka ya ya'a pu siaki o sob la, ya na niŋ wala siaki m pian'ad la?"

Yesu diis nidib bedego

(Mateo 14.13-21; Maak 6.30-44; Luuk 9.10-17)

6 Ka Yesu lo'oŋ Galilee beuŋ line a Tiberias beuŋ la.

² Ka nidib bedego dol o, bozugo ba nye o tuumnyalima ban ka o maal n tis ban'adnam la. ³ Ka Yesu du zuer zug n zin'in anina ne o nya'andolib. ⁴ Ku'um malek gaadug tienr maluŋ dabisir saŋa daa li'elne.

⁵ Ka Yesu gorigi o zug, ka nye nidib bedego bane kenne o sa'an la na ka bu'os Filip ye, "Yaa ni ka ti na nye diib n da' n tis nidib nwa, ka ba di?" ⁶ O yel nwa ne ye o mak o n gos, bozugo o meŋ mi' on na niŋ si'em.

⁷ Ka Filip lebis o ye, "Ligidi ya'a kun zu'e si'em li ku nyanje da' diib ka nidib nwa nye bi'el bi'el n nyi'ige."

⁸ Ka Yesu nya'andol yinni, on yu'ur buon Andrew, Simon Piita ba'abiig la, yel o ye, ⁹ "Biribij be kpela n mor bodobodo anu ne zimbibis ayi. Ka nwa na niŋ nidib bedego nwa bo?"

¹⁰ Ka Yesu yel ye, "Keli ka nidib la zin'in." Mood bedego daa be zin'ikan la. Ka dap la zin'in. Ba kal daa ane wuu tusa nu. ¹¹ Ka Yesu di'e bodobodo la n pu'us

Wina'am bareka, ka pudug n tis nidib bane zin'i la, ka niŋ ala ne zimi la men. Ka ba wusa dii tig.

¹² Ka ban di tig la, ka o yel o nya'andolib la ye, "La'asem bodobodo line kpelim la, ka da ke ka si'el sa'am." ¹³ Ka ba vaae dizoris la wusa. Ka li pe'el peed piinayi. Li ane bodobodo anu la dizoris ka ba vaae, ni-dib la di naae la nya'anŋ.

¹⁴ Dinzugo nidib bama nwa n nye Yesu tuumnyalima la, ka ba yel ye, "Ameŋa, o sid ane Wina'am nodi'es one ka ba da yel ye, o na kenn dunia ni na la." ¹⁵ Ka Yesu baŋ ye ba na gban' o, n diis o na'am la, o leb n keŋ zueya baba o kon'o kon'.

Yesu n ken ku'om zug la yela

(Mateo 14.22-33; Maak 6.45-52)

¹⁶ Ka zaamnoor ka o nya'andolib la sig beuŋin na ¹⁷ ka kpen' aaruŋin lo'onjid beuŋ la n tu'ae Kapeenum tenjin. Ka yu'unŋ sobid ka Yesu nam pu keŋi ba sa'ane. ¹⁸ Ka sisi'etita'ar da'ad ku'om la du'osid ku'opila. ¹⁹ Ka ban gaad ne ba aaruŋ la n keŋ wuu mail atan' bee anaasi la, ka nye ka Yesu ken ku'om la zug n li'el aaruŋ la ka li lidigi ba. ²⁰ Yesu yeli ba ye, "Li ane man. Da zoti dabiem." ²¹ Ka ba mor sumalisim ka siak ye o kpen' aaruŋ la. Ka to'oto yim ka ba kpelim paae zin'ikan ka ba da wa'ae la.

Nidib n ied Yesu la yela

²² Ka beug nie ka nidib bane kpelim beuŋ la gbekaŋa la nye ka aaruŋ yinni ma'aa be, ka ba me mi' ye Yesu sa pu kpen' aaruŋ ne o nya'andolib la, amaa ba bas o ne ka keŋ. ²³ Ka aaruma sieba yi Tiberias keŋ zi'e kpi'e zin'ikan ka Zugsob la sa tis Wina'am bareka pu'usug ka ke ka nidib di diib la. ²⁴ Ka nidib la pu nye Yesu ka o be anina bee o nya'andolib la, dinzug ba kpen' aaruma ni n keŋ Kapeenum n ied o.

Yesu n a diib line tisid nyovur la yela

²⁵ Ka nidib la nye Yesu ka o be gbekaŋa la ka bu'os o ye, "Pa'ana, saŋkane ka fu kenn kpela na?"

²⁶ Ka o lebisi ba ye, "Asida ka m yeti ya ye, ya iedne man yanam onb bodobodo n tig la zug, ka li ka'ane m tuumnyalima ban ka ya nye la zugo. ²⁷ Da tum ye ya di'e dikane na sa'am, amaa lee tumme n di'e dikane na yuug ka tisid nyovur kane ka' naare. Mam, Ninsaal Biig la, na tisi ya dikaŋa, bozugo m Ba' Wina'am gaŋi m ka li pa'al ye m paae o ya'am."

²⁸ Ka ba bu'os ye, "Ti na niŋ wala ka tum Wina'am tu-uma?"

²⁹ Ka Yesu lebisi ba ye, "Tuumkane ka Wina'am bood ane ye ya siak one ka o tum la na."

³⁰ Ka ba bu'os o ye, "Ka tuumnyaluŋ bo ka fu maal ka li zanbin ka ti na nye ka niŋ uf yadda? ³¹ Ti yaanam da

di dikan ka ba buon ye manna la moogin wuu lin sob si'em ye, 'O tisi ba dikane yi arazana ni na ka ba di.'"

³² Ka Yesu lebisi ba ye, "Asida ka m yeti ya ye, li ka'ane Moses n da tisi ya dikane yi arazana ni na laa, ka ane m Ba' Wina'am tisidi ya diib ameŋa line yi arazana ni na la. ³³ Ka dikane ka Wina'am tisi ya la ane line yi arazana ni sig na, ka li tisid dunia dim nyovur."

³⁴ Ka ba yel o ye, "Zugsoba, tisimi ti dikaŋa saŋa wusa."

³⁵ Yesu lebisi ba ye, "Mane a nyovur diib la. One mekama keenn m sa'an na, ko'om ku gban'e oo, ka one me lem niŋi m yadda, ku'onuud ku mor oo. ³⁶ M denjim yeli ya ye ya nye m, ka la'am ne wala ya pu niŋi m yadda. ³⁷ Ban wusa ka Wina'am tisidi m keenn m sa'an na. Ka one ken ne m sa'an na m ku kad o basi; ³⁸ ka m yi arazana ni sig na ye m tum ne one tum man la boodim ka ka' m meŋ boodim. ³⁹ Ka one tum man la boodim ane anwa, ye on tisi m ninsieba wusa la, ye m da ke ka baa yinni bodige. Amaa o lee bood ye m vu'u-gi ba wusa dunia naar daar la. ⁴⁰ Ka m Ba' la boodim ane ne'eŋa ye one mekama nye Biig la ka niŋid o yad-da na nye nyovur kane ka' benne, ka m na vu'ug o dunia naar daar la."

⁴¹ Ka Jew dim nyon ne o, on yel ye, "Mane a dikane yi arazana sig na la zug." ⁴² Ka ba bu'os taaba ye, "Dau kaŋa nwa ka'ane Josef biig Yesu, one ka ti mi' o ba' ne o ma laa? Ka li niŋ wala ka o yu'un yel ye o yine arazana ni na."

⁴³ Ka Yesu yeli ba ye, "Da nyonini ya lema nii. ⁴⁴ So' kae' na nyanje keenn m sa'an naa li ya'a ka'a ye m Ba' one tumi m na la niŋi li. Ka m na vu'ug o dunia naar daar la. ⁴⁵ Ka Wina'am nodi'esidib da sob ye, 'Wina'am na zamis nidib wusa.' On mekama wum ka zamis m Ba' yela kenne m sa'an na. ⁴⁶ So' kae' nye m Ba' laa, li ya'a ka'a one yi Wina'am sa'an na, on gullim nye o. ⁴⁷ Asida sida ka m yeti ya ye, one niŋi m yadda mor nyovur kane ka' benne. ⁴⁸ Mane a nyovur diib la. ⁴⁹ Ya yaanam da di dikan ka ba buon ye manna la moogin ka la'am ne wala ba kpiya. ⁵⁰ Dikane yi arazana ni sig la na ane anwa ye saal na dii li ka ku kpii. ⁵¹ Mane a dikane voe ka yi arazana ni sig na la ka so' ya'a di dikaŋa o na voe saŋa mekama. Ka dikane ka m na tis ka dunia dim mor nyovur ane m niŋgbij."

⁵² Ka Jew dim la nwa'as taaba yet ye, "Dau kaŋa na niŋ wala tisi ti o niŋgbij ka ti di?"

⁵³ Ka Yesu yeli ba ye, "Asida sida ka m yeti ya ye, asee ka ya di Ninsaal Biig la niŋgbij ka nuu o ziim, ka ya'a ka alaa ya pu mor nyovure. ⁵⁴ One di m niŋgbij ka nuu m ziim mor nyovur line ka' naare, ka m na vu'ug o dunia naar daar la. ⁵⁵ Ka m niŋgbij ane diib ameŋa ka m ziim a bun nuudir ameŋa. ⁵⁶ One di m niŋgbij ka nuu m ziim kpelim a yinni ne mam ka mam me a yinni ne on. ⁵⁷ M Ba' so'e nyovur ka tumi m na ka on zug ka m voe, ala men ka one di mam niŋgbij, na voe mam

zug. ⁵⁸ Ne'eja a dikane yi arazana ni sig na, ka li ka'ane wuu dikane ka ya yaanam da di ka kpi laa. Amaa one di dikana la, na voe saja wusa." ⁵⁹ O yel ne'eja ne on daa pa'an nidib Kapeenum la'asug doogin la.

Pian'ad line tisid nyovur la yela

⁶⁰ Ka o nya'andolib la bedego n wumi li la, ba yel ye, "Pa'alkana toe. Ano'on na tun'e di'e li?"

⁶¹ Ka Yesu banj o poten'erin ye o nya'andolib la nyoni li yela la ka yeli ba ye, "Ya noki li ka li ane po'ogire?"

⁶² Ka ya ya'a nyeen ka Ninsaal Biig la dutin zin'ikan ka o da been la ya na ninjin wala? ⁶³ One tisid nyovur la ane Wina'am Siig Sunj, ka ningbinj la ane zaalim. Pian'akan ka m pian' tisi ya la tisid Siig ne nyovur.

⁶⁴ Amaa ya sieba be ka pu siake." Yesu yel nwa bozugo o denjim banj pin'ilugin sa bane pu ninj o yadda ne one na ti zam o la. ⁶⁵ Ka o lem yel ye, "Ne'eja yela ka m daa yel ye, so' ku nyanje keenn m sa'an na asee m Ba' la na tis suer."

⁶⁶ Ka ne'enam nya'anj o nya'andolib tita'am sa buaki keŋ ka pu lem dol o ya'ase.

⁶⁷ Yesu bu'os o nya'andolib piinayi la ye, "Yanam me na bood ye ya keŋe."

⁶⁸ Ka Simon Piita lebisi bu'os o ye, "Zugsoba, ti ye ti keŋe ano'on sa'ane? Fune mor pian'akane tisid nyovur kane ka' ben la. ⁶⁹ Ka ti siaki li ka banj ye, fun ma'aa a ninjkane a su'um nyain ka yi Wina'am sa'an na la."

⁷⁰ Ka Yesu lebisi bu'osi ba ye, "Ka'a mane ganji yanam piinayi la la'am ne wala ya yinni a Sutaana nidaa?" ⁷¹ O da pian' ne'eja Judas one a Simon Iskariot biig la yela. O da ane nya'andolib piinayi la nid yinni one da na ti zam o.

Yesu ne o pitib la yela

7 Ka ne'eja nwa nya'anj la ka Yesu giligid Galilee tenjin ka pu bood ye o giligid Juuda tenjinee, Jew dimi bood ye ba kuu o la zug. ² Ka Jew dim di'emkan ka ba maan suga n gbeend la, da li'elne. ³ Ka Yesu pitib yel o ye, "Toomim kpela ka keŋ Juuda tenjin ka fu nya'andolib la nye fu tuuma ban ka fu ninjid la. ⁴ Ka so' ya'a bood ye nidib banj o bedego o pu sua'adi tumi o tuumaa. Fu ya'a tum tuumbama kel ka nidib bedego banj." ⁵ O pitib la pu ninj o yadda, linzug ka ba yel o ala.

⁶ Ka Yesu yeli ba ye, "Mam saja nam pu paae, amaa saja mekama yanam mor ya'a. ⁷ Dunia dim ku nyanje kisi yaa, ka lee kisi m, man pa'an ye ba tuuma a be'ed la zug. ⁸ Yanam kem di'ema la. M nan ku keŋ di'em kanjaa; ka m saja nan pu paae." ⁹ On yel wala la ka kpelim Galilee tenjin.

Yesu n da be suga di'ema ni la yela

¹⁰ Ka o pitib n gaadi naae la ka o me yuolim keŋ, ka pu neeli o meŋa. ¹¹ Ka Jew dim ied o di'ema la ni ka bu'osid ye, "O be yaani?"

¹² Ka nidib la bedego nya'am, ka sieba ye, "O ane nin-sunj."

Ka sieba ye, "Ayei, o pa'an nidib la line a suebe'ed."

¹³ Ka ban zot Jew dim la zug ka so' pu nyanje pian'a neele.

¹⁴ Ka di'ema la ti paae pusuk ka Yesu du kpen' Wina'am pu'usum yir n pa'an nidib. ¹⁵ Ka li lidig Jew dim la ka ba yet ye, "Dau kana ninj wala mor banjir ka lee pu zamise?"

¹⁶ Ka Yesu lebisi ba ye, "M pa'alug la ka' m meŋ dinne, amaa li ane one tumi m la na din. ¹⁷ One bood ye o tum Wina'am boodim, o na banj ye m pa'alug la yi ne Wina'am sa'an na, bee m pa'an ne, ne m meŋ panj.

¹⁸ One pian'ad ne o meŋ panj la boodne o meŋ yu'ur. Amaa one bood ye one tum o la na di'e yu'ur la, ane sida sob ka pu mor zirii. ¹⁹ Ya pu di'e wada Moses sa'ane? Ka la'am ne wala ya so' pu doli li suere. Bo ka ya ied sueya ye ya kuu ma?"

²⁰ Ka nidib la lebisi ba ye, "Kikirig n dol uf. Ano'onami bood ye ba kuu fo?"

²¹ Ka Yesu lebisi ba ye, "M daa tum tuumnyalun yinni ka li lidigi ya. ²² Moses da yel ye, ya kpen'em banjo, (amaa li da ka'ane Moses n da pin'ili lii, ka lee da yi ne ya yaanamin na.) Amaa ya kpen'esid biribis banjo vu'usum daar. ²³ Ka ya ya'a kpen'esid biribin banjo vu'usum daar ka li pu sa'am Moses wada la, bo ka ya sunya pelig ne m, mam daa ti'eb dau la vu'usum daar la? ²⁴ Mit ka ya gelig ka zerig nid ne nini gosigo, amaa geligim ne line a yelsida."

²⁵ Dinzug ka Jerusalem ninsieba bu'os ye, "Li ka'ane dau kana ka ba bood ye ba ku laa? ²⁶ Ka gosimi ya, o pian'adne paalo ni ka ba pu ninj o si'ela. Kpeenmnam sid siak ye o ane Kiristo on ka Wina'am ganj la bee?"

²⁷ Amaa ti mi' dau kana n yi si'el na, ka Kiristo la ya'a ti nie so' ku banj on yi si'el naa."

²⁸ Linzug Yesu n daa be pu'usum yir n pa'an nidib la, o pian' ne kukortita'ar ye, "Ya mi' maa? Ka ya mi' mam yi si'el naa? Li ka'ane m tu'er ka m kenaa. Amaa one tum man na la a sida sob, ka ya zi' oo. ²⁹ Ka mam lee mi' o, bozugo one tum man, ka o sa'an ka m yi na."

³⁰ Dinzug ka ba ied suer ye ba gban' o, ka so' pu si'is oo, bozugo o saja daa nan pu paae. ³¹ Ka la'am ne wala nidib la tita'am da ninj o yadda, ka ye, "Kiristo la ya'a ti kena o na tum tuumnyalima gaad dau kana tum si'el laa?"

Farisee dim n tum nidib ye ba gban'e Yesu la yela

³² Ka Farisee dim wum nidib la nya'am Yesu yela, ka ban ne Wina'am maalmaan kpeenmnam tum nidib ye ba gban'e Yesu.

³³ Ka Yesu yel ye, "M na be ne ya yuug bi'ela ka lem leb one tum man na la sa'an. ³⁴ Ya na ti iedi m ka ku nye ma, ka mam na be zin'isi'a la ya ku nyaŋe kenn aninaa."

³⁵ Ka Jew dim yel taaba ye, "Dau kaŋa gban'e ye o keŋ yaa ni ka ti ku nye oo? O gban'e ne ye o keŋ Greek dim teensin, zin'i kan ka Jew dim be la, ye o pa'al Greek dima? ³⁶ Ka on yel ye, ti na ti iedi o ka ku nyee o, ka ye, on be zin'isi'a la ti ku nyaŋe kena la, li gbin a bo?"

Wina'am Siig Sunj la yela

³⁷ Ka di'ema la naar dabisir line a dabistita'ar la, ka Yesu due zi'e ka pian'ad ne kukortita'ar ye, "Ku'onuud ya'a mor so', o kemi m sa'an na nu. ³⁸ Li dolne Wina'am gbaun n sobi siilim si'em la ye, 'One ninji m yadda wenne ku'obulum line tisiid nyovur.' " ³⁹ O yel ne'eŋa ka li gbin pa'alne Wina'am Siig Sunj la yela, ka bane niŋ o yadda la na ti di'e li. Bozugo sarŋan la Wina'am da nam pu tisi ba o Siig Sunj laa, ka Yesu da nan pu nye zun'ore.

Bakir n be nidibin Yesu yela la

⁴⁰ Ka ban wum pian'akan la, nidib la sieba yel ye, "Oŋa sid a Wina'am nodi'es la."

⁴¹ Ka sieba ye, "Oŋa a Kiristo la."

Amaa ka sieba bu'os ye, "Kiristo la yi ne Galilee na bee? ⁴² Wina'am gbaun yel ne ye Kiristo la yi ne David gbinin na ka yi ne Betilehem teŋkan ka David da be la. Li ka' alaa?" ⁴³ Ka bakir be nidibin la o yela. ⁴⁴ Ka sieba bood ye ba gban' o amaa so' pu si'is oo.

Jew dim kpeenmnam n pu niŋ Yesu yadda la yela

⁴⁵ Ka nimbane keŋ ye ba gban' o la leb maalmaan kpeenmnam ne Farisee dim la sa'an ka ba bu'os ye, "Bo ka ya pu gban'e o na?"

⁴⁶ Ka ba lebis ye, "So' nan zi' pian' wenne dau kaŋaa."

⁴⁷ Ka Farisee dim la bu'osi ba ye, "Ka yanam me yidigi n dol suebe'ed la ne bee?" ⁴⁸ Ka kpeenmnam la bee Farisee dim la sieba pu niŋ o yaddaa. ⁴⁹ Nidib bedego bane zi' wada la, yelbe'ed doli ba.

⁵⁰ Ka Nikodemus one daa deŋim keŋ Yesu sa'an la ka aa ba nid yinni bu'osi ba ye, ⁵¹ "Ti ya'a pu wum so' antu'a ka baŋ on tum si'ela, ti kat o saria bee?"

⁵² Ka ba lebis o ye, "Fu yi ne Galilee na menea? Iem Wina'am gbana ni ka fu na baŋ ye nodi'es kulim ku yi Galilee naa."

Ban kuk po'a ne dau la yela

8 Ka ba wusa widigi kul ka Yesu keŋ Olives zuerin. ² Ka bekeeung ka o leb Wina'am pu'usum yin la ya'as ka nidib la wusa keŋi o sa'an na ka o zin'i pa'ani ba. ³ Ka gbaunmi'idib ne Farisee dim mor po'a na on ka ba kuk ka o sa'am dau, ka zi'el o nidib la soogin, ⁴ ka yel Yesu ye, "Pa'ana, ti kuk po'a kaŋa ne dau. ⁵ Ka Moses wada la da zi'el ye, ti lob nimbamanam taaba ne kuga n ku. Ka fun ye wala?" ⁶ Ba yeli ala ye ba kpans o gos, ka nye yela bul o.

Ka Yesu sunne noki o nu'ubili sobid teŋin. ⁷ Ka ban kpelim bu'osid o la, ka o gorigi yeli ba ye, "One nan pu tum tuumbe'ed ya soogin nokim kugir lobug o yiiga." ⁸ Ka lem sun ya'ase noki o nu'ubili sobid teŋin.

⁹ Ka ban wumi ala la ka ba yi yinni yinni lin pin'il ne bunkuda la ni ka nya'al po'a la gullim ka o zi'e Yesu tuon. ¹⁰ Ka Yesu gorigi bu'os po'a la ye, "Bane mor uf la na be yaani? So' pu koosi fu yela la be'edee?"

¹¹ Ka po'a la lebis o ye, "M Zugsoba, ayei."

Ka Yesu yel o ye, "Mam me ku koosi fu yela be'ede. Kem ka da lem tum tuumbe'ed ya'ase."

¹² Ka Yesu lem yel nidib la ye, "Mane a dunia neesim la. One doli m ku ken likin ne, amaa o na bene nyovur line a neesim la ni."

¹³ Ka Farisee dim yel o ye, "Fu pian'adne fu meŋ yela. Fu pian'ad la ka' sidaa."

¹⁴ Ka Yesu lebis ba ye, "Hale baa m ya'a pian'adi m meŋ yela m pian'ad la a sida; ka m mi' mam yi si'el na ne mam ken si'el, amaa ya zi' mam yi si'el na ne mam ken si'ela. ¹⁵ Ya geligid so' tuuma ne ninsaal ya'am. Mam pu geligid so' yelaa. ¹⁶ Amaa m ya'a gelig so' yela, m geligir la a sida; ka li ka'ane mam ma'ane amaa mam ne one tum m la na n geligid. ¹⁷ Ya wada la ni li sob ye, nidib ayi kaset diib a amerja. ¹⁸ Mam dit kaset n tisidi m meŋ, ka m Ba' one tum man na la me dit kaset n tisidi m."

¹⁹ Ka ba bu'os o ye, "Fu Ba' be yaani?"

Ka Yesu lebis ba ye, "Ya zi' man ne m Ba' la wusaa. Ya ya'a baŋin man, ya naan baŋin m Ba' la men." ²⁰ O pian' ne'enam ne one daa pa'an nidib la Wina'am pu'usum yin ka li kpi'e ligid la'asug zin'igin la. Ka so' pu gban'e oo, o sarja nan pu paae la zug.

Yesu n pa'an ye ba ku nyaŋe keŋ on ken si'el la yela

²¹ Ka o yeli ba ya'as ye, "M na yi ya sa'an, ka ya na ie man, amaa ya ku nye ma. Ya na kpi ya tuumbe'ed la ni. Man ken si'el la ya ku nyaŋe keenn aninaa."

²² Ka Jew dim yel ye, "O ye o ku ne o meŋ bee? On sadigim yel ye, on ken si'el la, ti ku nyaŋe keŋ la."

²³ Ka Yesu yeli ba ye, "Yanam yi ne teŋin na, ka man yii agol na. Ya ane dunia nwa nidib, ka mam ka'a dunia nwa nida. ²⁴ Linzug ka m yeli ya ye, ya na kpi ne ya tu-

umbe'ed la, ka ya ya'a pu niŋ yadda ne mane yel ye m a so' laa, ya sid na kpi ne ya tuumbe'ed la."

²⁵ Ka ba bu'os o ye, "Fu aa ano'one?"

Ka o lebisi ba ye, "M ane on ka m yeli ya pin'ilugin sa la. ²⁶ M mor yela bedego line ka m na pian' ka kadi ya saria. One tum man la a sida sob ka line ka m wum o sa'an la, lin ka m mooni n tisiid dunia dim."

²⁷ Ka ba pu baŋ on pian' si'el la ane o Ba' Wina'am yela. ²⁸ Dinzug ka Yesu yel ye, "Ya ya'a uk mam one a Ninsaal Biig la agol ya na baŋ man yel ye m a so' la. Ka lem baŋ ye m pu tum si'el ne m meŋ paŋa, amaa m pi-an'ad ne'eŋa wuu m Ba' Wina'am n pa'ali m si'em la.

²⁹ Ka one tum man la be ne man ka pu basi ma, bozugo m maan line ma'edi o suunr daar wusa." ³⁰ Ka on pian' ne'eŋa la, ka nidib bedego niŋ o yadda.

Yamis ne yolisim dim

³¹ Ka Yesu yel Jew dim bane niŋ o yadda la ye, "Ya ya'a kpelim mor m pian'ad la, ya na ane m nya'andolib ameŋa. ³² Ka ya na baŋ yelmeŋir la. Ka yelmeŋir la na tisi ya yolisim."

³³ Ka ba lebis n yel o ye, "Tinam ane Abraham yaas, ti ka' nid so' yamise. Ka wala ka fu yel ye, ti na nye yolisim?"

³⁴ Ka Yesu lebisi ba ye, "Ameŋa ka m yeti ya ye, niŋkan wusa tum tuumbe'ed la ane tuumbe'ed ya-mug. ³⁵ Yamug ku zin'i yin saŋa wusa, amaa yisob biribiŋ la zin'ine yin la saŋa wusa. ³⁶ Dinzugo yisob biribiŋ la ya'a tisi ya yolisim, ya mor yolisim ameŋa. ³⁷ M mi' ye ya ane Abraham yaas. Amaa ya boodne man ye ya ku, bozugo m pian'ad la pu kpen'edi ya sun-ya nii. ³⁸ Man nye si'el m Ba' sa'an la, lin ka m tu'asid. Ka yanam me niŋidne bun lin ka ya wum ya ba' sa'an la."

³⁹ Ka ba lebis n yel o ye, "Abraham ane ti yaab."

Ka Yesu lebis n yeli ba ye, "Ya ya'a aan Abraham yaas, ya naan tumin Abraham tuuma la. ⁴⁰ Amaa ya boodne man ye ya ku, man one tu'asi ya yelmeŋir kan ka m wum Wina'am sa'an la. Abraham da pu niŋ alaa. ⁴¹ Ya tumne ya ba' la tuuma."

Ka ba yel o ye, "Ti ka' po'agoonda biise. Ti mor Ba' yinni one a Wina'am."

⁴² Ka Yesu lebis n yeli ba ye, "Wina'am ya'a aane ya Ba', ya naan nonjin man, bozugo m yine Wina'am ni n kena. M pu kene m tu'er naa, amaa o tumi m ne na.

⁴³ Bo niŋ ka ya pu baŋ man yet si'el la gbin ne? Li ane ye yanam ku tun'e n siak m pian'ad la zug. ⁴⁴ Ya ba' ane Sutaana. Ka ya tumne ya ba' boodim n a si'em la. O daa pun ane ninkuud hale pin'ilugin sa. O zi' yelmeŋire, bozugo yelmeŋir ka' o sa'ane. O ya'a ma'ad ziri la, o pian'adne wenne o meŋ n a si'em la, bozugo o ane ziri sob ne ziri wusa ba'. ⁴⁵ Amaa mane tu'asidi ya yelmeŋir la, ya pu siaki. ⁴⁶ Ano'one na tun'e n pa'al ye

m tum tuumbe'ede. Man ya'a tu'asid ameŋa, wala ka ya pu siake ma? ⁴⁷ One a Wina'am nid la kelisidne Wina'am pian'ad. Yanam ka' Wina'am nidib la zug, ka ya pu wumma."

⁴⁸ Ka Jew dim la lebis n yel o ye, "Tinam n yel ye, fu ane Samaritan nid la, ka kikirig dol uf la, ti ma'anee?"

⁴⁹ Ka Yesu lebisi ba ye, "Kikirig pu doli ma, amaa m du'osidne m Ba' yu'ur su'uŋa, ka yanam po'ogid man. ⁵⁰ Man meŋ pu ied m meŋ yu'ur du'osugo. So' be one iedi o meŋ yu'ur, one a saria kat la. ⁵¹ Ameŋa ka m yeti ya ye, nid kane siakim noor la, ku nye ku'um baa bi'e-laa."

⁵² Ka Jew dim yel o ye, "Nannanna ti baŋi ya ye kikirig dol uf. Abraham ne Wina'am nodi'esidib la kpiya. Ka fu yet ye, nid kane siaki fu noor la, ku kpii baa bi'ela. ⁵³ Fu gaad ti yaab Abraham one kpi laa? Bee fu gaad Wina'am nodi'esidib bane kpi laa? Fu ten'esid ye fu ane ano'one?"

⁵⁴ Ka Yesu lebis n yeli ba ye, "Man ya'a du'osidi m yu'ur la, li ane zaalim. Man Ba' la a one du'os m yu'ur, on ka ya yel ye, one a ya Wina'am la. ⁵⁵ Amaa yanam zi' on a so'o. Ka man mi' on a so'. Man ya'a yelin ye, m zi' on a so', m naani aan ziri sob wen wuu yanam ne. Amaa m mi' on a so', ka siak o noor la. ⁵⁶ Ya ba' Abraham da mor ti'ir ye o na ti nye man saŋa nwa. Ka o nye ka mor sumalisim."

⁵⁷ Dinzug ka Jew dim la yel Yesu ye, "Fu nan pu paae yuum piisnu, ka niŋ wala nye Abraham?"

⁵⁸ Ka Yesu yeli ba ye, "Ameŋa ka m yeti ya ye, Abraham da nan kae' saŋsi'a la, ka man pun be." ⁵⁹ Alazug ka ba zaŋ kuga ye ba lob o. Ka Yesu sua' o meŋ, ka yi Wina'am pu'usum yin la.

Yesu n ti'eb zunzoŋ la yela

9 Ka on ken la, o nye dau ka o zu'omi o biilimin sa.

² Ka o nya'andolib bu'os o ye, "Pa'ana, dau kaŋa tum tuumbe'ed bee o ba' ne o ma n tumi li, ka du'a o ka o a zunzoŋa?"

³ Ka Yesu lebis ye, "O zu'oŋ la ka'ane ye o tumne be'ede bee o ba' ne o ma tum. Amaa li a ye, Wina'am pa'ali o paŋ tuuma zunzoŋ la ni. ⁴ Lin nan a nintaŋ la, asee ti tum one tum man na la tuuma. Yu'uŋ na sob ka so' ku nyaŋe tum ya'ase. ⁵ Mam nan be dunia ni la, mane a dunia neesim."

⁶ Ka Yesu n yel ne'eŋa la o tubis nintoond n bu tan n bulig zu'om la nini, ⁷ ka yel o ye, "Kem Siloam bulugin n pie fu nini." (Siloam gbin ane ye, Atum so'.) Ka o keŋ pie o nini ka leb na nyet.

⁸ O kpi'es ne bane deŋim mi' o ka o a sos la yel ye, "Ka'a dau kaŋa daa yiti sosid laa?" ⁹ Ka sieba yel ye, "Li ane on la."

Ka sieba me yel ye, "Ayei, li wen o ne ka li ka'a one." Ka o meŋ yel ye, "Mane la."

¹⁰ Ka ba bu'os o ye, "Li niŋ wala ka fu yu'un nyeta?"

¹¹ Ka o lebisi ba ye, "Dau kane ka ba buon Yesu la bu tan n buligi m nini ka yeli m ye m kem Siloam bulugin pie. Ka m keŋ pie ka yu'un nyet."

¹² Ka ba bu'os ye, "O be yaani?"

Ka o lebisi ye, "M zi'."

¹³ Ka ba dol one daa a zu'om la keŋ Farisee dim sa'an. ¹⁴ Ka daakan ka Yesu bu tan ke ka zu'om la nyet la, daa ane Jew dim vu'usum daar. ¹⁵ Ka Farisee dim la bu'os o ya'as ye, "Li niŋ wala ka fu nyeta?" Ka o lebisi ba ye, "O bu ne tan n buligi m nini, ka m pie ka nyet."

¹⁶ Ka Farisee dim sieba yel ye, "Dau kaŋa nwa pu dol vu'usum daar la wadaa, linzug ka ti baŋ ye o pu yi Wina'am sa'an naa."

Ka sieba ye, "Dau kane a tuumbe'ed sob na niŋ wala tum tuumnyalim bama?" Ka bakir kenn Farisee dim la ni.

¹⁷ Ka ba lem bu'os dau la ye, "Fu na yeli o yela ye bo, on ke ka fu nyet la?"

Ka o lebisi ba ye, "O ane Wina'am nodi'es."

¹⁸ Ka Jew dim la pu siak ye o daa zu'om ne ka yu'un nyeta, asee ba buol o ba' ne o ma n bu'os. ¹⁹ Ka ba bu'osi ba ye, "Ya biig la nwa? On ka ya ye ya du'a o ka o a zu'om laa? Ka li niŋ wala ka o yu'un nyeta?"

²⁰ Ka ba lebis ye, "Ti mi' ye o ane ti biig, ka lem mi' ye, ti du'a o ka o a zu'om, ²¹ amaa lin niŋ si'em ka o nyet la, ti ku baŋi, ka ti me lem zi' one ke ka o nyeta. Bu'osimi ne o, ka o ane dau, o lem ka'a biiga. O meŋ na pian'." ²² Ban zot Jew dim kpeenmnam dabiem la zug, ke ka ba yel ala. Jew dim daa pun denjim gban'e ye so' ya'a siak ye Yesu ane Kiristo la, ba na kad o ba la'asug doogin la. ²³ Linzug, ka o ba' ne o ma la yeli ba ye, "Bu'osimi ne o, ka o ka'a biiga."

²⁴ Ka ba buol dau one daa a zu'om la noora ayi daan n yel o ye, "Pian'am Wina'am yu'ur fu laafe nyeeb la yela. Ti mi' ye dau kaŋa ane tuumbe'ed sob."

²⁵ Ka o lebis ye, "O ya'a ane tuumbe'ed sob bee o ka'a tuumbe'ed soba m zi'. Mam mi' si'el ane ye, m daa ane zu'om ka yu'un nyet."

²⁶ Ka ba bu'os o ye, "O niŋ uf bo? O niŋ wala laki fu nini?"

²⁷ Ka o lebisi ba ye, "M pun denjim yeli ya ka ya pu bood ye ya kelise, ka bo ka ya bood ye ya wum ya'ase? Ya me bood ye ya liebi o nya'andoliba?"

²⁸ Ka ba tu'ud o ye, "Fune aa o nya'andol, ka tinam ane Moses nya'andolib. ²⁹ Ti mi' ye Wina'am da pian' tisne Moses, amaa dau kaŋa nwa, ti zi' on yi zin'isi'a naa."

³⁰ Ka dau la yel ye, "Nwa ane lidigir. Ya zi' on yi si'el naa, ka la'am ne wala o lakim nini ka m nyet. ³¹ Ti mi' ye, Wina'am ku kelis one a tuumbe'ed sob sosugo, amaa ka so' ya'a pu'usid Wina'am ka niŋidi o boodim, o na wumi o sosug. ³² Dunia pin'ilugin sa so' nan zi' wum ye ba ke ka on ka ba du'a o ka o a zu'om nini

nyeta. ³³ Dinzugo dau kaŋa ya'a pu yiin Wina'am sa'an naa, o ku nyaŋe niŋin si'e si'el la."

³⁴ Ka ba lebis o ye, "Ba du'a uf ne tuumbe'edin, ka fu lee bood ye fu pa'ali tii?" Ka ba kad o yiis.

³⁵ Ka Yesu n wum ye ba kad dau la yiis la, ka nye o la, o bu'os o ye, "Fu niŋ Ninsaal Biig la yaddaa?"

³⁶ Ka o lebis ye, "M Zugsoba, Ninsaal Biig la a ano'on ka m na niŋ o yadda?"

³⁷ Yesu yel o ye, "Fu nye o ka li ane one pian'ad ne fu la."

³⁸ Ka dau la yel ye, "M Zugsob, m niŋ uf yadda." Ka na'as Yesu.

³⁹ Yesu yel ye, "Saria kadib yela ka m keenn dunia ni, ka zunzoos na nyet, ka bane nyet la na lieb zunzoos."

⁴⁰ Ka Farisee dim sieba bane kpi'e ne o la n wum ne'eŋa la, ba bu'os o ye, "Din la tinam me ane zunzoose?"

⁴¹ Ka Yesu lebisi ba ye, "Ya ya'a aan zunzoos ya ku moren taale. Ka yaname sadigim yel ye ya nyet la, ya taal kpelim be."

Konbkem siiliŋ la

10 Ka Yesu ye, "Asida ka m yeti ya ye, one pu dol pe'es za'anoorin la n kpen' buluugin laa ka du zanguomi kpen' ane one faand bee na'ayii. ² Amaa one dol za'anoorin la kpen' ane pe'es la konbkem. ³ Ka one gur za'anoor la na yo'ogi tis o. Ka o pe'es la mi' o kukor la zug, o buoni ba yuda ka gaad tuon ka ba dol o. ⁴ Ka on more o pe'es wusa yi na la, o gaadi ba tuon ka ba dol o, bozugo ba mi' o kukor. ⁵ Ba ku dol saana, ba na zo ka bas o, bozugo ba zi' o kukore." ⁶ Siiliŋ kaŋa ka Yesu zaŋi siilimi ba, amaa ba pu gban'e o pian'ad la gbin ne.

Yesu n a konbkem suŋ la yela

⁷ Ka Yesu yeli ba ya'as ye, "Asida ka m yeti ya ye, mane aa pe'es la za'anoor. ⁸ Ban wusa denji m tuon ane bane faand bee na'ayii, ka pe'es la pu kelisidi baa. ⁹ Mane a za'anoor la. Ka one dol za'anoor kan la kpen' na nye faangir. O na kpen' ka yi na n nye diib n di. ¹⁰ Na'ayii la kenne ye o zu ka ku, ka sa'am ma'aa, ka mam kena ye ba nye nyovur line ka'a naare."

¹¹ "Mane a konbkem suŋ la. Konbkem suŋ la pesigi o nyovur pe'es la yela. ¹² One ka' konbkem meŋire, ka gur pe'es bane ka' o meŋ dine ka li ane ligidi yela ka o guri ba la, o ya'a nye ka kundun ken na ka o bas pe'es la, ka zo. Ka kundun la gban'e ba ka widigi ba. ¹³ Ban ka' o meŋ pe'ese ka ane ligidi yela ma'aa la zug, ka o zo.

¹⁴ "Mane lee a konbkem suŋ la, ka mi' m meŋ konbid ka ba me mi' man ¹⁵ wenne m Ba' Wina'am mi'i man ka man me mi' o si'em la. Mane pesigi m nyovure tisi m pe'es la. ¹⁶ M mor pe'esieba bane ka' buluug nwa

nii. Li nar ka m me more ba na ka ba kelisi m kukor, ka la'ase ba wusa gumm ka mor konbkem yinni. ¹⁷ Ka man pesigi m nyovur la zug ka m Ba' la nonji m. Ka m na lem di'e li ya'as. ¹⁸ So' ku nyaŋe zaŋi m nyovure. M meŋ lee pesigi m nyovur. M mor paŋ ye m pesigi m nyovure kpi, ka lem mor paŋ ye m lem di'e li ya'as. M Ba' tisi m nozi'el kaŋa."

¹⁹ Ka pian' bama zug ke ka bakir ya'an daa be Jew dim la soogin. ²⁰ Ka ba tita'am sa yel ye, "Bo ka ya ke-lisid o, o ane geer ka kikirig dol o."

²¹ Ka sieba yel ye, "Li ka'a on ka kikirig dol o pian'ade nwaa. Kikirig na nyaŋe ke ka one zu'om nyeta?"

Jew dim n zan'as Yesu la yela

²² Ka di'ema saŋa line ka ba tiend Wina'am pu'usum yir pier Jerusalem tenjin la paae, ka li da a sapal. ²³ Ka Yesu ken Wina'am pu'usum yir zin'ikan ka ba buon Solomon za'amberj la. ²⁴ Ka Jew dim la'ase gilig o ka yel o ye, "Bo ka fu ke ka ti bi'esid hale ne anwa? Fu ya'a ane Kiristo la, one ka Wina'am gaŋ la, fun yelimi ti nyain nyain."

²⁵ Ka Yesu lebis ba ye, "M daa yeli ya, ka ya pu niŋi m yaddaa. Tuumban ka m tum m Ba' yu'urin la pa'al mam a si'em. ²⁶ Amaa yaname ka' m pe'es la zug ka ya pu niŋi m yaddaa. ²⁷ M pe'es wumi m kukor, ka m mi' ba, ka ba doli m, ²⁸ ka m tisidi ba nyovur line ka' benne, ka ba kulum ku bodige, ka so' kae' na nyaŋe faann ba m nu'ugine. ²⁹ M Ba' one noki ba tisi m la mor paŋ hale gaad si'el wusa, ka so' kae' na nyaŋe faann ba m Ba' la nu'ugine. ³⁰ Mam ne m Ba' la ane yinni."

³¹ Ka Jew dim lem ye ba lob o ne kuga n ku. ³² Ka Yesu yeli ba ye, "M pa'ali ya tuumsuma bedego line yi m Ba' la ni, ka tuumsuŋban yela ka ya lobidi m ne kugaa?"

³³ Ka Jew dim la lebis o ye, "Li ka'ane tuumsuma yelaa amaa Wina'am yu'usa'urj la yela, bozugo fu ane nin-saal amaa fu ye fu ane Wina'am."

³⁴ Ka o lebis ba ye, "Li sobi ya wada ni ye, 'Mam, Wina'am yel ye, ya ane Winaa.' ³⁵ Ti mi' ye Wina'am gbaurj la a sida saŋa wusa, ka bane ka o zaŋ o labaar la tis la, o buoni ba ye ba ane wina. ³⁶ Ka la'am ne wala ka ya yet ye, mam kane ka Wina'am gaŋ la ka tumi m dunia nwa ni la sa'amid Wina'am yu'ur, mam yet ye, mam a Wina'am Biig la zug. ³⁷ M ya'a pu tumi m Ba' tu-uma, da niŋine m yadda. ³⁸ Amaa m ya'a tumi li hale ka ya pu niŋi m yadda, siakimi m tuuma la, ka ya na nye ka baŋ ye, m Ba' la a yinni ne mam ka m me a yinni ne o." ³⁹ Ka ba lem zigid ye ba gban' o, ka o toomi ba ni.

⁴⁰ Ka o toomi anina n keŋ lo'oŋ Joodan mo'ar n paae zin'ikan ka Joon da denjim suud nidib ku'om la n kpeli-mi ani. ⁴¹ Ka nidib bedego kenn o sa'an na ka yel ye, "Joon pu tum tuumnyalima, ka lin wusa ka o da pian'

dau kaŋa yela la ane sida." ⁴² Ka nidib bedego niŋ o yadda anina.

Lazarus n kpi, ka Yesu ke ka o lem vu'ug la yela

11 Ka dau daa be Betani tenjin. Ka o yu'ur buon Lazarus. Ka o ka' laafe. Ten kan ni ka Meeri ne o bier Marta be la. ² Li ane Meeri one daa kpa'e kpa-soondim n walig Yesu ka eens o noba ne o zuobid la, on taunn n a Lazarus one n ka' laafe la. ³ Dinzug o tanp la daa tum n yel Yesu ye, "Zugsoba, fu zuanoŋir la ka' laafe."

⁴ Ka Yesu n wumi li la, ka o yel ye, "Ban'akan ku kuu o. Amaa li ane ye Wina'am yu'ur na du bedego. Ka lin zug ka Wina'am Biig la yu'ur me na du."

⁵ Ka Yesu noŋ Marta ne o pitu la ne Lazarus su'uŋa. ⁶ Ka on wum ye Lazarus ka' laafe la, o kpelim on daa be zin'isi'a la daba yi.

⁷ Ka lin nya'anj la ka o yel o nya'andolib la ye, "Keli ka ti keŋ Juuda ya'as."

⁸ Ka o nya'andolib la yel o ye, "Pa'ana, Jew dim daa bood uf ye ba lob ne kuga n kuu uf. Ka wala ka fu yel ye, fun na lem n keŋ anina ya'ase?"

⁹ Ka Yesu lebis n bu'osi ba ye, "Li ka' daar yinni a nintan tansib ne zaam ma'are? Nid ya'a ken nintan win o ku tu'uge, bozugo dunia neesim be. ¹⁰ Amaa nid ya'a ken yu'urj o tu'ugidne, bozugo neesim kae'."

¹¹ Ka on yeli ba nwa n nae la, o yeli ba ye, "Ti zua Lazarus gbsidne. Amaa m na keŋ n nie o gbeenmin la."

¹² Ka o nya'andolib la yel o ye, "Zugsoba, o ya'a gbsidne, o na nye laafe." ¹³ Amaa Yesu yeti ba ne Lazarus ku'um yela. Ka ba ten'esid ye o yeti ba ne o gbeenm yela.

¹⁴ Ka Yesu yeli ba nyain ye, "Lazarus kpi ne. ¹⁵ Man daa ka' o sa'an la yela, ke ka m mor sumalisim, yanam zug, bozugo ya na niŋ m yadda. Amaa keli ka ti keŋ o sa'an."

¹⁶ Ka Tomas, one a liiba la yinni, yel o nya'andoltaab ye, "Keli ka ti la'am keŋ ne o. Ka li ya'a a ku'um, tinam la'am n kpi ne o."

¹⁷ Ka Yesu n paae la, o nye ka Lazarus pun be yaugin ne daba anaasi sa. ¹⁸ Ka Betani ten daa pu lal ne Jerusalem. Li ane wuu maila ayi ne. ¹⁹ Ka Jew dim bedego kena ye ba belis Marta ne Meeri ba taunn kum la zug.

²⁰ Ka Marta n wum ye Yesu kenna la, o due n yi ye o tu'os o. Ka Meeri kpelim n zin'i yin. ²¹ Ka Marta yel Yesu ye, "Zugsoba, fu ya'a daa been kpela, man taunn nwa naan ku kpil nee. ²² Amaa m mi' ye lin mekama ka fu sos Wina'am la, hale baa nannanna o na maal ala n tis uf."

²³ Ka Yesu yel o ye, "Fu taunn la na vu'ug ya'as."

²⁴ Ka Marta yel o ye, "M mi' ye o na ti vu'ug kumin dunia kaŋa naar daar."

²⁵ Ka Yesu yel o ye, "Mane a ku'um vu'ugir ne nyovur. One niŋ m yadda la, hale o ya'a ane ku'um, o na vu'ug. ²⁶ Ka one mekama voe ka niŋi m yadda la, o kudum ku kpii. Fu niŋ nwa yadda bee?"

²⁷ Ka Marta yel o ye, "M Zugsoba, m niŋ uf yadda ye fu ane Kiristo, Wina'am Biig, on ka ba da ye o na kenn dunia ni na la."

²⁸ Ka on yel nwa naae la, o sua' keŋ buol o pitu Meeri n yel o ye, "Ti Pa'an la be kpela yamma yamma ka buon uf." ²⁹ Ka on wum la ka o due to'oto n keŋ o sa'an. ³⁰ Ka Yesu da nam pu paae teŋ la ni naa, amaa o kpelim bene zin'ikan ka Marta tu'os o la. ³¹ Ka Jew dim bane be yin n belisid Meeri la, n nye ka o due to'oto n yi la, ka ba dol o n ten'esid ye, o kenne yaugin la ye o kaas.

³² Ka Meeri paae Yesu n be zin'isi'a la, ka nye o, ka igin Yesu tuon n yel o ye, "M Zugsoba, fu ya'a daa been kpela man taunn nwa naan ku kpii nee."

³³ Ka Yesu n nye ka o kum ka Jew dim bane dol o la me kum la, ka o suunr sa'am hale, ka o sin'im bedego, ³⁴ ka bu'osi ba ye, yaa ni ka ya sua' kum la? Ka ba yel o ye, "Ti Zugsoba, kem na n gos."

³⁵ Ka Yesu ninto'om yi.

³⁶ Ka Jew dim la yel ye, "Gosimi, on noŋ o si'em."

³⁷ Ka sieba bu'os ye, "Dau kaŋa daa niŋ si'em n nie zunzoŋ nini la ku nyanen keen ka dau kaŋa tiliginee?"

³⁸ Dinzugo Yesu lem sin'im ya'as on paae yaugin la. Yaug la ane tampiing voonr, ka kugir ligili li noor. ³⁹ Ka Yesu yel ye, "Lakimi kugir la."

Ka one kpi la taunn Marta yel o ye, "M Zugsoba, o be ne yaugin daba anaasi nwa. Anwa o pun'e ya."

⁴⁰ Ka Yesu bu'os o ye, "M pu yel ye, fu ya'a niŋi m yadda, fu na nye Wina'am paŋa?"

⁴¹ Ka ba lak kugir la ka bas yaug la noor. Ka Yesu go'e gosidi agol, ka yel ye, "M Ba', man pu'usid uf bareka fun wumi m sosug la. ⁴² M mi' ye saŋa wusa fu wum ne m sosug. Amaa li ane nidib bane zi'e kpela nwa la zug, ka m yeli ala, ye ba niŋ yadda ye fun tum man na."

⁴³ Ka on n yel nwa wusa n naae la, ka o du'os o kukor n tans ye, "Lazarus, yim na." ⁴⁴ Ka one daa kpi la due. Ka o noba ne o nu'us vilig ne pien. Ka pien bil loo o nindaa.

Ka Yesu yeli ba ye, "Yidigim pien la ka bas o ka o keŋ."

Jew dim kpeenmnam n gban'e Yesu kuub la yela

(Mateo 26.1-5; Maak 14.1-2; Luuk 22.1-2)

⁴⁵ Ka Jew dim bedego bane dol Meeri la'am kena ka nye Yesu n maal si'em la ba niŋ o yadda. ⁴⁶ Ka sieba keŋ Farisee dim sa'an n yeli ba, Yesu n tum si'em la.

⁴⁷ Ka maalmaan kpeenmnam ne Farisee dim la'as ba kpeenmnam ka yel ye, "Ti na niŋ wala? Dau kaŋa tum

tuumnyalima bedego. ⁴⁸ Ti ya'a ke ka o kpelim niŋidi ala nidib wusa na niŋ o yadda, ka Room dim na kena sa'ami ti zin'isun ne ti so'olim wusa."

⁴⁹ Ka ba nid yinni, on yu'ur buon Kaifas one da a maalmaan kpeenm yuum kan la, yeli ba ye, "Ya zi' si'el si'ela. ⁵⁰ Ya pu baŋ ye li a su'um ye dau yinni naani kpi nidib la yela n gaad ti buudi la wusa sa'unjo?"

⁵¹ O pu yel ne'eŋa ne o meŋ ya'am, amaa on da a maalmaan kpeenm yuum kaŋa la n ke ka o di'e Wina'am pian'ad n tis nidib la, ye Yesu na kpi n tis Jew dim buudi la. ⁵² Ka ka'ane buudi kaŋa la yela ma'anee, amaa ye o la'as Wina'am biis bane widig la. ⁵³ Dinzugo daar kan ka ba pin'ili gban'e ban na niŋ si'em ku o.

⁵⁴ Lin yela ka Yesu pu lem neeli o meŋ Jew dim soogi-nee, ka toomi anina keŋ teŋ kane kpi'e moogin, ka kpen' Efram teŋin n gbeenn anina ne o nya'andolib la.

⁵⁵ Ka Jew dim di'ema lin ka ba buon kum malek gaadug tienr la da li'elne, ka ba bedego naam teŋin la keŋ Jerusalem ye ba maal maluŋ kane na ke ka ba a nyain la, ka dabisir la nyaan paae. ⁵⁶ Ka ba ied Yesu. Ka ban be Wina'am pu'usum yin la ka bu'os taaba ye, "Ya ten'esid wala? Ya ten'es ka o ku kenn la'asug la naa?" ⁵⁷ Ka maalmaan kpeenmnam ne Farisee dim la daa denjim tis noor ye so' ya'a baŋ on be zin'i si'a, on yelimi ba ka ba gban' o.

Meeri n kpa'e tudaare siin'e Yesu la yela

(Mateo 26.6-13; Maak 14.3-9)

12 Ka li kpelim daba ayuobu ka kum malek gaadug dabisir la paae, ka Yesu keŋ Betani, teŋ kan ka Lazarus on ka o daa vu'ug kumin la be. ² Ka ba maal diib tis o, ka Marta pudug diib la, ka Lazarus paas bane dit ne o la ni. ³ Ka Meeri zaŋ tudaare kpaam line ka ba buon naad la, ka na pe'el kolibir, ka li ligidi zu'e bedego la, n kpa'e siin'e Yesu noba la ka nok o zuobid n duus li, ka yir la wusa taae ne tudaare kpaam la nyuug.

⁴ Ka Judas Iskariot one a Yesu nya'andolib la yinni, one na ti zam o la, yel ye, ⁵ "Bo ka o pu kuos tudaare kpaam la m mor ligidi la na ka ti tis noŋ dima? Ligid kan na paae nid yinni yuum yood." ⁶ Li ka'ane on noŋ noŋdim la yela ka o yel ne'eŋa, amaa li ane on da mor ba ligidi kolug ka a na'ayiig la yela, ka yiti sua' yiis line be anina la.

⁷ Ka Yesu yel ye, "Basimi po'a la baanlim. Kel ka o tenr lin ka o maal la n guri m mum daar. ⁸ Noŋ dim na be ne ya saŋa wusa, amaa mam lee ku be ne ya saŋa wusa."

⁹ Ka Jew dim nidib tita'am sa n wum ye o be ani la, ba kena ka li ka'ane Yesu yela ma'anee, amaa la'am ne Lazarus one ka Yesu vu'ug o kumin la nyeeb men. ¹⁰ Ka maalmaan kpeenmnam la gban'e ye ba ku Lazarus men. ¹¹ Bozugo on yela ka Jew dim la bedego tiak ka niŋid Yesu yadda.

Yesu n kpen' Jerusalem la yela

(Mateo 21.1-11; Maak 11.1-11; Luuk 19.28-40)

¹² Ka yim beug ka nidib bedego bane keŋ maluŋ dabisir la ni wum ye Yesu ken Jerusalem la, ¹³ ka zaŋ kpukpar vaand n tu'osid o ka pian'ad ne kukortita'ar ye, "Hosaana, yelsum bene one ken na ne Zugsob la yu'ur la, ka a Israel dim na'ab la." ¹⁴ Yesu nye buŋsia'asiŋ ka ban' o ka li dolne lin da sob si'em Wina'am gbaunjin ye,

¹⁵ "Jerusalem nidiba, da zoti dabiem.

Gosimi ya, ya na'ab kenna ka ban'ad buŋsia'asiŋ."

¹⁶ O nya'andolib da nam pu denjim baŋi li gbin ne, amaa Yesu n ti nye zun'or la, ba tienn ye ne'eŋa da sobne o yela ka li me a line ka ba niŋi tis o la.

¹⁷ Ka nidib bedego bane da be o sa'an saŋkan ka o vu'ug Lazarus kumin ka o yi yaugin na la, n yel Yesu n daa niŋ si'em. ¹⁸ Ka on tum tuumnyaluŋ kaŋa ka nidib bedego wum la zug ba keŋ tu'os o. ¹⁹ Ka Farisee dim yu'un yet taaba ye, "Ti ku nyaŋe niŋ si'e si'ela. Gosimi ya, nidib la wusa dol o ne."

Greek dim sieba n bood ye ba nye Yesu la yela

²⁰ Ka Greek dim sieba me daa be bane keŋ Jerusalem ye ba pu'us Wina'am maluŋ dabisir daar la. ²¹ Ka ba kenn Filip one yi Besaida, Galilee so'olimin la sa'an na n yel o ye, "Ti bood ye ti nye Yesu." ²² Ka Filip keŋ yel Andrew ka ba dol taaba me keŋ yel Yesu.

²³ Ka Yesu lebi ba ye, "Saŋa la paae ya ye Ninsaal Biig la nye zun'or. ²⁴ Asida ka m yeti ya ye kief ya'a pin' tenjin ka pu bule, li kpelim ane yinni, amaa li ya'a bul li na du'a ki bedego. ²⁵ One noŋi o nyovur na ko'onji li, amaa one basi o nyovur dunia nwa ni la na nye nyovur line ka' naare. ²⁶ One bood ye o tum tisi m, asee ka o doli m, ka mam be zin'isi'a la o me na be ani. So' ya'a tum tis man, m Ba' na zun'e o daana yu'ur.

²⁷ "Nannanna m sunf sa'ameya, ka m na yel ye bo? M Ba'a faann m saŋkaŋa namisugin nwa? Ayei, li ane ne'eŋa nwa yela ka m kena paae saŋkaŋa nwa. ²⁸ M Ba'a, zun'omi fu yu'ur."

Ka kukor yi saazug n yel ye, "M zun'e m yu'ur ka na lem zun'e li ya'as." ²⁹ Ka nimbane zi'e kpi'e la wumi li la ka yel ye, "Saa dam," ka sieba ye, "Maleki pian' tis o."

³⁰ Ka Yesu lebis ye, "Kukor kaŋa pian'ane ya yela, ka ka' mam yelaa. ³¹ Dunia nwa saria kadib paae ya, ka ba na kad one so'e li la bas. ³² Ka ba ya'a du'os man agol, m na buol nidib wusa kenn m sa'an na." ³³ Yesu yel ne'eŋa ne ye o pa'al ku'um kan buudi ka o na ti kpi.

³⁴ Ka nidib la lebis o ye, "Ti wum wada gbaunjin ka li yel ye Kiristo la kpelim be ne saŋa wusa, ka bo ka fu yel ye, ba na du'os Ninsaal Biig la agole? Ka Ninsaal Bikaŋa a ano'one?"

³⁵ Yesu siilimi ba ye, "Neesim la na be ne ya saŋa bi'ela. One a neesim n be la, kemi, ka neesim nan kpen be la da ke ka yu'uŋ sobi ya. One keŋ likin zi' on ken si'ela. ³⁶ Yaname be neesim la sa'an la, niŋimini o yad-da ka lieb neesim la biis."

Jew dimi pu niŋ Yesu yadda la yela

Ka on yel ne'eŋa naae la ka toom n sua' o meŋ ba sa'an. ³⁷ Hale baa on tum tuumnyalima bedego ka ba nye la, la'am ne wala ba pu niŋ o yaddaa. ³⁸ Li da niŋi ala ye Wina'am nodi'es Azaya da pian'a si'el la niŋi ameŋa ye,

"Ti Zugsoba, ano'on siaki ti labaar la?

Ka ano'on sa'an ka Zugsob la nie o paŋi pa'ale?"

³⁹ Ba da pu niŋ o yaddaa, bozugo Azaya da lem yel ya'as ye,

⁴⁰ "O zu'omi ba nini ka digilimi ba sunya,

ka ba da nyeta bee ba sunya baŋe

ka ba lebi mam Wina'am sa'an na ka m ti'ebi ba."

⁴¹ Azaya yeli ala bozugo o da nye Yesu na'am paŋ ka pian' o yela.

⁴² Ka la'am ne wala hale Jew dim tuongatib bedego niŋ o yadda ba sunya ni, ka Farisee dim zotim la yela ka ba pu neeli li ye ba na ti yiisi ba la'asug doogin n basi, ⁴³ ban noŋ saalib zun'or n gat Wina'am zun'or la zug.

Yesu pian'ad n na kad nidib saria la yela

⁴⁴ Ka Yesu pian' ne kukortita'ar ye, "One niŋid man yadda la, pu niŋid mam yadda ma'anee, amaa o la'am niŋid ne one tum man na la yadda men. ⁴⁵ Ka one nyee man la me nye one tum man la na. ⁴⁶ M ane neesim n kenn dunia ni na, ka one niŋi m yadda ku kpelim likin ne.

⁴⁷ "Ka so' ya'a wumi m pian'ad la ka pu doli li sueya, m ku kadi o saria, bozugo m pu kena ye m kadne dunia dim saria amaa ye m faaenn ba. ⁴⁸ One zan'as ka pu di'e m pian'ad la mor saria kadib. Ka pian'aban ka m pian'a la na ti kadi o saria naar daar la. ⁴⁹ Ka m pu pian' ne m meŋ paŋa. Amaa m Ba' one tum m la na meŋ tis m noor mam na pian' si'em wusa. ⁵⁰ Ka m mi' ye o noor zi'elug la ta'asid nyovur line ka' naare. Dinzugo m Ba' yeli m si'el la, lin ka m pian'ad."

Yesu n pie o nya'andolib noba la yela

13 Ka ku'um malek gaadug tienr dabisir la da li'el la, ka Yesu baŋ ye o saŋa paae ye o yi dunia kaŋa ni ka keŋ o Ba' sa'an. O da noŋi o meŋ nidib bane be dunia ni, ka noŋi ba hale.

² Ka Yesu ne o nya'andolib daa ditne ba yu'uŋ diib, ka Sutaana daa pun denjim n kpen' Judas, Simon Iskar-iot biig la sunfin, ye o zam Yesu. ³ Yesu daa mi' ye o Ba' la zaŋ si'el mekama wusa niŋ o nu'ugin la, ka mi' ye o

yine Wina'am sa'an na, ka lebidne Wina'am sa'an. ⁴ Ka o due diibin la n yeeg o fuug, ka zan pien n lo o sia, ⁵ ka bue ku'om niŋ si'unun ka pin'il n pie o nya'andolib la noba, ka duusidi ba ne pien kan ka o lo o sia la.

⁶ O daa pie paae Simon Piita. Ka Piita bu'os o ye, "M Zugsoba, fu ye fu pie m nobaa?"

⁷ Ka Yesu lebis o ye, "Fun nan zi' man niŋid si'el la, amaa, nwa nya'an fu na banji li."

⁸ Ka Piita yel o ye, "Fu kudum ku pie m nobaa."

Ka Yesu lebis o ye, "M ya'a pu pie fu nobaa, fu lem ka' m nya'andola."

⁹ Ka Simon Piita yel o ye, "M Zugsoba, alazugo piem m nu'us ne m zug, ka ka' m noba gullimnee."

¹⁰ Yesu yel o ye, "One pun su sa, o noba pier gullim siaki ya, ka li maal o niŋbiŋ wusa ka li a nyain. Ya ane nyain, amaa ka'a ya wusaa." ¹¹ Ka Yesu daa pun mi' one ye o zam o la zug, ka o yel ye ka' ya wusa a nyain ne.

¹² Ka one pie ba noba naae la, ka o lem ye o fuug, ka leb n zin'i, ka bu'osi ba ye, "Ya ban man niŋ si'el laa?"

¹³ "Ya buon man ye, Pa'an ne Zugsob. Li ane amera. M ane ala. ¹⁴ Lin sadigim ane ye man ane ya Zugsob ne ya Pa'an la, ka pie ya noba la, li su'um ye yanam me pie ya taaba noba. ¹⁵ M maal nwa ne ye m pa'ali ya, ye yanam me na maalne wuu man maali ya si'em la.

¹⁶ Amera ka m yeti ya ye, tumtum ku gaad o zugsoba. Ka ban tum so' la ku gaad one tum o la. ¹⁷ Ya ya'a ban nwa, ka niŋ ala, yelsum be ya zutin.

¹⁸ "Li ka' ya wusa yela ka m yeta. M mi' mane gan sieba la. Amaa asee Wina'am gbaun la sob si'em la niŋ amera ye, 'One dit ne man la, tuligi kis man.'

¹⁹ "M yeti ya ne nannanna ka li nan pu maali. Ka li ya'a ti maal, ya na niŋ m yadda ye mane la. ²⁰ Amera ka m yeti ya ye, one di'e on ka m tum la di'edne man. Ka one di'ed man la di'edne one tum man la na."

Yesu n yel ye so' na zam o la yela

(Mateo 26.20-25; Maak 14.17-21; Luuk 22.21-23)

²¹ Ka Yesu n pian' ne'era la ka o sunf sa'am ka o yel ye, "Asida ka m yeti ya ye, ya yinni na zam man."

²² Ka o nya'andolib la gosid taaba ka ya'amisid on yela ka Yesu pian'ad la. ²³ Ka Yesu nya'andol yinni one ka o noŋ hale la zin'i kpi'e ne Yesu. ²⁴ Ka Simon Piita enbig nya'andol la ka yel o ye, "Bu'osim o, one ka o pi-an'ad la."

²⁵ Ka one nan kpelim zin'i kpi'e ne Yesu baba la, bu'os o ye, "Zugsoba, li aa ano'one?"

²⁶ Ka Yesu lebis ye, "Li ane one ka m na zan bodobodo nwa n suk laan la n tis o la na zam man." Ka on suk diib la laan la ka zanji li tis Judas Iskariot. ²⁷ Ka Judas n di diib la naae la ka Sutaana kpen' o ni.

Ka Yesu yel o ye, "Fun na niŋ si'el la, niŋimi li to'oto."

²⁸ Ka bane wusa la'am dit ne o la pu ban lin yela ka o yel o alaa. ²⁹ Ka sieba ten'es ye Judas n da more ba ligi-

di kolug la yela ka Yesu yet o ye o da'am la'aban ka ba bood malun diib dabisir la yela, bee o surjim noŋdim la. ³⁰ Li daa ane yu'un, ka Judas n di'e diib la naae la, ka kpelim yi.

Nooryelug paal la yela

³¹ Ka Judas n daa yi la, ka Yesu yel ye, "Ninsaal Biig la yu'ur na nye zun'or nannanna, ka on ni ka Wina'am yu'ur me na nye zun'or. ³² Wina'am yu'ur ya'a nye zun'or, o Biig la zug, Wina'am men na zun'e o Biig la yu'ur, ka li ku yuuge.

³³ "M biise, m na be ne ya, saŋa bi'ela nwa. Ka ya na ti ied man. Wenne man daa yel Jew dim si'em la, ye, man ken zin'isi'a la ya ku tun'e kenn aninaa. Ala men ka m denjim yeti ya nannanna.

³⁴ "Nooryelug paal nwa ka m tisidi ya ye, ya noŋim taaba. Wenne man noŋi ya si'em la, ala men ka ya na noŋ taaba. ³⁵ Ya ya'a noŋ taaba, nidib wusa na ban ye ya ane m nya'andolib."

Yesu n daa tu'as Piita na ti ki'is o si'em la yela

(Mateo 26.31-35; Maak 14.27-31; Luuk 22.31-34)

³⁶ Ka Simon Piita bu'os o ye, "M Zugsoba, fu ken yaani?"

Ka Yesu lebis o ye, "Man na ken zin'isi'a la, fu ku nyan dol man nannanna. Amaa fu na ti yuolim dol man n ken."

³⁷ Ka Piita bu'os o ye, "M Zugsoba, bo niŋ ka m ku nyan dol uf nannanna? M na tun'e kpi fu zug."

³⁸ Ka Yesu lebis o ye, "Fu na kpi man zugoo? Amera ka m yet uf ye, fu na ki'is man noor atan' ka noraug naan kaas."

Yesu n a suer line ken Wina'am sa'an la yela

14 Ka Yesu yeli ba ye, "Da ke ka si'el daam ya sunyaa. Niŋim Wina'am yadda, ka niŋ man yadda men. ² M Ba' yir mor dood bedego. Ya'a ka'ane alaa, m naan ku yeline ya ye, m kene ye m maal zin'ig ya zugo. ³ Ka m ya'a ken n maal zin'ig la naae, m na lem kena n di'e ya lebi m sa'an, ka ya na be zin'ikan ka m be la. ⁴ Ka man ken zin'isi'a la ya mi' ani, ka lem mi' li suer men."

⁵ Ka Tomas yel o ye, "M Zugsoba, ti zi' fun ken zin'isi'a la. Ti na niŋ wala n banji li suere?"

⁶ Ka Yesu lebis o ye, "Mane a suer ne yelmenjir ne nyovur. So' kae' na nyan n ken m Ba' Wina'am sa'ane, asee o paae man. ⁷ Ya ya'a banjin man ya naani banjin m Ba' Wina'am men. Ka lin pin'il nannanna n zan ken sa, ya ban o ka nyet o."

⁸ Ka Filip yel o ye, "M Zugsoba, pa'alimi ti fu Ba', ka tinam bood si'eli la."

⁹ Ka Yesu lebis o ye, "Filip, man be ne ya ka li yuug, ka fun nan kpelim zi' maa? Bozugo on wusa nyet man la,

nyet m Ba' men. Ka bo zug ka fu lem yet ye, pa'alimi ti fu Ba' la? ¹⁰ Fu pu siak ye m a yinni ne m Ba' la, ka m Ba' la a yinni ne manne? Pian'aban ka m pian'ad tisi ya la ka' m meŋ pian'ade, amaa m Ba' kane be m ni la, one tumi o tuuma. ¹¹ Niŋimi m yadda ye m a yinni ne m Ba' la, ka m Ba' la me a yinni ne man. Ka li ya'a ka' alaa, niŋim man yadda m tuuma la zug. ¹² Yelmeŋir ka m yeti ya ye, one niŋ man yadda la na tum tuumbane ka man tum la. Hale o na tum tuumtitada ka ba gaad ala, bozugo m kenne m Ba' sa'an. ¹³ Lin wusa ka ya sos man yu'urin la, m na maali li, ye m Ba' yu'ur na nye zun'or o Biig la zug. ¹⁴ Ya ya'a sos si'el ne man yu'ur, m na maali li."

Wina'am Siig Suŋ ken na la yela

¹⁵ "Ya ya'a noŋ man, ya na siak m noyelug la. ¹⁶ Ka m na sos m Ba', ka o na tisi ya Suŋid so'. Ka o na be ne ya saŋa wusa. ¹⁷ One a yelmeŋir Siig la. Ka dunia dim ku nyaŋ di'e o, bozugo ba pu nyet o, ka me pu baŋ oo. Yanam mi' o, bozugo o kpelim ya sa'an, ka na be ya ni.

¹⁸ "M ku basi ya wuu kpiibise. M na leb ya sa'an na. ¹⁹ Li kpelim bi'ela ka dunia nidib ku lem nyee m ya'ase, amaa yanam na nyeti m. Man voe la zug, yanam me na mor nyovur. ²⁰ Daakan la ka ya na baŋ ye m a yinni ne m Ba' la, ka yanam me a yinni ne m, ka m a yinni ne ya.

²¹ "One di'e man noor zi'elug la, ka siaki li, one a one noŋi m. Ka one noŋ man la, m Ba' Wina'am me na noŋ o. Ka man na noŋ o, ka nie m meŋ n pa'al o." ²² Ka Judas, ka'ane Judas Iskariot la, bu'os o ye, "M Zugsoba, wala ka fu na nie fu meŋ n pa'al tinam, ka ka'ane dunia nidiba?"

²³ Ka Yesu lebis o ye, "Nid ya'a noŋ man, o na di'e m noor, ka m Ba' na noŋ o, ka tinam na kenn o sa'an na n kpelim o ni. ²⁴ One pu noŋi m, pu di'edi m noore. Ka pian'ad kane ka ya wum la, ka' m meŋ pian'ade, amaa li ane m Ba' one tum man na la pian'ad.

²⁵ "Pian'abama nwa ka m pian'ad tisidi ya, man nan be ne ya la. ²⁶ Amaa Suŋid la, one a Wina'am Siig Suŋ ka m Ba' la na ti tum o ya sa'an na, ne m yu'ur la, o na pa'ali ya si'el wusa, ka tiens ya si'el wusa lin ka man daa pian' tisi ya la.

²⁷ "M basi m sumalisim tisi ya, ka li ane m meŋ sumalisim ka m tisi ya, ka pu wenne dunia tisidi ya si'em la. Da ke ka ya sunya sa'am, bee ka dabiem kpen'e yaa. ²⁸ Ya daa pun wum ka m yeli ya ye, m na yi ya sa'an, ka na lebi ya sa'an na. Ya ya'a noŋin m, ya naan maalin sumalisim, man kenne m Ba' sa'an la, bozugo m Ba' la gati m. ²⁹ Ka nannanna m denjim yeti ya ne ka li nan pu paae. Ka li ya'a ti paae ya na niŋ man yadda. ³⁰ Ka lin yi nannanna n ken la, m ku lem pian' bedego ne yaa, bozugo Sutaana one a dunia na'ab la, kenna. Amaa o paŋ ku nyaŋe ma. ³¹ Li a tilas ka

dunia dim baŋ ye n noŋi m Ba' la, ka m Ba' la noor zi'elug la ka man dol.

"Duomi ka ti yi kpela keŋ."

Veen tiig ne wila la siilij

15 Ka Yesu pa'ali o nya'andolib la ne siilij ye, "Mane a veen tiig la amerŋa. Ka m Ba' gur tiig la. ² Wilkan be m ni ka pu wan na, m Ba' nwaadi li n basid. Ka wilkan wusa n wan la, o pesidi li ne n maali li su'uŋa ka li maligim wan bedego. ³ Pian'akan ka m pian' tisi ya la zug, ya ane nyain. ⁴ Kpelim be man ni ka man me na be ya ni. Tiig wil ku tun'e wale, asee o kpelim be ti-igin la. Ala men ka ya ku tun'e niŋ si'ela asee ya kpelim be man ni.

⁵ "Mane a tiig la, ka yanam a wila la. One kpelim be man ni ka man me be o ni la, on sob na wal bedego, bozugo ya ku tun'e niŋ si'ela asee ya kpelim be man ni. ⁶ On kane pu kpelim be man ni wenne wilkan ka ba nwa'e n bas, ka li kudug la. Ba na la'as wilban n lob bugumin, ka bugum dii ba. ⁷ Ya ya'a kpelim be man ni, ka m pian'ad be ya ni, ya na sos yaname bood si'el wusa ka li na niŋ ala n tisi ya. ⁸ Ya tuumsuuma bedego du'osid m Ba' Wina'am yu'ur. Ka ala men ka li na pa'al ye ya ane m nya'andolib.

⁹ "M Ba' noŋi m si'em la, ala men ka man noŋi ya. Kpelimi be ne m noŋir la poogin. ¹⁰ Ya ya'a siak m noor zi'elug la, yanan kpelimi m noŋirin la, wuu man siak m Ba' noor zi'elug la, ka kpelim o noŋirin si'em la.

¹¹ "M yeli ya yelbama ye ya di'e m sumalisim. Ka ya sunya na pe'el ne sumalisim. ¹² M noor zi'elug nwa ka m yeti ya ye, noŋimi taaba, wuu man noŋi ya si'em la. ¹³ Noŋir lem kae' gaad nidi naan kpi o zuanam zugo. ¹⁴ Ya ya'a siak m noor zi'elug la, ya ane m zuanam. ¹⁵ M yiti buoni ya ne ye, m tumtum nib. Amaa m ku lem buoli ya ala ya'ase, bozugo tumtum zi' o zugsob n niŋid si'ela. Amaa m buoni ya ne ye, m zuanam, bozugo m yeli ya, m Ba' yeli m si'em wusa la. ¹⁶ Ka' yaname garji ma. Amaa mane garji ya ye ya tum tuumsuuma wuu tisunji n wan welsuuma si'em la. Ka ya tuumsuuma na kpelim. Ka ya ya'a sos m Ba' Wina'am si'el man yu'ur zug o na tisi ya. ¹⁷ M noor zi'elug ane ye, ya noŋimi taaba.

Dunia dim kisug la yela

¹⁸ "Dunia dim ya'a kisi ya, yanam baŋimi ye ba denji n kisigne man yiiga. ¹⁹ Ya ya'a been dunia dim so'olimin la, dunia dim naan noŋini ba meŋ nidib. Amaa ya ka' dunia dim so'olim nii. M garji ya ne n weligi ya dunia dim so'olim ni. Dinzug ka dunia dim kisi ya la. ²⁰ Tienmi yelkan ka m yeli ya la ye, 'Tumtum pu gaad o zugsoba.' Ba ya'a namis man, ba na namisi ya men. Ka ba ya'a daa siak man pa'alug, ba me na siak ya pa'alug men. ²¹ Ba na niŋi ya ne'enam wusa man zug, bozugo ba zi'

one tumi m la naa ²² Man ya'a pu keen na tu'asini ba, ba naan ku moren taale. Amaa lin a si'em la line na lig-il ba taal la kae'. ²³ One kis man la, o kisi m Ba' la men. ²⁴ M ya'a pu tumin tuum kan ka so' nan zi' tumi ba sa'an la, ba naan ku moren taale ba tuumbe'ed zugo. Amaa lin a si'em la, ba nyeya ka kis man ne m Ba' la wusa. ²⁵ Lin na niŋ si'em la, ane ye ban da denji sob si'el Wina'am gbaunjin la lieb amena ye, 'Ba kis man ne zaalim.'

²⁶ "Sunjid la na kena on ka m na tum o ya ni, one a yelmenjir Siig la, one yi m Ba' Wina'am sa'an na la. O na dii m kaset. ²⁷ Ka yanam me na dii man kaset, bozugo pin'ilugin sa ka ya be m sa'an."

16 "M yeli ya ne'enam wusa ye ya da yi yadda la ni. ² Ba na kadi ya yiis la'asug doodin, ka saŋa la sid kenna ka so' ya'a ku ya, o na ten'es ye o tum line ka Wina'am bood. ³ Ban zi' m Ba' ne m meŋ la zug, ka ba na niŋ ne'enam. ⁴ Ka m yeli ya ne'enam ye li saŋa la ya'a paae ya na tenr ye m daa yeli ya li yela.

Wina'am Siig Suŋ Tuuma la Yela

"M pu yeli ya ne'enam pin'iluginee, mam da be ya sa'an la zug, ⁵ amaa nannanna m ken one tum m la sa'an, ka ya so' pu bu'osi m ye, fu wa'ae yaa nii? ⁶ Ka mam yeli ya ne'eŋa la zug ka ya sunya sa'am bedego. ⁷ Ka la'am ne wala li ane sida ka m yeti ya ye, li ane ya su'um zug ka m ye m yi kpela, ka m ya'a pu keŋe, Sunjid la ku kenn ya ni naa. ⁸ Amaa o ya'a kena o na nie pa'al dunia nidibi yidig tuumbe'ed yela si'em ne ban yidig popielim yela si'em ne ban yidig saria kadib yela si'em la. ⁹ Ba yidig tuumbe'ed yela, bozugo ba pu niŋ man yadda. ¹⁰ Ba yidig popielim yela, bozugo man kenne m Ba' Wina'am sa'an ka ba ku nyee man la zug. ¹¹ Ba yidig saria kadib yela, bozugo Wina'am moŋ dunia nwa na'ab buod si'em la zug.

¹² "M mor yela bedego na pian'a tisi ya amaa ya ku nyaŋe baŋi li nannanna. ¹³ Ka one a yelmenjir Siig la ya'a kena, o na suŋi ya ka ya baŋ yelsida la wusa; ka o ku pian' ne o meŋ yela, amaa o na pian' lin ka o wum la, ka me na pa'ani ya yel bane na ti kena. ¹⁴ O na zun'e man yu'ur; ka zaŋ man yela n yeli ya. ¹⁵ M Ba' la so'e si'el wusa la ane man din. Linzug ka m yel ye, o na zaŋ man yela n yeli ya la."

Susa'aŋ ne sumalisim la yela

¹⁶ Ka Yesu yel ye, "Li kpelim saŋa bi'ela ka ya ku lem nyee ma, ka li na niŋ bi'ela ya'as ka ya na nyee m."

¹⁷ Ka nya'andolib sieba yet taaba ye, "On yet ye li kpelim saŋa bi'ela ka ti ku nyee o, ka li na niŋ bi'ela ya'as ka ti na nyee o la, ka lem ye, m kenne m Ba' sa'an la, li gbin a bo?" ¹⁸ Ka ba lem ye, "On yet ye, saŋa bi'ela la, li gbin a bo? Ti zi' li gbin ne."

¹⁹ Ka Yesu baŋ ye ba bood ye ba bu'os o li gbin la, ka yeli ba ye, "Ya bu'osid ne taaba man yel ye, saŋa bi'ela ka ya ku nyee ma, ka saŋa bi'ela ya'as ka ya na nyee m la, gbin ne? ²⁰ Asida ka m yeti ya ye, ya na kum ka fabin, ka dunia dim sunya lee na malis. Ya sunya na sa'am, ka ya susa'aŋ la na lieb sumalisim. ²¹ Po'a ya'a sa' du'am, li zabiidne, o saŋa paae la zug, ka o ya'a du'a naae o sunf malis, on du'a biig la zug ka tam zabitir la. ²² Ala men ya sunya sa'am nannanna amaa m na lem nyee ya ya'as, ka ya na mor sumalisim, ka so' ku ke ka ya sunya lem sa'am. ²³ Saŋkan la ka ya ku lem bu'osi m bu'osa ya'ase. Asida ka m yeti ya ye, ya ya'a sos si'eli m Ba' la sa'an ne man yu'ur zug, o na tisi ya. ²⁴ Ya nan pu sos si'el ne man yu'ur zug. Sosimi ka ya na di'e ka ya sunya na pe'el ne sumalisim.

Yesu n nyaŋ dunia la yela

²⁵ "M pian' ne'eŋa siilimi ya ne. Amaa saŋa la kenna ka m ku lem pian'ade ya ne siilise, ka lee na pian'ade ya m Ba' la yela nyain nyain. ²⁶ Saŋkan la ka ya na sos Wina'am ne man yu'ur zug, ka m pu yel ye, m na sos o ya yelaa, ²⁷ bozugo o meŋi nonji ya la zug. O nonji ya, yanam nonji m ka siak ye m yi ne m Ba' la sa'an na zug. ²⁸ M sid naam ne m Ba' la ni kenn dunia ni na, ka na lem naam dunia ni n lebi m Ba' la sa'an."

²⁹ Ka o nya'andolib la yel ye, "Eheenn, nannanna fu yu'un pian'ad ne nyain nyain, ka ka' siilima. ³⁰ Ka ti yu'un baŋ ye fu mi' si'el wusa, ka li pu nar ye so' bu'os uf bu'osa. Ne'eŋa zug ka ti siak ye fu yine Wina'am sa'an na."

³¹ Yesu lebi ba ye, "Ya yu'un siaki ya? ³² Saŋa la kenna, ka li sid paae ya ka ya na widigi kul so' ne o yir o yir ka basi mane m kon'o kon', amaa m ka'a m kon', m Ba' be man sa'an la zug.

³³ "M yeli ya ne'eŋa ye ya mor sumalisim man ni. Dunia kaŋa ni ya mor namisug, amaa more sukpi'eun; ka m nyaŋ dunia."

Yesu n pu'us Wina'am n tis o nidib la yela

17 Ka Yesu n pian' pian'abama naae la o godigi gos saazug ka yel ye, "M Ba'a, saŋa la paae ya. Zun'omi fu Biig la yu'ur, ka o me na zun'e fu yu'ur; ² ka fu tis o paŋ ka o so'e saalib wusa ye o na zaŋ nyovur line ka' naare n tis ban wusa ka fu tis o la. ³ Ka nyovur line ka' naar la ane ye ba baŋ fun one sid a Wina'am yinni ma'aa la, ne man Yesu Kiristo one ka fu tum na la. ⁴ M tum tuum lin ka fu tisi m la naae ka zun'e fu yu'ur dunia ni. ⁵ Ka m Ba'a, fu me zu'omi m yu'ur fu meŋ tuon nannanna ne zun'or kan ka m more fu ni ka dunia nam kae' la. ⁶ "M pa'ali fu yu'ur n tis nimbane ka fu gaŋ dunia nwa ni n tisi m la. Ba da ane fu din ka fu zaŋi ba n tisi m ka ba siaki fu noor, ⁷ ka baŋ ye fun tis man si'el wusa la, yi

ne fu sa'an na, ⁸ bozugo pian'aban ka fu tisi m la, m me tisi ba ka ba di'e, ka sid ban ye m yine fu sa'an na, ka lem siak ye fune tumi m na. ⁹ M sosid uf ba yela. Amaa m pu sosid uf ne dunia dim yelaa, amaa ban ka fu tisi m la yela, ban aa fu din la zug. ¹⁰ Man din wusa ane fu din, ka fu din me a m din, ka ba ni ka m yu'ur nyet zun'or. ¹¹ Ka nannanna m kenne fu sa'an na ka pu lem be dunia nii, ka ban lee na kpelim be li ni. M Ba'a-sunjo, guri ba ne fu paŋ kan ka fu tisi m la ka ba a yinni wuu tiname a yinni si'em la. ¹² Man daa be ne ba la m guri ba ne paŋ kan ka fu tisi m la. M gosi ba ka ba so' pu bodige asee one ka li yeli zi'el ye o sa'am la, ye Wina'am gbauŋ sob si'em la niŋ ameŋa.

¹³ "Ka m yu'un kenne fu sa'an na ka pian' pian'abama dunia ni ye sumalisim wusa na be ba sunya ni. ¹⁴ M tisi ba fu pian'ad ka dunia dim kisi ba, ban ka' dunia din la zug, wuu mam me ka' dunia din si'em la. ¹⁵ M pu sos uf ye fu yiisi ba dunia nwa ni, amaa m sos ye fu da ke ba kpen' yelbe'ed nii. ¹⁶ Ka man ka'a dunia din si'em la, ala ka ba me ka'a dunia din ne. ¹⁷ Kel ka yelsida la maali ba ka ba liebi fu meŋ nidib n a nyain, bozugo fu pian'ad la a sida. ¹⁸ Fun tumi m dunia ni na si'em la, ala men ka m me tumi ba dunia ni. ¹⁹ Ka ban yela ka m pesig m meŋi tis uf, ye fu yelsida la ke ka ba me pesigi ba meŋ n tis uf.

²⁰ "Li ka'ane bama yela ma'aa, ka m sosidi fo, amaa la'am ne bane na ti niŋ man yadda, ba labasuŋ moolug la zug. ²¹ M Ba' ye ba wusa a yinni wuu fu, m Ba', a yinni ne mam si'em la, ka m me a ne uf la, ala men ka ba me a yinni ne ti. Ka dunia dim na siak ye fune tum m na. ²² Ka zun'or kan ka fu tisi m la, m zaŋi li tisi ba ye ba a yinni wuu tiname a yinni si'em la. ²³ M na be ne ba sunya ni ka fu be m ni, ye ba sid a yinni, ka dunia na ban ye fune tum man na ka noŋi ba wuu fun noŋ man si'em la.

²⁴ "M Ba'a, m bood ye ban ka fu tisi m la be ne m ka nyee m zun'or line ka fu da tisi m fu noŋir zug, saŋkan ka dunia da nam kae' la.

²⁵ "M Ba' one a popielim soba, dunia nan pu baŋi fo, ka man lee ban uf, ka nimbama ban ye fune tum man na.

²⁶ "Man ke ka ba baŋi fu yu'ur ka na kpelim niŋidi ala, ye noŋir kan ka fu more m yela la, na bee ba ni, ka mam me be ne ba."

Ba n gban'e Yesu la yela

(Mateo 26.47-56; Maak 14.43-50; Luuk 22.47-53)

18 Ka Yesu n pian' pian'abama naae la, o yi ne o nya'andolib la n keŋ lo'orj Kidron bon'og n paae lombon'og sia'a ni n kpen'.

² Ka Judas one zam o la mi' zin'ig la, bozugo Yesu ne o nya'andolib la yiti la'ased anina. ³ Ka maalmaan kpeenmnam ne Farisee dim tis Judas ba tumtumnib ka sos Room dim sogianam n pa'as o zug, ka ba keŋ anina ne fitlanam ne mood bugum ne zaba la'ad.

⁴ Ka Yesu n mi' lin wusa na niŋ o la, o yi tuon na ka bu'osi ba ye, "Ano'on ka ya ieda?"

⁵ Ka ba lebis o ye, "Ti iedne Yesu one yi Nazaret na la."

Ka Yesu ye, "Mane nwa." Judas one zam o la, la'am zi'e ne ba. ⁶ Ka Yesu n yel ye, "Mane nwa" la, ka ba lebis nya'anji n lu tenjin.

⁷ Ka Yesu lem bu'osi ba ye, "Ano'on ka ya ieda?"

Ka ba lebis ye, "Ti iedne Yesu one yi Nazaret tenjin la na."

⁸ Ka Yesu lebis ba ye, "M yeli ya ye mane la. Dinzugo ya ya'a iedne mane, lee keli ka nimbama keŋ."

⁹ Ne'eŋa ke ka pian'akan ka o pian' la niŋi ameŋa ye, "Nimbane ka fun Wina'am tisi m la, m pu ke ka so' bodige."

¹⁰ Ka Simon Piita fue su'ug n kia maalmaan kpeenm tumtum ka o yu'ur buon Malkus la tobiri fi'ig.

¹¹ Ka Yesu yel Piita ye, "Lebisimi fu su'ug la li teongun. Nwam kane a namisug ka m Ba' tisi m la, m da di'e lii?"

(Mateo 26.57; Maak 14.53; Luuk 22.54)

¹² Ka sogianam ne ba kpeenm la ne Jew dim tumtum-nib gban'e Yesu n lo o, ¹³ ka mor o keŋ Annas sa'an yi-iga, one a Kaifas diem dau la. Kaifas n da a maalmaan kpeenm yuum kan la. ¹⁴ Li ane Kaifas one da sa'al Jew dim ye, li ane ba su'um ye nid yinni n kpi nidib wusa zug.

Piita n ki'is Yesu la yela

(Mateo 26.69-70; Maak 14.66-68; Luuk 22.55-57)

¹⁵ Simon Piita ne nya'andol yinni daa be nya'anŋ n dol Yesu. Ka maalmaan kpeenm la n mi' nya'andol yinni la zug ka nya'andol la la'am dol Yesu n kpen' maalmaan kpeenm la zakin. ¹⁶ Ka Piita on zi'e za'anoor la yiŋ, ka nya'andol oŋa la, one ka maalmaan kpeenm la mi' la, yi yel po'a kane gur za'anoor la ka dol Piita kpen'.

¹⁷ Ka po'a kane gur za'anoor la bu'os Piita ye, "Ka'a fune a dau kaŋa nya'andolib la yinni laa?"

Ka o lebis ye, "Ayei, li ka'a mane."

¹⁸ Ka waad be ka tumtum-nib la ne yamis nyu'e bugum ka ba zi'e giligi li uosid. Ka Piita me keŋ la'ase ba me uosid.

Maalmaan kpeenm n bu'os Yesu bu'osa la yela

(Mateo 26.59-66; Maak 14.55-64; Luuk 22.66-71)

¹⁹ Ka maalmaan kpeenm bu'os Yesu o nya'andolib la ne o pa'alug la yela.

²⁰ Ka Yesu lebis o ye, "M pian' ne paalo n neeli tis ni-dib la. Saŋa mekama m pa'an la'asug doodin ne Wina'am pu'usum yin ka Jew dim wusa la'ased la. M pu sua' pian' si'ela. ²¹ Bo ka fu bu'osi ma? Bu'osim ne bane wumi m pian'ad la. Bane mi' mam yel si'el."

²² Ka on pian' ne'e la ka tumtum nib la yinni zi'e kpi'e o ka nwe' Yesu ne tampiank ka yet ye, "Li ane ala ka fu lebisid maalmaan kpeenm?"

²³ Ka Yesu lebis o ye, "Ka m ya'a pian'ane be'ed, fun dimi li kaset, ka m ya'a pian'ane line dol suer, wala ka fu nwe'edi ma?" ²⁴ Ka Annas ke ka o loob la kpelim aa ala ka ba mor o keŋ maalmaan kpeenm Kaifas sa'an.

Piita n lem ki'is Yesu la yela

(Mateo 26.71-75; Maak 14.69-72; Luuk 22.58-62)

²⁵ Ka Simon Piita nam kpelim zi'e uosid bugum la, ka ba bu'os o ye, "Fu me ka'ane o nya'andolib la yinnii?" Ka o ki'is ka yel ye, "Li ka' mane."

²⁶ Ka maalmaan tumtum yinni one a du'ad ne one ka Piita pa'a fi'igi o tobir la bu'os Piita ya'as ye, "Li ka'ane fun ka m nye uf ne o lombon'ogin laa?" ²⁷ Ka Piita lem ki'is ya'as. Ka noraug kpelim kaas.

Yesu n be Pilate tuon la yela

(Mateo 27.1-2, 11-14; Maak 15.1-5; Luuk 23.1-5)

²⁸ Ka bekeeing ka ba mor Yesu n yi Kaifas yin n keŋ gomena one zi'e Room na'ab noba zug la yin. Ka Jew dim bane mor o na la pu kpen' gomena la yin ne, bozugo ba pu bood ye ba sa'am ba malun laa. Ban bood ye ba saa di ku'um malek gaadug tienr malun di-ib la. ²⁹ Ka Pilate yi ba sa'an na yel ye, "Tuumbe'ed bo ka dau nwa tum ka ya mor o na?"

³⁰ Ka ba lebis o ye, "O ya'a ka'ane tuumbe'ed soba, ti naan ku gban'in o naa."

³¹ Ka Pilate yeli ba ye, "Doli ne o keŋi n kadi o saria ne ya wada suere a si'em."

Ka Jew dim la yel o ye, "Li pu dol suer ye ti ku so'o."

³² Ne'eŋa da niŋ ne ye pian'akan ka Yesu da pian'a n pa'al kum kan buudi ka o na kpi la, niŋi amerŋa.

³³ Ka Pilate kpen' zakin la ya'as ka bu'os Yesu ye, "Fu-ne a Jew dim na'ab laa?"

³⁴ Ka Yesu lebis o ye, "Bu'oskaŋa yi ne fu meŋ sa'an na bee sieba yel uf m yela?"

³⁵ Ka Pilate lebis bu'os o ye, "M ane Jew nida? Fu meŋ buudi ne ba maalmaan kpeenmnam gban'e uf tisi m. Bo ka fu maale?"

³⁶ Ka Yesu lebis o ye, "M na'am ka' dunia nwa dine. Li ya'a aane ala m tumtum nib naani zabin ne Jew dim la ka ba ku gban'ini ma."

³⁷ Ka Pilate bu'os o ye, "Alaa fu ane na'aba?"

Yesu lebis ye, "Fune yel ye, m ane na'ab. Ne'eŋa zug ka m kenn dunia nwa ni ka ba du'a m ye m pa'al yelsida la. On mekama a yelsida sob wumi m kukor."

³⁸ Ka Pilate bu'os o ye, "Yelsida a bo?"

Pilate n koos Yesu ye o kpi la yela

(Mateo 27.15-31; Maak 15.6-20; Luuk 23.13-25)

Ka Pilate yel ala nya'an la, o lem yi keŋ Jew dim la sa'an n yeli ba ye, "M pu nye dau nwa taale." ³⁹ Ka ya mor malun ka yuum yuum ku'um malek gaadug tienr la saŋa ka m yiisid sarega nid yinni tisidi ya. Ya bood ye m yiis Jew dim na'ab laa?"

⁴⁰ Ka ba tansid ne kukortita'ar ye, "Ka'a one. Ti boodne Barabbas." Barabbas da ane na'ayiig kane faand.

19 Ka Pilate ke ka ba fieb Yesu. ² Ka sogianam zaŋ gon'os wug na'am zugpibig n pid o ka yeel o fuzen'ug, ³ ka kenn o sa'an na yel o ye, "Naa, Jew dim na'aba," ka nwe' o ne tampiank.

⁴ Ka Pilate lem yi nidibin la na ya'as n yeli ba ye, "Gosimi ya, m na mor o kenn ya sa'an na ka ya baŋ ye m pu nye taali o sa'ane." ⁵ Ka Yesu pid gon'os zugpibig ka ye fuzen'ug n yi na. Ka Pilate yeli ba ye, "Dau la nwa."

⁶ Ka maalmaan kpeenmnam ne ba tumtum nib la nye o la, ba tans ye, "Kpa'ami ne o dapuudir zug n ku. Kpa'ami ne o."

Ka Pilate yeli ba ye, "Ya meŋ zaŋim o n kpa', bozugo man pu nye o taale."

⁷ Ka Jew dim la yel o ye, "Ti mor wada, ka li pa'al ye, li nar ka o kpi, bozugo o maali o meŋ ye o ane Wina'am Biig."

⁸ Ka Pilate n wum pian'abama la, dabiem maligim kpen' o. ⁹ Ka o lem kpen' zakin la ya'as ka bu'os Yesu ye, "Fu yi yaa ni na?" Ka Yesu pu lebis oo. ¹⁰ Ka Pilate bu'os o ye, "Fu ku lebisi maa? Fu zi' ye m mor paŋ kane na bas uf, bee n kpa'a uf dapuudir zugo?"

¹¹ Ka Yesu lebis o ye, "Wina'am ya'a pu tisin uf paŋa fu naani ku nyeen paŋi nyanŋeni ma. Dinzug one mor man na niŋi fu nu'usin la, tum tuumbe'ed n gaad uf."

¹² Pian'akaŋa yela ka Pilate ied suer ye o bas o, amaa Jew dim daa tansid n yet ye, "Fu ya'a bas dau kaŋa, fu ka' Room na'ab Kaisa zuaa. Bozugo on mekama nok o meŋi maal na'ab bood ye o zab ne Kaisa."

¹³ Ka Pilate n wum pian'abama la, o mor Yesu n yi na zin'in saria kadib gbaun zug line be zin'ikan ka Jew dim buon ye Gabbata la, ka li gbin a kuglama la. ¹⁴ Daakan nintaŋ soos, ka ba ti'ebid ku'um malek gaadug tienr daar la.

Ka Pilate yel Jew dim la ye, "Ya na'ab la nwa."

¹⁵ Ka ba tansid n yet ye, "Mor o keŋ n kpa' o."

Ka Pilate bu'osi ba ye, "M kpa'ami ne ya na'ab laa?"

Ka maalmaan kpeenmnam lebis ye, "Ti pu mor na'aba, asee Kaisa."

¹⁶ Ka o yu'un kees o tisi ba ye ba kpa' o dapuudir zug n ku.

Ban n kpa' Yesu dapuudir zug la yela
(Mateo 27.32-44; Maak 15.21-32; Luuk 23.26-43)

¹⁷ Ka ba mor Yesu yi tenjin la ka ke ka o zeedi o meŋ dapuudir n keŋ zin'ikan ka Jew dim buon ye Golgota la, ka li gbin a ye zunwana zin'ig. ¹⁸ Ka ba kpa' o n tabil dapuudir zug. Ka me kpa' nidib ayi n tabil dapuuda zug, ka yinni be o dagobug ka yinni be o datiuŋ. Ka Yesu bee ba soogin.

¹⁹ Ka Pilate sob o yela n tabil dapuudir la zug ka sobir la yel ye,

*“YESU ONE YI NAZARET,
KA A JEW DIM NA'AB LA.”*

²⁰ Zin'ikan ka ba da kpa' Yesu la, da kpi'ene teŋ poogin la, ka Jew dim bedego karem sob la. Ka sob la da sob ne Jew dim pian'ad, ne Room dim pian'ad ne Greek dim pian'ad. ²¹ Ka Jew dim maalmaan kpeenm-nam yel Pilate ye o da sob ye, “Dau kaŋa ane Jew dim na'aba, amaa ye o som ye, dau kaŋa yel ye, o ane Jew dim na'ab.”

²² Pilate lebis ye, “Mam sob si'em la line kpelim be.”

²³ Ka sogianam kpa' Yesu naae la, ba zaŋ o fuud pudugi li zin'is anaasi n tis taaba. Fuug la da pu senn, amaa ba wugu line mum.

²⁴ Linzug ka ba yel taaba ye ba da aenn lii, amaa ba maal bugulum bugulum gos one na di.

Ne'eŋa da niŋi ala ye Wina'am gbaunŋ la sob si'em la niŋ amaŋa ye,

“Ba pudug m fuud n tis taaba
ka maal bugulum bugulum ne m fuug la yela.”
Ka sogianam la niŋi ala.

²⁵ Ka Yesu ma ne o mapit, ne Kleopas po'a ne Meeri Magdalene, n zi'e kpi'e dapuudir la. ²⁶ Ka Yesu n nye o ma ne o nya'andolkan ka o noŋ la ka ba zi'e kpi'e la, o yel o ma la ye, “M ma fu biig nwa.” ²⁷ Ka me yel o nya'andol la ye, “Fu ma nwa.” Ka saŋkan ken sa ka o nya'andol la dol Yesu ma la kuli o yin.

Yesu ku'um la yela
(Mateo 27.45-56; Maak 15.33-41; Luuk 23.44-49)

²⁸ Ka Yesu yu'un baŋ ye si'el wusa naae ya la ka yel ye, “Ku'onuud more m.” O yeli ala ye Wina'am gbaunŋ n sob si'em la niŋi amaŋa. ²⁹ Ka nwam zi'e ne danmi'isug. Ka ba zaŋ sooso los danmi'isugin la lo kikan'arin niŋi o noorin. ³⁰ Ka on nu danmi'isug la ka ye, “Li naae ya,” ka sun o zug ka kpi.

³¹ Li da ane vu'usum daar ti'ebug, hale ka li a dabisti-ta'ar, linzug ka Jew dim la pu bood ye ningbina la kpelim be dapuuda zugi li daare, ka ba sos Pilate ye o ke ka ba ko' ba noba, ka sigisi ba dapuuda la ni. ³² Ka sogianam keŋ ko' yiiga daan la noba, ne o tiraan one ka ba daa la'am kpa'a kpi'e Yesu la noba. ³³ Ka ban kenn Yesu sa'an na n nye ka o kpi la, ba pu ko' o nobaa.

³⁴ Ka sogia yinni zaŋ kpan n kungsi o lugir ka ziim ne ku'om kpelim yi na. ³⁵ One nye line naam la, dii li kaset. O pian' ne yelsida, o meŋ mi' ye o pian' ne yelsida, ye ya me siaki li. ³⁶ Ka ne'eŋa niŋ ne ye Wina'am gbaunŋ la n sob si'em la lieb amaŋa ye, “Baa o konbir yinni, ku ko'oge.” ³⁷ Ka Wina'am gbaunŋ lem sob zin'i si'a ya'as ye, “Ba na gos on ka ba kuns la.”

Ban mum Yesu la yela
(Mateo 27.57-61; Maak 15.42-47; Luuk 23.50-56)

³⁸ Ne'eŋa nya'anŋ ka Josef one yi Arimatea tenjin ka a Yesu nya'andol n keŋ sos Pilate ye o zaŋim Yesu ningbinŋ la tis o. Josef daa ane Yesu nya'andol amaa on daa zot Jew dim la zug ka o pu neeli o meŋa. Ka Pilate n siak la ka o kena zaŋ ningbinŋ la keŋ. ³⁹ Ka Nikodemus, one daa keŋ Yesu sa'an yu'unŋ la, me dol Josef ka mor bunnyubis line buon mir ne aloes ka ba gendig taaba, ka li zu'e bedego. ⁴⁰ Ka ba zaŋ Yesu ningbinŋ n bobug ne fuud ne bunnyubisa la, wuu Jew dim kum malunŋ a si'em la. ⁴¹ Ka lombon'og be zin'ikan ka ba kpa' o la ba-ba, ka Jew dim yaug be li poogin, ka ba nam pu mum so' li nii. ⁴² Ka dabisir la sadigim a vu'usum daar ti'ebug la ka yaug la me pu lal la, ka ba mum Yesu anina.

Ban nye ka Yesu ka' yaugin la yela
(Mateo 28.1-8; Maak 16.1-8; Luuk 24.1-12)

20 Ka Alasidaar ka Meeri Magdalene isigi keŋ yaugin la, ka li nam pu nie naae, ka o nye ka kugir line ligil yaug la bilig. ² Ka o zo keŋ Simon Piita ne o nya'andol si'a sa'an, on ka Yesu noŋ la, ka yeli ba ye, “Ba zaŋ Zugsob la yaugin la yi ka ti zi' ban niŋ o si'ela.”

³ Ka ba zo keŋ yaugin, ⁴ ka nya'andol oŋa la zo gaad Piita n paae yaugin la yiiga, ⁵ ka kuni gos ka nye fuud la, ka lee pu kpen'e. ⁶ Ka Simon Piita paae n kpelim kpen', ka nye fuud la digi, ⁷ ne pien line ka ba da viligi o zug la. Li pu be ne fuud la, amaa li meŋi da'e keŋ n dig zin'isi'a. ⁸ Ka nya'andol one paae yiiga la, me kpen' yaugin la n nye li ka siak. ⁹ Lini sob Wina'am gbaunŋin ye, aseŋ ka o vu'ug kumin la, ba da nam zi' li gbin ne.

¹⁰ Ka nya'andolib la lebi kul ba yaan.

Yesu n nie o meŋ Meeri Magdalene sa'an la yela
(Mateo 28.9-10; Maak 16.9-11)

¹¹ Ka Meeri zi'e yaug la yiin n kum, ka sunne gos yaug la poogin, ¹² ka nye maleknam ayi ka ba ye fupiel a n zin'i zin'ikan ka Yesu daa be la. Ka yinni be zug baba ka yinni me be noba baba.

¹³ Ka ba bu'os o ye, “Po'aa, bo ka fu kaasida?”

Ka o lebisi ba ye, “Ba noki m Zugsob la ka m zi' ban niŋ o si'el la.” ¹⁴ On pian' ne'eŋa la ka gi'e nye Yesu ka o zi'e ka o lee pu baŋ ye li ane one.

¹⁵ Ka Yesu bu'os o ye, “Po'aa, bo ka fu kaasida? Ka ano'on ka fu ieda?”

Ka o ten'es ye o ane one gur lombon'og la ka yel o ye, "M diema, li ya'a ane fune zanji o ningbinj la, fun yeli m fun niñ li si'el, ka m keñ noki li."

¹⁶ Ka Yesu buol o ye, "Meeri."

Ka o gi'e gos o ka pian' o ne Jew dim pian'ad ye, "Rabboni." Li gbin ane ye, Pa'ana.

¹⁷ Yesu yeli o ye, "Da si'isi ma; ka m nan pu du m Ba' la sa'ane. Amaa kemi m ba'abiis la sa'an n yeli ba ye, m dutne one a m Ba' ne ya Ba' ni ka a m Wina'am ne ya Wina'am la ni."

¹⁸ Linzug ka Meeri Magdalene keñ yel Yesu nya'andolib la ye, "M nye Zugsob la." Ka o yel ba lin wusa ka Yesu yel o la.

Yesu n nie o meñ n pa'al o nya'andolib la yela

(Mateo 28.16-20; Maak 16.14-18; Luuk 24.36-49)

¹⁹ Ka daakan yu'uñj sisobir, line a Alasidaar, ka Yesu nya'andolib la la'as taaba doogin, ka kpar za'anoya, bozugo ba da zotne Jew dim la dabiem. Ka Yesu kena zi'e ba sisoojin, ka yeli ba ye, "Sumalisim na be ne ya."
²⁰ Ka on daa yeli ba wala la, ka pa'ali ba o nu'us ne o lugir. Ka nya'andolib la mor sumalisim ban nye Zugsob la zug.

²¹ Ka Yesu yeli ba ya'as ye, "Sumalisim na be ne ya. Wenne m Ba' tum man na la, ala men ka man me tumi ya." ²² Ka on yeli ala naae la, ka o vu'usi niñi ba ni, ka yeli ba ye, "Di'em Wina'am Siig Sunj." ²³ Niñkan wusa ka ya niñ suguru ne o ka yiis o tuumbe'ed n bas la, Wina'am me na yiisi li bas. Ka niñkan wusa ka ya pu niñ o suguru ka yiis o tuumbe'ed base, Wina'am me ku yiis o tuumbe'ed n basi."

Yesu ne Tomas la yela

²⁴ Ka Tomas one ka ba buon Liibir ka a Yesu nya'andolib pii ne yi la nid yinni la daa ka' ba sa'ane Yesu n daa kena laa. ²⁵ Ka nya'andolib la sieba yel o ye, "Ti nye Zugsob la."

Ka o yeli ba ye, "M ya'a pu nye bane kpa' o nu'ug la isa, ka si'isi li ne m nu'ubil, ka si'isi o lugire, mam ku siake."

²⁶ Ka daba anii lem paae, ka nya'andolib la la'as doogin ya'as, ka Tomas be ne ba. Ka la'am ne ban kpar za'anoya la Yesu kena zi'en ba soogin, ka yeli ba ye, "Sumalisim be ne ya." ²⁷ Ka o yel Tomas ye, "Zanjimi fu nu'ubil n si'is m nu'us, ka zañ fu nu'ug n si'is m lugir. Da bi'esida amaa niñim yadda."

²⁸ Ka Tomas lebis n yel o ye, "Fu ane m Zugsob ne m Wina'am."

²⁹ Ka Yesu bu'os o ye, "Fu niñ yadda fun nye man la zugoo? Yelsum be ne bane pu nyee, amaa ka lee niñ yadda."

Lin yela ka ba sob gbaunj kaña nwa

³⁰ Yesu da tum tuumnyalima sieba bedego ka o nya'andolib la be ani. Ka tuumnyalima ban pu sob gbaunj kaña nii. ³¹ Ka m sob ne'enam ye ya siak ye Yesu a Kiristo la, one a Wina'am Biig la, ka ya ya'a niñ o yadda, ya na nye nyovur o yu'ur zug.

Yesu n nie o meñ n pa'al o nya'andolib sieba la yela

21 Lin nya'anj ka Yesu nie o meñi ya'as n pa'al o nya'andolib la, Tiberias beunj baba, ka lin niñ si'em ane anwa. ² Simon Piita ne Tomas one ka ba buon Liibir la, ne Nataniel, one yi Kana, Galilee so'olim la ne Zebedee biis ne Yesu nya'andolib sieba ayi da la'am bene taaba. ³ Ka Simon Piita yeli ba ye, "M wa'ene ye m gban' zimi." Ka ba lebis ye, "Ti me na keñ." Ka ba keñ kpen' aarunj, ka yu'uñkan wusa ka ba pu gban'e si'el si'ela.

⁴ Ka beug yiligid la, ka Yesu zi'e beunj gbeug, amaa o nya'andolib la pu banj ye li ane one.

⁵ Ka Yesu bu'osi ba ye, "M biise, ya mor zimii?" Ka ba lebis o ye, "Ayei."

⁶ Ka o yeli ba ye, "Lomini ya zimila'ad la aarunj la datunj baba ka ya na gban'e. Ka ba lobi li ka zimi pe'eli galis ka ba mak ye ba teeg li niñ aarunj la gu'uñj."

⁷ Ka nya'andolib yinni, on ka Yesu noñj la yel Piita ye, "Li ane Zugsob la." Ka Piita n wumi ala la, ka on pu ye' fuug la zug, o ye' fuug ka ianki li ku'omin la keñ Yesu sa'an. ⁸ Aarunj la pu lal ne beunj gbeugo, ka wen wuu fun na ya'as noba kobus ayi'iña ne, ka nya'andolib bama la be aarunjin la n ve'ed la'akan ka zimi pe'el la. ⁹ Ka ban du gbeug la ba yi aarunjin la na ka nye ka bugum saana dit, ka zimi pa'e ka bodobodo me be.

¹⁰ Ka Yesu yeli ba ye, "More zimbane ka ya gban'e la sieba na."

¹¹ Ka Simon Piita kpen' aarunj ka ve'ed zimila'ad la du'os gbeug. Ka zimbeda pe'eli li, ka ba kal a kobuga ne piisnu ne atan'. La'am ne ban zu'e la zimila'ad la pu aenn. ¹² Ka Yesu yeli ba ye, "Kemi na di." Ka nya'andolib la so'o so' pu mor sukpi'em na bu'os o ye, "Fu aa ano'one?" Bozugo ba banj ye on a Zugsob la. ¹³ Ka Yesu zañ bodobodo ne zimi la tisi ba, ka ba onb. ¹⁴ Ne'eña da a noor atan' daan ka Yesu nie o meñ pa'al o nya'andolib la on da vu'ug kumin la.

Yesu n sonsid ne Piita la yela

¹⁵ Ka ban di naae la, ka Yesu bu'os Simon Piita ye, "Simon, Joon biiga, fu sid noñj man n gat bamaa?"

Ka o lebis o ye, "Eenn, m Zugsoba, fu pun mi' ye m noñj uf."

Ka Yesu yel o ye, "Guri m pe'ebibis la."

¹⁶ Ka Yesu lem bu'os o noor ayi daan ye, "Simon, Joon biiga, fu noñj maa?"

Ka o lebis o ye, "Eenn, m Zugsoba fu mi' ye m nonj uf."

Ka o yel o ye, "Guri m pe'es la."

¹⁷ Ka Yesu lem bu'os o noor atan' daan ya'as ye, "Si-mon, Joon biiga, fu nonji maa?"

Ka Piita sunf sa'am, on bu'os o noor atan' daan ye, "Fu nonji maa la," ka o lebis ye, "M Zugsoba, fu mi' si'el wusa, ka mi' ye m nonj uf."

Ka Yesu yel o ye, "Guri m pe'es la."

¹⁸ Ka Yesu lem yel o ye, "Asida ka m yet uf ye, fun da a dasan la, fu da lood vilig n ken fun boode si'el, ka fun a bunkudug la, fu na tienn fu nu'us ka so' na lo uf vilig ka more fu keñ zin'i kan ka fu pu booda." ¹⁹ Yesu yel ne'eña ne ye o pa'al ku'um kan buudi ka Piita na kpi, ka li a zun'or n tis Wina'am. Ka ne'eña nwa nya'anj ka Yesu yel o ye, "Dol man."

Nya'andol kan ka Yesu nonj la yela

²⁰ Ka Piita gi'e ka nye ka nya'andolkan ka Yesu nonj la doli ba nya'anj, ka a one zin'i kpi'e ne Yesu ban daa dit

la. Ka o me bu'os Yesu ye, "M Zugsoba, ano'on ye o zam uf la." ²¹ Ka Piita nye o la ka bu'os Yesu ye, "Ka dau kaña mene?"

²² Yesu lebis o ye, "Li ya'a ane m boodim ye o kpelim be ka m ti leb na, fu ba'a bo be li nii? Fun ya'a dol man." ²³ Ka pian'ad la yadig paae yadda ninjidib la ye nya'andol kan la ku kpii, amaa Yesu menj pu yel ye o ku kpii, ka lee ye, "Li ya'a ane m boodim ye o kpelim be ka m ti leb na, fu ba'a bo be li nii?"

²⁴ Nya'andol kaña di kaset yelbama nwa yela, ka sobi li. Ti banj ye o kaset la a yelsida.

Li naar nwa

²⁵ Si'elnam bedego be ka Yesu maal. Ka ba ya'a ye ba sob li wusa, m ten'es ka paalo ku be dunia ni ka ba sob gbana la digile.

TUUMA

1 Teofilus, m daa yel uf m yiiga gbaun la poogin Yesu n daa pin'ili tum ka pa'al nidib si'el la wusa, hale ² n ti paae daar kan ka Wina'am zaŋ o n du arazana ni la. O daa mor Wina'am Siig Suŋ la paŋ ka pa'al Tumtum nib bane ka o daa gaŋ la ban na tum si'em. Ka Wina'am naan zank o n du arazana ni. ³ Yesu namisug nya'aŋ la dabisa piisnaasi poogin, ka o nie o meŋ n pa'ali ba la, ka tum tuumnyalima bedego line pa'al ye o voe. Ka ban nye o la o tu'asi ba Wina'am na'am la yela. ⁴ Ka ban la'as ne Yesu n dit la, ka o tisi ba noor ye, "Da yi Jerusalem nii, ka gur Wina'am Siig Suŋ one a o piini kan ka m da yel zi'el la. ⁵ Ka Joon daa suudi ya ne ku'om. Amaa li ku yuuge ka man na suu ya ne Wina'am Siig Suŋ."

Wina'am n daa zank Yesu n du arazana ni la yela

⁶ Ka tumtum nib la la'as taaba ne Yesu ka bu'os ye, "Zugsoba, fu na lem lebis Israel dim na'am la nannan na n tisi ba?"

⁷ Ka Yesu yeli ba ye, "Ya ba'a kae' ka ya baŋ saŋa ne dabisa ban ka m Ba' Wina'am da zi'el ne o meŋ paŋ la. ⁸ Amaa ya na di'e paŋ, Wina'am Siig Suŋ la ya'a keenn ya sa'an na, ka ya na tu'asi m yela Jerusalem ne Juuda ne Samaria ne dunia ben wusa."

⁹ On tu'asi nae la ka ba gosid o, ka Wina'am zaŋ o n dut ka saŋgbana ligil o. ¹⁰ Ka ban nam kpelim gosid saa agol la, ka dapa ayi ye fupiel a n zi'e ba sa'an, ¹¹ ka bu'osi ba ye, "Galilee dima, bozug ka ya zi'e n gosid agole? Yesu one yi ya sa'an n ken arazana ni la, o na ti leb na wuu yaname n nye o ka o keŋ si'em la."

One n di'e Judas zin'ig la yela

¹² Ka o Tumtum nib la yi Olives Zuerin n leb Jerusalem. Li pu lal ne Jerusalem. ¹³ Ka ban paae Jerusalem la, ba du girimbiisa line a ba yir sigidirin. Ka bane daa be ani la daa a Piita ne Joon ne Jemes ne Andrew ne Filip ne Tomas ne Bartolomew ne Mateo ne Jemes one a Alfeus biig la ne Simon Zealot ne Judas one a Jemes biig, ¹⁴ bama wusa ne po'ab ne Meeri Yesu ma ne Yesu pitib daa la'ased ne taaba n sosid Wina'am ne ba ya'am wusa.

¹⁵ Ka dabisa bama ka yadda niŋjidib la daa la'ased taaba ka ba kal a wuu kobuga ne piisi. Ka Piita due n zi'e ba sisooŋin n yel ye, ¹⁶ "M zuanama, li ane tilas Wina'am gbaun pian'ad kan ka o Siig Suŋ da pun yel

ka li yi na'ab David noorin la lieb amerŋa ne Judas niŋ si'el la yela. ¹⁷ O daa gaad tuon n dol nidib bane keŋ n gban'e Yesu la. O daa ane ti tumtum tiraan ka Wina'am gelig o la'as ne ti."

¹⁸ (Dau kaŋa nwa daa da' poog ne o tuumbe'ed yood. O daa lu teŋin anina, ka o poor pusig, ka o nyood wusa yi. ¹⁹ Ka Jerusalem teŋ nidib la wusa n wum la, ba pud poog la yu'ur ne ba pian'ad ye Akeldama. Li gbin ane Ziim Poog.)

²⁰ Ka Piita ye, "Li sobne Wina'am yuuma gbaunjin ye, 'Kel ka o yir na yo damzuunr, ka nidib ku lem be aninaa.'

Ka lem sob ye, 'Kel ka so' di'e o tuuma tum.'

²¹⁻²² "Alazugo li su'um ye nid yinni pa'asi ti ni. O a one daa nye ti Zugsob Yesu ku'um vu'ugir yela. Li su'um ka o ane one n daa pun bee ti sa'an saŋa wusa ti Zugsob Yesu daa goond ne ti, lin pin'il ne Joon n daa suud ni-dib ku'om la, n ti paae saŋkan ka Yesu daa yi ti sa'an n du arazana ni la."

²³ Ka ba yiis nidiba ayi. Ka ayinni yu'ur buon Josef one ka ba lem buon ye Barsabas ka lem buon Justus. Ka ayinni la yu'ur buon Mattias. ²⁴ Ka ba sos Wina'am ye, "Ti Zugsoba, fun mi' ninsa'alib poog. Pa'alimi ti nidiba ayi nwa fun gaŋ so' ²⁵ ye o di'e Judas zin'ig n tum tumtum nib la tuuma lin ka o bas ka keŋ o meŋ zin'igin la." ²⁶ Ka ba bugulim ka li lu Mattias zugin ka ba zaŋ o la'as Tumtum nib piina yinni la kalin.

Wina'am Siig Suŋ la ken la na yela

2 Ka Pentekost daar n paae la, ka ba wusa daa be zin'ig yinni. ² Ka to'oto yim ka vuud yi arazana ni na n wenne sisi'em tita'ar ne, n pe'el doog kan ka ba be la. ³ Ka ba nye si'el lin wenne bugum zilima ne, n pudug n zoon ba wusa yinni yinni zutin. ⁴ Ka Wina'am Siig Suŋ daa pe'eli ba wusa, ka ba pin'il n pian'ad ne teŋzuŋ pian'ad wuu Siig Suŋ la n tisi ba si'em la.

⁵ Ka Jew dim sieba ban yi dunia so'olim wusa na, daa be Jerusalem ni. Ba daa ane bane dol Wina'am suer su'uŋa. ⁶ Ka nidib bedego n wum vuud la, ka ba la'as taaba, ka li lidigi ba bedego, bozugo so' wusa wum ban pian'ad o meŋ buudi pian'ad. ⁷ Ka ba lidig n bu'osid taaba ye, "Gosima, nidib bane pian'ad nwa wusa ka'ane Galilee dim bee? ⁸ Ka li niŋ wala ka ti wusa yinni yinni wum ka ba pian'ad tinam buudi pi-

an'ade? ⁹ Ti yi ne Partia ne Media ne Elam ne Mesopotamia ne Juuda ne Kapadosia ne Pontus ne Asia, ¹⁰ ne Frigia ne Pamfilia ne Egipti ne Libiya lin kpi'e Sairene ne saam ban yi Room tenjin la, Jew dim ne sieba bane ka' Jew dim buudi, ka lee doli ba mali-ma, ¹¹ ne Krete dim ne Arabia dim. Ka li niŋ wala ka tinam wum ka ba pian'ad ti buudi pian'ad n yet tu-umtitada ban ka Wina'am tum la?" ¹² Ka ba lidig n bu'osid taaba ye, "Yel kaŋa nwa gbin lee a bo?"

¹³ Amaa ka sieba po'ogi ba, ka yet ye, "Nimbama nwa nune daam n kool."

Piita moolug la yela

¹⁴ Ka Piita due zi'en ne Tumtum nib piina yinni la, n yeli ba ne kukotita'ar ye, "Juuda dim, ne bane be Jerusalem nwa ni, ya wusa banjim yelkaŋa, ka kelis man ye m tu'asi ya yel si'a la. ¹⁵ Li nan ane beogin, dinzugo nidib nwa ku nu daam n kool wenne yanam ten'esid si'em laa. ¹⁶ Amaa ne'eŋa ane bun lin ka Wina'am nodi'es Joel da pun sob li yela la ye,

¹⁷ Wina'am yel ye,
'Dunia naar ya'a ti li'el,
m na bu'e m Siig Suŋ la n niŋ ninsaalib buudi wusa zut.

Ka ba biribis ne ba bipumis na di'e Wina'am pian'ad n tis nidib.

Ka ba dasam na nye Wina'am yela wuu zaansuŋ ne.
Ka ba niŋkuda me na zaansim.

¹⁸ Ka sanŋan la m na bu'e m Siig Suŋ la niŋ m tumtum dap ne m tumtum po'ab zutin.

Ka ba na di'e m pian'ad n tis nidib.

¹⁹ M na maal bunnyalima agol ka maal zanbina dunia zug.

Ziim ne bugum ne walim ne nyo'os na ti be.

²⁰ Nintan na ti lieb lik,
ka nwadig mu'e wenne ziim ne,
ka Zugsob lebig daar la nyaan paae.

²¹ Ka lin saŋa la, on wusa buol Zugsob yu'ur,
o na nye faangir.'

²² "Israel dim wusa, wumi pian'akaŋa nwa. Wina'am daa tum tuumnyalima ne bunnyalima ne zanbina Yesu sa'an, one a Nazaret dau la, ka pa'ali ba ye one tum o ba sa'an. Ya pun mi' ne'eŋa, bozugo li daa maali ya sa'an. ²³ Wina'am pun mi' si'el wusa. O boodim la zug, ka o zaŋ Yesu niŋ ba nu'usin ka ba ke ka nimbe'ednam gban'e o n kpa' o tabil dapuudir zug n ku. ²⁴ Ka Wina'am sa'am ku'um paŋ ka vu'ug o kumin, ku'um ku tun'e mor o la zug. ²⁵ David da pun tu'as o yela sa ye,

'M nyet Zugsob la m tuon daar wusa.

On bee ne man la zug,
so' ku nyaŋe niŋi m si'el la.

²⁶ Dinzugo m mor sumalisim,

ka pian'ad sumalisim pian'ad.

Ala men, m mor ti'ir, man na kpi,

²⁷ ka Wina'am ku basi m siig kpi'im tenj la zug.

O ku ke ka mam one a o Ninsuŋ la pun'e.

²⁸ On ke ka m baŋ o nyovur suer la zug,

ka m mor sumalisim bedego o tuon.'

²⁹ "M zuanama, keli ka m ansig n tu'asi ya, ti yaab na'ab David yela. O da kpine ka ba pin' o yaugin. Ka o yaug be ti sa'an kpela hale n paae zina. ³⁰ David da ane Wina'am nodi'es ka baŋ ye Wina'am po ne zi'el ye o na ke ka nid yinni yi o yaas la sisoog n zin'in o na'am gbauŋ la zug. ³¹ Dinzugo David da pun denji nye Wina'am da ye o tum si'em la. Ka tu'as Kiristo ku'um vu'ugir yela ye,

'Wina'am ku bas o kpi'im tenj, bee ke ka o ningbiŋ pun'e.'

³² Yesu la nwa, one ka Wina'am vu'ug o kumin la. Ka ti wusa nye li, ka tu'asi ya li yela. ³³ Dinzug ka Wina'am du'os o n zi'el o datiuŋ, ka o di'e Siig Suŋ, line ka o pun yel zi'el la. Yanam wum ka nyet si'el nannanna la, a piini line ka o tisi ti. ³⁴ David meŋ da pu du arazana ni.

Amaa o meŋ da yel ye,

'Zugsob la yel m Zugsob ye,

"Zin'inim m datiuŋ,

³⁵ n gur saŋa kan ka m na ke ka fu bi'emnam lieb fu noba kuk."'

³⁶ "Dinzug, keli ka Israel dim buudi wusa baŋ yelmeŋir ye Yesu kan ka ba daa kpa' tabil dapuudir zug n ku la, on la ka Wina'am pa'ali ya ka o a Zugsob ne Kiristo."

³⁷ Nidib la n wum pian'ad nwa la, ka li kpen' ba sunya ni hale, ka ba bu'os Piita ne Tumtum nib la ye, "Ti ba'abiise, ti na niŋ wala?"

³⁸ Ka Piita lebi ba ye, "Tiakimi ya sunya, ka ya wusa yinni yinni di'e Wina'am ku'om suub ne Yesu Kiristo yu'ur, ka Wina'am na yiisi ya tuumbe'ed n bas. Ka ya na di'e Wina'am piini line a o Siig Suŋ. ³⁹ Noor zi'elug la ane ya din ne ya biis din ne bane be lalle, hale ne nidib bedego ban ka Zugsob la na ti buoli ba o sa'an la."

⁴⁰ O daa pian' pian'ad sieba bedego n sa'ali ba ne nimmua n yeli ba ye, "Yiisim ya meŋ ne zumaan kaŋa nimbe'ednam la sa'an." ⁴¹ Ka bane daa siak Piita pian'ad la daa di'e ku'om suub. Ka daar kan la, nidib bane daa pa'as ba ni la wenne tusa atan'. ⁴² Ka ba daa kpelim zi'e kiŋkiŋ ne Tumtum nib la pa'alug. Ka mor noor yinni ka la'asidi dit diib ne taaba ka sosid Wina'am.

Yadda niŋidib la beilim tuuma la yela

⁴³ Ka dabiem daa kpen' nidib la wusa, ka Wina'am ke ka Tumtum nib la tum tuumnyalima ne zanbina bedego. ⁴⁴ Ka nidib ban daa niŋ yadda la wusa daa mor noor yinni ka pudugid ban mor si'el wusa ne taaba,

⁴⁵ ka kuos ba la'ad ne ba araza'as wusa n pudug n tis on mekama nar ye o di'e si'em. ⁴⁶ Ka daar wusa ka ba la'ased Wina'am pu'usum yin, ka me la'ased yir yir n dit ne taaba, ka mor sumalisim ne poog yinni, ⁴⁷ ka du'osid Wina'am yu'ur su'uŋa, ka paam bareka nidib wusa sa'an. Ka Zugsob paasid bane ka o tilig daar wusa la n la'ased yadda niŋjidib la sa'an.

Dau pon'or n nye laafe la yela

3 Ka nintan̄ koor lin daa a Winsosug saŋa la, Piita ne Joon dol taaba wa'ae Wina'am pu'usum yin. ² Ka dau so' be anina n a pon'or o biilimin sa. Ka daar wusa ba zeed o more kenne zin'in Wina'am pu'usum yir za'anoorin ka li buon Venlim za'anoor. Ka o sosid nidib bane kpen'ed Wina'am pu'usum yin la. ³ On nye Piita ne Joon ka ba bood ye ba kpen' la, o sosi ba ye ba tis o si'el. ⁴ Ka Piita ne Joon gos o kii, ka Piita yel o ye, "Gosimi ti." ⁵ Ka o midig o nini goti ba, ka ten'esid ye ba na tis o si'el. ⁶ Ka Piita yel o ye, "M pu mor anzurifa bee salima na tis fo. Amaa m na tis uf man mor si'el. Ne Yesu Kiristo one yi Nazaret na yu'ur, duom n keŋ." ⁷ Ka Piita gban'e pon'or la datiuŋ nu'ug n zank o agol. Ka o noba la kpe-lim kpe'erj to'oto yim, ⁸ ka o due zi'e agol ka keŋ n doli ba kpen' Wina'am pu'usum yin n ian'asid ka pian'ad n du'osid Wina'am yu'ur su'uŋa. ⁹ Ka nidib wusa nye o ka o kene n du'osid Wina'am yu'ur su'uŋa. ¹⁰ Ka ba mi' ye one yiti zin'i Wina'am pu'usum yir za'anoor kan buon Venlim za'anoor la ni n sosid la. Ka ban nye line niŋ o la, ka li lidigi ba bedego.

Piita pa'alug Wina'am pu'usum yin la yela

¹¹ Ka ban nye pon'or la mor laafe n dol Piita ne Joon la, ka li lidig nidib wusa ka ba zo n la'as taaba zin'ikan daa buon Solomon za'amberj la. ¹² Ka Piita nye anwa la, ka bu'os nidib la ye, "Israel dima, bo niŋ ka yelkaŋa nwa lidigi ya? Bee wala ka ya gosidi ti wenne ti meŋ paŋ ne ti tuumsuŋa zug n due dau nwa ka o kenna? ¹³ Li ane Wina'am on ka Abraham ne Isaak ne Jakob ne ti yaanam da pu'usid la n du'os o Biig Yesu la yu'ur. On la ka ya daa zaŋ o n niŋ bane so'e paŋ nu'usin ka zan'as o gomena Pilate tuon, hale baa Pilate n daa bood ye o bas o la. ¹⁴ Amaa ya daa zan'as ninsuŋ one a yelmeŋir dau la, ka lee daa bood ye Pilate bas niŋkuud la n tisi ya, ¹⁵ ka ku one so'e nyovur suer, on ka Wina'am vu'ug kumin la. Tinam daa nyee li ka tu'asidi ya li yela. ¹⁶ Li ane yadda niŋir line be Yesu yu'urin ke ka dau kaŋa nwa kpe'erj la, wenne yanam nye la. Li ane yadda niŋir ne Yesu ka dau nwa nye laafe nyain ya wusa tuon nwa.

¹⁷ "M zuanam, nannanna m baŋ ye ya zi'ilim la zug, ka yanam ne ya na'anam daa niŋi ala. ¹⁸ Lin ka Wina'am da pun denji yel ne o nodi'esidib noor la niŋ

ameŋa ye asee ka Kiristo namis. ¹⁹ Dinzugo tiakem ya sunya ka leb Wina'am sa'an na, ka o na yiisi ya tuumbe'ed n bas, ka na tisi ya kpe'erjir. ²⁰ O tum Yesu one a Kiristo ka o pun gaŋ la n tisi ya. ²¹ O na be arazana ni hale n paee bun paala wusa maalug saŋa, wenne Wina'am da pun tu'as ne o nodi'esuma ka ba yel pin'ilugin sa la. ²² Moses da yel ye, 'Ya Zugsob Wina'am na gaŋ o nodi'es yinni ya buudi soogin wenne on daa gaŋ mam si'em la. Asee ka ya kelis bun lin wusa ka o na tu'asi ya. ²³ Ka on wusa ku di'e Wina'am nodi'es kan noore, ba na sa'am on daana n yiis o Wina'am nidib sisoogin.'

²⁴ "Wina'am nodi'esidib bane da pian' wusa, lin pin'il ne Samuel sa, ne ban da dol o nya'aŋ la, ba bedego da pun tu'as dabisa bama yela. ²⁵ Wina'am nozi'elug line yi o nodi'esidibin na la, aa ya din. Ka ya la'am di'e non-akan ka Wina'am maal ne ya yaanam, on da yel Abraham ye, 'Fu yaas la ma'asim zug ka dunia buudi wusa na ti nye Wina'am yelsum.' ²⁶ Wina'am one vu'ug o Biig kumin la, tum o ya sa'an yiiga, ye o tisi ya yelsum, n fendigi ya wusa yinni yinni n yiisi ya tuumbe'ed poo-gin."

Piita ne Joon n zi'e kpeenmnam tuon la yela

4 Ka ban nam tu'asid ne nidib la, ka maalmaan kpeenmnam ne Wina'am pu'usum yir gurib kpeenm, ne Sadiusii dim keenn ba sa'an na. ² Ka ba sunya pelig ne Tumtumnib la ban pa'an nidib ka mooni Yesu ku'um vu'ugir labaarisidi ba la, line na nie pa'al ye ku'um vu'ugir be. ³ Ka ba gban'e ba n kpen'es sarega ni ye beog nie, lin daa a zasisibir saŋa la zug. ⁴ Amaa nidib bane daa wum Wina'am labaarisidi la bedego sa daa niŋ o yadda. Ba dap kal daa a wuu tusa anu.

⁵ Ka beog nie la, ka na'anam ne kpeenmnam ne gbaun̄mi'idib la la'as taaba Jerusalem ni. ⁶ Ka Annas, on a maalmaan kpeenm, ne Kaifas ne Joon ne Alek-izanda ne nidib bedego bane a maalmaanib buudi la daa la'as taaba. ⁷ Ka ba more ba na n zi'el ba tuon ka bu'osi ba ye, "Ano'on tisi ya paŋ ne noor ye ya maalim nwa?"

⁸ Ka Wina'am Siig Suŋ pe'el Piita ka o yeli ba ye, "Yanam bane so'e nidib laa, ne Israel kpeenmnama, ⁹ li ya'a ane ye ya bu'osi ti zina daar nwa n baŋ tuumsuŋ kan ka ti sa maal n tis pon'or la ne line ke ka o nye laafe la ¹⁰ ya wusa ne Israel dim wusa baŋim ye li ane Yesu Kiristo one yi Nazaret na la zug, ka nid nwa zi'e ya tuon ka mor laafe la. On ka ya daa kpa' tabil dapuudir zug n ku, ka Wina'am daa vu'ug o kumin la. ¹¹ Li sob Wina'am gbaun̄in, Yesu n tu'as o meŋ yela ye, 'Kugir kan ka tanmeedib daa ne'es la, lieb lodigin kugir.'

¹² So' lem kae' a faangire. Ka yu'ursi'a lem ka' dunia nwa zug ya'as n na tis nidib ka ba nye tiligire."

¹³ Ban wum ka Piita ne Joon tu'as ne sukpi'eun la, ka ba mi' ye ba ane tadimnam, ka pu zamis si'el si'ela, li lidigi ba hale ka ba ban ye ba daa bene Yesu sa'an.

¹⁴ Ban nyet dau kane sa nye laafe ka o zi'e ba sa'an la, ba pu ban na tu'as si'em n tisi ba ka li a ye.

¹⁵ Amaa ba yeli ba ye, ba yim kpenj. Ka ba yi. Ka ba bu'os taaba ye, ¹⁶ "Ti na niñ wala ne nimbama nwa? Nidib bane wusa be Jerusalem nwa banji ba nyalima tumtita'ar la yela. Ti ku tun'e n ki'isi lii. ¹⁷ Amaa tiname na niñ si'em ka bane n tum si'el la da yadigi n kenj tuon ane ye, ti volisi ba ye ba mit ka ba lem tu'as yu'ur nwa yela n tisi nidib ya'as."

¹⁸ Dinzug ba buoli ba n yeli ba ye, ba mit ka ba lem tu'as bee pa'al nidib Yesu yela ya'as.

¹⁹ Amaa ka Piita ne Joon lebis n yeli ba ye, "Li ya'a a su'um Wina'am tuon ye ti siak ya noor n gaad Wina'am noore, yanam tu'asim. ²⁰ Ka tinam ku tun'e n niñ si'ela, asee ti tu'as bun lin ka ti nye ka wum la."

²¹ Ka ba volisi ba ya'as ka basi ba ye ba kem, ka pu nye yela kan na ke ka ba daami ba, nidib wusa du'osid Wina'am yu'ur su'uña, bun lin ka ba sa maal la zug.

²² Dau kane ka ba maal nyalimkaña ka o nye laafe la, daa gaad yuma piisnaasi.

Yadda Niñjidib la n sos sukpi'eun la yela

²³ Ban basi ba la, ka ba kenji ba taaba sa'an n tu'asi ba maalmaan kpeenmnam ne kpeenmnam la n yeli ba si'el wusa. ²⁴ Ban wum li naae la, ka du'osi ba kukoya n yet Wina'am ne ya'am yinni ye, "Zugsob, one ka' tiraana, one maal agol ne dunia ne ku'otita'ar ne bun line be li wusa poogin. ²⁵ One da ke ka ti yaab David, on da a on tumtum la, tu'as ne Siig Sunj pañ n yel ye, 'Bo niñ ka dunia buudi wusa sunya pelig,

ka nidib tu'asid bun yaalis yela ?

²⁶ Ka dunia na'anam due n zi'e,

ka bane so'e tenj la'as taaba n zan'as Zugsob la ne Kiristo la men.'

²⁷ Li ane yelmenjir ye Herod ne Pontus Pilate daa la'as taaba tenj kaña nwa ni, ne bane ka' Jew dim, ne Israel nidib n zan'as Yesu, fu tumtumsunj, on ka fu ke ka o a Kiristo la. ²⁸ Ba maal bun line wusa ka fu pun niñi zi'el ne fu pañ ne boodim la. ²⁹ Zugsoba, nannanna gosim ban volisid tinam bane a fu tumtumla si'em, dinzugo tisimi ti sukpi'eun wusa ka ti mooli fu labasunj la.

³⁰ Fu pañ yela kel ka bane ben'ed paam laafe, ka Yesu one a fu tumtumsunj la yu'ur zug, tuumnyalima ne zambina na maal."

³¹ Ban sos Wina'am naae la, ka zin'ig kan ka ba la'as la n damid. Ka Wina'am Siig Sunj pe'eli ba wusa. Ka ba tu'as Wina'am pian'ad la ne sukpi'eunj.

Yadda niñjidib n pudugid si'el wusa ne taaba yela

³² Ka nidib bedego bane niñ yadda la, mor ya'am yinni la'am ne ten'esa yinni. Ka nid baa yinni pu yel ye on mor si'el la, one so'e lii. Li ane ba wusa din. ³³ Ka Tumtumla pian'ad Zugsob Yesu ku'um vu'ugir la ne pañtita'ar ka yelsum bedego be ba wusa zutin. ³⁴ Ba nidib bedego ban mor pood la, kuos li n mor ligidi la na, ³⁵ n niñ Tumtumla nu'usin. Ka ba pudug li n tis so' mekama wusa boodim a si'em. Ka nid baa yinni ka' ba sa'an la, ka si'el po'og o.

³⁶ Ka Josef kane a Levite buudi n yi Saipuros tenj na, ka Tumtumla pud o yu'ur Barnabas. (Ka li gbin yel ye, "One kpe'enjid.") ³⁷ O daa kuosi o poog ka zañ ligidi la na niñ Tumtumla nu'usin.

Ananias ne o po'a Safira la yela

5 Ka dau so' daa be anina, ka o yu'ur buon Ananias, ne o po'a Safira. Ka on ne o po'a me kuosi ba la'ad sieba, ² ka yiis ligidi la sieba n su'a, ka ke line kpelim la n mor na n tis Tumtumla. Ka o po'a me banj li yela.

³ Ka Piita bu'os ye, "Ananias, bo ka fu ke ka Sutaana kpen' fu suunrin, ka fu ma' n tis Wina'am Siig Sunj, ka yiis ligidi kan ka fu kuos fu la'ad sieba n su'a? ⁴ Fun nam pu kuosin la, li kpelim aane fu din. Fun kuos la men fu tun'e n maal fu ya'am bood si'em. Ka bo niñ ka fu ten'es yelkaña fu suunrin ne? Fu pu ma' n tis ninsaala, amaa fu ma' n tis ne Wina'am Siig Sunj."

⁵ Ka Ananias n wum pian'ad kaña nwa la, ka lu tenj n kpi. Ka dabiem bedego kpen' bane wum bun kaña nwa la. ⁶ Ka dasam due n zañ o n vilig o ne pien n zee o kenj mum.

⁷ Ka li pu yuuge ka o po'a me kena, ka pu banj line pun niñ la yelaa.

⁸ Ka Piita bu'os o ye, "Yelimi ma, yanam kuosi ya la'ad la, ligidi la wusa nwa bee?"

Ka o lebis ye, "Eenn, li wusa la."

⁹ Ka Piita bu'os o ye, "Bo niñ ka ya niñ noor yinni ye ya mak Zugsob Wina'am Siiga? Gosima bane mum fu sid la nan zi'e za'anoorin la. Ba me na zee fu n yi."

¹⁰ Ka po'a kpelim lu tenj n kpi Piita tuon. Ka dasam la kena n nye ka o kpi sa, ka ba nok o n kenj mum kpi'eli o sid. ¹¹ Ka dabiem bedego kpen' bane niñ yadda la wusa ne bane wum yelkaña nwa la.

Tumtumla la tuumnyalima la yela

¹² Ka Tumtumla tum nyalima tuuma bedego nidib la wusa sisoogin. Ka yadda niñjidib la la'as taaba zin'isi'a ka li buon Solomon za'amberj. ¹³ Ka bane pu niñ Wina'am yadda n zo dabiem n pu la'as ne ba, hale baa ne nidib n pian' ba yu'ur su'uña la. ¹⁴ Po'ab ne dap bane daa niñ Zugsob la yadda daa paas hale lieb be-

dego. ¹⁵ Hale ka nidib mor ban'adnam na n digili ba sueya ni ne deba ye Piita ma'asim na ligili ba, o ya'a gaad anina sa'an. ¹⁶ Ka nidib bedego yi teens bane gilig Jerusalem na n mor ban'adnam, la'am ne bane ka kikiris doli ba kena. Ka ba wusa paam laafe.

Tumtumrib la namisug la yela

¹⁷ Ka maalmaan kpeenm ne bane be o sa'an n a Sadiusii dim la daa nen ne ba ka due suunr, ¹⁸ n gban'e Tumtumrib la kpen'esi ba sarega ni. ¹⁹ Amaa ka Zug-sob malek daa kej n yo'og sarega doog za'anoor la yu'uŋ kan, n more ba n yiis yiŋ ka yeli ba ye, ²⁰ "Kem n zi'en Wina'am pu'usum yin n tu'as nidib la nyovurpaal labaar la wusa."

²¹ Ban wum ne'eŋa la, ka kej n kpen' Wina'am pu'usum yin bekeeung la n pa'an nidib.

Ka maalmaan kpeenm ne bane be o sa'an la daa buol Israel dim kpeenmnam wusa ye ba la'as Jew dim la gban'ar la'asug anina, ka ba wusa be anina ka ba tum sarega ni la ye ba mor Tumtumrib la na. ²² Amaa ban tum sieba la paaya ka pu nyee ba sarega la nii, ka leb na n yeli ba ye, ²³ "Tiname paae la ti nye ka sarega doog za'anoor la kpar, ka bane gur la zi'e za'anoorin, ka ba yo'og ka ti pu nyee ba anina." ²⁴ Ka Wina'am pu'usum yir gurib kpeenm ne maalmaan kpeenmnam la n wum yelkaŋa nwa la, ka bi'esid line niŋ si'em ka li a ala.

²⁵ Ka so' kena n yeli ba ye, "Dap ban ka ya sa kpen'es sarega ni la, zi'e Wina'am pu'usum yin n pa'an nidib."

²⁶ Ka Wina'am pu'usum yir gurib kpeenm la ne o nidib kej gban'e ba na, ka lee pu daami ba, ban zot ye nidib la na ti lobi ba ne kuga la zug.

²⁷ Ban more ba na n zi'eli ba tuon la, ka maalmaan kpeenm la bu'osi ba ye, ²⁸ "Ti daa pu yeli ya ye ya mit ka ya lem pa'al so' kpela ne yu'ur kaŋa nwa ya'asa? Amaa gosim yaname niŋ si'em, Jerusalem nwa pe'el ne ya pa'alug. Ya bood ye ya zaŋ dau nwa ziim n zuol tinam zutin."

²⁹ Ka Piita ne o Tumtum taaba la lebisi ba ye, "Li su'um ka tinam siak Wina'am noor n gaad ninsaajib noor. ³⁰ Wina'am on ka ti yaanam da pu'usid la daa vu'ug Yesu on ka ya daa kpa' tabil dapuudir zug n ku la. ³¹ On la ka Wina'am du'os o n zi'el o datiuŋ, ka o a tuon gat ne faangir ye o tis Israel suer ka ba tiake ba sunya, ka Wina'am yiis ba tuumbe'ed n bas. ³² Tinam ne Siig Suŋ on ka Wina'am tisid nimbane siak o noor la, wusa daa nyee li, ka tu'asi li n tisi ya."

³³ Ban wum pian'akaŋa nwa la, ka ba sunya pelig hale ka ba bood ye ba kuu ba. ³⁴ Ka dau so' due n zi'e la'asug la nidib sisoogin, n a Farisee nid ka o yu'ur buon Gamaliel, n a one pa'an Wina'am wada la yela, ka lem a yu'ur daan nidib sa'an. Ka o tis noor ye ba yiisim Tumtumrib la yiŋ ka li niŋ bi'ela. Ka ba yiisi ba.

³⁵ Ka o yel ye, "Israel dima, gu'usimi ya meŋ ne yaname maan nimbama nwa si'el la. ³⁶ Ya tenr ye li pu yuug sa ka Teudas daa du'e n du'os o meŋ n yel ye on ane nintita'ar. Ka nidib wenne kobus anaasi daa dol o. Amaa ban daa kuu o la, nidib bane daa dol o la wusa daa widig. Ka li lieb zaalim. ³⁷ Ka lin nya'aŋ ka Judas on yi Galilee ni me du'e, nidib kaalug saŋa la. Ka nidib sieba daa dol o. Ban daa kuu o la nidib bane daa dol o la daa widig men. ³⁸ Dinzugo nannanna m yeti ya ne ye ya yiisi ya nu'us nimbama yela ni. Ka li ya'a ane ninsaajib tuuma, li na ti lieb zaalim. ³⁹ Amaa li ya'a ane Wina'am din, ti ku tun'e n sa'ami lii. Daasi'er ti na ti nye ka ti zabiid ne Wina'am."

⁴⁰ Ka ba siak o yelug la, ka buol Tumtumrib la n ke ka ba bu'u ba, ka yeli ba ye, "Mit ka ya lem tu'as Yesu yu'ur ya'as tis nidib." Ka nyaan basi ba, ka ba kej.

⁴¹ Ka Tumtumrib la yi la'asug la ni ne sumalisim ban mi' ye Wina'am ten'es ye ba a su'um ne nyan diib Yesu yela la zug. ⁴² Ka daar wusa ka ba be Wina'am pu'usum yin la ne ba yaan, ka pu bas nidib zamisugo, ka moon ye Yesu ane Kiristo.

Sunjidiba ayopoi la yela

6 Ka dabisa bama saŋa ka nya'andolib kal n daa paasid la, Jew dim bane daa pian'ad Greek daa nwa'asid ne Jew dim bane daa pian'a Hibiru pian'ad ye ban n sunjid nidib ne diib daar wusa la, ba pu tisid ban pokonya la si'ela. ² Ala zug ka Tumtumrib piinayi la buol nya'andolib la wusa n yeli ba ye, "Li pu nar ye ti bas Wina'am labaar moolug ka tum diib tuuma.

³ Dinzugo ti zuanama, gosimi ya sisoogin la n gaŋ dapa ayopoi bane a ninsuma nidib sa'an, ka a ya'amdin, ka Wina'am Siig Suŋ bee ba ni bedego, ka ti zaŋ tuumkaŋa nwa n niŋi ba nu'usin. ⁴ Ka tinam na kpelim pesigi ti meŋ Wina'am sosugin ne labasuŋ la moolug tuuma ni."

⁵ Ka ban yel si'em la daa niŋ nidib la wusa malisim. Ka ba gaŋ Sitivin one niŋ yadda bedego, ka Wina'am Siig Suŋ bee o ni bedego, ne Filip, ne Prokorus ne Nikanor ne Timon ne Parmenos ne Nikolas one yi Antiok tenjin na ka dol Jew dim pu'usum maluŋ la. ⁶ Ban ka ba more kej Tumtumrib la sa'an ka ba pa'ali ba nu'us ba zutin n sos Wina'am n tisi ba.

⁷ Ka Wina'am pian'ad la yadigid ka nya'andolib la kal me paasid bedego Jerusalem ni. Ka maalmaanib la bedego daa siak n niŋ Yesu yadda.

Sitivin gban'ar la yela

⁸ Ka Sitivin daa mor Wina'am yelsum bedego ne paŋ la, ka tum nyalima tuumtitada nidib sisoogin. ⁹ Amaa ka ninsieba bane pu'usid la'asug doog si'a, ka li yu'ur buon So'e M Meŋ dim ka ba yi Sairene tenjin ne Aleksandria tenjin, ne Jew dim sieba bane yi Silisia ne Asia

teensin na, ka ba nwa'as nonwa'ar ne Sitivin, ¹⁰ ka ku tun'e lebis o pian'a kan ka o pian'ad ne ya'am kan ka Wina'am Siig Sunj tis o laa, ¹¹ ka maal zam n bo nidib bane yel ye, "Ti wum ka o pian' pian'abe'ed n tu'u Moses ne Wina'am."

¹² Ka ba ke ka nidib la sunf due la'am ne kpeenmnam ne gbaurmi'idib la ka keŋ gban' o mor o keŋ kpeenmnam la'asug sa'an, ¹³ ka buol ziri kasetib ka ba tu'as n zuol o zugin ye, "Dau kaŋa nwa tu'ud Wina'am pu'usum yisunj ne Wina'am wada ka pu basida. ¹⁴ Ti wum ka o yel ye, Yesu one yi Nazaret na la, na sa'am Wina'am pu'usum yir la ka tiak malima ban ka Moses tisi ti la."

¹⁵ Ka ban wusa zin'i kpeenmnam la'asugin la, gosid Sitivin kii, ka nye ka o nindaa wenne malek nindaa ne.

Sitivin pian'ad la yela

7 Ka maalmaan kpeenm la bu'os Sitivin ye, "Ala bee?" ² Ka o lebis ye, "M zuanam ne m saamnama, kelisimi. Wina'am one a na'am tita'ar daan la, daa nie o meŋ ti yaab Abraham sa'an on da be Mesopotamia tenjin ka nam pu keŋ n zin'in Haran tenjin la, ³ ka yel o ye, 'Yiim ka bas fu teŋ ne fu buudi, ka keŋ teŋ kan ka m na pa'al fu la.'

⁴ "Ka Abraham yi Kaldea tenjin la n keŋ zin'in Haran tenjin. Ka o saam ku'um nya'aŋ ka Wina'am lem yiis o keŋ teŋ kan ka ya be nwa ni, ⁵ ka pu tis o paalo teŋ la ni ka li siak o nobir tienri, amaa ka len yeli zi'el ye, o na tis o teŋ kan. Ka o ku'um nya'aŋ ka o yaas me na ti so'e li. Ka saŋkan la ka o nam pu du'a biiga. ⁶ Ka Wina'am da yel o ne'eŋa ye, 'Fu yaas la na ti keŋ teŋ si'a ni n lieb saam ne yamis anina, ka ba na namisi ba yuma kobus naasi. ⁷ Amaa m na ti namis so'olim kan ka ba na ti a yamis la ka li nya'aŋ ka ba na yi anina na n pu'us m kpela.' ⁸ Ka Wina'am tis Abraham noor ye, on ne o yaas wusa kpen'em baŋo. Ka li pa'al ye Wina'am ne Abraham siak taaba noor. Ka Abraham n da du'a Isaak li daba anii daar la ka o kpen'es o baŋo. Ka Isaak du'a Jakob. Ka Jakob du'a ti Jew dim yaanam piina ayi la.

⁹ "Ka ba da nen Josef ka kuos o n tis Egipti teŋ dim. Amaa ka Wina'am da be o sa'an, ¹⁰ ka yiis o namisug wusa poogin n ke ka o tuuma malis Egipti teŋ na'ab Faaro ka tis Josef ya'am na'ab la tuon. Ka na'ab la tis o noor ka o so'e Egipti teŋ ne on yir wusa.

¹¹ "Ka ko'omtita'ar lu Egipti so'olim ne Keinan tenjin hale ka li a toog. Ka ti yaanam la da ka' diibo. ¹² Amaa Jakob n da wum ye, diib be Egipti la, ka tumi ti yaanam. ¹³ Ka ba lebug line paas abuyi la ka Josef ke ka o ba'abiis la baŋ o. Ka Faaro me baŋ Josef ba' yidim. ¹⁴ Ka Josef tum buol o ba' Jakob ne o yidim wusa. Ba kal da paae piisyopoi ne anu. ¹⁵ Ka Jakob due n keŋ Egipti tenjin. Anina ka on ne ti yaanam da kpi. ¹⁶ Ka ba

zee ba n keŋ Sekem tenjin n mumi ba yaug kan ka Abraham da da' ne ligidi Hamor biis sa'an la.

¹⁷ "Amaa Wina'am noor zi'elug ne Abraham saŋa n da li'el la, nidib da paasne n lebig bedego Egipti tenjin. ¹⁸ Hale ka so' ti di Egipti na'am ka pu mi' Josef yele, ¹⁹ ka maal ya'ambe'ed ne ti buudi la, ka mugusi ti yaanam ka ba bas bilies ka ba kpi.

²⁰ "Saŋkaŋa nwa ka ba da du'a Moses ka o a bivenliŋ ka paae Wina'am ya'am. Ka ba ugus o nwadisa atan' o ba' yin. ²¹ Ka ban da bas o la, Faaro bipuŋ da nok o ugus. Ka o lieb o meŋ biig. ²² Ka Moses zamis Egipti dim ya'am wusa ka da a nintita'ar, o pian'ad ne o tu-uma wusa ni.

²³ "On da paae yuma piisnaasi la, li da kenn o suunrin na ka o bood ye o keŋ kaae o buudi bane a Israel yaas la, ²⁴ ka nye ba nid yinni ka ba namisid o. Ka o sunji ti nid la n ku one a Egipti nid ka namisid o la n lebis sam, ²⁵ ka ten'esid ye o buudi la na baŋ ye Wina'am bood ye o ke ka on yiisi ba, ba fara la ni. Amaa ka ba pu baŋi. ²⁶ Ka beog nie ka o nye nidiba ayi ka ba zabid ne taaba. Ka o bood ye o ke ka ba naal noor la ka bu'osi ba ye, 'M zuanama, ya ane ba'abiis, ka bo niŋ ka ya zabid taaba?'

²⁷ "Ka one maal o kpi'e be'ed la da'e o, ka bu'os ye, 'Ano'on tis uf noor ye fu so'e ti ka tu'as ti antu'a?' ²⁸ Fu bood ye fu ku m wenne fu sa ku Egipti dim dau si'em laa?' ²⁹ Pian'ad kaŋa zug, ka Moses zo keŋ Midian tenjin n lieb saan. Anina ka o du'a biis ayi.

³⁰ "Ka yuma piisnaasi n gaad la ka o da be moogin line kpi'e Sinai zuer, ka nye ka bugum pielim be tituugin ka Zugsob malek nie o meŋ anina. ³¹ Moses n nye li la ka li lidig o, ka o li'el ye o gosi li. Ka kukor yi Zugsob la sa'an na ³² n yel ye, 'Mane a Wina'am on ka fu yaanam Abraham ne Isaak ne Jakob da pu'usid la.' Ka Moses kirid ka pu nyaŋe gosi lii.

³³ "Ka Zugsob la yel o ye, 'Pidigimi fu ta'ada la, ka zin'ikan ka fu zi'e la a zin'isunj. ³⁴ M nye m nidib bane be Egipti tenjin n namisid si'em, ka wumi ba fabulug ka sig na ye m faaenn ba. Ala zug kem na ka m tum uf Egipti tenjin.'

³⁵ "Moses kan ka ba da zan'as la, ka yel o ye, 'Ano'one tis uf noor ye fu so'e ti ka tu'as ti antu'a?' On la ka Wina'am da ke ka o malek pian' tis o tituugin la. On la ka Wina'am tum ye o so'e o nidib ka yiisi ba namisug poogin la. ³⁶ Ka o more ba yi Egipti tenjin maal o nyalima tuuma anina, ne ateuk zen'ugin la, hale yuma piisnaasi moogin.

³⁷ "Moses kan la n da yel Israel dim ye, 'Zugsob Wina'am na yiis o nodi'esid ba buudi sisoogin wenne wuu on daa yiis mam ba ni si'em la.' ³⁸ One da be Wina'am nidib sa'an moogin ka da bee ti yaanam sa'an, ne malek kan da tu'as n tis o Sinai zuerin la, ka da di'e Wina'am pian'ad ka li voe n tisi ti la.

³⁹ "Amaa ti yaanam da pu bood ye ba siak o noore, ka zan'as o, ka ten'esi ba sunya ni n da bood ye ba leb Egipti tenjin. ⁴⁰ Ba da yel Aaron ye, 'Maalim wina n tisi ti ka li bee ti tuon. Ka Moses kan more ti yi Egipti tenjin na la, ti pu ban bun line niŋ o.' ⁴¹ Ka ba ya'ab na'abil ka li a ba win ka maan ba'ar, ka maan sumalisim ne ba meŋ nu'us n maal si'el la. ⁴² Dinzug ka Wina'am basi ba ka ba pu'usid bun line be agol wusa, wuu lin sob Wina'am nodi'esidib gbana poogin si'em ye,

'Israel nidiba,
li ka'a mam ka ya ku bunkonbid n maal maana yuma piisnaasi moogin n tis laa,

⁴³ Lin ka ya da zee keŋ la,
da ane Win Molek fudoog ne Win Refan nwadibil.
Lin la ka ya da maal n pu'usid la.

Alazug m na yiisi ya ka ya keŋ hale n gaad Babilon tenjin.'

⁴⁴ "Ti yaanam da mor fudoog moogin la ka Wina'am wada la da be li poogin. Ba da maali li hale Wina'am da pian' n tis Moses n yel o ye o maalimi li wenne wuu on nye si'em la. ⁴⁵ Ti yaanam bane di'e fudoog la ba saamnam sa'an la, da zee li keŋ ne Josua ka so'e so'olim kan ka Wina'am da kad nidib n yiisi ba tuon la. Ka li kpelim be n paae David saŋa. ⁴⁶ David da paae Wina'am ya'am ka sos o ye o kel ka o me yir n tis on kan ka o yaab Jakob da pu'usid la. ⁴⁷ Amaa li ane Solomon n da me' yir n tis Wina'am.

⁴⁸ "Amaa Wina'am one gaad bun zan'asa la pu zin'i ya ban ka ninsaalib n me' ne nu'us ma'aa nii, wuu Wina'am nodi'esidib yinni da yel ye,

⁴⁹ 'Zugsob yel ye,
"Arazana ane man na'am gbaun,
ka dunia me a mam noba kuk.
Bo yir ka ya na me' n tis mane?

Ka yaani n a mam vu'usum zin'iga?

⁵⁰ Li ka' mam nu'usi maal si'elnam wusa bee?"'

⁵¹ "Yanam bane zuti kpi'em ka ya pu dol Wina'am ne ya sunya, ka pu kelisid Wina'am labaar la, ya kpe'enjid n zan'asid Wina'am Siig Suŋ daar wusa wenne ya yaanam me da niŋ si'em la. ⁵² Wina'am nodi'esid kane da be, ka ya yaanam la da pu namis o? Ba da ku sieba bane da pun mool Wina'am popielim tumtum daan la ken na la yela. On la men ka ya zam o ka ku o la. ⁵³ Ya ane bane da di'e Wina'am wada ban ka Wina'am tisi ya maleknam sa'an la. Amaa ya pu siaki lii."

Ban lob Sitivin ne kuga la yela

⁵⁴ Ban wum ne'eŋa la, ba sunya pelig ka ba ga'adi ba nyina o yela. ⁵⁵ Amaa Sitivin daa pe'el ne Wina'am Siig Suŋ la, ka gorig n gosid arazana ni kii, ka nye Wina'am na'am nie nyeen pil pil ka Yesu zi'e Wina'am datiuŋ. ⁵⁶ Ka o yeli ba ye, "Gosimi ya, m nye ka arazana yo'og ka Ninsaal Biig la zi'e Wina'am datiuŋ."

⁵⁷ Ka ba endi ba toba ka tans ne kukotitada n niŋ noor yinni la'as taaba n zo n gban' o, ⁵⁸ ka ve'eg o yiis tenj poogin n lob o ne kuga. Ka kasetib zaŋi ba fuud n gu'ul dasaŋ ka o yu'ur buon Saul.

⁵⁹ Ka ban lobid Sitivin ne kuga la, ka o sos Zugsob n yel ye, "Zugsob Yesu di'emi m siig" ⁶⁰ Ka igin tenjin n tans ne paŋ n yel ye, "Zugsoba, da niŋ nimbama nwa taale ba tuumbe'ed kaŋa zugo." On yel ne'eŋa la ka bas o meŋ.

Saul n namis yadda niŋidib la yela

8 Ka Saul daa siak Sitivin ku'um la yela. Ka ba pin'il saŋkan la, n namis bane niŋ Yesu yadda ka be Jerusalem la, hale ka ba wusa zo widig n keŋ Juuda ne Samaria so'olim ni, ka Tumtumrib la gullim kpelim. ² Ka nimbane zot Wina'am daa ze Sitivin keŋ mum o, ka maal susa'aŋ ka kum o kuur hale bedego.

³ Amaa Saul daa kpe'eŋ o meŋ ye o sa'am bane niŋ Yesu yadda la wusa ka kpen'ed yaan n gban'ad po'ab ne dap n kpen'esid sarega ni.

Filip n mool Wina'am labasuŋ la Samaria ni la yela

⁴ Ka bane daa zo widig la daa kenne ka moon Wina'am labaar la zin'is wusa. ⁵ Ka Filip daa keŋ Samaria tenj si'a n mool Kiristo labaar la n tisi ba. ⁶ Ka nidib bedego daa maal noor yinni ka kelisid Filip n tu'asidi ba si'el la, ban wum ka nye tuumnyalima ban ka o maal la. ⁷ Kikiris daa tans ne paŋ ka yi ka bas ban daa mor sieba la. Ka nidib bedego ban nu'us ne noba kpi la, daa nye laafe. ⁸ Ka sumalisim bedego daa be tenj la poogin.

⁹ Ka dau so' daa be tenj la ni ka o yu'ur buon Simon. O daa bugid ba'akolug ka li lidigid Samaria tenj nidib. Ka o du'osi o meŋ ye o ane nintita'ar. ¹⁰ Ka nidib wusa siakid o su'uŋa, tadimnam ne kpi'emnam wusa n yet ye, "Dau kaŋa mor Wina'am paŋ tita'ar." ¹¹ Ka nidib siak o su'uŋa ka li yuug on daa ke ka ba lidigid ne o ba'akolug bugib la zug. ¹² Amaa Filip n mool Wina'am na'am ne Yesu Kiristo labasuŋ la, ba daa niŋ yadda ka o suu ba ku'om, po'ab ne dap wusa. ¹³ Ka Simon meŋ me niŋ Yesu yadda, ka di'e ku'om suub ka be Filip sa'an, ka nyet tuumnyalima line maan la, ka li lidig o.

¹⁴ Ka Tumtumrib bane be Jerusalem la n wum ye Samaria dim pun di'e Wina'am pian'ad la, ka ba tum Piita ne Joon ba sa'an. ¹⁵ Ka ban n paae anina la ba sos Wina'am tisi ba ye ba di'e Wina'am Siig Suŋ la, ¹⁶ Wina'am Siig Suŋ la daa nam pu sigi ba zutin la zug. Ba lee daa di'ene ku'om suub ne Zugsob Yesu yu'ur la gullim. ¹⁷ Ka ba zaŋi ba nu'us n pa'al ba zutin ka ba di'e Wina'am Siig Suŋ la.

¹⁸ Simon n nye ka li ane Tumtumrib nu'us pa'alug la zug ka ba di'e Siig Suŋ la, o daa bood ye o tisi ba ligidi,

¹⁹ ka yeli ba ye, “Tisi m paŋ kaŋa nwa ka on mekama ka m na pa'al m nu'us o zug, na di'e Siig Suŋ la.”

²⁰ Amaa Piita daa yel o ye, “Fun ne fu ligidi la na ba'as yori, fun ten'es ye Wina'am piini la da'ad ne ligidi la zug. ²¹ Fu ba'atoog kae' tuuma nwa ni, bee fu poor ka' li ni, bozugo fu suunr ka'a su'uŋa Wina'am sa'ane.

²² Tiakim fu suunr ne tuumbe'ed kaŋa nwa, ka sos Zugsob la ka o yiisi fu tuumbe'ed lin ka fu ten'esid fu suunrin la n bas; ²³ ka man nyeya ka fu mor ne sutoog ka tuumbe'ed lo uf.”

²⁴ Ka Simon lebis n yel ye, “Sosim Zugsob la tisi m, ka bun line ka ya yel la baa yinni da paae ma.”

²⁵ Piita ne Joon di kaset ka mool Zugsob Wina'am labaar anina. Ka daa lebid Jerusalem ka moon labasuŋ la Samaria teens bedego ni.

Filip ne Etiopia dau la yela

²⁶ Ka Zugsob malek tu'as n tis Filip ye, “Duom n kpa'a nintarŋ dagobug n keŋ kidig pipirig suer kane yit Jerusalem n ken Gaza la.” ²⁷ Ka o du'e n keŋ, ka nye Etiopia dau so' ka o a nintita'ar Etiopia teŋin ka gur po'ana'ab Kandase ligidi. Ka o keŋ Jerusalem n sos Wina'am, ²⁸ ka lebidi n kun ka zin'i teroko kane ka widi teed la ni n karem Wina'am nodi'es Azaya gbaunŋ. ²⁹ Ka Wina'am Siig la yel Filip ye, “Kem n li'el teroko la, ka doli li.”

³⁰ Ka Filip zo n paae n wum ka o karem Wina'am nodi'es Azaya gbaunŋ. Ka Filip bu'os o ye, “Fu baŋ fun karem si'el nwa gbin ne?”

³¹ Ka o lebis ye, “M na niŋ wala n baŋi li ka ninso' pu pa'ali ma?” Ka o sos Filip ye, “Dum na n zin'in m sa'an.”

³² Wina'am gbaunŋ zin'ig kan ka o karem la da sob ne ye,

“Ba da mor o na wuu pe'og kan ka ba ken kuub ne,
ka wenne pebil kan ka ba kiesidi o konbid,
ka o pu kaas ye o faaenn o meŋa.

³³ Ka ba po'og o ka pu kat o saria la ka li dol suer su'uŋa.

Ka so' kae' na yel o, o yaas yelaa,
o nyovur n naae dunia nwa ni la zug.”

³⁴ Ka po'ana'ab ligidgur la yel Filip ye, “M bood ye m baŋi, Wina'am nodi'es Azaya tu'asidi o meŋ yel bee ninso' yela?” ³⁵ Ka Filip ya'ae o noor n pin'il ne Wina'am gbaunŋ kan ka o karem la, n mool Yesu labasuŋ la n tis o.

³⁶ Ka ba dol suer n keŋ paae zin'isi'a ka ku'om be. Ka ligidgur la yel Filip ye, “Gosima, ku'om nwa kpela. Bo na vi'i m suer ne ku'om suubo?”

³⁷ Ka Filip yel o ye, “Fu ya'a niŋ yadda ne fu suunr wusa fu na tun'e di'e ku'om suub.” Ka o lebis n yel ye, “Man siak ye Yesu Kiristo la ane Wina'am Biig.”

³⁸ Ka o ke ka teroko la zi'en. Ka Filip ne on babayi wusa sig ku'omin la ka Filip suu o Wina'am ku'om.

³⁹ Ka ban du ku'omin na la, ka Zugsob Siig la daa zaŋ Filip n gaad. Ka ligidgur la pu lem nye o ya'ase, ka gban'e o suer n ken ne sumalisim. ⁴⁰ Ka nidib nye Filip Azotus teŋin. Ka o gaad ka moon labasuŋ la teens la wusa ni, hale n paae Sizerea teŋin.

Saul tiaker la yela

(Tuuma 22.6-16; 26.12-18)

9 Ka Saul kpelim kpen'esid Zugsob nya'andolib la dabiem ye o kuu ba, ka keŋ maalmaan kpeenm sa'an ² n bood ye maalmaan kpeenm la sob gbana n tis o ka o more keŋ Jew dim la'asug doodin line be Damaskus teŋin, ka o ya'a nye so' ka o dol Yesu suer ka a dau bee po'a, on gban'e o loo more o keŋ Jerusalem.

³ On be suer zug n ti li'el Damaskus la, ka neesim yi arazana ni na n nie nyain n giligo. ⁴ Ka o lu teŋin, ka wum kukor ka li yel o ye, “Saul, Saul, bo ka fu namisidi ma?”

⁵ Ka Saul lebis ye, “Naa, fu a ano'one?”

Ka kukor la lebis yel ye, “M ane Yesu on ka fu namisid la. ⁶ Duom n kpen' teŋ poogin la, ka fu na wum fun na niŋ si'em.”

⁷ Ka dap bane dol o la zi'e ka ku nyanje ya'ae noor yel si'ela, ka lee wum kukor, amaa ka pu nye so'o. ⁸ Ka Saul due n lak o nini ka pu tun'e nyet si'ela. Ka ba ve' o n mor o keŋ Damaskus. ⁹ Dabisa atan' ka o nini pu nyeta. Ka o me pu di diib bee nu si'ela.

¹⁰ Ka nya'andolib ayinni daa be Damaskus, ka o yu'ur buon Ananias. Ka o nye si'el ka li wenne zaansuŋ ne, ka Zugsob la buol o ye, “Ananias.”

Ka o lebis ye, “Mane nwa, Zugsoba.”

¹¹ Ka Zugsob la yel o ye, “Duom n dol suer lin ka ba buon sapi suer la, n keŋ Judas yin ka bu'os dau kane yi Tarsus, ka o yu'ur buon Saul la yela. Ka o be anina ka sosid Wina'am. ¹² Ka o sosug la poogin ka o nye si'el ka li wenne zaansuŋ ne, ka dau kpen'e na n tik o ne nu'us, ye o nini la lak. O yu'ur daa buon Ananias.”

¹³ Amaa ka Ananias lebis ye, “Zugsoba, m pun wum dau nwa yela bedego on tum Wina'am nidib be'ed si'em Jerusalem ni. ¹⁴ Nannanna ka o di'e noor maalmaan kpeenmnam sa'an ye o gban'e ban wusa pu'usid ne Zugsob yu'ur la.”

¹⁵ Amaa ka Zugsob la yel Ananias ye, “Kem ka m gaŋ o ne ye o tum m tuuma n zaŋ m yu'ur n keŋ nimbane ka' Jew dim buudi la ni, ne na'anam ne Israel yaas sa'an. ¹⁶ Mam meŋ na pa'al o, one na namis si'em Zugsob la yu'ur zug.”

¹⁷ Ka Ananias keŋ n kpen' yin la ka tik Saul ne o nu'us n yel o ye, “M ba'abiig Saul, Zugsob Yesu one nie o meŋ n pa'al uf suer kan ni ka fu yi na la, one tum man fu sa'an na ye fu nini la lak, ka Wina'am Siig Suŋ la pe'el uf.” ¹⁸ Ka si'el line wenne pa'ad kpelim yi Saul nini

la ni. Ka o nini lak ka o nyet. Ka o due di'e Wina'am ku'om suub, ¹⁹ ka di diib ka o paŋ leb na.

Saul pa'alug Damaskus ni la yela

Saul daa kpelim ne nya'andolib la dabisa bi'ela Damaskus tenjin. ²⁰ Ka li pu yuuge ka o kpen' la'asug doodin la n moon n yet ye, Yesu ane Wina'am Biig. ²¹ Ka li lidig bane wumi li la wusa. Ka ba yel ye, "Ka'a dau kaŋa nwa daa be Jerusalem ni n kpe'enjidi o meŋ n namisid nimbane pu'usid ne yu'ur kaŋa nwa laa? Lin yela ka o kenn kpela na ye o gban'e ba lo n more ba keŋ maalmaan kpeenmnam sa'an."

²² Amaa ka Saul kpelim paasid ne paŋ, ka nyan Jew dim bane be Damaskus la n nie pa'ali ba ye, Yesu la a Kiristo.

²³ Ka dabisa bedego n gaad la ka Jew dim gban'e noor yinni ye ba kuu o. ²⁴ Ka Saul daa baŋ ban gban'e ye ba niŋ si'em la. Ba daa gur teŋ la yaŋa ni nintaŋ ne yu'uŋ ye ba kuu o. ²⁵ Amaa o nya'andolib la daa zaŋ o yu'uŋ n ke ka o zin'in peogin n sigis o zaŋguom zug.

Saul pa'alug Jerusalem ni la yela

²⁶ Ka o daa paae Jerusalem ni la n bood ye o la'as ne nya'andolib la. Amaa ba daa zot o dabiem, ban daa pu niŋ o yadda ye o ane nya'andol la zug. ²⁷ Amaa ka Barnabas zaŋ Saul n mor o keŋ Tumtum nib la sa'an n pa'ali ba Saul daa nye Zugsob la sueren, ka Zugsob la tu'as o si'em, ne Saul daa mool Yesu yela la ne sukpi'eun Damaskus tenjin si'em. ²⁸ Ka Saul daa be ne ba Jerusalem ni, ka yiti goond, ²⁹ ka moon Zugsob Yesu yela ne sukpi'eun ka tu'as ka nwa'as nonwa'ar ne Jew dim bane wum Greek pian'ad la. Ka ba bood ye ba kuu o. ³⁰ Ka yadda niŋidib la baŋ li yela ka mor o n keŋ Sizereea tenjin n ke ka o yi keŋ Tarsus tenjin.

³¹ Ka yadda niŋidib la wusa bane be Juuda ne Galilee ne Samaria daa mor sumalisim. Ka ba kal paasid. Ka ba yadda niŋir nobugid. Ka ba na'asid Zugsob la ne ba sunya wusa. Ka Wina'am Siig Sunj sunjidi ba.

Piita n be Lidda ne Joppa teensin la yela

³² Ka Piita daa goond zin'ig zin'ig ba soogin la, ka saŋa si'a ka o keŋ Wina'am nidib bane be Lidda tenjin la ni. ³³ Anina ka o nye dau ka o yu'ur buon Aeneas. Ka o ben' n pon'olim digi yuma anii. ³⁴ Ka Piita yel o ye, "Aeneas, Yesu Kiristo tis uf laafe. Duom n maal fu digisig la digil." Ka o due yimmo. ³⁵ Ka ban wusa be Lidda ne Saron teensin la nye o la, ba noki ba meŋ n tis Zugsob la.

³⁶ Ka nya'andolib la yinni be Joppa ni, ka o yu'ur buon Tabita. Li gbin ane Dorkas bee Molif. Ka o a tuumsuma daan, ka sunjid noŋ dim. ³⁷ Ka saŋkan la ka o lu ban'as n kpi. Ka ba su o n zaŋ o du n digil girimbiisa doogin. ³⁸ Joppa daa pu lal ne Lidda. Ka nya'andolib la wum ye

Piita be anina la ka tum nidiba ayi ye ba buol o na, ye o da yuuge ka kena.

³⁹ Ka Piita due n doli ba keŋ. Ka ba paae n mor o du girimbiisa la ni. Ka pokonya la wusa zi'e kpi'e ne Piita ka kum kuur ka pa'an fuud ban ka Dorkas daa maal n tisi ba on daa be ne ba la.

⁴⁰ Amaa Piita daa yiisi ba wusa yin, ka igin n sos Wina'am ka yel kpi'im la ye, "Tabita, duom." Ka o lak o nini n nye Piita ka due n zin'in. ⁴¹ Ka Piita gban'e o nu'ug n due o n zi'el, ka buol yadda niŋidib ne pokonya bane niŋ yadda la n zaŋ o tisi ba. Ka o voe.

⁴² Ka Joppa teŋ dim wusa daa wum yelkaŋa nwa la, ka ba bedego niŋ Zugsob la yadda. ⁴³ Ka Piita daa kpelim Joppa tenjin la dabisa bedego. O daa bene Simon on a gbanzab la yin.

Piita ne Konelus la yela

10 Dau so' daa be Sizereea, ka o yu'ur buon Konelus. O daa ane sogianam kobuga kpeenm ka ba buoni ba ye Itali sogianam. ² O daa ane ninsuŋ ka pu'usid Wina'am, on ne o yidim wusa, ka sunjid Jew dim bane a noŋ dim, ka pu'usid Wina'am daar wusa. ³ Ka nintaŋ gbi'ir win ka li wenne zaansuŋ ne, ka o nye malek nyain. Ka malek la yi Wina'am sa'an n kpen' o sa'an n buol o ye, Konelus.

⁴ Ka on nye malek la ka dabiem kpen' o ka o yel ye, "Naa, wala?"

Ka o lebis n yel o ye, "Fu Wina'am sosug ne fu tuumsuma la paae Wina'am sa'an, n tienn Wina'am fu yela. ⁵ Tum nidib Joppa tenjin ka ba mor Simon Piita na. ⁶ O signe Simon one a gbanzab la yin. Ka o yir kpi'ene atek la."

⁷ Ka malek la n tu'as o naae ka keŋ la, ka Konelus buol o tumtum nib ayi ne sogiasuŋ yinni, one be bane tum o tuuma la sa'an, ⁸ ka tu'asi ba si'el wusa n naae, ka tumi ba Joppa tenjin.

⁹ Ka beog nie ka ba be sueren n li'el teŋ la, ka Piita du doog zug nintaŋ soos ye o sos Wina'am. ¹⁰ Ka o ko'om daa zabid ka o bood diib ye o di. Ban nam be anina n maan diib la, ka li wenne o zaansim ne. Ka o nye ¹¹ ka arazana yo'og, ka si'el wenne pientita'ar ne n lo li luas anaasi sigid dunia ni na. ¹² Ka bunkonbid wusa la'am ne bunvuuda ne niis buudi wusa bee li poogin. ¹³ Ka o wum kukor ka li yel ye, "Piita, duom kuu li n di."

¹⁴ Amaa ka Piita lebis n yel ye, "Ayei, Zugsoba, m nam zi' di line kisa ka a dian'ade."

¹⁵ Ka kukor la lem yel o ya'as ye, "Bun lin ka Wina'am maal su'uŋa la, mit ka fu ye li kisa."

¹⁶ Ka li niŋi ala noorimbutan', ka yu'un leb arazana ni.

¹⁷ Ka Piita daa bi'esid o poten'erin bun lin ka o nye la gbin. Ka bane ka Konelus daa tum la, bu'os Simon yir

zin'ig n kena zi'e yanjirin, ¹⁸ ka buol n bu'os ye ba ban ye Simon Piita la sig ne anina bee?

¹⁹ Ka Piita nan ten'esid lin ka o nye yela la, ka Wina'am Siig Sunj yel o ye, "Gosima, dap atan' bood uf. ²⁰ Duom sig n bieli ba ka da bi'esida; ka mane tumi ba na."

²¹ Ka Piita sig tenjin n kenj dap la sa'an n yeli ba ye, "Mane la ka ya bood la. Ya ken labaar a bo?"

²² Ka ba yel o ye, "Konelus on a sogianam kobuga kpeenm, ka a ninsunj n pu'usid Wina'am, ka Jew dim so'olim wusa pian'ad o yel su'uŋa la, ka Wina'am daa tum o maleksunj o sa'an n sa'al o ye, o tum buol uf na ka fu na tu'as o fun mor si'el." ²³ Ka Piita di'e ba. Ka ba gbeenn o sa'an.

Ka beog nie ka o due n doli ba. Ka yadda ninjidib sie-ba ban be Joppa la biel o n kenj. ²⁴ Ka daba ayi daar ka ba paae Sizerea tenjin. Ka Konelus daa guri ba ka buol o du'adib ne o zuanam n la'as. ²⁵ Ka Piita n kpen'ed la ka Konelus tu'os o n igin o tuon n pu'us o wenne Wina'am. ²⁶ Amaa ka Piita due o ka yel ye, "Zi'enim, ka mam me ane dau wuu fun a si'em la."

²⁷ Ka ban pian'ad ne taaba la ka kpen nye ka nidib bedego la'as taaba. ²⁸ Ka o yeli ba ye, "Ya menj mi' ye Jew dim kis ne ban na la'as ne nid so' one a buud zonj, bee ba kpen' o yin. Amaa Wina'am pun pa'al man ye m da buol nid ye o a dian'ad daana. ²⁹ Alazug ka fu tum buoli m ka m pu zan'ase, ka kena. Bo yela ka fu tum buoli ma?"

³⁰ Ka Konelus lebis n yel o ye, "Dabisa anaasi nwa gaad sanjara nwa win, ka m daa be yin n sosid Wina'am. Ka dau so' ye fuug ka li nie nyain n zi'e m tuon, ³¹ ka yel ye, 'Konelus, Wina'am wum fu sosug la, ka ten'es tuumsuma ban ka fu maan la. ³² Dinzugo tum Joppa tenjin n buol Simon Piita na. O sig ne Simon yin, one a gbanzab ka o yir kpi'e ateuk la.' ³³ Alazug ka m tum yimmo, ka fu maal su'um ka kena la. Ti wusa be Wina'am tuon kpela ye ti wum bun lin wusa ka Zugsob la yel ye fu tu'asi ti la."

Piita pian'ad la yela

³⁴ Ka Piita ya'ae o noor n yel ye, "Yelmenjir, m ban ye Wina'am pu gaansid nidiba. ³⁵ Amaa ye buudi wusa ni so' ya'a pu'usid o ka maan line a su'um, on daana paae o ya'am. ³⁶ Ya mi' labaar kan ka Wina'am tum Israel dim sa'an n moon sumalisim labasunj la Yesu Kiristo ma'asim zug, one a ti wusa Zugsob. ³⁷ Ya mi' tuum kane daa pun maal Juuda tenjin wusa la yela. Li daa pin'il ne Galilee tenjin Joon n daa moon ku'om suub yela la nya'anj. ³⁸ Ya mi' Yesu one yi Nazaret la yela, Wina'am daa tis o Siig Sunj ne panj si'em ka o daa kenj zin'ig wusa n tum tuumsuma, ka ma'ed ban wusa ka Sutaana daa namisid la. Ka Wina'am daa be o sa'an.

³⁹ "Ti nye bun lin wusa ka o tum Jew dim tenjin ne Jerusalem la. Ba daa ya'al o dapuudir zug n kuu o. ⁴⁰ Amaa Wina'am daa due o dabisa atan' daar la, ka ke ka o nie o menj paalo ni, ⁴¹ tinam bane ka Wina'am daa ganj la sa'an. Ka ti tu'asid nidib bun lin ka ti daa nye la, tinam bane la'am di ka nu ne o la, o ku'um vu'ugir nya'anj la. O lee daa pu nie o menj nidib wusa sa'ane. ⁴² O yeli ti ye ti moolim yel nidib ye on ka Wina'am zanj n zi'el ye o kat bane voe ne bane kpi la saria. ⁴³ Wina'am nodi'esidib la wusa da tu'as o yela, ye on mekama ninj Yesu yadda, Wina'am na yiis o daana tumbe'ed n bas o yu'ur poogin."

Bane ka' Jew dim n di'e Wina'am Siig Sunj la yela

⁴⁴ Piita n nan kpelim tu'asid ne'enja la, ka Wina'am Siig Sunj la sig ban wusa wum pian'ad la zutin. ⁴⁵ Ka Jew dim yadda ninjidib bane kenn ne Piita la na lidig ne ban nye ka Wina'am tisisid nimbane ka' Jew dim buudi la o Siig Sunj la, ⁴⁶ ne ban wum ka ba pian'ad tenzunj pian'ad n du'osid Wina'am yu'ur la zug.

⁴⁷ Ka Piita yel ye, "Nimbama nwa di'e Wina'am Siig Sunj la wenne tinam daa di'e si'em la. Ka ano'one na kadi ba Wina'am ku'om suub di'ere?" ⁴⁸ Ka o yeli ba ye ba di'em ku'om suub ne Yesu Kiristo yu'ur. Ka ba sos Piita ye o kpelim ba sa'an dabisa bi'ela.

Piita n pian' tis yadda ninjidib bane be Jerusalem ni la yela

11 Ka Yesu Tumtumnbib ne yadda ninjidib bane be Juuda so'olim la wum ye nidib bane ka' Jew dim buudi me di'e Wina'am pian'ad la. ² Ka Piita n leb Jerusalem na ka Jew dim yadda ninjidib bane bood ye yadda ninjidib wusa kpen'e banjo la daa po'og Piita, ³ ka yel o ye, "Bo ninj ka fu la'as ne nidib bane pu kpen'e banjo la n dit ne ba?"

⁴ Amaa Piita daa pin'il n pa'ali ba bun line daa maal hale pin'ilugin sa ye, ⁵ "M daa bene Joppa tenjin n sosid Wina'am ka li wenne zaansunj ne, ka m nye ka si'el sigid na n wenne pientita'ar ne n lo luas anaasi yi arazana ni n sigid na n paae mam be si'el la. ⁶ Ka mam gosid li la, m nye yinkonbid ne sian'arkonbid ne bunvuuda ne niis. ⁷ Ka m wum kukor ka li yel ye, 'Piita, duom kuu li n di.'

⁸ "Amaa ka m yel ye, 'Ayei, Zugsoba, bun line kis ka a dian'ad nam pu kpen' m noorine.'

⁹ "Ka kukor la lem pian' tisi m yi arazana ni ya'as ye, bun lin ka Wina'am yel ye li a bunsunj la m mit ka m yel ye li kis. ¹⁰ Ne'enja daa ninj ne ala noor atan', ka ba lebis li wusa arazana ni ya'as.

¹¹ "Sanjan la ka nidib atan' ban ka ba daa tum m sa'an na la yi Sizerea tenjin n paae yir kan ka m daa be la. ¹² Ka Wina'am Siig Sunj la yel m ye m doli ba n kenj ka da bi'ese. Ka yadda ninjidib ayuobu bama biel m ka

ti keŋ kpen' dau la yin. ¹³ Ka dau la yeli ti on daa nye malek la ka o zi'e o yin ka ye o tum Joppa tenjin n buol Simon Piita na. ¹⁴ Ka on na tu'as o labaar kane na tilig o ne o yidim wusa.

¹⁵ "Ka man pin'il ye m pian' la ka Wina'am Siig Suŋ la sigi ba zutin na, wuu lin daa niŋ tinam si'em pin'ilugin la. ¹⁶ Ka m tienn Zugsob la daa yel ye, 'Joon daa suud nidib ne ku'om amaa ba na suu ya ne Wina'am Siig Suŋ.' ¹⁷ Alazug Wina'am sadigim tisi ba piini kan ka o daa tisi ti la, tiname daa niŋ Zugsob Yesu Kiristo yadda la, mam aa ano'one na ki'is Wina'am?"

¹⁸ Ban wum ne'eŋa la ka sin, ka lee du'osid Wina'am yu'ur su'uŋa n yet ye, "Alazugo Wina'am me tis nim-bane ka' Jew dim buudi la suer ka ba na tiake ba sunya ka nye nyovur."

Yadda niŋidib bane be Antiok la yela

¹⁹ Ka bane daa widig n keŋ zin'ig wusa ban nye namisug bedego Sitivin yela nya'aŋ la, ba daa keŋ hale n paae Fonisia ne Saipuros ne Antiok teensin n moon Wina'am labaar la n tisid Jew dim buudi gullim.

²⁰ Amaa dap sieba bane daa yi Saipuros ne Sairene so'olim daa keŋ Antiok tenjin n tu'as ne Greek dim ka mool Zugsob Yesu labaar la n tisi ba. ²¹ Ka Zugsob la paŋ daa bee ba sa'an. Ka nidib bedego niŋ Zugsob yadda ka fendigi dol o.

²² Wina'am nidib bane be Jerusalem la n wum labakaŋa nwa, ka tum Barnabas Antiok tenjin. ²³ Ka on paae n nye Wina'am bareka la, li niŋ o malisim hale. Ka o sa'ali ba wusa ye ba kpelim dol Zugsob ne sida ka da basi. ²⁴ O daa ane ninsuŋ ka Wina'am Siig Suŋ ne yadda niŋir bee o ni bedego. Ka nidib bedego me niŋ Zugsob la yadda.

²⁵ Ka Barnabas babes Saul Tarsus tenjin. ²⁶ Ka on nye o la o dol o leb Antiok na. Ka yuum mum wusa, ka ba la'ased ne Wina'am nidib la n pa'an nidib bedego. Antiok ni ka ba daa kieb n buon nya'andolib la ye Kiristo nidib.

²⁷ Saŋkan ni ka Wina'am nodi'esidib daa yi Jerusalem n keŋ Antiok. ²⁸ Ka ba nid yinni yu'ur buon Agabus. Ka o due n zi'e n tu'as yel kane be tuon sa yel ne Wina'am Siig Suŋ paŋ ye, ko'omtita'ar na ti lu dunia wusa zug. Li daa niŋne na'ab Klaudius zumaana ni. ²⁹ Ka nya'andolib la siak ye, so' wusa yiisim on mor si'el o paŋ ben n tis, ka li suŋ yadda niŋidib bane be Juuda so'olim ni. ³⁰ Ka ba daa niŋi ala, ka zaŋi li n niŋ Barnabas ne Saul nu'usin ye ba kem n tis yadda niŋidib kpeenmnam bane be Juuda so'olimin la.

Namisug ya'as

12 Saŋkan la ka na'ab Herod daa namisid Wina'am nidib la sieba, ² ka ke ka ba ku Jemes, Joon ba'abiig la ne su'uraug. ³ Ka on nye ka li malis Jew dim

sunya la, ka me ke ka ba gban'e Piita men. Ne'eŋa daa niŋne bodobodo lin ka' dabin diib saŋa. ⁴ Ban gban'e o n kpen'es sarega la ka o ke ka sogianam piina ayuobu pudug anaas naas gur o su'uŋa, ka bood ye ku'um malek gaadug tienr maluŋ nya'aŋ ba mor o yi nidib sa'an na.

⁵ Ka Piita daa kpelim be sarega ni. Amaa ka Wina'am nidib la daa sosid Wina'am o zug hale ka pu basida.

Malek n yiis Piita sarega ni la yela

⁶ Herod n daa zi'el dabisir kan ka o na yiis o niŋ nidib nu'usin la, yu'un kan ka dabisir la nam pu paae la, Piita daa gbsidne sogianama ayi soogin. Ka ba lo o ne bana ayi. Ka bane gur la n be za'anoorin n gur sarega la. ⁷ Ka Zugsob malek kpelim nie o meŋ. Ka bugum nie on be doog si'a la ni. Ka malek la nwe' Piita lugir n nie o n yel ye, "Duom to'oto." Ka bana la lu ka ke o nu'us.

⁸ Ka malek la yel o ye, "Ga'alimi fu senbidiŋ, ka pid fu ta'ada." Ka o niŋi ala. Ka malek la lem yel o ye, "Loomi fu fugobug ka dol m." ⁹ Ka Piita dol o yi yiŋ ka nam pu baŋ ye malek la niŋid si'el la ane amerjaa, ka ten'es ye li wenne o zaansim ne. ¹⁰ Ka ban gaad gurib yinni ne ayi zin'ig la n ti paad kunt za'anoorin line ken teŋ poo-gin la, ka li yo'og li tu'er ka ba yi yiŋ n dol suer. Ka malek la kpelim bas Piita.

¹¹ Ka Piita poten'er yu'un nie ka o yel ye, "Nannanna m baŋi amerja ye Zugsob la n tum o malek ka o faaenn m Herod nu'usin ne bun lin wusa ka Jew dim la boodin ye ba niŋ m la."

¹² On baŋ ne'eŋa nwa la, ka keŋ Joon Maak ma Meeri yin. Anina ka nidib bedego la'as taaba n sosid Wina'am. ¹³ Ka o paae n nwe' yaŋir za'anoor ka bipuŋ one yu'ur buon Roda la kena ye o gos. ¹⁴ Ka o baŋ Piita kukor. Ka sumalisim zug ka o pu yo'og yaŋir laa, ka zo n kpen' n yel ye, "Piita zi'e yaŋirin la." ¹⁵ Ka ba yel bipuŋ la ye, "Fu geenm ne." Ka o zan'as ka yel ye, "Li ane on la." Ka ba lebis ye, "Li ane o malek."

¹⁶ Amaa ka Piita kpelim n nwe'ed yaŋir la. Ka ba yo'og n nye ka li a on la. Ka ba lidig hale. ¹⁷ Ka Piita yibisi ba ne o nu'ug, ye ba a baanlim. Ka o tu'asi ba Zugsob la niŋ si'em n yiis o sarega ni la. Ka o yeli ba ye, "Yelimi Jemes ne yadda niŋidib bane kpelim la." Ka o yi n keŋ toom zin'ig.

¹⁸ Ka beog nie ka damugtita'ar be sogianam la sisoo-gin, ban bood ye ba baŋ line niŋ Piita la zug. ¹⁹ Ka Herod n ia Piita n gu'uŋ la ka tu'a bane gur sarega la antu'a, ka bas noor ye ba kuu ba. Ka lin nya'aŋ ka o yi Juuda n keŋ Sizerea tenjin n kpelim anina.

Herod ku'um la yela

²⁰ Ka na'ab Herod suunr daa pelig hale ne nidib bane be Taya ne Sidon teensin. Ka ba la'as taaba n denji nye

Blestus one a na'ab Herod samanna'ab la n maal suer ye o nwe' na'ab nu'ug, ba diib n yit na'aterŋ la na zug.

²¹ Ka Herod gaŋ dabis si'er la n paae la, ka o ye o na'am kparib n zin'i o na'am gbaun zug ka pian' n tis nidib la. ²² Ka nidib la tans n yel ye, "Nwa ane Wina'am kukor ka li ka' ninsaal din ne." ²³ Ka Zugsob malek kpe-lim nwe' o, on pu du'os Wina'am yu'ur la zug. Ka zun-zunya di o, ka o kpi.

²⁴ Amaa ka Wina'am pian'ad la yadig n paas.

²⁵ Ka Barnabas ne Saul n daa naae ban ye ba tum si'el Jerusalem la, ba daa pi'e Joon Maak n leb Antiok.

Wina'am Siig Suŋ n gaŋ Barnabas ne Saul n tum la yela

13 Wina'am nodi'esidib ne pa'anib daa be yadda niŋidib la soogin Antiok teŋin. Ba a Barnabas, ne Simeon Niger ne Lusius on yi Sairene na la, ne Manaen on ka ba daa ugus o na'ab Herod yin la ne Saul. ² Ka ban daa lo noor pu'usid Zugsob la, ka Wina'am Siig Suŋ yeli ba ye, "Gaŋim Barnabas ne Saul ba gunni, ka ba tum tum kan ka m gaŋi ba ye ba tum la." ³ Ka ban lo noor ka sos Wina'am la, ka zaŋ ba nu'us pa'ali ba zutin ka tumi ba ka ba yi keŋ.

Saul n be Saipuros teŋin la yela

⁴ Ka Wina'am Siig Suŋ la n tumi ba la, ka ba keŋ Selusia teŋin n kpen' aaruŋ anina n keŋ Saipuros so'olimin, ⁵ ka ba paae Salamis teŋin n mool Wina'am pian'ad la Jew dim la'asug doodin. Ka Joon Maak me suŋi ba ne tuuma la.

⁶ Ka ban daa lo'oŋ Saipuros teŋ kane ka ku'om giligi li la ni n paae Pafos na la, ka nye ba'akolug daan ka o a Jew nid ka o ma' ye o ane Wina'am nodi'es, ka o yu'ur buon Bar-Yesu. ⁷ O daa ane teŋ kan gomena la zua. Gomena la daa mor ya'am hale. O yu'ur daa buon Sergius Paulus. Ka o buol Barnabas ne Saul, on bood ye o wum Wina'am pian'ad la zug. ⁸ Amaa ba'akolug daan Bar-Yesu bee Elimas line a Greek yu'ur la, daa kpe'eŋ o meŋ n ki'is Saul ne Barnabas ye o sa'am gomena la yadda niŋir. ⁹ Amaa Saul on ka ba buon Paul la, daa pe'el ne Wina'am Siig Suŋ ka kpa' gosid ba'akolug daan la kii, ¹⁰ ka yel ye, "Fun one a Sutaana biig ne tuumsuma wusa bi'em ne zam daana la, wala ka fu mood ye fu sa'am Zugsob la suesunŋ la? ¹¹ Gosi-ma, Zugsob na namis uf. Fu na zu'om ka ku tun'e nyet saŋa bi'ela."

Ka o kpelim zu'om n due n babin n bood ye nid ve' o. ¹² Ka gomena la niŋ Zugsob yadda on nye bun line niŋ la wusa. Ka lin ka o zamis Zugsob la yela lidig o.

Paul n be Antiok line be Pisidia so'olim ni la yela

¹³ Ka Paul ne o tumtum taaba kpen' aaruŋ n yi Pafos ni keŋ Perga teŋin line be Pamfilia so'olim ni. Ka Joon

basi ba ka leb Jerusalem. ¹⁴ Ka ba daa yi Perga n gaadi paae Antiok line be Pisidia so'olim la. Ka Jew dim vu'usum daar ka ba keŋ la'asug doogin n zin'in. ¹⁵ Ka ban karem Wina'am wada ne Wina'am nodi'esidib gbana naae la, ka la'asug doog la kpeenmnam tumi ba sa'an n yeli ba ye, "Ti zuanama, ya ya'a mor sa'alug n na sa'ali nidib la, yanam tu'asimi li."

¹⁶ Alazug ka Paul due n zi'e ka yibisi ba ne o nu'ug ka yeli ba ye, "Israel nidib ne bane pu'usid Wina'am wenne tinam la, kelisimi. ¹⁷ Wina'am one ka Israel dim pu'usid la da gaŋi ti yaanam n du'osi ti buudi la, ban daa nam be Egipiti teŋin n a saam la. Ka Wina'am da more ba ne o paŋtita'ar la n yiisi ba Egipiti teŋin na. ¹⁸ Ka yuma piisnaasi ka o di suguru ne ba, ban daa be moogin la. ¹⁹ Ka o da sa'am buudi ayopoi Keinan so'olim ni n tisi ba teŋ la ka ba so'e ka li a ba faar, ²⁰ hale wuu yuma kobusnaasi ne piisnu.

"Ka lin nya'aŋ la, ka o tisi ba antu'a tu'adib n ti paae nodi'es Samuel saŋa. ²¹ Ka ba sos ye ba boodne na'ab. Ka Wina'am tisi ba Kihi biig Saul, one a Benjamin yaaŋ, ka o di na'am yuma piisnaasi. ²² Ka Wina'am n da pidi-gi Saul na'am la, ka gaŋ David ka o di na'am. Ka Wina'am yel ye, 'M nye Jese biig David one paae m ya'am ka na tum line wusa ka m bood.'"

²³ Ka Paul lem ye, "Na'ab David yaas sisoogin ka Wina'am daa yiis faangid la n tis Israel dim, one a Yesu, wenne on da pun yel zi'el si'em la. ²⁴ On da nam pu kena la, ka Joon daa mool n tis Israel nidib wusa ye ba tiakemi ba sunya ka di'e ku'om suub. ²⁵ Ka Joon daa ti bood ye o naae o tuuma la, ka bu'osi ba ye, 'Ya ten'es ka m aa ano'one? Mam ka' on ka ya gur laa. Amaa so' na ken mam nya'aŋ na, ka m pu su'um ye m pidig o ta'adaa.'"

²⁶ Ka Paul ye, "M zuanam bane a Abraham yaas, ne bane pu'usid Wina'am wenne tinam la, Wina'am tum faangir labaar la na n tis tinam. ²⁷ Nimbane daa be Jerusalem la ne ba kpeenmnam wusa daa pu baŋ ye one a faangid laa. Ka me pu baŋ nodi'esidib pian'ad la ka ba karem vu'usum daar wusa la gbin ne. Ban kadi o saria n koos be'ed la, ke ka nodi'esidib n da yel si'el la niŋ amaŋa. ²⁸ Hale ne ban pu nye yelbe'ed ne lin su'um ye o kpi la, ba kpelim sos Pilate ye o bas suer ka ba kuu o. ²⁹ Ka ban daa niŋ si'el wusa wenne lin pun sob o yela si'em n naae la, ka sigis o dapuudir la zug n pin' o yaugin. ³⁰ Amaa Wina'am daa vu'ug o kumin. ³¹ Ka dabisa bedego ka o nie o meŋ n pa'al bane yi Galilee n dol o keŋ Jerusalem na la, ka ba nye o. Ka nannanna ba tu'as nidib ban nye o yela si'em la.

³² "Ka tinam mor labasuŋ la n keenn ya sa'an na. Lin ka Wina'am da pun yel n zi'eli ti yaanam la, ³³ line nwa niŋ amaŋa n tis tinam bane aa ba yaas la, on vu'ug Yesu kumin la. Li wenne lin sob yuuma gbaunŋin yuum ayi daan poogin si'em la ye, 'Fu ane man Biig.

Zina ka m lieb fu saam.'

³⁴ Wina'am n daa vu'ug Yesu kumin la pa'al ye o ningbinj ku pun'e, ne'enja yela la ka o da pun yel o gbaun poogin la ye,

'M na tis uf yelsum kan ka m da pun yel zi'el David la.'

³⁵ Dinzug o lem yel o yuuma gbaun poogin zin'isi'a ya'as ye,

'Fu ku bas fu ninsun la ka o pun'e.'

³⁶ "David da tum line paae Wina'am ya'am, o meŋ zu maana win la, ka kpi. Ka ba mum o o yaanam sa'an ka o ningbinj pun'e. ³⁷ Amaa on ka Wina'am vu'ug o kumin la, o pu pun'ee.

³⁸ "Dinzugo m zuanama, banjim ye dau kaŋa nwa ma'asim zug ka tuumbe'ed yiisib yela mooni ya sa'an.

³⁹ On zug on mekama n niŋ o yadda Wina'am na yiis o tuumbe'ed lin wusa ka Moses wada daa ku tun'e yiis la bas. ⁴⁰ Dinzugo gu'usim ka yela ban ka Wina'am nodi'esidib da yel la da luu ya zutin ne.

⁴¹ 'Gosimi yanam bane a niŋki'isidib la.

Ya na vol ya'am n kpi.

Man ya Wina'am na tum tuuma ya zumaana nwa ni ka ya ku siak ye li sid niŋeya,

hale baa so' ya'a peligi o poog pa'ali yaa.' "

⁴² Ka Paul ne Barnabas ti yit la, ka nidib la sosi ba ye ba lem vu'usum daar kane ken na la n tu'asi ba bun lin ka ba tu'asi ba la ya'as. ⁴³ Ka la'asug la widig la, ka Jew dim bedego ne bane ka' Jew dim buudi, ka lee dol Jew dim suer la, daa dol Paul ne Barnabas. Ka ba sa'ali ba ye ba kpelim be Wina'am yelsum poogin.

⁴⁴ Ka vu'usum daar lem paae ya'as la, ka teŋ la dim sieba bedego n la'as taaba ye ba wum Wina'am pian'ad la. ⁴⁵ Ka Jew dim la n nye nidib bedego la ka fu-fum gban'e ba. Ka ba ki'is Paul n tu'as si'el la, ka pian'ad o pian'abe'ed.

⁴⁶ Amaa Paul ne Barnabas tu'asi ba ne sukpi'eunŋ n yeli ba ye, "Li su'um ka ti tu'as Wina'am pian'ad la n tisi ya yiiga. Amaa yanam zan'as li, ka kadi ya meŋ saria ye ya pu nar ye ya di'e nyovur line ka' naar laa. Din yela ti na fendigi keŋ bane ka' Jew dim buudi la sa'an. ⁴⁷ Ka noyelug kane ka Zugsob la yel tinam la dolne lin da sob ye,

'M gaŋ uf ka fu na ke ka bane ka' Jew dim buudi la baŋ Wina'am yela nyain,

ka dunia dim wusa na nyet faangir fu labaar moolug la ni.' "

⁴⁸ Ka bane ka' Jew dim buudi la n wum ne'enja la, li niŋi ba malisim hale. Ka ba du'os Wina'am pian'ad su'uŋa. Ka ban wusa ka Wina'am daa gaŋ ye ba nye nyovur line ka' naar la niŋ o yadda.

⁴⁹ Ka Zugsob pian'ad la daa mool so'olim kan wusa ni. ⁵⁰ Amaa Jew dim daa ke ka po'ab bane ka ba yu'ur du teŋin la ka ba ka' Jew dim buudi ka lee dol Jew dim suer la, ne dap bane a tuongatib teŋ la ni sunya pelig ne Paul ne Barnabas. Ka ba si'ije namisi ba n kadi ba

n yiis ba so'olim la ni. ⁵¹ Ka Paul ne Barnabas pisigi ba nu'us, ka li pa'al ye ba ba'a ka' ne baa, ka yi n keŋ Ikonium teŋin. ⁵² Ka nya'andolib la mor sumalisim. Ka Wina'am Siig Sunj bee ba ni.

Paul n be Ikonium teŋin la yela

14 Ka Ikonium ni ka Paul ne Barnabas kpen' Jew dim la'asug doogin pian' hale ka nidib bedego, Jew dim ne bane ka' Jew dim la niŋ Wina'am yadda.

² Amaa ka Jew dim bane pu di'e pian'ad la daam bane ka' Jew dim la ye ba kis nidib bane dol Wina'am la. ³ Ka Paul ne Barnabas zin'ini anina yuug ka pian'ad Zugsob la yela ne sukpi'eunŋ. Ka Zugsob tisi ba paŋ ka ba tum tuumnyalima ka li pa'al nidib la ye Wina'am popielim labaar la ane sida. ⁴ Ka teŋ la nidib pudug. Ka sieba bood Jew dim ka sieba bood Paul ne Barnabas.

⁵ Ka Jew dim ne bane ka' Jew dim ne ba kpeenmnam bood ye ba diis Paul ne Barnabas nyan ka lobi ba ne kuga. ⁶ Ka ba baŋ li ka zo keŋ Likaonia so'olim, Listra ne Derbe teensin ne ba teŋbibisin ⁷ n mool labasuŋ la anina.

Paul n be Listra teŋin la yela

⁸ Ka dau daa zin'i Listra ni ka pu tun'e kenna. O daa pon'olim ne o biilimin sa ka nam pu keŋe. ⁹ Ka o kelis Paul pian'ad la. Ka Paul gos o kii ka baŋ ye o niŋ Wina'am yadda ka na tun'e nye laafe, ¹⁰ ka yel o ne kukotita'ar ye, "Duom zi'en." Ka dau la ianki zi'en ka keŋ.

¹¹ Ka nidib bedego la nye Paul n tum si'el la, ba tans ne Likaonia pian'ad ye, "Wina'amnam sigi ti sa'an na wenne nidib ne." ¹² Ba daa pudi ba Wina'amnam bedego la yuda, ka yinni buon Zeus ka yinni la me buon Hermes. Ka ba buol Barnabas ye Zeus, ka buol Paul ye Hermes, on daa a pian'ad kpeenm la zug. ¹³ Ka Zeus pu'usum doog daa be teŋ la tuon. Ka Zeus ba'amaan ne nidib la ten'es ye ba ane wina, ka mor na'araad ne tiis puum n keŋ teŋ la za'anoorin na n bood ye ba maal maana n tis Wina'am Tumtumrib Barnabas ne Paul.

¹⁴ Amaa Paul ne Barnabas n wum ban niŋ si'em la, ba aanse ba meŋ fuud ka kpen' nidib la soogin tansid ye, ¹⁵ "Ti zuanama, bo ka ya niŋid ne'enama? Tinam me ane nidib wenne yanam ne. Ti ye ti mool labasuŋ la n tisi ya ye ya bas line ka'a sidaa, ka fendigi dol Wina'am one voe ka maal saazug ne dunia ne mo'ar ne line be li ni wusa la. ¹⁶ Kudumin la, Wina'am daa ke ka buudi wusa doli ba meŋ sueya, ¹⁷ amaa ka lee niŋ tuumsuma ye nidib baŋ o yela. O tisi ti saa, ne bunib saŋa ye ti dii tig ka mor sumalisim." ¹⁸ La'am ne pian' bama la, li daa toe ka ba giŋ nidib la ka ba ku maal maan la n tisi baa.

¹⁹ Ka Jew dim yi Antiok ne Ikonium teensin kena nyanj ke ka nidib la doli ba n lobi Paul ne kuga, ka vuug o yi-isi tenjin la, ka ten'es ye o kpine. ²⁰ Amaa ka nya'andolib la la'ase gilig o ka o due kpen' tenjin la. Ka beog nie la ka Paul ne Barnabas keŋ Derbe tenjin.

Paul n leb Antiok line be Siriya ni la yela

²¹ Ka Paul ne Barnabas mool labasuŋ la Derbe tenjin, ka nye nya'andolib bedego anina, ka leb Listra ne Ikonium ka nyaan leb Antiok ni, ²² ka kpemis bane niŋ Yesu yadda la n sa'ani ba ye ba kpelim niŋ Yesu yadda, ka yet ye, "Li nar ka ti namis yiiga ka naan kpen' Wina'am na'amin." ²³ Ka ba gaŋ kpeenmnam tis yadda niŋidib bane la'as teŋ teŋ wusa ka lo noor n ka pu'us Wina'am, ka noki ba niŋ Zugsob one ka ba niŋ yadda la nu'usin la, ²⁴ ka gaadi yi Pisidia tenjin n paae Pamfilia tenjin na.

²⁵ Ka ban mool Wina'am pian'ad la Perga tenjin la ka gaadi sig Attalia tenjin. ²⁶ Anina ka ba kpen' aaruŋ n keŋ Antiok tenjin zin'ikan ka nidib la daa sos Wina'am yelsum n tisi ba la'am ne tuum kan ka ba naae la zug. ²⁷ Ka ba paae n la'as yadda niŋidib la ka yeli ba Wina'am tum si'el ne ba, ne on maal suer ye bane ka'a Jew dim niŋ o yadda la, ²⁸ ka zin'in ne ba yuug.

Jerusalem ni la'asug la yela

15 Ka nidib sieba yi Juuda tenjin n sig na n pa'an yadda niŋidib la ye, "Ya ya'a pu kpen'e baŋo wuu Moses wada la pa'an si'em laa, ya ku nyanje paam faangire." ² Ka Paul ne Barnabas daa nwa'as nonwa'ar hale ne ba, dinzug ka ba gaŋ Paul ne Barnabas ne yadda niŋidib sieba ye ba keŋ Wina'am Tumtumrib la ne yadda niŋidib kpeenmnam bane be Jerusalem la sa'an n bu'osi ba nonwa'ar kaŋa yela. ³ Ka yadda niŋidib la yiisi ba tum, ka ba doli yi Fonisia ne Samaria tenjin n yet nidib bane ka' Jew dim la tiaker la yela. Ka li niŋ sumalisim hale n tis Fonisia ne Samaria yadda niŋidib la. ⁴ Ka ban paae Jerusalem la, ka yadda niŋidib la ne Wina'am Tumtumrib la ne ba kpeenmnam wusa di'e ba. Ka ba tu'as Wina'am maal si'el wusa ne ba.

⁵ Ka yadda niŋidib bane a Farisee dim due zi'en ka yel ye, "Asee ka ba kpen'e baŋo, ka ti zamis ba, ka ba siak Moses wada la."

⁶ Ka Wina'am Tumtumrib ne yadda niŋidib la kpeenmnam la'as ye ba gban'e yel kaŋa nwa gbin. ⁷ Ka nogban nwa'ar la yu'un galis la, ka Piita due zi'en ka yeli ba ye, "M zuanama, ya mi' ye pin'ilugin saŋa ka Wina'am daa gaŋ mam ya ni, ye m tu'asi o labasuŋ la n tis bane ka' Jew dim la ka ba wum ka siak. ⁸ Ka Wina'am one mi' saalib potenda daa tisi ba o meŋ Siig Suŋ la wenne on daa tis tinam si'em la n pa'ali ti ye ba siak o noor. ⁹ Bakir daa ka'a tinam ne ban soogin ne. Ba daa niŋ Wina'am yadda ka o yiisi ba tuumbe'ed n

bas. ¹⁰ Bo ka ya makid Wina'am ka tisid o nya'andolib malimkpi'ema lin ka tinam ne ti yaanam daa pu nyanje maale? ¹¹ Tinam siakiya ye tinam na paam faangir ne ti Zugsob Yesu popielim poogin, wenne lin na niŋ bane ka' Jew dim si'em la."

¹² Ka nidib la wusa a baanlim, ka kelis Barnabas ne Paul n tu'asid tuumnyalima ban ka Wina'am tum buudi buudi sa'an ne ba. ¹³ Ka ban n pian' naae la, ka Jemes yel ye, "M zuanama, kelisimi. ¹⁴ Simon Piita yel n tienn ti Wina'am n daa denji pa'ali ye o bood ye o tis bane ka' Jew dim la yelsum, n gaŋ nidib ba sa'an ka ba lieb o nidib. ¹⁵ Yel bama nwa dolne Wina'am nodi'e-sidib n sob si'em la ye,

¹⁶ 'Zugsob la yel ye,

"Ne'eŋa nya'aŋ m na leb na

n tis tadimnam bane a David yaas la paŋ ye,

¹⁷ nidib na ie m,

buudi ban wusa ka m gaŋ ye ba aa m nidib la ne nidib wusa."

¹⁸ Zugsob la maal bun bama n yel ye o ke ka ba baŋ li wusa kudimin sa.'

¹⁹ "Alazug mam poten'er ane ye ti da daam bane ka' Jew dim buudi ka fendigi keenn Wina'am sa'an la naa, ²⁰ amaa ka lee sob gbaun n yeli ba ye ba da di ba'ar diibo ka li ka' nyainee. Ka dap ne po'ab da sa'am taaba. Ka da onb bunkonbid bane ka ba sianki kuu, ne ni'im kane nam mor ziim. ²¹ Kudimin sa ka ba mool Moses pa'alug teens wusa ni ka karem o sob la la'asug doodin, vu'usum daar wusa."

²² Ka Wina'am Tumtumrib ne yadda niŋidib wusa ne ba kpeenmnam ten'es ye li a su'um ka ba gaŋ nidib ba soogin n tumi ba Antiok tenjin la'am ne Paul ne Barnabas. Ka ba gaŋ Judas one ka ba me buon Barsabas la ne Silas, nimbane ka yadda niŋidib la na'asidi ba, ²³ ka sob gbaun n tisi ba ye ba more n keŋ Antiok tenjin.

Gbaun kane ka Jerusalem kpeenmnam daa sob la nwa

Ka gbaun la yel ye,

Tinam bane a Wina'am Tumtumrib ne yadda niŋidib la kpeenmnam pu'usid yadda niŋidib bane ka' Jew dim buudi, ka be Antiok tenjin ne Siriya ne Silisia teensin la.

²⁴ Ti wumya ye ninsieba yi ti sa'an na n daami ya ne pian'ad bane fendigidi ya ya'am, ka ti pu tisi ba noore.

²⁵ Alazug ka ti la'as taaba n gban'e noor yinni n ten'es ye li a su'um ka ti gaŋ ninsieba n tumi ba ya sa'an na. Ban ne ti zuanam Paul ne Barnabas na la'am kena,

²⁶ nimbane nyovur n daa be toog ni ti Zugsob Yesu Kiristo la zug. ²⁷ Dinzug ka ti tum Judas ne Silas ye ba meŋ yeli ya bun kan la ne ba noya. ²⁸ Li a su'um n tis Wina'am Siig Suŋ la ne tinam ka ti da zi'eli ya yela n gaad line nara. ²⁹ Ya da di ba'ar diibo, ka da onb ni'im kane nam mor ziim ne bunkonbid bane ka ba sianki

kuu, ka dap ne po'ab da sa'am taabaa. Ya ya'a pu tum yel bamaa, ya na tum tuumsuma. Wina'am na tisi ya yelsum.

³⁰ Ban daa yiisi ba tum la, ka ba kenn sig Antiok tenjin n la'as yadda ninjidib la, ka nok gbauŋ la n tisi ba. ³¹ Ka ba karem gbauŋ la ka li niŋi ba sumalisim bedego ne ban yel si'em n kpe'enjidi ba la zug. ³² Ka Judas ne Silas ban me daa a Wina'am nodi'esidib la, pian' hale n kpemis yadda ninjidib la. ³³ Ka zin'in ne yadda ninjidib la yuug bi'ela ka ba nyaan ke'esi ba ne sumalisim. Ka ba leb bane daa tumi ba la sa'an. ³⁴ Ka Silas gban'e ye o kpelim anina. ³⁵ Ka Paul ne Barnabas me kpelim anina ka ban ne pa'anib bedego bane be anina la pa'an ka moon Zugsob pian'ad la.

Paul ne Barnabas bakir la yela

³⁶ Ka dabisa bi'ela nya'aŋ ka Paul yel Barnabas ye ba lem n kaae yadda ninjidib teens bane wusa ni ka ba daa mool Zugsob pian'ad la n gos ban a si'em. ³⁷ Ka Barnabas daa bood ye o dol Joon on yu'ure buon Maak la ka ba la'am keŋ. ³⁸ Amaa ka Paul ten'es ye li ka'a su'um ka ba dol one daa zo ka basi ba Pamfilia tenjin ka pu doli ba tum la. ³⁹ Ka ba nwa'as taaba pudug kon'ob kon'ob. Ka Barnabas nok Maak ka ba kpen' aaruŋ n keŋ Saipuros tenjin. ⁴⁰ Ka Paul gaŋ Silas. Ka yadda ninjidib la sos Wina'am n tisi ba ye o guri ba ne o yelsum. ⁴¹ Ka ba keŋ n yi Siriya ne Silisia teensin n kpemisid yadda ninjidib la sunya.

Timoti n dol Paul ne Silas la yela

16 Ka ba keŋ paae Derbe ne Listra teensin na. Ka Wina'am nya'andol daa be Listra ka o yu'ur buon Timoti, on daa a Jew dim po'a biig. Ka o ma daa a yadda ninjid. Amaa ka o saam daa a Greek nid. ² Ka Listra ne Ikonium yadda ninjidib daa pian'a o tuumsuma yela. ³ Ka Paul n daa bood ye Timoti dol o la zug ka o kpen'es o baŋo, bozugo Jew dim wusa bane daa be zin'ig kan la daa mi' ye o saam daa ane Greek nid. ⁴ Ka ba keŋ yi tenj tenj n tu'asidi tisiid yadda ninjidib la Wina'am Tumtumnib ne yadda ninjidib kpeenmnam bane be Jerusalem gban'e si'em, ka yeli ba ye ba dol gban'ar kaŋa. ⁵ Ka yadda ninjidib la yadda daa kpe'enj ka ba kal paasid daar wusa.

Paul zaansuŋ Troas ni la yela

⁶ Ka ba keŋ yi Frigia ne Galatia teensin, Wina'am Siig Suŋ la pu ke ka ba pian'ad Wina'am pian'ad Asia tenjin la zug. ⁷ Ka ba paae Misia tenj ben na n kpe'enj ye ba keŋ Bitinia tenjin. Amaa ka Yesu Siig pu siaki tisi ba suere. ⁸ Ka ba doli gaad Misia tenjin n keŋ sig Troas tenjin. ⁹ Ka li wenne zaansuŋ ne n kenn Paul sa'an yu'uŋ kan na, ka o nye Masedonia dim dau ka o zi'en belim o ye "Kem Masedonia na n sunji ti." ¹⁰ Ka on nye

zaansuŋ la ka ti ti'eb to'oto ye ti keŋ Masedonia tenjin, tiname gban'e ye Wina'am buoli ti ye ti tu'as labasuŋ la n tisi ba la zug.

Lidia tiaker Filipi ni la yela

¹¹ Ka ti kpen' aaruŋ anina n kpa'a titu'aa keŋ Samotires tenjin. Ka beog nie ka ti keŋ Niapolis tenjin. ¹² Ka ti yi anina keŋ Filipi tenjin line a tenjita'ar Masedonia so'olim ni. Ka Filipi a Room dim so'olim. Ka ti zin'ini anina dabisa bi'ela.

¹³ Ka vu'usum daar ka ti yi tenjin la n keŋ kolug baba, zin'ikan ka ti ten'es ye ba pu'usid Wina'am. Ka ti zin'i anina pian'a tis po'ab bane la'as na. ¹⁴ Yinni one wum ti pian'ad daa ane Tiatira tenj po'a ka o yu'ur buon Lidia. O daa kuosidne fuvenla ka pun pu'usid Wina'am. Ka Zugsob la yo'og o poten'er ka o kelis Paul n pian'ad si'el la su'uŋa. ¹⁵ Ka ti daa suu on ne o yidim Wina'am ku'om. Ka Lidia yeli ti ye, "Ya ya'a siak ye m sid niŋ Zugsob la yadda, kemi na zin'ini m yin." Ka ti siaki keŋ.

Paul n be sarega ni la yela

¹⁶ Ka tiname daa wa'ae pu'usum zin'igin la, ka bipuŋ one a yamug ka kikirig dol la daa tu'os ti. O daa ane ba'abugud ka o bugub la ni ka o nyet kpan'am bedego tisiid bane so'e o la. ¹⁷ Ka o dol Paul ne tinam n tansid ye, "Nimbama nwa ane Wina'am one gaad bun zan'asa la tumtumnib, bane mooni yeti ya faangir la suer." ¹⁸ Ka o tum ne'enja dabisa bedego. Amaa ka li zab Paul hale, ka o fendigi yel kikirig la ye, "M yet uf ne Yesu Kiristo yu'ur zug ye fu yim ka bas bipuŋ." Ka kikirig la yi o sa'an sanŋan la.

¹⁹ Amaa bane so'e o la baŋ ye ti'ir kan ka ba daa mor ka nyet kpan'am la lem kae' la, dinzug ka ba gban'e Paul ne Silas n ve'egi ba kpen' da'an bane so'e tenj la tuon. ²⁰ Ka ba more ba n keŋ one tu'asid antu'a la sa'an n yel ye, "Nimbama nwa ane Jew dim bane sa'am ti tenj. ²¹ Ba pa'ane malima bane pu doli ti wadaa. Tinam a Room nidib la ti ku siaki dol malimbamaa."

²² Ka nidib bedego la'ase giligi ba ka one tu'asid antu'a la pidig Paul ne Silas fuud ne paŋ ka bas noor ye ba fi'ebimi ba. ²³ Ka ba bu'u ba bedego ka kpen'esi ba sarega ni ka yel one guri sarega doog la ye o gosimi ba su'uŋa. ²⁴ Ka ban yel ne'enja la ka o kpen'esi ba doog kane be poogin la, ka loo ba noba ta'al ne datitida.

²⁵ Amaa ka yu'uŋ tisoos saŋa ka Paul ne Silas pu'usid ka yuum yuuma n tisiid Wina'am ka bane la'am be ne ba sarega ni la kelisid. ²⁶ Ka to'oto ka tenj dam hale ka sarega doog eenbir la dam. Ka za'anoya wusa yo'og. Ka bana la yidig nidib la wusa ni. ²⁷ Ka sarega gur la due gbeemin ka nye za'anoya la yo'og la, ka ten'es ye ba su'ane yi, ka fue su'ug ye o ku o meŋ. ²⁸ Amaa ka

Paul tans ne kukor kpi'eun ye, "Da poa'alim fu menja, ka ti wusa be kpela."

²⁹ Ka sarega gur la buol ka ba mor fitla na. Ka o va' due kpen' kirid ne dabiem ka lu Paul ne Silas tuon.

³⁰ Ka more ba yi na ka yel ye, "Dapa, m na niŋ wala ka nye faangire?"

³¹ Ka ba yel o ye, "Niŋim Zugsob Yesu yadda ka fun ne fu yidim wusa na nye faangir." ³² Ka ba tu'as Zugsob la pian'ad n tis on ne bane wusa daa be yin la. ³³ Ka o noki ba yu'uŋkan la, n piesi ba fen'ed la. Ka ba suu on ne o yidim wusa Wina'am ku'om. ³⁴ Ka o more ba du o yin ka tisi ba diib. Ka li niŋ on ne o yidim wusa sumal-isim, ban niŋ Wina'am yadda la zug.

³⁵ Ka beog nie ka one tu'asid antu'a la tum o tum-tumnib ye ba yel one gur sarega la ye, "Basim ka nidib ayi la n yi." ³⁶ Ka sarega gur la tu'as labaar la n tis Paul ye, "Antu'a tu'ad la tis noor ye m ke ka ya yi. Dinzugo yiim keŋ baanlim."

³⁷ Ka Paul yel tumtumnib la ye, "Tinam ane Room teŋ dim. Amaa ba bu'u ti nidibin ka pu wum ti noor pi-an'ade, ka kpen'esi ti sarega ni. Ka nannanna ba yu'un yiisidi ti, ka li wenne su'adimnee. Ayei, kel ka ba meŋ kena n yiisi ti."

³⁸ Ka tumtumnib la keŋ yel antu'a tu'ad la ne'eŋa. Ka dabiem kpen' ba, ban wum ye Paul ne Silas ane Room teŋ dim la zug. ³⁹ Ka ba meŋ kena nwe'e ba nu'ug ka yiis ba ka belimi ba ye ba yim teŋin la. ⁴⁰ Ka ba yi sarega la ni n keŋ kaae Lidia ka nye yadda niŋidib la, ka pi-an'a pian'ad line kpe'eŋidi ba sunya, ka nyaan keŋ.

Paul n be Tesalonika teŋin la yela

17 Ba daa gaad Amfipolis ne Apolonia teensin n kenn Tesalonika teŋin na, zin'ikan ka Jew dim la'asug doog daa be. ² Ka Paul daa kpen' anina vu'usum daarnam atan', wuu on yiti maan si'em la, ka tu'ad ne ba dine be Wina'am gbaunŋin ³ n bigisidi ba li gbin nyain ye li daa a tilas ye Kiristo namis ka vu'ug kumin, ka yet ye, "Yesu on ka m mooni o yela tisidi ya la a Kiristo la." ⁴ Ka sieba daa siaki dol Paul ne Silas la'am ne Greek dim nidib bedego bane pu'usid Wina'am la'am ne po'ab bedego bane a tuon gatib la.

⁵ Amaa ka Jew dim ben' fufum ka buol bugusum dim sieba bane be da'an n ka'a tuuma la. Ka ba la'as n a bedego ka maal tukpeedug n keŋ gilig Jason yir n ied Paul ne Silas ye ba more ba yi nidibin la na. ⁶ Ka ba pu nyanje nyee ba ka gban'e Jason ne yadda niŋidib sieba n more ba keŋ teŋin kpi'emnam sa'an ka tans ye, "Nimbama nwa bo yela n daam dunia wusa. Ka nannanna ba kenn ti teŋin na, ⁷ ka Jason di'e ba. Ba wusa ki'isid Room na'ab wada ka yet ye, na'aso' lem be, ka ba buon o Yesu." ⁸ Ka ban wum ne'eŋa la ka li zab nidib la ne teŋin kpi'emnam la. ⁹ Ka ba di'e ligidi Jason ne bane dol o la sa'an, line ka ba na lebisi tisi ba, ba

ya'a ti nye ka ba pu kpen' yelsi'a ni ya'ase, ka basi ba ka ba keŋ.

Paul n be Berea teŋin la yela

¹⁰ Ka yu'uŋ sob ka yadda niŋidib la yiis Paul ne Silas ka ba keŋ Berea teŋin. Ka ba paae anina n keŋ kpen' Jew dim la'asug doogin. ¹¹ Ka Jew dim bama potenda nie gaad Jew dim bane be Tesalonika teŋin la. Ka ba di'e pian'ad la ne ba ya'am boodim, ka karem Wina'am gbaunŋ la n zamisid daar wusa ye ba gos ye Paul n tu'a-sidi ba si'el la a sida bee li ka' sida. ¹² Ka Jew dim bedego niŋ yadda la'am ne Greek dim po'ab bane mor yu'ur nidibin ne dap bedego.

¹³ Ka Jew dim bane be Tesalonika teŋin la wum ye Paul moon Wina'am pian'ad Berea teŋin la, ka ba keŋ anina daam nidib ka ke ka ba sunya pelig ne Paul ne Silas. ¹⁴ Ka yadda niŋidib la kpelim ke ka Paul keŋ ateuk gbeug. Amaa ka Silas ne Timoti kpelim anina. ¹⁵ Ka bane biel Paul la mor o paae Atens teŋin la ka lebid ka Paul tolimi ba ye ba ya'a paae ban yel Silas ne Timoti ye ba kenn nannanna na.

Paul n be Atens teŋin la yela

¹⁶ Ka Paul daa guri ba Atens teŋin la ka nye ka teŋ la pe'el ne wina ne ba'a. Ka o sunf pelig. ¹⁷ Ka o keŋ Jew dim la'asug doogin tu'asid Jew dim ne bane ka' Jew dim ka pu'usid Wina'am wenne ban la, ka tu'asid la'am ne da'an, daar wusa. ¹⁸ Ka nimbane zamis ya'am hale ka ba buoni ba Epikurea dim ne Stoik dim, nye o. Ka sieba bu'os ye, "Bo ka yalim kaŋa nwa bood ye o yele?" Ka sieba yel ye, "Ti wum ye one moon win paala la suer yela ka pa'an Yesu yela, ne ku'um vu'ugir la yela men." ¹⁹ Ka ba mor o keŋ Areopagus zin'ig kan ba la'as nidib na, ka yel ye, "Kel ka ti baŋ pa'alsaŋ kan ka fu tu'asid la; ²⁰ ka yel bama nwa ane yelsaŋ n tisi ti ka ti bood ye ti baŋi li gbin." ²¹ Ka Atens dim ne saam bane zin'i anina bood ye ba tu'as yelpaala bee ka me wum yelpaala saŋa wusa.

²² Ka Paul due zi'en Areopagus la'asug la tuon ka yel ye, "Atens nidiba, m baŋ ye ya si'el mekama wusa ni ya dol ba'a maalug yela su'uŋa. ²³ Man giligi ya teŋ la ka gos zin'is ban ni ka ya pu'usid la, m nye ya pu'usum maluŋ zin'ig ka li sob anina ye, 'WINA'AM KANE KA TI ZI' LA.' Lin ka ya pu'usid ka la'am zi' la, lin ka m yu'un mooni tisidi ya.

²⁴ "Wina'am one maal dunia ne line be li ni wusa, ka so'e saazug ne teŋ wusa la, pu zin'i dood bane ka ninsaalib me ma'aa nii. ²⁵ La'am ne lin wusa ka ninsaal tum tis o pu pa'alne ye si'el pasig oo. O meŋ mor nyovur ne vu'usum ne si'el mekama zan'asa n tisid nidib wusa. ²⁶ Nid yinni la ni ka o maal nidib buudi wusa n ke ka ba be dunia ni wusa. O meŋ mak saŋkan ne zin'is ban ni ka ba na zin'in. ²⁷ O tum ne'eŋa ye ba ie o zin'ig,

ka daasi'ere ba na nye o. Amaa o pu lal ne tii. ²⁸ O ni ka ti be ka vu'usid ka ken wenne yanam Atens solima dim sieba n daa yel ye, 'Tinam me ane o biis.'

²⁹ "Tiname sagidim aa o biis la, ti da ten'es ye Wina'am beilim wenne wuu ba'a ban ka ninsaal nok salima bee anzurifa bee kuga, n ten'esi maal ne o nu'use. ³⁰ Wina'am da pu mugus ninsaalib san'kan ka ba da zi' on a si'em la. Amaa nannanna o tis noor zin'is mekama ni wusa ye nidib wusa tiake ba tuumbe'ed sueya ni; ³¹ ka o mak dabiskan ka o na ke ka nid kan ka o daa ganj la kad dunia nidib wusa saria ne asida. O pa'al ne'enam nyain n tis so' wusa on vu'ug nid kan kumin la zug."

³² Ban wum ye Paul pian'ad ku'um vu'ugir yela la, ka sieba la' o. Amaa ka sieba yel ye, "Ti bood ye ti wum ka o lem pian'a pian'akanja ya'as." ³³ Ka Paul yi ba sa'an. ³⁴ Ka ninsieba la'as o ni n niy yadda. Dionisius one a Areopagus la'asug nid la daa be ba soogin, ne po'a ka o yu'ur daa buon Damaris, la'am ne ninsieba.

Paul n be Korint tenjin la yela

18 Ne'ēja nya'anj ka Paul due Atens tenjin keŋ Korint tenjin. ² Anina ka o nye Jew dim dau one yu'ure buon Akuila, ka ba du'a o Pontus tenjin, one nam kpelim yi Room n be Itali tenjin kena ne o po'a Prisila, gomena Klaudius tis wada ye Jew dim wusa duom Room tenjin la zug. Ka Paul keŋ ye o kaae ba, ³ ka kpelim anina ban a gbanzabnam la zug. Ka ba la'am tum. ⁴ Ka o pian'ad la'asug doogin vu'usum daar wusa n zigid ye o fendig Jew dim ne Greek dim ka ba siak o pian'ad la.

⁵ Ka Silas ne Timoti daa yi Masedonia tenjin paae na la, Paul daa nokne o meŋ ya'a wusa tu'asid labasunj la n yet Jew dim la ye Yesu la a Kiristo. ⁶ Ka ba ki'is o ka pian'a pian'abe'ed o yela. Ka o kpa'as o fuug n pa'ali ba ye li ka' su'unja, ka yeli ba ye, "Ya ya'a bodig, li ane ya meŋ yel ka mam ba'a kae'. Lin yi san'kan nwa wa'ae m na keŋ bane ka' Jew dim la sa'an."

⁷ Ka o basi ba ka keŋ be one ka' Jew dim nid yin, one yu'ure buon Titius Justus ka pu'usid Wina'am, ka o yir daa kpi'e la'asug doog la. ⁸ La'asug doog la kpeenm daa ane Krispus ka on ne o yidim wusa niŋ Zugsob la yadda. Ka ninsieba bedego bane be Korint tenjin wum labasunj la ka niŋ yadda ka ba suu ba ku'om.

⁹ Ka yu'unj yinni ka Paul zaansim ka Zugsob yel o ye, "Da zot dabiem, amaa kpelim pian'am ka da base; ¹⁰ ka m be ne uf. So' ku nyanje daam uf bee po'alime fo. Nimbane be tenjin nwa bedego ane m nidib." ¹¹ Ka Paul zin'in anina yuum ne pusuk n pa'an nidib Wina'am pian'ad.

¹² Ka san'kan ka Gallio daa so'e Akaia so'olim la, ka Jew dim due la'ase gban'e Paul n mor o keŋ koto ni

¹³ yel ye, "Niŋkanja nwa zigid ne ye o fendig nidib ka ba pu'us Wina'am, line pu dol ti wada."

¹⁴ Ka Paul n daa nam bood ye o pian'a la, ka Gallio yel Jew dim la ye, "Ne'eja ya'a aane line ka'an su'um bee tuumbe'ed si'a ka o maalin, m naan modigin ne yanam Jew dim. ¹⁵ Amaa lin a pian'a nwa'asug ne yuda nwa'asug ne ya meŋ wada nwa'asug la, yanam gban'ami li; ka mam ku niŋ ne'eja sariakata." ¹⁶ Ka o kadi ba n yiis koto la ni. ¹⁷ Ka ba wusa gban'e Sostenes one a Jew dim la'asug doog kpeenm, n bu' o koto la tuon. Amaa ka Gallio pu gos ban tum si'el laa.

Paul n leb Antiok tenjin la yela

¹⁸ Ka Paul kpelim zin'in Korint tenjin ne yadda niŋidib la ka li yuug. Ka o yu'un keesi ba ka kpen' aaruŋ ne Prisila ne Akuila n keŋ Siriya tenjin. Ka on daa nam pu kpen' aaruŋ Kenkiria tenjin la, ka pun o zug on daa pu'ulim n tis Wina'am la zug. ¹⁹ Ka ba paae Efesus tenjin, ka Paul bas Prisila ne Akuila anina ka keŋ kpen' la'asug doogin n tu'as ne Jew dim Yesu Kiristo labasunj la yela. ²⁰ Ka ba sos o ye o kpelim ba sa'an n yuug. Amaa ka o zan'as, ²¹ ka keesi ba ka ye, "Wina'am ya'a siak m na leb ya sa'an na ya'as."

Ka o yi Efesus n kpen' aaruŋ ²² n paae Sizerea ka keŋ Jerusalem n pu'us yadda niŋidib bane be anina la ka nyaan keŋ Antiok.

²³ Ka o yuug anina bi'ela ka yi n goond Galatia teensin ne Frigia teensin n kpemisid yadda niŋidib la wusa su'unja.

Apollos n be Efesus ne Korint teensin la yela

²⁴ Ka Jew dau so' one yu'ure buon Apollos ka ba du'a o Alekizandria tenjin la kenn Efesus na n a pian' mi'ilim daan ka mi' Wina'am gbauŋ su'unja. ²⁵ Dau nwa paam zamisug Zugsob la suer yela ka kpe'enjid o meŋ pa'an Yesu suer su'unja, hale la'am ne on mi'i ne Joon ku'om suub ma'aa la. ²⁶ Ka o pin'ili tu'asid ne sukpi'eun Jew dim la'asug doogin la. Ka Prisila ne Akuila wum o pian'ad la ka dol o keŋ bigis o Wina'am suer la yela su'unja n paas.

²⁷ Ka o bood ye o keŋ Akaia tenjin ka yadda niŋidib bane be Efesus tenjin la kpemis o, ka sob gbauŋ tis yadda niŋidib bane be Akaia ni la ye ba di'em o su'unja. Ka o paae anina n suŋ bane ka Wina'am daa tisi ba o yelsum ka ba niŋ o yadda la. ²⁸ Ka o tu'as ne Jew dim la hale n nyanje ba paalo ni n pa'ali ba Wina'am gbauŋ poogin ye Yesu ane Kiristo.

Paul n be Efesus tenjin la yela

19 Ka Apollos daa nam be Korint tenjin la ka Paul doli teensin n gaadi keŋ Efesus tenjin. Anina ka o nye nya'andolib sieba, ² ka bu'osi ba ye, "Yanam n niŋ Yesu yadda la, ya di'e Wina'am Siig Sunj laa?"

Ka ba lebis ye, "Ayei, ti nan zi' wum ye Siig Surj bee."

³ Ka Paul bu'osi ba ye, "Bo ku'om suub ka ya di'e?"

Ka ba lebis ye, "Li ane Joon ku'om suub la ka ti di'e."

⁴ Ka Paul yel ye, "Joon ku'om suub la pa'alne ye ya tiake ya tuumbe'ed sueya. Ka Joon daa pa'al Jew dim ye ba dol one na kenne on Joon nya'an la na, ka o yu'ur buon Yesu." ⁵ Ban wum ne'enja la ka di'e ku'om suub Zugsob Yesu yu'ur zug. ⁶ Ka Paul noki o nu'us pa'al ba zutin ka Wina'am Siig Surj la keenn ba sa'an na ka ba pian'ad pian'azuna ka di'e Wina'am pian'ad n tis nidib. ⁷ Ba daa ane wuu nidib piina ayi.

⁸ Ka nwadisa atan' ka Paul kpen'ed Jew dim la'asug doogin pian'ad n tisid nidib ne sukpi'euj ka tu'asidi ba Wina'am na'am yela n kpe'enjid ye o fendigi ba. ⁹ Ka sieba mor zukpi'euj ka pu siake, ka pian'ad pian'ayood Zugsob suer la yela paalo ni. Ka Paul ne nya'andolib sieba basi ba ka toom. Ka daar wusa ka o tu'asid nidib Wina'am yela, Tirannus pa'alug doogin, ¹⁰ ka niñ ne'enja yuma ayi. Ka nidib wusa bane be Asia teensin wum Zugsob pian'ad, Jew dim ne bane ka' Jew dim la wusa.

Seva biis la yela

¹¹ Ne Wina'am pañ Paul daa tum tuumnyalima hale.

¹² Hale ba daa nok pien ne fuud line si'isi o ningbina la more keñ ban'adnam ni, ka ba paam laafe, ka kikiris yi ka bas sieba.

¹³ Ka Jew dim sieba ban daa giligid n kat kikiris nidib sa'an la, daa makid ye ba kat kikiris ne Zugsob Yesu yu'ur n yet kikiris la ye, "M yeti ya ne Yesu yu'ur, on ka Paul moon o yela la, ye ya yim." ¹⁴ Ba daa ane Jew dim maalmaan kpeenm on yu'ure buon Seva la biisa ayopoi daa tum ne'enja. ¹⁵ Amaa ka kikirig la lebis ye, "M mi' Yesu ka mi' Paul. Ka yanam a ano'onama?" ¹⁶ Ka one mor kikirig la due paami ba nyañe ba, ka ba yi yin la biel ne sapo'at.

¹⁷ Ka Jew dim ne bane ka' Jew dim wusa bane be Efesus tenjin wumi li yela. Ka dabiem kpen' ba wusa. Ka ba du'osid Zugsob Yesu yu'ur. ¹⁸ Ka yadda niñidib bedego keñ nidibin na n peligi ba poosi tu'asi ba tuumbe'ed. ¹⁹ Ka tiim dim sieba more ba gbana na la'ase nyu'e bugum ka li di so' mekama nini ni. Ka ba gelig gbana la ligidi ka li a anzurifa ligidi tusa piisnu. ²⁰ Ala ka Zugsob pian'ad la kpelim yadigid ka paasid ne pañ.

Efesus dim n maan tukpeedug la yela

²¹ Ne'enja nya'an la Paul ten'es o sunfin ye o na gaadi yi Masedonia ne Akaia teensin n keñ Jerusalem, ka ye, "M ya'a keñ anina, asee ka m la'am keñ Room tenjin." ²² Ka o tum o sunjidiba ayi ka ba yuda buon Timoti ne Erastus, Masedonia tenjin ka on meñ kpelim Asia n yuug bi'ela.

²³ Sañkan la Zugsob suer dolim daa ane yela hale Efesus tenjin. ²⁴ Dau so' daa be ka o yu'ur bun Demetrius. O da more anzurifa kunt si'elnam ka li wenne Artemis pu'usum doog ne. Ka li niñ nyood bedego n tis anzurifa tumtumnb la. ²⁵ Ka o la'as o tumtum taab n yel ye, "Nidiba, ya mi' ye tuumbama nwa ni ka ti kpan'am yit na. ²⁶ Ya wumya ka ya meñ nye Paul n niñid si'em la. Li ka' Efesus tenjin ma'anee, amaa la'am ne Asia so'olim wusa, o kpe'enji nyañe fendig nidib bedego n yet ye wina ban ka nidib me ne ba nu'us la ka' winaa. ²⁷ Line pak ka'ane ti tuuma la sa'uñ ma'ane, amaa Artemis pañ me na sa'am, one mor pañ ka Asia so'olim wusa ne dunia nidib wusa pu'usid la. Ba ya'a pu niñ si'ela, o pu'usum doog la na lieb zaalim."

²⁸ Ban wum pian'ad bama la ba sunya peligne ka ba tans ye, "Efesus dim win Artemis ane one mor pañ la."

²⁹ Ka tukpeedug yadig tenjin la wusa. Ka nidib la gban'e Gaius ne Aristarkus babayi bane a Masedonia tenjidib n dol Paul la, n zo ne ba keñ antu'a doogin. ³⁰ Ka Paul bood ye o kpen' nidibin la amaa ka o nya'andol taaba pu siake. ³¹ Ka kpeenmnam sieba bane aa o zua nam tum o sa'an na belim o ye o da kpen' antu'a doogin laa.

³² Ka tukpeedug due nidibin la ka ba tansid kon'ob kon'ob, ba bedego zi' line ke ka ba la'as la zug. ³³ Ka Jew dim gañ Alekizanda ka o zi'e nidib la tuon, ka sieba ten'es ye one so'e antu'a la. Ka Alekizanda pa'al ne o nu'us n kpe'enji ye o pian'a n tis nidib la. ³⁴ Amaa ban bañ ye o ane Jew nid la, ka ba wusa la'ase maal tukpeedug yuug hale yel ye, "Efesus dim ba'ar Artemis ane one mor pañ."

³⁵ Ka tenj la kpeenm ma'ae ba ka yel ye, "Efesus nidi-ba, dunia nidib wusa mi' ye Efesus dim gur Artemis one mor pañ la doog, ka la'am gur kugir kane naam saazug lu la na. ³⁶ So' ku nyañe ki'is yel bamaa. Dinzug kel tukpeedug ka da niñ sukpi'euj yood. ³⁷ Ya mor nimbama kpela na ka ba me pu yel yelbe'ed n tisi ya ba'ar la bee maal yelbe'ed n tis o pu'usum doogo.

³⁸ Ka Demetrius ne o tumtumnb ya'a moren pian'ad ne so', antu'a dabisir be, ka bane mor kpi'euj be. Dinzug ya tun'e mor taaba paae antu'a tu'ad la tuon.

³⁹ Amaa ya ya'a lem bood si'el n paas, li na maal ne tenjidib la'asugin. ⁴⁰ Yanam maal si'el zina la zug, ti mor yel, bane ied zaba la ma'ad ziri. Ti ku nyañe yel lin ke ka ba maal tukpeedug bama. Ti me ku nyañe tu'asi li gbin nyainee." ⁴¹ On yel ne'enja nae la ka yeli ba ye ba widigim.

Paul n keñ Masedonia ne Akaia la yela

20 Tukpeedug la nya'an la Paul buol yadda niñidib la la'as n kpe'emise ba ka keesi ba ka yi keñ Masedonia. ² Ka kpemisid yadda niñidib bane be tenjane wusa ka o daa doli gaad la, ka nan paae Akaia

tenjin na ³ zin'in anina nwadisa atan', ka ti'eb ye o kpen' aaruŋ n keŋ Siriya tenjin, ka wum ye Jew dim gban'e poten'ebe'ede o yela. Ka linzug ka o ten'esi gban'e ye o lebi yi Masedonia. ⁴ Ka Pirus biig Sopata one yi Berea tenjin na la, daa dol o la'am ne Tesalonika nidiba ayi, Aristarkus ne Sekundus, ne Derbe tej nid ka o yu'ur buon Gaius, ne Tikikus ne Trofimus, babayi bane yi Asia tenjin na la, ne Timoti. ⁵ Ka ba gaad tuon n guri ti Troas tenjin. ⁶ Ka bodobodo kane ka' dabin maluŋ la'asug dabisa nya'anŋ la, ka ti kpen' aaruŋ n naam Filipi tenjin, ka daba anu daar ka ti paae bane be Troas tenjin la ka zin'in anina daba ayopoi.

Paul n gaas Troas la yela

⁷ Ka Alasidaar yu'uŋ yinni ka ti la'as ye ti di Zugsob diib. Ka Paul daa bood ye o due beog kane nied la, ka pian'a tis nidib la ka yu'uŋ kena sodig. ⁸ Ka fitla bedego daa be girimbiisa dokan ni ka ti la'as la. ⁹ Ka dasaŋ so' on yu'ur daa buon Yutikus daa zin'i doog la takoro zug. Ka Paul kpelim pian'ad la ka gbe'um gban' o, ka o gbisi naam agol doogin la n lu tenjin na. Ka ba uk o due ka o pun kpi sa. ¹⁰ Ka Paul sig tenjin keŋ to'oto bibug o ka ye, "Da ke ka li paki ya; ka o kpen vu'usid." ¹¹ Ka o lebi du gben'es bodobodo di, ka sons ne ba yu-ug. Ka beog nie ka o basi ba ka keŋ. ¹² Ka ba dol dasaŋ la kul. Ka o voe. Ka li niŋi ba sumalisim bedego.

Paul n paae Miletus tenjin la yela

¹³ Ka ti kpen' aaruŋ deŋ Paul tuon n keŋ Assos tenjin, on ye o keŋ ne noba la zug. ¹⁴ On tu'osi ti Assos tenjin la o la'am kpen' aaruŋ la ne ti keŋ Mitilene tenjin. ¹⁵ Ka beog nie ka ti yi Mitilene tenjin keŋ Kios tej baba. Ka beog nie ya'as ka ti paae Samos tenjin na. Ka li yimbeogun ya'as ka ti paae Miletus tenjin, ¹⁶ Paul daa bood ye o be Jerusalem ka Pentekost daar naan paae la, o daa luak Efesus tenjin, on pu bood ye o yuug Asia so'olim ni la zug.

Paul pian' n tis Efesus yadda niŋidib kpeenmnam

¹⁷ Ka Paul naam Miletus ni tolim Efesus tenjin ye yadda niŋidib kpeenmnam la tu'os o na. ¹⁸ Ka ban paae o sa'an na la, ka o yeli ba ye, "Ya mi' man daa tum si'em, man daa be ya sa'an saŋa wusa, lin yi daar kan ka m paae Asia so'olim ni la. ¹⁹ M sigisi m meŋ tum Wina'am tuuma ne ninto'om, hale la'am ne mane nye makir bedego Jew dim sa'an la. ²⁰ M kpe'enji m meŋ n mool yela wusa line na suŋi ya ka pa'ali ya paalo ni ne ya yaan, ²¹ ka pian' ne nimmua n tis Jew dim ne bane ka' Jew dim ye ba fendigim dol Wina'am ka niŋ Zugsob Yesu yadda.

²² "Ka nannanna m siak Wina'am Siig Suŋ noor ye m wa'ane Jerusalem ka zi' line na niŋ m aninaa. ²³ M mi' ye tej kane ka m ken la wusa, Siig Suŋ la pa'ani m ye

ba na lo m ka namisi m ka kpen'esi m sarega ni.

²⁴ Amaa m zaŋ m meŋ nyovur ka li ka' si'eli tisi ma, man naae m tuuma ban ka Zugsob Yesu tisi m ye m mool Wina'am popielim labasuŋ la.

²⁵ "M mi' ye baa ya yinni ku lem nye m ya'ase, yanam bane ka m mool Wina'am na'am yela ya sa'an la.

²⁶ Dinzug ka m yeti ya zinkaŋa ye ya yinni ya'a bodig m ba'a lem kae' o ni la. ²⁷ Mam mooli tisi ya Wina'am yela wusa ka pu sua' si'ela. ²⁸ Gu'usimi ya meŋ ka gur nimbane wusa ka Wina'am Siig Suŋ la gu'uli ya la. Guri Wina'am nidib ban ka o da' ne o Biig la ziim la. ²⁹ M mi' ye m ya'a basi ya, nimbe'ednam na kenn ya sa'an na n gban'e ya wuu zaŋkua'ar yiti gban'ad konbid si'em la.

³⁰ Ka saŋa na kena ka ninsieba ya soogin na ma' dama'am pi'e yadda niŋidib la keŋ ba sa'an. ³¹ Dinzug gu'usimi ya meŋ ka tenr ye yuma atan' nwa ka m sa'ane ya nintaŋ ne yu'uŋ wusa ne ninto'om ka pu base.

³² "Ka nannanna m zaŋi ya niŋ Wina'am nu'usin ne o popielim pian'ad la yela line na paas ya yadda niŋir ka ke ka ya la'as ne Wina'am ninsoma n di'e yelsum. ³³ M daa pu mor ya'amleog ne so' anzurifa bee salima bee fuude. ³⁴ M tum ne m meŋ nu'us n diisidi m meŋ ne m dolim taas la. ³⁵ M pa'ali ya si'el mekama wusa ni ye, asee ka ya suŋ tadimnam ne ba tuuma poogin wenne man daa niŋ si'em la, ka tenr pian'ad lin ka ti Zugsob Yesu daa yel la ye, 'Sumalisim bedego bene one tisid n gat one di'ed.' "

³⁶ Ka Paul n pian' naae la ka igin tenjin ne ba wusa pu'us. ³⁷ Ka ba wusa kaasi bibug Paul ka kees o. ³⁸ Ba sunya daa sa'am hale on yel ye, ba ku lem nye o la. Ka ba biel o keŋ aaruŋin la.

Paul n keŋ Jerusalem la yela

21 Ka ti keesi ba ka kpen' aaruŋ n kpa'a titu'aa keŋ paae Kos tenjin. Ka beog nie ka ti paae Rodes tenjin, ka naami anina keŋ Patara tenjin. ² Ka anina ka ti nye aaruŋ ka li wa'ae Fonisia tenjin. Ka ti kpen' keŋ. ³ Ka ti paae zin'isi'a na ka gosi nye Saipuros tej tuon sa ka bas tej la dagobug ka luak gaad Siriya so'olim n sig Taya tenjin, zin'ikan ka ba ye ba sigis aaruŋ la la'ad la. ⁴ Ka ti ie nye yadda niŋidib anina ka zin'in ne ba daba ayopoi. Ka ba yel Paul ne Siig Suŋ la paŋ ye o da keŋ Jerusalem. ⁵ Ka ti dabisiri daa paae la ka ti keesi ba ka wa'ae. Ka ban ne ba po'ab ne ba biis wusa bieli ti yi tej la kpukpeŋ. Ka ti wusa igin tenjin ateuk noorin n pu'us Wina'am ka kees taaba. ⁶ Ka tinam kpen' aaruŋin. Ka ban me lebidi kun.

⁷ Ka ti yi Taya tenjin n keŋ Tolemias tenjin n pu'us yadda niŋidib bane be anina, ka gbenn ba sa'an daar yinni. ⁸ Ka beog nie ka ti yi anina keŋ Sizerea tenjin n kpen' Filip yin n zin'ini anina. O daa ane one moon Wina'am labaar, ka a kpeenmnam ayopoi la ni yinni, ban ka ba

daa garɗ Jerusalem ni ye ba tot diib la. ⁹ O daa mor po'ayuos anaasi ka ba a yiwies ka me a Wina'am nodi'esidib.

¹⁰ Ka tiname daa be anina dabisa bi'ela la ka Wina'am nodi'es on yu'ur buon Agabus, yi Juuda paae na ¹¹ ka kenn ti sa'an na n fue Paul sialoodiɗ n lo o meɗ noba ne o nu'us ka yel ye, awana ka Wina'am Siig Surɗ la yel, ye, "Sialoodiɗ kanja nwa daan, Jew dim na lo o awana Jerusalem tenjin n nok o niɗ bane ka' Jew dim la nu'usin."

¹² Ka tiname wum ne'e la ka tinam ne nimbane be anina la belim Paul ye o da keɗ Jerusalem. ¹³ Amaa ka o lebis ye, "Bo ka ya kaasid n sa'amidi m sunfo? M pu ti'eb ye ba lo m Jerusalem ni ma'anee, amaa m la'am na kpi ti Zugsob Yesu yu'ur zug." ¹⁴ Ka ti pu nyarɗ o ka o siaki tisi tii. Ka ti bas o ka yel ye, "Zugsob boodim niɗim."

¹⁵ Ka ti daa be anina dabisa bi'ela ka nyaan ti'eb keɗ Jerusalem. ¹⁶ Ka Sizerea teɗ nya'andolib sieba bieli ti more ti keɗ Mason yin, zin'ikan ka ti na zin'in. Mason daa ane Saipuros nid one daa a nya'andol pin'ilugin sa.

Paul n kaae Jemes la yela

¹⁷ Ka ti paae Jerusalem na ka yadda niɗidib di'e ti ne sumalisim. ¹⁸ Ka beog nie ka Paul doli ti keɗ Jemes sa'an. Ka yadda niɗidib kpeenmnam wusa be. ¹⁹ Ka Paul pu'usi ba ka tu'asi ba Wina'am n maal si'el wusa bane ka' Jew dim ni o tuuma poogin.

²⁰ Ka ban wum la ka du'os Wina'am yu'ur su'uɗa ka yel Paul ye, "Ti ba'abiiga, gosim lin a si'em. Jew dim tusa bedego niɗ Yesu yadda, ka mor wada kan ka Wina'am tis Moses la su'uɗa. ²¹ Ti wum ye fu pa'al Jew dim wusa bane zin'in bane ka' Jew dim teensin ye ba basim Moses wada, ka da kpen'es ba biis banjo bee dol Jew dim malimaa. ²² Ba sid na wum ye fu kena. Bo ka ti na niɗe? ²³ Niɗim tinam na yel uf si'em la. Nidib anaasi be ti sa'an kpela n po ye ba na maal si'el n tis Wina'am. ²⁴ Doli ba la'ase pies fu meɗ ba malun la zug, ka yoo ba sama, ka ba nyarɗe pun ba zuobid. Ne'era na ke ka so' wusa ban ye lin ka ba pian' fu yela wusa ka' sidaa, ka fu dol Moses wada la. ²⁵ Amaa bane ka' Jew dim ka niɗ yadda la, tinam daa sob gbaun n yeli ba ye, 'Ba da di ba'ar diib ne ni'im kane mor ziim. Ka da onb bunkonbug kane ka ba sianki kuu. Ka dap ne po'ab da sa'am taabaa.' "

²⁶ Ka beog nie ka Paul nok nidib la ka ba pie ba malun dian'ad ka keɗ Wina'am pu'usum yin n kpen' zi'el dabis kan ka ba na pie naae ka ba so' wusa maali o maan n tis Wina'am.

Ba n gban'e Paul Wina'am pu'usum yin la yela.

²⁷ Ka li kpelim bi'ela ka daba ayopoi la naae ka Jew dim bane yi Asia so'olim na nye Paul Wina'am pu'usum yin, ka ba ke ka nidib la sunya pelig ne Paul ka gban' o, ²⁸ ka tans ye, "Israel dima, surjimi ti. Dau kanja nwa giligid teens wusa n pa'an nidib ye ba da dol Israel dim ne Moses wada ne Wina'am pu'usum yir malun laa. Hale o mor bane ka' Jew dim la n kpen' Wina'am pu'usum yin la na n miligi li." ²⁹ Ban daa nye Trofimus one yi Efesus na n dol Paul tenjin la zug, ka ten'es ye o dol o ne kpen' Wina'am pu'usum yin.

³⁰ Ka teɗ la daa dam ka nidib wusa zo la'as taaba gban'e Paul n teeg o yiis pu'usum yin la. Ka yo za'anoya to'oto. ³¹ Ka ba bood ye ba ku Paul. Ka labaar paae Room sogia kpeenm sa'an na ye Jerusalem teɗ dim wusa dam ne. ³² Ka o due to'oto dol sogianam ne ba kpeenmnam ka ba zo keɗ nidibin la. Ka ban nye sogia kpeenm ne sogianam la ka bas Paul bu'ub.

³³ Ka sogia kpeenm la keɗ gban'e Paul ka tis sogianam noor ye ba loom o ne bana ayi. Ka bu'os on a so' ne on niɗ si'el. ³⁴ Ka sieba nidibin la lebis n tansid kon'ob kon'ob ka tukpeedug zu'e. Ka o ku nyarɗe wum line maale, ka tis sogianam noor ye ba nokim o du n kpen' ba yitita'arin la. ³⁵ Ka ba mor o paae bane dut si'el kpen'ed doogin la ka sogianam la ze o, nidib bugusum la zug. ³⁶ Ka ba wusa kenna n tansid ye, "Kuumi ne o."

Paul n tu'a ye o yiis o meɗ la yela

³⁷ Ka ban ye ba kpen'es Paul sogianam yin la, ka o yel sogia kpeenm la ye, "M mor si'el ye m yel."

Ka kpeenm la bu'os o ye, "Fu wum Greek dim pian'ade? ³⁸ Ala fu ka' Egipiti nid one daa zigid ye o kad gomana ka daa dol niɗkuudib tusa anaasi n keɗ moogin laa?"

³⁹ Ka Paul lebis ye, "M ane Jew nid n yi Tarsus tenjin Silisia tengbaunin na. M ane tenjita'ar nid. M sos uf ye fu ke ka m pian' tis nidib la."

⁴⁰ Ka kpeenm la bas o noor. Ka Paul zi'e bane dut si'el kpen'ed doogin la zug, ka uk o nu'ug. Ka nidib la sin. Ka o pian' tisi ba ne Hibiru pian'ad ye:

22 "M saamnam ne m zuanama, kelisimi ka m yiisi m meɗi ya tuon." ² Ban wum ka o pian'ade tisidi ba ne Hibiru pian'ad la ka ba sin baanlim, ka o ye, ³ "Mam ane Jew nid ka ba du'a m Tarsus line be Silisia tengbaunin. Amaa ba ugus man ne teɗ kanja. Ka Gamaliel zamisi m ka m za'anji ti yaanam wada la su'uɗa. M ti'a Wina'am su'uɗa wenne yanam niɗid si'em zina nwa. ⁴ M da namis bane dol suekanja hale ye ba kpi, ka gban'e dap ne po'ab n kpen'esi ba sarega ni. ⁵ Wina'am maalmaan kpeenm ne kpeenmnam wusa na nyarɗe di man kaset ye m pian'ad sida. M da

di'e gbana ba sa'an n tis Jew dim bane be Damaskus, ka wa'ae anina ye m gban'e suekaŋa nya'andolib bane be anina n ba' ba ne bana n more ba leb Jerusalem na n namisi ba."

Paul n tu'as o tiaker la yela

(Tuuma 9.1-19; 26.12-18)

⁶ "Man da wa'ae ka tua'e Damaskus na nintarj sisoos la, ka neesimtita'ar yi saazug na nie nyain n gilig m.

⁷ Ka m lu tenjin ka wum ka kukor buol m ye, 'Saul, Saul, bo ka fu namisidi ma?'

⁸ "Ka m lebis ye, 'Naa, fu a ano'one?'

"Ka o lebis ye, 'M ane Yesu, one a Nazaret nid, on ka fu namisid la.' ⁹ Ka nimbane daa be m sa'an la nye neesim la, amaa ka pu gban'e kukor kane pian'ad la gbine.

¹⁰ "Ka m bu'os ye, 'Zugsoba, m na niŋ wala?'

"Ka Zugsob la yel m ye, 'Duom, n keŋ kpen' Damaskus. Ka anina ba na yel uf lin wusa ka Wina'am zi'el tis uf ye fu niŋ.' ¹¹ Ka m pu nyeta, neesim la zug. Ka bane dol m la ve' m. Ka ti keŋ kpen' Damaskus.

¹² "Dau daa be anina, ka o yu'ur buon Ananias, ka siaki ti wada la. Ka Jew dim bane be Damaskus wusa pian'ade o yela su'uŋa. ¹³ Ka o kenn m sa'an na zi'eni kpi'en m, ka yel ye, 'M ba'abiig Saul, lakim.' Ka m nini lak sarŋkan la yim ka m nyet.

¹⁴ "Ka o yeli m ye, 'Wina'am one ka ti yaanam da pu'usid la garj uf ye fu barj o boodim ka nye one a popielim sob, ka wum ka o pian' ne o meŋ kukor. ¹⁵ Fu na yel nidib wusa fun nye ka wum si'el la. ¹⁶ Fu gur bo? Duom ka di'e ku'om suub, ka buol Yesu yu'ur ka o pie fu tuumbe'ed bas, fu ku'om suub di'er nwa yela.'

¹⁷⁻¹⁸ "M da leb Jerusalem ka daa pu'usid Wina'am pu'usum yin. Ka Zugsob la nie o meŋji m sa'an na wenne zaansurj ne, yel m ye, 'Niŋim to'oto ka yi Jerusalem; ka nidib bane be kpela nwa ku siak fun na yeli ba m yela si'em laa.'

¹⁹ "Ka m lebis ye, 'M Zugsoba, nimbama mi' su'uŋa ye m daa keŋ la'asug doodin wusa n gban'ad bane niŋ uf yadda la, n bu'u ba ka kpen'esi ba sarega ni. ²⁰ Ka sarŋkan ka ba daa ku Sitivin one tu'as nidib fu yela la, m daa be anina n ten'esid ye ba niŋ su'um, ka gur bane ku o la fuud.'

²¹ "Ka Zugsob yel m ye, 'Kem, ka m na tum uf bane ka' Jew dim n be lalle sa la sa'an.'"

Nidib n bood ye ba ku Paul la yela

²² Ka nidib la kelis Paul hale ka o pian' ne'eŋa. Ka ba pin'il tansid ye, "Kuumi no ka o pu nar ye o be dunia nii."

²³ Ka ba tansid ka more ba fuudi yuulum agola ka gben'esid titan n yaarid agol. ²⁴ Ka sogia kpeenm tis sogianam noor ye ba nokim Paul n kpen'es o ba yin,

ka yeli ba ye ba fi'ebim o ka bu'os barj lin yela ka ba tansid o yela la. ²⁵ Amaa ban lo o ye ba fi'eb o la, ka o bu'os sogia kpeenm one zi'e anina la ye, "Suer be ya wada ni ye ya fi'eb Room tenj nid, ka ba nam pu kad o saria?"

²⁶ Ka sogia kpeenm la n wum ala la, ka o keŋ one so'e ba wusa la sa'an n bu'os o ye, "Fu ye fu maal bo? Dau nwa ane Room tenj nid."

²⁷ Ka sogianam la kpeenm keŋ Paul sa'an n bu'os o ye, "Fu ane Room tenj nida?"

Ka o lebis ye, "Eenn."

²⁸ Ka sogia kpeenm la yel ye, "M meŋ yo ligidi be-dego ka lieb Room tenj nid."

Ka Paul ye, "Ba du'a man ne Room nid."

²⁹ Ka bane pa'a ye ba fi'eb o la leb nya'aŋ to'oto. Ka sogianam kpeenm la zo dabiem, on barj ye Paul ane Room tenj nid ka o lo o la zug.

Paul n zi'e Jew dim kpeenmnam tuon la yela

³⁰ Ka beog nie ka o bood ye o barj li sida lin zug ka Jew dim zi'e o yela, ka o yidig Paul, ka tis noor ye Wina'am maalmaan kpeenmnam ne kpeenmnam wusa la'asem. Ka ba la'as. Ka o mor o keŋ zi'el ba tuon.

23 Ka Paul gosid kpeenmnam la kii ka yel ye, "M zuanama, man poten'er a nyain Wina'am sa'an m biilimin sa paae zina." ² Ka maalmaan kpeenm Ananias tis noor ye bane zi'e kpi'e Paul la n nwe'em o noor. ³ Ka Paul yel o ye, "Wina'am na nwe' uf. Fu wenne zaŋguom kudug kane ka ba taae. Ka yiŋ venl, ka poogin ka'a su'um. Fu zin'i kad man saria, wada la yela, amaa fu sa'am wada la, fun tis noor ye ba nwe' man la."

⁴ Ka bane zi'e kpi'e Paul la yel o ye, "Fu tu'udne Wina'am maalmaan kpeenm."

⁵ Ka o lebis ye, "M ba'abiise, m zi' ye o a Wina'am maalmaan kpeenm. Bozugo Wina'am gbaunjin li sob ye, 'Da pian' pian'abe'ed n tis kpeenm kane guri fu bu-udi.'"

⁶ Ka Paul n barj ye sieba a Sadiusii dim, ka sieba a Farisee dim la, ka yel kpeenmnam la'asugin la ye, "M ba'abiise, mam ne m yaanam ane Farisee dim. Man mor ti'ir ye bane kpi la na lem vu'ug la zug ka m be yela nwa ni la." ⁷ On yel ne'eŋa la ka Farisee dim ne Sadiusii dim pin'il nwa'asid ne taaba, ka nidib la welig. ⁸ Sadiusii dim la pu siak ku'um vu'ugir ne maleknam ne siis yelaa, amaa Farisee dim siaki li wusa.

⁹ Ka tukpeedug due Paul yela. Ka gbaunji'idib sieba bane a Farisee dim due nwa'as ne paŋ ye, "Ti pu nye dau kaŋa nwa tuumbe'ede. Daasi'ere li ane siig bee malek n pian' tis o." ¹⁰ Ka nongban nwa'ar la kena galis. Ka sogia kpeenm la zo dabiem ye ba na aans

Paul zora zora, ka tis sogianam noor ye ba kem n faaenn o nidib la sa'an n mor o kpen' sogianam yin.

¹¹ Ka yu'unj kan ka Zugsob la kenn Paul sa'an na yel o ye, "Kpe'enjimi fu sunf; ka li nar ka fu tu'as m yela Room tenjin, wuu fun tu'as m yela Jerusalem ni kpela si'em la."

Paul gban'ar la yela

¹² Ka beog nie ka Jew dim sieba la'as taaba n po noor ye ba ku di diib bee nu ku'om asee ban na ti ku Paul.

¹³ Bane daa la'as n gban'e ne'enja la daa gaad nidib piisnaasi. ¹⁴ Ka ba keŋ maalmaan kpeenmnam ne kpeenmnam sa'an yel ye, "Ti la'ase po noor ye ti ku di si'ela asee tinam na ti ku Paul. ¹⁵ Dinzug fun ne kpeenmnam la'asem ka tum sogia kpeenm la sa'an ye o mor Paul n kenn ya sa'an na, ka niŋ wenne ya bood ye ya wum o yela su'uŋa; ka tinam ti'eb ye ti ku o hale ka o nam pu paae naa."

¹⁶ Ka Paul taunn biig baŋ ban gban'e si'em ka keŋ sogianam yin la n yel Paul.

¹⁷ Ka Paul buol sogia kpeenmnam la yinni yel o ye, "Dasaŋ kaŋa mor si'el ye o yeli ya kpeenm la. Dinzug dol o keŋ." ¹⁸ Ka sogia kpeenm la mor biig la keŋi ba kpeenm la sa'an n yel ye, "Paul, one a sarega nid la, buole m ye m mor dasaŋ kaŋa keenn fu sa'an na; ka o mor si'el ye o yel uf."

¹⁹ Ka kpeenm la gban'e o nu'ug mor o yi kpukpeŋ n bu'os o ye, "Fu mor bo ye fu yeli ma?"

²⁰ Ka o lebis ye, "Jew dim gban'eya ye beog ba na sos uf ye fu mor Paul n keenn ba kpeenmnam la'asugin la na. Ka niŋ wenne ba bood ye ba wum o yela su'uŋa.

²¹ Amaa da siake; ka ba nidib gaad piisnaasi su'a gur Paul. Ba wusa po noor ye ba ku di diib bee nu ku'om, asee ban na ti ku Paul. Ba ti'eb ne gur fun na lebis si'em."

²² Ka kpeenm la yel dasaŋ la ye, "Da yel so' ye fu yele m si'ela." Ka o ke ka o keŋ.

Sogia kpeenm n zaŋ Paul n tis gomena Felik la yela

²³ Ka o buol o sogia kpeenmnama ayi n yeli ba ye, "La'asem sogianam kobus yi, ne wedban'adib piisyo poi ne kpantoondib kobus yi, ka ba ti'eb yu'unj kaŋa karefa awai n keŋ Sizerea. ²⁴ Ka tis Paul widi ka o ban', ka mor o baanlim keŋ gomena Felik sa'an."

²⁵ Ka o sob gbaunj n yel ye:

²⁶ Naa, gomena suŋ Felik.

Man Klaudius Lisias sob gbaunj kaŋa n tis fun. M pu'usid uf.

²⁷ Jew dim daa gban'e dau kaŋa nwa ka bood ye ba ku o. Ka mam wum ye o ane Room nid, ka keŋ ne sogianam n faaenn o, ²⁸ ka bood ye m baŋ lin yela ka ba tu'adi o yela be'ed, ka mor o keŋ ba kpeenmnam la'asugin. ²⁹ M daa nye ka o yela ane Jew dim wada nwa'a-

sug la zug, ka o pu niŋ si'el ka li nar ku'um bee ba yo o sarega nii. ³⁰ Ka ban yeli m ye Jew dim gban'e yelbe'ed o yela la, dinzug ka m tum o to'oto fu sa'an, ka tis noor ye bane zi'e o yela la kemi fu sa'an na n yiis ba noor pian'ad.

³¹ Ka sogianam la niŋ on yeli ba si'em la, ka mor Paul yu'unj kan n paae Antipatris tenjin. ³² Ka beog nie ka sogianam bane ken ne noba la leb Jerusalem na ka wedban'adib la dol Paul n keŋ. ³³ Ka ba mor o n paae Sizerea tenjin n nok gbaunj la n tis gomena ka nok Paul n tis o. ³⁴ Ka o karem gbaunj la ka bu'os on yi so'olim si'ana. On baŋ ye o yi ne Silisia so'olimin la, ³⁵ o yel o ye, "Bane more fu antu'a la ya'a paae na m na kelis fu antu'a." Ka o tis noor ye ba kpen'es o na'ab Herod yin ka ba gur o.

Jew dim n yel Paul la yela

24 Ka daba anu daar ka maalmaan kpeenm Ananias kena ne kpeenmnam sieba ne kpeenm kane mi' antu'a, ka o yu'ur buon Tertullus. Ka ba zaŋ Paul antu'a tis gomena la. ² Ka ba buol Tertullus. Ka o pin'il tu'asid Paul yela ye, "Naa, na'asuŋ Felik. Fu ya'am suŋ la tisi ti yolisim, ka tiak bunbe'ed bedego ka li a tenj la su'um. ³ Ti siak ne'enja wusa zin'is wusa ka pu'usid uf su'uŋa. ⁴ Na'aba, man pu bood ye m saans uf la, dinzug ka m sosid uf ye fu di suguru ka kelis m antu'a giŋ nwa, Paul yela.

⁵ "Ti nye niŋkaŋa ka o ane nimbe'ug ne one bood yela. O tugul Jew dim nidib dunia wusa, ka ba zab. O ane bane dol Nazaret nid la tuongat. ⁶ O zig ye o miligi ti Wina'am pu'usum yir. Ka ti gban'e o, ⁷ ka gban'e gban'ar ye ti kad o saria ne tinam meŋ wada. Amaa ka sogia kpeenm Lisius kena ne paŋ n faaenn o ti sa'an, ⁸ ka tis noor ye bane mor antu'a ne o la kemi fu sa'an na. Fu ya'a bu'os o, fu meŋ na wum o sa'an lin wusa ka ti pian' o yela."

⁹ Ka Jew dim me pa'as pian' o yela, ka yel ye, ne'enja wusa a sida.

Paul n tu'a yiis o meŋ Felik tuon la yela

¹⁰ Ka gomena la tis Paul suer ye o pian'am. Ka Paul yel ye, "M mi' ye fu niŋ sariakat ne so'olim kaŋa nwa ni ka yuma lal. Alazug ka m siak ye m pian' yiis m meŋ.

¹¹ Li a na'ana ka fu na nyaŋe baŋ ye li pu gaad dabisa piinayi nwa ka m daa keŋ Jerusalem ye m pu'us Wina'am. ¹² Ka Jew dim la pu nye m ka m nwa'as ne so' Wina'am pu'usum yire. Ba me pu nye m ka m tugul nidib la'asug doodin bee tenj la zin'isi'a nii. ¹³ Ba me ku nyaŋe nie bigise m line ka ba yel ye m maaliyaa.

¹⁴ Amaa m siak ne'enja ye m dolne suer kan ka ba ye li bee li gunni la, n pu'usid Wina'am on ka ti yaanam da pu'usid la. M siak lin wusa n sob Moses wada gbaunjin ne Wina'am nodi'esidib gbana ni. ¹⁵ M mor ti'ir

Wina'am ni wenne ban mor ti'ir si'em, ye nidib wusa, bane a su'um ne bane ka' su'um na vu'ug kumin la. ¹⁶ Dinzug ka m kpe'enjidi m meŋ saŋa wusa ye m poten'er nie Wina'am sa'an ne nidibin.

¹⁷ "M daa yi Jerusalem ka yuma lal ka m mor ligidi leb ye m tis m meŋ nidib bane a tadimnam ka maal maana n tis Wina'am. ¹⁸ M daa niŋid ne'erja ka ba nye m Wina'am pu'usum yin. Ka m naae pier malurj. Ka ni-dib bedego daa ka'a anina ka daaurj me daa kae'.

¹⁹ Amaa Jew dim sieba bane yi Asia so'olim daa be. Ba ya'a moren yela ne man, ba meŋ naani moren m antu'a keen fu sa'an. ²⁰ Nimbama ya'a nye m tuumbe'ed si'a saŋkan ka kpeenmnam la kat man saria la, ba yelim li nannanna. ²¹ Asee yel yinni ma'aa yela ka m tans ba sa'an, line a ku'um vu'ugir yela, ka m zi'e ya tuon ka ya kat man saria la."

²² Ka Felik n mi' labasurj la suer su'uŋa la, o bas pian'ad la, ka yeli ba ye, "Sogia kpeenm Lisius ya'a paae na, m na gban'e ya pian'ad la." ²³ Ka tis sogia kpeenm one gur Paul la noor ye o gosim o, amaa ka tis o yolisim bi'ela, ka ke ka o zuanam tis o, on bood si'el.

Paul n zi'e Felik ne Drusilla tuon la yela

²⁴ Ka dabisa yuug bi'ela ka Felik ne o po'a Drusilla one a Jew nid kena. Ka o buol Paul ka ke ka o pian' Yesu Kiristo yadda niŋir yela. ²⁵ Ka Paul n pian'ad popielim ne meŋ luakir ne sariakadib line ken na yela la, ka dabiem gban'e Felik, ka o yel Paul ye, "Kem, ka m ya'a ti nye saŋa m na buol uf." ²⁶ Ka lee mor ti'ir ye Paul na tis o ligidi dinzug ka tuom bi'ela ka o buol o, tuom bi'ela ka o buol o n sonsid ne o.

²⁷ Ka yuma ayi gaad ka Porsius Festus yu'un di'e Felik zin'ig. Ka Felik bood ye o maal line na malis Jew dim la zug, o ke ka Paul kpelim be sarega ni.

Paul n sos ye o keŋ Room na'atita'ar koto ni la yela

25 Ka Festus paae teŋ kane ka o so'e la ni ka zin'i anina daba atan', ka naam Sizerea teŋin n keŋ Jerusalem. ² Anina ka maalmaan kpeenmnam ne Jew dim tuongatib mor Paul na tis Festus, ³ ka sos o ye o sunji ba yiis Paul lebis Jerusalem, ka ba gban'e ye ba su'a n ku o sueren. ⁴ Ka Festus lebis ye, "Paul be sarega ni Sizerea teŋin. Mam meŋ na leb anina daba ayi nwa. ⁵ O ya'a tum tuumbe'ed si'a, yanam kel ka ya tuongatib n dol m keŋ Sizerea ka ba pian' o pian'ad."

⁶ Ka Festus zin'i ne ba ka li pu gaad dabisa piigaa, ka naan keŋ Sizerea teŋin. Ka beog nie ka o kpen' koto ni n zin'in, ka tis noor ye ba mor Paul na. ⁷ Ka Paul n kpen' na la ka Jew dim bane yi Jerusalem du'e zi'en gilig o, ka pian'a ye o tum taal bedego, taal bane ka ba ku nyanje nie li gbin nyain ne.

⁸ Ka Paul tu'a ye o yiis o meŋ ka yel ye, "M pu niŋ si'el ka li a be'ed Jew dim wada ni bee Wina'am pu'usum yir bee Room na'atita'ar sa'ane."

⁹ Ka Festus n bood ye o niŋ line na malis Jew dim la zug, o bu'os Paul ye, "Fu siak ye fu na keŋ Jerusalem ka m kad uf saria ne antu'a bama yelaa?"

¹⁰ Amaa ka Paul lebis yel ye, "M be ne Room na'atita'ar meŋ koto ni; ka anina nar ne ban na kadi man saria. Fu meŋ mi' su'uŋa ye m pu tum be'ed n tis Jew dima. ¹¹ Ka m ya'a sa'amin wada ka niŋin si'el line ka m narin ne ku'um, m naani ku zan'asinee. Amaa m antu'a lin ka ba mor la ye ba pian' la ya'a ka'a sidaa, so' ku nyanje noki m n tisi baa. M bood ye ba kadi m saria Room na'atita'ar koto ni."

¹² Ka Festus ne o sunjidib pian'a gban'e, ka o lebis Paul ye, "Fu yel ye, fu bood ye ba kad uf saria Room na'atita'ar koto ni. Dinzugo na'atita'ar la sa'an ka fu na keŋ."

Paul n zi'e Agrippa ne Benis tuon la yela

¹³ Ka dabisa bi'ela gaad la ka na'ab Agrippa ne o taunn Benis kenn Sizerea na ye ba pu'us Festus. ¹⁴ Ka ban be anina n yuug bi'ela la, ka Festus tienn na'ab Agrippa Paul antu'a yela ye, "Dau be kpela, ka Felik bas o ka o kpelim be sarega ni. ¹⁵ Ka man keŋ Jerusalem la, ka Jew dim maalmaan kpeenmnam ne teŋ la kpeenmnam mor o antu'a kena tienn m, ka sos m ye, m koosim ye o tum tuumbe'ed.

¹⁶ "Amaa ka m lebis ba ye, li ka'a Room dim malima ye niŋkan ka ba ke ka ba gban'e o la ye ba niŋ o si'el la, asee on ne bane ke ka ba gban'e o la kpa'a taaba, ka o nye suer kan ka o na nyanje ki'is bane yel si'el zi'il o la. ¹⁷ Bane ke ka ba gban'e dau la daa kenn kpela na la, m pu ke ka li yuuge, amaa beog nie la, ka m kpen' zin'in koto ni, ka tis noor ka ba mor o kpen' na, ¹⁸ ka ten'es ye ba na yel ye o tum tuumbe'ed. Amaa bane due zi'en la ba pu nyanje yel on tum tuumbe'ed si'aa. ¹⁹ Amaa ba nwa'as taaba ne o ba pu'usum suer yela ma'aa, ne dau so' one yu'ur buon Yesu, one kpi ka Paul yel ye o vu'ugiya la yela. ²⁰ Ka m pu nyanje gban'e man na niŋ si'em ban yel bama gbin ne, ka bu'os Paul ye o bood ye o keŋ Jerusalem ka m kad o saria aninaa? ²¹ Ka Paul yel ye o bood ye o kpelim sarega ni, ka keŋ Room na'atita'ar koto ni ka o koosi o pian'ad la. Ka m naan tis noor ka ba mor o keŋ na'atita'ar la sa'an."

²² Ka na'ab Agrippa yel Festus ye, "M bood ye m meŋ wum dau kaŋa nwa pian'ad." Ka Festus lebis ye, "Beog ya'a nie fu na wum o pian'ad."

²³ Ka beog nie ka Agrippa ne Benis kena du'osid na'am bedego, ka kpen' pian'ad doogin ne sogia kpeenmnam ne teŋ la tuongatib. Ka Festus tis noor ye ba mor Paul na, ²⁴ ka yel ye, "Naa, na'ab Agrippa, ne bane wusa la'as na. Ya nye dau kaŋa, one ka Jew dim

wusa yel o yela Jerusalem ni ne kpela, ka tansid ye o pu nar ye o kpelim voeya. ²⁵ Amaa mam pu nye on niñ si'el ka li nar ne on na kpil. Ka o meñ yel ye o bood ye ba ta'asi o pian'ad la na'atita'ar sa'an. Ka m gban'e ye m na ke ka o keñ. ²⁶ Amaa m pu mor antu'a zug o yela na sob n tis na'atita'ar laa. Alazug ka m ke ka ba mor o ya sa'an na, fun na'ab Agrippa meñ meñ, ye ya ya'a bu'os o bu'osa naae, m na nye yel si'a o ni n sob. ²⁷ Ka m ten'es ka li ka' su'um tis m ka m zañ sarega nid n tis na'atita'ar ka pu pa'al su'uñja ban gban'e o si'el yelaa."

Paul n tu'a yiis o meñ Agrippa tuon la yela

26 Ka Agrippa yel Paul ye, "Suer be ka fu yiis fu noor pian'ad." Ka Paul uk o nu'ug, ka tu'a ye o yiis o meñ, ² Ka yel ye, "Na'ab Agrippa, m ten'es ka li malis man ka m na tu'a yiis m meñ fu tuon zina nwa lin wusa ka Jew dim ke ka ba gban'e m la ni. ³ Fun sadigim mi' Jew dim malima ne ba gban'ar su'uñja la zug, m sosid uf ye fu mor suguru ka kelisi m pian'ad la.

⁴ "Jew dim wusa mi' man a si'em m biilimin sa, ka mi' m du'amin sa ye m bene m meñ tenjin ne Jerusalem. ⁵ Ba banjiya ka li yuug. Ba ya'a bood, ba tun'e zi'eni di m kaset ye m ane Farisee dim nid yinni bane ti'a ba pu'usum la hale. ⁶ Nannanna m zi'e saria kadib zin'igin kpela, mam mor ti'ir ne nozi'el kan ka Wina'am da yeli zi'eli ti yaanam la zug. ⁷ Nozi'el kan ka ti buudi nidib pii na ayi bane pu'usid Wina'am nintañ ne yu'uñ la mor ti'ir ye ba na nye li. Naa, li ane ti'ir kaña zug ka Jew dim ke ka ba gban'a m. ⁸ Bo ka li toe tisi ya ye Wina'am na nyañe vu'ug ku'um?

⁹ "Mam meñ daa ten'es ye m niñ si'el wusa line na sa'am Yesu one a Nazaret nid la yu'ur. ¹⁰ Man tum ne'eña Jerusalem ni. Maalmaan kpeenmnam daa tis m pañ ka m gban'e Wina'am nidib bedego kpen'es sarega ni. Ka bane ka ba daa kadi ba saria ye ba nar ne ku'um la, mam meñ daa siaki ba kuub. ¹¹ Saña bedego ka m namisi ba la'asug doodin n kpe'enji fendigi ba ka ba basi ba pu'usum la. Ka m sunf daa pelig ne ba hale ka m keñ teens bane ka' Jew dim so'olim ni, ye m namisi ba.

Paul n tu'asi o tiaker la yela

(Tuuma 9.1-19; 22.6-16)

¹² "Li daa ane ne'eña zug ka m daa di'e noor maalmaan kpeenmnam sa'an n keñ Damaskus tenjin.

¹³ Naa, ka m be suer zug nintañ tisoos ka m nye neesim ka li nie gaad nintañ n yi saazug na n gilim m ne bane dol m la. ¹⁴ Ka ti wusa lu tenjin ka m wum kukor ka li yel m ne Hibiru pian'ad ye, 'Saul, Saul, bo ka fu namisid ma? Li na a toog n tis uf wenne naaf na ton' o daan balaar.'

¹⁵ "Ka m bu'os ye, 'Naa, fu a ano'one?'

"Ka Zugsob la yel m ye, 'M ane Yesu one ka fu namisid la. ¹⁶ Amaa duom zi'en ka m nie m meñ fu sa'an ka ganji uf ye fu lieb m tumtum. Fu na tu'as nidib fun nye si'el m sa'an zina ne m yela lin ka m na ti pa'al uf. ¹⁷ M na suñ uf ka fu yi Jew dim nu'usin ne bane ka' Jew dim buudi la nu'usin, bane sa'an ka m tum uf. ¹⁸ M na lake ba potenda, ka fendigi ba n yiis likin n lebisi ba neesim ni, ka fendigi ba n yiis Sutaana nu'usin n lebisi ba Wina'am sa'an. M na ke ka ba niñi m yadda ka Wina'am yiisi ba tuumbe'ed n bas, ka la'ase ba ne Wina'am nidib.'

Paul n tu'asi o tuuma la yela

¹⁹ "Na'ab Agrippa. M nye dau one yi arazana ni n nie si'el pa'al m la, ka m pu zan'as oo. ²⁰ Ka m pin'il Damaskus ne Jerusalem ne Juuda so'olim wusa ne buudi bane ka' Jew dim la sa'an n mool ye ba fendigim keñ Wina'am sa'an, ka tum line pa'al ye ba tiakeya. ²¹ Ne'eña zug ka Jew dim daa gban'a m Wina'am pu'usum yin n zig ye ba kuum. ²² Lin paae zinkaña nwa Wina'am suñi m, ala ka m zi'e kpela n tu'asid man nye si'el n tisidi ya wusa, kpi'emnam ne tadimnam. Man yel si'el wusa ane line ka Wina'am nodi'esidib ne Moses da yel ka li na niñ la. ²³ Ye, asee ka Kiristo namis ka lieb one vu'ug kumin yiiga, ka mool labasuñ n tis Jew dim ne bane ka' Jew dim buudi la."

²⁴ Ka Paul n tu'ad ye o yiis o meñ ne'eñanam ni la, ka Festus tans Paul ye, "Fu geenm ne. Fune zamis zu'e hale la yela kpen'esid uf geenmis."

²⁵ Ka Paul lebis ye, "Naa, m pu geenm. M pian'ade yelsida ne ya'am.

²⁶ "Na'ab Agrippa. M na nyañe pian'a tis uf ne sukpi'eun, fun mi' ne'eñanam wusa la zug. M ban ye fu nye ne'eñanam wusa line niñ paalo ni. Li pu niñ likin ne. ²⁷ Na'ab Agrippa, fu siak Wina'am nodi'esidib la yelaa? M mi' ye fu siakeya."

²⁸ Ka Agrippa yel Paul ye, "Fu ten'es ye fu na ke ka m kilim Kiristo nid saña bi'ela nwa?"

²⁹ Ka Paul yel ye, "Li ya'a yuug bee li pu yuuge, m pu'usid Wina'am ye fun ne bane wusa kelisidi man zina na kilim wuu man a si'em la. Amaa m pu bood ye ba loo ya ne bana wuu ban lo man si'em laa."

³⁰ Ka gomona Festus ne na'ab la ne Benis ne nidib la wusa due ³¹ yi ka yel taaba ye, "Dau kaña pu niñ si'el ka li nar ye o kpi bee ba kpen'es o sarega nii."

³² Ka Agrippa yel Festus ye, "Dau kaña nwa ya'a pu yelin ye o bood ye o keñ na'atita'ar la sa'ane, fu naani yiisin o."

Paul n keñ Room tenjin la yela

27 Ka ba gban'e ye ti kpen' aaruñ keñ tenjin kane yu'ure buon Itali la, ka nok Paul ne sarega nidib sieba n niñ sogia kpeenm yinni one yu'ure buon Julius

la nu'ugin, one a Ogestus sogianam kpeenm. ² Ka aaruj kane yi Adramitium tenjin na daa be anina ye li keŋ Asia atek gbeug tenj sieba ni. Ka ti kpen' wa'ae. Ka Aristarkus one a Masedonia nid one yi Tesalonika na la, doli ti.

³ Ka beog nie ka ti paae Sidon tenjin, ka Julius maal Paul su'uŋa bas o noor ka o keŋ o zuanam sa'an ka ba tis o diib. ⁴ Ka ti kpen' aaruj anina. Ka pebisug tu'usidi ti. Ka ti kpi'e Saipuros tenjin ka dol zin'ig kane na lusi ti lebis pebisugin la, ⁵ ka gaad atek la line kpi'e Silisia ne Pamfilia teensin n paae Mira tenjin line be Lisia so'olimin. ⁶ Anina ka sogia kpeenm la nye Alekizandria tenj aaruj ka li bood ye li keŋ Itali tenjin. Ka ti wusa kpen'. ⁷ Ka li ka'a na'ana ka ti keŋ ku'omin la bi'el bi'el dabisa bi'ela n paae Nidus tenjin na. Ka pebisug pu ke ka ti nyaŋe keŋ tuone, ka luaki keŋ kpi'e Salmone tenj kane be Krete so'olimin. Ka Krete tenj lusi ti lebis pebisugin. ⁸ Ka ti kene kpi'e atek gbeug. Ka li mu'e ka ti paae zin'i kane buon "Zin'isun kan ka Aaruj Zi'e la." Ka li kpi'e Lasea tenjin.

⁹ Ka dabisa yuug ka li lieb yeli tisi ti ne tinam na keŋ ku'omin la n tugis, noor loob dabisir n gaad la zug. Ka Paul sa'ali ba ye ¹⁰ "M banjeya ka ti ku'omin ken la na niŋ yel be'ed tisi ti. La'ad la bedego na sa'am, la'am ne aaruj la meŋ ne nidib nyovuya." ¹¹ Amaa ka sogia kpeenm la kelis aaruj la sob pian'ad, ka pu kelis Paul n yel si'el laa. ¹² Ka pebisug sanja ka zin'ig la ka'a su'uŋa ka aaruj na zi'en. Lin zug ka nidib la sieba bedego yel ye, li a su'um ka ti keŋ, ka li ya'a a si'em ti na paae Foenik tenjin n zin'in tenkan ni, tenj kane be Krete so'olim n gosid tuon la.

Sisi'etita'ar n da'ad atekun la na yela

¹³ Ka pebisug yi dagobug na da'ad. Ka ba ten'es ye ba nye ba meŋ ka teeg aaruj la kunt line kpen' tenjin la n fue ne nwiig. Ka ti kene n kpi'e atek gbeug Krete tenjin. ¹⁴ Ka li pu yuuge ka sisi'etita'ar yi Krete tenjin line buon nya'an sisi'em ¹⁵ n kena da'ae aaruj la bedego. Ka ba ku nyaŋe ke ka aaruj la kpa' sisi'em la ka bas li morem ka ke ka sisi'em la n mor aaruj la ken. ¹⁶ Ka ti paae tenj bil zin'ig kan ka ku'om gilil ka li buon Kauda. Ka tenj la lusi ti sisi'emin. Ka ti kpe'enji ti meŋ ka gban'e aaruj bil la su'uŋa ¹⁷ n du'os aaruj tita'ar zugin. Ka ba nok nwiis n lo kiŋkiŋ n vilig aaruj tita'ar la n tisi li paŋ, ka zo dabiem ye ti na paae zin'ig kan ka titanbi'isug be ka li buon Sirtis ka ku'om pu zulum la. Lin zug ka ba sigis aaruj la futita'ar ka ke ka sisi'em la zeedi li ken. ¹⁸ Ka beog nie ka sisi'em la kpelim da'ad. Ka ba pin'ili yiisid la'ad bane be aarujin la n basid ku'omin. ¹⁹ Ka beog lem nie ka ba meŋ yiis aaruj la meŋ la'ad la n bas ku'omin. ²⁰ Dabisa bedego ka sangbana ligil winig ne nwadibibis, ka sisi'em kpelim da'ad ne paŋ. Ka ti pu lem mor poten'er ne vum.

²¹ Ka nidib la yuug ka pu di diibo. Ka Paul zi'eni ba soogin n yel ye, "Ya ya'a da siakini m noor ka da duon Krete tenjine, ti naani yiin yelbama nwa wusa ni.

²² Amaa m sosidi ya ye ya kpe'enji ya sunya. Ka hale baa yinni ku kpii ti soogine. Asee aaruj la ma'aa na sa'am. ²³ Yu'uŋ ka Wina'am malek sa zi'e m sa'an, ye Wina'am one so'e man ka m pu'usid o la, ²⁴ yel m ye, 'Paul, da zo dabiem. Sida fu na zi'en na'atita'ar Kaisa la tuon, fu saria kadib yela. Ka Wina'am na tis uf bane dol uf la wusa vum.' ²⁵ Dinzugo, kpe'enjimi ya sunya; ka man niŋ Wina'am yadda ye li sid na niŋ wuu malek la yel m si'em la. ²⁶ Amaa sisi'em na da'ae ti keŋ zin'ig kan ka ku'om gilil la n fir."

²⁷ Li daa ane dabisa pii na anaasi yu'uŋ ka sisi'em da'adi ti atekun ken. Ka atek la yu'ur buon Adria. Ka yu'uŋ sisoos ka nidib bane tum aaruj la tuuma ten'es ye ti tu'ae tenj ²⁸ ka nok line makid ne li kal wusa n mak ku'om la nye ka ku'om la zulun a maka kobuga ne piisi. Ka li niŋ bi'ela ka ba lem maki gos, ka li a piiswai. ²⁹ Ka ba zo dabiem ye aaruj la na tu'os tampiins, ka sigis aaruj la kunt line kpen' tenjin la anaasi ne nwiis aaruj la nya'an ka pu'us ye beog nie. ³⁰ Ka nidib bane tum aaruj la tuuma la ma' ye ba sigis kunt ku'omin aaruj la tuon, ka sigis aaruj bil la ku'omin kpe'enjid ye ba yi aarujin la. ³¹ Ka Paul yel sogia kpeenm ne sogianam la ye, "Nimbama nwa ya'a pu zin'in aarujin la, ti wusa ku nyaŋe tilige." ³² Ka sogianam la kensig nwiis bane lo aaruj bil la ka kee li ka li keŋ.

³³ Ka beog bood nier, ka Paul belimi ba wusa ye ba dim diib ka yel ye, "Zina dabisa piina anaasi nwa ka ya bi'esid ku'um ne vum ka pu di si'ela. ³⁴ Dinzugo m belimi ya ne ye ya di diib ka nye paŋ; ka ya zuobug baa yinni ku bodige." ³⁵ On yel ne'eŋa naae la, ka nok bodobodo n pu'us Wina'am bareka ba wusa tuon ka ko'og bodobodo la n di. ³⁶ Ka ba wusa kpe'enji ba meŋ sunya n di diib la ba meŋ. ³⁷ (Ti wusa daa ane nidib kobus yi ne piisyopoi ne ayuobu aaruj la poogin.) ³⁸ Ban dii siak la ka nok line kpelim la lob ku'omin, ye aaruj la fak.

Aaruj sa'uŋ la yela

³⁹ Ka beog nie ka bane tum aaruj la tuuma pu banj tenj laa. Amaa ka ba nye zin'ig kane a kukun ka gban'e ye ba ya'a nyaŋ, ba na ke ka aaruj la kpa' anina. ⁴⁰ Ka ba lodig aaruj la kunt n bas atekun ka lodig daad bane ket ka aaruj la keŋ ban bood zin'isi'a la, ka du'os fuug line be aaruj la tuon ye pebisug da'ae aaruj la n keŋ tuon. ⁴¹ Ka aaruj la tu'os titanbi'isduur. Ka li tuon fir n gu'uŋ ken. Ka ku'opila nwe'edi li nya'an, ka li sa'am.

⁴² Ka sogianam la gban'e ye ba ku sarega nidib la wusa ka so' da nyaŋe sua' lub ku'om du gbeugo. ⁴³ Amaa ka sogia kpeenm la bood ye o yiis Paul kumin

ka zan'as, ka tis noor ye bane mi' lub la iankim yi aaruᅇn la yiiga n lubu du gbeug, ⁴⁴ ka bane kpelim la n doli gban'e daad ne aaruᅇn la dakoolima n lubu du. Ala ka ti wusa daa tiligi du gbeug.

Paul n be Malta tenjin la yela

28 Ne'eᅇa nya'aᅇn ka ti baᅇn ye tenj la yu'uri daa buon Malta. ² Ka tenj la nidib maali ti zuod bedego. Ka saa pin'ili niid ka waad be ka ba nyu'e bugum n di'e ti ka ti uosid. ³ Ka Paul la'as dabobir n niᅇid bugumin. Ka tuulug wum waaf. Ka o yi na ga' Paul nu'ug. ⁴ Ka tenj la nidib nye waaf la ga' o nu'ug la ka yel ba taaba ye, "Bi'esug kae', oᅇa ane niᅇkuud. Yelsida ku ke ka o vu'ugi, hale baa ne on nyaᅇn ye ku'omin la na." ⁵ Amaa ka Paul misig o nu'ug ka waaf la lu bugumin ka pu niᅇ o si'ela. ⁶ Ka nidib la gu'us ye ba na nye ka o ningbina mot bee o na kpelim lu tenjin n kpi. Amaa lin yuug ka ba pu nye ka si'el niᅇ o la ka ba tiake ba potenda ye o ane ba'ar.

⁷ Ka zin'ig kan ka ba be la ka poog kpi'e anina yamin n a tenj la na'ab poog. Ka na'ab la yu'ur buon Publius. Ka o di'e ti ne sumalisim. Ka ti be o yin a o saan daba atan'. ⁸ Ka o saam ben'ed n digi ka o niᅇ tul ka o saand. Ka Paul kpen' o doogin n pu'us Wina'am ka pa'al o nu'us o ni ka o nye laafe. ⁹ Ne'eᅇa niᅇ la ka tenj la nidib bane a ban'adnam wusa kena. Ka Paul sos Wina'am ka ba nye laafe. ¹⁰ Ka ba tisi ti piini bedego.

Paul n naam Malta paae Room tenjin la yela

¹¹ Ka nwadisa atan' nya'aᅇn ka ti wa'ae ka kpen' Alekizandria tenj aaruᅇn line daa be Malta tenjin sisi'eti-ta'ar saᅇa, ka aaruᅇn la yu'ur buon "Lieba." Ka ba niᅇ aaruᅇn la poogin tiname bood si'el la. ¹² Ka ti keᅇn paae Sirakuse tenjin ka zin'ini anina daba atan', ¹³ ka naami anina n keᅇn paae Regium tenjin na. Ka beog nie ka sisi'em yi ti nya'aᅇn na n da'adi ti. Ka daba ayi daar ka ti paae Puteoli tenjin ¹⁴ n nye yadda niᅇidib sieba anina. Ka ba sosi ti ka ti zin'i ne ba daba ayopoi, ka ken Room tenjin na. ¹⁵ Ka yadda niᅇidib bane be Room tenjin la wumi ti yela la, ka yi na. Ka sieba paae zin'ig kane buon Saam Dooda Atan' tenjin na. Ka sieba paae zin'ig kane buon Appius Da'an tenjin na n tu'osi ti. Ka Paul n nyee ba la ka pu'us Wina'am ka o sunf kpe'eᅇn.

Paul n be Room tenjin la yela

¹⁶ Tiname kpen' Room tenjin na la, ka sogia kpeenm ke ka Paul zin'ini o kon' ka sogia gur o.

¹⁷ Ka daba atan' nya'aᅇn ka Paul buol Jew dim kpeenmnam bane be tenjin la n la'as ka yeli ba ye, "M zuana-ma, hale la'am ne mam daa pu niᅇ si'el be'ede ti nidib-in bee wada bane ka ti di'e ti yaanam sa'an laa, ba daa gban'e m Jerusalem ni n nok m n tis Room sogianam. ¹⁸ Ka ba bu'os m bu'osa ka bood ye ba bas m, ban daa pu nye ka m tum tuumbe'ed si'a line nar ne ku'um la zug. ¹⁹ Amaa Jew dim zan'as. Ka man pu tun'e niᅇ si'ela ka sos noor sogia kpeenm sa'an ye o tis m suer ka m keᅇn Room na'atita'ar koto ni, hale ka ka' ye m mor antu'a si'a ne m meᅇn nidiba. ²⁰ Dinzug ka m buoli ya ye m nyee ya n pian' ne ya. Nid kan yela ka Israel dim mor ti'ir la zug ka ba lo m ne bana."

²¹ Ka ba yel o ye, "Ti pu di'e gbana Juuda tenjin ka li sob fu yelaa. Jew dim bane kenn kpela na la, ba so' pu tisi ti fu labaar bee pian'a fu tuumbe'ed yelaa. ²² Amaa ti bood ye ti wum fu sa'an fun ten'es si'el pu'usum kan ka fu dol la. Ti mi' ye zin'ig wusa nidib pian'ad pu'usum la pian'abe'ed."

²³ Ka ba zi'el dabisir ne Paul. Ka li daar paae la ka nidib bedego la'as Paul zin'igin na. Ka Paul tu'asidi bigisidi ba Wina'am na'am yela, yi beogin ti ma'ae zaam. Ka o kpe'eᅇnidi nyaᅇn pa'ani ba Yesu yela Moses wada gbaunjin ne Wina'am nodi'esidib gbana ni. ²⁴ Ka o pian'ad la nyaᅇn ke ka sieba siak ka sieba pu siake. ²⁵ Ka Paul naan pian'a pian'uk yinni ye, "Wina'am Siig Sunᅇ daa mor yelsida ka yel n tisi ya yaanam Wina'am nodi'es Azaya pian'ad poogin ye,

²⁶ 'Kem buudi bama nwa sa'an n yeli ba ye,
"Ba na wum ka lem wum,
amaa ka ku baᅇn li gbin ne.
Ba na gos ka lem gos,
amaa ka ku nye si'ela."

²⁷ Buudi bama nwa, zibisug lusi ba potenda,
ka ba toba zian'as ne wum.
Ka ba lusi ba nini.
Ka ya'a ka' ala,
ba naani nyee ne ba nini,
ka wumin ne ba toba,
ka baᅇn ne ba potenda,
ka fendig m sa'an na ka m ti'ebini ba.' "

²⁸ "Dinzugo, baᅇniji ne'eᅇa ye Wina'am tum labaar line a faangir n tis bane ka' Jew dim la. Bama na kelis."

²⁹ Ka nidib la ka' noor yinni ka widig.

³⁰ Ka Paul zin'in yir kan ka o yood li yela la ni yuma ayi, ka di'esid ban wusa kene o sa'an na, ³¹ ka pa'ani ba Wina'am na'am yela ne Zugsob Yesu Kiristo yela, ka pian'ad ne sukpi'eunᅇn ka so' pu giᅇid oo.

ROOM DIM

1 Man Paul on a Yesu Kiristo tumtum, ka Wina'am buol m ye m a Yesu Kiristo Tumtum la, ka ganji m tum ye m mool o labasuŋ la, sobid ne'. ² Wina'am da denjim zi'el noor labasuŋ la yela, ka li yi o nodi'esidib sa'an, line sob Wina'am gbaunjin, ³ ka ane Wina'am Biig ti Zugsob Yesu Kiristo la yela. Ti ya'a ten'es on a ninsaal la yela, ti mi' ye o ane David yaan. ⁴ Ka ti ya'a ten'es on a Wina'am ka a su'um nyain la yela, ti nye ka Wina'am vu'ug o kumin, ka ala ka o pa'al ne paŋ ye o ane o Biig. ⁵ Wina'am tis mam o popielim piini n ke ka m aa o Tumtum ka li yi ne ti Zugsob Yesu Kiristo la ni na, ye m ke ka dunia buudi wusa niŋ o yadda ka siak o noor, ti Zugsob yu'ur zug. ⁶ Ka yanam meŋ bane ka Wina'am ganji ya ye ya aa Yesu Kiristo nidib la, me pa'asi ani.

⁷ M sobid gbaun kaŋa n tisid yanam bane wusa be Room tenjin ka Wina'am nonji ya ka ganji ya ye ya aa o meŋ nidib gullim la.

Ti Ba' Wina'am ne ti Zugsob Yesu Kiristo la na tisi ya yelsum ne sumalisim.

Paul n bood ye o tum si'em Room ni la yela

⁸ Yiiga daan m pu'us Wina'am bareka Yesu Kiristo ni, ya wusa zug, ka me pu'us o dunia wusa wum ya yadda niŋir labaar la zug, ⁹ ka yiti tiendi ya yela m pu'usugin saŋa wusa. Wina'am on ka m tum o tuuma ne m ya'am wusa n moon labasuŋ o Biig la yela la, mi' ye man yel si'el la ane sida. ¹⁰ M sos Wina'am ye o boodim na yu'un ke ka m nyaŋe kena n kaae ya nannanna.

¹¹ M ya'amleog be ya sa'an hale ka m bood ye m nyee ya, ka ke ka ya na di'e piini line yi Wina'am Siig Surj ni na la, ka ya na nye paŋ. ¹² Man yel si'el la ane ye, mam ne yanam na la'am nye sunjir. Ka yanam na sunj mam, ka mam me na sunji ya, ti yadda niŋir Wina'am poogin la.

¹³ M ba'abiise m bood ye ya paŋ ye m mo noor si'em sa, ye m kena kaae ya. Ka saŋkan la sa ne nwa, ka yel sieba vi'i m ka m pu nyaŋe. Ka m bood ye m ke ka Room dim sieba tiake ba sunya ka dol Zugsob la, wuu man niŋ bane ka' Jew dim buudi sieba la ni si'em la.

¹⁴ Mam di nidib wusa sam labasuŋ la yela, Greek dim ne bane ka' ba buudi, nimbane ka ba nini nie ne nimbane ka ba nini pu nie. ¹⁵ Dinzug ka m me bood hale ye m mool labasuŋ yela la yanam bane be Room tenjin la sa'an.

Wina'am paŋ labasuŋin la yela

¹⁶ Li ane labasuŋ la ni, ka Wina'am paŋ ke ka nimbane wusa niŋ o yadda la nyet faangir, Jew dim la yiiga la'am ne bane ka' Jew dim la. Linzug ka nyan pu mor m labasuŋ la yelaa. ¹⁷ Li pa'ani ti Wina'am niŋid si'em n ke ka ti aa popielim dim o tuon. Ka li ane ti yadda niŋir Yesu Kiristo ni gullim ke ka ti mor popielim. Li dolne lin da sob Wina'am gbaunjin ye, "One a popielim daana Wina'am tuon la na voe ne o yadda niŋir Wina'am ni."

Ninsaalibi ka' buud Wina'am tuon la yela

¹⁸ Wina'am supeen nieya, ka yit arazana ni lut nidib tuumbe'ed ne nimbane tum be'ed ka li pu dol Wina'am suere zut. Ka ba vi'id yelsida ne ba tuumbe'ed, ka li pu tumi ba nii. ¹⁹ Bun lin ka ninsaal na tun'e baŋ Wina'am yela la, nie nyain ba sa'an; ka Wina'am meŋ nie li pa'ali ba. Dinzug ka o supeen li na. ²⁰ Hale saŋkan ka Wina'am da maal dunia sa la, nidib nyet Wina'am maal si'el. Ka linzug ka ba gban'e li gbin ka baŋ Wina'am a si'em la'am ne ban pu nye o ne ba nini laa, ka baŋ ye o mor paŋ kane ka' naare, ka a Wina'am. Ka dinzug ka ba ku nyaŋe yel ye ba zi' Wina'am yelaa.

²¹ Ba pu tis o na'asi kan ka o nar ye o di'e laa, ka pu pu'us o bareka, la'am ne ban mi' ye o be laa. Ka ba ten'esug lieb zolim. Ka ba ya'am a yoog, ka ku nyaŋe gban'e si'el gbin ne. ²² Ba yel ye ba ane ya'am dim, ka lee a zon, ²³ ka pu na'asid Wina'am one mor na'am ka ku kpi laa, ka lee tiake na'asid si'elnam bane ka nidib maan, ka ba wenne ninsaalib bane na kpi la, bee niis bee bunkonbid bee si'elnam bane vuudi ba poya zut ne.

²⁴ Dinzug, Wina'am basi ba ye ba niŋ dian'ad dine ka ba ya'am bood ka diis taaba nyan ba ningbina ni.

²⁵ Ba basid Wina'am yelsida la ka pu na'asid Wina'am one maal si'el wusa laa, one nar ne zun'or saŋa line ka' naare, ka lee dol dama'ar, ka na'asid dine ka Wina'am maal la, ka maane li malun.

²⁶ Dinzug Wina'am basi ba ye ba niŋ ba ya'amleog dine mor nyan. Ka po'abi naan dig ne dap la wuu Wina'am bood ye li a si'em la. Ka ba basi li ka lee dig ne taaba. ²⁷ Ka dap la me bas po'ab la. Ka ya'amleog more ba bedego ba dap taaba yela. Ka dap niŋid si'elnam dine mor nyan ne taaba. Ka dinzug ka ba di'ed

namisug kane ka ba nar ne ba di'ed la ba meŋ ningbina ni, ban niŋid si'el la yela.

²⁸ Ka ninsaali ba zan'as ye ba mor yelsida Wina'am yela ba potenda ni la zug, Wina'am basi ba ye ba mor ya'amyooŋ ka niŋid dine ka ba pu nar ye ba niŋida. ²⁹ Ka bunbe'ed buudi wusa more ba. Ka li a bun bugusum, ne fufum ne kisug ne nennim ne ninkuud ne zaba ne dama'ar ne sutoog. Ba keend, ³⁰ ka pian'ade sa'amid ba taaba zut, ka kis Wina'am, ka a nimponan-nib, ka mor nyeesim, ka nwe'edi ba meŋ nyo'og, ka ied suepaal n na tum tuumbe'ed, ka zan'asid ba manam ne ba saamnam noya, ³¹ ka a ninyood, ka pu doli ba nozi'elugo, ka pu mor noŋir ne ba taaba sa'ane ka me pu zoti nimbaanliga. ³² Ba mi' ye Wina'am suer poogin, ninkane niŋid bunbe'ed bama nar ne ku'um, ka zan'as ka kpelim niŋid ala. Ka line a be'ed gaad ala, ane ye ba me yel ye nimbane niŋid ala ane ninsuma.

Wina'am saria kadib la yela

2 Fu ya'a kati fu taaba saria ka koosi ba be'ed, fun pun koos ne fu meŋ be'ed bozugo fun me tum ne ala. ² Ti mi' ye Wina'am ane yelsida sob ka na kad nimbama nwa tuumbe'ed saria n koos. ³ M zua, fu ya'a yel sieba bane tum tuumbe'ed bama ye ba niŋ be'ed, ka fu meŋ tum ala, fu ten'es ye fu na nyaŋe pons Wina'am n kad tuumbe'ed saria la bee? ⁴ Ka fu ne'es Wina'am n niŋ si'em n na'asi ti su'uŋa ka mor sumotir bedego ne ti la bee? Ka zi' ye Wina'am na'asi ti ye o ke ka ti tiak ka bas tuumbe'ed la bee?

⁵ Fu mor zugkpi'eunŋ ka zan'as ye fu tiake bas tuumbe'ed. Dinzugo fu paasi fu meŋ ne namisug line ka fu na ti nye daar kan ka Wina'am na kad saria ne yelsida, ka o supeen na nie paalo ni la. ⁶ Wina'am na tis so' mekama nyood wuu on tum si'em la, ⁷ ka na zaŋ nyovur line ka' naare n tis bane modig n tum tuumsuma, ka bood na'asi Wina'am sa'an ne nyovur line ka' naar la. ⁸ Ka o supeen na lu bane boodi ba meŋ, ka zan'as yelsida, ka siak tuumbe'ed la zut. ⁹ O na zaŋ namisug ne daamug n tis ninsaali bane wusa tum tuumbe'ed. Jew dim la na nyee li yiiga, ka bane ka' Jew dim la me tia'al. ¹⁰ Ka o na zaŋ na'asi ne sumalisim n tis nimbane wusa tum tuumsuma. Jew dim na nyee li yiiga men, ka bane ka' Jew dim la tia'al. ¹¹ Wina'am pu mor baragaŋ ne nidibaa.

¹² Nimbane ka' Jew dim la pu mor wada line ka Moses di'e Wina'am sa'an laa. Amaa ba tuumbe'ed la zug ka ba na kpi, la'am ne ban pu mor wada laa. Jew dim la mor Moses wada la, ka lee tum tuumbe'ed. Ka Wina'am na kadi ba saria ne wada la. ¹³ Li ka' bane wum wada la a popielim dim Wina'am tuone, ka lee ane bane niŋid wuu wada la yel si'em la. ¹⁴ Nimbane ka' Jew dim la pu mor Moses wada laa. Ka li ya'a aa ba meŋ boodim ka ba niŋid wuu wada la yel si'em la, ba

meŋ ten'esug ane wada ba sa'an, la'am ne ban pu mor Moses wada la. ¹⁵ Ba niŋir pa'al ye wada la yel si'el la be ba sunfin, ka ba poten'er line mi' su'um ne be'ed la me pa'al ye li a sida. Ka ba ten'esug yiti yeli ba daasi'er ye ba pu niŋ su'um, ka yiti lem yiisi ba. ¹⁶ Li na ane anwa. Daakan ka Wina'am na kad nidib poten'esua'ada saria, ka li yi Yesu Kiristo ni na. Ala ka labasuŋ kane ka m moon la pa'an.

Jew dim ne wada la yela

¹⁷ Ka fun kane buol fu meŋ ye Jew dim yinni la, fu yela a bo? Fun mor Moses wada la zug, ka fu ten'es ye Wina'am na di'e uf bee? Fu nwe'ed nyo'og ye fu ane Wina'am nid, ¹⁸ ka mi' Wina'am boodim. Ka wada la pa'al uf fun na gaŋ line a su'um. ¹⁹ Ka fun mor wada line ke ka fu baŋ mi'ilim ne sida wusa la zug, ka fu ten'es ye fu ane ninkane na nyaŋe zamis bane zi' Wina'am wada, ne bane be likin, ²⁰ ka ten'es ye fu na zamis bane a zon la, ne bane a biis, ka pa'ane fu taaba, ²¹ bo ka fu pu zamisi fu meŋa? Ka moon ye nidib da zuuda, ka fu meŋ lee zuuda? ²² Fun kane yel ye ba da sa'am po'ab la, fu meŋ sa'am po'ab bee? Ya pu siak ye ba maalim ba'are, amaa ya meŋ zuud ba'ar la'ad. ²³ Ka nwe'ed nyo'og ne Wina'am wada, ka me sa'ami li ka diis Wina'am nyan. ²⁴ Li dolne lin da sob Wina'am gbaunjin ye, "Yanam Jew dim zug, ka bane ka' Jew dim la pian'ad be'ed n sa'amid Wina'am yu'ur."

²⁵ Fu ya'a siak wada la, fu baŋo kpen'eb line pa'al ye fu ane Wina'am nid yinni la mor nyood. Ka fu ya'a sa'am wada la, fu baŋo kpen'eb la ane zaalim. ²⁶ Ka bane ka' Jew dim, ka pu kpen'e baŋo la, ya'a siak wada la noyelug, Wina'am na gosi ba wuu bane kpen'ed baŋo. ²⁷ Yanam Jew dim mor wada la gbaunjin, ka kpen'ed baŋo, ka lee sa'am wada la. Ka bane pu kpen'e baŋo ba ningbina ni, ka lee siak wada la, na pa'al yanam yela ye ya tum tuumbe'ed.

²⁸⁻²⁹ Li ka'ane niŋkane mor Jew dim zanbin o ningbina ni sid a Jew nida. Li ane one dol Wina'am o sunfin. Ka baŋo kpen'eb line a sida la, ka' o ningbina ni, ka lee be o sunfin. Ka Wina'am Siig Suŋ maali li. Ka li ka'ane wada la maali lii. Ninkane sid a Jew nid la, di'e zun'or Wina'am ni, ka ka' ninsaali binee.

3 M ye m bu'os bu'osa wuu ninsaali yiti niŋid si'em la ka lebis m meŋ lebis. Ka bo nyood ka Jew dim la nye n gaad bane ka' Jew dim la? Ka ba baŋo kpen'eb la nyood a bo? ² Li ane bedego. Yiiga daan, Wina'am da gu'uli ba o noor pian'ad.

³ Ka ba sieba ya'a da ka'ane yelsida dima li na ke ka Wina'am ku a yelsida sob bee? ⁴ Ayei, baa bi'elaa! Hale nidib wusa ya'a a ziri dim, Wina'am na kpelim a sida sob. Li dol ne lin da sob Wina'am gbaunjin si'em la ye, "Li nar ka Wina'am a yelsida sob. Ka on kat saria si'em la zi'enid."

⁵ Wina'am tuumsoma la ya'a nie pa'al tinam tuumbe'ede, ti na yel ye Wina'am n tekidi ti tubor la o tum tuumbe'ed bee? Ayei, baa bi'elaa! ⁶ Wina'am ya'a ka'ane sida soba, o naan ku nyanjen kadin dunia nidib saria. ⁷ Ka m ya'a ane ziri sob ka man ziri la zug ya'a ke ka Wina'am yelsida la paasid, ka tisid Wina'am zun'or, ba mor suer na kad man saria ye m ane tuumbe'ed daana? ⁸ Ka bo ka ti ku tum tuumbe'ed n ket ka bunsuma doli li? Ninsieba tu'ud man n yet ye mane yeli ala. Wina'am na koos ba yela be'ed wuu lin nare ba si'em.

So' kae' n a popiel la yela

⁹ Aa, to. Tinam bane a Jew dim la a su'um gat bane ka' Jew dim la bee? Ayei. M pun denjim pa'al ye tuumbe'ed mor pañ ne Jew dim la'am ne bane ka' Jew dim wusa. ¹⁰ Li dolne lin da sob Wina'am gbaunjin ye,

“Baa nid yinni kae' a popiel soba.

¹¹ So' kae' n banj Wina'am yelaa,
bee bood ye o mi' Wina'am.

¹² Ninsaalib wusa kedigne
ka pu dol Wina'am suere ka me bodig.

So' kae' n niñid line a su'um,
hale baa yinni mene.

¹³ Ba kukoya wenne yaug za'anoor line ka ba pu yooda.

Ba more ba zilima pian'ad ne dama'ar.

Ba noor toe wenne yabigne.

¹⁴ Ba noor pian'ad ane nopoor ne tu'ud gullim.

¹⁵ Ba sunya duod to'oto ye ba ku nid.

¹⁶ Ka zin'ikan ka ba gaad wusa susa'an na be anina.

¹⁷ Ba zi' sumalisim suere,

¹⁸ ka me pu zot Wina'am.”

¹⁹ Ti mi' ye wada la ya'a yel si'el, li yeti tisid bane doli li la. Linzug ka nidib wusa bane mor wada la ne bane ka'a li la, na sini ba noor. Ka ba wusa na tu'asi ba yela Wina'am tuon ka ko'onj buod. ²⁰ Ninsaal kae' na niñ wada la yel si'em la, ka a popielim daan Wina'am tuone. Li ane wada la ni, ka ninsaalib banj ye ba ane tuumbe'ed dim.

Wina'am n ket ka nidib a popielim dim o tuon la yela

²¹ Ka nannanna Wina'am nie pa'al on niñid si'em n ke ka ninsaalib a popielim dim o tuon. Ka Wina'am nodi'esidib ne wada la pa'ali ti li yela, ka li lee pu yine wada la dolim ni naa. ²² Wina'am ket ka ninsaalib bane wusa niñ Yesu Kiristo yadda la a popielim dim o tuon ka li yine ba yadda niñir Yesu Kiristo ni, ka pu mor baragan ye Jew dim nwa, ka bane ka' Jew dimi nwa. ²³ Ninsaalib wusa tum tuumbe'ed ka ko'onj Wina'am yelsum. ²⁴ Ka di'e buod Wina'am tuon line a o piini n tisi ti, ka li yi ne Yesu Kiristo ni na, one faaenn ti la. ²⁵ Wina'am zañ o n tis ye o kpi, ka o ziim yi, ye o ke ka

Wina'am supeen naae ne ti. Ka ti naal noor ne o tinam niñ o yadda la. O niñ ala ye o pa'al ye o ane popielim sob. Saña kane da gaad la, Wina'am da mor sumbugusum ne ninsaalib, ka pu geligidi ba tuumbe'ede.

²⁶ Ka nannanna, o niñ ne' ye o pa'al ye o meñ ane popielim sob, ka me ke ka ninkane niñ Yesu yadda la a popielim sob o tuon.

²⁷ Dinzugo, si'el kae' ka ti na nwe'e nyo'og ne lii. Li ka'ane ninsaalib n dol wada la na ke ka ba nyanje nwe'e nyo'ogo. Li ane ban niñ Yesu Kiristo yadda la zug. ²⁸ Ti gban'e ye so' yadda niñir Kiristo ni gullim na ke ka Wina'am ke ka o a popielim sob o tuon, ka ka'ane on dol wada la zugo.

²⁹ Ya ten'es ye Wina'am ane Jew dim la Wina'am ma'anee? Ayei, o ane Jew dim ne bane ka' Jew dim la wusa Wina'am. ³⁰ Wina'am ane yinni, ka na ke ka Jew dim ne bane ka' Jew dim la me a popielim dim o tuon, ba wusa yadda niñir ni. ³¹ Ya ten'es ye tinam pa'al ye nidib di'ed popielim ba yadda niñir zug la, ket ka wada la a zaalim bee? Ayei, baa bi'elaa. Ti lee ke ka wada la zi'e su'uña.

Abraham yela

4 Ti na yel Abraham one aa tinam bane a Jew dim yaab la yela ye bo? O da nye bo? ² On da niñid si'em la ya'a keen ka o a popielim sob Wina'am tuon, o da naan moren si'el na nwe'e nyo'og, ka lee ku nyanje nwe'ed nyo'og Wina'am tuone. ³ Li sob Wina'am gbaunjin ye, “Abraham da niñ Wina'am yadda, ka Wina'am geligi li ka yel ye o ane popielim sob o tuon.”

⁴ Nid ya'a tum tuuma, o di'ed yood. Ka ba lee ku geligi li ye li ane piinii, amaa li lee ane dine nar ye o di'e.

⁵ Niñkane tia' o yadda niñir ka ka'ane o tuumsoma, ka niñ yadda ye o na di buod Wina'am tuon o yadda niñir zug, Wina'am na gelig niñkan yadda niñir ka o lieb popielim daan o tuon. ⁶ David me da yel ninsaal sumalisim yela ka li be Wina'am gbaunjin ye, Wina'am gelig ye o ane popielim sob, ka li ka'ane o tuuma zugo. Ka ye,

⁷ “Sumalisim be ne bane ka Wina'am di suguru ne ba ka yiisi ba tuumbe'ed n bas la.

⁸ Sumalisim be ne niñkane tum tuumbe'ed ka Zugsob la ku geligi li laa.”

⁹ Sumalisim line ka David pian' li yela la, ka'ane nimbane kpen'e banjo la din ma'anee. Li me ane nimbane pu kpen'e banjo la din. Ti denjim sob ye, “Abraham da niñ Wina'am yadda, ka Wina'am geligi li ka yel ye o ane popielim sob o tuon.” ¹⁰ Ten'esimi sanjan ka li da niñ la yela. Li da ane Abraham daa nam pu kpen'e banjo la, ka ka' li nya'anja. ¹¹ Abraham da siak banjo kpen'eb la, ka li ane zanbin, ka pa'al ye sanjan ka o nam pu kpen'e banjo laa, Wina'am da gelig ka o a popielim sob o tuon, o yadda niñir la zug. Dinzugo,

Abraham ane bama yiiga, bane wusa niŋ Wina'am yadda ka Wina'am gelig ka ba a popielim dim o tuon, ka pu kpen'e baŋo la. ¹² Abraham me a nimbama ni yiiga nimbane kpen'e baŋo, ka li ka'ane kpen'eb la ma'ane, ka ane ban niŋ Wina'am yadda wuu Abraham da niŋ si'em, ka da nam pu kpen'e baŋo laa.

Wina'am nozi'elug di'er la yela

¹³ Wina'am da zi'el noor tis Abraham ne o yaas, ye bane na ti so' dunia. Ka li ka'ane Abraham da dol wada la zug ka o da zi'el noor laa, ka ane on da niŋ Wina'am yadda ka o gelig ka o a popielim sob o tuon la zug.

¹⁴ Ka li ya'a aan bane dol wada la n di'edin Wina'am yelsum la, ninsaalib yadda niŋir Wina'am ni, ne o noor zi'elug la na aan zaalim. ¹⁵ Wada la ket ka Wina'am supeen lut na. Ka wada la ya'a kae' wadasa'uŋ me ku bee.

¹⁶ Linzug ninsaalib bane niŋ Wina'am yadda la di'ed o noorzi'elug ka li yine o popielim ni na, ye Abraham yaas wusa sid na di'e o noorzi'elug la. Ka li ka'ane o yaas bane dol wada la gullimnee, ka me ane bane niŋ Wina'am yadda wuu Abraham da niŋ si'em la. Abraham aa ti wusa yaab. ¹⁷ Li dolne Wina'am da yel si'em o gbaunŋin ye, "M na ke ka fu a buudi bedego yaab." Noorzi'elug la sid ane si'el Wina'am tuon, on ka Abraham niŋ o yadda la, ka o ket ka kum vu'ug, ka o noyelug ket ka line kae' na be la.

¹⁸ Abraham n da gos ka li a si'em la, ti'ir da kae' ne biig nyeebo. Ka o da niŋ Wina'am yadda ka mor ti'ir. Ka linzug o da a buudi bedego yaab. Li dolne Wina'am da yel o ye, o yaas na ti a anwa bedego. ¹⁹ Ka o da gos o meŋi kudug n a wuu yuma kobuga la, dinzug ka o da pu mor poten'er ne biig du'am yela ya'asa, ne Sara da a kundu'ar men la, la'am ne wala, Abraham yadda niŋir Wina'am ni pu bukee. ²⁰ O da pu bas o yadda niŋir ne Wina'am, ka me pu bi'esid o noorzi'elugo. O yadda niŋir ke ka o nye paŋ. Ka o tis Wina'am na'asi, ²¹ ka mi' su'uŋa ye Wina'am na nyaŋe maal si'el wusa o noorzi'elug ni. ²² Ka linzug ka o yadda niŋir ke ka Wina'am gelig ka o a popielim sob o tuon. ²³ Lin da sob si'em la ye Wina'am siak ka o a popielim sob la ka'ane on zug gullimnee, ²⁴ ka li me ane tinam zug men. Wina'am me gelig tinam ka ti a popielim dim o tuon, tinam bane niŋ Wina'am yadda la, one vu'ug ti Zugsob Yesu kumin la. ²⁵ Wina'am da ke ka Yesu kpi ti tuumbe'ed zug, ka vu'ug o kumin ye o ke ka ti a popielim dim o tuon.

Popielim dim Wina'am tuon la yela

5 Dinzug, Wina'am ke ka ti a popielim dim o tuon, ka li yi ne ti yadda niŋir la zug. Ka linzug ka ti naalim ne Wina'am. Ka li ane ti Zugsob Yesu Kiristo ma'asim la zug. ² Kiristo ke ka ti nye Wina'am popielim

piini ka more li kiŋ kiŋ, ka me mor ti'ir ye ti na la'am di'e na'asi ne Wina'am. Ka li tisi ti sumalisim. ³ Ka ti me mor sumalisim ti namisug la zug, n mi' ye namisug ke ka ti nyaŋe modig. ⁴ Ka ti ya'a modig, li me pa'al ye ti nye kpansug ka a su'um. Ka lin ke ka ti mor ti'ir ye ti na ti be ne Wina'am. ⁵ Ka Wina'am pesigi o nonjire ti sunya ni, ka li yine o Siig Suŋ ni na, on ka Wina'am tisi ti la. Ka linzug ka ti'ir kaŋa ka' ziri ti'ire.

⁶ Wina'am n gaŋ saŋsi'a la, tinam daa nan a tuumbe'ed dim ka ka' suŋir la, ka Kiristo kpi tisi ti. ⁷ Li toe ka so' di'e popiel nid ku'um n kpi. Amaa daasi'ere so' na siaki kpi ninsuŋ yela. ⁸ Ka Wina'am pa'ali ti o nonjir a bedego si'em, tinam daa nan a tuumbe'ed dim ka Kiristo kpi tisi ti la.

⁹ Ka o ziim la ke ka Wina'am ke ka ti a popielim dim o tuon, linzug bi'esug len kae' ye Kiristo na faann ti' ka ti ku nye Wina'am supeene. ¹⁰ Ti da ane dataas ne Wina'am. Ka o Biig la kum ke ka o naal ne ti. Ka tinam naal ne Wina'am la, ka bi'esug len kae' ye Kiristo nyovur na faann ti. ¹¹ Ka line len paas ane ye ti maal sumalisim ne Wina'am n niŋ si'el la. Ka li ane ti Zugsob Yesu Kiristo la zug, on kane yu'un naali ti ne Wina'am la.

Adam ne Yesu Kiristo la yela

¹² Dau yinni da tum tuumbe'ed, ka nan ke ka tuumbe'ed sig dunia ni na. Ka o tuumbe'ed la zug, ka ku'um kena. Ka linzug ka ku'um lo'omis ninsaalib wusa, ban tum tuumbe'ed la zug. ¹³ Saŋkan ka Wina'am da nam pu tis Moses o wada la, tuumbe'ed da be. Ka wada ya'a kae', Wina'am pu geligid tuumbe'ede. ¹⁴ Ka Adam saŋa ti paae Moses saŋa, ku'um pun paae nidib wusa, hale ne bane tum tuumbe'ed ka li pu a wuu Adam da zan'as Wina'am noyelug si'em laa.

Adam ne Yesu Kiristo one kenn o nya'aŋ na la wenne taaba, ¹⁵ ka lee ka' bun yinni. Ka Wina'am piini pu wenne Adam tuumbe'ede. Dau yinni tuumbe'ed la ke ka nidib bedego kpiid. Ka Wina'am popielim gaad ala bedego. Ka o piini line yit dau yinni one a Yesu Kiristo la popielim ni, zu'eya n tis nidib bedego. ¹⁶ Dine dol Wina'am piini pu wenne line dol dau yinni la tuumbe'ede. Saria kadib line dol tuumbe'ed yinni la ane koosbe'ed. Ka Wina'am piini line dol tuumbe'ed bedego ane ye Wina'am ke ka ti a popielim dim o tuon. ¹⁷ Dau yinni tuumbe'ed la zug, ka kum paae nidib wusa, ka li yi dau kaŋa ni. Ka line dol Yesu Kiristo tuuma la gaad ala. Nidib bane wusa di'ed Wina'am popielim line zu'e ne o piini dine a popielim la, na nye na'am ne nyovur. Ka li yi ne dau yinni one a Yesu Kiristo la ni.

¹⁸ Aa to. Tuumbe'ed yinni la ke ka nidib wusa nye saria kadib be'ed Wina'am sa'an. Ala men Yesu Kiristo popielim tuum yinni ke ka Wina'am ke ka nidib wusa a

popielim dim o tuon, ka tisi ba nyovur. ¹⁹ Nid yinni la zan'as Wina'am noor la ke ka nidib bedego a tuumbe'ed dim Wina'am tuon. Ala men ka nid yinni la siak Wina'am noor la ke ka Wina'am ke ka nidib bedego a popielim dim o tuon.

²⁰ Wada la da kena ye li ke ka wadasa'uj nobug. Ka tuumbe'ed n nobug la Wina'am popielim piini nobug bedego gaad ala. ²¹ Tuumbe'ed nyanjed nidib wusa ka ba kpiid. Ala men Wina'am ke ka ti a popielim dim o tuon la zug ka o popielim so'e ti ka tisi ti nyovur line ka' naare, ka li yine ti Zugsob Yesu Kiristo ni.

Tuumbe'ed ne popielim la yela

6 Dinzugo, ti na yel ye bo? Ti na yel ye, ti na kpelim tum tuumbe'ed ye Wina'am popielim piini la nobug bee? ² Ayei, baa bi'elaa. Li wenne ti daa kpi ne, ka linzug tuumbe'ed pu len so'e tii. Dinzugo ti ku kpelim niŋ wuu tuumbe'ed nan so'e tii. ³ Ya sid mi' ye tinam bane di'e Wina'am ku'om suub ka lieb yinni ne Yesu Kiristo la, me lieb yinni ne o ku'um la. ⁴ Kiristo da kpiya ka ba mum o, ka Wina'am vu'ug o kumin ne o paŋ. Ka ala men, ti daa di'e ku'om suub, ka li wenne ti daa kpi ka ba mumi ti ne o, ye ti vu'ug n di'e vumpaala ka kpelim bee li ni.

⁵ Li ya'a a sida ye ti daa lieb yinni ne Kiristo n kpi wuu on niŋ si'em, ala men ti sid na a yinni ne o, n vu'ug kumin wuu on me niŋ si'em la. ⁶ Ti mi' ye tinam meŋ daa a be'ed si'em la, ti daa kpi ne o dapuudir zug, ye ti tuumbe'ed ya'amleog paŋ sa'am, ka tuumbe'ed ku len so'e ti wuu ti aa li yamugo. ⁷ Nid ya'a kpi, o nye yolisim ne tuumbe'ed paŋ.

⁸ Ka tiname sadigim kpi ne Kiristo la, ti siak ye ti me na voe ne o. ⁹ Ti mi' ye Wina'am sadigim vu'ug Kiristo kumin la, o kudum ku len kpii. Kum len ka' paŋ o sa'ane. ¹⁰ O da kpi vuguri ti tuumbe'ed zug ka li ku len daam oo. Ka o nan voe, ka voe ye o na'as Wina'am.

¹¹ Ka ala men, ya meŋ ten'esimi ye yaname a yinni ne Yesu Kiristo la zug, ya meŋ kpi ka tuumbe'ed ku len so'e yaa, ka ya me voe ye ya na'as Wina'am.

¹² Da ke ka tuumbe'ed len so'e ya niŋgbina ye ya siak ya'amleog be'ed bane ka ya niŋgbina bood la. ¹³ Da pesigi ya niŋgbina luas wusa n tis tuumbe'ed ye tuumbe'ed more ba n tum be'ede, ka lee pesigi ya meŋ n tis Wina'am; ka ya ane nimbane ka o more ya yi kumin n keŋ vumin. Pesigimi ya niŋgbina luas wusa n tis Wina'am ye o more ba n tum popiel tuuma. ¹⁴ Wada la pu so'e yaa, ka Wina'am popielim lee so'e ya. Linzug tuumbe'ed pu so'e yaa.

¹⁵ Aa to. Wada la pu so'e tii, ka Wina'am popielim lee so'e ti. Linzug ti na kpelim tum tuumbe'ed bee? Ayei, baa bi'elaa. ¹⁶ Ya ya'a pesigi ya meŋ ka a so' yamis ka siak o noor, ya sid ane one ka ya siak la yamis. Ya ya'a siaki tum tuumbe'ed, ya ane tuumbe'ed yamis, ka lin

dol ku'um. Ka ya ya'a siak Wina'am noor, ya ane o yamis, ka lin me ke ka ya a popielim dim Wina'am tuon. ¹⁷ Ka ti pu'us Wina'am bareka yanam yu'un siak pa'alug kane ka ya di'e la ne ya sunya, hale la'am ne yaname daa a tuumbe'ed yamis la. ¹⁸ Wina'am daa ke ka ya so'e ya meŋ tuumbe'ed sa'an, ka me ke ka ya a popielim yamis.

¹⁹ Ya ninsaalib ya'am ka' paŋ la zug, m pian'ad wuu ninsaalib yiti pian'ad ba yela si'em la. Ya daa yiti pesigi ya meŋ n tis tuumyood ne tuumbe'ed ka li nobugid bedego. Ala men, nannanna pesigimi ya meŋ me tis popielim, ye ya niŋ line a su'um nyain. ²⁰ Yanam daa a tuumbe'ed yamis la, ya daa so'e ya meŋ popielim sa'an. ²¹ Ka tuumbane ka ya daa tum ka li mor nyan ya sa'an nannanna la, daa tisi ya bo nyooode? Tuumban la dolne ku'um. ²² Ka nannanna Wina'am ke ka ya so'e ya meŋ tuumbe'ed sa'an, ka lieb o yamis. Ka li nyood ane ye ya aa o nidib gullim. Ka lin dol nyovur dine ka' naare. ²³ Tuumbe'ed yood ane ku'um. Ka Wina'am piini ane nyovur dine ka' naare. Ka ti di'e li tinam a yinni ne ti Zugsob Kiristo Yesu la.

Dap ne po'ab wada la pa'ali ti si'el la yela

7 M ba'abiise, ya wusa mi' wada la yela. Dinzugo ya na gban'e man ye m yel si'el la gbin. Wada la so'ene nid, o vum saŋa ma'aa. ² Dinzugo, wada la pooŋin, li mugusne ye po'a la'as ne o sid, o sid vum saŋa. Ka o sid ya'a kpi, po'a la so'e o meŋ ne sid kulug wada la. ³ Dinzugo, o ya'a la'as ne dau so', ka o sid la nan voe, ba na yel ye o sa'am dau. Ka o sid ya'a kpi, o so'e o meŋ ne sid kulug wada la. Ka o ya'a kul dau so', o pu sa'am dau.

⁴ M ba'abiise, yanam me ane ala. Yaname a Kiristo niŋgbina lua la zug, ya daa kpi ka wada la pu len so'e yaa. Ka nannanna Kiristo one ka Wina'am vu'ug o kumin ye ti niŋ line ma'ae Wina'am sunf la, yu'un so'e ya. ⁵ Saŋkan ka ti daa yiti dol ti ninsaalib boodim la, ka wada ke ka ti ya'amleog be'ed due ka li tum ti niŋgbina ni ye ti niŋ line dol kum. ⁶ Ka nannanna ti so'e ti meŋ wada la sa'an. Ti daa kpi, ka wada la pu len so'e tii. Linzug ti dol Wina'am ne vumpaala line ka o Siig Suŋ tisi ti la, ka li ka'ane wadakudug line da sob la ke ka ti dol oo.

Wada ne tuumbe'ed la yela

⁷ Ti na yel ye bo? Ti na yel ye wada la ane bunbe'ed bee? Ayei, baa bi'elaa. La'am ne lin a sida ye wada la ane bunsuŋ la, wada la ya'a da ka'anee, m naan ku baŋin tuumbe'ede a si'ela. Wada la ya'a da pu yelin ye, "Da mor fufume," m naan ku baŋin fufum a si'ela. ⁸ Ka tuumbe'ed nyee li suer noyelug la ni, ka ke ka fufum buudi bedego due m sunfin. Wada la ya'a ka'anee, ti naan ku mi'in tuumbe'ede. ⁹ Kudum sa ka m da voe, ka da zi' wada la gbin ne, ka yu'un baŋ noyelug la

gbin, ka tuumbe'ed yu'un due m sunfin ka m kpi. ¹⁰ Ka wada kane da ken ne vum la, m nye ka li mor ne ku'um na. ¹¹ Tuumbe'ed nyee suer wada la ni, ka ma' m, n kpen'esi m kumin. ¹² Wada la merj ane su'um nyain. Ka noyelug la me a sida, ka a su'um nyain.

¹³ Ka li ane line a su'um la mor ku'um na tisi m bee? Ayei, baa bi'elaa. Li ane tuumbe'ed la ninji li, ka nok noyelug line a su'um la n kuu m ye li nie ye li sid ane tuumbe'ed. Ka linzug ka tuumbe'ed yu'un lieb line a bunbe'ed tita'ar.

Boodim ayi line be ninsaal ni la yela

¹⁴ Ti mi' ye wada la ane Wina'am Siig Sunj din. Ka man ane ninsaal, ka wenne yamug one ka ba kuosi tis tuumbe'ed. ¹⁵ Man pu gban'e man ninjid si'el la gbin ne. M pu ninj man bood si'ela, ka lee tum man pu bood si'el la. ¹⁶ M ya'a tum man pu bood ye m tum si'el la, li pa'al ye m siak ye wada la a su'um. ¹⁷ Dinzug, li ka'ane mane ninjid ne'eŋa, ka lee ane tuumbe'ed line bee m ni la. ¹⁸ M mi' ye bun line a su'um ka' m nii. M ye m yel ye, bun line a su'um ka'a man ninsaal boodim sa'ane. La'am ne tuumsuuma ya'amleog bee m sa'an la, m pu nyaŋedi ninjidi lii, ¹⁹ ka pu ninjid su'um wuu man bood ye m ninj si'em laa, ka lee tum tuumbe'ed line ka m pu bood ye m ninj la. ²⁰ M ya'a tum line ka m pu booda, li pa'al ye li ka'ane mane ninjidi lii, ka lee ane tuumbe'ed line bee m ni la.

²¹ Dinzug, m nyet ka mugusug kaŋa be. Li ane ye, m ya'a bood ye m ninj dine a su'um, m ku nyaŋe. Asee line a be'ed ma'aa ka m na tun'e ninj. ²² Wina'am wada la ket ka m sunf ma'ed. ²³ Ka m nyet wada si'a line tum m ningbina ni ka zabid ne wada line ka m poten'er bood la, ka loo m wuu m ane sarega nid ye m siak tuumbe'ed line kuli m ningbina la. ²⁴ Oi, bo susa'anju nwa ka m nyeta! Ano'on na faaenn m, ka m ningbina nwa ku doli m n kerj kumine? ²⁵ Wina'am gullim na faaenn m, ka li yi ne ti Zugsob Yesu Kiristo ni. M pu'us Wina'am bareka.

M mi' line a su'um ye m tum Wina'am boodim, amaa m ningbina boodim nyaŋe m ka m tum line ka'a su'um.

Wina'am Siig Sunj dolim la yela

8 ¹⁻² Wina'am Siig Sunj one tisidi ti vum, ka li yit Yesu Kiristo ni la na, so'e m, ka ke ka tuumbe'ed ne kum pu len so'e ma. Dinzug, nannanna nimbane a yinni ne Yesu Kiristo ku nye saria kadib be'ede. ³ Wina'am tum o merj Biig, ka o lieb ninsaal, ka wenne ninsaalib bane a tuumbe'ed dim, ka kpi ti tuumbe'ed zug. Ka o ku'um poogin Wina'am kad tuumbe'ed saria ka sa'am li paŋ, line tum ti ninsaal boodim ni. Ti ninsaal boodim ket ka wada la ka' paŋ la zug, wada la ku nyaŋe sa'am tuumbe'ed paŋa. ⁴ Wina'am ninji li ye

tinam bane belim dol Wina'am Siig Sunj boodim la, ka li ka' ti ninsaalib boodim la, na siaki ninj wada la noyelug line a sida la su'uŋa.

⁵ Nimbane beilim doli ba ninsaalib boodim la, noki ba ya'am ninj ninsaalib boodim ni. Ka nimbane beilim doli Wina'am Siig Sunj boodim la, noki ba ya'am ninj Siig Sunj la boodim ni. ⁶ Fu ya'a noki fu ya'am ninj ninsaalib boodim ni, li ane ku'um. Ka fu ya'a noki fu ya'am ninj Siig Sunj la boodim ni, li ane nyovur ne sumalisim. ⁷ Fu ya'a noki fu ya'am ninj ninsaalib boodim ni, fu ane Wina'am dataa, ka pu siakid Wina'am wada laa, ka sid ku nyaŋe siaki lii. ⁸ Nimbane doli ba ninsaalib boodim la ku nyaŋe ma'ae Wina'am sunfo.

⁹ Wina'am Siig Sunj sadigim bee ya sa'an la, ya beilim pu doli ya ninsaalib boodim, ka lee doli Siig Sunj la boodim. On mekama pu mor Kiristo Siig Sunj la, ka'a Kiristo nida. ¹⁰ Ka Kiristo ya'a bee ya sa'an, ya siis mor nyovur yaname lieb popielim dim Wina'am tuon la zug, hale ne ya ningbina na kpi tuumbe'ed zug la. ¹¹ Ka Wina'am one vu'ug Yesu kumin la Siig Sunj ya'a bee ya sa'an, on one vu'ug Yesu Kiristo kumin la, me na tisi ya ninsaalib ningbina nyovur paal, ka li yine o Siig Sunj line bee ya sa'an la.

¹² Aa to, m ba'abiise, ti di Wina'am sam, ka pu di ninsaalib boodim sam ye ti beilim doli lii. ¹³ Ya ya'a doli ninsaalib boodim ya na kpi. Ka ya ya'a kuu ya tuumbe'ed tuuma ka basi li ne Siig Sunj paŋ, ya na voe.

¹⁴ Nimbane dolisid Wina'am Siig Sunj la ane Wina'am biis. ¹⁵ Siig Sunj kane ka Wina'am tisi ya pu ke ka ya a yamis ka zot dabiem, ka lee ke ka ya a Wina'am biis ka buon Wina'am ye, "Ti Ba'." ¹⁶ Wina'am Siig Sunj merj ke ka ti merj siis mi' su'uŋa ye ti ane Wina'am biis.

¹⁷ Tiname sadigim aa o biis la, ti na di'e yelsum bane ka o digil ye o tis o nidib la, ka me na di'e li ne Kiristo. Tiname sadigim namis ne Kiristo la, ti me na di'e na'asi ne o arazana ni.

Na'asi line na ti be la yela

¹⁸ M ten'esid ye namisug line ka ti nyet nannanna la ane bi'ela, ka ti ku nyaŋe maki li ne na'asi line na ti nie ka ti nye laa. ¹⁹ Dunia bun wusa ka Wina'am maal la gur saŋkan ka Wina'am na ke ka o biis la nie na n boodi li bedego. ²⁰ Wina'am da ke ka dunia ku nyaŋe ninj lin ka o pun da maali li ye li ninj laa, ka li ka' dunia merj boodim ka lee ane Wina'am boodim ka li a ala. Hale ne ala, ka ti'ir kaŋa da be, ²¹ ye, Wina'am na ke ka dunia merj so'e li merj li ya'a ti pun'e. Wina'am biis na mor yolisim ne na'asi. Ka dunia me na di'e li ne ba.

²² Ti mi' ye saŋkan n ti paae zina, ka dunia wusa un-sid ne toog wenne po'a yiti sa' bood du'ab la. ²³ Ka li ka' dunia la ma'anee, ka me ane tinam bane mor Wina'am Siig Sunj line aa o piini yiiga la. Tinam me un-sid ti sunya ni, n gur saŋkan ka Wina'am na nie pa'al

paalo ni ye ti aa o biis, ka ke ka ti ningbina nye yolisim li ya'a ti pun'e. ²⁴ Ti'ir kaŋa ni ka ti nye faangir. Ka ti ya'a nye line ka ti mor li ti'ir la, lin ka'a ti'ire. Ano'on mor ti'ir ne lin ka o pun nye? ²⁵ Ka ti ya'a mor ti'ir ne lin ka ti pu nyee, ti modigidne ka guri li.

²⁶ Ala men, Wina'am Siig Sunj la kena ye o sunji ti, ti tadimis ni. Ti zi' lin nar ye ti pu'us Wina'am si'em. Wina'am Siig Sunj meŋ sosid Wina'am tisidi ti ka ke ka ti unsid ka sosidi ti sunya ni ka zi' tinam yet si'ela. ²⁷ Ka Wina'am one mi' ninsaalib sunya la, mi' Siig Sunj la poten'er, on sosid Wina'am n tisid o nidib ka li doli Wina'am boodim la zug.

²⁸ Ti mi' ye si'el mekama ya'a ti niŋ, Wina'am tumi li ni ka maan su'um n tit nimbane noŋ o ka o gaŋi ba ne o meŋ boodim la. ²⁹ O da gaŋ nin sieba ka ba na aa o nidib, ka dunia nam pu maale ka o da gban'e ye o na ke ka ba wenne o Biig, ye o Biig la na a kpeenm o pitib bedego sa'an, ³⁰ ka buol nimbane ka o da gban'e ye o na ke ka ba wenne o Biig la o sa'an, ka ke ka ba a popielim dim o tuon, ka me tisi ba na'asi.

Wina'am noŋir la yela

³¹ Dinzugo, bo ka ti na yele? Wina'am ya'a be ne ti, ano'one na nyaŋe niŋe ti si'ela? ³² Ka Wina'am ya'a pu ke ka o meŋ Biig la pons ku'um, ka zaŋ o Biig la ka o kpi ti wusa zugo, o me ku tisi ti si'el wusa zaalim bee? ³³ Ano'on na nyaŋe pian' nimbane ka Wina'am gaŋ la yela be'ede? Li ane Wina'am meŋ n koos ye ba mor buod. ³⁴ Ano'on na nyaŋe kadi ba saria ka koosi ba yela be'ede? Li ka'a Yesu Kiristo one da kpi ka me vu'ug kumin ka zin'i Wina'am datiuŋ, ka nwe'ed nu'ug ti yela la, na koosi ti yela be'ede. ³⁵ Bo na nyaŋe baki ti Kiristo noŋilim ne? Daamug bee yelpakir bee namisug bee ko'om bee noŋ bee yeltoog bee ku'um na nyaŋe baki ti bee? Ayei. ³⁶ Li niŋne wuu lin da sob Wina'am gbaunjin si'em ye,

“Wina'am dolim zug, ka ku'um namisidi ti daar wusa. Ka maane ti wenne bunkonbid ka ba ye ba kodig ne.”

³⁷ Yel bama ku baki tii. La'am ne yelbama wusa keenn ti sa'an na la, Kiristo one noŋi ti la ke ka ti nyaŋe ba wusa ka kee ba bas. ³⁸ M mi' su'uŋa ye si'el kae' na nyaŋe baki ti Kiristo noŋirin nee. Ku'um bee nyovur bee maleknam bee si'elnam line so'e nidib bee si'elnam line mor paŋ bee line niŋid nannanna bee line na ti niŋ bee ³⁹ si'elnam line be agol bee tenjin bee si'el mekama wusa dine be dunia nwa ni wusa kudum ku nyaŋe baki ti Wina'am noŋirin nee, noŋir dine yine ti Zugsob Yesu Kiristo ni la.

Israel dim la yela

9 M ane Kiristo nid ka pu ma'ada. Ka Wina'am Siig Sunj so'e m poten'er, ka li me yeti m ye m pu

ma'ada. Man ye m yel si'el la ane sida, ² ye m mor susa'aŋ bedego m meŋ buudi zug. ³ Li ya'a naan keen ka m buudi nyeen su'um ka Wina'am poon noor tisini m ka m bakin ne Kiristo, m naan boodine li. ⁴ Ba ane buudi ban ka Wina'am da gaŋ la. O da ke ka ba aa o biis ka nye o na'am paŋ. Ka o naa noor ne ba ka tisi ba o wada la ne o suer ye ba doli li ka zun'e o. Ka ba di'e o noorzi'elug, ⁵ ka ane Abraham ne Isaak ne Jakob yaas. Ka Kiristo n da lieb ninsaal la, o ane ba buudi. Wina'am one so'e si'el wusa la, na nye zun'or ka li ka' naare. Ami.

⁶ M pu yet ye, Wina'am pu dol on yet si'el laa. Li ka'ane Israel dim wusa a nimbane ka Wina'am gaŋ laa. ⁷ Ka li ka'ane Abraham yaas wusa sid tuunn o titu-unlii. Wina'am da yel ye, o na gos Isaak biis gullim ka ba a Abraham yaas. ⁸ Dinzugo biis bane ka Abraham du'a wuu ninsaalib yiti du'a biis si'em la, ka'a Wina'am biise. Ka bane ka ba du'a ka li yine Wina'am noorzi'elug ni wenne Isaak la, sid ane Abraham yaas ne Wina'am biis. ⁹ Wina'am da zi'el noor n yel ye, “Saŋkan ka m na leb na la, Sara na du'a biig.”

¹⁰ Ka li ka' za'a nwaa. Ti yaapo'a Rebeka da zaŋ liiba puug, ka ba mor saam yinni, one a Isaak. ¹¹⁻¹² Ka saŋkan ka ba daa nam pu du'a ba la, ba nam pu niŋ si'el ka li a su'um bee be'ed la, ka Wina'am da yel ye, “Kpeenm la na lieb o pitu la tumtum.” Ka yel ala ye o boodim la na keŋ tuon. O boodim la ane ye o gaŋ ni-dib, ka li ka' ban niŋ si'el la ke ka ba aa o nidiba, ka lee ane o gaŋir zug. ¹³ Li sob Wina'am gbaunjin ye Wina'am yel ye, “M daa noŋ Jakob ka kis Esau,” ban wusa ane Isaak biis.

¹⁴ Dinzugo, bo ka ti na yele? Ti na yel ye, Wina'am ka'a sida daan bee? Ayei, baa bi'elaa. ¹⁵ Wina'am da yel Moses ye,

“M na zo nimbane ka m gaŋ ne m boodim la nimbaanlig.”

¹⁶ Ka li pu dol ninsaalib boodim bee ba niŋire, ka lee dolne Wina'am nimbaanlzoor. ¹⁷ Li da sob Wina'am gbaunjin ye, Wina'am yel Egipiti na'ab Faaro ye, “M ke ka fu a na'ab ye m pa'ali m paŋ zem si'em, ka ke ka dunia wusa baŋ m yela” ¹⁸ Dinzugo, Wina'am zot nimbane ka o gaŋ ne o boodim la nimbaanlig, ka ket ka nin sieba bane ka o gaŋ ne o boodim la mor zugkpi'eun.

Wina'am supeen ne o nimbaanlzoor la yela

¹⁹ Aa to. Ya yinni na bu'osi m ye, “Li ya'a a wala, bo ka Wina'am nyet nidib taale? Ano'on na nyaŋe zan'as Wina'am boodim?” ²⁰ M zua, fu a ano'on na nyaŋe lebis Wina'am pian'ade? Duk ku bu'os one ya'ab o la ye, bo ka fu ya'ab man wala? ²¹ One ya'abid la mor suer n na nok ya'agbil n ya'ab on bood si'el ka me mor suer na

ya'ab duk kan ligidi zu'e ne one ligidi pu zu'e ne ya'ag-bil yinni.

²² Ala men ka Wina'am da tum. O da bood ye o pa'al o supeen ka ke ka nidib wusa ban̄ o paṅ. Dinzugo o da gban'e o meṅ ka modig ne bane ka o supeen na luu ba zug ka nar ye o sa'ami ba la, ²³ ka me bood ye o nie pa'al paalo ni o na'am paṅtita'ar, dine ka o pesigi tinam bane ka o zo nimbaanlig ka da ti'ebi ti ye ti ti di'e o na'am la. ²⁴ Li ane tinam bane ka o gaṅ la, ka ka' Jew dim la ni gullimnee, ka ane bane ka' Jew dim la ni men. ²⁵ Li dolne Hosea da sob Wina'am gbaun̄jin si'em la ye, Wina'am yel ye,

"Nimbane da ka' m nidib la,
ka m na noki ba ka ba aa m nidib.

Ka buudi kan ka m pu noṅ la,
ka m na gaṅji ba ka ba lieb buudi kan ka m noṅ la."

²⁶ Ka

"Zin'ig kan ka m yeli ba ye,
'Ba ka' m nidib la,'
anina ka m na gaṅji ba ka ba a man, Wina'am one voe la biis."

²⁷ Wina'am nodi'es Azaya da yel paalo ni Israel dim yela ye,

"Hale ne Israel yaas a bedego wuu titanbi'isug line dig mo'ar noorin la,
ba bi'ela ma'aa na nye faangir.

²⁸ Zugsob na kad dunia saria to'oto."

²⁹ Li dolne Azaya me da den̄ji yel si'em la ye,
"Zugsob one so'e si'elnam wusa la ya'a da keen yaas bi'ela tisini tii,
ti naan liebin wuu Sodom ne Gomorra teens dim,
bane ka' yaas la ne."

Israel dim ne labasuṅ la yela

³⁰ Aa to. Bo ka ti na yele? Buudbane ka' Jew dim la da pu mood ye ba a popielim dim Wina'am tuone, ka Wina'am lee ke ka ba a popielim dim o tuon ba yadda nin̄ji poogin. ³¹ Ka Israel dim bane bood wada kane na ke ka ba a popielim dim Wina'am tuon la, lee pu nyee lii. ³² Bo ka ba pu nyee li? Li ane ba boodim la pu la'as ne ba yadda nin̄ji la zug, ka ba lee ten'es ye ba na di'e li ba tuuma zug. Ba tu'ug kugir n lu, kugkane ka ba so-bi li yela Wina'am gbaun̄jin ye,

³³ "Wina'am yel ye,

'Gosima.

M digil kugir Zion Zuer zug,
line na ke ka nidib tu'ug ka lu.

Li ane kugtita'ar ka ba na bilig n lu.'

Kiristo nwaasne kugir la.

Ka one nin̄ji o yadda la,
ku di nyan o zugo."

10 M ba'abiise, m bood ne m sunf wusa ka sosid Wina'am ye m meṅ buudi nye faangir. ² M mi' ka

yeli ba yela ye ba dol Wina'am ne ba sunf wusa, ka ba dolim la lee pu yi sida mi'ilim nii. ³ Ba zi' suer kane ka Wina'am ket ka nidib a popielim dim o tuone, ka bood ba meṅ sueya, ka linzug ba pu noki ba meṅ n lo ne Wina'am suere. ⁴ Kiristo ke ka wada la naae, ka Wina'am na ke ka on mekama nin̄ji o yadda la, na a popielim daan o tuon.

Buudi wusa na tun'e nye faangir la yela

⁵ Moses da sob popielim line yi wada dolim ni la yela, ye, "One siak wada noyelug la na nye nyovur li dolim poogin." ⁶ Ka ba da sob popielim line yi yadda nin̄ji Wina'am ni la yela ye, da yeli fu meṅ ye, ano'on na du arazana ni? (Li gbin ane ye, ano'on na du arazana ni ye o ke ka Kiristo sig na?) ⁷ Bee, da yeli fu meṅ ye, ano'on na sig kpi'imnam ten̄jin? (Li gbin ane ye o keṅ ke ka Kiristo vu'ug kumin na.) ⁸ Ka li me sob ye, Wina'am pi-an'uk kpi'e uf ka be fu noorin ne fu sunfin. Li ane Wina'am pian'uk yadda nin̄ji la yela ka lin la ka ti moon. ⁹ Fu ya'a yel ne fu noor paalo ni ye Yesu ane Zugsob la, ka siaki fu sunfin ye Wina'am da vu'ug o kumin, fu na nye faangir. ¹⁰ Ti siaki ti sunfin ye Yesu ane Zugsob la, linzug ka ti lieb popielim dim Wina'am tuon, ka yeli li ne ti noor, ka linzug ka ti nye faangir. ¹¹ Li sobne Wina'am gbaun̄jin ye, "On mekama nin̄ji Kiristo yadda la, ku di nyan o zugo." ¹² Gaṅji kae' Jew dim ne bane ka' Jew dim la nii. Zugsob la ane Jew dim Zugsob, ka me a bane ka' Jew dim la Zugsob, ka pesig o yelsum tis bane wusa sos sun̄ji o sa'an. ¹³ Li sob Wina'am gbaun̄jin ye, "On wusa sos sun̄ji Zugsob la sa'an na nye faangir."

¹⁴ Nidib ya'a pu nin̄ji o yadda, ba na nin̄ji wala sos sun̄ji o sa'ane? Ka ba ya'a pu wum labaar o yelaa, ba na nin̄ji wala nin̄ji o yadda? So' ya'a kae' na moon labaar laa, nidib na nin̄ji wala wumi li? ¹⁵ Ka Wina'am ya'a pu tum bane moon labaar la naa, labaar na nin̄ji wala moole? Li sob Wina'am gbaun̄jin ye, "Bane moon labasuṅ la ken ne malis bedego."

¹⁶ Ka li kae' nidib wusa siak labasuṅ laa. Azaya da sob Wina'am gbaun̄jin ye, "Zugsoba, ba bi'ela siaki ti labaar la." ¹⁷ Yadda nin̄ji yitne labaar la wumug ni, ka Kiristo labaar la yela ket ka nidib wum labaar la.

¹⁸ M ye m bu'osi ya ne'eṅa ye, ya ten'es ye nidib pu wum labaar laa? Sida ba wumya. Li dolne lin da sob Wina'am gbaun̄jin si'em la ye,
"Nidib wumi ba kukoya ne ba pian'ad dunia zin'is wusa."

¹⁹ M na lem bu'osi ya ye, ya ten'es ye, Israel dim pu gban'e Moses n sob si'el la gbin bee? Sida ba da gban'eya. Moses da yel ye,

"Wina'am yel Israel dim ye,

'M na ke ka ba mor fufum ne nidib bane ka'a ba buudi,

ka ke ka ba sunf due ne buudi bane a yalimnam ka pu gban'ad yela gbin nee.' "

²⁰ Ka Azaya mor sukpi'eun̄ ka me yel ye,

"Wina'am yel ye,

'Nimbane pu ied m la, nye m,

ka m pa'al m meŋ tisi ba.' "

²¹ Ka yel Israel dim yela ye,

"M bood bedego ye m di'e ya daar wusa

ka ya lee ane nimponannib

bane pu siakidi m noore."

Wina'am n zot Israel dim nimbaanlig si'em la yela

11 M ye m bu'osi ya ye, ya ten'es ye Wina'am bas o meŋ nidib ne bee? Ayei, baa bi'elaa. M meŋ ane Israel nid, ka a Abraham yaan̄, ka a Benjamin buudi, ka Wina'am pu basi ma. ² Wina'am pu bas o nidib bane ka o den̄im gaŋ laa. Ya mi' lin sob Wina'am gbaun̄in Elija n yel Wina'am, Israel yela si'em la ye, ³ "Zugsoba, ba kuu fu nodi'esidib, ka sa'am fu maan zin'ig la. Ka mam ma'aa kpelim, ka ba mood ye ba ku mam men." ⁴ Ka Wina'am da lebis o yel ye, "Mam kpelim mor nidib tusa ayopoi ka ba dol m, ka pu dol Baale." ⁵ Li ane ala nananna. Nidib bi'ela be ka Wina'am gaŋi ba o popielim zug. ⁶ O gaŋir yine o popielim ni, ka ka'a ba niŋir zugo. Wina'am gaŋir ya'a yiin nidib niŋir ni, o popielim la ku aan sida popielim.

⁷ Aa, to. Israel dim pu nye ban bood si'ela. Li ane ba bi'ela bane ka Wina'am gaŋ la da nyee li. Ka bane kpelim la pu siak Wina'am ka lieb tobpuwumnib. ⁸ Li dolne lin da sob Wina'am gbaun̄in ye,

"Hale n ti paae zina, Wina'am ke ka ba ya'am a yoogo, ka ba nini pu nyeta, ka ba toba pu wum na."

⁹ Ka David me yel Wina'am gbaun̄in ye,

"Wina'am na ke ka lin ka nimbama dol la a bendug ba sa'an

ka ba na li ka nye namisug,

¹⁰ ka ke ka ba nini yo,

ka ba ku nyaŋe nyee,

ka ke ka yeltoog bane ka ba zeed la wumi ba

ka ba ku'usid."

¹¹ Dinzugo, m bu'osi ya ye, ya ten'es ye Israel dim da tu'ugne ye ba lu ka sa'am bee? Ayei, baa bi'elaa. Ban tu'ug ka tum tuumbe'ed la zug, ka bane ka' Jew dim la nye faangir. Wina'am niŋ ala ye Israel dim na mor fu-fum ne bane ka' Jew dim la. ¹² Israel dim tuumbe'ed da ke ka dunia dim bane kpelim la nye yelsum bedego. Ka ban ka' Wina'am nidib ya'as la ke ka bane ka' Jew dim la nye Wina'am yelsum bedego. Ka san̄kan ka Israel dim bedego na len lieb Wina'am nidib ya'as la, Wina'am yelsum na a bedego n gaad ala.

Bane ka' Jew dim la n nyet faangir la yela

¹³ M ye m sob ne' tis yanam bane ka' Jew dim la. Ye Wina'am sadigim ke ka m a Kiristo Tumtum ka tum m yanam bane ka' Jew dim sa'an la, m na'asid tuum kan ka Wina'am tisi m ¹⁴ ye li ke ka m meŋ buudi mor fu-fum ne bane ka' Jew dim la. Ka ala ka m na faaenn m meŋ buudi sieba. ¹⁵ Wina'am n daa bas Jew dim ka ba ka'a o nidib ya'as la, ke ka Wina'am naal ne dunia dim bane kpelim la. Ka li yu'un na a wala, Wina'am di'e ba ka ba aa o nidib ya'asa? Li na ane buntita'ar line a nyovur tis bane kpi la.

¹⁶ Fu ya'a nok bodobodo kane ka fu gbin'e yiiga la n tis Wina'am, line kpelim la me ane o din. Ka tiig nya'a ya'a a Wina'am din, tiig la wila me ane o din. ¹⁷ Jew dim la wenne Olive tiig line be yin ne. Ka Wina'am ko' tikaŋa wila sieba, ka nok moogin Olive tiig wil n to'oŋ yin tiig, ka li lieb yinni. Yanam bane ka' Jew dim la wenne moogin Olive tiig wil la, ka ya di'ed Wina'am yelsum line yi ne Jew dim sa'an na wenne moogin Olive tiig wil la di'ed su'um line yi ne yin tiig la ni.

¹⁸ Dinzugo, da nwe'ed nyo'og ka ne'es bane ka Wina'am ko'ogi ba bas wenne yin tiig wila laa. Da mor tita'alim; ka fu ane wil ma'aa. Nya'a tit uf su'um, ka ka' fu tit nya'a su'um.

¹⁹ Fu na lebis ye, "Sida, Wina'am da ko' wila la n ke ka paalo naam n tis man." ²⁰ Li a sida. Ban pu niŋ Wina'am yadda la zug ka o kuu ba. Ka fun niŋ o yadda la zug ka fu kpelim to'oŋ ne o. Dinzugo, da more tita'alim. Gu'usimi fu meŋ. ²¹ Wina'am pu ke ka yin tiig wila bane pu niŋ o yadda la kpelim to'oŋ ne yin tiig laa. Fu ten'es ye fun ya'a pu niŋ o yadda, o na ke ka fu kpelim to'oŋ bee?

²² Gosim Wina'am zot nimbaanlig ka kpi'em ne sida si'em. O a sida sob tis bane li, ka fu ya'a kpelim niŋ o yadda la gullim, o na kpelim zoti fu nimbaanlig. Li ya'a ka' walaa, o me na ko'og fu men n bas. ²³ Ka Jew dim ya'a tiak ka len niŋ Wina'am yadda, o na ke ka ba me len to'oŋ ne yin tiig la; ka Wina'am na nyaŋe niŋ ala. ²⁴ Yanam bane ka' Jew dim la wenne moogin Olive tiig wil, ka Wina'am ko'ogi li ka to'oŋi li ne yin Olive tiig la. Ka lin ka' ban yiti to'oŋ tiis si'em laa. Ka li pu toe ka Wina'am na nok wil bane ka o ko'og yin tiig la ni len to'oŋ ne ba meŋ tiig la ya'asa.

Wina'am n zot nidib nimbaanlig si'em la yela

²⁵ M ba'abiise, m bood ye ya ban̄ yelsua'ada kaŋa, ye ya da ten'es ye ya ane ya'am dima. Li ane ye Israel dim sieba mor zugkpi'eun̄, ka li na be n ti paae san̄kan ka bane ka' Jew dim wusa ka Wina'am gaŋ la kpen' Wina'am so'olimin. ²⁶ Ka ala ka Israel dim wusa na nye faangir. Li dolne lin da sob Wina'am gbaun̄in ye, "Wina'am yel ye,

'Ti Faangid la na yi Zion zuer ni kena,
 ka na yiis Jakob yaas tuumbe'ed wusa.
²⁷ Ye ka lin la na a on nonaar ne ba la,
 sarŋkan ka o na yiisi ba tuumbe'ed n bas la.' "
²⁸ Jew dim la da zan'as labasuŋ la zug, ka ba lieb
 Wina'am dataas, ka li ane yanam bane ka' Jew dim la
 su'um nyeeb la zug. Wina'am gaŋ Jew dim buudi ne ba
 yaanam la zug ka ba me a nimbane ka o noŋ.
²⁹ Wina'am pu gaŋid nidib ka tisidi ba o yelsum ka len
 tiakedi o ya'am. ³⁰ Yanam bane ka' Jew dim da zan'as
 Wina'am, ka nannanna ka o yu'un zoo ya nimbaanlig,
 Jew dim la zan'as o la zug. ³¹ Ala men Jew dim la
 zan'asid Wina'am nannanna ye ba na di'e nimbaan-
 zoor o sa'an. Ka li me a nimbaanzoor kane ka ya di'e
 Wina'am sa'an la. ³² Nidib wusa zan'as Wina'am, ka
 Wina'am ke ka li loo ba wuu ba bene sarega ni, ye o na
 zo nidib wusa nimbaanlig.
³³ Wina'am yelsum ane bedego, ka o mor ya'am ne
 mi'ilim bedego. Ano'on na nyaŋe yel o poten'ere, ka
 na nyaŋe baŋ on niŋid si'ela? ³⁴ Li dolne lin da sob
 Wina'am gbaunŋin ye,
 "So' kae' mi' Zugsob poten'ere,
 bee na nyaŋe sa'al oo,
³⁵ bee na tis o si'el ye o ti lebisi yoo."
³⁶ Wina'am maal si'el wusa. Ka on zug ka si'el wusa
 kpelim be ye li tis o na'asi. Wina'am na nye na'asi ka li
 ka' naare. Ami.

Tiname na tum Wina'am tuuma si'em la yela

12 Dinzugo, m ba'abiise, Wina'am zoo ti nimbaan-
 lig ka li yu'un zu'e la zug, ka m sa'ani ya ye ya
 noki ya meŋ, ka ke ka li a maan line voe n tis Wina'am
 n a su'um nyain ka ma'ae Wina'am sunf. Ne'eŋa a sida
 zun'or n tis Wina'am. ² Da tu'asidi line wusa ka dunia
 dim niŋid laa. Keli ka Wina'am tisi ya ya'am paal, ka li
 na tiake ya beilim. Ka ya na nyaŋe baŋ Wina'am bood-
 im, bun line a su'um ne line ma'ed Wina'am sunf.
³ Wina'am popielim piini kan ka o tisi m la zug, ka m
 yeti ya wusa, ye ya da ten'es ye ya zu'e gaad ya meŋ a
 si'em laa, ka lee ten'es ne sida ye ya ane yanam kpelim
 a si'em la, ka li dolne yadda niŋir line ka Wina'am tisi
 ya a si'em la. ⁴ Nid mor niŋgbiŋ yinni, ka li mor luas be-
 dego. Ka luas za'a more ba tuuma gun gun. ⁵ Ala men,
 ti a yinni ne Kiristo ka wenne niŋgbiŋ yinni ne, la'am
 ne tinam a bedego la. Ka ti wusa to'orŋ taaba wuu
 niŋgbiŋ yinni luas n to'orŋ taaba si'em la. ⁶ Ti di'ed piini
 kon'ob kon'ob, ka li yine Wina'am popielim ni. Dinzu-
 go ti nokim piini la n suŋ taaba. Ka one piini a nodi'e-
 sug, on di'em Wina'am noor pian'ad n tis nidib ka li
 dolne ti yadda niŋir a si'em. ⁷ Ka one piini a ye o suŋ
 nidib, on suŋim. Bee one piini a ye o pa'al nidib
 Wina'am yela, on pa'alim. ⁸ Bee one piini a ye o kpemis
 nidib, on kpemisi ba sunya. One piini a tisib, on tis ne

o sunf wusa. Ka one piini a ye o a tuon gat, on tumi li
 su'uŋa. Ka one piini a nimbaanzoor, on maalimi li ne
 sumalisim.

⁹ Keli ka ya noŋir a sida noŋir, ka kisi bunbe'ed, ka
 gban'e line a su'um ne ya nu'us ayi, ¹⁰ ka noŋ taaba
 su'uŋa yaname kpelim a ba'abiis ne taaba Kiristo sa'an
 la, ka tia' ye ya tis taaba na'asi, ¹¹ ka tum bedego n tis
 Wina'am ka da zoti gbanya'am, ka pesigi ya meŋ n
 tum Wina'am tuuma ne nimmua, ¹² ka ya ti'ir ke ka ya
 mor sumalisim, ka modigi ya yeltood poogin, ka pu'us
 Wina'am saŋa wusa, ¹³ ka suŋ Wina'am nidib bane
 bood suŋir, ka di'e saam ya yaan.

¹⁴ Sosim Wina'am ye o tis bane namisidi ya la yelsum.
 Sida, sosim o ka o tisi ba yelsum, ka da tisi ba nopooe.
¹⁵ Maalim sumalisim ne bane mor sumalisim. Ka mor
 susa'aŋ ne bane me mor susa'aŋ. ¹⁶ More poten'er yin-
 ni ne taaba. Ka da more tita'alim, ka lee siaki la'as ne
 tadimnam. Ka da ten'es ye ya nif nienee.

¹⁷ Da lebis be'ed, be'ed zugo. Kpe'eŋimi ya meŋ n
 tum line ka nidib wusa gos ka li a su'um. ¹⁸ Ka li ya'a
 nyaŋedin ya sa'an, yanam mor sumalisim ne nidib
 wusa. ¹⁹ M ba'abinorŋa, kudin da lebis be'ed, be'ed zu-
 go, ka lee ke ka Wina'am supeen niŋi li. Li sob
 Wina'am gbaunŋin ye, "Zugsob na lebis yo sam." ²⁰ Niŋi-
 mi wuu lin sob Wina'am gbaunŋin ye,
 "Fu dataa ko'om ya'a zabid,
 fun diisim o,
 ka ku'onuud ya'a mor o,
 fun tisim o ku'om ka o nu;
 ka fu ya'a niŋ ala,
 yeltita'ar ka fu noke zi'il o."
²¹ Da ke ka tuumbe'ed di yaa, ka lee noke tuumsuma n
 nyaŋ tuumbe'ed.

Tiname na niŋ si'em siak paŋ dim noor la yela

13 Nid wusa siakim nimbane so'e teŋ la noya.
 Bozugo so' pu mor paŋa, asee li yi Wina'am
 sa'an na. Li ane Wina'am ke ka nimbane so'e teŋ la
 mor paŋ. ² Ka on mekama zan'as nimbane so'e teŋ la
 noor, o zan'asne line ka Wina'am zi'el la. Ka on meka-
 ma niŋid ala, ba na kad o saria be'ed. ³ Nimbane tum
 be'ed na zo paŋdim, ka ka' nimbane tum su'um laa. Ya
 ya'a pu bood ye ya zo nimbane mor paŋ la, yanam
 tum line nar, ka o pian'a ya, ⁴ bozugo o ane Wina'am
 nidi ya suŋir zug. Ya ya'a tum be'ed yanam zom o; ka o
 sid mor paŋ kan na tisi ya saansug. O ane Wina'am
 tumtum, ka di'ed Wina'am supeen n saansid nimbane
 tum be'ed la. ⁵ Ka linzugo li nar ye ya siak nimbane
 mor paŋ la noor, ka ka'ane ye ya luak Wina'am supeen
 ma'ane, ka me ane ye ya mi' ye lin a su'um.
⁶ Ka li me ane din zug ka ya yiti yood lampo. Nim-
 bane tuuma a ye ba so'e nidib la tumme Wina'am tu-
 uma. ⁷ Tisimi ba wusa line nar ye ba di'e. Li ya'a nar ye

ba di'e lampo bee araza'as lampo, yanam yoom tisi ba. Ka li ya'a nar ye ba di'e na'asi, yanam na'asimi ba.

Tiname na noŋ taaba si'em la yela

⁸ Da more so' samme. Yaname na mor sam si'a ane ye ya noŋ taaba. On mekama noŋ o tiraan, siak Wina'am wada la wusa. ⁹ Wina'am noyelug sieba be, ka ane ye, "Da sa'am po'aba, da ku nidaa, da zuudaa, da more fufumee." Ka bedego len be ka la'as ne bama a yinni, "Noŋjimi fu tiraan wuu fun noŋj fu meŋ si'em la." ¹⁰ One noŋ o tiraan ku tum o tiraan be'ede. Dinzugo ya ya'a noŋ taaba, ya siak wada la wusa.

¹¹ Niŋjimi ala yaname mi' saŋa a si'em la zug. Saŋa paa na ye ya due gbeemin. Ti faangir saŋa yue, ka pu lal wuu tinam daa nam pin'ili niŋ Yesu Kiristo yadda si'em laa. ¹² Yu'uŋ bood gaadug, ka beog bood nier. Dinzugo ti basim lik tuuma line a be'ed la, ka nok Wina'am zaba la'ad line a tuumsuma. ¹³ Keli ka ti tuuma niŋjir a su'um wuu nimbane be nintaŋin ka ti da nu daam kool bee sa'am po'aba, bee zabid ne nidiba bee mor fufume. ¹⁴ Doli ti Zugsob Yesu Kiristo ka niŋjidi wuu on niŋ si'em la, ka bas ka da len ten'es yanam na niŋj ya niŋgbiŋ boodim si'em la ya'asa.

14 Di'em ninkane yadda pood, ka da nwa'asid ne o, o ten'esug la yelaa. ² Ninso' yadda niŋjir tun'e ke ka o di si'el wusa, ka one yadda pood la kis ni'im. ³ Ka niŋkane dit si'el wusa la da ne'es niŋkane kis ni'im laa. Ka one pu kis si'ela da yel one kis si'el ye o niŋ line ka'a su'um, bozugo Wina'am di'e o. ⁴ Fu a ano'one na kadi so' tumtum saria? O ya'a zi'e bee lu ne, li ane o meŋ Zugsob na yel ye o di buod bee o luya. Ka o sid na di buod ka zi'e kiŋ kiŋ, Zugsob la n na tun'e ke ka o zi'e kiŋ kiŋ la zug.

⁵ Ninso' gosid ka dabis si'a a su'um gaad dabis sieba. Ka so' gosid ka dabisa wusa zem ne. So' wusa kel ka o poten'er a yinni. ⁶ On mekama gosid ka dabis si'a a su'um, niŋjidi li ye o na'as Zugsob la. Ka on mekama pu kis si'ela, diti li ye o na'as Zugsob la, on pu'usid Wina'am bareka diib la yela la zug. Ka one me kis disieba diib la, niŋjid ala ye o me na'as Zugsob la, ka me pu'usid Wina'am bareka. ⁷ So' kae' voe o meŋ yela, bee kpiid o meŋ boodim ma'anee. ⁸ Ti ya'a voe, ti vone ye ti tum Zugsob boodim. Ka ti ya'a kpi, li ane ti Zugsob boodim ka ti kpi. Aa to, ti ya'a voe bee ti ya'a kpi ne, ti ane Zugsob la nidib. ⁹ Kiristo da kpi ka len vu'ug kumin la ye o a bane kpi ne bane voe la Zugsob.

¹⁰ Ka fune, bo ka fu kati fu ba'abiig saria? Bee bo yela ka fu ne'esidi fu ba'abiiga? Ti wusa na zi'en Wina'am tuon ka o kadi ti saria. ¹¹ Li sob Wina'am gbaunjin ye, "Zugsob yel ye, 'Man voe nwa, nidib wusa na igin man tuon, ka zilim wusa na tu'as tis Wina'am.' "

¹² Aa to, ti yinni yinni na tu'as o meŋ yela wusa n tis Wina'am.

¹³ Dinzugo, keli ka ti bas, ka da kati ti ba'abitaaba saria, ka lee gban'e ka da nok si'el niŋ ti ba'abiig sueren line ta'asid o luuga. ¹⁴ Mam a yinni ne ti Zugsob Yesu la ke ka m baŋ sida ye diid kae' a dian'ade. Amaa so' ya'a ten'es ye diid be a dian'ad, li ane dian'ade o sa'an. ¹⁵ Fu ba'abiig sunf ya'a sa'am fun dit disi'a la zug, fu pu len tum noŋjim tuuma. Da ke ka diib kane ka fu di la sa'am fu ba'abiig one ka Kiristo kpi o zug laa. ¹⁶ Ka da ke ka line ka fu gos ka li a su'um la lieb be'ed nidib pian'adinee. ¹⁷ Diib bee nuub ka' dine pak Wina'am so'olim nii, ka lee ane popielim ne sumalisim kan ka Wina'am Siig Suŋ tisid la. ¹⁸ Ka on mekama dol Kiristo anwa na malisne Wina'am ka nye na'asi nidibin.

¹⁹ Dinzugo ti moomi ka yiti niŋ dine na mor sumalisim ka na suŋi ti ba'abitaaba. ²⁰ Da sa'am line ka Wina'am niŋ la diib zugo. Diib wusa nare ba di. Amaa li ka'a su'um ka fu di si'el line na ke ka fu taaba lu tuumbe'edinee. ²¹ Lini a su'um ye fu niŋ ane ye fu da di nimme bee nu daam bee niŋ si'el line na ke ka fu ba'abiig luu.

²² Mori fun ten'es ne'e yela si'em fu ni ne Wina'am sa'an ma'aa. Niŋkane niŋ si'el line ka o gos ka li a su'um, ka pu ten'es ye o mor gba'ar li zug la mor sumalisim. ²³ One bi'esid si'el yela ka dii li la, tum taal. Bozugo o pu di li ne yadda. Ka lin wusa pu dol ne yadda ane tuumbe'ed.

15 Li nar ka tinam bane yadda niŋjir Yesu Kiristo ni zu'e la suŋ nimbane ka ba yadda niŋjir pood ka ba nye sukpi'em ba yadda niŋjir ni. ² Ti yinni yinni niŋjim dine na ma'ae o ba'abiig sunf, ka ka' o meŋ sunfo, ka li ane o ba'abiig su'um nyeeb zug ye li suŋ o ka o yadda niŋjir kpi'em. ³ Ka Kiristo da pu niŋ dine ma'ed o meŋ sunfo, ka lee niŋ ka li dolne lin sob Wina'am gbaunjin ye,

"Bane tu'ud Wina'am la tu'udne man."

⁴ Lin wusa ka ba da sob Wina'am gbaunjin la, da sobne ye li zamisi ti, ye Wina'am gbaunjin la na ke ka ti modig ka mor sukpi'eun, ka li na ke ka ti mor ti'ir ye ti na ti be Wina'am sa'an.

⁵ M sos Wina'am one tisidi ti modigir ne kpe'enjir la ye o na ke ka yaname dol Yesu Kiristo la na ke ka ya mor poten'er yinni, ⁶ ka dinzug ka ya wusa na mor noor yinni n zun'e Wina'am one aa ti Zugsob Yesu Kiristo Ba' la.

Bane ka' Jew dim la zun'od Wina'am la yela

⁷ Gban'ami noor yinni ne taaba ka na'as Wina'am, wuu Kiristo da di'e yanam si'em la. ⁸ M yeli ya ye Kiristo da lieb Jew dim la tumtum ye o pa'al ye Wina'am a sida sob, ka me ye o ke ka Wina'am da zi'el ti yaanam noor la lieb sida, ⁹ ka me ye bane ka' Jew dim la na

zun'e Wina'am on zoti ba nimbaanlig la zug. Li da sob Wina'am gbaunjin ye,

“Dinzugo, m na pu'us fun Wina'am bareka bane ka' Jew dim la ni,
ka me na yuum n zun'e fu yu'ur.”

¹⁰ Ka li len sob ye,

“Yanam bane ka' Jew dim la la'am ne Jew dim la,
more sumalisim.”

¹¹ Ka len sob ye,

“Nimbane ka' Jew dim la za'a,
zun'omi Zugsob la.

Buudi wusa, zun'om o bedego.”

¹² Ka Wina'am nodi'es Azaya me sob ye,

“Jese yaan na kena,
ka Wina'am na ke ka o so'e buudi wusa.
Ka bane ka' Jew dim la na mor ti'ir o ni.”

¹³ M sos Wina'am one tisidi ti ti'ir, ye o na ke ka ya mor sumalisim bedego, ya yadda ninjir Kiristo ni la zug. Ka Wina'am Siig Sunj pañ na ke ka ya ti'ir nobug bedego.

Lini ke ka Paul sob ne sukpi'eunj la yela

¹⁴ M ba'abiise, m suunr kpi'em bedego ne yaname a si'em ye ya poten'er nie ya si'el wusa ni ka ya na nyañe sa'al taaba. ¹⁵⁻¹⁶ Mam mor sukpi'eunj ka denji sob yelsieba ye m tienn ya li yela, Wina'am tisi m popielim piini si'a ka m a Yesu Kiristo Tumtum ye m tum o tuuma bane ka' Jew dimin la zug. M tum wuu maalmaanib yiti tisid Wina'am piini si'em la ka moon Wina'am labasunj la ye bane ka' Jew dim la na a piini tis Wina'am line na malis o, ka o Siig Sunj ke ka ba a su'um nyain.

¹⁷ Mam a yinni ne Yesu Kiristo la ke ka m nyañedi nwe'ed nyo'og ne tuum kan ka m tumme tisid Wina'am la. ¹⁸ M na nwe'e nyo'og ka pian' ne'e yela ma'aa ye Kiristo ke ka bane ka' Jew dim la siak Wina'am ka li yine mam sa'an. Li ane m pian'ad ne m tuuma ¹⁹ ne pañ kane ke ka m nyañedi maan bunnyalima ne Wina'am Siig Sunj pañ la ke ka Kiristo ninjidi li. Ka ala ka m yi Jerusalem n gilil n keñ paae Illirikum tenjin ka mool Kiristo labasunj la zin'is bama wusa. ²⁰ Ka yiti bood hale ye m mool Kiristo labasunj zin'is ban ka ba nam pu wum o yela laa, ka ka'a ye m dolis so' nobaa, ka ane mane pin'ili li pa'alug. ²¹ Li dolne lin da sob Wina'am gbaunjin ye,

“Nimbane ka ba pu yeli ba o yela la,
na banji li.

Ka bane nam pu wum o yela la
na gban'e li gbin.”

Paul n gban'e ye o keñ kaae Room dim la yela

²² Lina ginjim saña bedego ka m pu nyañe keenn ya sa'an naa. ²³ Ka nannanna ka m yu'un naae m tuuma teens bama ni, ka me da bood yuma bedego ye m ke-

na kaae ya, ²⁴ ka lin zug ka m mor poten'er ye m na nyee ya, sañkan ka m ti gati ken Spain tenjin la, ka na be ya sa'an saña bi'ela ka li na malis m, ka ya nyaan sunji m ka m gaad. ²⁵ Ka nannanna m ye m keñne Jerusalem n sunj Wina'am nidib bane be anina la. ²⁶ Wina'am nidib bane be Masedonia ne Akaia teensin, ten'es ye li a su'um ka nok piini n tolim tis tadimnam bane a Wina'am nidib ka be Jerusalem ni la. ²⁷ Ba menji ten'es ye li a su'um ka niñ ala. Ka li me nar ye ba sid niñ ala. Jew dim la da ke ka bane ka' Jew dim la la'am di'e Wina'am yelsum line sunjidi ba siis. Ka lin zug ka li a su'um ka bane ka' Jew dim la sunj Jew dim ka ba di'e yelsum line na sunji ba ningbina. ²⁸ M ya'a tolis ligidi kan ka Wina'am nidib bane be Masedonia ne Akaia la'as la wusa n tis Wina'am nidib bane be Jerusalem la naae, m na kena kaae ya ka naan n gaadi keñ Spain. ²⁹ Ka m mi' ye m ya'a paae ya sa'an na m na mor Kiristo yelsum bedego na.

³⁰ M ba'abiise, m belimini ya ne ti Zugsob Yesu Kiristo ma'asim zug ne Siig Sunj nonjilim zug ye ya la'am ne man mo' sos Wina'am man yela. ³¹ Sosimi Wina'am ka m nyañe pons ne bane ka'a Wina'am nidibi n be Juuda tenjin la sa'an, ka tuum kan ka m ye m tum Jerusalem ni la malis Wina'am nidib bane be anina la. ³² Ka dinzug ka li ya'a a Wina'am boodim, m na keenn ya sa'an na ne sumalisim, ka nye nimma'asim ya sa'an.

³³ Wina'am one tisid sumalisim na be ne ya wusa. Ami.

Pu'usug

16 M pian'adne ti taunn Foebe yelsum yela tisidi ya. O ane Wina'am nidib bane be Kenkiria tenjin la sunjid. ² Di'emini o wenne lin nar ne Wina'am nidibi di'ed taaba si'em la, ti Zugsob yu'ur zug, ka sunj o ne on bood si'el ya sa'an; ka o meñ daa sunjid nidib bedego la'am ne mam.

³ Pu'usimi Priska ne Akuila, m tumtum taaba bane tum Yesu Kiristo tuuma la. ⁴ Ba da siak ye ba kpi mam zug. M pu'usidi ba bareka, ka li ka' mam ma'anee, ka me ane bane ka' Jew dim ka a Wina'am nidib la me pu'usidi ba.

⁵ Ka pu'us Wina'am nidib bane la'asedi ba yin la. Ka pu'us m zuasunj Epenetus one be Asia tenjin la. One daa denjim siaki dol Yesu Kiristo yiiga.

⁶ Ka pu'us Meeri one daa tum hale n tisidi ya la.

⁷ Ka pu'us Andronikus ne Junias bane aa m du'adib ka da la'am be sarega ni ne mam la. Ka Kiristo Tumtum nib la mi'i ba su'unja. Ka ba me da denji dol Kiristo man yiiga.

⁸ Pu'usimi m zuasunj Ampliatius one ka m nonj Kiristo zug la.

⁹ Ka pu'us Urbanus, ti tumtum tiraan one tum Kiristo tuuma la, ne m zuasunj Stakis.

¹⁰ Ka pu'us Apelles on ka nidib bedego ban̄ ye o dol Kiristo ne sida la. Ka pu'us Aristobulus yidim.

¹¹ Ka pu'us m du'ad Herodion. Ka pu'us Narkissus yidim bane niñ Zugsob yadda la.

¹² Ka pu'us Trifaena ne Trifosa bane tum Zugsob tu-uma la. Ka pu'us m zuasun̄ Persis one tum bedego tisid Zugsob la.

¹³ Ka pu'us Rifus on ka nidib bedego mi' o tuuma Kiristo zug la, ne on daa noñ m wuu o biig la.

¹⁴ Ka pu'us Asinkritus ne Flegon ne Hermes ne Patrobas, ne Hermas ne ba'abiis zan'asa bane be ne ba la.

¹⁵ Ka pu'us Filologus ne Julia ne Nereus ne o taunn ne Olimp̄as ne Wina'am nidib wusa bane be ne ba la.

¹⁶ Pu'usimi taaba ne noñjir. Kiristo nidib wusa pu'usidi ya.

Sa'alug

¹⁷ M ba'abiise, m sa'ali ya ye ya gu'us ne nimbane mor weligir kenne ya sa'an ka maan si'elnam line lubid nidib la, ba zan'as ka pu dol pa'alug kane ka ya di'e laa. Luakimini ya meñ ne ba. ¹⁸ Bane niñjidi ala la pu tum ne ti Zugsob Kiristo tuumaa ka lee tum ne ba meñ ya'amleog tuuma. Ba ma'ad nimbane potenda pu kpi'em la n pian' ne nomalisiin̄. ¹⁹ Nidib bedego wum yaname siak labasun̄ la si'em la, ka linzug ka m mor sumalisim ya yela. Ka m bood ye ya mor ya'am ne line a su'um, ka da mor poten'er ne line a be'ede.

²⁰ Li kpelim bi'ela ka Wina'am one tisidi ti sumalisim na sa'am Sutaana pan̄ ka ke ka ya nyañ o.

Ti Zugsob Yesu Kiristo yelsum na be ne ya.

Pu'usug ya'as

²¹ M tumtum tiraan Timoti pu'usidi ya. Ka m du'adib Lukius ne Jason ne Sosipater me pu'usidi ya.

²² Man Tertius, one sobid lin ka Paul pian'a gbaun̄ kaña ni la, pu'usidi ya ti Zugsob yu'ur zug.

²³ Gaius one a m yisigidir daan ne on yin ka Wina'am nidib la'ased la, pu'usidi ya.

Erastus one gur ten̄ kaña ligidi la ne ti ba'abiig Kuartus, pu'usid ya.

²⁴ Ti Zugsob Yesu Kiristo yelsum be ne ya wusa, Ami.

Wina'am na'asi la yela

²⁵ Zun'omi Wina'am one nyañe ket ka ya mor pan̄ ya yadda niñir ni la. Ala ka labasun̄ kan ka m pa'ali ya, ne lin ka m mooli tisi ya Yesu Kiristo yela la, ne yelsua'adir line yu'un nie paalo ni la yeli ti. Yelsua'adir la da sua'eya ka li yuma lal, ²⁶ ka Wina'am nodi'esidib sob ka li yu'un nie paalo. Ka Wina'am one voe ka ka' naar la tis noor ka buudi wusa ban̄ji li, ye nidib bedego siak Wina'am ka niñ o yadda. ²⁷ Wina'am one mor ya'am gaad so' wusa la di'em na'asi san̄a line ka' naare Yesu Kiristo yu'ur zug. Ami.

1 KORINT DIM

1 Man Paul on ka Wina'am da buol ne o boodim ka m a Yesu Kiristo Tumtum la, ne ti ba'abiig Sostenes ² n sobid gbaun̄ kaɗa nwa n tisiɗ yanam bane a Wina'am nidib n be Korint tejin la. Wina'am buoni yanam ne nidib bane be zin'ig wusa n buoni ti Zugsob Yesu Kiristo yu'ur la, ka ya a o nidib, ka o gaɗi ya ka ya a noor yinni ne Yesu Kiristo. O ane ba Zugsob ne tinam Zugsob men.

³ Ti Ba' Wina'am ne ti Zugsob Yesu Kiristo na tisi ya yelsum ne sumalisim.

Wina'am tisi ya yelsum la yela

⁴ M pu'usid Wina'am bareka saɗa wusa ya yela, o popielim kan ka ya di'e Yesu Kiristo ni la zug. ⁵ Yanam a noor yinni ne Kiristo la zug, Wina'am tisi ya mi'ilim buudi wusa, ka ke ka ya tun'e n pian'ad o yela su'uɗa. ⁶ Kiristo labaar kpen' ya sunya ni kiɗkiɗ. ⁷ Dinzugo yaname gur saɗkan ka ti Zugsob Yesu Kiristo na ti nie o meɗ na la, ya pu gu'uɗ piini yinni di'ere. ⁸ Wina'am na guri ya kiɗkiɗ n paae dunia naar ben. Ka ti Zugsob Yesu Kiristo ken daar la, ka o ku nye yelbe'ed si'a ya nii. ⁹ Wina'am one buoli ya ka ya niɗ noor yinni ne ti Zugsob o Biig Yesu Kiristo la, a sida sob.

Bakir Wina'am nidib soogin la yela

¹⁰ M ba'abiise, m sosi ya ne ti Zugsob Yesu Kiristo yu'ur zug ye ya wusa siakim taaba noor, ka bakir da bee ya soogine. Niɗimi noor yinni ne taaba ka more poten'er ne gban'ar yinni. ¹¹ M ba'abiise, Kloe yidim sieba kena tu'as im nyain ye nogban nwa'ar bee ya soogin. ¹² Li ane anwa, so' yet ye, "Man dolne Paul," ka so' me yet ye, "Man dolne Apollos," ka so' me yet ye, "Man dolne Piita," ka so' me yet ye, "Man dolne Kiristo."

¹³ Kiristo weligne zin'is kon'ob kon'oba? Li da ka'ane Paul n da kpi dapuudir zug tisi yaa, li da ane Kiristo. Ba pu suu ya ku'om ye ya a Paul nya'andoliba, amaa ye ya dolne Kiristo. ¹⁴ M pu'us Wina'am bareka ye m pu su ya yinni ku'om asee Krispus ne Gaius. ¹⁵ Dinzugo so' ku nyaɗe yel ye, ba da suu o ku'om ka o a Paul nya'andol la. ¹⁶ Eenn sida, m me da suu Stefanas ne o yidim ku'om. Amaa m pu lem baɗ man suu so' ya'asa ¹⁷ Kiristo pu gaɗi m ye m su nidiba ku'om, amaa ye m mool Wina'am labasun̄ la tis nidib, ka li ka'ane wuu ninsaal-

ib mi'ilim, ka da ke ka Kiristo ku'um dapuudir zug paɗa la lieb zaalim.

Kiristo ku'um pa'ani ti Wina'am ya'am a si'em la yela

¹⁸ Nimbane bodig la nok Kiristo ku'um dapuudir zug labaar la, ka li ane yalimis. Ka tinam bane paam faanr la, mi' ye li ane Wina'am paɗ. ¹⁹ Bozugo li sob Wina'am gbaun̄in ye

"Wina'am ye,
'M na sa'am ya'am dim mi'ilim,
ka yiis baɗidib la baɗire ba ni.' "

²⁰ Ano'on a ya'am daana? Ano'on a gbaun̄mi'ida? Dunia nwa nogban nwa'ar daan be yaani? Wina'am ke ka dunia kaɗa nwa ya'am ane yalimis. ²¹ Wina'am ya'am poogin ka o ke ka nidib ku baɗ o ne ba meɗ ya'am, ka lee gban'e ye o zaɗ yalimis labaar kan ka ti mool la n tilig bane niɗ o yadda. ²² Jew dim bood ye bunnyalima maal ka ba niɗ o yadda, ka Greek dim bood ya'am. ²³ Ka tinam moonne Kiristo ku'um dapuudir zug la yela, labaar kane ka Jew dim nok ka li a sisin, ka bane ka' Jew dim la nok ka li a yalimis. ²⁴ Ka Jew dim ne bane ka' Jew dim ka Wina'am gaɗ la, mi' ye Kiristo ku'um labaar la ane Wina'am paɗ ne ya'am. ²⁵ Bun line ka Wina'am maal ka ninsaalib noki li ka li a yalimis, mor ya'am n gaadi ninsaalib ya'am. Ka bun line ka Wina'am niɗ la, ka li ke ka ninsaalib ten'es ye o ka' paɗ la, mor paɗ n gaad ninsaalib paɗ.

²⁶ M ba'abiise, nannanna ten'esimi yaname daa a si'em saɗkan ka Wina'am daa buoli ya la. Nidib daa gos ka ya bi'ela mor ya'am bee paɗ, ka me ten'es ye ya bi'ela a nintitada. ²⁷ Wina'am gaɗ dine ka dunia dim ten'es ka li a yalimis ye o diis ya'am dim nyan ka me gaɗ lin ka dunia dim ten'es ka li paɗ kae' la, ye o diis paɗ dim nyan, ²⁸ ka gaɗ din ka dunia dim pu gosi lii, ne dine ka ba ne'es, ne din ka ba ten'es ka li a zaalim, ye o sa'am din ka dunia dim ten'es ka li a nimmua bun. ²⁹ O niɗ ne'eɗa ye nid ku nyaɗe du'os o meɗ Wina'am tuonne. ³⁰ Amaa Wina'am keya ka ya a noor yinni ne Yesu Kiristo, ka on zug, ti mor ya'am, ka a popielim dim Wina'am tuon, ka lieb o nidib, ka yi tuumbe'ed so'olim ni. ³¹ Alazug ka li sob Wina'am gbaun̄in ye, "One bood ye o nwe'e nyo'og, on nwe'em nyo'og ne lin ka Zugsob la niɗ la."

Kiristo ku'um dapuudir zug labaar la yela

2 M ba'abiise, man daa keje ya sa'an na la, m daa pu mool Wina'am labaar la n tisi ya ne nomi'ilim ne ninsaalib ya'am, ² ka daa gban'e ye m ku mool si'el yela asee Yesu Kiristo yela gullim, ne on kpi dapuudir zug la. ³ Man daa be ya sa'an la, m daa ka' paŋa, ka dabiem ne kikirug daa mori m. ⁴ M daa pu tu'as labaar la ne mi'ilim pian'ad line malis nidib n na ke ka ba siaki lii, ka lee daa tu'asi li ne, ka Wina'am Siig Suŋ pa'al o paŋ, ⁵ ye ya yadda ninjir Yesu Kiristo ni pu yi ninsaalib ya'amin naa, ka lee yine Wina'am paŋ ni na.

Wina'am ya'am a si'em la yela

⁶ Ka la'am ne lin a sida la, ti me pian'ad ne ya'am n tisid bane mi' Wina'am su'uŋa. Li ka' dunia nwa nidib ya'am bee bane so'e dunia nwa ya'am. Nimbama nwa paŋ na lieb zaalim. ⁷ Ka ti tu'asid ne Wina'am ya'am sua'adir line sua' ka nidib ku baŋ laa. Li ane bun kan ka Wina'am da pun gaŋ ka dunia la nam pu si'iŋe, ye ti kpen' Wina'am na'am ni. ⁸ Bane so'e dunia kaŋa nwa so' zi' ya'am kaŋa. Ba ya'a daa mi'line li, ba naan ku kpa'an Zugsob one a na'amtita'ar daan la dapuudir zugo. ⁹ Ka li dolne lin sob Wina'am gbaunŋ ni si'em la ye,

“Lin ka nid nan pu nye bee wum,
ne lin ka nid nan pu ten'es ye li na maal laa,
ye li ane lin ka Wina'am maal tiebi gur bane noŋ o la.”

¹⁰ Ka Wina'am ke ka ti baŋi li, ka li yine o Siig Suŋ ni na. Siig Suŋ la baŋid si'el kam za'a hale Wina'am yel sua'ada. ¹¹ Li ane ninsaal siig gullim line be o ni n mi' ninsaal kan potenda. Ala men so' me zi' Wina'am potendaa, asee Wina'am Siig la ma'aa. ¹² Wina'am pu tisi ti dunia kaŋa nwa potendaa. O tisi ti o meŋ Siig Suŋ ka ti nyaŋe baŋ lin wusa ka o tisi ti. ¹³ Ka ti pu pian'ad ne pian'aban ka ninsaalib pa'ali ti ne ba ya'am, ka lee pian'ad ne pian'aban ka Wina'am Siig Suŋ pa'ali ti, ka bigiside Wina'am yelsida n tisid nimbane ka Wina'am Siig bee ba ni. ¹⁴ Amaa nid one ka Wina'am ka' o nii, ku nyaŋe di'e piini bane yit Wina'am Siig ni naa, lin a yalimis o sa'an la zug. Ka bane ka Wina'am Siig Suŋ la bee ba ni la ma'aa baŋi li yela. ¹⁵ One ka Wina'am Siig bee o ni na nyaŋe baŋ ka kad dine a su'um ne dine a be'ed saria. Amaa so' ku nyaŋe kad on daana saria.

¹⁶ Li dolne lin sob Wina'am gbaunŋ si'em la ye,
“Ano'one mi' Zugsob la poten'ere,
ka na nyaŋe sa'al oo?”

Amaa tinam yadda ninjidib mor Kiristo poten'er.

Wina'am tumtumnib la yela

3 M ba'abiise, sida, m daa pu tun'e n pian' tisi ya wuu man pian' n tisid nimbane mor Wina'am Siig

Suŋ laa. Ka daa pian' n tisi ya wenne dunia kaŋa nidib ka wenne bilies n be Kiristo ni. ² Ka yaname daa pu paae na di'e pa'alug kpi'ema wuu ninjuda na niŋ si'em la zug, m daa tu'asi ya, ka ya wenne bilies n mu'ad bin'isim ka pu dit dikpi'ema. Hale nannanna ya nan pu paae na di'e lii, ³ yaname nan kpelim n tumne wenne dunia kaŋa nidib la zug. Fufum ya'a bee ya soogin ka ya nwa'asid ne taaba, ne'eŋa pu pa'al ye ya ane dunia kaŋa nwa nidib ka tumne wenne ban bee? ⁴ Ka ya yinni ya'a yel ye, “Man dolne Paul,” ka yinni ye, “Man dolne Apollos,” ya pu tumne wenne dunia nidib nee?

⁵ Man ne Apollos a ano'one? Ti kuduŋ ane tumtumnib bane daa ke ka ya di'e Wina'am. Ti yinni yinni tumtuum kan ka Zugsob la tisi ti ye ti tum. ⁶ Man daa tum wenne m butne biili ne, ka Apollos don'onsidi li. Ka li daa ane Wina'am n ke ka li nobug. ⁷ One but ne one don'onsid ane zaalim. Wina'am ma'aa ket ka biili la nobugid. ⁸ Baragaŋ ka' one but ne one don'onsid sa'anne. Wina'am na yo so' mekama wusa on tum si'em. ⁹ Ti ane Wina'am tumtumnib ne taaba. Yanam wenne Wina'am poog ne, ka me lem wenne Wina'am yir ne.

¹⁰ Man zaŋ piini kan ka Wina'am tis im la n tum wenne tanmeedsuŋ ne, n eenb eenbir, ka ninso' me sun'ul ne li zug. Ka so' mekama gu'usime o meŋ on meed si'em. ¹¹ Wina'am da zaŋ Yesu Kiristo ka o a eenbir la. Eenbir si'a lem kae' ka so' na nyaŋe eenbe.

¹² Ninsieba na zaŋ salima bee anzurifa bee kuga ban ka ba ligidi zu'e la n sun'ul eenbir la zug. Ka sieba me na zaŋ daad bee mood n sun'ul. ¹³ Yesu Kiristo ken na daar la, so' wusa tuuma a si'em la na nie paalo ni. Bugum na pa'ali li. Ka bugum la na mak nid wusa tuuma ka pa'al lin a si'em. ¹⁴ Bugum ya'a pu di so' tuuma, o na di li nyood. ¹⁵ Ka bugum ya'a di so' tuuma, o ku di li nyood. Amaa nid kan na tilig wenne one zo pons ne bugumin ne.

¹⁶ Ya zi' ye ya ane Wina'am yir ka o Siig Suŋ bee ya nii? ¹⁷ So' ya'a sa'am Wina'am yir, Wina'am me na sa'am o. Wina'am yir ane o meŋ din gullim, ka yanam me aa o yir.

¹⁸ So' da ma' o meŋa. So' ya'a be ya soogin ka ten'es ye o ane ya'am daan dunia kaŋa nwa ni, li a su'um ka on kilim yalim dunia nwa ni, lin na ke ka o niŋ ya'am daan. ¹⁹ Lin ka dunia dim ten'es ka li a ya'am la, ane yalimis Wina'am sa'an. Li dolne lin sob Wina'am gbaunŋ si'em la ye, “Wina'am bent ya'am dimne gban'adi ba ne ba mi'ilim poogin.” ²⁰ Ka lem sob zin'isi'a ye, “Zugsob mi' ye ya'am dim ten'esa ane zaalim.” ²¹ Dinzugo so' da nwe' nyo'og ne lin ka nidib na nyaŋe tum. Si'el wusa ane ya din. ²² Man bee Apollos bee Piita bee dunia kaŋa nwa, bee nyovur bee ku'um, bee line be nannanna bee saŋa line na ti kena la, yaname so'e bama wusa. ²³ Ka Kiristo me so'e ya, ka Wina'am so'e Kiristo.

Bane ka Kiristo tum la a si'em la yela

4 Kel ka ba gos ka ti a Kiristo tumtumrib ne yel-maanib ka Wina'am gu'uli ba ne yelsua'adir line a amēja la. ² Li nar ka one ka Zugsob nok tuuma niŋ o nu'usin a yelsida sob. ³ Li pu daam man baa bi'ela ye yanam bee ninsieba n pian'ade m yela wuu ya ane sariakatib la. Hale m pu pian'ad m meŋ yela wuu sariakata. ⁴ Man poten'er a nyain, amaa li pu pa'al ye m pu maal be'ede. Zugsob la a one kad man saria. ⁵ Dinzugo, da wenne sariakatib n deŋi koos so' ye o maal be'ed, ka Zugsob la nam pu kena. O ya'a ti kena, o na ti yiis line sua' likin paalo ni na, ka nie line be ninsaalib wusa potenda ni. Sarŋkan la Wina'am na pian' so' wusa pian'asunŋ line nar o.

⁶ M ba'abiise, yanam su'um yela ka m nok ne'eŋa wusa mak ne mam meŋ ne Apollos ye ya zamis tinam sa'an yelug line ye, "Dol Wina'am gbaunŋ la yel si'em la titu'aa." Dinzug da nwe' nyo'og ne nid yinni ka ne'es ayinni. ⁷ Ano'one maali ya ka ya be ya kon' ne sieba? Bo ka ya mor ka li ka'a ye Wina'am tisi ya? Ka ya ya'a di'e li, wala ka ya du'osidi ya meŋ wenne ya pu di'e li?

⁸ Ya pun mor yaname bood si'el wusa, ka pun mor Wina'am piini wusa. Ka me lieb na'anam hale ka tiname pu pa'ase. M naan boodin ka ya sid aan na'anam, ka ti wusa la'am di na'am. ⁹ Man sa'an, m ten'eseya ka Wina'am gaŋ tinam bane a Tumtumrib la ka ti a tadimnam, n wenne nidib bane ka ba kuud paa-lo ni la, ka dunia dim wusa ne maleknam la'am gosidi ti la. ¹⁰ Tinam ane zon Kiristo zug, amaa yanam ane ya'am dim Kiristo ni. Tinam ka' paŋa, amaa yanam mor paŋ. Nidib ne'esid tinam amaa ba na'as yanam. ¹¹ Lin paae sarŋkaŋa nwa, tinam gilig ne ko'om ne ku'onuud ka yeed kparikeend n kene giligid zin'ig zin'ig ka ba bu'ud tinam, ¹² ka tum bedego n diisidi ti meŋ. Ba ya'a po noor tisi ti, ti lebisidne bareka pu'usug. Ba ya'a namisi ti, ti modigidne. ¹³ Ba ya'a pian' ti pian'abe'ed, ti lebisidne pian'amalisinŋ. Ti lieb tadimnam ka wenne dunia tampoor ne dunia bundi-an'adnam ne, hale n paae nannanna.

¹⁴ M pu sob ne'eŋa tisi ya ye m diisi ya nyan ne, amaa ye m pa'ali ya wenne ya ane man meŋ binonŋa. ¹⁵ Hale baa ya ya'a mor sunjidib tusa piiga yaname dol Kiristo la, ya mor ba' yinni ma'aa. Bozugo ya nyovur beilim ne Yesu Kiristo noor yinni la'asug la, mane lieb ya saam, man n mor labasunŋ la kena tisi ya la zug. ¹⁶ Dinzugo m belimi ya, ye ya doli mane maan si'em la. ¹⁷ Ne'eŋa yela ka m tum Timoti ya sa'an na. O ane m meŋ binonŋir, on a yelsida sob Zugsob ni. One na tienn ya man nyovur beilim Kiristo ni yela, lin na dol ne bun lin wusa ka m pa'an yadda niŋjidib n be zin'is wusa la.

¹⁸ Ya sieba mor nyeesim n ten'esid ye m ku kena kaae yaa. ¹⁹ Ka Zugsob la ya'a bood, li ku yuuge ka m

na keen ya sa'an, ka barŋ lin ka nyeesim dim bama na tun'e maal, ka ka' ba pian'ad la ma'ane. ²⁰ Wina'am so'olim ka'ane noor pian'ade, amaa ka lee mor paŋ. ²¹ Ya bood dine? M kena fi'ebi ya ne kpa'asa bee m kena ne nonjilim ne sumbugusum na?

Po'asa'unŋ Wina'am nidib soogin la yela

5 Ba sid yel asida ye po'asa'unŋ bee ya soogin hale, bun lin ka bane pu dol Yesu Kiristo kis. M wum ye nid yinni bee ya soogin n dig ne o saam po'a. ² Ka ya me mor nyeesim li yela. Li pu su'um ka ya sunya sa'aminee? Li su'um ka ya yiisin dau one maal yelbe'ed kaŋa la ya kallin. ³ Hale man lale ya sa'an ne ningbina la, m poten'er nam kpelim bee ya sa'an. Man pun kad dau kane maal yelbe'ed kaŋa nwa saria ⁴ ne ti Zugsob Yesu paŋ, ka li wenne m bene anina ne yanam ne. Yaname la'ased taaba ka m poten'er bee ya sa'an ka ti Zugsob Yesu be ne ya ne o paŋ la, ⁵ zaŋimi dau kaŋa n niŋ Sutaana nu'usin ka o sa'am niŋkaŋa ningbina, ka ti Zugsob la ken daar na, ka o siig lee paam faangir.

⁶ Li pu su'um ka ya mor nyeesim. Ya pu barŋ ye dabin fiinn nwa n ket ka bodobodo zom ukidaa? ⁷ Yiisim tumbe'ed ban ka ya maal ka li wenne dabin kudug la ya sa'an, ka ya na lieb nyain, ka wenne bodobodo zom kan ka dabin kae'. Sida m banya ye ya wenne bodobodo kane ka' dabin ne. Bozugo ba daa ku Kiristo ka o wenne Wina'am kum malek gaadug tienr malunŋ pe'e-bil ti yela. ⁸ Dinzugo ti yiisim poten'ebe'ed ne tuumbe'ed line wenne dabin kudug la, ka tum sida ne line a nyain tuuma, ka li wenne ti maal tienr malunŋ la, ka di bodobodo kane ka' dabin ne.

⁹ Man daa sob gbaunŋ si'a la, m daa yeli ya ye ya da la'as ne bane a po'asa'amidiba. ¹⁰ Ka li ane bane a po'asa'amidib ka yel ye ba dol Wina'am la yela ka m daa sob, ka ka'ane bane pu dol Wina'am laa, bane a po'aboodib bee fufum dim bee na'ayiis bee bane maan bada la yelaa, ka li ya'a a ala, yanam na yi dunia kaŋa ni. ¹¹ M daa sob n tisi ya ye ya da dol ne one yel o meŋ ye o ane Wina'am nid, ka a po'abood bee fufum daan bee maan ba'ar bee a nintu'ud bee one nut daam koon bee one faand nidib la'ade. Hale da zin'in ye fu di ne niŋkan soba.

¹² M ba'a kae' ka m kad bane pu pu'usid Wina'am la saria, Wina'am na kadi ba saria. Li ane ya taaba bane pu'usid Wina'am ka li nar ka ya kad saria. ¹³ Kadimi tumbe'ed daan la ya soogin.

Antu'a morem koto ni la yela

6 Ya yinni ya'a mor antu'a ne o ba'abiig, ka pu more keŋ bane a Wina'am nidib sa'an ka ba la'ase maali, ka more keŋ bane ka' Wina'am nidib koto ni maal, li pu mor nyannee? ² Ya zi' ye Wina'am nidib na ti kad dunia dim saria? Ka ya ya'a na ti kad dunia dim

saria, ya ku nyanje tu'as antu'abibis yela nannanna?
³Ya zi' ye tiname na ti kad maleknam saria, ka kelle dunia kanja nwa yela? ⁴Ka ya ya'a mor antu'a bama, bo ka ya more ken bane pu dol Wina'am sa'ane? ⁵Ne'enja ane nyan n tisi ya. Wina'am nidib soogin sieba ya'a nwa'as ne taaba, nid so' ka' ya soogin mor ya'am na tun'e maal ba pian'ad la bee? ⁶Ka Wina'am nidib soogin sieba more ba antu'a ka pu tu'asi li ba menja, ka lee more li ken bane ka' yadda ninjidib la koto ni ka ba tu'asi li.

⁷Asida ya pun po'ogne, yanam mor ya antu'a kenn koto ni ne ya yadda ninjidib taaba la. Li a su'um ka ya siak po'ogir, bee ban na zu ya la'ad ka ya bas taal n gaad yaname na mor ya yadda ninjidib taaba n kenj koto ni. ⁸Amaa yaname maan taaba be'ed ka zuud taaba, bane a ya ba'abiis, Wina'am dolim ni.

⁹Ya pu banj ye tuumbe'ed dim ku ti kpen' Wina'am so'olim la nii? Da ma'a ya menja. Nimbane a po'asa'amidib bee bane maan bada bee dap bane dig ne ba dap taaba la, ¹⁰bee na'ayiis bee bane mor fufum, bee bane nut daam n koon bee bane tu'ud nidib bee faandib, baa ba yinni ku kpen' Wina'am so'olim la nii. ¹¹Ya sieba daa ane ala. Ka Wina'am daa pie ya tuumbe'ed ka ya lieb o menj nidib, ka o ke ka ya a popielim dim o tuon, yaname a yinni ne ti Zugsob Yesu Kirsito ne Wina'am Siig Sunj.

Ba na'asimi Wina'am ne ba ningbina la yela

¹²So' na yel ye, "M mor suer na maal man bood si'el wusa." Sida. Amaa li ka' si'el wusa a su'um n tisiid oo. O ye, "M mor suer na maal man bood si'el wusa." Sida. Amaa m ku siak n lieb si'el yamugo. ¹³"Diib be ne poor yela, ka poor me be ne diib yela." Sida! Amaa Wina'am na sa'am babayi la wusa. Ningbinj la ka'ane dausa'uŋ bee po'asa'uŋ yelle, li ane Zugsob yela. Zugsob la me be ne ti, ti ningbina yela. ¹⁴Wina'am vu'ug Zugsob la kumin, ka o panj la me na vu'ugi ti. ¹⁵Ya zi' ye Kiristo so'e ya ningbina lua wusa? Dinzugo li na a su'um ye m zaŋ Kiristo ningbina n la'as ne po'agoonda ningbina bee? Ayei baa bi'elaa. ¹⁶Ya zi' ye one la'as o menj ne po'agoondir on ne po'agoondir la lieb ne ningbinj yinni? Li sob Wina'am gbaunjin, dau ne o po'a yela ye, "Babayi la na lieb ningbinj yinni." ¹⁷Amaa one la'as o menj ne Zugsob la on ne Zugsob la ane yinni siig la ni.

¹⁸Luakim dausa'uŋ ne po'asa'uŋ. Bozugo tuumbe'ed wusa ban ka ninsaal maan la pu be o ningbinaa. Amaa tuumbe'ed dine a po'asa'uŋ la be ne ninsaal ningbina ni. ¹⁹Ya zi' ye ya ningbina la ane Wina'am Siig Sunj la yire, one bee ya ni la on ka ya di'e Wina'am sa'an laa? Ya pu so'e ya menja. ²⁰Wina'am da'a ya ne. Dinzugo na'asimi Wina'am ne ya ningbina.

Paul lebisa po'a diir la yela

⁷Nannanna, yaname daa sob gbaunj si'a la ka m ye m sob lebisu ya. Li su'um ka dau da di po'a. ²Amaa po'asa'uŋ bedego bee ya tenjin la zug, dau mekama su'um ye o mor o menj po'a ka po'a me mor o menj sid. ³Li su'um ka dau tum dau tuum tis o po'a, ka po'a me ninj ala n tis o sid. ⁴Bozugo po'a pu so'e o menj ningbinaa. Ka li ane o sidi so'e li. Ka dau me pu so'e o menj ningbinaa. Ka li ane o po'a so'e li. ⁵Po'a ne o sid da zan'asi taaba. Asee ban na gban'e noor n zaŋ saŋa bi'ela ye ba sos Wina'am, ka naam lem la'as ne taaba, ka Sutaana da maki ba, bozugo ba ku tun'e nyanje ba menja. ⁶Ne' ane m menj ten'esug ka ka'ane wadaa. ⁷M ten'esug ane dau wusa naan a wuu mane a si'em la. Amaa ninsaal mekama mor o menj piini kan ka Wina'am tis o. Ti wusa yinni yinni mor piini gun gun.

⁸M yet ne'enja tisiid nidib bane ka'a po'ab bee ka'a sidib la ne pokonya, ye li a su'um n tisi ba ka ba kpelim be ban gullim wuu man be si'em la. ⁹Amaa ba ya'a ku nyanje gban'e ba menja, dap on dim po'ab ka po'ab me kul sidib. Li a su'uŋa ka ya ninj ala n son'e yaname na ti more li ya'amleog ka li zabid wuu bugum.

¹⁰M mor noyelug n na tis nidib bane mor po'ab bee mor sidib la. Ka li ane Zugsob la din ka li ka' man dine. Li ane ye po'a da bas o sida. ¹¹Amaa o ya'a bas o sid, on zin'i, ka da toom kul sida, bee on ne o sid la naalim taaba. Ka dau me da bas o po'a.

¹²Ne'enja ane man menj noyelug ka m yet nimbane kpelim. Li ka' Zugsob la yelugo. Li ane ye one siak Wina'am ya'a mor po'a sa, ka po'a la ka' yadda ninjid, ka siak ye ba la'am be, on da bas oo. ¹³Po'a one siak Wina'am ya'a kul sid sa, ka dau la ka' yadda ninjida, ka siak ye ba la'am be, on da bas oo. ¹⁴Po'a kane a Wina'am nid la tun'e ke ka o sid a nyain, ka dau kane a Wina'am nid la tun'e ke ka o po'a a nyain. Ne'enja ya'a ka'ane ala, ba biis naan aan dian'ad. Ka lin a si'em la, biis la me a nyain.

¹⁵Amaa one ka' yadda ninjid ya'a bood ye o bas one a yadda ninjid, on ninjimi ala. Li ka'a mugusug ye po'a bee dau one a yadda ninjid la'asem ne one ka' yadda ninjida. Wina'am buoli ti ye ti be ne sumalisim. ¹⁶"Po'a one a yadda ninjida, fu ninj wala banj ye fu ku tun'e tiligi fu sida? Ka dau one a yadda ninjida, fu ninj wala banj ye fu ku tun'e tiligi fu po'a?"

Ba dolim ba beilim kan ka Wina'am tisi ba la yela

¹⁷So' mekama dol beilim kan ka Wina'am tis o, ne on daa a si'em ka Wina'am buol o la. Ne'enja a lin ka m tis noor Wina'am nidib bane be zin'is wusa. ¹⁸One kpen' banjo, ka Wina'am nyaan buol o, on da mood ye o yiis banjo la isir n base. One me pu kpen' banjo ka Wina'am buol o, on da kpen'e. ¹⁹Ka one kpen' banjo ne one pu

kpen' banjo wusa ane zaalim. Lini pak ane Wina'am noyelug la siakir. ²⁰ So' mekama kpelim be on daa a si'em ka Wina'am buol o la. ²¹ Fu ya'a daa ane yamug sanjan ka Wina'am buol fu, fun da ke ka li paki fu. Amaa fu ya'a na nye yolisim suer fun di'em. ²² Ka on ka Zugsob la buol, ka o a yamug, ane Zugsob la yolisim nid. Ala men, yolisim nid on ka Kiristo buol, ane o yamug. ²³ Wina'am da'a ya ne. Dinzugo, da liebi wuu yamis n tis nidiba. ²⁴ Dinzugo m ba'abiise, so' mekama daa a si'em ka Wina'am buol o la, on be ala ne Wina'am noor yinni.

Paul lebisa sieba po'adiir la yela

²⁵ Ne' bipumis bane pu kul sidib yela, m pu di'e noor Zugsob la sa'ane. Amaa m tu'asidne m poten'er mor si'el line ka m paam Zugsob la sa'an o nimbaanzoor la yela ye ya na siak ye mane yel si'el la ane yelsida.

²⁶ To'ogi a si'em nannanna la zug, man ten'es ye li su'um ka nid na kpelim zin'in wuu o beilim a si'em la.

²⁷ Fu ya'a mor po'a, fun da mood ye fu bas oo. Ka fu ya'a a dakoonr men fun da ied ye fu di po'a. ²⁸ Ka fu ya'a lia' po'a ka o kul uf, fu pu tum tuumbe'ede. Ka one me pu mor sid ya'a kul sid, o pu tum tuumbe'ede. Ka m bood ye ya luak yela ban ka bane mor po'ab bee mor sidib la na nye dunia nwa ni la.

²⁹ M ba'abiise, lin ka m yel la gbin ane ye, sanja kan ka Wina'am zi'el n tisi ti la pu lem zu'e. Nannanna wa'ae sa, li a su'um ka bane mor po'ab la wenne wuu ba ka' po'aba, ³⁰ ka bane kaasid wenne ba sunya pu sa'am, ka bane la'ad wenne ba ka'a sumalisim, ka bane da'ad wenne ba pu so'e lii, ³¹ ka bane mor dunia la'ad n maan ban bood si'em da ke ka li yela loo ba zute. Ka dunia ka'a si'em nannanna nwa, ye li gaad ne.

³² M pu bood ye si'elnam daami yaa. Dakoonr gosidne on na niñ si'em tum Zugsob la tuuma, ka niñ si'el ka li na malis Zugsob la. ³³ Ka po'a daan gosidne dunia la'ad ne on na niñ si'em ka li malis o po'a.

³⁴ Dinzugo o ya'amboodim pudugne. Ka po'a one ka' sid, gosidne Zugsob la tuuma yela, on na niñ si'em ka o ningbina ne o siig na ti a Wina'am din. Ka one mor sid, gosidne dunia la'ad ne on na niñ si'em ka li malis o sid. ³⁵ Yanam su'um zug ka m yel ne'eja ye m sunji ya. M pu kpe'enjid ye m zuol dine kisi ya zutine. Amaa m boode ye ya tum dine a su'um ne dine nar, ka zanji ya meñ wusa n pesig Zugsob la.

³⁶ Nid ya'a more o bipun ka o bi'ig n tu'ug sid kulig, ka li mor po'ogir, on kel ka o kul sid wenne on ten'es si'em o suunrin la. O ya'a zanj o bipun la tis sid, o maal su'unja. ³⁷ Ka niñkane suunre kpi'em ne yelkaña, ka o ten'es o poten'erin ka gban'e o ya'amin ye o na mor o bipun la ka o da kul sida, ka mugusug kae', o ya'a mor panj na maal nwa, o maal su'unja. ³⁸ Ala zugo, one tisidi

o bipun sid maane su'unja. Ka one me pu tisidi o bipun sida, maan su'unja gaad.

³⁹ Po'a one kul sid, ka o nam voe, o pu so'e o meñ. Ka o sid ya'a kpi, suer be ka o na tun'e kul on ka o bood, asee ka li a Zugsob la boodim. ⁴⁰ Ka man ten'eseya ka o ya'a kpelim be on a si'em la, li na malis o gaad on na kul dau. Ka m mi' ye m me mor Wina'am Siig n pa'ani ya.

Ba'ar diib la yela

8 Nannanna m sobidne yeti ya bada diib yela. Ti mi' ye yaname yel si'em ye, ti wusa mor mi'ilim la, ane sida. Mi'ilim ketne ka ninsaal du'osidi o meñ. Amaa nonjir kpe'enjidne nidib. ² So' ya'a ten'es ye on mi' si'el, o mi'ilim nan pu paae wuu lin su'um ye o naan mi'in si'em laa. ³ Amaa nid ya'a nonj Wina'am, Wina'am mi' o, ka gosid o.

⁴ Aa to, m yeti ya ne bada diib yela. Ti mi' ye ba'ar ane bun line pu voeya, ka me mi' ye Wina'am yinni ma'aa be. ⁵ Hale si'elnam ya'a be agol bee terjin, ka ninsaalib buon ye Wina'amnam, tinam mi' ye Wina'am yinni be. Hale ka li a sida ye si'elnam bedego be ka ninsaalib buon ye wina'amnam ne zugsobnam, amaa Wina'am yinni be, ka ane ti Ba' one maal si'el wusa ka on zug ka ti voe. Ka ti lem mi' ye Zugsob yinni ma'aa be. O ane Yesu Kiristo, ka ti nyovur ne si'el wusa yi ne o ni na.

⁷ Ka li ka' so' wusa mi' ne'eja. Ninsieba miilim bada hale ka ba ya'a di ba'ar diib ba kpelim ten'esid li yela ye li sid ane ba'ar diib. Ba potenda pu kpi'ema, ka ba ten'es ye diib la miligi ba ne. ⁸ Diib pu ke ka ti malis Wina'am. Ti ya'a pu dii, li pu ket ka ti kpelim nya'anja, ka ti ya'a di, li pu ket ka ti gat tuone.

⁹ Amaa gu'usimi ka ya yolisim kan ka ya more na di bada diib la, da ke ka nidib bane potenda Wina'am ni pu kpi'em la kpen' tuumbe'ed ni. ¹⁰ Dau one yadda pu kpi'em ne'eja yela, ya'a nye fun one mor mi'ilim, ka fu be ba'amaalug zin'igin n dit diib, ne'eja ku ke ka o di ba'ar diib bee? ¹¹ Ka fun mi'ilim la na ke ka fu ba'abiig on yadda pu kpi'ema ka Kiristo kpii o zug la sa'am.

¹² Fu ya'a niñid wala n tum tuumbe'edi sa'am fu ba'abiig on yadda pu kpi'ema, fu tumne tuumbe'ed n po'ogid Kiristo. ¹³ Dinzugo diib ya'a ke ka m ba'abiig tum tuumbe'ed m meñ kudin ku onb ni'im ya'asa, ka m da ke ka m ba'abiig kpen' tuumbe'ed ni.

Paul n mor suer n niñid si'el la yela

9 Li ane sida ye m more yolisim, ka a Kiristo Tumtum ka da nye ti Zugsob Yesu la. Ka m tuuma lin ka m tum n tis Zugsob la ke ka yanam a yadda niñidib. Bee m ma'anee? ² Hale sieba ya'a pu siak ye m ane Kiristo Tumtum, li nar ka yanam siak. Yaname a yadda niñidib la, nie bigis ye m ane Kiristo Tumtum.

³ Nidib ya'a yel ye m ka'a Kiristo Tumtum na, anwana ka m na lebis yiisi m meŋ yel la ni. ⁴ Man ne Barnabas pu mor suer ye ba tisi ti diib ne nuub ti tuuma zugo? ⁵ Ti pu mor suer n na ke ka po'a kane me pu'usid Wina'am doli ti goond wenne ti Tumtum taaba la ne Zugsob pitib la ne Piita niŋid si'em la bee? ⁶ Ya ten'es ye man ne Barnabas ma'aa nar ye ti tum n diisi ti meŋa? ⁷ Sogia be yaani n tum zaalim ka pu di'ed yoodo? Ano'on seed tiis ka ku di li wela? Ka ano'on kim niigi ka ku di ba bin'isim.

⁸ M pu yel ne'eŋa ne ninsaalib paŋa, Wina'am wada la me ye le ala. ⁹ Li sob wada ban ka Wina'am da tis Moses la gbaunjin ye, "Mit ka ya li'a na'araad bane kuod la ne yuko." Li ane niigi ka Wina'am daa yet bee? ¹⁰ Ayei, li ane tinam yela, bee ka'a alaa? Eenn nwa sob-ne ti zug. Bozugo one kuod ki la kuodne ka one bu'udi li la me bu'udne, ka babayi wusa mor ti'ir ka mor poten'er ye ba na pudugi li n di. ¹¹ Ti tum tuuma bane a su'um n tisi ya siis wenne wuu bane but biili. Li a su'um ka ti di'e la'ad bane a su'um ya sa'an wenne wuu bunib. ¹² Sieba ya'a mor suer kan ka ba na di'e la'asuma bama ya sa'an, tinam mor suer hale ka li gaad ala.

Amaa ti pu zaŋ suer kan la ye ti di'e si'el ya sa'ane. Amaa ti siak ye ti ku maal si'el line na giŋ Kiristo labasun la moolugo. ¹³ Ya mi' ye bane tum Wina'am pu'usum yin la, ba diib bene anina. Ka bane maan maana n tisid Wina'am ka tum maan maalug zin'ig la tuuma la, ba me di'edi ba diib anina. ¹⁴ Ala men, Zugsob la tis noor ye bane moon labasun la na paamidi ba si'el wusa ne anina.

¹⁵ Amaa man pu zaŋ sueya ban ka m mor la yinni di'e si'el, ka me pu sobid ne'eŋa ye ya tis im si'ela. Hale m ya'a kpi, son'e so' naa ke ka m ku nyanje nwe'e nyo'ogo. ¹⁶ Man moon labasun la pu ke ka m tun'e nwe'e nyo'ogo. Li ane tilas ka m niŋid ala. M ya'a pu mool labasun la, yeltoog na be m zugin. ¹⁷ M ya'a mool labasun la ne m meŋ boodim, m na di'e li nyood. Amaa m ya'a pu mool li ne m meŋ boodim, lin ane ye m kun moole sa. ¹⁸ Ka ne' ya'a a sida bo a man nyoodo? Li ane man yiti moon labasun la zaalim ka pu zaŋ suer kan ka m na di'e si'el labasun moolug tuuma la nii.

¹⁹ Hale baa man mor yolisim ka so' pu so'e man la, m zaŋi m meŋ lieb yamug n tis nidib wusa ye m more ba bedego n kenn Kiristo sa'an na. ²⁰ M ya'a be Jew dim sa'an, m liebid wuu Jew nid ne, ye m more ba kenn Kiristo sa'an na. Ka m ya'a be ne bane dol wada ban ka Wina'am da tis Moses la sa'an, m liebid wuu ba nid yinni baa ne man pu dol wada la, ye m more bane dol wada la kenn Kiristo sa'an na. ²¹ Ka bane pu dol wada la sa'an ka m daa me lieb wuu ban nid yinni, ye m more ba kenn Kiristo sa'an na. Ka ne'eŋa pu pa'alne ye m pu dol Wina'am wada laa. M dolne Kiristo wada. ²² Ka ban yadda pu zu'e la sa'an, ka m daa me lieb wuu

ba yinni ye m sunji ba. M dolne sueya kon'ob kon'ob nidib buudi wusa sa'an, ye m tiligi ba sieba. ²³ Labasun la zug m niŋid ne'eŋa wusa ye m ti di'e li bareka.

²⁴ Ya mi' ye zoogin, zotzotib wusa zotne, amaa ba yinni ma'aa dit ka di'ed piini. Dinzugo kpe'enjimi ya meŋ bedego, wuu zotzotib n zot si'em la, ye ya ti di'e piini Wina'am sa'an. ²⁵ Zotzot wusa gban'edi ba meŋ si'el wusa ni ye ba di'e piini kane ku yuug ka sa'am. Ka tinam gban'edi ti meŋ ye ti ti di'e piini kane ka' naare. ²⁶ Dinzug man pu zot yoo yoogo, ka me pu zabid yoo yoogo wuu one zabid nwe'ed sisi'em laa. ²⁷ M mugusidi m meŋ tum wenne yamug ne. Ka mam mool labasun la n tisid nidib la, mam meŋ da ko'oŋ nyood Wina'am sa'ane.

Ba'a dolim la yela

10 M ba'abiise, m bood ye ya ten'es line da niŋi ti yaanam bane da dol Moses la. Wina'am da nok sangbaun n guri ba wusa, ka ba wusa lo'oŋ ateuk line buon ateuk Zen'ug la. ² Ban ne Moses da dol sangbaun ka lo'oŋ ateuk la ka ala ka Wina'am da suu ba ye ba a yinni ne Moses. ³ Ba wusa da di ne diib yinni ka nu ku'om kan ka Wina'am da tum nyalima maal la. ⁴ Ba da nune tampiing kan ni ka Wina'am da tisi ba, ka li doli ba keŋ la. Tampiing kan da ane Kiristo meŋ. ⁵ Amaa ne wala wusa, Wina'am sunf da pu malis ne ba sieba bedego ka ba kpi, ka ba niŋgbina dig zin'is kon'ob kon'ob moogin la.

⁶ Ne'eŋanam wusa da ane zanbin n tisi ti n sa'ali ti ye ti da bood bunbe'ednama wenne ban laa. ⁷ Da maani ba'ar wuu ba sieba da niŋ si'em laa. Ka li sob Wina'am gbaunjin ye, "Nidib da zin'in n di, ka nu, ka due wa' ba'ar maanib wa'." ⁸ Ti da sa'am po'ab wuu ba sieba da niŋ si'em laa. Ka daar yinni poogin ka ba tusa piisi ne atan' n kpi laa. ⁹ Ti me da mak ye ti kpans Zugsob la wuu ba sieba da niŋ si'em, ka wiigi da kuu ba la. ¹⁰ Ka ti da nyon ne Wina'am wuu ba sieba da nyon si'em, ka ku'um malek da kuu ba laa.

¹¹ Ne'eŋa wusa da niŋ ne, ye li sa'ali ba. Ka ba sobi li ka li a nimmua sa'alug n tis tinam bane be saŋa kan ka dunia li'el naar la. ¹² Dinzugo, one ten'es ye o niŋid su'um, ka zi'e su'uŋa, on gu'usim, ka ya'a ka' ala, o na lu. ¹³ Makir ban buudi paadi ya la, nan mi' paae sieba. Ka Wina'am ane yelsida sob, ka ku ke ka makir kane gaadi ya paŋ la paae yaa. Ne makir puugin, o na maal suer tisi ya paŋ, ka ya nyanje li.

¹⁴ Dinzug, m ba'abiise, luakimi ne bada maalug. ¹⁵ M pian'ade tisidi ya wenne ya ane nidib bane mor ya'am. Yanam meŋ banjim man yet si'el la gbin. ¹⁶ Nwam kan ka ti yiti zaŋi pu'us bareka tis Wina'am la, ti ya'a nu nwam kaŋa ni, ti pu naalimne ne Kiristo ziim bee? Ka bodobodo kan ka ti gben'esid la, ti ya'a di bodobodo kaŋa, ti pu naalimne ne Kiristo niŋgbij bee? ¹⁷ Tiname

pu dugid bodobodo gbil yinni n dit la zug, ti ane ningbiḡ yinni la'am ne tinam zu'e la.

¹⁸ Gosimi Israel dim niḡid si'em la. Bane dit diib bane ka ba maali tis Wina'am maan maalug zin'ig ni la, ba a yinni ne Wina'am one so'e maan maalug zin'ig la. ¹⁹ Bo ka m yet nwa? Ya ten'es ye man yel ye ba'ar bee diib line ka ba maani tisidi li la ane si'el bee? ²⁰ Ayei, m yet ye, lin ka ba'amaanib maani tisid bada la, ba maani tisidne kikiris, ka pu maani tisidne Wina'am. M pu bood ye ya a yinni ne kikirise. ²¹ Ya ku nyaḡe nu Zug-sob nwam la ni, ka lem nu kikiris nwam la nii, ka me ku nyaḡe di Zugsob la diib, ka lem di kikiris diibo. ²² Ti bood ye fufum kpen' Zugsob la bee? Ya ten'es ka ti mor paḡ gaad o bee?

²³ Ba ye, "Suer be ka ti na maal si'el wusa." Eenn, sida. Amaa li ka' si'el wusa mor nyoodo. "Suer be ka ti na maal si'el wusa." Amaa li ka' si'el wusa kpe'enḡid ni-diba. ²⁴ So' da ten'esid o meḡ yelsum ma'anee. Amaa o me ten'esimi o taaba yela.

²⁵ Dimi ni'im kan wusa ka ba kuosid da'an. Ka da ke ka ya potenda ke ka ya bu'osi bu'osaa. ²⁶ Li sob Wina'am gbaunḡin ye, "Dunia ne si'el wusa line bee li ni ane Zugsob la din."

²⁷ Fu ya'a keḡ one ka'a yadda niḡid yin ka o tis uf diib, fun dim line ka o mora zi'eli fu tuon, ka da bu'os ye bo ni'im nwa. ²⁸ Amaa so' ya'a yel uf ye, "Dikaḡa nwa ane ba'ar diib" fun da dii. Ka li na suḡ fun ne one yel uf la potenda. ²⁹ Li ka'ane fun meḡ poten'er yelaa, amaa li ane so' poten'er yela.

Bozug ka m mor yolisim ka so' poten'er kati m saria? ³⁰ M ya'a pu'us Wina'am bareka ka di diib, bo ka so' na po'ogi man ne bun lin ka m pu'us Wina'am bareka li yela?

³¹ Ya ya'a di bee nu bee niḡ si'el mekama, yanam niḡimi li wusa ka li du'os Wina'am yu'ur. ³² Da niḡ si'el Jew dim bee Greek dim bee Wina'am nidib sa'an ka li daami baa. ³³ Niḡimi wuu man niḡid si'em la. Hale m mood ye m tum line malis so' mekama si'el wusa puuḡin. Bozug m pu bood man meḡ yel su'um ne, amaa nidib wusa su'um yela, ye ba paam faangir.

Zugpilib Wina'am pu'usugin la yela

11 Tu'asimi man tuuma wuu man tu'as Kiristo tu-uma si'em la.

² M pian'adi ya yaname tiendi m yela si'el wusa ni ka mor pa'alug kan ka m tolisi tisi ya la zug.

³ Amaa m bood ye ya baḡ ye Kiristo a dau wusa zug-sob, ka dau me a o po'a zugsob, ka Wina'am me a Kiristo Zugsob. ⁴ Dinzug, dau one pu'usid Wina'am bee di'ed Wina'am pian'ad n tisid nidib, ka si'el pil o zug, diisne Kiristo nyan. ⁵ Ka po'a one pu'usid Wina'am bee di'ed Wina'am pian'ad n tisid nidib, ka si'el pu pili o zugo, o diisne o sid nyan. Li wenne wuu o puni o zug

ne. ⁶ Po'a ya'a zan'as ka pu pili o zugo, on kiesimi o zuobid. Lin sadigim a nyan n tis po'a ka o puni o zug la, bee kiesi o zuobid la, o pilimi o zug. ⁷ Wina'am n maal dau wenne o meḡ la ka o mor girima tisid Wina'am la, li pu su'um ka o zaḡ si'eli pil o zugo. Po'a me mor girima tisid dau. ⁸ Wina'am da pu zaḡ po'a konbir n maal dau, amaa o da zaḡ ne dau konbir n maal po'a. ⁹ Wina'am me da pu maal dau po'a zugo, amaa o da maali po'a dau zug. ¹⁰ Maleknam la zug, li su'um ka po'a zaḡ si'eli pili o zug n pa'al ye o be ne o sid la nu'usin.

¹¹ Amaa Zugsob nidib la puugin, po'a bene dau nu'usin, ka dau me be po'a nu'usin. ¹² Wina'am da zaḡ dau n maal po'a. Ala men ka po'ab me du'ad dap. Ka si'el wusa yitne Wina'am sa'an na. ¹³ Ya meḡ ten'esim n gos. Li a su'uḡa ka po'a pu'us Wina'am paalo ni ka si'el ka' o zuginee? ¹⁴ Ti malima pun pa'ali ya ye dau ya'a bas o zuobid ka li wa'am, o diisidi o meḡ nyan. ¹⁵ Amaa li ane venlim po'a sa'an. Wina'am maali o zuobid ka li wa'am ye li a o zugpibig. ¹⁶ Amaa so' ya'a bood ye o nwa'asi li yela, man na lebis si'el ane ye, tinam bee Wina'am nidib pu mor maluḡ si'a line be zugpilib puugine.

Zugsob nonaar diib la yela

¹⁷ M pu zun'odi ya yel kan ka m ye m yeli ya laa, bozugo ya yiti la'as taaba ka ya tuumbe'ed gati ya tuumsoma. ¹⁸ Yiiga zin'igin, m wumya ye ya ya'a yiti la'as taaba ye ya pu'us Wina'am, weligir be ya soogin. M me siak ye labaar la sieba ane sida. ¹⁹ Bi'esug kae', ye weligir na bee ya soogin ye ba baḡ bane dol sida suer la paalo ni. ²⁰ Ya ya'a la'as taaba n ten'es ye ya ditne Zug-sob Diib la, li ka' walaa. ²¹ Bozugo ya ya'a la'as, so' mekama ditne o meḡ diib, ka sieba ko'om zabid ka sieba nuu kool. ²² Ya pu mor ya' na di ka nuu? Bee ya kudum bood ye ya ne'esne Wina'am nidib ka diis nonḡdim nyane? M na yeli ya ye bo? M zun'e ya ne' zug bee? Ayei, m ku zun'e yaa.

(Mateo 26.26-29; Maak 14.22-25; Luuk 22.14-20)

²³ M daa di'e pa'alug kaḡa ne Zugsob la sa'an, ka tolisi tisi ya. Ye yu'uḡ kan ka ba zam ti Zugsob la, ka o zaḡ bodobodo ²⁴ n pu'us Wina'am bareka, ka gben'esi li, ka ye, "Ne'eḡa ane m ningbiḡ kan ka m tisi ya. Niḡim ala ka li a tienri m yela." ²⁵ Ala ka o lem zaḡ nwam, bane di diib la naae la, ka yel ye, "Nwam kaḡa ane Wina'am nonaar paal line a man ziim. Ya ya'a yiti nuu li, yanam niḡimi li ka li tienn m yela." ²⁶ Ya ya'a yiti niḡ ne'eḡa ka di bodobodo la ka nu nwam kaḡa ni, ya mooni Zugsob la ku'um yela n guri o lebig na.

²⁷ Ala zugo, on mekama zan'a di Zugsob la bodobodo ka nu o nwam la ni, ka li pu su'um ye o di ka nu, o tumne tuumbe'ed tis Zugsob la ningbiḡ ne o ziim la. ²⁸ So' wusa ten'esim su'uḡa ka naan di bodobodo kaḡa ka me nu nwam kaḡa ni. ²⁹ On mekama pu baḡ Zug-

sob la ningbijn la gbin ne, ka me di ka nu, o na nye saria kad be'ed on di ka nu la zug. ³⁰ Dinzug ka ya bedego a ban'adnam, ka sieba ka' paŋa, ka sieba kpi la. ³¹ Ti ya'a maki ti meŋ yiiga su'uŋa, ti ku kpen' Wina'am sariakadib nii. ³² Ka Zugsob la kat tinam saria ka namisidi ti ye ti zamis ka ti da ti la'as ne dunia nidib n nye saria kad be'ede.

³³ Dinzugo, m ba'abiise, ya ya'a la'as taaba ye ya di Zugsob diib la, yanam on gur taaba. ³⁴ On ko'om zabid, on dimi o yin ka naan kena, ka da kpen' Zugsob la sariakadib nii.

Yela bane kpelim la, m ya'a kena, m na sa'ali ya li yela.

Wina'am Siig Suŋ piini la yela

12 M ba'abiise, nannanna m yeti ya ne piini line yit Wina'am Siig Suŋ ni na la yela. M bood ye ya baŋi li yela a sida si'em. ² Ya mi' ye yaname daa nan kae' yadda niŋidib la, ba'a kpiilima daa more ya n dol suer be'ed. ³ Dinzugo, m bood ye ya baŋ ye Wina'am Siig Suŋ la ya'a be so' ni, o ku tun'e pian' Yesu yela be'ede. Ka so' me ku tun'e yel ye Yesu ane Zugsoba, li ya'a ka'a ye Wina'am Siig Suŋ la bee o nii.

⁴ Siig Suŋ la tisid piini kon'ob kon'ob. Amaa li wusa yitne Siig Suŋ yinni la ni. ⁵ Tuuma kon'ob kon'ob be. Amaa li ane Zugsob yinni ka ti tumi tisid. ⁶ Tuuma kon'ob kon'ob be. Amaa li ane Wina'am yinni tisid nidib ya'am ka ba tumi li.

⁷ Wina'am Siig Suŋ la tisid yadda niŋidib wusa piini si'a line pa'an Siig Suŋ la paŋ ye li suŋ Wina'am nidib wusa. ⁸ Siig Suŋ la tisid ninsieba piini ka ba pian'ad ya'am pian'ad, ka tisid sieba mi'ilim pian'ad, ⁹ ka tisid sieba yadda tita'ar Wina'am ni, ka tisid sieba piini line na ti'eb ban'adnam, ¹⁰ ka tisid sieba paŋ ka ba na nyaŋe tum tuumnyalima, ka tisid sieba piini ka ba di'ed Wina'am pian'ad n tisid nidib, ka tisid sieba ya'am ka ba na nyaŋe baŋ line yi Siig Suŋ la sa'an na ne line pu yi aninaa, ka tisid sieba piini ka ba na tun'e pian' pian'azuna, ka tisid sieba ka ba na tun'e tu'as pian'azuna la gbin ne a si'el. ¹¹ Li ane Siig Suŋ yinni la n niŋid ne'enam wusa. O tisid so' mekama ne piini gun gun wuu on bood si'em.

Ningbijn yinni ne luas bedego la yela

¹² Kiristo nidib wenne ningbijn yinni ne, n mor luas bedego. Hale ne lin mor luas buudi kon'ob kon'ob la li kpelim ane ningbijn yinni. ¹³ Tinam wusa bane a Jew dim ne bane ka' Jew dim, yamis ne bane ka'a yamise, Kiristo suu ti wusa ne Wina'am Siig Suŋ ka ke ka ti liebi wenne ningbijn yinni. Wina'am tumi o Siig Suŋ yinni la n tisi ti wusa.

¹⁴ Ningbijn la meŋ pu mor lua yinni ma'anee. Li more luas bedego. ¹⁵ Nobir ya'a yelin ye, "Man ka'a nu'ug la

zug, m ka' ningbijn la nii," lin ku nyaŋe keen ka o ka' ningbijn nii. ¹⁶ Tobir me ya'a yelin ye, "Man ka'a nif la zug, m ka' ningbijn la nii," lin ku nyaŋe keen ka o ka' ningbijn nii. ¹⁷ Ningbijn la wusa ya'a aane nifo, li ye li niŋin wala n wum pian'ade? Ka li ya'a aane tobir, li ye li niŋin wala n wum nyuugo? ¹⁸ Lin a si'em la, Wina'am maalne ningbijn luas wusa to'oŋ wuu on bood si'em. ¹⁹ Li wusa ya'a aane lua yinni ma'aa, ningbin naan ku beene. ²⁰ Lin a si'em la, luas bedego be, amaa li ane ningbijn yinni.

²¹ Dinzugo nif ku nyaŋe yel nu'ug ye, "M pu bood fu sunjire." Zug me ku nyaŋe yel noba ye, "M pu boodi ya sunjire." ²² Ka ti ningbijn la luas bane wenne ba ka' paŋ la ya'a kae', ningbijn la ku tum. ²³ Ti gosid ningbina luas bane ka ti ne'es la su'uŋa, ka na'asid nyan luas bane ka ti pu bood ye nidib nye la n ligini ba. ²⁴ Ka li pu nar ka ti ligin luasuma laa. Wina'am meŋ maal ti ningbina ka tis luas bane ka ti gos ka ba nyood pu zu'e la na'asi n gaad lua mekama. ²⁵ Dinzugo weligir kae' ti ningbina nii. Luas kon'ob kon'ob la bood taaba sunjir. ²⁶ Dinzugo lua yinni ya'a namisid, luas la wusa me namisidne. Lua yinni ya'a nye na'asi, luas la wusa more sumalisim.

²⁷ Ya wusa wenne Kiristo ningbijn ne. Ka so' kam zan'asa me wenne o ningbijn la lua sieba. ²⁸ Ka Wina'am gaŋne Tumtumnb o nidib soogin ka ba a kpeenmnam, ka gaŋ nodi'esidib ka ba tia'ali ba, ka nan gaŋ pa'anib, ka yu'uŋ gaŋ bane maan tuumnyalima, ka lem gaŋ sieba ka ba na tun'e ma'ae ban'adnam, ka gaŋ sieba ka ba sunjid nidib ka gaŋ sieba ka ba gosid ka bigisid nidib tuuma a si'em, ka gaŋ sieba ka ba pian'ad pian'azuna. ²⁹ Ti wusa ka' Tumtumnb bee nodi'esidib bee pa'aniba. Li ka' ti wusa mor paŋ na maal tuumnyalima ³⁰ bee ti'eb ban'adnam bee pian' pian'azuna, bee nyaŋe tu'as pian'azuna la gbin ne. ³¹ Boomi piintitada n gaad bun wusa.

Ka m na pa'ali ya suer line gati ba wusa.

Nonjilim la yela

13 M ya'a pian'ad ninsa'alib pian'ad buudi ne maleknam pian'ad, ka pu mor nonjilim, m kudum wenne lumir bee binnir bane vuudne. ² Ka m ya'a mor nodi'esug piini line ka Wina'am tisid ka nyaŋe baŋ yelsua'ada wusa, ka mor mi'ilim wusa, ka m yadda kpi'em Wina'am ni ka na nyaŋe yel zuer ka li viki toom, ka pu mor nonjilim, m ane zaalim. ³ Ka m ya'a zaŋ man mor si'el wusa tis nonjdim, hale ka zaŋi m ningbijn n tis ka ba nyu'e ne bugum, ka pu mor nonjilim, m ka' nyoode.

⁴ Nimbane mor nonjilim, me mor suguru, ka sunjid nidib, ka pu mor fufum bee du'osi meŋa. ⁵ Ba ka' nyeesim bee tita'alim bee boodi o meŋ sunjir ma'ane bee so' ya'a maal o be'ed o pu tiend li o suunrine. ⁶ Nonjilim pu mor sumalisim ne tuumbe'ede, amaa li mor sumalisim

ne bunsuma. ⁷ Nonjilim dit suguru ne si'el wusa. Ka yadda ne ti'ir ne modigir ka' siere.

⁸ Nonjilim pu naae da. Nodi'esug ne pian'azuna ne mi'ilim na gaad. ⁹ Ti mi'ilim ne ti nodi'esug pu paae Wina'am mi' si'em la. ¹⁰ Ka Kiristo one sia'al amerja la ya'a ti paae na, line ka'a amerja la na gaad.

¹¹ Man daa a biig la, m daa pian'ad ka ten'esidi wenne biig ne, ka gban'adi wenne biig. Ka man yu'un nobug la ka bas biilim tuuma. ¹² Tiname mi' si'el nannanna la ane bi'ela wenne tiname gosid gotinjin ka li a zibisug si'em la. Amaa sanjan la ti na nye si'el wusa nyain. Man mi' si'el nan ane bi'ela. Amaa m na ti banji li su'uŋa nyain wenne Wina'am mi' man nyain si'em la.

¹³ Yadda ne ti'ir ne nonjilim, bunama atan' nwa, na be sanja wusa. Amaa nonjilim gati ba wusa.

Wina'am Siig Suŋ piini la yela ya'as

14 Keli ka nonjilim a ya bunboodim gaad si'el wusa, ka boomi Siig Suŋ piini la bedego. Line gaad li wusa ane nodi'esug piini line yi Wina'am sa'an. ² One pian'ad pian'azuna o pu pian'adi tisid nidiba, amaa o pian'adne tisid Wina'am, ka so' ku ban on yet si'el laa bozugo o pian'adne yelsua'ada la ne Siig la paŋ. ³ Ka one di'esid Wina'am pian'ad n tisid nidib, pian'adne n surjid nidib ka me kpe'enjidi ba, ka belisidi ba. ⁴ One pian'ad pian'azuna suŋidne o meŋ. Ka one di'esid Wina'am noor pian'ad n tisid nidib suŋidne Wina'am nidib. ⁵ M bood ye ya wusa pian'ad pian'azuna, ka bood ye ya di'esid Wina'am noor pian'ad la n tisid nidib gat ala. One di'esid Wina'am noor pian'ad la tisid nidib gat one pian'ad pian'azuna. Amaa o ya'a tu'as pian'azun la gbin ka li suŋ nidib, ba pu gat taabaa.

⁶ M ba'abiise, m ya'a keenn ya sa'an na n pian'ad pian'azuna, m na niŋ wala suŋi yaa? M ku suŋi yaa, asee ka m pa'ali ya bun line yi Wina'am ni na, bee m ke ka ya ban si'el, bee m di'e Wina'am noor pian'ad si'a n tisi ya, bee m pa'ali ya si'el. ⁷ Bun line ka'a nyovur ya'a maan vuud wenne wiigi piebid bura bura ka li ka'a gbin ne, fu ye fu niŋ wala ban line piebid si'el yela? ⁸ Na'atan ya'a piebid ka pu pieb tanp piebugo, ano'one na ti'ebi yi tanpo? ⁹ Ala men ya ya'a pian'ad pian'azun ka li gbin ka' nyainee, so' na niŋ wala ban yanam yet si'ela. Ya pian'ad la na ane zaalim. ¹⁰ Pian'ad buudi bedego be dunia ni, ka ba yinni kae' pu mor gbin ne. ¹¹ M ya'a zi' pian'ad gbin ne, m ane saani tis one pian'ad la. Ka one pian'ad la me a saani tisi m. ¹² Yanam sadigim bood Siig Suŋ piini la, boomi piini line na kpe'enj Wina'am nidib bedego.

¹³ Dinzugo, one pian'ad pian'azun, on sosim Wina'am ka o ke ka o nyanje tu'asi li gbin. ¹⁴ M ya'a pu'us Wina'am ne pian'azun, m siig pu'usid, amaa m ya'am ka' li nii. ¹⁵ Ka bo ka m na niŋ yu'use? M na pu'us ne m siig ka me lem pu'us ne m ya'am, ka yum

ne m siig ka me lem yum ne m ya'am. ¹⁶ Fu ya'a pu'us Wina'am bareka ne fu siig, nid one la'as ne fu ka zi' fun yet si'ela, na niŋ wala siaki fu pu'usum ye, "Ami?" ¹⁷ Hale fu Wina'am pu'usum la ya'a a su'uŋa gba, li ka' sunjir n tis ninkanja la.

¹⁸ M pu'us Wina'am bareka man pian'ad pian'azuna n gat yanam wusa la. ¹⁹ Amaa Wina'am nidib la'asugin m bood ye m pian' pian'uk anu ne m ya'am ye m pa'al nidib n gaad man na pian' pian'uk tusa piiga ne pian'azun.

²⁰ M ba'abiise, da wenne biise ya potenda nii. Amaa aae wuu biise ya tuumbe'ed poogin. Kel ka ya potenda wenne kpeenmnam potenda ne. ²¹ Li sob Wina'am gbaunjin ye,

"Zugsob la yel ye,

'M na ke ka ninsieba ne saam

pian' m labaar tisi m nidib,

ka li a pian'azun ba sa'an.

La'am ne wala wusa, ba ku kelise.' "

²² Dinzug, pian'azuna ane si'el line na sa'al bane ka' yadda niŋidib, ka ka' bane a yadda niŋidib. Ka nodi'esug a line na pa'al n tis bane a yadda niŋidib ka ka' bane ka' yadda niŋidiba. ²³ Yadda niŋidib wusa ya'a la'as taaba, ka so' wusa pin'ili pian'ad ne pian'azuna, ka yiŋ dim kpen' na, ba ku yel ye ya geemnee?

²⁴ Amaa yadda niŋidib wusa ya'a la'as taaba ka so' wusa di'esid Wina'am noor pian'ad n tisid nidib ka yiŋ nid kpen' na, on wum si'el wusa la na ke ka o banji o tuumbe'ed, ka kad o meŋ saria. ²⁵ Yelsua'ada bane be o suunrin na nie paalo ni, ka o na igin pu'us Wina'am ka peligi o poog yel ye, "Asida, Wina'am bee ya ni."

Yadda niŋidib la'asug sueya dolim la yela

²⁶ Dinzugo m ba'abiise, ya ya'a la'as taaba ye ya pu'us Wina'am, so' more yuum, ka so' me more pa'alug, ka so' more si'el line ka Wina'am nie pa'al o, ka so' more pian'azun, ka so' me more pian'azun la gbini na tu'asi tis nidib. Niŋimi si'el wusa ka li suŋ Wina'am nidib. ²⁷ Ninsieba ya'a ye ba pian' ne pian'azuna, nidiba ayi bee nidiba atan' gullim pian'am yinni yinni, ka so' me tu'as ban yel si'el la gbin. ²⁸ Amaa so' ya'a kae' na nyanje tu'as pian'azuna la gbin ne, one pian'ad pian'azun la da pian' yadda niŋidib la'asugin ne, ka lee pian' tis o meŋ ne Wina'am.

²⁹ Keli ka nodi'esidiba ayi bee atan' pian'. Ka ban kpeelim la geligim gos ye li a su'uŋa bee. ³⁰ Ka nid yinni ya'a pian'ad ka Wina'am Siig Suŋ nie si'el pa'al so' la'asugin la, one denjim pian'ad la na bas pian'ad. ³¹ Ya wusa yinni yinni na nyanje di'e Wina'am noor pian'ad n tis nidib, ka ya wusa zamis ka kpe'enj. ³² Nimbane mor Wina'am Siig nodi'esug la piini la tun'e gban'e ba meŋ ne nodi'esug piini la yela. ³³ Bozugo Wina'am pu buoli ti ye ti tum yori yorii amaa ye ti be baanlim.

³⁴ Po'ab sini ba noya yadda ninjidib la'asug doogin, wenne zin'ig wusa ka Wina'am nidibi n maan si'em la. Suer pu be ka ba pian'ad la'asugin ne. Amaa ba siakimi ba sidib noya wuu Jew dim wada la yel si'em la. ³⁵ Si'el ya'a be ka ba bood ye ba banj, ban on bu'osimi ba sidib ba yaan. Li ane nyan ne po'ab n na pian'ad yadda ninjidib la'asugin.

³⁶ Ya ten'es ye li ane yanam ni ka Wina'am labaar la pin'ile? Ka ane yanam gullim ni ka li kenaa? ³⁷ One ten'es ka o a Wina'am nodi'es bee o ane on ka Wina'am Siig Sunj bee o ni, on siakim ye lin ka m sobidi tisidi ya nwa ane Zugsob la noyelug. ³⁸ Amaa so' ya'a pu kelis ne'eja, yanam on da kelisi ne oo.

³⁹ Dinzug m ba'abiise, boomi Wina'am nodi'esug, ka da zan'asi pian'azunaa. ⁴⁰ Maalimi si'el wusa su'urja, ka da ke ka li a yori yorii.

Kiristo ku'um vu'ugir la yela

15 M ba'abiise, nannanna m bood ye m tienn ya labasurj kan ka m da mooli tisi ya, ka ya di'e li mor kinj kinj la yela. ² Ya ya'a mor li kinj kinj, li na faaenn ya. Ka li ya'a ka'a alaa, ya yadda ninjir ane zaalim.

³ M tolis man di'e si'eli tisi ya line a buntita'ar n gaad si'el wusa, ye Kiristo kpi ti tuumbe'ed zug, ka li dolne lin da sob Wina'am gbaunjin si'em la. ⁴ Ka ba da mum o, ka Wina'am vu'ug o kumin daba atan' daar, ka li me dolne lin da sob si'em la. ⁵ Ka o da nie o mejn n pa'al Pi-ita, ka naan nie o mejn n pa'al Tumtum nib piina ayi la. ⁶ Ka lin nya'arj ka o nie o mejn saja yinni o nya'andolib bane gaad kobus nu la sa'an. Ba sieba bedego nan voe, ka sieba kpi. ⁷ Ka o nie o mejn Jemes sa'an, ka yu'un nie o mejn Tumtum nib la wusa sa'an.

⁸ Lin wusa nya'arj ka o nyaan nie o mejn pa'al man one wenne one ka ba yuolim du'a la. ⁹ Mane a kpaanr Tumtum nib la wusa sa'an, ka pu nar ka ba buoli m ye Tumtum na, man da namis Wina'am nidib la zug. ¹⁰ Wina'am popielim zug ka m kilim man a si'em nannanna nwa. Ka popielim kan ka Wina'am tisi m la ka' zaalim, ka man tum gaad bama wusa. Ka li daa ka' m merji tumi lii. Wina'am popielim zug ka m daa nyanje tumi li. ¹¹ Dinzug, li ya'a daa ane man one moon labaar la bee ban, ti wusa moon labaar line ka m pun tienn ya li yela, ne line ka ya daa siak la.

Ti ku'um vu'ugir la yela

¹² Ka ti labaar ya'a a ye Kiristo vu'ug kumin, wala ka ya sieba yel ye, bane kpi ku vu'ug kumine? ¹³ Ka li ya'a a sida ye bane kpi ku vu'ug kumine, ala li pa'ale ye Kiristo da pu vu'ug kumine. ¹⁴ Ka Kiristo ya'a da pu vu'ug kumine, alaa ti labasurj la moolug ane zaalim, ka yanam yadda la me a zaalim. ¹⁵ Li ya'a a sida ye bane kpi pu vu'ugid kumine, ala Wina'am da pu vu'ug Kiristo kumine, ka lin pa'al ye tinam ma'ade ziri Wina'am

yela, tiname yel ye Wina'am vu'ug Kiristo kumin la zug. ¹⁶ Bane kpi ya'a pu vu'ug kumine, ala Wina'am da pu vu'ug Kiristo kumine. ¹⁷ Ka Kiristo ya'a pu vu'ug kumine, ya yadda ninjir la ane zaalim, ka ya tuumbe'ed kpelim bee ya ni. ¹⁸ Li me na pa'al ye bane a Kiristo yadda ninjidib ka kpi la, bodigne. ¹⁹ Ti ya'a mor ti'ir Kiristo ni ti dunia beilim nwa, ti mor nimbaanligi gat so' mekama dunia ni.

²⁰ Amaa ne'eja ane sida ye Wina'am vu'ug Kiristo kumin, ka o sid a one vu'ug kumin yiiga. ²¹ Din a ninsaal yinni n mor kum n kenn dunia ni la na, ala men kum vu'ugir yine ninsaal yinni ni na. ²² Adam zug ka nidib wusa kpiid. Ala men ka bane a Kiristo nidib na vu'ug kumin. ²³ Amaa so' mekama mor o saja, ka Kiristo n vu'ug kumin yiiga, bane aa o nidib me na ti vu'ug o ken daar la na. ²⁴ Dunia naar na kenn Kiristo lebig nya'arj na, ka Kiristo na sa'am bane so'e dunia nwa panj ne kpi'eun dim ne na'anam wusa panj, ka zanj so'olim la yu'un lebisi tisi o Ba' Wina'am. ²⁵ Bozugo li ane tilas ye Kiristo di na'am hale ti paae sanjan ka o dataas wusa na be o nu'usin. ²⁶ Ku'um ane dataa kane ka o na ti yuolim sa'am. ²⁷ Li yel Wina'am gbaunjin ye, "Wina'am zanj si'elnam wusa n ninj Kiristo nu'usin." Amaa li pu pa'al ye si'elnam wusa la paas Wina'am one lee zanj si'el mekama wusa n ninj Kiristo nu'usin laa. ²⁸ Si'elnam wusa ya'a ti be Kiristo nu'usin, on one a Wina'am Biig la me na ninj o mejn Wina'am nu'usin. Li ane Wina'am one zanj si'elnam wusa n ninj o nu'usin la. Ka Wina'am na a si'elnam wusa na'ab.

²⁹ Nidib ya'a ku vu'ug kumine, bo ka ninsieba di'ed ku'om suub tisid bane pun kpi la? Ku'um ya'a kudin ku vu'ugi, bo ka ba ninjid ne'eja? ³⁰ Ka bo ka ti kpen'esidi ti mejn yela ni saja wusa? ³¹ M ba'abiise, m nwe'ed nyo'og ya yela, yanam be si'em Zugsob Yesu Kiristo ni la zug. Ne'eja zug ka m yeti ya ye m pu lal ne ku'um daar wusa la. ³² M daa nye yela Efesus tenjin wenne one zab ne gbigima ne, ka lin ya'a a dunia nwa yela ma'aa, li nyood a bo? Ku'um ya'a pu vu'ugida, siilinj la yel sida ye,

"Keli ka ti di ka nu,
ka beog ti saa kpiidne."

³³ Da ke ka so' ma'a yaa. Siilinj ane sida ye, "Dolim taab be'ed sa'amid ninsurj." ³⁴ Keli ka ya ya'am leb na, ka da lem tum tuumbe'ede. Sieba zi' Wina'am. Ka m sobid ye m diisi ya nyan.

Ningbinj ku'um vu'ugir la yela

³⁵ Ka so' na bu'os ye, "Wala ka bane kpi la na ti vu'ug kumine? Ningbinj bo buudi ka ba na ti mora?" ³⁶ Zoluga! Fu zi' ye fu ya'a but si'el biili ka li bul, asee pak la pun'e ka bul la yu'un vu'ugi? ³⁷ Fun but si'el la kudun ane biilif. Li tun'e a ki biilif bee biil sieba. Ka lin ka fu but la ningbinj ku wenne line na ti yi na laa. ³⁸ Amaa

Wina'am tisid biilif kan ka fu but la ne on Wina'am bood ningbini si'a, ka me tisid biilif buudi wusa ningbini kon'ob kon'ob.

³⁹ Li ka' ningbina wusa n wen na. Ninsaali more ningbini buudi yinni, ka bunkonbid me ningbina bee li kon', ka niis ningbina me bee li kon', ka zimi me ningbina bee li kon'. ⁴⁰ Saazug bunam more ba meji ningbina, ka dunia bunam me more ba meji ningbina. Venlim be saazug bunam ningbina la ni, ka venlim me be dunia bunam ningbina la ni. ⁴¹ Winig mor o meji venlim, ka nwadig me mor venlim si'a. Ka nwadibibis venlim me bee li gunni. Hale nwadibibis la soogin ba venlim be gun gun.

⁴² Ala ka li me na ti a kumvu'ugir saja. Ningbini ya'a sig teji, li pun'odne. Amaa Wina'am ya'a ti vu'ugi li, li pu pun'oda. ⁴³ Ku'um mumne ne ziemis, ka na ti vu'ug ne venlim. Li mumne ne tadimis ka na ti vu'ug ne paŋ.

⁴⁴ Li ya'a sig teji, li ane dunia ni ningbini. Amaa Wina'am ya'a ti vu'ugi li, li ane arazana ni ningbini. Ti mor ningbina line a dunia ni din. Ala men ti na ti mor ningbina line a arazana ni din. ⁴⁵ Li sob Wina'am gbaunji ye, "Adam ane niŋkane da denji be yiiga." Yesu one a niŋkane kpelim nya'aŋ la ane siig one tisid nyovur. ⁴⁶ Li ka' arazana ni ningbina la ka ti di'ed yiiga. Ti di'ed dunia ni din la yiiga, ka naan di'ed arazana ni din. ⁴⁷ Wina'am da maal denji dau, Adam la, ne teji titan.

Amaa dau one tia'al la yi ne arazana ni na. ⁴⁸ Dunia nidib wusa n wenne nid on ka Wina'am da zaŋ teji titan maal la. Ka Wina'am nidib me wenne nid one da yi arazana ni na la. ⁴⁹ Tiname wenne nid one ka Wina'am maal ne teji titan la, ala men ti na ti wenne nid one yi arazana ni na la.

⁵⁰ M ba'abiise, ne'eŋa ka m sobidi yeti ya ye, ninsaali ningbina ane dunia ni din, ka ku nyaŋe kpen' Wina'am so'olim nii. Ningbini line pun'od la ku nyaŋe di'e nyovur line ka' naare.

⁵¹ Kelisimi yelsua'adir kaŋa. Sieba na kpi, amaa li ka' wusaa. ⁵² Ka dunia naar, na'atan ya'a ti pieb, ti wusa na tiak yimmo, wenne nini amisid si'em la. Na'atan na pieb, ka bane kpi na vu'ug ne ningbina line kudin ku kpii, ka Wina'am na tiake ti ningbina. ⁵³ Li ane tilas ye dunia ni ningbini kane pun'od la na gaad, ka ti na di'e ningbini kane pu pun'oda. Ka ningbini kane me kpiid na gaad, ka ti na di'e ningbini line pu kpiida. ⁵⁴ Dinzugo ne'eŋa ya'a ti niŋ, ala ka line sob Wina'am gbaunji ye, "Wina'am nyaŋ ku'um, ka ku'um len kae' la," na niŋ amena. Li lem sob ye,

⁵⁵ "Ku'um, fu paŋ kane nyaŋed nidib ka toondi ba wenne naŋi yiti ton' nidib si'em la be yaa ni?"

⁵⁶ Li ane tuumbe'ed ket ka kum nyet paŋ na ton' nidib. Ka li ane wada la ket ka tuumbe'ed nyet paŋ. ⁵⁷ Ka ti pu'us Wina'am bareka on tisi ti kum nyaŋer paŋ ti Zug-sob Yesu Kiristo ni la.

⁵⁸ Dinzugo m ba'abinona, yaname sadigim mi' ye bun lin ka ya niŋid Zugsob yela ka' zaalim la, yanam modigimi n zi'ene kiŋ kiŋ ka kpe'eŋi ya meji saja wusa ya tuuma ni n tis Zugsob la.

Ligidi la'asug n tis Jerusalem yadda niŋidib la yela

16 M sobid ne'eŋa ne ye m yeli ya ligidi kan ka ya la'asede ye ya suŋ Wina'am nidib bane be Juuda teji la yela. Doli pa'alug kan ka m pa'al Wina'am nidib bane be Galatia teji la. ² Alasidaar wusa, so' wusa yiisim zemis on tum nye ligid si'a digil, ka m ya'a ti paa na ligidi la'asug ku lem be. ³ M ya'a ti paa na, m na sob gbaunji n tum nimbane ka ya meji na ti gaŋ la, ka ba more piini la keji Jerusalem. ⁴ Ka li ya'a lem nar ye m keji, ban on doli m, ka ti keji.

Paul gban'ar la yela

⁵ M gban'e ye m doli yi Masedonia teji, ka lin nya'aŋ m na kena n kaae ya. ⁶ Daasi'er m na yuugi ya sa'an bi'ela bee be ne ya ka waad saja ti gaad, ka ya suŋi m ka m gaadi keji zin'ig kan wusa ka m na keji. ⁷ M pu bood ye m kaae ya nannanna, li wenne m gaadne ka yina ye m kaae ya. M mor ti'ir ye m na be ya sa'an n yuug, Zugsob la ya'a maal suer tisi m. ⁸ Amaa m na kpelim be Efesus teji n paae Pentekost daar. ⁹ Suer yo'og kpela tisi m, ka m na tum Wina'am tuuma kane mor nyood, amaa dataas la zu'eya.

¹⁰ Timoti ya'a keenn ya sa'an na, yanam on di'em o ka o be ya sa'an, ka da ke ka o sunf sa'am. Bozugo o tumne Zugsob la tuuma wenne man tum si'em la. ¹¹ So' da ne'es oo, ka lee suŋimin o, ka o gaadi keji ne sumalisim n nyaŋe lebi m sa'an na. M ten'esid ye on ne ti ba'abiis bama la na leb na.

¹² Ti ba'abiig Apollos yela. M kpe'eŋid o saja wusa ye on ne ba'abiis bama la kena kaae ya. Ka o kudim pu bood ye o kenn nannanna naa. O ya'a paam suer, o na kena.

Sa'alug ne pu'usug

¹³ Gu'usimi, ka zi'e kiŋ kiŋ ka da bas ya yadda niŋir Wina'am nii. More sukpi'eunji ne paŋ. ¹⁴ Tumini ya tuuma wusa ne nonjilim.

¹⁵ Ya mi' Stefanas ne o yidim yela, bane denji niŋ yadda niŋidib Akaia teji yiiga. Ba zaŋi ba meji n tumi tisid Wina'am nidib. ¹⁶ M belimi ya ne, ke ka ya beilim wenne nimbama, ne ya tumtum taaba wusa ne bane tum bedego suŋid Wina'am nidib la. ¹⁷ M mor sumalisim Stefanas ne Fortunatus ne Akaiikus ken la yela na. Bozugo ba daa suŋi m ne suŋir kan ka yanam pu nyaŋe suŋim la. ¹⁸ Ba kpe'eŋ man ne yanam sunya. Na'asimi nimbane wenne bama.

¹⁹ Wina'am nidib bane be Asia so'olim pu'usidi ya. Akuila ne Prisila ne Wina'am nidib bane la'asede ba yin

la pu'usidi ya su'uŋa, yaname wusa a yinni ne ti Zugsob la zug. ²⁰ Ba'abiis la wusa pu'usidi ya. Pu'usimi taaba ne noŋilim.

²¹ Man meŋ nu'ug ka m sobid ne'eŋa, ye man Paul n pu'usidi ya.

²² On mekama pu noŋ Zugsob la, kaanb be'ed be on sob zugin. Ti sosid ti Zugsob ye o kena.

²³ Ti Zugsob Yesu yelsum be ne ya.

²⁴ M noŋilim be ne ya wusa, tiname a yinni ne Kiristo Yesu la zug.

2 KORINT DIM

1 Man Paul, on ka Wina'am ganj m ne o boodim ye m a Yesu Kiristo Tumtum la, ne ti ba'abiig Timoti, sobid gbauj kana n tisid Wina'am nidib bane wusa be Korint ne Akaia teensin wusa la.

² Ti Ba' Wina'am ne ti Zugsob Yesu Kiristo na tisi ya yelsum ne sumalisim.

Yeltoog poogin sunjir yela

³ Keli ka ti pu'us Wina'am one aa ti Zugsob Yesu Kiristo Ba' la bareka, on one aa ti Ba' ka zoti ti nim-baanlig, ka a Wina'am ka sunjir wusa yit o sa'an na la. ⁴ O sunjidi ti ti yeltood wusa poogin, ye ti nyañedi nokid sunjir kane ka ti di'ed Wina'am sa'an la n sunjid bane mor yeltood sieba wusa la. ⁵ Ti sadigim nyet namisug bedego Kiristo zug, ala men ti na di'e sunjir bedego ka li yine Kiristo sa'an na. ⁶ Ti ya'a nye yeltoog, li ane ye yanam me ya'a ti nye yeltoog, ya na nye sunjir ne faangir, ka li yine tinam sa'an na. Ka tinam ya'a nye sunjir Wina'am sa'an, yanam me na nye sunjir, ka li yine ti sa'an na, ka na di'e pañ ye ya modig ya namisug poogin line wenne namisug kane ka tinam nye la. ⁷ Ti ti'ir ya yela ka'a bi'esugo. Ti mi' ye yaname sadigim namisid wuu tiname namisid si'em la, ya na di'e sunjir wuu tiname di'ed si'em la.

⁸ M ba'abiise, ti bood ye ya banj yeltoog kan ka ti daa nye Asia terjin la yela. Yeltoog la daa daami ti bedego ka gaadi ti pañ ben, ka ti daa pu len ten'esid vum yelaa, ⁹ ka ten'es ye li ane wuu koto ni ka ba kadi ti saria koos ka li a ku'um. Ka lina niñ ye ti da tia' ti meñ paña, ka lee tia'ane Wina'am one vu'ugid kum la. ¹⁰ O faaenn ti yeltoog tita'ar line a ku'um la ni, ka ti mi' ye o na lem faaenn ti, ka mor ti'ir o sa'an ye o na lem faaenn ti ya'as. ¹¹ Ka yanam me sunji ti n sos Wina'am tisi ti la. Wina'am na di'e ya sosug la bedego ka tisi ti yelsum. Dinzug o nidib bedego na pu'us Wina'am bareka on niñ si'el tisi ti la zug.

Bun line ke ka Paul tiak o suer la yela

¹² Tinam nwe'ed nyo'og ne'eña yela bozugo ti potenda dit kaset ye ti nyañe gban'e ti meñ dunia nwa ni. Line gaad li wusa ane tinam ne yanam soogin. Li yi ne Wina'am a su'um nyain ne yelsida daan la yela. Li ane Wina'am popielim zug ka ka'ane ninsaalib ya'am ka ti be ala laa. ¹³ Ti yiti sobidi lin ma'aa ka ya na nyañe karem ka gban'e li gbin. ¹⁴ Ya daa gban'e lin ka ti daa

niñ la gbin ka pu gban'e li wusa su'uñaa. Ka m mor ti'ir ye ya na gban'e lin ka ti sob la su'uñaa ye Yesu Kiristo ken daar la ka yanam na nwe'e nyo'og tinam yela wuu tinam na nwe'e nyo'og yanam yela si'em la.

¹⁵ M daa mi' ne'e su'uñaa ka linzug ka m daa gban'e ye m na kena kaae ya yiiga ye ya di nyood noor ayi.

¹⁶ M daa gban'e ye m na keenn ya sa'an na ka nyaan gaad keñ Masedonia terjin, ka m ya'a ti lebid na ka na len kaae ya ka ya na sunji m ka m gaadi keñ Juuda terjin. ¹⁷ Ya ten'es ye m gban'ar la ka'a su'uñaa bee? Ya ten'es ye m dolne ninsaalib boodim n gban'e ye m niñ si'el ka bood ye m kpanbi siak ye eenn ne ayei nee?

¹⁸ Wina'am ane yelsida sob, ala men ka li a sida ye tiname yeti ya si'el la ka'ane ye ti kpanbidi siakid ye eenn ne ayei nee. ¹⁹ Yesu Kiristo one a Wina'am Biig ka mam, Paul ne Timoti ne Silvanus daa mool o yela ya sa'an la, pu mor bi'esugo. Li ane eenn o sa'an sanja wusa. ²⁰ Li yine Yesu Kiristo ni na ka Wina'am siak ye eenn, ye o na niñ lin ka o zi'el noor li yela la wusa. Ka linzug ka ti pu'usug poogin ka li yine Yesu Kiristo ni ka ti yel ye ami, ka tisid Wina'am na'asi. ²¹ Li ane Wina'am ket ka ti zi'e kiñ kiñ Kiristo sa'an tinam la'am ne yanam, ka ganji ti ye ti tum o tuuma, ²² ka nok o zanbin zambili ti ka li pa'al ye one so'e ti ka tisi ti o Siig Sunj n ke ka ti mi' su'uñaa ye o na ti tisi ti o piini wusa.

²³ Wina'am aa m kaset sob ye man pu leb Korint la, m faann ya yak. ²⁴ Ti pu mood ye ti yeli ya ne mugusug line nar ye ya siak laa; ka ya yadda niñir dol suer su'uñaa. Ti tum ne taaba ye ya nye sumalisim.

2 M daa gban'e ye m ku lem kena kaae yaa n ke ka ya sunf sa'am. ² Ka m ya'a ket ka ya sunf sa'amid, ano'one be na tisi m sumalisim? So'o kae', asee yanam bane ka m ke ka ya sunf sa'am la. ³ M daa pu bood ye nimbane naan tisini m sumalisim la keen ka m moren susa'aña, ka linzug ka m daa sob gbauj kan la wala. M mi' ya su'uñaa ka mi' ye mam ya'a mor sumalisim, yanam me na mor, ⁴ ka daa sob tisidi ya ka mor susa'anj ne daamug m sunfin bedego, ka li ke ka m kaas, ka li ka'a ye m bood ye m ke ka ya sunf sa'am, ka ane ye m ke ka ya banj man nonji ya si'em bedego.

Lin nar ka ba di so' suguru si'em la yela

⁵ Nid yinni ya soogin ya'a daa ke ka so' sunf sa'am, li ka'ane ye o sa'ame man sunfo, amaa o sa'am ne yanam sunf bi'ela. M pu bood ye m yel ye o sa'am ne

ya sunf bedegoo. ⁶ Saansug kan ka ya bedego tis on daana la, zemiseya. ⁷ Nannanna li nar ka ya di o suguru ka kpe'enj o sunf, ka li da ke ka o sunf sa'am bedego ka o sa'am. ⁸ M belimi ya ye ya ke ka o lem ban ye ya sid nonj o. ⁹ M daa sob gbaun ka ne' zug ye m kpansi ya gos ye ya yiti siak man yeti ya si'el la. ¹⁰ Ya ya'a di so' suguru, mam me na di o daana suguru men. Tu-umbe'ed si'a ya'a daa be ka zabi mam ka li ane man na dii li suguru, m ninji li Kiristo tuon yanam zug ¹¹ ye Sutaana da nyanje tii. Ti mi' on bood ye o ninj si'el la.

Paul susa'an Troas tenjin la yela

¹² Man daa paae Troas tenjin ye m mool Kiristo labasun la, ka nye ka Zugsob la pun ti'eb suesunji digil.

¹³ Ka m sunf pu malisa man pu nye m ba'abiig Titus anina la zug. Ka dinzug ka m kees nidib la ka gaadi ken Masedonia tenjin.

Tinam ket ka nidib ban Kiristo ya'an la yela

¹⁴ M pu'us Wina'am bareka. Tiname a yinni ne Kiristo la, ka Wina'am yiti dolisidi ti ka li wenne ti la'asne n tunl taaba ka doli Kiristo ken, n pa'al ye o di ya'an n nyan si'el wusa. Wina'am noki ti n ke ka nidib wusa ban Kiristo yela. Ka ti wenne nyuug line malis ka yadig zin'is wusa, ¹⁵ ka wenne tudaare ka Kiristo nyu'e li tis Wina'am, ka nimbane nye faangir la ne bane bodig la na wumi li nyuug. ¹⁶ Bane bodig la sa'an li wenne nyuug be'ed line a ku'um n tisi ba. Amaa li wenne nyuug su'um line a nyovur n tis bane nye faangir la. Ano'on nar ne yel ka? ¹⁷ Nidib bedego mool Wina'am labaar wuu bane kuosid la'ad dine ka'a su'um ka bood ligidi bedego la. Tinam ka' ala. Amaa Wina'am tumi ti la zug ka ti pian'ad Wina'am tuon n a yinni ne Kiristo.

Ti tuuma line dol Wina'am Siig Sunj la yela

3 Ya ten'es ye ti lem pin'ili pian'ad tinam a su'um la yela bee? Ka ten'es ye ti wenne ninsieba ka bood gbana line na pa'ali tinam a su'um si'em la yela ye ti tisi ya bee? Ka bood ye ya sob gbaun kan la buudi ye ti tis ninsiebaa? ² Yanam menj wenne gbaun ka ne. Ka nidib wusa nyanje nyee li ka karemi li. Ka ti nonji ya bedego. ³ Li nie paalo ye Kiristo menj sob gbaun ka la ye ti tolisi li. Ka o pu nok si'el sob kuglamir zugo, ka lee nok Wina'am one voe la Siig Sunj n sob ninsaalib sunfin.

⁴ Ti mi' ye Wina'am ninjid ala, ka ti mi'ilim yit Yesu Kiristo ni na. ⁵ Ka si'el kae' ti ni n ke ka ti tun'e yel ye ti nar ye ti tum tuumkaana. Li ane Wina'am ke ka li nar ye ti tumi li, ⁶ ka me nar ye ti tum nonaar paal tuuma la. Nonaar paal la ka'ane wada kan ka ba sobe, ka lee yine Wina'am Siig Sunj ni na. Ka wada dine sob la dolne ku'um, ka Siig Sunj la tisid nyovur.

⁷ Wina'am da tis wada line ta'asid ku'um ka o da kpi'a li sobir kuglamir zug la, ka o na'am pipilim nie nyain li tisibin la. Ka Moses nindaa pelig ka nyee pil pil, ka Israel dim pu nyanje gosi lii, la'am ne pipilim la da sied la. Wada line ta'asid ku'um la sadigim da mor pipilim anwa la, ⁸ labasun line tisidi Wina'am Siig Sunj la ku mor pipilim n gaad ala bee? ⁹ Ka wada line ke ka nidib li kumin la ya'a da mor pipilim, labasun line ke ka ti a popielim dim Wina'am tuon la ku peligi gaad ala bee? ¹⁰ Sida, pipilim line be nannanna nwa gaad pipilim line da be la bedego, ka dinzug ka pipilim line da be la lieb zaalim. ¹¹ Line ku ya'as naar la ya'a da mor pipilim, line be nannanna nwa ka ku naae laa, ku mor pipilim bedego n gaad ala bee?

¹² Tiname mor ti'ir ka? la zug, ka ti sunf kpi'em, ¹³ ka ti pu wenne Moses one da nok pien lus o nindaa ye Israel dim da nyee o nindaa pipilim line sied la naare.

¹⁴ Ka Israel dim la me mor ya'am lik. Ka sanjan la n ti paae zina, ka ba ya'a karem nonaakudug gbaun la, li wenne pien la nan kpelim be, ka ba pu gban'ed ban karem si'el la gbin ne. Kiristo ni ma'aa, ka pien la na bodig. ¹⁵ Sida, sanjan la n ti paae zina, ba ya'a karem Moses gbaun la, pien la nan kpelim ligil ne ba ya'am.

¹⁶ Ka so' ya'a bas ka dol Zugsob la, pien la na bodig o ni. ¹⁷ Ka Zugsob on ka ba dol la ane Wina'am Siig Sunj. Ka Zugsob Siig Sunj la be si'el la, yolisim me be anina.

¹⁸ Pien pu ligil tinam bane wusa dol Zugsob la nindaase. Ka Zugsob la na'am pipilim nie ti ni, ka tiakedi ti ye ti wenne on a si'em la. Ka o na'am pipilim bee ti ni n nobugid bedego bedego. Ka li wusa yi ne Zugsob one a Siig Sunj la ni na.

4 Wina'am zoti ti nimbaanlig ka tisidi ti tuumkaana, ka dinzug ka ti pu sin'igida. ² Ti zan'asne ye ti dol nyan ne yelsua'ada tuuma wusa, ka me pu ma'ad nidibaa, bee tiaked Wina'am pian'ad ye li dol ziri sueyaa, ka lee pian'ad yelsida paalo ni, ka ninji li Wina'am tuon, ka ke ka nidib ya'am line mi' su'um ne be'ed la ban ye ti ninjid line a su'um. ³ Labasun line ka ti moon la ya'a sua'ane, ka li a wuu pien ligili li, li sua'ane bane bodig la sa'an ma'aa. ⁴ Sutaana one so'e dunia nwa la ke ka bane pu ninj Wina'am yadda la ya'am a lik, ka ba ku nyanje ban labasun Kiristo na'am yela laa, one a wuu Wina'am a si'em wusa la. ⁵ Ti pu mooni ti menj yelaa, ka lee moon ye Yesu Kiristo a Zugsob, ka ye tinam tumi tisidi ya Yesu zug. ⁶ Wina'am da yel ye, kel ka li nie nyain likin. Ka li ane one ke ka li a nyain ti sunfin n ke ka ti ban Wina'am na'am pipilim line ka ti nye Kiristo sa'an la su'unja.

Tinam ka' panj la pa'al Wina'am panj a si'em la yela

⁷ Ka banjir ka? la wenne si'el line ligidi zu'e bedego, ka ba sua'a li dukin. Ka tinam wenne duk la, ye li pa'al ye pantita'ar line ka li mor la ka'a tinam dine, ka lee

ane Wina'am bun. ⁸ Ti nyet daamug si'el wusa ni ka ti sunf pu sa'amida, ne yelpakir ka pu basi ka kpelim mor poten'er ye ti na yii li ni, ⁹ ka nyet namisug ka Zugsob la pu basidi tii, ne demis ka ti pu kpii, ¹⁰ ka yiti nyet namisug ti ningbina ni wuu Yesu da kpi si'em la ye nidib na nye o nyovur ti ningbina ni. ¹¹ Ti vum saña wusa ka ti yiti nyet namisug line zemis ne kum Yesu zug, ye nidib na nye o nyovur ti ningbina line na kpi la ni. ¹² Aa to, ku'um tumi ti sa'an, amaa vum tumi yanam sa'an.

¹³ Li sob Wina'am gbaunjin ye so' yel ye, "Man ninj Wina'am yadda la zug ka m pian'ad." Tinam mej ninj Wina'am yadda wuu on ninj si'em la ka ti yadda ninjir zug ka ti me pian'ad. ¹⁴ Ka mi' ye Wina'am one vu'ugi ti Zugsob Yesu kumin la, me na vu'ug tinam mej ne o, ka la'ase ti ne yanam n more ti kerj o tuon. ¹⁵ Li wusa ane yanam su'um nyeeb zug. Ka Wina'am popielim yadigid ka nidib nyee li ka paasid, ka ala ka ba bareka pu'usug la me paasid n tisid Wina'am na'asi.

¹⁶ Dinzugo, ti pu sin'igida. Hale la'am ne ti ninsaal ningbina sa'amid la, Wina'am ket ka ti mej nyet vumpaala ti sunfin beog beog. ¹⁷ Namisug line ka ti nyet la ane bi'ela ka na gaad, ka lee ke ka ti na nye na'asi tita'ar line ka'a naare, ka gati ti namisug la bedego, ka ti ku nyanje maki li ne ti namisug laa. ¹⁸ Ti noki ti sunf n lo ne bun lin ka ti pu nyetaa, ka ka' ne bun lin ka ti nyeta. Bun lin ka ti nyet la ku ya'as naare, ka lin ka ti pu nyet la na be yuma ka li ka' naare.

Ti arazana ni ningbina la yela

5 Ti ningbina wenne fudoog ne. Ka ti mi' ye li ya'a ti sa'am ti na mor ningbin si'a arazana ni ka li wenne doog. Ka li ane Wina'am mee li, ka ka' ninsaali-ba. Ka li na be yuma ka li ka' naare. ² Ti mor susa'anj dunia nwa ni ka bood ne ti sunf wusa ye Wina'am na noki ti arazana ningbinj la n yeeli ti wuu fuug ne.

³ Bozugo ti ya'a ye' arazana fuug la ti ku ken bi'el la. ⁴ Tiname be ti dunia ningbinin la, ka ti mor daamug ti sunfin ka si'imi li zug. Li ka'ane ye ti pu bood ye ti mor ti dunia ningbinj laa, ka ane ye ti bood ye Wina'am noki ti arazana ningbinj la n yeeli ti bozugo vum na nyanj ningbinj line na kpi la. ⁵ Li ane Wina'am ti'ebi ti ye ti nye tiaker kaña, ka tisi ti o Siig Sunj ye li pa'al ye ti na di'e on ye o tisi ti si'el la wusa.

⁶ Dinzugo ti yiti mor sukpi'eunj bedego, ka mi' ye ti ya'a be ti dunia ningbinin, ti ka' Zugsob sa'an arazana nii. ⁷ Ka li ka'ane tiname nyet o la ke ka ti dol oo, ka ane ti yadda ninjir yela. ⁸ Ti mor sukpi'eunj bedego ka na boodin ye ti basin ti dunia ningbinj la ka moren ti arazana ningbinj la n be Zugsob sa'an. ⁹ Aa to, ti ya'a be arazana ni bee ti dunia ningbinin ti bood bedego ye ti ma'ae Zugsob la sunf. ¹⁰ Li nar ka ti wusa na zi'e Kiristo tuon ka on na kadi ti saria, ka na tis on mekama

on nar ne o di'e si'em la. Ka li ya'a a su'um bee be'ed, li dolne on tum si'em dunia nwa ni.

Tiname voe ye ti na'as Wina'am la yela

¹¹ Dinzugo tiname zot Zugsob la dabiem ne ti sunf wusa la zug ka ti mood ye ti ke ka nidib siak Wina'am. O mi' tinam a si'em su'uña. Ka m mor poten'er ye yanam me mi' ya sunfin tinam a si'em la. ¹² Ti pu lem mood ye ti yeli ya tinam su'um yela ya'asa. Ti lee mood ye ti ke ka ya mor si'el na nwe'e nyo'og ti yela. Ka ya mor si'el na yel nimbane nwe'ed nyo'og ban a si'em ka nidib nyeti li paalo la, ka ka'a ban a si'em ba sunfinee. ¹³ Ti ninjir ya'a a wuu geenmis tuuma, li ane Wina'am yela. Ka ti ya'a pu geenm li ane yanam mej zug.

¹⁴ Kiristo nonjir so'e ti ka ti banj su'uña ye dau yinni da kpi tis nidib wusa, ka dinzug ka nidib wusa da la'am kpi ne o. ¹⁵ Ka me banj ye o da kpi tisi ba ye bane mor vumpaala o zug la ku lem voe ye ba ninj ba mej boodim, ka lee voe ye ba ninj on, one kpi ka vu'ug kumin n tisi ba la boodim.

Wina'am ke ka ti tiake a nimpaala la yela

¹⁶ Tiname ten'es nidib a si'em la, pu len dolne ti ninsaalib potendaa. Hale la'am ne tinam daa ten'es Kiristo a si'em la da dolne ti ninsaalib potenda la, ti pu len ninjid alaa. ¹⁷ So' ya'a a yinni ne Kiristo, Wina'am maal o ka o a nimpaala. Ka o boodim kudug la gaadeya, ka o yu'un mor boodim paal. ¹⁸ Wina'am ninj li wusa ka naali ti ne o mej, ka li yine Kiristo ni na, ka tisi ti tuuma ye ti ke ka nidib me naal ne o. ¹⁹ Ti labaar ane ye Wina'am da be Kiristo ni ka da naal dunia dim ne o mej ka yiisi ti tuumbe'edi bas, ka gu'uli ti o naalunj labaar la.

Tinam di'e Kiristo zin'ig n tum si'em la yela

²⁰ Dinzug ka ti zi'e Kiristo zi'a n pian'ad. Ka Wina'am belim nidib, ka li yine tinam sa'an. Ti zi'e Kiristo zi'a ka belimi ya ye ya naal noor ne Wina'am. ²¹ Kiristo pu mor tuumbe'ede. Ka Wina'am da ke ka o di'e ti tuumbe'ed zan'asa ye tinam lieb yinni ne o la, ka ti na di'e Wina'am popielim.

6 Tiname tum ne taaba Wina'am ni la, ti belimi ya ye yanam bane di'e Wina'am popielim piini la da ke ka li a zaalim ya sa'ane. ² Bozugo Wina'am da yel o gbaunjin ye, "Sanjan ka m siak ye m tisi ya m yelsum la, ka m wumi ya sosug. Ka faangir daar la ka m sunji ya." M na yeli ya ye saña kan ka Wina'am siak ye o tisi ya o yelsum la ane nannanna nwa, ka faangir daar la a zina.

³ Ti pu ninjid si'el line na vi'i so' suer ka ba luu, ka so' da nye taali ti tuuma nii. ⁴ Ka lin wusa ka ti nyet la pa'al

ye ti ane nimbane tum Wina'am tuuma su'uŋa. Ti daa nyet daamug ne fara ne yeltood. ⁵ Ka ba daa bu'udi ti ka loodi ti sarega ni. Ka nidib bedego giligi ti n kisi ti. Ka ti daa tum tuumkpi'ema bedego, ka daa pu gbisida. Ka ko'om daa more ti. Ti daa modig bama ni wusa. ⁶ Ti ninjir wusa a nyain. Ka lin ne ti mi'ilim ne ti modigir ne ti yelsum ne Wina'am Siig Surj ne ti sida nonjilim ⁷ ne ti sida pian'ad ne Wina'am paŋ la wusa pa'al ye ti ane nimbane tum o tuuma su'uŋa. Ti mor popielim wuu zaba la'ad line be datiuŋ ne dagobug, ⁸ ka nyet na'asi ne nyan ne tu'ud ne zun'or. Ba ninjidi ti wuu dama'anam ka ti lee a sida dim, ⁹ ka ninjidi ti wuu ba zi'i tii amaa nidib bedego mi'i ti, ka ninjidi ti wuu ti kpine ka ti lee mor nyovur, ka namisidi ti ka ti lee pu kpii. ¹⁰ Ka ti mor susa'aŋ ka me yiti mor sumalisim, ka a nonjdim ka lee ke ka nidib bedego di'ed yelsum bedego, ka pu mor si'el dunia nwa nii, ka lee mor si'el wusa Wina'am tuon.

¹¹ M zuasuma bane be Korint tenjine, ti pie ti poog n pian'ad, ka nonji ya ne ti sunf bedego. ¹² Tiname nonji ya si'em la ka' bi'elaa. Ka li ane yanam nonjilim pu zu'e tinam sa'ane. ¹³ M pian'adi ya wuu ya ane m biis, ye ya me nonji ti ne ya sunf wusa wuu tiname nonji ya si'em la.

Noor yinni ne bada dim sa'alug la yela

¹⁴ Da mor noor yinni ne bane ka' yadda ninjidib la ye ya ninj si'ela. Popielim ne be'ed ku nyaje la'as taabaa. Ka li ku nyanj a lik ka a neesim saŋa yinnii. ¹⁵ Ka Kiristo ne Sutaana ku nyaje siak taaba noore. Ka one a yadda ninjid ku nyaje mor noor yinni ne one ka' yadda ninjida. ¹⁶ Ka Wina'am pu'usug yir ku nyaje a yinni ne badaa. Tinam meŋ ane Wina'am one voe la yir. Li dolne Wina'am da yel o gbaunjin si'em la ye,
"M na bee ba soogin ka la'am ken ne ba.

M na aa ba Wina'am.

Ka ban na aa m nidib."

¹⁷ Ka dinzug ka Zugsob Wina'am one mor paŋ n gaad si'el wusa la da yel o nidib ye,

"Yimi bane ka' m nidib la soogin,

ka baki ya meŋ ne ba.

Da si'is bun line a dian'ade,

ka m na di'e ya."

¹⁸ "M na aa ya Ba'

ka yanam me aa m biribis ne m bipumis."

7 M zuanoŋa, noorzi'ela bama ane ti din. Dinzugo keli ka ti bas si'el wusa line ket ka ti ninjbina ne ti siis a dian'ad la, ka lieb nyain. Keli ka ti na'as Wina'am ka ke ka ti aa o nidib ka a su'um nyain.

Paul n mor sumalisim ne Korint dim la yela

² Keli ka ya nonjilim ti sa'an nobug bedego. Ti pu tum so' be'ede, ka pu sa'am so' yadda ninjire, ka pu noki ti

tuuma zug n di'e si'el so' sa'ane. ³ M pu bood ye m yeli ya ye ya tum be'ede; ka m denjin yel ye tiname nonji ya si'em la ane bedego. Ka li ya'a a ye ti kpine bee ti voe ti ku bas ti noor yinni laa. ⁴ M mi' ya poog su'uŋa ka mor nyeesim ya yela. Ti yeltood wusa poogin m mor sukpi'eunj ne sumalisim bedego.

⁵ Hale ne tinam daa paae Masedonia tenjin la, ti daa pu nye vu'usum. Yeltood daa be zin'is wusa ka zaba me be. Ka ti meŋ mor dabiem ti sunfin. ⁶ Ka Wina'am one ket ka bane mor susa'aŋ la nye kpe'enjir la daa ke ka Titus kena, ka ti sunf kpe'erj, ⁷ ka li ka'ane o ken la na ma'ane, amaa on daa yeli ti yaname daa kpe'erj o sunf si'em la. O yeli ti ye ya bood hale ye ya nyee m ka mor susa'aŋ ne line daa ninj la ye ka so' ya'a pian'a be'ed man yela, yanam yiti kpe'erji ya meŋ n lebis su'um man yela. Ka dinzug ka m sumalisim maligim paas bedego.

⁸ Hale la'am ne gbaunj kan ka m daa sob la daa sa'am ya sunya la, m sunf pu sa'am man sobi li laa. M nye ka m gbaunj la daa sa'am ya sunya, amaa li ane saŋa bi'ela. ⁹ Ka m mor sumalisim nannanna, ka li ka'ane man daa ke ka ya sunf sa'am la yelaa, ka ane ye ya susa'aŋ la daa ke ka ya tiake ya sueya la zug. Susa'aŋ kaŋa ane susa'aŋ lin ka Wina'am tisi ya, ka dinzug ka gbaunj kane ka ti daa sob la pu ke ka ya nye be'ede. ¹⁰ Susa'aŋ lin ka Wina'am tisid la ket ka nidib tiakedi ba sunya ka lin na ke ka ba nye faangir. Ka susa'aŋ ku be ne'eŋa nii. Ka dunia susa'aŋ dolne ku'um. ¹¹ Ya nye Wina'am n ke ka ya susa'aŋ dol suer si'a. Li daa ke ka ya ten'es line daa ninji ya sa'an la yela ne nimmua, ka ke ka ya bood bedego ye ya pa'al ye ya ka' taal yelkaŋa nii, ka ke ka ya sunf due, ka ya zot dabiem, ka bood ne ya sunya wusa ye ya nyee m ka bood ye ya ninj line a su'um, ka kpe'erji ya meŋ ye ya saans one tum tuumbe'ed kaŋa la. Ya pa'aleya ye ya ka' taal yelkaŋa wusa nii.

¹² Hale ne man daa sobi ya si'em la, man daa pu sobi li one tum tuumbe'ed kaŋa bee on ka o maal be'ed tis o la zugo, ka lee sobi li ye li ke ka ya baŋ su'uŋa Wina'am tuon yaname nonji ti si'em bedego la.

¹³ Dinzugo ti nye sukpi'eunj ka me nye sumalisim bedego. Titus mor sumalisim yaname ke ka o susa'aŋ naae la zug. Ka lin ke ka ti sumalisim paas bedego.

¹⁴ M daa nwe'e nyo'og ya yela Titus sa'an ka ya me pu diis m nyane. Ti yiti pian'ad sida tisidi ya. Ka ala men tiname pian'ad si'el n nwe'ed nyo'og ne Titus la daa sid a sida. ¹⁵ Ka Titus tenr yaname wusa kpe'erji ya meŋ n siak m noor ka di'e o ne zotim si'em la. Ka dinzug ka o nonjilim ya sa'an nobugid bedego. ¹⁶ M mi' ye ya na ninj si'el wusa lin ka m yeti ya la. Ka dinzug ka m mor sumalisim.

Wina'am nidib n sunjid taaba si'em la yela

8 Ti ba'abiise, ti bood ye ya banj Wina'am popielim tum si'el Wina'am nidib bane be Masedonia tenjin la sa'an. ² Ba daa nye makir bedego ba yeltood poogin ka o popielim la lee ke ka ba mor sumalisim bedego, ka sumalisim la ke ka ba nok ligidi bedego n tis ne ba sunf wusa ye ba sunj Wina'am nidib la'am ne ban daa a nonj dim la. ³ M nyaŋe yeli ya ye ba daa tis ka li zemis ba paŋ tun'e si'em, hale ka li gaad ala. ⁴ Ka ba daa sosi ti bedego ne ba meŋ boodim ye ti tisi ba suer ne yelsum ye ba la'am sunj Wina'am nidib sieba la. ⁵ Ka daa niŋ ka li gaad tiname ten'es si'em la. Ka yiiga ba daa zaŋi ba meŋ tis Zugsob la la'am ne tinam men, ka li dolne Wina'am boodim. ⁶ Dinzug o ti kpe'enj Titus one pin'il ligidi la'asug tuuma ya sa'an la ye o sunji ya ka ya naae popiel tuumkaŋa la. ⁷ Ya mor yelsum bedego ya zut, ka niŋ Kiristo yadda bedego ka tun'e pian' Wina'am yela su'uŋa ka mor Wina'am mi'ilim bedego ka tia' ye ya sunj nidib ka nonji ti bedego. Kpe'enjimi ya meŋ n me tum popiel tuumkaŋa bedego men.

⁸ M pu yet nwa ne m paŋa. Amaa m zaŋ ne ninsieba n tum si'el la ye m maki banj ya sida nonjilim zem si'em. ⁹ Ya mi' ti Zugsob Yesu Kiristo popielim a si'em. Hale la'am ne on daa a yelsum wusa daan la, o da lieb nonj daan yanam su'um nyeeb zug. Ka li ane on lieb nonj daan la ke ka yanam lieb yelsum dim.

¹⁰ M ye m yeli ya man ten'es yelkaŋa si'em. Ye, li a su'um ka ya yu'un naae tuumkan ka ya daa pin'ili tum yuum sa la. Ya daa bood bedego ye ya pin'ili li. ¹¹ Ka li a su'um ka ya me bood nannanna ye ya naae li, ka li zemisi ya pin'ilugin boodim la. Keli ka ya tisib la zemis yaname mor si'em. ¹² So' ya'a mor boodim ye o tis piini, Wina'am di'ed o piini si'em la dolne one na tis ka li zemis on mor si'em, ka ka'ane one pu mor si'em laa.

¹³ Ti boodim ka'a ye ti yiis sieba ba namisugin ka li lebig pakir tisi yaa. Amaa li su'um ye li zem taaba. ¹⁴ Ka yaname mor bedego nannanna la, sunjim bane a nonj dim la. Ban me na ti mor bedego ka sunji ya, ya boodim saŋa. Ka anwa ka ya wusa na zem taaba. ¹⁵ Li dolne lin da sob Wina'am gbaunjin si'em la ye,

“Niŋkane vaae bedego la pu mor ka li zu'e galise.

Ka niŋkane vaae bi'ela la pu mor ka li pood galise.”

¹⁶ Ti pu'us Wina'am bareka one ke ka Titus mor poten'er ye o sunji ya wuu tiname mor poten'er si'em la. ¹⁷ O daa siaki ti kpe'enjir la ka me daa mor poten'er ye o sunji ya, ka gban'e ne o meŋ boodim ye o keenn ya sa'an na. ¹⁸ Ka ti ye ti tum ti ba'abiig so' ye on ne Titus kena. O ane on ka Wina'am nidib wusa na'asid o on tum si'em ka moon labasuŋ la zug. ¹⁹ Ka la'am ne ne', ba me gaŋ o ye o giligid ne tinam ka sunjidi ti ne popielim tuumkaŋa. Ti tum popielim tuumkaŋa ye ti tis Wina'am na'asi, ka sid pa'al ye ti bood ye ti sunj. ²⁰ Ti

gu'usidi ti meŋ ye so' da pian' be'ed tinam niŋ si'el ne piintita'ar kaŋa la yelaa, ²¹ ka bood ye ti niŋ line a su'um Wina'am tuon ne ninsaalib sa'an men.

²² Ka ti ye ti tum ti ba'abiig so' ya'as ne ba. Ti daa nye on tum si'em saŋa bedego ka banj ye o tia' ye o sunj. Ka nannanna o mor poten'er bedego ye o sunji ya, on mi' su'uŋa ye ya na niŋ tiname yeli ya si'em la zug. ²³ Ka li ya'a aa ti ba'abiig Titus yela, o ane m tumtum tiraan one tum ne man ye ti sunji ya. Ka li ya'a aa ti ba'abiis bane ye ba dol o la yela, ba ane bane ka Wina'am nidib tum la, ka ke ka Kiristo nyet na'asi. ²⁴ Pa'alimini ba ya nonjilim, ka Wina'am nidib nye ka banji li, ka me banj ye tinam yiti nwe'ed nyo'og ya yela la a sida.

9 Li pu len nar ka m sobi yeli ya piini lin ka ba tisid Wina'am nidib yelaa. ² M mi' ye ya mor poten'er ye ya sunj, ka nwe'ed nyo'og ne Masedonia nidib ya yela, n yeli ba ye Wina'am nidib bane be Akaia tenjin la ti'eb ye ba sunj yuum sa. Ka yanam mor poten'er ye ya sunj la kpe'enji ba bedego sa. ³ Ka m ye m tum ti ba'abiis bama ye lin ka m nwe'ed nyo'og ya yela yelkaŋa nwa ni la ku a pian'ad ma'ane, ka lee a sida, ka ya sid ti'eb ne ya piini la wuu man yel si'em la. ⁴ Ka li ya'a ka' alaa ka Masedonia dim sieba ya'a doli m ka nye ka ya pu ti'ebe, nyan na dii ti bedego, ka m pu len yet yanam yelaa. Nyan na dii ti tiname daa ten'es ye ya na ti'eb ne ya piini la zug. ⁵ Ka dinzug ka m gos ka li nar ka m kpe'enj ti ba'abiis bama ye ba gaad tuon ka denjim ti'eb piini kan ka ya zi'el noor ye ya tis la. Ka ala ka m ya'a ti paa na, ya na pun ti'eb ne ya piini la. Ka li na pa'al ye ya tisidne ne ya boodim ka ka'ane ne mugusugo.

⁶ Ten'esimi ne'. Niŋkane but bielim bi'ela ya'a ti bun, o ku nye bedegoo. Amaa one but bedego me ya'a ti bun, o na nye bedego. ⁷ Keli ka ya so' mekama niŋ wuu on gban'e si'em la, ka ka'ane susa'aŋ bee so' mugusidi yaa. Wina'am nonj one tisid piini ne sumalisim, ⁸ ka na nyaŋe tisi ya ka li gaad yaname bood si'em. Ka ya na yiti mor yanam meŋi bood si'em la wusa, ka na nyaŋe tis piini ye ya sunj tuumsuma wusa. ⁹ Li dolne lin da sob Wina'am gbaunjin popielnam yela si'em la ye, “O nok piini bedego tis nonjdim,

ka o popielim la na be yuma ka li ka' naare.”

¹⁰ Wina'am one tisid bane but la bielim ka tisid diib ye ti di la, na tisi ya yelsum ka li zemisi ya boodim ka ke ka li nobug, ka me ke ka yanam mor si'el na tis la nobug. ¹¹ Ka ya na yiti mor bedego bedego n na tis nidib. Ka ya piini lin ka ti tolisid la, na ke ka nidib bedego pu'usid Wina'am bareka, ka li na yine tinam sa'an na.

¹² Sunjir kan ka ya tisid Wina'am nidib la pu sunjidi ban ma'ane, amaa li me ket ka nidib bedego pu'usid Wina'am bareka. ¹³ Ka sunjir kaŋa pa'an yanam a si'em ka ke ka nidib nyet ka ya siaki dol Kiristo labasuŋ la. Dinzug ka ba na zun'e Wina'am ka pu'us o bareka yaname mor noor yinni ne ba n tisidi ba piintita'ar la, ka me mor noor yinni ne Wina'am nidib wusa la.

¹⁴Wina'am n tisi ya yelsumtita'ar la zug ka ba na nonji ya bedego ka sos Wina'am tisi ya. ¹⁵Keli ka ti pu'us Wina'am bareka o piintita'ar line gati ti pian'ad ben la.

Paul lebisug bane pu bood o la yela

10 Man Paul, one ka ya yel ye m ya'a bee ya sa'an m a dabiueg, ka m ya'a ka'a ya sa'ane m mor sukpi'eun n pian'adi ya yela la, belimidi ya ne Kiristo sumbugusum, ²ka sosidi ya ye m ya'a ti kena, li ku nar ka m pian'ad ne sukpi'eunjo. M mi' ye m na nyanje mor sukpi'eun n sa'al bane yel ye ti tum ne ka li dolne ti ninsaalib boodim la. ³Hale ne tinam be dunia ni la ti pu nwe'ed tanp wenne dunia nidibi niñid si'em laa. ⁴Lin ka ti more zabid la ka'ane dunia dine, ka lee more Wina'am pañ ka sa'amid line mor pañ wusa. ⁵Ka sa'amid ziri ten'es be'ed dim ne bane du'osid ba meñ ne Wina'am banjir yela la. Ka ti nyanj poten'er be'ed wusa ka ba siak a Kiristo din. ⁶Ka ti ya'a keenn ya sa'an na, ka ya pa'ali ti ye ya sid siak Wina'am noor, tiname tia' ye ti saans one pu siak Wina'am noor la.

⁷Gosimi lin ka ya nyet la ka kpansi ba. So' ya'a be ka ten'es ye o a Kiristo nid, on ten'esim o meñ yela ye on a Kiristo nid la tinam me ane ala. ⁸M nwe'ed nyo'og ne pañ kan ka Wina'am tisi ti la yela, line a ye ti kpe'enji ya, ka ka' ye ti sa'ami yaa. Hale ne man nwe'e nyo'og ka li gaad lin nar si'em la, m ku di nyan ne li yelaa. ⁹M pu bood ye m niñ ka li a wuu m bood ye m kpen'esi ya dabiem ne m gbana laa. ¹⁰Sieba yet ye, "O gbana la kpi'emne ka tebis hale. Amaa o ya'a bee ti sa'an o mor dabiem ka o pian'ad ka'a gbin ne." ¹¹Niñkan daana banjim ye lin ka ti yet gbana ni la, ti ya'a keenn ya sa'an na, ala ka ti me na niñ.

¹²Ti ku yel ye ti a su'um wuu bane ten'es ye ba a su'um hale la, ka maki ti meñ ne baa. Ba meñ boodim gban'e line a su'um ye ba niñ, ka ba maki ba meñ ne ban gban'e si'em la, ka me maki ba meñ ne ba taaba. Linzug ba ka'a ya'am. ¹³Ka ti ku nwe'e nyo'og ka li gaad Wina'am tisi ti si'em la benne, ka lee na nwe'e nyo'og n zemis tuumkan ka o tisi ti la ben. Ka ti tuuma ya sa'an la zemis on tisi ti la ben. ¹⁴Ka lin sadigim a sida la, tiname daa a yiiga dim n keenn ya sa'an na n mor Kiristo labasun na la, ti daa pu gaadi one tisi ti si'el la ben ne. ¹⁵Dinzugo ti pu nwe'ed nyo'og ne tumbane ka sieba tum laa, line gaad Wina'am tisi ti si'em ben laa, ka lee mor poten'er ye ya yadda niñir Wina'am ni na nobug ka ti na nyanje tum ya sa'an ka li gaad tinam daa yiti tum si'em ya sa'an la, ka li kpelim zemis ne Wina'am tisi ti si'em la ben. ¹⁶Ka ti yu'un na mool labasun la teens bane be ya tuon la ni, ka ku nwe'e nyo'og ne tuumkan ka so' denjim tum o so'olim kan ka Wina'am tis o ye o tum la nii. ¹⁷Li dolne lin da sob Wina'am gbaunjin si'em ye, "One bood ye o nwe'e nyo'og on nwe'em nyo'og ne lin ka Zugsob la niñ la."

¹⁸Li ka'ane niñkane yel o meñ su'um yela la a ninsunjo, amaa li ane niñkane ka Wina'am yel o su'um yela la a ninsunjo.

Paul ne ziri Tumtumnb la yela

11 M mor ti'ir ye ya na di suguru ne m yalimis la bi'ela, amaa ya pun di suguru ne li. ²M nyuune ya yela wuu Wina'ami nyuune ya yela si'em la, li wenne dau one gur po'a'eliñ one zi' dau la, ka ti ke ka o kul sid. Ka yanam wenne po'a'eliñ la, ka o sid la me wenne Kiristo ne. ³M zot dabiem ye ya potenda na tiak ka ya bas ka ku tia' ye ya dol Kiristo su'unja ne ya sunf yinnii, ka wenne Eve one ka waaf la da ma' o ne o ya'ambe'ed la. ⁴Ka so' ya'a keenn ya sa'an na ka moon Yesu so' yela, ka li ka' Yesu one ka ti mool la yelaa, bee ya di'e siig kane be li kon' ne line ka ya pun di'e la, bee ya di'e labasun line be li kon' ne line ka ya siak la, ya na yiti modig ka di suguru ne ba. ⁵M pu ten'es ye m ane nya'anj nid ne Tumtumnb bane ka ya ten'es ye ba a su'um galis laa. ⁶Hale ne man pu zamis nomi'ilim pian'ad la, m lee mor banjir. Ti ye ye nyain si'el wusa poogin.

⁷M daa mool Wina'am labasun la ya sa'an, ka daa pu ke ka ya yo si'ela, ka sie m meñ ye yanam lee du. Ya ten'es ye man daa tum si'el la, a be'ed n tisi ya bee?

⁸M daa di'e ligidi Wina'am nidib sieba sa'an ye m sunji m meñ ka lee tum tisi ya. ⁹Ka man daa be ya sa'an ka m boodim a si'em wusa, m daa pu daami yaa. Amaa li daa ane ti ba'abiis bane yi Masedonia ni la daa tis man bood si'el wusa. Man daa pu daami ya si'el ni la, m na kpelim a ala ne dabisbane be tuon la. ¹⁰Li a sida ye m mi' Kiristo yelsida ka doli li. Ala li me a sida ye so' ku ke ka m sin m noor Akaia teensin nyo'og nwe'eb kaña yelaa. ¹¹Bo ka m yel anwaa? Man pu nonji ya la zug bee? Ayei. Wina'am mi' ye m nonji ya.

¹²M na kpelim niñ man niñid si'em la nannanna ye m ke ka ziri dim la ku nye suer n nwe'e nyo'og n yel ye ba tum wuu tiname tum si'em laa.

¹³Nimbama nwa buudi ane nimbane ma'ad ye ba ane Tumtumnb, ka ma'adi ba tuuma yela ka tiake ba meñ n tu'as wuu Tumtumnb bane ka Kiristo sid tum la. ¹⁴Li ka' yelsaanja. Hale Sutaana tun'e tiak o meñ n tu'as wuu malek sunj ne. ¹⁵Dinzugo, Sutaana tumtumnb ya'a tiake ba meñ n tu'as wuu nimbane tum popielim tuuma la, li ka' bunnyalimaa. Ba daar ya'a ti paae, ba na di'e line nare ba tuuma la a si'em.

Paul namisug la yela

¹⁶M ye m yel din ka m pun yeli ya ye, so' da ten'es ye m ane zolugo. Amaa ya ya'a ten'es ye m sid ane zolug, yanam dimi m suguru wuu yaname yiti dit zolug suguru si'em la, ka m na nyanje nwe'e nyo'og bi'ela. ¹⁷Man yel si'el nannanna la pu yit Zugsob sa'an naa. Ka li ya'a

aa m nyo'og nwe'eb la ni, m pian'ad wuu zolug ne. ¹⁸ Ka nidib bedego sadigim nwe'e nyo'og ba dunia bun yela la, mam me na nwe'e nyo'og. ¹⁹ Yaname sadigim a ya'am dim bedego la, ya yiti dit suguru ne zon! ²⁰ So' ya'a tansi ya wuu ya ane ba yamis, bee di'e si'el ya sa'an yanam na'asidi ba la yela, bee more ya ba nu'usin, bee ziemi ya, bee nwe'e ya tampian'as, ya yiti modig ka di suguru ne ba. ²¹ Line kpen'esi m nyan la ane ye ti daa tadigne, ka m me siake li.

Ka so' ya'a mor sukpi'eun na nwe'e nyo'og ne si'el yela, mam me mor sukpi'eun na nwe'e nyo'og li yela. M pian'ad ne wuu zolug ne. ²² Ba ya'a nwe'e nyo'og n yel ye ba ane Hibiru dim bee Israel dim bee Abraham yaas, man me tun'e lebis ye man me ane ba yinni. ²³ Ba ya'a yel ye ba ane Kiristo tumtumrib m tun'e lebis ye man a Kiristo tumtumsun n gaadi ba. M pian'ad ne wuu one ka'a ya'am ne. Mam tum bedego n gaadi ban tum si'em la. Ka ba kpen'esi m sarega noor bedego n gaad bam kpen'esi ban si'em la. Ka ba fi'ebi m noor bedego n gaad bam fi'ebi ban si'em la. Ka sarja bedego ka m pu lal ne ku'um. ²⁴ Noor anu ka Jew dim fi'eb man ne kpa'asa noor piistan' ne awai. ²⁵ Noor atan' ka Room dim bu'u m. Ka noor yinni ka nidib lob man ne kuga. Noor atan' ka m be aarunin ka li tua tampiins ka sa'am ateukun. Ka noor yinni ka m be ku'omin la dabis mum. ²⁶ M daa nye yeltood m goondim ni. Ku'om daa ye li di man, ka faandib ginji man ye ba faann m la'ad. Ka m Jew dim taaba ne bane ka'a Jew dim mo' ye ba sa'am man. Ka m nye yeltood ateuk poogin. Ka zam ba'abiis mo' ye ba sa'am man. ²⁷ M daa tum tuum kpi'ema. Ka noor bedego ka m pu gbsida. Ka ko'om ne ku'onuud daa gban'e m. Ka m pu nye diib bee gbeensir bee fuugi na pil waade. ²⁸ Line pa'as la, daa wusa m mor sunf zeeb ne Wina'am nidibi n be zin'ig wusa yela. ²⁹ So' ya'a pu kpi'em ne o Wina'am dolim la nii, li wenne mane pu kpi'ema. Ka so' ya'a ke ka o tiraan tum tuumbe'ed, m sunf yiti sa'am ne one ke ka o niñ ala la.

³⁰ Li ya'a nar ye m nwe'e nyo'og, m na nwe'e nyo'og ne line pa'al m tadimis. ³¹ Wina'am one aa ti Zugsob Yesu saam ka o yu'ur nyet zun'or ka li ka' naar la, mi' ye m pu ma'ada. ³² Man daa be Damaskus tenjin la, niñ kane ka na'ab Aretus ke ka o so'e Damaskus la daa gu'ul nidib tenj la za'anoorin ye ba gban'e m. ³³ Ka sieba daa nok nwiig n lo peog ka ke ka m kpen' zin'i peogin la, ka ba noki li tud takoro ni sigisi m ka m zo.

Yelsua'ada line nie Paul sa'an la yela

12 Li nar ka m nwe'e nyo'og, hale la'am ne nyo'og nwe'eb la ka' nyood laa. Ka m ye m pian' si'el-nam line ka Zugsob la ke ka m nye ka li wenne zaan-sun ne, ne yelsua'ada line ka o ke ka ba nie ka m banji ba. ² M mi' so' Kiristo ni, ka yuma piinanaasi line da

gaad sa la, ka Wina'am da nok o du arazana ni agol. M zi' o sid da du ne, ne o ningbinaa, bee o zaansimne nyee lii, Wina'am ma'aa mi'. ³ Ka m mi' ye niñkanja da du Wina'am sumalisim tenjin agol, ka lee zi' ye o sid da du ne, ne o ningbinaa bee o zaansimne nyee lii, Wina'am ma'aa mi'. ⁴ Ka dau la wum si'elnam anina, line ka o ku nyanje yel, ne line ka ninsaal pu mor suer na yel laa. ⁵ Ka man na nwe'e nyo'og dau kanja yela ka lee ku nwe'e nyo'og m menj yelaa. Asee bun line pa'al ye m ane tadim la yela ma'aa ka m na nwe'e nyo'og. ⁶ Ka m ya'a boodin ye m nwe'e nyo'og m naan ku aan yalim, man pian'adin sida la zug. Ka m lee ku niñji lii, ka so' ti ten'es m su'um yela n gaad on nye ka m niñ si'em ne on wum man yel si'em la.

⁷ Si'el be m ningbinin ka m laafe po'og, lin ket ka m pu nyanjed nwe'ed nyo'og ne yelsua'ada titada line ka Wina'am nie m laa. Ka line zabidi m niñin la yi ne Sutaana sa'an na n daamid m ye li ke ka m ku nyanje nwe' nyo'ogo. ⁸ Noor atan' ka m sos Zugsob ye o yiisi-mi li m sa'an. ⁹ Ka o lebisi m ye, "Man yelsum la siak uf, ka fun ka'a panj sarjsi'a la ka m pa'ane m panji zem si'em." Dinzug m mor sumalisim ka nwe'ed nyo'og ne man pu kpi'em la ye Kiristo panj na bee m sa'an. ¹⁰ M ya'a pu kpi'ema, bee nidib ya'a tu'ud m bee m ya'a nyet yeltood bee namisug bee daamug Kiristo zug, m mor sumalisim. Mam ka'a panj la, lin ket ka m mor Kiristo panj, ka linzug ka m mor sumalisim.

Paul n bood ye Korint dim nye yelsum la yela

¹¹ M niñid wuu yalim ne. Ka li ane yaname ke ka m aa ala. Yanam naan pa'alim mam a su'um si'em. Hale baa m ya'a a zaalim, li ka' ye m pu a su'um n paae nim-bane ka ya ten'es ye ba a Tumtumrib ka a su'um galis laa. ¹² M daa modigi niñ bunnyalima ne tuumtitada ya sa'an line pa'al ye m sid ane Kiristo Tumtum. ¹³ Ka ya di'e yelsum ka li zemis ne Wina'am nidib sieba n di'e si'em la. Yelsum kan ma'aa ka ya pu di'e ane ye, m pu ke ka m menj yela daami yaa. M belimi ya ye ya tisi m suguru m taal kanja yela.

¹⁴ Noor atan' daan nwa ka m ti'ebid ye m kena kaae ya. M nonji ya ka bood ye ya me nonji m, ka pu bood ye m di'e ya ligidi, ka ku ke ka m yela daami yaa. Yanam wenne m biis ne. Ka li ka' ye biise na diisi ba saamna-ma, ka ane ye saamnami na diisi ba biis. ¹⁵ M na mor sumalisim ka nok m so'olim ne m menj wusa n tis, ye m sunji ya. Man nonji ya bedego la zugo, yanam na nonji man bi'ela bee?

¹⁶ Ya sieba yet ye, li a sida ye m yela pu daami yaa. Ka ye m lee more ya'am, ka nyanje ya ne dama'am. ¹⁷ M daa pu ke ka nimbane ka m tumi ya sa'an la so' so' zami ya n di'e si'el ya sa'an n tisi ma. ¹⁸ M daa belim Titus ye o keenn ya sa'an na, ka ke ka ti ba'abiig so' la'am dol o. Titus daa pu zami ya n di'e si'ela. Bee m ma'a-

nee? Ka mam ne Titus tum ne poten'er yinni, ka dol suer yinni.

¹⁹ Ya ten'es ye tinam yet ne'ēja wusa la, ti mood ye ti pian' yiisi ti meŋ ya sa'an bee? Ayei, ti pu niŋid alaa. Ti pian'ad gbaunin nwa ne Wina'am tuon lin ka Kiristo bood ye ti pian' la. Ka li wusa ane ye ti suŋ yanam bane aa ti ba'abinonja la. ²⁰ M zot dabiem ye m ya'a keenn ya sa'an na, m pa'ati nye ka ya pu wenne wuu man boodin ye ya aan si'em laa, ka ya me na nye ka mam meŋ ku niŋ wuu yanam boodin ye m niŋin si'em la mene. Ka m pa'ati nye ka ya zabid ne taaba ka nyu-un, ka ya sunf dued ne taaba, ka ya weligid ne taaba, ka sa'am ya taaba zut, ka keend taaba, ka niŋid yood yoodi, ka mor nyeesim. ²¹ M lem zot dabiem ye m ya'a lem kena Wina'am na diisi m nyan ya tuon, ka m sunf na sa'am ne ya sieba bane daa tum tuumbe'ed ka nam pu tiake ba sunya ne tuumbe'ed ne dian'ad tu-uma ne nya'amis line ka ba daa tum la yelaa.

Sa'alug ne pu'usug

13 Lina paasid noor atan' daan ka m na kena kaae ya. "So' ya'a mor taal ne o tiraan ka li a antu'a, li nar ka on daana mor kasetib ayi bee atan'." ² M yet bane tum tuumbe'ed la ne bane kpelim la wusa ye, m ya'a kena m ku zo ya so' nimbaanliga. Man daa bee ya sa'an noor ayi daan ni la, m daa pun yeli ya ne'. Ka mam ka'a ya sa'an nannanna la, m na lem yeli ya ne' ya'as. ³ Yanam bood ye ya baŋ ye Kiristo tisi m suer ka m pian'ad ne' la, li ka'a ye o ko'onj paŋ ye o maali ya

si'ela, amaa o mor paŋ hale ya ni. ⁴ Li a sida ye on da be dapuudir zug la o da ka'a paŋa, ka kpi. Ka li lee ane Wina'am paŋ la ke ka o voe. Ka tinam a yinni ne Kiristo la ti me ka'a paŋa, ka Wina'am paŋ la ke ka ti la'am voe ne Kiristo ka tum ne o paŋi ya sa'an.

⁵ Peligimini ya poog gos ye ya sid niŋ Kiristo yadda. Kpansimini ya meŋ ka Kiristo be ya ni. Li ya'a ka'a alaa ya lu ne. ⁶ M mor poten'er ye ya na baŋ ye tinam ka' nimbane bas Wina'am dollim. ⁷ Ti sosid Wina'am ya zug ka ya da tum line a be'ede. Ka'a ye ti du'osidi ti meŋ tiname nyaŋ makir laa, amaa ye ya maal line a su'um, hale baa li ya'a wenne tinam lu ne. ⁸ Ti ku nyaŋe niŋ si'el line pu dol Wina'am sida suer laa, asee yelsida la ma'aa. ⁹ Tinam ya'a tadig ka yanam lee mor paŋ, ti mor sumalisim. Ka sosid Wina'am ye ya beilim wusa na a su'um. ¹⁰ Ka man ka'a ya sa'an la ka m sobid ne'ēja tisidi ya ye m ya'a ti kena, li pu nar ye m zaŋ Zugsob la tisi m paŋ si'a la n tum ne sutoogo. O tisi m o paŋ la ye m suŋi ya ka ka' ye m sa'ami yaa.

¹¹ Ba'asugo, m ba'abiise, kelisimi man yet si'el la, ka tiake ya tuuma, ka more poten'er yinni, ka be ne sumalisim, ka Wina'am one tisid nonjilim ne sumalisim, na bee ya sa'an.

¹² Pu'usimi taaba ne nonjilim pu'usug. ¹³ Wina'am ni-dib wusa pu'usidi ya.

¹⁴ Ti Zugsob Yesu Kiristo yelsum ne Wina'am nonjilim na bee ya wusa sa'an, ka ya me na a yinni ne Wina'am Siig Suŋ la. Kpelimi su'um.

GALATIA DIM

1 Man Paul one a Kiristo Tumtum sobid gbaun̄ kaŋa. Li ka' nidibi daa gaŋi m ka m a Kiristo Tumtum laa, ka li me pu yi ninsaal so' ni naa. Ka li ane Yesu Kiristo ne ti Ba' Wina'am one vu'ug o kumin la n gaŋi m. ² Ti ba'abiis bane wusa la'am be ne mam kpela la pu'usid yanam Wina'am nidib bane be Galatia teensin la.

³ Ti Ba' Wina'am ne ti Zugsob Yesu Kiristo na tisi ya yelsum ne sumalisim. ⁴ Kiristo da pesigi o meŋ tis ye ba ku o tinam tuumbe'ed zug, wuu ti Ba' Wina'am boodim a si'em la, ye o faaenn ti dunia be'ug nwa ni. ⁵ Wina'am na nye zun'or ka li ka' naare. Ami.

Labasuŋ yinni gullim la yela

⁶ Li paki m ye yanam ta'am bas Wina'am one buoli ya Kiristo popielim zug la ka ya lee bas o ka di'e labaar si'a la, ⁷ la'am ne lin ka' labasuŋ la. Amaa ninsieba be ka daamidi ya ka mood ye ba tiak Kiristo labasuŋ la. ⁸ Hale la'am ne tinam bee malek one yi arazana ni la ya'a mool labaar si'a line bee li kon' ne tinam mool si'el ya sa'an la, Wina'am nopoor na be on sob zug. ⁹ Ti daa pun yeli li, ka m lem yeti ya'as ye, so' ya'a mool labaar si'a ka li bee li kon' ne yanam di'e si'el la, Wina'am nopoor na be on sob zug.

¹⁰ Ya ten'es ye m mood ye m ke ka nidib pian' m yela su'um bee? Ayei, m bood ye Wina'am pian' m su'um. Ka ya ten'es ye m mood ye m ma'ae nidib sunya bee? Ayei, m ya'a moodin ye m ma'en nidib sunya, m naan ku aan Kiristo tumtum na.

Paul n daa lieb Tumtum la yela

¹¹ M ba'abiise, m bood ye ya baŋ ye labasuŋ line ka m moon la pu yit ninsaalib potenda ni naa. ¹² Ka m me daa pu di'e li so' nii, ka so' daa pu yeli li pa'ali m mene. Ka li lee daa ane Yesu Kiristo meŋ daa nie li n pa'ali m.

¹³ Ya daa wum man daa dol Jew dim malima la ka daa yiti niŋid si'em la n daa namisid Wina'am nidib be-dego, ka mood ye m sa'ami ba suer la. ¹⁴ Ka m mi'ilim ne m su'um niŋir ti Jew dim malima yela, daa gaad m Jew dim taaba bane zem ne man la. Ka m poten'er daa gban'e hale ye m doli ti yaanam malima. ¹⁵ Ka Wina'am lee daa gaŋi m ka ba nam pu du'a ma, ka buoli m o sa'an o popielim zug. ¹⁶ Ka saŋkan ka Wina'am daa gban'e ye o nie o Biig la pa'ali m ye o ke ka m mool o Biig la labaar n tis bane ka' Jew dim la, m

daa pu keŋ so' sa'an ye o zamisi ma. ¹⁷ Ka m me daa pu keŋ Jerusalem bane pun deŋ man a Tumtum nib la sa'anee. Amaa m daa keŋ ne Arabia so'olimin, ka lin nya'aŋ ka m leb Damaskus teŋin.

¹⁸ Ka li daa gaad yuma atan' nya'aŋ ka m nyaan keŋ Jerusalem ye m kaae Piita, ka daa bee o sa'an n paae dabisa piinanu, ¹⁹ ka pu nye Tumtum so' ya'asa, asee Jemes one a Zugsob pitu la ma'aa. ²⁰ Wina'am mi' ye lin ka m sobid o tuon nwa la ane sida, ka ka' dama'are. ²¹ Ka m nyaan yi Jerusalem n keŋ zin'is sieba bane be Siriya ne Silisia teensin. ²² Ka Wina'am nidib bane be Juuda teŋin la wum m yela ka lee nam pu nyee m ne ba ninii, ²³ ka ba lee daa wum ne ka sieba yeti m yela ye, "One daa namisidi ti la, yu'un moon yadda niŋir pa'alug line ka o daa mood ye o sa'am la." ²⁴ Ka mam zug ka ba zun'e Wina'am.

Paul ne o Tumtum taab la yela

2 Ka yuma piinanaasi daa gaad la, ka man ne Barnabas nyaan leb Jerusalem, ka Titus me la'am doli ti. ² Wina'am n daa pa'ali m ye o bood ye m keŋ la zug ka m daa keŋ. Ka mam ne Wina'am nidib bane a kpeenmnam la la'ase gban'e gban'ar. Ka li ane man ne ban ma'aa ka ka' nidib sooginee. Ka m yeli ba labasuŋ kan ka m moon tisid bane ka' Jew dim la sa'an la a si'em; ka m pu bood ye tuumkan ka m daa tum ka nan tumi li la a zaalim. ³ Hale la'am ne m dolim taab Titus a Greek nid la, ba daa pu mugus o ye o kpen' baŋo, ⁴ hale baa ninsieba bane daa ma'a ye ba ane Wina'am nidib ka sua' kpen' ti soogin la, n bood ye ba ke ka o kpen' baŋo la. Nimbama daa la'as ne ti ye ba baŋ tinam a yinni ne Yesu Kiristo la ke ka ti so'e ti meŋ Jew dim malima ni si'em la, ka bood ye ba ke ka ti dol malima la, ka aa li yamis. ⁵ Ti daa pu siak ba boodim la baa fiinn mene, ye labasuŋ la ku tiake ka na kpelim a su'um ya sa'an.

⁶ Ka nimbane ka ya ten'es ye ba a nintitada la pu paas si'el m pa'aluginee. Ban a si'em la pu paki ma. Bozugo Wina'am n nye ninsaal ka o a si'em la, ninsaal pu gosid o tiraan ka o a alaa. ⁷ Ba yu'un nye ka Wina'am gu'uli m labasuŋ la ye m mool li tis bane ka' Jew dim la, ka li a wuu on me gu'ul Piita labasuŋ la ye o mool li tis Jew dim la. ⁸ Ka Wina'am paŋ ke ka Piita a Kiristo Tumtum n tum Jew dim la sa'an, ka me ke ka man me tum bane ka' Jew dim la sa'an. ⁹ Ka Jemes ne

Piita ne Joon, bane ka ya gos ka ba a kpeenmnam la baŋ ye Wina'am gu'ul m tuumsuŋ kaŋa, ka gban'e man ne Barnabas nu'us n pa'al ye ti mor noor yinni na tum Wina'am tuuma, ka ti siak taaba ye tinam na tum bane ka' Jew dim la sa'an, ka ban me na tum Jew dim la sa'an. ¹⁰ Yel yinni ka ba daa sosi ti ye ti tenr ye ti suŋi ba tadimnam la. Ka lina ka m daa pun tia' bedego ye m niŋ.

Paul n daa yel Piita o tuumbe'ed la yela

¹¹ Ka man daa be Antiok tenjin la ka Piita kenn anina la m daa yel o nidib soogin ye o pu niŋ su'um, lin daa nie nyain ye o tum taal la zug. ¹² Saŋkan ka nimbane ka Jemes tum la nam pu kena la, ka Piita yiti dit ne bane ka' Jew dim la. Ka nimbama la daa ti paae na la, o daa weligi o meŋ ka pu lem dit ne baa, bozugo o daa zot dabiem ne nimbane yel ye li nar ka ba'abiis bane ka' Jew dim la kpen' baŋo la zug. ¹³ Ka ba'abiis bane a Jew dim la daa pa'as Piita zam la ni, ka ba zam la daa me ve'eg Barnabas ka o yidigi dol ban niŋ si'el la.

¹⁴ Ka man daa nye ka ban tum si'em la pu dolne labasuŋ la yela la, ka m yel Piita ba wusa tuon ye, "Fu ane Jew nid, bo ka fu tum wuu one ka' Jew nida? Wala ka fun na nyanje mugus bane ka' Jew dim la ye ba dol Jew dim malima?"

Yadda niŋir zug ka ti nye faangir la yela

¹⁵ Tinam bane ka ba du'a ka ti a Jew dim, ti ka'a bane ka' Jew dim, ka a tuumbe'ed dim laa. ¹⁶ Hale ti mi' ye so' yadda niŋir Kiristo ni ma'aa ka Wina'am na ke ka o a popielim daan o tuon, ka ka' on na niŋ wada la yel si'em laa. Ka tinam me niŋ Yesu Kiristo yadda ye Wina'am ke ka ti a popielim dim o tuon, ka li yine ti yadda niŋir Kiristo ni na, ka ka' tiname niŋ wada la yel si'em laa. So' wada siakir kudin ku ke ka o a popielim daan Wina'am tuone.

¹⁷ Ti bood ye Wina'am ke ka ti a popielim dim o tuon, tiname a yinni ne Kiristo la zug. Ka lin ya'a ke ka ti baŋ ye ti a tuumbe'ed dim wuu bane ka' Jew dim la a si'em la, ya ten'es ye Kiristo du'osidne tuumbe'ed dimaa? Ayei baa bi'elaa. ¹⁸ M ya'a daa dol Jew dim wada ka basi li, ka ti lem pin'ili doli li, li pa'al ye m sa'amid wada la. ¹⁹ Wada la paŋ zugoo, m ane ku'um ne wada la, ka m na tun'e voe ne Wina'am zug. ²⁰ Ba da la'am kpa'a m dapuudir zug ne Kiristo, ka m kpi. Ka li ku lem aa ye m voe ne m meŋ vum, ka ane Kiristo vum be m sa'an. Ka m yadda niŋir Wina'am Biig la ni one noŋi m ka kpii m yela la, ke ka m be vum kan ka m nam be nwa ni. ²¹ M pu ket ka Wina'am popielim la a zaalim. So' ya'a aan popielim daan Wina'am tuon, ka li yinne o wada siakir la ni, Kiristo kum la aane zaalim.

Wada siakir bee yadda niŋir la yela

3 Yanam Galatia dim ane zon! M pa'ali ya Kiristo kum dapuudir la zug yela su'uŋa, ka li nie nyain ya nini ni. Ano'one ma'a ya? ² M bood ye m bu'osi ya yel yinni ma'aa, ya daa di'e Wina'am Siig Suŋ la ka li yi ne yaname dol wada la yel si'el la bee yanam wum labasuŋ la ka niŋ Kiristo yadda la? ³ Ya ane zon bee? Ya daa pin'ili a Wina'am nidib, ka li yine Wina'am Siig Suŋ paŋin la. Ka ya yu'un bood ye ya naa li ne ya meŋ paŋ bee? ⁴ Ya namisug la wusa ane zaalim bee? Ayei, li ka' zaalim. ⁵ Wina'am tisidi ya o Siig Suŋ ka maan bunnyal-ima ya sa'an, yanam wum labasuŋ la ka niŋ Kiristo yadda la, ka ka' yanam niŋ wada la yel si'em laa. Bee m ma'ane?

⁶ Li dolne lin da sob Wina'am gbaunjin Abraham yela si'em la ye, "On da niŋ Wina'am yadda, ka Wina'am gosi li ka siak ka o a popielim daan o tuon." ⁷ Baŋimi ye nimbane niŋ Wina'am yadda la sid ane Abraham yaas. ⁸ Wina'am gbaun da pun nye ye Wina'am na ke ka bane ka' Jew dim la a popielim dim o tuon ba yadda niŋir zug, hale ka li da nam pu niŋe, ka dinzug ka ba da pun yel Abraham labasuŋ la moolug yela hale ka li nan pu paae, on zug ka dunia buudi wusa na nye yelsum. ⁹ Abraham da niŋ Wina'am yadda ka di'e yelsum. Ka ala men bane me niŋ Wina'am yadda la na di'e yelsum wuu on men.

¹⁰ Nopoor be nimbane tia' wada la ma'aa, bozugo li sobne ye, "Nopoor be ne bane wusa pu dol wada la yela zan'asa wenne lin sob Wada gbaunjin si'em la." ¹¹ Li ane nyain ye so' kae' na di buod wada la dollim ma'ane, bozugo "Popielim daan na voe ne o yadda yela." ¹² Ka li lem sob ye, "One niŋ wada la yel si'el wusa la, o niŋir la na ke ka o voe". Ka dinzug wada la siakir pu yine Wina'am yadda niŋir nii. ¹³ Ka li me sob ye, "Nopoor be ne on mekama n kpi ka ba ya'al o tiig zug." Ka dinzug, Kiristo n da kpi dapuudir zug la, o da kpen' nopoor la ni, ka faaenn ti nopoor line ka wada la mor na la nu'usin. ¹⁴ O faaenn ti ye yelsum kan ka Wina'am zi'el noor ye o na tis Abraham la me na a bane ka' Jew dim la din, ban a yinni ne Yesu Kiristo la zug, ka ye ti me na di'e Wina'am Siig Suŋ line ka o zi'el noor ye o na tisi ti la, ka ti di'er la yitne ti yadda niŋir ni na.

Wada la ne noor zi'elug la yela

¹⁵ M ba'abiise, m ye m zaŋ nidib beilim a si'em la n pa'ali ya si'el. Nidib ayi ya'a siak pian' si'el yela ka sobi li, ka tik nu'ug, so' kae' na tiake lii, bee pa'as si'ela. ¹⁶ Aa to, Wina'am da zi'el noor tis Abraham ne o yaan. Li da pu sob ye o zi'el noor n tis o yaase, ka li ane nidib bedegoo. Ka li lee sob ye o yaan, ka li ane yinni. Ka one a Kiristo la. ¹⁷ Lin ka m yeli li la, ane ye, Wina'am da

zi'el noor ka yel ye o ku sa'ami lii. Ka yuma kobus anaasi ne piistan' da gaadeya, ka wada la nyaan kena, amaa li pu nyaŋe sa'am noor zi'elug laa. ¹⁸ Bozugo faar la ya'a ane wada la dollim yela, li ku lem dolne noor zi'elug laa. Amaa Wina'am tisi Abraham yelsum la, li yi ne o noor zi'elug la zug.

¹⁹ Ka ya na bu'osi m ye, bo zug ka Wina'am me da lem tis wada la? O da tisi li ye li pa'ali ti tuumbe'ed a si'em, ka bood ye li be n ti paae saŋkan ka Abraham yaan la na kena, on ka o da zi'el noor n tis la. Ka maleknam da di'e wada la Wina'am sa'an n tis Moses, ka one tolisi li n tis nidib la, ka a nu'u nwe'ed daan.

²⁰ Ka nu'u nwe'ed daan pu zi'e nid yinni ma'aa yelle. Amaa Wina'am ane o kon' ka da tis noor zi'elug la ka nu'u nwe'ed daan la kae'.

Wina'am wada tisib la gbin yela

²¹ Ya ten'es ye wada la ne Wina'am noorzi'elug la ki'i-sidi taaba bee? Ayei baa bi'elaa. Wina'am ya'a da tisin wad line nyaŋedin ketin ka nidib voen, nidib naan sid aan popielim dim o tuon ba wada siakir la zug. ²² Ka li lee da sob Wina'am gbaunjin ye dunia dim wusa bene tuumbe'ed nu'usin. Ka linzug li ane bane niŋ Yesu Kiristo yadda na di'e Wina'am noorzi'elug line ka o tisiid so' on niŋ Yesu Kiristo yadda la zug.

²³ Ka saŋa kan ka nidib niŋid Yesu Kiristo yadda la da nam pu kena la, ka wada la da loo ti zi'el, wuu ti bene sarega ni ne, n ti paae saŋa kan ka li nie nyain ye nidib na nyaŋe niŋ Yesu Kiristo yadda. ²⁴ Dinzug, wada la da zamisi ti ka aa ti tuon sob n ti paae saŋa kan ka Kiristo kena ka ti a popielim dim Wina'am tuon tiname niŋ o yadda la zug. ²⁵ Ka nannanna ka yadda niŋir saŋa la paa na, tuon sob la pu lem so'e ti ya'asa.

²⁶ Ka yanam a yinni ne Yesu Kiristo la, ya wusa ane Wina'am biis, ka li yine ya yadda niŋir la ni na. ²⁷ Bane wusa di'e ku'om suub la pa'al ye ba ane Kiristo nidib, ka Kiristo bee ba sa'an ka wenne on meŋ ne. ²⁸ Ka yanam a yinni ne Kiristo la, ke ka ya wusa a yinni. Ka bakir kae' ne Jew dim ne bane ka' Jew dima, ka me kae' ne yamis ne bane so'e ba meŋa, ka me kae' ne po'ab ne dapaa. ²⁹ Fu ya'a a Kiristo nid fu ane Abraham yaan ka na di'e line ka Wina'am da zi'el noor ye o na tis la.

4 Man yet si'el la ane ye, ba gosid biig kane na ti di o saam faar la wuu o ane yamug ne, o biilim saŋa, hale la'am ne on sid so'e si'el wusa la. ² Ka on a biig la, nidib be n gosid o yela wusa hale n ti paae saŋkan ka o saam zi'el o la. ³ Ala men tinam daa nan a biis Wina'am yela ni la ti daa ane yamis ninsa'alib yiiga pa'alug ni.

⁴ Ka saŋa kan ka Wina'am daa zi'el la daa ti paa na la, Wina'am tum o meŋ Biig. Ka po'a so' du'a o, ka o be Jew dim wada la nu'usin. ⁵ O tum o ye o faaenn bane ka wada la so'e ba la, ka ke ka ti lieb Wina'am biis.

⁶ Wina'am da ye o pa'ali ti ye ti aa o biis la, ka tum o Biig Siig Suŋ ye o bee ti sunfin ka ke ka ti buol Wina'am ye, "M Ba'." ⁷ Ka dinzug fu len ka' yamugo, ka ane Wina'am biig. Ka fun sadigim aa o biig la, o na tis uf on zi'el si'el wusa ye o tis o biis la.

Galatia dim yela n pak Paul si'em la yela

⁸ Saŋsi'en la ka ya da zi' Wina'am la, ka dol si'elnam line ka' Wina'am, ka aa li yamis. ⁹ Amaa nannanna ya yu'un mi' Wina'am, (ka li ka' ye yaname mi' oo, ka ane ye Wina'am lee mi'i ya,) wala ka ya na lem dol line ka'a paŋa ka a zaalim? Bo ka ya bood ye ya lem aa li yamis ya'asa? ¹⁰ Ya doli dabis sieba ne nwadis sieba ne saŋa sieba ne yuma sieba la malima. ¹¹ M zot dabiem ye m tuuma kan ka m daa tumi ya zug la ane zaalim.

¹² M ba'abiise, m belimi ya ye ya aa wuu mam ne; ka mam me aa wuu yanam ne. Ya pu tum mam be'ede.

¹³ Ya mi' ye man daa mool labasuŋ la ya sa'an yiiga daan la, li daa ane man daa ben'ed la zug. ¹⁴ Amaa ya pu ne'esi ma ka la'am ne m niŋgbina la daa a si'em la hale li daa daami ya, ya daa lee di'e m wuu m ane Wina'am malek bee Yesu Kiristo ne. ¹⁵ Ya daa mor sumalisim mam zug. Ka bo len niŋ ka ya tiake? Mam na nyaŋe yel ya yela ye, li ya'a nyaŋedin, ya daa naan fue ya nini n tisin mam. ¹⁶ Ka m yu'un liebne ya dataa man yeti ya line a sida la bee?

¹⁷ Nimbama la boodi ya yela. Amaa ba more poten'er be'ed. Ba bood ye ba baki ya ne tinam ka ya lee boodi ba yela. ¹⁸ So' ya'a ten'es suŋ o taaba yela, li a su'um ye o boodi ba yela. Lina yiti a sida, m ya'a bee ya sa'an bee m ya'a ka'a ya sa'anee. ¹⁹ M binonja, m lem mor toog m sa'an ya zug n ti paae saŋkan ka ya a wuu Kiristo a si'em la, ka toog la wenne wuu po'a yiti sa'a bood du'am la. ²⁰ M naan boodin ye m be ne ya sa'an nannanna nwa, ka na nyaŋe tiake man pian'ad si'em ne ya la. Ya yela ke ka m zi' man na niŋ si'em.

Haga ne o nintaa la nwaasug la yela

²¹ M ye m bu'os yanam bane bood ye wada la so'e ya la ye, ya pu wum wada la yel si'el laa? ²² Li ye Abraham da du'a biis ayi. Ayinni a yamug biig, ka yinni a po'a kane ka' yamug biiga. ²³ Ka ba da du'a o bikane a po'a yamug biig la wuu ban yiti du'ad si'em la. Ka li lee ane Wina'am noorzi'elug la ke ka ba du'a biig kane a po'a kane ka' yamug la biig la.

²⁴ Ne'e ane nwaasug ne. Ka po'ab ayi la nwaasne wada la ne noorzi'elug line ka Wina'am tis o nidib la. One du'a biig ka mor yaas ka ba a yamis la nwaasne wada line da yi Sinai zuerin la, zin'ig kan ka Wina'am tisi li la, ka one a po'a kane yu'uri buon Haga la. ²⁵ Ka Haga nwaasne Sinai zuer line be Arabia terjin, ka me nwaasne Jerusalem ne Jew dim wada line be nannanna nwa la. Ka Jerusalem ne nidib bane doli li malima la

ane yamis wuu Haga ne o yaas la a si'em la. ²⁶ Amaa Jerusalem line be agol la ka'a yamuga ka lee aa ti ma.

²⁷ Ka li sob Wina'am gbaunjin ye,

“Po'a kundu'are mor sumalisim.

Ka on one me pu nyet du'am toog la maalim vuud ne sumalisim.

Ka po'a one a kundu'ar ka o sid bas o la na mor biis bedego n gaad po'a kan ka o sid mor o la.

Dinzug kundu'ar la na mor sumalisim.”

²⁸ M ba'abiise, yanam ane Wina'am biis, ka li yine o nozi'elugin, wuu po'a kane ka' yamug la biig du'am la da yi Wina'am nozi'elugin si'em la. ²⁹ Abraham sanja la, biig kane ka ba da du'a wuu ban yiti du'ad si'em la, namisid biig kane ka ba du'a ka li yi Wina'am Siig Sunj ni na la. Li me ane ala nannanna. ³⁰ Ten'esimi Wina'am gbaun la yel si'em la ye, “Kadim po'a kane a yamug la ne o biig; ka o biig ne po'a kane ka' yamug la biig la ku ti la'am pudug ba saam faar laa.” ³¹ Ala, m ba'abiise, tinam wenne po'a kane ka' yamug la biis ne, ka pu wenne yamug la biis laa.

Yolisim gurim la yela

5 Kiristo da faaenn ti ye ti so'e ti meŋ wada la sa'an. Dinzugo, zi'enimi kiŋ kiŋ ka da siaki lieb yamis ya'asa.

² Gosimi, mam Paul yeti ya ye, ya ya'a siak ka ba kpen'esi ya baŋo, Kiristo yela n be ya ni la pu mor nyooode. ³ Ka len yet on mekama siak ka ba kpen'es o baŋo ye, on kpen' baŋo la zug, li a tilas ye o dol wada la wusa. ⁴ Yanam bane bood ye ya a popielim dim Wina'am tuon ya wada dolim zug la, baŋim ye ya baki ya meŋ ne Kiristo ka yiisi ya meŋ Wina'am popielim ni. ⁵ Ka ti yadda niŋir Kiristo ni la ke ka ti mor ti'ir ye Wina'am na ke ka ti a popielim dim o tuon. Ka Wina'am Siig Sunj paŋ ke ka ti guri li. ⁶ Ka tinam a yinni ne Yesu Kiristo la, li yela pu pak ye ti kpen' baŋo bee ti pu kpen'ee. Lini pak ane ti ya'a niŋ Yesu yadda ka li dolne ti noŋilim.

⁷ Ya daa dol Wina'am yelsida su'uŋa. Ano'one ke ka ya pu lem doli li? ⁸ Lin ka ba pan'asi ya ka ya bas sida la pu yi Wina'am one buoli ya la sa'an naa. ⁹ Ala ka ba ye, “Li ane dabin bi'ela ket ka bodobodo gbil ukid.”

¹⁰ Tinam a yinni ne Zugsob la ke ka m mi' su'uŋa ye ya ten'esa ku bee li kon' ne man pa'ali ya si'el laa. Wina'am na saans niŋkane wusa daamidi ya ten'esa la, on kun a so' wusa.

¹¹ M ba'abiise, li ya'a a sida ye man meŋi moon ye li nar ka ba kpen' baŋo, bo ka Jew dim namisidi ma? Lina ya'a aan sida, Jew dim naan ku ten'esidin ye m moolug Kiristo kum dapuudir zug la ka' su'um. ¹² M naan bood ye nimbane daamidi ya ten'esa n yet ye li nar ka ya kpen' baŋo la na maligim sa'ami ba meŋ niŋgbij n paas.

¹³ M ba'abiise, Wina'am gaŋi ya ye ya mor yolisim. Dinzugo da ke ka ya yolisim la ke ka ya tum ya ninsaaliib ya'amleog boodim, ka lee sunj taaba ne noŋilim.

¹⁴ Wada la wusa la'asne a yinni ye fu noŋim fu tiraan wenne fu meŋ. ¹⁵ Ya ya'a zabid ne taaba wuu ya ane bunyuos, gu'usimi ka da sa'am taaba.

Wina'am Siig Sunj boodim ne ninsaaliib boodim la yela

¹⁶ Ne' ka m yet ye, keli ka ya beilim dolne Wina'am Siig Sunj la boodim, ka da niŋ lin ka ya ninsaaliib boodim mor ya'amleog laa. ¹⁷ Ka lin ka ninsaaliib boodim mor ya'amleog la bee li kon' ne Wina'am Siig Sunj la boodim. Bama ayi la ane dataas. Ka dinzug ya ku nyanje niŋ yaname bood si'em laa. ¹⁸ Wina'am Siig Sunj ya'a so'e ya, wada la pu lem so'e yaa.

¹⁹ Ti ninsaaliib boodim niŋid si'el la nie paalo, ka ket ka nidib mor po'asa'uŋ ne dian'ad tuuma ne tu-umyaalis ²⁰ ne ba'amaalug ne sontuuma ne datatuuma ne zabtaasim ne nyuur ne supeen ne dindiisim ne nogban nwa'ar. ²¹ Ka fufum dim ne bane nuud daam koon ne di'emyaalis ne tuum bane wenne bamanam, m yeti ya wuu man daa yeli ya si'em la ye, on mekama niŋid bama ku di Wina'am so'olim la faare.

²² Ka nyood line ka Wina'am Siig Sunj la ket ka li nobugid nidib sunfin, ane noŋilim ne sumalisim ne sumodigir ne popielim ne yelsida ²³ ne sumbugusum ne meŋ gban'ar. Wada la ku yel nid ye o da niŋ bamaa. ²⁴ Ka nimbane a Yesu Kiristo nidib la, ba ninsaaliib boodim ne li ya'amleog la kpi ne Kiristo ne, ka li pu lem so'e baa. ²⁵ Wina'am Siig Sunj sadigim tisi ti vum paal la, keli ka ti beilim dolne o boodim la. ²⁶ Ka ti da mor nyeesim bee ket ka ti taaba sunf dued bee mor nyuur ne taabaa.

Taaba sunjir la yela

6 M ba'abiise, tuumbe'ed ya'a ke ka so' lu, yanam bane ka Siig Sunj la bee ya ni bedego la sunjim o ne sumbugusum, ka o due ka lem a su'um. Ka me gu'usimini ya meŋ; ka ya pa'ati nye makir. ² Sunjimi taaba ya yeltood poogin, ka ala ka ya na dol Kiristo wada la. ³ So' ya'a ten'es ye o a su'um, ka sid a one pu kpi'ema, o ma'ad o meŋ. ⁴ So' mekama kpansim o meŋ yela. O ya'a nye ka li a su'um, o tun'e nwe'e nyoo'og ne o meŋ yela. Ka li ka' ye o mak o meŋ ne o tiraan yela. ⁵ So' wusa moom o meŋ yela.

⁶ One zamis Kiristo labaar la on pudugim bunsum line ka o mor la ne one zamis o la.

⁷ Da ma'a ya meŋa. So' ku nyanje ma' Wina'am wuu o ane zolugo. Nid na bun on but si'el la buudi. Ka li me ane ala nidib beilim ni. ⁸ So' beilim ya'a dolne o ninsaaliib boodim, li nyood ane ku'um. Ka so' beilim ya'a dol Wina'am Siig Sunj la boodim, lin nyood me ane nyoo'ur lin ka' naare. ⁹ Dinzug, keli ka ti da genn ka bas

tuumsumaa. Ka ti ya'a pu basi li saɲa na kena ka ti na nyee li nyood. ¹⁰ Dinzugo ti ya'a nye suer, keli ka ti tum tuumsuma n tis so' mekama, ka tumi tisi ti ba'abiis bane niɲ Kiristo yadda la n gaad so' mekam wusa.

Sa'alug ne pu'usug

¹¹ Gosimi man sob ka li a sob beda si'em, li ane man Paul m meɲi yu'un sob bama.

¹² Nimbane pa'ane ba meɲ la bood ye ba mugusi ya ka ya kpen' baɲo la. Ka ba kudun niɲidi li ye ba da nye namisug Kiristo ku'um dapuudir zug la yelaa. ¹³ Hale nimbane malima a baɲo kpen'eb la, ba pu niɲid wada la yel si'el laa, ka bood ye yanam kpen' baɲo ka ba na nyaɲe nwe'e nyo'og ne yanam siaki di'e bun line a

niɲgbina malima la. ¹⁴ Ka li ya'a a mam, man kudun ku nwe'e nyo'og ne si'el yelaa, asee ti Zugsob Yesu Kiristo ku'um dapuudir zug la ma'aa. Li ane o ku'um dapu-udir zug la ke ka dunia yela pu lem so'e ma, ka m wenne m kpine, ka m ba'a lem kae' ne li yelaa. ¹⁵ Li pu pak ye so' kpen' baɲo bee o pu kpen'ee, line pak ane ye ti mor vumpa'al. ¹⁶ Wina'am na tis nimbane dol suer kaɲa la sumalisim ka zoo ba nimbaanlig, la'am ne Wina'am nidib sieba la wusa.

¹⁷ Keli ka so' so' da lem daami ma; ka isa bane be m niɲgbina ni mam dol Yesu la zug la pa'al ye m ane o nid.

¹⁸ M ba'abiise, ti Zugsob Yesu Kiristo yelsum na be ne ya siis. Ami.

EFESUS DIM

1 Mam Paul one ka Wina'am ganj ka m a Yesu Kiristo Tumtum la sobid gbaunj kaŋa tisiid Wina'am nidib bane be Efesus tenjin ka a yadda niŋjidib Yesu Kiristo ni la.

² Ti Ba' Wina'am ne ti Zugsob Yesu Kiristo yelsum ne sumalisim na be ne ya.

Wina'am bareka tisiid la yela

³ Wina'am one a ti Zugsob Yesu Kiristo Ba' di'em bareka pu'usum, tiname a Kiristo nidib ka a yinni ne o la zug, ka Wina'am tisi ti yelsum line aa o piini wusa ka yii o sa'an arazana ni la. ⁴ Dunia da nam pu pin'il la, Wina'am da pun denjim ganji ti ye ti aa o nidib n a yinni ne Kiristo ka a nyain o tuon ka gbada kae'. ⁵ On nonji ti la zug ka o gban'e ye o zaŋi ti ka ti lieb o biis, ka li yine Yesu Kiristo meŋ ni na. O gban'e line ne o meŋ ya'amboodim, ⁶ ye o popielim piintita'ar line ka o tisi ti, tinam a yinni ne o Binonjir la zug nye zun'or, ⁷ one ka o ziim tisi ti yolisim ka yiisi ti tuumbe'edi bas. Ka li wusa doli o popielim tita'ar ⁸ kan ka o tisiid ti la, ⁹ ka ke ka ti mor ya'amsunj ne banjir wusa, ye ti banj o poten'er line da a yelsua'adir ka yi o boodim sunj kan ka o gban'e ti yela ka li yine Kiristo ni la. ¹⁰ Wina'ami n gban'e saŋsi'la la ya'a ti paae li ben o na la'as bunam bane wusa be arazana ne dunia ni ka Kiristo a Zugsob.

¹¹⁻¹² Wina'am one ke ka si'el wusa niŋjid wuu o boodim a si'em la, ganji ti ye ti aa o nidib ka a yinni ne Kiristo. Ka li dol o poten'er kan ka o denjim gban'e ye tinam bane denjim mor ti'ir ne Kiristo la, na ke ka nidib du'os o yu'ur tita'ar la.

¹³ Yaname wum sida labasunj line ke ka ya nye faangir la, ya siak Kiristo ka a yinni ne o, ka Wina'am tisi ya o Siig Sunj wuu on zi'el si'em. Ka Siig Sunj la a zanbin ¹⁴ ka li pa'al ye ti na nye line wusa ka o zi'eli tisi ti, n ti paae saŋkan ka ti na di'e li wusa.

Paul Wina'am sosug

¹⁵ Ne'enam zug, ne mam wum ye ya niŋj ti Zugsob Yesu Kiristo yadda ka mor nonjir ne Wina'am nidib wusa la, ¹⁶ m pu gu'e ka kpelim pu'usid Wina'am bareka ya zug ka tenri sosid Wina'am ya yela. ¹⁷ Ye ti Ba' Wina'am one mor yu'ur tita'ar ka ti Zugsob Yesu Kiristo be o sa'an la na tisi ya ya'amsunj line pa'ani ya Wina'am a si'em ka ya banj o. ¹⁸ Ka nie ya potenda ka ya banj yelsida ne ti'ir lin yela ka o ganji ya la. Ka lem

banj zi'elsunj kane ka o tis o nidib la malisim a si'em, ¹⁹ ka me banj o paŋ line a buntita'ar ka ka' makire ka be tinam bane siak o ni la. ²⁰ Paŋ tita'akaŋa ane yinni ne paŋ tita'akan ka o zaŋi vu'ug Kiristo kumin n zin'il o o datiuŋ arazana ni la. ²¹ Ka Kiristo na'am gat na'anam wusa na'am ne paŋdim wusa, ka o a yu'ur daan n gat so' wusa, ka li ka'ane dunia kaŋa ma'anee, amaa la'am ne dunia kane na ti kena la. ²² Wina'am ganj Kiristo ka o a Wina'am nidib la Zugsob n so'e si'el wusa, ka ke ka bunam wusa na zin'ini o tuon. ²³ Wina'am nidib la ane Kiristo niŋgbin, ka o ni ka si'el wusa maali naae.

Wina'am more ti kumin keŋ vu'umin la yela

2 Saŋsi'en la ya da ane ku'um ya tuumbe'ed ne ya taal yela line ka ya da niŋjid, ² yaname da dol dunia nwa suer, ka me dol Sutaana one so'e bane mor paŋ agol, ka a one be bane zan'as Wina'am noor la ni n tum ne ba. ³ Tiname daa la'am be ne ba la, ti da niŋjidi ti ninsaal ya'amleog line a ti niŋgbina boodim ne ti ya'amboodim. Ka tiname da a si'em ke ka ti da nar ye Wina'am namisi ti, wuu dunia dim wusa ne.

⁴ Ka Wina'am n nonji ti bedego la zug ka o zoo ti nimbaanlig bedego. ⁵ Hale baa ti tuumbe'edi da ke ka ti nwaas wuu ti kpi ne la, o la'am vu'ugi ti ne Kiristo. Li ane o popielim zug ka o faann ya. ⁶ Ka Kiristo ma'asim zug ka Wina'am la'am vu'ugi ti ne Kiristo n ke ka ti zin'in ne o arazana ni, ⁷ ye saŋa line na ti kena la, o na nie pa'ali o popielim line ka' ben la a si'em, ne on tisiid ti yelsum, tiname a yinni ne Kiristo la zug. ⁸ Ka o popielim zug ka o tisi ya faangir ka li yine ya yadda niŋjir Kiristo ni na, ka li ka'ane ya meŋ tuuma zugo. Li wusa ane Wina'am piini niŋjir, ⁹ ka ka'ane ninsaal tuuma yela, ka ya nwe'edi nyo'ogo. ¹⁰ Li ane Wina'am maali ti ka ti a yinni ne Yesu Kiristo ye ti tum tuumsuma line ka o pun denjim digil ye ti yu'un niŋjid la.

Ti la'as a yinni Kiristo zug la yela

¹¹ Ya da a bane ka' Jew dim buudi ne ninsaalib du'am poogin, ka Jew dim bane kpen'ed banjo la buoni ya ye Apukpen'banjo dim, ka li ane ninsaalib din ma'aa.

¹² Dinzugo tenri ye saŋsi'en la ya da ka' yinni ne Kiristo, ka ya ba'a da pu pe'es ne Israel terngbaunj ne nonaar kan ka Wina'am da zi'eli tisi ba la. Ya da be dunia nwa ni ka pu mor ti'ire, ka zi' Wina'am, ¹³ ka da lal ne

o. Amaa nannanna yanam a yinni ne Kiristo la zug, ka o ziim la ke ka ya yu'un li'el ne o.

¹⁴ Ka Kiristo aa ti zabpansid ka noki ti buudi ayi la ka ti lieb yinni, ka nwa'e zaba zanguom la ¹⁵ line a Jew dim malun ne ba wada la. O kum la kpiis malun la ye o kpanb buudi ayi la o sa'an ka ba a buudi yinni ka mor sumalisim ne taaba. ¹⁶ Ka o ku'um dapuudir zug la naal noor ne tinam buudi ayi nwa ne Wina'am ka ti a buudi yinni ka zabir naae. ¹⁷ Ka Kiristo kena mool sumalisim labasun la n tis yanam bane lal, ne bane be ya'amin la. ¹⁸ Ka o zug ka ti buudi ayi la wusa mor suer ne Siig Sunj yinni la ni, ye ti li'el ti Ba' Wina'am sa'an.

¹⁹ Linzug ka ya kudum lem ka' saam bee zoomaa, ka ane Wina'am nidib ka be o so'olimin ka aa o yidim. ²⁰ Ka ba eenb ne ya, eenbkan ka Wina'am Tumtumnb ne o nodi'esidib da eenb la zug. Ka Yesu Kiristo n a doog la eenbir kugir la, ²¹ one ke ka yir la wusa maal ka li gban'e kirkin, ka yaligidi n liebid Wina'am pu'usum yir line a nyain ka a yinni ne Zugsob la. ²² Ka yanam a yinni ne o la zug ka Wina'am Siig Sunj mee ya n maali ya Wina'am yir ye o be anina la.

Paul n tum tis bane ka' Jew dim la yela

3 Dinzug ka mam Paul n be sarega ni Yesu Kiristo zug yanam buudbane ka' Jew dim la yela.

² M ten'esid ye ya wum ye Wina'am tisi m tuuma line yi o popielimin ya yela, ³ ne on nie o yelsua'adir tisi m ye m banji li gbin, wuu man denjim sobi li giŋa si'em la. ⁴ Ka ya ya'a karem lina ya na nye mam banj yelsua'adir la gbini a si'em line a Kiristo la. ⁵ Ka Wina'am da pu nie li n tis kudimin dima, ka o Siig la yu'un nie li pa'al o Tumtumnb ne o nodi'esidib. ⁶ Ka yelsua'adir la yela ane ye labasun moolug la ket ka buudi wusa la'amid ne taaba pudugid Wina'am piini ka la'am di'ed line ka o zi'el noor tisi ti, tinam a yinni ne Yesu Kiristo la zug, ka la'am lem be ningbin yinni ni.

⁷ Li da ane Wina'am panj tuuma ninjir ka o ganji piin-sun n tisi m line ke ka m lieb labasun la moon moon. ⁸ Ka mam one a Wina'am nidib wusa kpaanr la di'e pi-inkaŋa, ye m mool labasun la tis buudi bane ka'a Jew dim la, piintita'ar one a Yesu Kiristo la yela line ka'a ben ne, ⁹ ka ke ka nidib wusa nye yelsua'adir suer line ka Wina'am one maal bun wusa la da sua' yuum pokudug ni. ¹⁰ O nidib na ke ka na'anam ne panj dim bane be saazug banj Wina'am ya'am line ka'a ben la. ¹¹ Wina'am ninj ne'enam ka li dolne on gban'e si'em, sanjkan ka dunia nam pu pin'ile, ka li yine ti Zugsob Yesu Kiristo sa'an ka li ninj sida. ¹² Ka tinam siak o la ke ka ti nyees ka mor suer ye ti keŋ Wina'am sa'an.

¹³ Dinzug ka m sosidi ya ye ya da ke ka ya sunya sa'am mane namisidi ya yela la zugo, ka m namisug ane ya sumalisim.

Paul Wina'am sosug

¹⁴ Dinzug ka m igin duma zug ti Ba' Wina'am tuon, ¹⁵ on kane tisid buudi wusa bane be saazug ne dunia ni ba yuda la. ¹⁶ M sosid Wina'am ye o Siig Sunj na tisi ya panj ya sunya ni line doli o na'am panj tita'ar, ¹⁷ ye Kiristo bee ya sunya ni, ka ya yadda ninjir zug, ka ya nonjilim kpi'em ka pu tiakeda. ¹⁸ Ye ka yanam la'am ne Wina'am nidib wusa na paam panj n na nyaŋe banj Yesu nonjilim wa'am ka labis ka du ka zulum si'em, ¹⁹ ka banj o nonjilim line gat nidibi na tun'e banji li si'em. Hale bun line wusa yit Wina'am sa'an na la na pe'el ya.

²⁰ One tun'e maal si'elnam bedego, hale gat tiname na sos bee ten'es si'em la line zemisi o panj kane tumi ti ni la. ²¹ Wina'am na nye na'asi Kiristo nidib sa'an sanj dine ka' naare. Ami.

Kiristo ningbina a yinni si'em la yela

4 Mam one a sarega nid Zugsob la yela sosidi ya ye ya dol suer line nar ne Wina'am ganji ya la. ² Li a su'um ka ya sie ya meŋ ka a baanlim ka mor suguru ne sumbugusum line yi nonjirin, ³ ka kpe'enji ya meŋ ka mor noor yinni line yi Wina'am Siig Sunjin na la, ka more li ne sumbugusum ka li la'asedi ya gumm.

⁴ Ningbin yinni be, ka Wina'am Siig Sunj yinni ma'aa be. Ka Wina'am buoli ya ye ya mor ti'ir yinni. ⁵ Ka Zugsob yinni be, ne yadda yinni ne ku'om suub yinni ⁶ ne Wina'am yinni one a ti wusa Ba', one gat si'el wusa, ka o panj be ti ni n tum, ka o lem be ti wusa ni la.

⁷ Ka ti wusa yinni yinni di'e popielim piini line dol Kiristo boodim la. ⁸ Dinzug ka li sob Wina'am gbaunjin ye,

“On daa du agol la,
o daa more bane ka o nyaŋe la keŋ,
ka tis nidib piini.”

⁹ Line sob ye, “O du agol la” gbin a bo? Li ane ye o daa denjim sig na hale n ti paae dunia tenjir. ¹⁰ Ka on kane sig na la a one me du agola sa, gaad dunia ne saazug wusa ye o be bun wusa wusa ni la. ¹¹ Ka o meŋ tisi ti pi-insieba ye sieba liebi o Tumtumnb, ka sieba a o nodi'esidib, ka sieba a labasun la moon moonib, ka sieba a bane gur Wina'am nidib, ka sieba a pa'anib. ¹² Ka ba ti'eb Wina'am nidib ka ba na tum n sunj taaba, ka Kiristo ningbin line a o nidib la nobug ¹³ n ti paae sanjkan ka ti wusa mor noor yinni line doli ti noor siakir ne tiname banj Wina'am Biig la yela. Ka ti bi' naae, n ti paae wuu Kiristo zemis si'em la.

¹⁴ Ka ti lem ka' biis bane ka' ya'am, ka dol dama'anam pa'ala line yi bibi'elnam ya'amin, wuu si'el ka sisi'em da'adi li n tuulum si'em laa. ¹⁵ Amaa lee more nonjir ka pian'ami sida tis taaba ye ti nobug yela wusa ni n ti paae Kiristo ¹⁶ one wenne zug line ke ka ningbin la wusa la'ase to'onj taaba ne li duta wusa la.

Ka li yinni yinni ya'a niñid line nar, ningbñj la wusa nobugidne su'uñja, ka li yine nonjirin na ka li bi'id.

Ti beilim paal la yela

¹⁷ Dinzug ka m mudigidi sa'ani ya ye ya da lem niñid wuu bane ka' Wina'am nidibi niñid si'em ne ba ya'am line pu dol suer la. ¹⁸ Ba potenda pu nie, ka ba pu pa'as nyovur kan ka Wina'am tisd laa, ba zi'ilim ne ba kpaana la zug. ¹⁹ Ka ba sunya digilim ka ba ba'a kae' ne nyan ne, ka bood tuumyood hale ne li buudi wusa.

²⁰ Li ka' ala ka ya zamis Kiristo yelaa. ²¹ Yaname sadigim wumi o yela ka zamis yelsida o sa'an line be o ni la, ²² basimi yaname da a si'em ya beilim kudirin line ke ka dama'am ya'amleog ke ka ya sa'am la, ²³ ka tiake ya potenda boodim ka li lieb bunpaala. ²⁴ Keli ka ya beilim ae bunpaala line ka Wina'am maal ka li wen o la, ka yaname niñid si'el a sida ne popielim line dol Wina'am suer.

²⁵ Dinzugo, basimi dama'am ka ya wusa pian'ad a sida n tisd ya kpi'es; ka ti la'ase a ningbñj yinni ne taaba. ²⁶ Da ke ka ya supeen ke ka ya tum tuumbe'ede, ka me da ke ka zaam ma'ae ka ya kpen mor supeen ne. ²⁷ Da tisi sutaana suer ka o daami yaa. ²⁸ One daa zuud on da lem zuud ya'ase, amaa li su'um ye o tum ka nye o meñ nu'ug tuuma bun, ka na tun'e suñ noñ dim.

²⁹ Da ke ka ya noya pian'ad be'ede, amaa keli ka li yitne pian'a su'uñja, ka li suñ bane kelisid la, ka ba bi' ba beilim puugin. ³⁰ Da niñi line na ke ka Wina'am Siig Suñ la sunf sa'am ne yaa, bozugo one denji zambili ya n guri daar kan ka o na tisi ya yolisim wusa la. ³¹ Basimi sutoog ne supeen ne endug ne nonjban nwa'ar, ne yu'usa'uñ ne poten'ebe'ed wusa, ³² ka sunjidi taaba ne nimbaanzoor ka tis taaba suguru wen wuu Wina'am niñ si'em ne Kiristo ka yiis ti tuumbe'ed n bas la.

Nyain beilim la yela

5 Wina'am a si'em la, ya me aa ala, wuu biis bane ka ba saam noñ la. ² Ka more nonjir wuu Kiristo nonji ti si'em la, ka pesig o meñ n maal maan suñ n tis Wina'am ti yela la.

³ Da ke ka po'asa'uñ ne dausa'uñ ne dian'ad wusa ne ya'amleog kudum pudug li yu'ure, yaname sadigim a Wina'am nidib la. ⁴ Ala mene da more pian'ayood ne galim yood line pu dol suere, amaa lee pu'usum Wina'am bareka. ⁵ Banjimi ne'eña ye po'asa'uñ sob bee dausa'uñ sob bee dian'ad sob bee fufum sob ku di faar Kiristo ne Wina'am so'olim la nii. Ka one mor fufum wenne ba'amaan ne.

⁶ Ne'enam zug, ka Wina'am sunf pelig ne bane zan'as o noor la. Dinzugo, da ke ka so' ma'a ya ne pian'a zaalise. ⁷ Da la'as ne baa.

⁸ Sañsi'en sa ya da bene likin, amaa ya yu'un be ne neesim ni ka a yinni ne Zugsob la. Linzug, niñimi wuu

bane be neesim ni n niñid si'em la. ⁹ Ka neesim beilim nyood ane popielim ne yelsida ne yelsum wusa. ¹⁰ Ka kpe'enji banji line ma'ed Zugsob la suunr. ¹¹ Ka da ke ka ya ba'a be ne likin tuuma line ka' nyood laa, amaa vi-gimini ba gbin, ¹² ka li mor nyan hale ne so' na pian' line ka ba sua' niñid la. ¹³ Ka ba ya'a viig si'el gbin likin n yiisi li paalo ni, li pa'al lin a si'em la nyain nyain. ¹⁴ Ka line nied wusa liebidne nyain. Dinzug ka li sob ye, "Gbeenm soba, duom ka vu'ug kumin, ka Kiristo na ke ka li nie ya sa'an."

¹⁵ Gu'usimi ne ya meñ ne ya beilim a si'em. Maalimi ne wuu bane mor ya'am ka ka'a wuu bane ka'a ya'am, ¹⁶ ka ya ya'a nye suer yanam niñim line a su'um, ka saña la ane tuumbe'ed saña. ¹⁷ Dinzugo da ae zon ne, ka banjimi Zugsob la boodim a si'em.

¹⁸ Da nuud daam kooleyaa, ka li ane tuum yaalis. Amaa keli ka Wina'am Siig Suñ pe'eli ya. ¹⁹ Pian'ami tisimi taaba ne yuuma bane sob Wina'am gbaunjin, ne yuuma bane ka Wina'am nidib sob, ne yuuma bane ka Wina'am Siig Suñ tis, ka yu'um yuuma wusa zun'od Wina'am yu'ur ne ya sunf wusa. ²⁰ Ka si'el mekama ni, pu'usimi ti Ba' Wina'am bareka ne ti Zugsob Yesu Kiristo yu'urin saña mekama.

Po'ab ne ba sidib la yela

²¹ Siakimi taaba noya, yaname na'asid Kiristo la.

²² Po'aba, siakimini ya sidib noya wuu yaname siakid Zugsob la noor si'em la. ²³ Ka sid la so'e po'a la wen wuu Kiristo so'e Wina'am nidib si'em la, bane aa o ningbñj line ka o faaenn la. ²⁴ Ka Wina'am nidib sadigim siak Kiristo noor la, po'ab me niñimi ala mene n tisimi ba sidib yela mekama wusa ni.

²⁵ Sidiba, nonjimini ya po'ab wuu Kiristo noñ Wina'am nidib ka pesigi o meñi tisi ba yela la. ²⁶ O niñ ala ye o ganji ba ka ba a Wina'am din ka suu ba Wina'am ku'om ka ba a nyain labasunñ la ni, ²⁷ ye o zañi ba ka ba a yinni kenji o meñ tuon ka a nyain ka gbada kae' wen wuu po'a kun sid ne venlim pilpil ka si'el kae' sa'ami o venlim la. ²⁸ Ala mene sidib nonjimi ba po'ab wuu ba meñ ningbñj ne. Ka one nonji o po'a nonji o meñ. ²⁹ Ka so' kae' kisi o meñ ningbinaa. O lee diisidi li ne ka gosidi li wuu Kiristo niñid si'em n tisd Wina'am nidib la, ³⁰ tiname a o ningbñj wila la zug. ³¹ Linzug ka li sob ye, "Dau na basi o ba' ne o ma ka to'onñ ne o po'a ka ba bayi la lieb ningbñj yinni." ³² Ne'eña ane yelsua'adir tita'ar ka m banñ ka li gbin ane Kiristo ne Wina'am nidib la yela. ³³ Keli ka ya wusa yinni yinni nonji o po'a wuu o meñ ne. Ka po'a la me na'asimi o sid.

Biis ne ba du'adib la yela

6 Biise, siakimini ya du'adib noya, Zugsob la ni, ka lina dol suer. ² Wina'am noyelug yiiga line mor

nozi'elug la ane ye, "Na'asimi fu ba' ne fu ma, ³ ka fu na a su'um, ka fu nyovur wa'am dunia ni."

⁴ Saamna, da ke ya biis sunya pelig ne sa'ala galisugo, ka lee ugusini ba ne sa'alug ne zamisug line dol Zugsob la suer.

Yamis ne ba zugsobnam la yela

⁵ Yamise, siakimini ya dunia nwa ni zugsobnam noya ne na'asi zotim ne sunf yinni, wuu ba ane Kiristo ne.

⁶ Li ka'ane ban na be ne ya gullimnee ye ba ten'es ye ya a su'um, amaa niñimi wuu ya ane Kiristo yamis ka tum Wina'am boodim ne ya sunya wusa. ⁷ Tumi ya tumuma ne sumalisim wuu ya tumne tisid Zugsob la ka ka' nidiba, ⁸ ka more poten'er ye one tum tuumsuñ meka ma na di li nyood Zugsob Kiristo la sa'an, o ya'a a yamug bee o ka' yamuga.

⁹ Yanam zugsobnama, niñimini ala mene n tisidi ba, ka da mugusidi baa, ka more poten'er ye yanam ne ban wusa mor Zugsob yinni arazana ni, one pu mor baraganja.

Zaba la'ad bane ka Wina'am tisid la yela

¹⁰ Line kpelim ane ye, ya mor sukpi'em Zugsob la ni la'am ne o pañ tita'ar la. ¹¹ Yeemi Wina'am zaba la'ad la wusa ka ya na nyañe zi'e kiñkiñ, ka Sutaana bibi'elim ya'am da nyañe lubi yaa. ¹² Ka ti pu zabiid ne saaliba, amaa ti zabiid ne siisbe'ednam kpi'emnam bane a pañ dim na'anam bane so'e dunia line a lik tuumbe'ed yela la, ne siisbe'ednam wusa bane be saazug. ¹³ Dinzugo, nokimi Wina'am zaba la'ad la wusa bobig wuu Room

dim sogianami niñid si'em la, ka dabis be'ug ya'a kena ya na nyañe ya dataas. Ka zaba la ya'a ti naae ya na kpelim zi'e ya zi'a ni kiñkiñ.

¹⁴ Dinzugo, ti'ebim zi'e ka nok sida n lo wuu sialoodiñ ne, ka bobigi popielim wuu gbaun ti'edugu lusi nyo'og. ¹⁵ Ka pid ta'ada n ti'ebi keñ mool sumalisim labasuñ la. ¹⁶ Ka line lem pa'as ane ye, zanli lusub bun nu'usin line a yadda ka na tun'e kpiis pima line dit wenne bugum pielim, lin ka Sutaana toond la. ¹⁷ Ka pidi kunt zugpibis line a faangir, ka noki Wina'am Siig Suñ zaba su'ug line a Wina'am pian'ad la. ¹⁸ Niñimi ne'enam ka dol Siig Suñ la sosid Wina'am sunjir su'uña saña wusa. Kpelim sosid Wina'am n tis nidib wusa, ¹⁹ ka me sos Wina'am tis man, ye Wina'am na ke ka m nyañe pian' su'uña ne pañ n ke ka labasuñ line sua'a la nie. ²⁰ Labaar la yela ka m liebi li tumtum ka ba loo m ne bana. Sosim Wina'am ye m na tun'e pa'ali li ne pañ wuu lin su'um ye m pian'an si'em la.

Pu'usug

²¹ Tikikus one aa ti ba'abinoñir ne Zugsob sida sunjid la na yeli ya m yela wusa, ka ya na bañ line maan ne m, la'am ne m tuuma wusa a si'em. ²² Lin yela ka m tum o ya sa'an na ye ya bañ ti yela la ka ya sunya kpe'eñ.

²³ Wina'am one a ti Ba' la ne ti Zugsob Yesu Kiristo na tisi ti ba'abiis la wusa noñir ne sumalisim ne yadda niñir. ²⁴ Yelsum na be ne bane noñi ti Zugsob Yesu Kiristo ne noñir line ka' benne.

FILIPPI DIM

1 Mam Paul ne Timoti bane a Yesu Kiristo tumtum-nib n sob gbaun̄ kaɲa nwa. Ti sobid tisiɲ Wina'am nidib bane a yinni ne Yesu Kiristo ka be Filipi teɲin la'am ne Wina'am nidib bane a tuongatib ne sunjidib la.

² Ti Ba' Wina'am ne ti Zugsob Yesu Kiristo na tisi ya yelsum ne sumalisim.

Paul n sosid Wina'am la yela

³ M ya'a ten'esi ya yela m yiti pu'us Wina'am bareka saɲa wusa. ⁴ Ka m ya'a yiti sosid Wina'am tisiɲ ya wusa m sosidne ne sumalisim, ⁵ tiname a tumtum-nib ne taaba hale pin'ilugin sa ti paae saɲa nwa la. ⁶ M mi' hale ye one pin'il tuumsun̄o ya sunya ni la, na tum li naae Yesu Kiristo ken dabisir la.

⁷ Li a su'um ka m ten'esi ya wusa yela ala, mam more ya poten'er la zug. Dinzug m ya'a be ne sarega ni bee ti la'am pa'an ne nidib ye labasun̄ la a sida ya na la'am di'ed Wina'am popielim piini la ne man. ⁸ Ka Wina'am baɲ ye m ya'am boodi ya wusa ne nonjilim line yi Yesu Kiristo ni na.

⁹ Ka m sosid Wina'am ye ya nonjilim na pe'es hale ne mi'ilim ne baɲir amerɲa, ¹⁰ ye ya gaɲ line a su'um la ka a nyain ka dian'ad kae' n gur Yesu Kiristo lebig na dabisire, ¹¹ ka pe'el ne popielim tuuma line yi Yesu Kiristo sa'an na n tisiɲ Wina'am yu'ur zun'or ne na'asi.

Paul sarega ni beilim la yela

¹² M ba'abiise, m bood ye ya baɲ ye line niɲi m la, sid sun̄ ka labasun̄ la ken tuon. ¹³ Li ke ka gomona yin sogianam wusa ne so' mekama baɲ ye m sarega ni beilim la ane Kiristo yela, ¹⁴ ka ba'abiis la tita'am sa mor kpi'eun̄ ne ti Zugsob la, m sarega beilim la zug, ka ba mor kpi'un̄o pe'es hale ye ba pian'ad Wina'am labaar la ka dabiem kae'.

¹⁵ Sieba moon Kiristo yela la ne fufum ne nennim ka sieba tum ne poten'esun̄. ¹⁶ Ka poten'esun̄ dim la mooni li nonjirin ka baɲ ye Wina'am zi'eli man ye m gu'e bane zan'as labasun̄ la. ¹⁷ Ka sieba pu moon Kiristo yela ne popielim, amaa ba mooni li ne nennim ka ten'esid ye m namisug la pa'as, mam be sarega ni la. ¹⁸ Li pu pake. Line gaad li wusa ane Kiristo labaar la moolug hale li ya'a dolne poten'esun̄in bee poten'e-be'edin ne, li kpelim malis man.

¹⁹ Ka m mi' ye li yit ne ya Wina'am pu'usum ni na ne Yesu Kiristo Siig sun̄ir ni, ka line naam la na tisi m faangir. ²⁰ Lin ka man bood hale ka mor ti'ir li yela ane ye m ku di nyan ne ka lee mor sukpi'eun̄ ka Kiristo nye na'asi man ni nannanna, wuu on yiti nye si'em saɲa wusa la, m ya'a kpi bee m ya'a voe. ²¹ Ne mane, m ya'a voe ne, m voe ne Kiristo zug, ka m ya'a lem kpi ne, li ane nyood tisiɲ im. ²² Ka m ya'a voe ka na tum tuum-suma li a su'um. Amaa man bood ba' ne ma la zug, m ku nyaɲe gban'e line ka m na gaɲi. ²³ M bood ye m yi beilim kaɲa nwa ka bei ne Kiristo; ka line a su'um hale. ²⁴ Amaa yanam yela, li a su'um ka m kpelim voe. ²⁵ M mor sukpi'eun̄ ne man yel si'el la ka linzug ka m mi' ye m na kpelim be ne ya wusa, ka yaname niɲ Yesu Kiristo yadda la na tugus ne sumalisim. ²⁶ Ka m ya'a ti be ne ya ya'as, ya na tun'e nwe' nyo'og ne m hale Yesu Kiristo ni.

²⁷ Lin a si'em wusa keli ka ya beilim tual ne Kiristo labasun̄ la, ka m ya'a keenn ya sa'an na bee m ya'a pu kenaa, m na wum ye ya gban'e poten'er yinni kiɲ kiɲ, ka mood ne yadda yinni ne noor yinni ye labasun̄ la siakir na keɲ tuon. ²⁸ Da zoti ya dataas dabiem baa bi'elaa, ka ya sukpi'eun̄ na pa'ali ba ye ba na ba'as be'ed. Amaa ka lee pa'al ye yanam na nye faangir line yi Wina'am sa'an na la. ²⁹ Ka li ane Wina'am tisiɲ ka li ka' ya yadda niɲir la ma'anee, asee ya la'am namis Kiristo zug. ³⁰ Ka ya namisug wenne yaname da nye man namisid si'em la, ka wumid ka ya nan kpelim bee li puugin nannanna la.

Kiristo menɲier la yela

2 Ya beilim Kiristo yela ya'a sadigim kpe'erɲi ya, ka o nonjilim belisi ya, ka ya a bane la'am di'e Wina'am Siig Sun̄ la, ka ya mor nonjilim ne nyooɲ ne taaba, ² keli ka m sumalisim pe'el, ne yaname mor poten'er yinni ne nonjilim yinni ne taaba ne ya'am yinni ne sunf yinni la. ³ Da niɲ si'el line yi nennimin ne tita'alimine, amaa lee siemi ya meɲ ka ten'esi ye ya taaba a su'um gati ya. ⁴ Keli ka ya wusa poten'er be ne taaba sun̄ir ni, ka ka'ane ya meɲ din ma'anee.

⁵ Poten'er kane nar ye ya mor ane Yesu Kiristo poten'er.

⁶ Wina'am a si'em la, ala men ka Kiristo ae, amaa o pu ten'es ye on zemis ne Wina'am la, o na kpelim gban'e kiɲ kiɲ nee,

⁷ ka lee siene o meŋ ka lieb wuu yamugi a si'em la, ka ba du'a o ka o lieb ninsaal.
⁸ Ka on nie wuu ninsaali a si'em la, o sie o meŋ ka siak ku'um wuu tuumbe'ed sobne hale n kpi dapuudir zug.
⁹ Linzug ka Wina'am du'os o hale, ka tis o yu'ur line gat yuda wusa.
¹⁰ Ka Yesu yu'ur zugo bun line wusa voe ka be zin'ig wusa bee saazug bee teŋ zug bee teŋ teŋir, na igini o tuon ka du'os o yu'ur.
¹¹ Ka so' mekama na yel ye, Yesu Kiristo a Zugsob la, ka li zun'e ti Ba' Wina'am la yu'ur.

Tinam a su'um nyain dunia be'ed nwa ni la yela

¹² Dinzug m zuanoŋa, mam daa bene ya ka ya siaki-di m yelug si'em la, niŋimi ka li gati ala m ya'a ka'a ya sa'ane, ka tumi tuuma line yi ya faangir ni na la su'uŋa ne dabiem zotim. ¹³ Wina'am be ya ni n tum ye ya poten'er doli o boodim suŋ, ka ya sid na tumi li.
¹⁴ Niŋimi si'el mekama ka nyunyolug ne nongban nwa'ar kae', ¹⁵ ye ya a nyain ka taal ka'asige, ka a Wina'am biis bane ka'a gbadaa ka bei nimbe'ednam ne ninyood soogin, ka nie nyain wuu neesim dunia nwa ni, ¹⁶ ka gban'e nyovur pian'ad la kiŋ kiŋ. Ya ya'a niŋi ala, m na nwe' nyo'og ne ya Yesu Kiristo ken na daar la, ye m zigib ne m tuuma la wusa pu niŋ zaalim.
¹⁷ Hale baa m ya'a zaŋi m nyovur tis ka li wenne maan ne, yanam yadda niŋir zug, li na malis man ka m na maal sumalisim ne ya wusa. ¹⁸ Ala mene li su'um ka ya sunya ma'ae ka ya mor sumalisim ne m.

Timoti ne Epafroditus la yela

¹⁹ M mor ti'ir ti Zugsob Yesu Kiristo ni ye ti ku yuuge ka na tum Timoti ya sa'an na ka o na tisi ya m labaar ka m sunf ma'ae. ²⁰ On ma'aa mor poten'er yinni ne mam ka on ba'a sid be ne ya yela hale. ²¹ So' mekama zigid ne o meŋ yela ka ka'ane Yesu Kiristo yelaa. ²² Ka ya mi' Timoti su'um a si'em ka mi' ye mam ne one tum labasuŋ tuuma wen wuu dau ne o biigi niŋid si'em la.
²³ Dinzug m mor poten'er ye m na tum o ya sa'an to'oto, m ya'a baŋ m yela la na niŋ si'em. ²⁴ Ka m meŋ me mor ti'ir Zugsobin la ye li ku yuuge ka m me na ke-na.
²⁵ M gban'e li ka li nar ye m tumi m ba'abiig, Epafroditus one a m tumtum tiraan ka lem a m sogia tiraan ka a one ka ya tum o ye o sunji m la. ²⁶ Ka o bood hale ye o nyee ya wusa; ka o sunf sa'am yaname wumi o ban'as yela la. ²⁷ Sida, o daa ben'edne ka nwaas kum. Ka Wina'am zo o nimbaanlig, ka li ka'ane on ma'aa nimbaanliga, amaa la'am ne mam men, ka m susa'aŋ da lem pe'ese. ²⁸ Dinzug ka m mood ne nim-mua hale ye m tum o ya sa'an na, ka ya ya'a nye o, ya sunya na malis, ka m ya'am na ma'ae men. ²⁹ Di'emin

o ne sumalisim hale Zugsob la zug. ³⁰ O daa nwaasne kum Kiristo tuuma yela, ka keesi o nyovur ye o sunji man ne line ka ya meŋ pu nyane sunji m la. Na'asimi niŋkan buudi.

Sida popielim la yela

3 Ba'asugo, m ba'abiise, more sumalisim ne Zug-sob la ni. Li pu daam man ye m lem sob bun kan yela ya'ase, bozugo li ane sunjir tisi ya.
² Gu'usimi ya meŋ ne nimbe'ednam la, bane tum tuumbe'ed la, la'am ne bane kpen'esid nidib baŋo la, ka pa'an ye ba ane Wina'am nidib la. ³ Ka tiname baŋo kpen'eb la pa'al ye ti sid pu'usid Wina'am ne o Siig Suŋ paŋ, ka nwe'ed nyo'og Yesu Kiristo ni. Ti pu tie ninsaali niŋid si'el yela. ⁴ Hale baa m meŋi naani moren suekane na keen ka m nwe' nyo'og ne saalib yela laa.
 So' ya'a ten'es ye o mor suekane na ke ka o nwe' nyo'og ne saalib niŋire, mane lee gat. ⁵ Ban n du'a man daba anii daar ka ba kpen'esi m baŋo. Mane a Israel nid, Benjamin doog buudi ka a Hibiru nid yelmeŋir, ka Jew dim wada la dolisug yela ka m a Farisee nid. ⁶ Ka li ya'a ane nimmua yela m da namisisid Wina'am nidib bane niŋ Yesu yadda. Ka popielim line a wada siakir la yela la, m daa ka' gba'aree.
⁷ Ka yelbane wusa ka m naani nokin ka li da aa m nyood la, ka Kiristo yela, ka m noki li ka li a zaalim. ⁸ Asida, m ten'es ye si'el mekama ane zaalim. Ka Yesu Kiristo baŋir yela a su'um gati li wusa. On yela ka m lu si'el mekama ni ka noki li ka li a sa'ad, ye Kiristo lee na a m nyood, ⁹ ne mam be o sa'an la. M pu lem mor popielim line a m meŋ din ne, line a wada suer dolim. M yu'un mor ne popielim line yi Yesu Kiristo yadda niŋirin ka a Wina'am din line ka ti di'ed ne yadda niŋir. ¹⁰ Ka bood ye m baŋ o ne o ku'um vu'ugir la paŋ, ka la'am namis ne o ka wenne o ne o kumin, ¹¹ ye daasi'ere m na tun'nye ku'um vu'ugir.

Wina'am piini di'er nyidigir la yela

¹² Li ka'ane ye m pun denjim nye piini la bee lieb su'um naae, amaa m nyidigid ye m gban'e piinkane yela ka Yesu Kiristo gaŋi m la. ¹³ M ba'abiise m pu ten'es ye m nyane li nanne. Lin ka m nyidigid la ane ye m tam nya'aŋ bun ka lee mood ye m paam line be tuon la. ¹⁴ M zotne hale ye m paae naar la ben, ye m di piini la. Ka piini la ane ye Wina'am buoli man arazana ni ka li yi Yesu Kiristo ni na.
¹⁵ Keli ka tinam bane yadda bi' la mor poten'er kan men, ka so' ya'a mor poten'er si'a, Wina'am na nie li ka ya baŋ. ¹⁶ Keli ka ti gban'e line ka ti denjim siak la kiŋ kiŋ.
¹⁷ M ba'abiise, la'amini taaba tu'asi mam tuuma, ka kpansimi bane beilim tu'asi ti beilim a si'em la. ¹⁸ M denjim yeli ya noor bedego, ka lem yeti ya ne ninto'om

ye nidib bedego be ka a dataas ne Yesu Kiristo dapu-udir la yela. ¹⁹ Ba ba'asug ane sa'unj, ka ba ningbinj boodim aa ba Wina'am. Ba nokid line a nyan la, n nwe'edi ba nyo'og, ka ba ya'am kpen'ed ne line a dunia bun ma'aa. ²⁰ Ka tiname a arazana nidib la, zin'ikan ka ti guri ti faangid Yesu Kiristo yib na la. ²¹ One na tiakedi ti tadunj ningbinj ka li wen wuu o ningbinj line venl pilpil la. O na ninj ala ne o panj kane ket ka o nyanj ka so'e si'el mekama la.

Sa'alug

4 Ala zug m ba'abiise, yanam ban ka m nonj hale ka bood ye m nye ya la, li ket ka m mor sumalisim ka lem a m nyood la. M zuanoja, zi'enimi kinj kinj yanam a yinni ne Zugsob la.

² M belim ne po'abama, Yuodia ne Sintike ye ban a yinni ne Zugsob la, ba ninjim noor yinni ne taaba. ³ M zoongo amera, m me sosid uf ye fu sunj po'ab la. Ba daa la'as ne man n tum Kiristo labasunj tuuma la ne Kelement ne tumtum taab bane kpelim ka ba yuda sob nyovur paal dim gbaunjin la.

⁴ More sumalisim sanja wusa yanam a yinni ne Zugsob la. Ka m na lem yel ya'as ye, more sumalisim. ⁵ Kel ka nidib wusa nye ya suguru. Zugsob la kenna la li'elne. ⁶ Da ke ka si'el yela paki yaa, amaa pu'usum Wina'am si'el wusa ni ne sosug la'am ne bareka pu'usug, ka o banj ya sosug yela. ⁷ Wina'am na tisi ya sumalisim line gat din ka ninsaalib na banj li gbin ka na guri ya sunya ne ya ten'esa Yesu Kiristo ni.

⁸ M Ba'abiise, li ba'asug ane anwa. Keli ka ya ya'am kpen'e si'el mekama line a sida, ne line mor zun'or, ne line a yelsida, ne line a popielim ne line venl, ne tuumsuma ne si'el mekama ka li a su'um ka nar pian'asunj. Ten'esimi bama yela. ⁹ Ninjimi line ka ya zamis, ka di'e, ka wum, ka nye m sa'an la, ka Wina'am one tisidi ti sumalisim na be ne ya.

Piini bareka pu'usug

¹⁰ Li malisi m hale Zugsob sa'an la ya ba'a lem be ne man ya'as la. Ya ba'a sid daa be ne mam, amaa ya daa ka' suer sia' na pa'ali lii. ¹¹ Li ka'ane m yel ye si'eli po'ogi ma. M pun zamis ye m beilim ya'a a si'em wusa li ku paki ma. ¹² M mi'ilim tadunjo a si'em ka lem mi' morem a si'em. M zamis ye m tun'e bei ne yela mekama wusa ni, li ya'a a tigr bee ko'om bee kpan'am bee nonj. ¹³ M tun'e tum si'el mekama wusa ne panj kan ka Kiristo tisidi m la.

¹⁴ Ka la'am ne wala sa ya maal su'um yaname la'am sunji m ne m namisugin la. ¹⁵ Ka yanam Filifi dim mi' ye labasunj moolug pin'ilugin ya tenjin la, mam daa yi Masedonia ka toom la, Wina'am nidibi be tenj si'a pu tisi m bee di'e si'eli m sa'ane asee yanam ma'aa.

¹⁶ Bozugo mam daa be Tesalonika tenjin la, ya daa tum n sunjim noor bedego. ¹⁷ Li ka'a piini ka mam booda, amaa m bood ye ya di'e li nyood. ¹⁸ M di'e piinbane wusa ka ya tis Epafroditus ye o mor na la ka li siaki m boodim. Li wen wuu bun line ka li nyuug malis ka ba nyu'e tis Wina'am ka o di'ed ne sumalisim. ¹⁹ Ka m Wina'am on ka m siak na tisi ya line mekama nar ne ya, ka li dolne o kpa'am tita'ar line be Yesu Kiristo ni la.

²⁰ Ti Ba' Wina'am na nye zun'or sanja kane ka' benne. Ami.

Pu'usug

²¹ Pu'usum Wina'am nidib mekama wusa bane a yinni ne Yesu Kiristo la. Ti ba'abiise bane la'am be ne m la pu'usidi ya. ²² Wina'am nidib wusa pu'usidi ya hale line gat ane na'ab Kaisa yidim la.

²³ Ti Zugsob Yesu Kiristo yelsum na be ne ya.

KOLOSE DIM

1 Mam, Paul one ka Wina'am ganj ka m a Yesu Kiristo Tumtum, ne ti ba'abiig Timoti ² n sobid gbaun kaŋa tisid yanam bane a Wina'am nidib, ka a yinni ne Kiristo ka be Kolose teŋin ka a ti ba'abiis bane a yadda dim la.

Ti Ba' Wina'am na tisi ya yelsum ne sumalisim.

Paul n pu'usid Wina'am bareka la yela

³ Tinam yiti pu'usid Wina'am one aa ti Zugsob Yesu Kiristo Ba' la tisidi ya saŋa mekama. ⁴ Ti pu'usid o bareka tiname wum ye ya niŋjid Yesu Kiristo yadda ka noŋ Wina'am nidib wusa la, ⁵ yaname mor ti'ir ne line ka Wina'am digil arazana ni n guri ya la zug. Ya pun deŋim wum ti'ir la yela sida pian'adin line a Wina'am labasuŋ la, ⁶ ka ba mooli tisi ya la. Ka zin'is bedego ka nidib bedego siak Wina'am labasuŋ la, ka ba kal pe'esid. Ala men ka li me niŋjidi ya sa'an saŋa kan ka ya wum Wina'am popielim yela ka sid banji li n ti paae nannanna la. ⁷ Ya zamis ne'eŋa Epafras sa'an one aa ti tumtum tiraan Yesu Kiristo ni, ka lem a Kiristo tumtum yelmenjir ka zi'e ti noba zug ya yela la. ⁸ O yeli ti yanam mor noŋjilim Wina'am Siig Suŋ ni si'em la.

⁹ Dinzug ka ti pu basi ka kpelim sosid Wina'am tisidi ya, saŋa kan ka ti wum ya labaar la n ti paae nannanna, ka sosid Wina'am ye ya baŋ o poten'er bood si'em su'uŋa, ne ya'amsuŋ ne banjir line ka Wina'am Siig la tisid. ¹⁰ Ti sosid ye ya tuuma n nar Zugsob la, ka li ma'ae o suunr bedego, ka ya tum tuumsuŋ wusa, ka ya Wina'am yela banjir pe'es. ¹¹ Ka Wina'am paŋ tita'ar la zug ka ya na mor paŋ bedego men, ye ya tun'e modig su'uŋa ne sumalisim ¹² ka na pu'usidi ti Ba' Wina'am bareka. On maali ya ka ya nar ye yanam la'am ne ya Wina'am nidib taaba n di'e line a ya din ka be Wina'am so'olim line a nyain la ni. ¹³ Wina'am faann ti Sutaana so'olimin line a likine n ta'asi ti o Binoŋjir so'olimin. ¹⁴ On zug ka ti nye yolisim ka Wina'am yiisi ti tuumbe'edi bas la.

Kiristo a si'em la yela

¹⁵ Wina'am one ka ba pu nyet la a si'em la Yesu me sid ane ala. O ane bun kane maal wusa la kpeenm. ¹⁶ Ka li yine o sa'an na ka Wina'am maali li wusa, bun bane be dunia ni bee saazug, bee bun nyeta, bee bane pu nyetaa, bee bane mor na'am bee so'olim, bee paŋ, bee kpi'eun la. Ka bun wusa maalug yine o sa'an ka

ane o meŋ yela. ¹⁷ O pun deŋim be ka si'el si'el nam kae', ka o paŋ ket ka li wusa a gumm. ¹⁸ One a Wina'am nidib kpeenm wuu zugu a yiiga si'em niŋg-biŋin la, ka lem a yiiga sob bane vu'ug kumin la, ye o a si'el wusa kpeenm. ¹⁹ Ka li malis Wina'am ye on a si'em la wusa Yesu me ane ala. ²⁰ Li yine o sa'an ka Wina'am zaŋ o ziim kane yi ku'um dapuudir zug la naal noor ne bun line be saazug ne dunia ni wusa.

²¹ Saŋsi'en la ya daa ane bi'emnam ne Wina'am, ka mor poten'ebe'ed ne tuumbe'ed. ²² Amaa Yesu Kiristo ku'um la yela o naal noor ne yanam, ka na zi'el ya nyain Wina'am tuon ka ya ku lem mor gba'ar bee taale. ²³ Ala zug ya ya'a kpelim mor ya yadda la kiŋ kiŋ wuu eenb suŋ ne, ka pu bas ti'ir line ka ya wum labasuŋin laa, li na niŋji ala. Nwa ane labasuŋ kane ka ba daa mool tis so' wusa one be dunia ni. Labaar kan la ka mam Paul liebi li tumtum la.

Paul n tum si'em n tis Wina'am nidib la yela

²⁴ Li malis man Paul ne mane namisidi ya yela la. Namisug kan ka m namisid la ye li niŋne paae li ben wenne Kiristo n daa yel ye m na namis la. Ka li ane o niŋgbiŋ line a o nidib la yela ka m namisid. ²⁵ Ka ya yela ka Wina'am ganji m ye m liebi o nidib la suŋjid ka mooni o labaar la su'uŋa. ²⁶ Labaar la da ane yelsua'adir saŋa kane gaad la wusa, amaa nannanna li yu'un nie tis o nidib. ²⁷ Ka Wina'am gban'e ye o ke ka o nidib baŋ ye yelsua'adir la ane yelsum tita'ar n me tis buudi wusa. Yelsua'adir la ane ye Kiristo a yinni ne ya ka tisi ya ti'ir ka ya na be ne Wina'am.

²⁸ Ti moon Kiristo yela, ka sa'an so' mekama, ka pa'ani ya ne ya'amsuŋ ye ya bi' Kiristo ni ka ti zaŋi ya n pa'al Wina'am. ²⁹ Linzug ka m kpe'eŋi m meŋ n mo hale ne paŋ tita'ar line ka Kiristo tisi m la.

2 Ka m bood ye ya baŋ mam kpe'eŋi m meŋ si'em wusa, ya yela ne bane be Laodisea ne bane pu nyee m ne nif nan la, ² ye ya la'am taaba ne noŋjir n kpe'eŋi ya sunya, ka baŋ Wina'am yelsua'adir line a Kiristo la nyain nyain ka pu bi'esidi li yela baa bi'elaa. ³ Ka Kiristo sa'an ka banjir ne mi'ilim wusa wusa be. ⁴ M yeli ya nwa ne ka so' da ma'a ya ne ya'am gonluŋo, ⁵ ka m ba'a be ne ya, hale baa man ka'a ya sa'an la, ka m sunf malis ne ya suer la dolim ne yaname siak Kiristo kiŋ kiŋ la.

Tinam a yinni ne Kiristo ti beilimin la yela

⁶ Dinzugo yaname sadigim siak ye Yesu Kiristo a Zug-sob la, bei ne o ne noor yinni, ⁷ ka gban'e o wenne tiig nya'a gban' terj kiŋ kiŋ si'em la, ka ya yadda ninjir nobug, ka ke ka ya beilim Yesu ni a wuu tiname pa'ali ya si'em la, ka tisidi Wina'am bareka pu'usum bedego.

⁸ Gu'usimi, ka so' da pan'asi ya ne pa'alug line wen wuu ya'am pa'alugo, ka a dama'a zaal, ka a pa'alkuda ne saalib yiiga pa'ala, ka pu yi Kiristo ni na laa.

⁹ Ka Wina'am a si'em wusa la, Kiristo me da ane ala o ningbini. ¹⁰ Ka yaname a yinni ne o la zug ka ya nye nyovur bedego. Kiristo ane kpeenm ka so'e line wusa mor paŋ ne kpi'eun. ¹¹ Yanam a Wina'am nidib n a yinni ne Kiristo la, ka zanbin line pa'al ye ya a o nidib la, ka'ane baŋo kpen'esug ningbini, ka ane ye Kiristo yiisi ya poten'ebe'ed ya ni. ¹² Yaname daa di'e ku'om suub la, li nwaasne wuu ba la'am mumi ya ne Kiristo. Ka yaname niŋ Wina'am yadda on vu'ug Kiristo kumin si'em la, li me nwaasne wuu ya la'am vu'ugi ne o.

¹³ Ya tuumbe'ed ne ya saalib boodim line pu dol suer la da ke ka ya zi' Wina'am ka wenne bane kpine. Ka Wina'am ke ka ya la'am vu'ug ne o. O da yiisi ti tuumbe'ed wusa bas. ¹⁴ Yesu yiis wada kan daa sob, ka li kati ti saria la, ka li moŋidi ti buod la, n zaŋi li kpa'a tabil o dapuudir la zug. ¹⁵ Kiristo ku'um dapuudir la yela ke ka o sa'am siisbe'ednam bane mor paŋ ne kpi'eun wusa ka diisi ba nyan paalo ni, on nyaŋe ba la zug.

¹⁶ Dinzug, da ke ka so' yel ye ya niŋimi anwa ne anwaa, diib sieba yela bee nuub yela bee yuum yuum malima bee nwadipaalis malima bee daba ayopoi vu'usum daar yela. ¹⁷ Bama nwa da nwaasne line na ti kena la, ka li amaŋa a Kiristo. ¹⁸ Da ke ka one ma'a ye o kpi'em gat uf pan'as uf ka ma'a ye Wina'am nie si'el pa'al on ne, ka nyidigid n ma'adi siedi o meŋ ka pu'usid maleknama. Ninkaŋa du'osidi o meŋ ka li gbin kae', bozugo li ane ninsaalib ten'esug ka o dol, ¹⁹ ka pu dol Kiristo yela. Kiristo wenne zugne, ka ket ka yadda niŋidib wusa a gumm ka nobugid wuu Wina'am bood si'em, wuu ningbiniŋ duta ne giinla ke ka ningbiniŋ a gumm ka mor paŋ si'em la.

Tiname kpi ka vu'ug ne Kiristo la yela

²⁰ Yaname sadigim wen wuu ya la'am kpine ne Kiristo ka bas saalib yiiga pa'ala la, da niŋidi wuu ya beilim kudug la ka siak wada bama buudi bane ye, ²¹ "Da di ne'enam, bee da lemi li, bee da si'isi li laa." ²² Ban yela ka lin ka ba dit la mor kpienr poogin la. Li ane saalib ma'aa wada tisib ne pa'alug. ²³ Ka wadkaŋa tu'asne wuu ya'am pa'alug ka ket ka namisug pu'usug ne menŋier ne ningbiniŋ namisug nobugid, amaa ka ka' paŋ ye li kad ninsaal boodim ya'amleogo.

3 Yaname la'am sadigim vu'ug kumin ne Kiristo la, more boodim ne bun line be arazana ni, zin'ikan ka o zin'i Wina'am datiuŋ la. ² Keli ka ya poten'er gban'e ne bun line be arazana ni, ka ka'ane bun line be dunia nii; ³ ka ya kpiya ka mor nyovur paal, ka Kiristo guri li Wina'am sa'an. ⁴ Ka Kiristo one a ti nyovur la ya'a nie ya na la'am nie ne o, n be o na'amin.

Beilim kudir ne beilim paal la yela

⁵ Basimi ya ningbiniŋ boodim line a po'asa'uŋ bee di-an'ad tuuma bee ya'amleog galisug bee poten'ebe'ed bee fufum, ka fufum a be'ed wenne ba'amaanib ne.

⁶ Tuum ban yela ka Wina'am supeen ken bane zan'asidi o noor la ni na. ⁷ Ya da niŋidi ala men yaname da la'am be ne ba la. ⁸ Amaa nannanna, basimi supeen, ne endug, ne poten'ebe'ed, ne yu'usa'uŋ, ne pian'ayaalis wusa. ⁹ Da ma'adi tisidi taaba yaname basi ya beilim kudug tuuma la, ¹⁰ ka tiak beilim paal line ka Wina'am kpelim maani li saŋa mekama, ka ti wenne o meŋ ka baŋi o yela n paasid su'uŋa. ¹¹ Beilim paalin la, li ba'a kae' ye oŋa a Greek nid, bee Jew nid, bee o kpen' baŋo, bee o pu kpen'e, bee o a saan bee o yi moogin na, bee o a yamug bee o ka' yamuga, amaa Kiristo ma'aa gaad si'el wusa ka be o nidib wusa ni.

¹² Yaname a bane ka Wina'am gaŋ ye ya a o nidib bane ka o noŋ la, more nimbaanzoor, ka suŋidi nidib, ka siedi ya meŋ, ka a poten'esuŋ dim, ka a suguru dim ¹³ ne bane gban'adi ba meŋ ka ket taaba tuumbe'edi basid wuu Zugsob la yiisi ya tuumbe'edi bas si'em la, niŋimini ala men. ¹⁴ Ka line gaad li wusa ane ye ya mor noŋjilim ka line la'ased si'el wusa ka li a gumm.

¹⁵ Keli ka Kiristo sumalisim la so'e ya sunya ka li ane sumaliskan yela ka Wina'am buoli ya, ka ya a ningbiniŋ yinni. More Wina'am bareka pu'usug. ¹⁶ More Kiristo labaar la su'uŋa ya sunya ni, n zamisid ka sa'an taaba ne ya'amsuŋ ka yuum yuuma line be Wina'am gbaunjin la, ne Wina'am nidib yuuma ne yuumbane ka Wina'am Siig Suŋ tisi ya la, ka kpelim mor Wina'am bareka pu'usug ya sunya ni. ¹⁷ Line mekama ka ya niŋid, li ane tuuma bee pian'ade, niŋimi li Zugsob Yesu Kiristo yu'urin, ka pu'usidi ti Ba' Wina'am bareka ne Yesu Kiristo yu'ur zug.

Ti beilim ne taaba la yela

¹⁸ Po'aba, siakimi ya sidib noya, ka li nar ka po'ab bane dol Zugsob la niŋidi ala.

¹⁹ Sidiba, noŋimi ya po'ab, ka da toe ne baa.

²⁰ Biise, siakimi ya saamnam ne ya manam noya wusa ka line malis Zugsob la.

²¹ Du'adiba, da san'asi ya biis galise, ka ba na sin'ig.

²² Yamise, siakimi ya zugsobnam noya wusa ka da tummi ban na be ne ya ma'anee, ka ba ten'es ye ya ane tuumsuma dima, amaa ka lee tumi li ne poog yin-

ni, Zugsob la na'asi yela. ²³ Lin wusa ka ya tumid, tumi li ne poog yinni wen wuu ya tumne tisid Zugsob la, ka ka' nidiba. ²⁴ Ya mi' ye Zugsob la na tisi ya nyood lin ka o da yeli zi'el ye o na tis o nidib la. Li ane Kiristo one a Zugsob la ka ya tumi tisid. ²⁵ Tuumbe'ed sob la na di'e o tuumbe'ed la yood bozugo Wina'am pu mor baraganja.

4 Zugsobnama, niqimini line a su'um ne line zemis tisi ya yamis. Ka banj ya potenda ni ye ya me mor Zugsob one be arazana ni.

Sa'alug

² Kpen sosimi Wina'am sanja wusa ka tis o bareka pu'usum. ³ La'am sosi tisi ti ye Wina'am na tisi ti suer ka ti mool o labaar la, n nie o yelsua'adir line a Kiristo la. Ka li yela, ka m be sarega ni. ⁴ Sosimi Wina'am ye m nyaŋe pian' n nie li nyain, bozugo li nar ka m niŋi ala.

⁵ More ya'amsuŋ ne yaname niŋid si'em n tisid bane ka' yadda niŋidib la, ka noki ya sanja la n tum line a su'um. ⁶ Keli ka ya noor pian'ad more mimilim wuu yaarum ne, ka banj yaname na lebis line nar n tis so' mekama.

Pu'usug

⁷ Tikikus one a ti ba'abinoŋir ne ti sida suŋid ne ti tumtum tiraan n a yinni ne Zugsob la na yeli ya m yela.

⁸ Lin yela ka m tum o ya sa'an na, ye ya banj tiname a

si'em, ka kpe'enj ya sunya. ⁹ Ka m tum on ne Onesimus one a ti sida ba'abinoŋir ka aa ya teŋ nid la. Ba na yeli ya line wusa naamid kpela.

¹⁰ Aristarkus one ka ti la'am be sarega ni la pu'usidi ya. Maak one a Barnabas ansij me pu'usidi ya. M pun denjim pa'ali ya o yela, ka o ya'a kena yanam on di'em o ne nu'usa ayi'iŋa. ¹¹ Ka Josua one ka ba buon Justus la me pu'usidi ya. Nidib atan' bama ma'aa a Jew dim bane la'am tum ne man ye Wina'am so'olim la yela keŋ tuon. Ban niŋid si'em la bugun ne m suunr.

¹² Epafra one a ya teŋ nid ka a Yesu Kiristo tumtum la me pu'usidi ya. O ten'esidi ya yela sanja mekama ka sosid Wina'am ne nimmua, ye ya zi'e kiŋ kiŋ ka bi' ka banj su'uŋa line ka Wina'am bood. ¹³ M nye on tum namisi ya yela ne Laodisea dim ne Hierapolis dim la.

¹⁴ Luuk one a du'ata kan ka ti noŋ la ne Demas pu'usidi ya. ¹⁵ Pu'usimi ti ba'abiis bane be Laodisea teŋin, ne Nimfa ne Wina'am nidib bane la'ased o yin la.

¹⁶ Ya ya'a karem gbauŋ kaŋa nidibin n naae, keli ka ba karemi li n tis Wina'am nidib bane be Laodisea men. Ka yanam me karem Laodisea dim gbauŋ la.

¹⁷ Yelimi Arikipus ye on a yinni ne Zugsob la, o gosimi o tuuma line ka o di'e Zugsobin la ka tum li naae.

¹⁸ Mam Pauli sob pu'uskaŋa ne m meŋ nu'ug. Ten'esimi man be sarega ni la yela.

Wina'am yelsum na be ne ya.

1 TESALONIKA DIM

1 Man Paul ne Silvanus ne Timoti sobid gbaun̄ kan̄a n̄ t̄isid̄ yanam̄ Wina'am̄ nidib̄ bane be Tesalonika tenjin̄ la n̄ be ti Ba' Wina'am̄ ne Zugsob̄ Yesu Kiristo ni la.

Wina'am̄ na tisi ya yelsum̄ ne sumalisim̄.

Tesalonika dim beilim̄ ne ba yadda nin̄jir̄ la yela

² Ti pu'usid̄ Wina'am̄ bareka saña wusa ya zug, ka tiendi ya yela ti winsosugin̄. ³ Ka tenr̄ ti Ba' Wina'am̄ la tuon̄ ya yadda nin̄jir̄ ne ya non̄jilim̄ line ke ka ya tum̄ bedego ka ya ti'ir̄ kpemisi ya, ka ya modiḡ be ti Zugsob̄ Yesu Kiristo ni.

⁴⁵ Ti ba'abiis̄ ban̄ ka Wina'am̄ non̄jir̄ la. Ti daa mor labasun̄ la na tisi ya ka li ka'ane pian'ad̄ ma'anee, ka lee ane ne Wina'am̄ Siiḡ Sun̄jir̄. Ka ti daa mi' su'un̄ja ye Wina'am̄ tumi ya sa'an, ka daa ban̄ ye o gan̄jir̄ ya. Tinam̄ daa be ne ya la, ya daa mi' ti belim̄ daa a si'em̄. Ka li ane yanam̄ su'um̄ zug. ⁶ Ya daa ane ti tu'asim̄ taas ne Zugsob̄ la, ka di'e labaar̄ n̄ nye namisuḡ bedego li zug la, ka la'am̄ di'e sumalisim̄ line yi Wina'am̄ Siiḡ Sun̄jir̄ la ni na. ⁷ Linzuḡ ka yadda nin̄jidib̄ bane be Masedonia ne Akaia so'olimin̄ me a ya tu'asim̄ taas. ⁸ Ka nidib̄ bedego bane be ani wum̄ Zugsob̄ labaar̄ la ya sa'an. Ka li ka' bama ma'anee, ka ane bane be zin'is̄ wusa me wum̄ ya yadda nin̄jir̄ Wina'am̄ ni la yela. Ka si'el̄ kae' ka ti na len̄ yeli baa. ⁹ Nimbama la wusa pian'ad̄ yanam̄ daa di'e ti su'un̄ja si'em̄, ka bas̄ baga ka dol̄ Wina'am̄ one voe ka sid̄ a Wina'am̄ la, ¹⁰ ka gur̄ o Biiḡ Yesu ken̄ la one na ti yi arazana ni la na. Wina'am̄ da vu'uḡ o kumin̄ la, ka o faann̄ ti Wina'am̄ supeen̄ kane na ti kena la ni.

Paul n̄ daa tum̄ si'em̄ Tesalonika ni la yela

2 Ti ba'abiise, yanam̄ mi' ye tinam̄ daa kena kaae ya la, li daa ka'a zaalim̄, ² ka mi' ye hale ba daa namisi ti, ka diisi ti nyan̄ Filipi tenjin̄, ka ti nyaan̄ kenn̄ yanam̄ sa'an̄ Tesalonika tenjin̄ na. Wina'am̄ daa tisi ti sukpi'eun̄jir̄ ka ti tu'as̄ labasun̄ dine yi o ni na la tisi ya, hale la'am̄ ne sieba daa daami ti bedego la.

³ Ti sa'aluḡ pu yi dama'arin̄ bee poten'ebe'edinee. Ka li ka' ye ti bood̄ ye ti zam̄ nidiba. ⁴ Wina'am̄ gosi ti ka ti nar̄ ye o gu'ul̄ ti o labasun̄ la zug, ka ti yiti pian'ad̄ wuu on̄ bood̄ si'em̄ la. Ti pu mood̄ ye ti ma'ae ninsaalib̄ sunfo, ka lee mood̄ ye ti ma'ae Wina'am̄ one kpansi ti poten'er̄ la sunf̄. ⁵ Ya mi' su'un̄ja ye ti daa pu tu'as̄

dama'ar̄ zun'or̄ pian'ad̄ bee pian'ad̄ line sua' maal̄ ne fufum̄ ne. Wina'am̄ mi' ye li a sida.

⁶ Ka ti daa pu bood̄ ye ti di'e zun'or̄ ya sa'an̄ bee sieba sa'anee, hale tinam̄ a Kiristo Tumtum̄nib̄ la zug ka ti mor̄ suer̄ ye ti daa sosidin̄ si'el̄ wusa ya ni, amaa li lee daa pu nin̄jid̄ alaa. ⁷ Ti daa a baanlim̄ ya sa'an, wuu bi-ma gosid̄ o biis̄ si'em̄ la. ⁸ Tinam̄ non̄jir̄ ya la zug, ka ti daa siak̄ ye ti tisi ya labasun̄ line yi Wina'am̄ ni na la, ka la'am̄ pesigi ti men̄jir̄ tisi ya. Ti daa non̄jir̄ ya bedego.

⁹ M̄ ba'abiise, ya tenr̄ tiname daa tum̄ si'em̄ la. Ti daa tum̄ tuuma yu'un̄jir̄ ne nintan̄jir̄ ye ti yela da daami yaa, tinam̄ daa moon̄ labasun̄ dine yi Wina'am̄ ni na tisi ya la.

¹⁰ Yanam̄ ne Wina'am̄ nye tinam̄ nin̄jid̄ si'em̄ yanam̄ yadda nin̄jidib̄ sa'an, ka ti a su'um̄ nyain̄ ka a popielnam̄ ne buod̄ dim̄. ¹¹ Ya mi' ye ti daa sa'ali ya yinni yinni wuu dau sa'an̄ o biis̄ si'em̄ la, ¹² ka kpe'en̄jir̄ ya sunf̄ ka yeli ya ye ya dol̄ suer̄ kane na ma'ae Wina'am̄ sunf̄, one buoli ya ye ya kpen' o so'olimin̄ ne o na'amin̄ la.

¹³ Tiname daa mor̄ labaar̄ line yi Wina'am̄ ni na tisi ya la, ya daa wum̄ ka di'e li ka ban̄jir̄ ye li ane labaar̄ line pu yi ninsaalib̄ ni naa, ka ban̄jir̄ ye li ane labaar̄ line yi Wina'am̄ ni na. Ka li sid̄ aa ala, ka be yanam̄ yadda nin̄jidib̄ sunya ni n̄ tum̄. Ka dinzuḡ ka ti me pu'usid̄ Wina'am̄ bareka saña wusa. ¹⁴ Ti ba'abiise, li daa nin̄jid̄ yanam̄ sa'an, wuu lin̄ daa nin̄jid̄ Wina'am̄ nidib̄ bane a yinni ne Yesu Kiristo ka be Juuda tenjin̄ la si'em̄ la. Ya nye namisuḡ ya men̄jir̄ buudi ni wuu ban̄ nye Jew̄ dim̄ sa'an̄ si'em̄ la. ¹⁵ Ba da ku Zugsob̄ Yesu ne Wina'am̄ nodi'esidib̄ men̄, ka kadi ti yiis̄, ka li due Wina'am̄ sunf̄, ¹⁶ ka vi'i ti ye ti da pian'ad̄ ne bane ka' Jew̄ dim̄ ye ba nye faangir̄. Linzuḡ ka ba a ninsaalib̄ dataas̄. Tuumbe'ed̄ kan̄a kena paas̄ ba tuumbe'ed̄ wusa ka li yu'un̄ galis. Ka Wina'am̄ supeen̄ yu'un̄ lu ba zug.

Paul n̄ daa bood̄ si'em̄ ye o kaae ba la yela

¹⁷ Ti ba'abiise, tinam̄ daa yi ya sa'an̄ saña bi'ela la, ti daa bakne ne ningbina ka ka'ane suunrin̄ bakire. Dinzuḡ ka ti daa bood̄ ka mood̄ hale ye ti kena kaae ya ya'as̄. ¹⁸ Ti daa bood̄ ye ti leb̄ ya sa'an̄ na. Ka man Paul daa mood̄ ye m̄ leb̄ ya ni na noorin̄ si'em̄, ka Sutaana vi'i ti. ¹⁹ San̄kan̄ ka ti Zugsob̄ Yesu na ti leb̄ na, ka ti be o tuon̄, ya yela ka ti nwe'ed̄ nyo'oḡ ka mor̄ ti'ir̄ ne sumalisim̄. Ka'a ala bee? ²⁰ Yanam̄ zuḡ ka ti na nye na'asi ne sumalisim̄.

3 Dinzugo, tiname n zi' yaname a si'em la, ke ka ti ku lem nyanje modig ya'asa, ka siak ye ti be Atens tenjin ti kon'o kon', ² ka tum ti pitu Timoti one a ti Wina'am tumtum tiraan n pa'an Kiristo labasun la, ye o kena sunji ya, ya yadda ninjir poogin, ka kpe'engi ya sunya ³ ka namisug bama da ke ka ya so' bas Wina'am suer la dollim. Yanam mi' ye li ane Wina'am boodim ye ti namis. ⁴ Tiname daa nam be ne ya la, ti daa denji yeli ya ye ti wusa na nye namisug. Ka yanam mi' ye line la sid ninj la. ⁵ Dinzugo, mam daa ku nyanje modig la, ka m tum Timoti ye m ban ya yadda ninjir a si'em, ka zot ye Sutaana pa'ati pan'asi ya, ka ti tuuma ya sa'an la lieb zaalim.

⁶ Ka nannanna ka Timoti yi ya sa'an n leb na, ka mor labasun ya nonjilim ne ya yadda ninjir yela la na, ka yeli ti ye ya ten'esidi ti yela sanja wusa su'unja, ka bood bedego ye ya nyee ti, wuu tiname bood ye ti nyee ya si'em la. ⁷ Dinzugo m ba'abiise, tiname wum ya yadda ninjire a si'em yela la ke ka ti sunya kpi'em ya yela ti daamug ne ti namisug poogin. ⁸ Ya ya'a zi'e kinj kinj ka dol Zugsob la, ya sid na be beilim sunj. ⁹ Ka nannanna ti na nyanje pu'us Wina'am bareka ya zug, ka me pu'us o bareka tinam mor sumalisim o tuon ya yela la zug, ¹⁰ ka sosid o ne ti sunya yu'unj ne nintanj, ye ti nyee ya ne nif, ka sunji ya ne dine pasig ya yadda ninjirin.

¹¹ Ti sosidi ti Ba' Wina'am, ne ti Zugsob Yesu Kiristo ye o maal suer tisi ti, ka ti keenn ya sa'an na. ¹² Ka sosid Zugsob ye o ke ka ya taaba nonjilim ne nidib wusa nonjilim a si'em na nobug bedego wuu tinam nonji ya si'em la, ¹³ ye o kpe'engi ya sunya ka sanjan ka ti Zugsob Yesu na kena ne o nidib wusa la, yanam na di buod ka a su'um nyain ti Ba' Wina'am la tuon.

Beilim sunj line ma'ed Wina'am sunf la yela

4 To, ti ba'abiise, ya daa zamisid ti sa'an yaname na a si'em ka li ma'ae Wina'am sunf. Ya kpelim aa ala. Ka ti sa'ali ya ka belimi ya ne ti Zugsob Yesu yu'ur ye ya ninj ka li gaad ala.

² Ya mi' noyelug bane ka ti daa tisi ya ne Zugsob Yesu panj la, ³ ye Wina'am bood ye ya a su'um nyain, ka luak dian'ad tuuma, ⁴ ka ya yinni yinni ban yanam na ninj si'em di po'a ne na'asi, ka ya sunya a nyain. ⁵ Ka li ka'ane ne be'ed ya'amleog wuu ba'amaanib bane pu dol Wina'am ninjid si'em laa. ⁶ Ka ne' poogin, mit ka dau tum tuumbe'ed ka maal be'ed tis o ba'abiig. Ti daa denjim yeli ya, ka sa'ali ya ne panj ye, Zugsob na namis bane tum tuumbe'ed bama. ⁷ Wina'am daa pu ganji ti ye ti sunya a dian'ade, amaa ye li a nyain.

⁸ Dinzugo one zan'as pa'alug kanja, o pu zan'as nin-saala, o zan'asne Wina'am one tisi ti o Siig Sunj la.

⁹ Li lem kae' ye ti sob tisi ya ya ba'abiis nonjilim yelaa. Wina'am pun zamisi yanam ye ya nonj taaba. ¹⁰ Ka li a sida ye ya nonj ya ba'abiis wusa bane be Masedonia

so'olimin la. Ti ba'abiise, ti belimi ya ye ya ke ka nonjilim la gaad lin a si'em la, ¹¹ ka ya kpe'eng ya menj n a baanlim, ka gosi ya menj tuuma, ka tum ne ya menj nu'us n diisi ya menj, wuu tinam daa yeli ya si'em la, ¹² ye ya nye na'asi bane ka' yadda ninjidib la ni. Ka da tia' so' ka ye o tisi ya, yanam bood si'el la.

Zugsob ken la na yela

¹³ Ti ba'abiise, ti bood ye ya ban yelsida ne bane kpi la yela, ka ya sunya da sa'am wuu bane pu mor ti'ir laa. ¹⁴ Ti siak ye Yesu kpiya ka lem vu'ug kumin, ka me siak ye bane daa a Yesu nidib ka da kpi la, Wina'am na more ba ne Yesu na. ¹⁵ Lina ane Zugsob pa'alug ka ti yeli ya ye, sanjan ka Zugsob la na ti kena la, tinam bane kpelim voe la, ku denj bane kpi la n la'as ne Zugsob la yiigaa. ¹⁶ Zugsob la menj na ti yi arazana ni sig na ka tis noor tansug ka ti wum malek kpeenm kukor ne Wina'am na'atan piebug. Ka bane a Yesu nidib ka kpi la, na vu'ug kumin yiiga. ¹⁷ Ka Wina'am yu'un na nok tinam bane kpelim voe la n la'as ne ba n tu'os Zugsob la sangbana ni. Ka ti yu'un na be Zugsob la sa'an sanja wusa. ¹⁸ Dinzugo, kpemisimi taaba sunya ne pian'abama.

5 Ti ba'abiise, li lem kae' ye ti sob si'el tisi ya Zugsob ken la sanja ne dabisa la yelaa. ² Ka yanam menj mi' su'unja, ye Zugsob dabisir la na kena wuu na'ayiigi na kenn yu'unj na si'em la. ³ Nidib ya'a ti yet ye, "Laafe ne ninjma'asim be" sanjan la ka toog na kpelim lu ba zugin, wuu po'a yiti sa'ae du'am si'em la. Ka ba ku nyanje yi li nii.

⁴ Ti ba'abiise, yanam ka' lik dima, ka Zugsob la dabisir na kpelim di'igi ya wuu na'ayiiga. ⁵ Ya wusa ane neesim nidib, ka be line a nyain la ni, ka ti ka' yu'unj ne lik nidiba. ⁶ Dinzugo, ti da gbsid wuu bama laa, ka nei ka da aa wuu one nu daam koole. ⁷ Bane gbsid la, gbsidne yu'unj. Ka bane nu daam kool la, kool ne yu'unj. ⁸ Ka tiname a neesim nidib la zug, ti da kool ka ya'am kae'. Li nar ka ti a wuu sogia bane ye' zaba la'ad line a kunt la ye li gu'u ba menj, zaba ni. Ti yeem yadda ninjir ne nonjilim n gu'u ti nyo'od, ka pid kunt balanir line a ti'ir ye ti nye faangir la n gu'u ti zut. ⁹ Wina'am pu ganji ti ye ti nye o supeene, ka lee ye ti di'e faangir line yi ti Zugsob Yesu Kiristo ni na la. ¹⁰ On da kpi ti zug, ye sanjan ka o ti ken la na, ti ya'a voe bee ti ya'a kpi ne, ti na la'am be ne o. ¹¹ Dinzugo kpemisimi ya taaba sunya, ka sunj taaba ya yadda ninjir ni, wuu yaname ninjid si'em la.

Sa'alug ne pu'usug

¹² Ti ba'abiise, ti belimi ya ye ya na'as bane ka Zugsob la ganji ba ye ba guri ya ka tum o tuuma ya soogin ka pa'ani ya la, ¹³ ka tisi ba na'asi bedego, ka nonji ba ba tuuma la zug, ka ya mor sumalisim ne taaba.

¹⁴ Ti ba'abiise, ti kpemisidi ya sunya ye ya sa'al bane mor gbanya'am la, ka kpemis bane pu mor sukpi'em la sunya, ka sunj bane ka' panj ba yadda ninjir poogin la, ka mor sumbugusum ne ba wusa, ¹⁵ ka gu'us ka ya so' da lebis o tiraan be'ed one tum be'ed la zugo, ka kpemis ya meŋ ye ya tum tuumsuma n tis taaba ne nidib wusa.

¹⁶ More sumalisim daar wusa, ¹⁷ ka pu'us Wina'am saŋa wusa, ¹⁸ ka pu'us o bareka si'el mekama ni; ka li ane Wina'am boodim line yi Yesu Kiristo ni na, ye ya ninjid ala.

¹⁹ Da zan'asi Wina'am Siig Sunj laa, ²⁰ ka me da ne'es pian'ad line ka so' di'e Wina'am ni tisi ya. ²¹ Kpansimi

si'el wusa, ka more dine a su'um, ²² ka luak bunbe'ed buudi wusa.

²³ Ti sosid Wina'am one tisidi ti sumalisim la ye o ke ka ya aa su'um nyain. Ka lem sos o ye o na more ya su'uŋa, ka Zugsob Yesu Kiristo la ya'a ti kena, ka ya siis ne ningbina a su'um ka ya di buod. ²⁴ Wina'am one ganji ya la a sida sob, ka na ninj ala.

²⁵ Ti ba'abiise, sosimi Wina'am tisi ti, ²⁶ ka pu'us ya ba'abiis wusa su'uŋa. ²⁷ M yeti ya ne Zugsob panj ye ya karem gbaunj kaŋa tisi ya ba'abiis zan'asa.

²⁸ Ti Zugsob Yesu Kiristo yelsum na bee ya sa'an. Ami.

2 TESALONIKA DIM

1 Man Paul ne Silvanus ne Timoti sobid gbaun̄ karja n̄ tisiid yanam Wina'am nidib bane be Tesalonika tenjin la n̄ be ti Ba' Wina'am ne Zugsob Yesu Kiristo ni la.

² Ti Ba' Wina'am ne ti Zugsob Yesu Kiristo na tisi ya yelsum ne sumalisim.

Wina'am saria kadib Zugsob ken la na yela

³ Ti ba'abiise, yanam yadda nin̄ir ne ya yinni yinni non̄jilim ne taaba n̄ nobugid bedego la zug, ka li nar ka a su'um ye ti pu'us Wina'am bareka saɗa wusa ya zug.

⁴ Ka linzug ka tinam meɗ nwe'ed nyo'og ya yela Wina'am nidibi la'ased zin'ig si'a wusa. Ti nwe'ed nyo'og ya modigir ne ya yadda nin̄ir ne Wina'am, mugusug ne namisug line paadi ya la zug.

⁵ Lina pa'al ye Wina'am kad saria ne yelsida ye o maali ya ka ya nar ne ya nam be o so'olimin la, ka li ane yanam be o so'olimin la zug ka nidib namisidi ya.

⁶ Wina'am ane sida daan ka na namis bane namisidi ya la, ⁷ ka ke ka yanam bane namisid la vu'us ne tinam, saɗkan ka Zugsob Yesu na ti yi arazana ni leb na, ka kena ne o malek bane mor paɗ tita'ar la, ne bugum pielim ⁸ ka namis bane zi' Wina'am ne bane pu siak ti Zugsob Yesu labasun̄ la. ⁹ Ba na di'e namisug line a sa'un̄ ka ka' naare ka na yi Zugsob la sa'an ne o na'am paɗ tita'ar la ni daar kan ka o na kena la. ¹⁰ Saɗkan la ka ti na nye o, ka o na be o meɗ nidib ne bane wusa niɗ o yadda la ni. Ka ti na tis o na'asi. Bozugo yanam meɗi siak ti labaar la ka ya na ti bee ba sa'an.

¹¹ Linzug ka ti sosid Wina'am tisiid ya saɗa wusa ye o na ke ka ya nar ne yanam be o so'olimin la. Ka me sos o ye o paɗ na tisi ya popielim wusa line ka ya mor ya'amleog la, ka ke ka ya yadda nin̄ir tuuma na tum paae li ben, ¹² ye ti Zugsob Yesu bee ya ni ka yanam me bee o ni. Ka ya zan'asa na nye zun'or. Li wusa yine Wina'am ne Zugsob Yesu Kiristo ni na.

Tuumbe'ed daan la yela

2 M ye m sa'ali ya ti Zugsob Yesu Kiristo la na ti kena la, ne tiname na ti la'as taaba n̄ tu'os o la yela. Ti ba'abiise, ti belimi ya ² ye ya ya'a wum labaar line yel ye Zugsob la dabisir pun kena, ya da ke ka daamug ne kikirug kpelim kpen' ya poten'erine. Li ya'a ane ye so' yel ala ka ba ten'es ye li yi ne Wina'am Siig Sun̄ la ni, bee so' pa'al ala, be so' karem gbaun̄ ka ten'es ye li yi

ne ti sa'an, ³ yanam da ke ka ba so' ma'a ya lina wusa nii. Daar kan la ku kenaa, asee ka saɗkan ka nidib bedego la'ase zan'as Wina'am la kena, ka so' nie ya soogin ka a tuumbe'ed daan, on sid na keɗ bugum tenjin. ⁴ O na kisig dine wusa ka ba buon ye Wina'am la, la'am ne si'elnam wusa dine ka nidib zun'odi li la, ka du'os o meɗ n̄ gaadi ba wusa. Hale ka o na kpen' Wina'am pu'usum yin n̄ zin'i ka na yel ye o ane Wina'am.

⁵ Man daa nan be ya sa'an la, m daa yeli ya lin wusa. Ya pu tenra? ⁶ Ka si'el be, ka ya mi' li, ka li nam vi'i tuumbe'ed daan la, ka li saɗa ya'a ti paa na, tuumbe'ed daan la na nie na. ⁷ Tuumbe'ed sua'ada pun tum sa. Ka one nam vi'i tuumbe'ed daan la, na kpelim niɗ ala, n̄ ti paae saɗkan ka o keɗ ka bas paalo. ⁸ Ka tuumbe'ed daan la yu'un na nie na. Ka Zugsob Yesu noor pebisim na ku o. Ka o ken la neesim na sa'am o. ⁹ Sutaana na ke ka tuumbe'ed daan la kena. Ka o na mor paɗ tita'ar, ka maan ziri bunnyalima, ¹⁰ ka ma' dama'am buudi wusa n̄ ma' nidib bane na nye sa'un̄, ban pu di'e sida ka pu non̄i li n̄ nye faangir la zug. ¹¹ Linzug ka Wina'am na tisi ba ziri poten'er, ka ba siak ziri, ¹² ye nidib bane wusa pu siak sidaa, ka bood tuumbe'ed la, na nye saria kadib line a sa'un̄.

Ti pu'usid Wina'am bareka la yela

¹³ Ti ba'abiise, bane ka Zugsob non̄ la, li nar ka ti pu'us Wina'am bareka saɗa wusa ya zug, on daa gan̄i ya pin'ilugin ka o Siig Sun̄ one ke ka ya aa o nidib bane a su'um nyain la ne ya sida siakir la ke ka ya nye faangir la zug. ¹⁴ Wina'am daa buoli ya ye ya nye faangir, ne labasun̄ kane ka ti daa mooli ya sa'an la poogin, ye ya nye ti Zugsob Yesu Kiristo na'asi la'am ne o.

¹⁵ Dinzug o ti ba'abiise, zi'enimi kiɗ kiɗ, ka doli yelsida line ka ti pian'ad ti gbaun̄ ban ka ti sob la ni.

¹⁶ Ti pu'usid ti Zugsob Yesu Kiristo o meɗ ne ti Ba' Wina'am on non̄i ti, ka tisi ti sukpi'em kane ka' naare ne ti'ir sun̄ o popielim zug la, ¹⁷ ka sos o ye o na kpe'en̄i ya sunya, ka tisi ya paɗ ye ya niɗ si'el wusa line a su'um ka me yel line a su'um.

Pu'usum Wina'am tisi ti

3 Ba'asugo, ti ba'abiise, sosimi Wina'am tisi ti, ye ti Zugsob labaar la na kpelim yadigid to'oto ka nye na'asi wuu lin daa niɗ yanam ni si'em la. ² Ka sos o ye o na faann ti nimbe'ednam sa'an, ka li ka' nidib wusa

siak Wina'am labaar laa. ³ Ka Zugsob la lee a yelsida daan, ka na tisi ya paŋ ka guri ya, ka Sutaana da nyaŋe yaa. ⁴ Ka Zugsob la ke ka ti mi' ya poog, ka mi' ye ya niŋid tiname yeli ya si'el la, ka na kpelim niŋid ala. ⁵ Ti sosid Zugsob la ye o na ke ka ya sunya noŋ Wina'am, ka ya modig wuu Kiristo modig si'em la.

Sa'alug

⁶ Ti ba'abiise, ti yeli ya ne ti Zugsob Yesu Kiristo paŋ ye ya basi ya ba'abiis sieba bane zin'i ka mor gbanya'am, ka pu dol pa'alug kane ka ti tisi ya laa. ⁷ Yanam meŋ mi' su'uŋa ye li nar ka ya tu'as tinam daa tum si'em la. Tinam daa be ne ya la, ti daa ka' gbanya'anama, ⁸ ka pu dit so' diib zaalim ka pu yoo, ka lee tum bedego nintaŋ ne yu'uŋ, ka ti yela da daami yaa. ⁹ Ti daa niŋid ala, ka li ka' ye ti pu mor li suere, ka lee ane ye ya nye tinam tum si'em la ka tu'asi li.

¹⁰ Tinam daa nam be ne ya la, ti daa yeli ya ye, "One pu tum, on da dii."

¹¹ Ti wum ye sieba be ya sa'an n zin'i ka mor gbanya'am ka kpen'ed nidib yela ni, ka pu tum na.

¹² Linzug ka ti yel nimbama, ka sa'ali ba ne Zugsob Yesu Kiristo paŋ ye ba tum ba tuuma baanlim, ka diisi ba meŋ. ¹³ Ti ba'abiise, da genn ka bas tuumsuma maalugo.

¹⁴ So' ya'a zan'as ka pu siak line ka ti yeli ya gbaun kaŋa ni laa, yanam banjim o, ka luak ne o ka ke ka nyan di o. ¹⁵ Da niŋ o wuu o ane ya dataa, ka lee sa'al o wuu ya ba'abiig.

¹⁶ Ti Zugsob one a sumalisim daan la na tisi ya sumalisim saŋa wusa ne si'el wusa ni, ka na be ne ya wusa.

¹⁷ M sobid ne m meŋ nu'ug ye, man Paul pu'usidi ya. Anwa ka m sobid ka zanbin m gbana ni wusa.

¹⁸ Ti Zugsob Yesu Kiristo yelsum na be ne ya wusa.

1 TIMOTI

1 Man Paul, one ka Wina'am ti faangid ne Yesu Kiristo one ka ti mor ti'iri o yela la, tis man noor ye m a Kiristo Tumtum la, ² n sobid gbaun̄ kaŋa tisid Timoti one niŋ Yesu Kiristo yadda ka liebi m biig amena la.

Ti Ba' Wina'am ne ti Zugsob Yesu Kiristo na tis uf yelsum ne nimbaanzoor ne sumalisim.

Ziri pa'alug dim la sa'alug

³ Man daa wa'ae Masedonia ten̄in la, m daa tis uf noor ye fu kpelim be Efesus ten̄in ka sa'al ninsieba ye ba da pa'an ziri pa'ala la. ⁴ Ka da dol ten̄kudumin solima ne yaanam yuda kal line ta'asid nogban nwa'ar ka pu sun̄id ka Wina'am tuuma la ken tuon ne ya yadda niŋir nii. ⁵ Dinzug ke ka m yel anwa la ane ye non̄jilim line zu'e yine ya poten'er line a nyain ne popielim ne yadda niŋir amena. ⁶ Ninsieba bas ne'enanam ka pian'ad pian'ayaalis, ⁷ ka bood ye ba a Wina'am wada pa'anib, amaa ba pu bar̄ ba men̄ pian'ad la gbin ne, bee yelban ka ba pian'ad ne sukpi'em laa.

⁸ Ti mi' ye wada la a su'uŋa ti ya'a noki li tum lin nar si'em. ⁹ Ti mi' ye wada la pu maal ne zi'el popielim dim yelaa, amaa bane pu dol wada la suer, ne bane pu siakid yelugo, ne bane pu dol Wina'am suere, ne tuumbe'ed dim, ne bugusum dim, ne bane dol ninsaalib suer, ne bane kuud ba'anam ne manam, ne bane a ninkuudib, ¹⁰ ne po'ab ne dapi bane sa'am taaba, ne dap bane dig ne ba dap taaba wen wuu po'ab ne, ne bane zuud nidibi gban'ad, ne dama'anam, ne ziri kasetib, ne bane niŋid line mekama pu dol pa'alsun̄o. ¹¹ Pa'alug la dolne labasun̄ line nied pa'an Wina'am na'am ne na'asi, ka o da niŋi m nu'usin ye m mool la.

Wina'am n zo Paul nimbaanlig la yela

¹² M pu'usidi ti Zugsob Yesu Kiristo bareka, one tisi m paŋ ne'ena yela la. M pu'usid o, ne on baŋi m poog ka gaŋi m ye m tum tuumkaŋa nwa la, ¹³ hale baa ka saŋsi'en ka m da sa'amidi o yu'ur, ka namisid o, ka tu'ud o, amaa ka o zo man nimbaanlig, bozugo man da nam pu niŋ Yesu yadda la, m da pu bar̄ man niŋid si'el la. ¹⁴ Ka Zugsob la tis man o popielim piini ka li galis, ne Yesu Kiristo yadda niŋir ne non̄jilim line be o sa'an la.

¹⁵ Yelmen̄jir nwa ka m yet ye, li nar ye so' mekama di'e li su'uŋa ye, "Yesu Kiristo kenn dunia ni na ye o faaenn tuumbe'ed dim," ka man tuumbe'ed gati ba

wusa din. ¹⁶ Ka mam one a tuumbe'ed dim kpeenm la, di'e nimbaanzoor ye Yesu Kiristo pa'al nidib la o men̄ suguru su'uŋa ka bigis bane na yuolim niŋ o yadda, ka di'e nyovur line ka'a naar la. ¹⁷ Na'ab kane so'e zuumaana wusa la, o pu kpiida, nidib me pu nyet o ne ninii, one a Wina'am ayinni la, zun'or ne na'asi ane o din, saŋa line ka'a naare. Ami.

¹⁸ M biig Timoti, nozi'elug kaŋa ka m tisid uf, ka li doli line ka Wina'am nodi'es da pian' fu yela la. Kel ka ne'ena kpe'ej uf ka fu zab zabsun̄ line na kad yelbe'ed la. ¹⁹ Kpelim mor yadda niŋir ne popielim ya'am. Ninsieba pu siakidi ba men̄ popielim ya'am bood si'em laa, ka li sa'amidi ba yadda niŋir. ²⁰ Ba sieba ane Himeneus ne Alekizanda, ban ka m kee ba niŋ Sutaana nu'usin ye ba silig ya'am ka da sa'am Wina'am yu'ure.

Wina'am pu'usum pa'alug

2 Ne'ena nwa a yiiga yel, ye fu kpe'eni ba ka ba pu'us Wina'am ne sosug ne belun̄ ne bareka pu'usum nidib wusa yela. ² M bood ye ya sos Wina'am n tis na'anam ne kpi'emnam ka ti be ne laafe ka daamug kae', ka ti dol Wina'am suer ne nimmua yela wusa ni. ³ Ne'ena a su'um ka malisi ti faangid Wina'am suunr ⁴ one bood ye nidib wusa nye faangir ka lem bar̄ yelsida suer la. ⁵ Wina'am yinni ma'aa be. Ka nu'unwe'ed yinni ma'aa me be nidib ne Wina'am soogin, ka one a Yesu Kiristo la, ⁶ one pesigi o men̄i tis ye nidib wusa nye yolisim la. Ka li saŋa paae la bane nyee li la, dii li kaset. ⁷ Ne'ena nwa zug ka Wina'am da gaŋi m ye o tum m ka m mooni li, ka pa'al bane ka' Jew dim la ye ba niŋ Wina'am yadda ka bar̄ line a sida. M yetne yelsida, ka pu ma'ada.

⁸ M bood ye zin'ig wusa, ka dap pu'usum ka uk nu'us line a nyain la, pu'us Wina'am. Ka supeen ne nogban nwa'ar kae'.

⁹ Ka po'ab me yeem fuud line nar ka na sua'a ba nyan su'uŋa, ka ka'ane zuobid loob yela bee salima la'ad bee kugvenla line buon peel ka li ligidi zu'e, ne fuud ban ka ba ligidi zu'e laa. ¹⁰ Ba lee venl ne tuumsuma line nar po'ab bane yel ye ba ane Wina'am pu'usum dim la.

¹¹ Kel ka po'ab a baanlim ka zamis ka siak ba bane so'e ba la noya. ¹² M pu siak ye po'ab pa'an dapa, bee mor kpi'eun̄ ka so'e baa. Ba ae baanlim; ¹³ ka Wina'am da den̄jim maalne Adam ka nyaan maal Eve. ¹⁴ Ka Su-

taana da pu ma' Adam, amaa o nyaŋe ma' Eve, ka o sa'am Wina'am noor yelug. ¹⁵ Ka la'am ne wala, po'a ya'a nyidigid ne Wina'am yadda ninjir ne nonjilim ka a nyain ka mor ya'am su'uŋa la na paasid faangir ne biis du'abin.

Bane so'e Wina'am nidib la yela

3 Yelmenjir nwa ka m yet ye, so' ya'a bood ye o a Wina'am nidib so'od, o boodim ane o tuuma a su'um. ² One a Wina'am nidib so'od asee ka o a one ka'a gba'are, ka a po'ayinŋa daan ka gban'adi o meŋ, ka mor ya'am, ka a one tum line dol suer su'uŋa, ne one di'esid saam ne sumalisim, ka a one na tun'e pa'al nidib su'uŋa, ³ ka da a danuuda bee one bood zaba, amaa o be baanlim, ka a one pu mor nonjban nwa'are, ka da noŋ ligidi, ⁴ ka tun'e gosidi o yidim wusa su'uŋa, ka o biis siakidi o yelug ka mor na'asi o yela wusa ni. ⁵ Ka so' ya'a pu nyaŋe gosi o yidima, o na niŋ wala n guri Wina'am nidiba? ⁶ Ka da a ninjane niŋ yadda paalim nan ne. Li ya'a ka'a ala o na mor nyeesim ka ba kad o saria be'ed wuu Sutaana ne. ⁷ Asee ka yiinŋim baŋ ye o a ninsuŋ. Li ya'a ka'a ala o na di nyan ka lu Sutaana bendugin.

⁸ Bane me a Wina'am nidib suŋidib nar ka ba a nimmua dim, ka da mor pian'ade ayi yi, bee da ke ka daam kuli baa, bee dol suer be'ed nye nyoode. ⁹ Li nar ka ba gban'e yelsua'adir line ka Wina'am yu'un pa'ali ti ka ti siak la kiŋ kiŋ, ka ba potenda a nyain. ¹⁰ Asee ba kpansi ba yiiga, ka ba ya'a sid ane yelsida dim, ban on nyaan tum Wina'am nidib suŋidib tuuma.

¹¹ Ka ba po'ab la me ae bane tum ne nimmua, ka da yeesida, ka gban'adi ba meŋ, ka a yelsida dim si'el wusa ni.

¹² Asee ka suŋidib a po'ayin dim ka na nyaŋe gosi ba biis ne yidim wusa su'uŋa. ¹³ Suŋidib bane sid tum su'uŋa la nyet na'asi, ka na nyaŋe pian' Yesu Kiristo yadda ninjir yela ne sukpi'em.

Yelsua'ada tita'ar la yela

¹⁴ La'am ne man mor poten'er ye m na kenn fu sa'an ka li ku yuug la, m sobid sa'al bama ye ¹⁵ daasi'ere, m ya'a yuuge, fun on baŋ nidi na tun'e tum si'em Wina'am nidibin, bane a Wina'am one voe la nidib la, ka suŋid yelsida la wuu za'antolug ne zaŋguomi suŋid doog si'em la. ¹⁶ So' kae' na bi'es yelsua'adir tita'ar line be ti Wina'am dolim ni laa.

O da nie na ne ninjban.

Ka Wina'am siig bigis ye o a su'um.

Ka maleknam nye o.

Ka ba mool o yela teens wusa ni.

Ka dunia nidib siak li.

Ka Wina'am di'e o lebi o na'am zin'igin.

Ziri pa'anib la yela

4 Wina'am Siig Suŋ la nie pa'al nyain ye, dunia naar saŋa la, ninsieba na basi ba yadda ninjir ka dol siis bane ma'ad nidib la, ne siis be'ednam pa'alug.

² Pa'alug bama ane line yi dama'amnam sa'an ka ba potenda n kpi la ni na. ³ Nimbama pa'an ye po'ab da kul sidib bee dap di po'aba, ka lem kis disieba diib, line ka Wina'am maal ye bane pu'us o bareka ka niŋ o yadda ka baŋ yelsida suer la, na tun'e dii li la. ⁴ Bun line wusa ka Wina'am maal la ane su'uŋa ka ba ya'a di'ed li ne Wina'am bareka pu'usum si'el si'el pu kisa. ⁵ Ka Wina'am yelsum ne ti winsosug la ke ne ka li lieb su'um ye ti di.

Paul n kpe'enjid Timoti la yela

⁶ Fu ya'a pa'ali fu ba'abiis taab la ne'eŋa fu na a Yesu Kiristo tumtum suŋ, bozugo fu di'e Wina'am yelkan a yelmenjir yadda la ne pa'al suŋ line ka fu dol la.

⁷ Zan'asim solima line ka'a gbin ne ka me zan'as line a yalim tuuma, amaa kpe'enjimi fu meŋi n zamis Wina'am suer ne li tuuma ninjir. ⁸ Fu ya'a tum line na tis ningbin paŋ li nyood be bi'ela, amaa Wina'am suer dolim lee mor nyood bedego line a ti'ir beilim kaŋa, ne line na ti kena la ni.

⁹ Yelmenjir nwa nar ye so' mekama di'e li. ¹⁰ Ne'eŋa nwa yela ka ti kpe'enjid hale ne tuum kpi'ema, ka ti mor ti'ir ne Wina'am one voe la yela, one a nidib wusa faangid la, ka li kas kas ane bane niŋ o yadda la.

¹¹ Pa'alim ka sa'ali ba ne'enam. ¹² Da ke ka so' ziem uf fun a dasaŋ la zugo, ka ninjim line a su'um ka ba me tu'as uf, ka me tu'asi fu pian'ad ne fu tuuma ne fu nonjilim ne Wina'am yadda ninjir poten'esuŋ. ¹³ Karem Wina'am gbauŋ la n tis nidib la, ka pa'ani ba, ka lem sa'ali ba hale ka m ti kena. ¹⁴ Da bas piini line ka Wina'am tis uf saŋkan ka nodi'es so' da di'e o pian'ad ka pian'a piini yela ka kpeenmnam nyaan pa'ali ba nu'usi fu zugin la.

¹⁵ Tum tuumbama ka noki fu meŋi pesig tuuma la, ka ba nye fun kpe'enjidi fu meŋ si'em. ¹⁶ Gu'usimi fu meŋ ne fun pa'an si'el la. Kpelim tumi ala, ka tuumba-manamin ka fun ne bane kelisidi fu pian'ad la na paam faangir.

Yadda ninjidib tuuma a si'em la yela

5 Bunkudug ya'a niŋ be'ed da tans oo, amaa sa'alim o baanlim wuu fu meŋ saam ne, ka ninjid dasam wuu fu ba'abiis ne, ² ka ninjid po'anya'as wuu fu ma ne, ne po'abane pu kudug la wuu fu tanp ne, ne popielim ma'aa.

³ Na'asim pokonya bane n sid aa pokonya la. ⁴ Ke pokoonr ya'a mor biis bee yaas ban on denjim zamis line dol Wina'am suer, ka suŋi ba meŋ yidim, ka li yoo

ba ugusig la sam, ka line ma'ed Wina'am suunr. ⁵ Ka one sid a pokoonr amerna gban'ad Wina'am yela ne nu'us ayi'inja ka kpelim be ne Winsosug ne Wina'am pu'usug nintan ne yu'uŋ wusa. ⁶ Ka pokoonr kane goondi tumi o meŋ boodim yori yori la pun denji kpin ne, hale la'am ne on kun voe la. ⁷ Sa'alimi ba ne'erna ka ba da mor gbadaa. ⁸ Ka so' ya'a pu gosidi o du'adiba, ka li kas kas ane o yidim, on sob zan'as line ka ti siak la ne, hale ka o a tuumbe'ed sobi n gat bane ka' yadda niŋid.

⁹ Pokoonr ya'a pu paae yuma piisuobu, o ma n du'a o laa, ka me pu a one da kulne sid yinni ma'ane, ban da pa'as o pokonya la kalin ne. ¹⁰ Asee ka nidib pian' o tuumsuma yela su'uŋa, ka a one ugusi o biis, ka a one di'esid saam, ka piesid Wina'am nidib noba, ka a one sunjid bane namisid, ka a one pesigi o meŋ tis tuumsuma wusa.

¹¹ Da paasid pokonya bane nam pu kudug la kaline, ka dapboodim tun'e ke ka ba bas Kiristo tuuma la ka kul sidib, ¹² ka na sa'ami ba yiiga noor zi'elug ka kpen'esi ba meŋ saria kadibin. ¹³ Lini pa'as la, ba mor gbanya'am ka zoti giligid ya, ka ka'ane line ma'ane, ka yeesid ka nwe'edi ba meŋ n gentid nidib yela ni, ka pian'ad line pu nara. ¹⁴ Dinzugo m bood ye pokonya bane pu kudug kul sidib, ka du'a biis, ka gosidi ba yidim wusa, ka dataas ku nyanje nyee ti gbadaa. ¹⁵ Ka sieba pun tiake dol Sutaana.

¹⁶ Ka po'a so' ya'a a yadda niŋid ka mor pokonya o du'adibin on gosimi ba, ka da nok yelbama niŋ Wina'am nidib nu'usinee, ka ba na tun'e sunj bane sid a pokonya.

¹⁷ Kel ka ba na'as yadda niŋidib kpeenmnam bane gur nidib su'uŋa line gaad la ane, bane kpe'enjid hale ka moon ka pa'an Wina'am pian'ad la. ¹⁸ Ka Wina'am gbaunj sob ye, "Da lia' na'araug noor one be ki tuuma nii," Ka len sob ye, "Li nar ka one tum di'e o yood." ¹⁹ So' ya'a yel ye kpeenm so' tum tuumbe'ed, da kelise, asee ka kasetib a wuu ayi bee atan'. ²⁰ Sa'alim bane zan'as tuumbe'ed basib la, yadda niŋidib wusa tuon, ka bane kpelim la na zo dabiem.

²¹ M tis uf noor kaŋa Wina'am tuon ne Yesu Kiristo tuon ne maleknam tuon ye fu tum yelbama ne sida, ka da mor baragaŋa.

²² Da gbirigi pa'ali fu nu'us to'oto so' zuginee, ye o tum Wina'am tuuma, ka da gendigi ne o tuumbe'edinee. Kel ka fu a popielim sob.

²³ Da kpelim nuud ku'om gullimnee, amaa num daam bi'ela fu poog yiti zabid la zug; ka fu noŋ ben'es hale.

²⁴ Ninsieba tuumbe'ed nie paalo ni ka li kpen'esi ba yelin. Ka sieba tuumbe'ed line nan pu nie paalo ni la na ti nie men. ²⁵ Ka ala men ka tuumsuma me nied paalo ni. Hale baa line sua' la na ti nie.

⁶ Kel ka bane a yamis la banj ye li nar ka ba na'asi ba zugsobnam la su'uŋa, ka so' da sa'am Wina'am yu'ur ne ti pa'alugo. ² Ka yamis ban ka ba zugsobnam a yadda niŋidib la da zan'as ye ba na'asi ba, ban a ba ba'abiis ne taaba la zugo, amaa ba tumi ba boodim su'uŋa bozugo bane tuuma ka ba tum la, ane yadda niŋidib ne ban ka ba noŋ.

Sida kpa'am la yela

Pa'alim ka kpe'enji ba ne'enam. ³ So' ya'a pa'an line be li kon', ka pu siak ti Zugsob Yesu Kiristo yelsida pian'ad line dol Wina'am suer laa, ⁴ o mor tita'alim, ka lee zi' si'e si'ela, ka mor poten'ebe'ed n bood pian'ayaalis ne nongban nwa'ar, ka me zabid pian'ad yela, line mor nennim ka pu mor nongban yinnii. Ba bood yu'usa'uŋ ne ten'es be'ed ne ⁵ nongban nwa'ar line yi nimbane mor ya'am be'ed ka pu mor yelsida la, ka ten'esid ye Wina'am suer dolim ane line na ke ka ba di nyood.

⁶ Li a yelsida ye line malis ya'a be so' sunfin, nyood bedego be ne one dol Wina'am suer. ⁷ Ka ti pu mor si'eli kenn dunia ni naa, ka ti me ku nyanje zaŋ si'el dunia nwa ni keŋee. ⁸ Ti ya'a mor diib ne fuud, lin siaki ti. ⁹ Ka bane bood ye ba a kpan'amnam la na kpen' makirin, ka lu sutaana bendigun, line a boodim be'ed, line sa'amid nid ka lem ta'asid o ku'um puugin.

¹⁰ Bozugo ligidi noŋilim ane tuumbe'ed buudi wusa nya'ar. Ninsieba nini mu'e ne ligidi yela hale ka li ke ka ba yi yadda niŋirin la, ka namisi ba meŋ ne susa'aŋ bedego.

¹¹ Amaa fun, one a Wina'am nid la, zan'asim ne'e-nam wusa, ka dol Wina'am popielim suer la kiŋ kiŋ ne yadda niŋir ne noŋilim ne modigir ne suguru. ¹² Fu yadda niŋir yela, kpe'enjimi fu meŋ ka nyanje gban'e nyovur line ka'a naare, line ka Wina'am gaŋi tis uf saŋkan ka fu peligi fu poog pian' pian'asuŋ nidib bedego tuon la.

¹³ M tis uf nokaŋa Wina'am, one tisid si'el wusa nyovur la tuon, ne Yesu Kiristo, one daa nie n pian' su'uŋa Pontus Pilate tuon la, ¹⁴ ye fu di'e sa'alug la. Guri li su'uŋa ne popielim ka ka' gba'aree, n ti paae Yesu Kiristo ti Zugsob lebig saŋa. ¹⁵ O lebig la na ane Wina'am n zi'el saŋa si'a la. One a na'atita'ar yinni la, ka mor yelsum ka a na'anam na'ab ne Zugsobnam Zugsob. ¹⁶ One ma'aa so'e nyovur ka be line nie nyain galis la ni ka so' ku nyanje li'el la, ka so' kae' nye o bee na nyanje nye o. Na'asi ne paŋ line ka' naar na be o ni. Ami.

¹⁷ Sa'alim bane mor kpan'am dunia kaŋa nwa ye ba da mor nyeesim, ka da mor ti'ir ne ba kpan'am line ka ba zi' lin na niŋ si'em, amaa mor ti'ir ne Wina'am one tisi ti si'el wusa line na malisi ti sunya la. ¹⁸ Sa'alimi ba ka ba tum tuumsoma, ka ke ka ba tuumsuma aa be-

dego ka lem bood ye ba tis piini ka a na'asi dim. ¹⁹ Ne' a suer kan ka ba na sua' ba merj kpan'am line a eenb kpi'ujo gur beug sa, ka gban'e nyovur line sid a sida la.

²⁰ Timoti, gur line ka ba gu'ul uf la. Luakim pian'ay-ood line pu dol Wina'am suer ne nogban nwa'ar, ka sieba gos ka li a ye ba mor banjir. ²¹ Ka sieba gos ka ban more li, dinzug ka ba yi ba yadda ninjirin. Wina'am na tisi fu yelsum.

2 TIMOTI

1 Man Paul one ka Wina'am boodim ke ka m a Yesu Kiristo Tumtum ka li dol nyovur nozi'elug line be Yesu Kiristo sa'an. ² M sobid gbaun̄ kaŋa tisid Timoti one liebi m binon̄jir la.

Ti Ba' Wina'am ne ti Zugsob Yesu Kiristo na tis uf yel-sum ne nimbaanzoor ne sumalisim.

Pu'usug ne kpe'en̄jir la yela

³ M pu'usid Wina'am bareka one ka m dol ne popielim wenne m yaaname da dol si'em la. Saŋa wusa m ten'esidi ya yela m Winsosugin. ⁴ M pu tami fu susa'an̄ la yela, ka bood hale yu'un̄jir ne nintan̄ wusa ye m nye uf ka mor sumalisim. ⁵ M tenri fu yadda nin̄jir amaŋa la line den̄ji be fu yaapo'a Lois ni ka me be fu ma Yunis ni la. M mi' ye li me be fu ni. ⁶ Lin la ka m tiend uf ye fu ke ka Wina'am piini line be fu sunfin la, ka o da tis uf san̄kan ka m da pa'al m nu'usi fu zugin la maligim nie. ⁷ Ka Wina'am tisi ti o Siig Sun̄jir ye ti mor paŋ ne non̄jirim ne meŋ gban'ar ka ka' ye ti zo dabiem.

⁸ Dinzugo da zot nyan ye fu yel line ka fu mi' ti Zugsob yela, ka me da zot nyan ne mam one a sarega nidi o yela laa, amaa me di'em namisug line aa fu din labasun̄jir la yela, ka tia' ne Wina'am paŋ, ⁹ one faann ti ka buoli ti ye ti a o ninsuma la, ka li ka'ane tiname tum si'el la zugo, amaa li ane o meŋ boodim ne o popielim piini line ka o tisi ti Yesu Kiristo ni, yuma bane gaad ka dunia nam pu pin'il la. ¹⁰ Ka popielim piini la yu'un̄jir nie nyain Yesu Kiristo lebigim la, one faann ti ka sa'am ku'um paŋ, ka ke ka ti nye nyovur line ka kum kae', ka li yi Wina'am labasun̄jir la na.

¹¹ Labasun̄jir la yela ka o gan̄ji m ye m a Kiristo Tumtum la ne one pa'an ka lem mooni li. ¹² Ka yelkaŋa zug ka m namisid amaa m pu zoti li nyan ne; ka m mi' one ka m nin̄jir o yadda, ka mi' ye o na nyan̄je guri line ka o gu'uli m la su'un̄jir, n ti paae Wina'am saria kadib daar la.

¹³ Dolisim pa'alsun̄jir line ka m pa'al uf la ne non̄jirim ne yadda nin̄jir line be Yesu Kiristo ni la. ¹⁴ Guri yelsida line ka Wina'am Siig Sun̄jir gu'ul uf la, one be ti ni la.

¹⁵ Ya pun mi' ye, bane be Asia la wusa basi m ne, ka Pigelus ne Hermogenes a nimbane bee ba soogin.

¹⁶ Ti Zugsob na zo Onesiferus yidim nimbaanlig ka o yiti kaadi m ka m sunf ma'ed, ka pu zot nyan ne ban loo m ne baans laa. ¹⁷ Ka on paae Room na la, o ia man ne nimmua ka nye m. ¹⁸ Saria kadib daar la ka Zugsob

na zo o nimbaanlig. Ka fu pun mi' sun̄jir kan ka o sun̄jim Efesus ten̄jin la.

2 M biiga, kpe'en̄jim fu meŋ ne popielim piini line be Yesu Kiristo ni la. ² Ka fun wum si'el mam sa'an nidib bedego tuon la, tolisimi li tis yelsida dim bane na tun'e pa'al sieba men. ³ Di'em namisug line a fu din, fun a Yesu Kiristo sogia la zug. ⁴ One tum sogia tuuma ba'a kae' ne bane ka'a sogianam yela nii, amaa o bood ye o ma'ae o kpeenm la sunf. ⁵ Ka so' ya'a bood ye o di ya'an di'ema zin'igin, o ku nyan̄je di'e piini asee ka o dolis di'ema la wada suer. ⁶ Li nar ka kpaad sun̄jir one tum tuuma hale den̄jim di'e o zuud la nyood. ⁷ Ten'esimi mam yel si'em la, ka Zugsob na ke ka fu baŋ si'el wusa gbin.

⁸ Ten'esim Yesu Kiristo yela, one da vu'ug kumin la, one da a na'ab David yaan̄ wen wuu labasun̄jir kan ka m moon la yet si'em la. ⁹ Labasun̄jir kaŋa zug ka m namisid ka ba gba' m ne bana wen wuu tuumbe'ed sob ne. Amaa Wina'am pian'ad la pu gba' ne bana. ¹⁰ Ne'eŋa zug ka m modigid si'el wusa ni ye bane ka Wina'am gan̄ji la me nye faangir line be Yesu Kiristo ni la, la'am ne na'asi line ka' naare. ¹¹ Yelmen̄jir nwa ye,

“Ti ya'a la'am kpi ne o,
ti me na voe ne o.

¹² Ka ti ya'a modig,
ti me na mor na'am ne o.

Ti ya'a zan'as o,
o me na zan'asi ti.

¹³ Ti ya'a ka' yelsida dima,
o na kpelim a yelsida sob,
bozugo o ku tiake o meŋ a si'em laa.”

Tumtum sun̄jir na a si'em la yela

¹⁴ Tienmi fu nidib la ne'eŋa, ka sa'ali ba Zugsob la tuon, ka ba da mor nongban nwa'ar pian'ad yelaa, line pu tum su'um ka kulim sa'amidne bane wum la.

¹⁵ Kpe'en̄jim ka fun noki fu meŋ n tis Wina'am ka fu tuuma paa Wina'am ya'am, ka me a one pu zot nyan ne o tuuma, ka sid pa'an pian'ad line a yelsida la.

¹⁶ Zan'asim pian'ayood line pu dol Wina'am suere; ka li na kpen'es nidib suebe'edin ka ba suebe'ed dolim la na ke ka ba zan'as Wina'am yela. ¹⁷ Ka ba pian'ad la, na wen wuu fen'ekudugu onbid nin̄gbin̄jir yaligid si'em la. Ka pa'aniba ayi bee ba soogin, ka ba ane Himeneus ne Piletus, ¹⁸ bane bas yelsida la suer ka yet ye ku'um

vu'ugir la gaadeya sa, ka me sa'amid ninsieba yadda ninjir. ¹⁹ Amaa Wina'am eenbkpi'urj la zi'e kiŋ kiŋ, ka o zanbin la sobne anina ye, "Zugsob la mi' bane a o nidib," Ka lem sob ye, "Bane wusa sid ye ba ane Wina'am nidib la, basimi ba tuumbe'ed."

²⁰ Yir tita'ar pu mor salima bee anzurifa la'ad ma'aa ne, amaa daad ne ya'ad bunam me be, ka ba yiisid sieba dabis suma daar, ka sieba me a daar wusa tuuma la'ad. ²¹ Ka so' ya'a pie o meŋ wuu ban pied la'ad la si'em la, o na lieb tuumsuuma lauk, line ka ba gaŋ ka li nar ye yidaan noki li tumi o tuumsuŋ si'a.

²² Zan'asim dasam boodim line a be'ed ka kpe'enj ne nimmua ye fu a yelsida sob ka mor yadda ninjir ne noŋilim ne sumalisim, la'am ne bane pu'usidi ti Zug-sob ne popielim la. ²³ Zan'asim yalim bu'osyaalis ka fu mi' ye li more zaba. ²⁴ Mit ka Zugsob tumtum a one noŋ zaba. Amaa o na'asim nidib wusa ka a pa'ansuŋ ka me mor suguru, ²⁵ ka nok ya'am sa'al ne o dataas, ka daasi'ere Wina'am na ke ka ba tiak ka baŋ yelsida la, ²⁶ ka luak Sutaana bendugun la line ka o denji bend ye ba tumi o boodim la.

Naar Saŋa la yela

3 Baŋim ne'eŋa. Li na toe hale n tis Wina'am nidib, dunia naar saŋa la, ² nidib na a bane noŋi ba meŋ, ne bane noŋ ligidi hale, ne bane nwe'edi ba nyo'og, ne bane mor nyeesim, ne bane tu'ud nidib, ne bane pu siakid ba saamnam ne manam noya, ne bane pu mor bareka pu'usum, ne bane pu dol Wina'am suere ³ ne bane pu noŋ ban la'am kpin sieba, ne bane pu mor so' nyoogo, ne bane sa'ami ba taaba yuda ne bane pu gban'adi ba meŋa, ne bane ka ba taaba zoti ba dabiem, ne bane kis line a su'um, ⁴ ne filim filim dim, ne haya dim, ne tita'alnam ne bane bood line na ma'edi ba meŋ sunya n gaad Wina'am la. ⁵ Ba ninjidne wuu ba dolne Wina'am suer, amaa ka pu pa'ani li paŋa. Zan'asim nimban nam buudi.

⁶ Ka ba sieba sua'adi kpen'ed yaani ma'ad po'ab bane ka' ya'am, ka tuumbe'ed pe'eli ba, ka ba ya'amleog nyanjedi ba, ⁷ ka ba kelisid so' mekama ka ku nyanje baŋ line a sida laa, ⁸ ka li wen wuu Jannes ne Jambres da zan'as Moses si'em la. Ala men ka nimba-ma me zan'asid sida la, bane ka ba tuumbe'ed sa'ami ba ya'am, ka ba pu niŋ Yesu Kiristo yadda ne sidaa. ⁹ Amaa nidib wusa na nye ka ba ane zon wuu Jannes ne Jambres ka ba tuuma ku keŋ tuone.

Pa'alug

¹⁰ Fu mi' m pa'alug la wusa ne m tuuma ninjir ne m beilim poten'er, ne m yadda ninjir, ne suguru ne m noŋilim ne m modigir, ¹¹ ne m namisug Yesu dollim yela, ne m fara. Fu mi' line niŋi m Antiok teŋin, ne Ikonium teŋin, ne Listra teŋin, ne ban namisi m si'em

Yesu yela la. Ka Zugsob la faann m ne'eŋa wusa ni.

¹² Asida ka m ye bane wusa n bood ye ba dol Wina'am n a yinni ne Yesu Kiristo, ba na namisi ba. ¹³ Ka nimbe'ednam ne zam dim tuumbe'ed na kpelim pe'esid hale, n ma'ad nidib ka ba kpen'esidi ba meŋ dama'amin. ¹⁴ Amaa fu nee, kpelim tenr lin ka fu zamis ka siak la kiŋ kiŋ; ¹⁵ ka fu mi' bane sa'an ka fu zamisi li. Ka fu biilimin sa fu baŋ Wina'am gbaun su'uŋa line na nyanje tis uf ya'am ye fu niŋ Yesu Kiristo yadda ka nye faangir. ¹⁶ Ka Wina'am gbaun wusa yine o sa'an na ka sunjidi ti n tisidi ti popielim pa'alug ne sa'alug line bigisid be'ed ne su'um ne zamisug wusa. ¹⁷ Dau kane dol Wina'am na naae o zamisug, ka ti'eb ne tuumsuŋ wusa.

4 M tis uf noor Wina'am ne Yesu Kiristo tuon, one na ti kad bane voe ne bane kpi saria la ne, o lebig na ne o na'am so'olim yela, ² ye fu ti'eb su'uŋa mool Wina'am pian'ad saŋa suŋ ne saŋa kane ka' su'um wusa, ka sa'ani ba ne nongban malisiŋ n pa'ani ba ka kpe'enjidi ba ka mor suguru saŋa wusa. ³ Bozugo saŋa na kena ka nidib ku nyanje modig ne sida pa'alug laa, amaa ba doli ba meŋ ya'amleog boodim n dol pa'anib bedego bane na pa'al line malisi ba toba ni ma'aa. ⁴ Ka ba na fendig ka ku kelis sida laa ka lee kelisid line a solima. ⁵ Amaa fu nee, gban'ami fu meŋ ka modig di fara, ka a one moon Wina'am labasuŋ, ka tumi fu tuuma wusa.

⁶ Ka saŋa paaeya ye m vum na naae, m ku'um la wenne maan ka ba maal tis Wina'am. ⁷ M zab zabsuŋ la nyanje li, ka zo paae zua la ben, ka gur yelsida kan ka ti siak la yela la ka li pu sa'am. ⁸ Ka nyanjer nyood digi guri m line a popielim ka Zugsob one a li yelsida saria kat la na tisi m dabis kan daar. Ka li ka'ane mam ma'a-nee, amaa ban wusa more o lebig na ti'ir la.

Paul toluŋ n tis Timoti meŋ

⁹ Kpe'enji fu meŋi keenn m sa'an na nannanna. ¹⁰ Bozugo Kresens keŋ Galatia, ka Titus keŋ Dalmatia, ka Demas noŋ dunia kaŋa ka basi m ka keŋ Tesalonika. ¹¹ Ka Luuk gullim kpelim be m sa'an. Dol Maak na ka o mor sunjir ne m tuuma la zin'igin. ¹² M tum Tikikus Efesus teŋin. ¹³ Fu ya'a kenna, fun on more m waad fukan ka m daa bas Kaapus sa'an Troas teŋin la, ne gbana ka li kas kas ane gbaun bane ka ba sob ne konbid gbaun la.

¹⁴ Alekizanda one kunt si'elnam la niŋi m be'ed hale, ka Wina'am na yo o li sam. ¹⁵ Gu'usimi fu meŋ ne o ka o zan'asi ti pian'ad la ne kpi'eun.

¹⁶ M denjir saria kadib la, so' pu zi'eni m nya'aŋ ka sunji ma. Ba wusa bas man ne. Amaa ka m sosid Wina'am ye o tisi ba suguru. ¹⁷ Ka Zugsob la daa zi'e m nya'aŋ ka tisi m paŋ ye m mool pian'ad la su'uŋa ye bane ka' Jew dim la bedego wum. Ka m daa nye faan-

gir gbigim noorin. ¹⁸ Zugsob la na faann m line wusa a be'ed zin'igin ka more man kpen'esi o na'amin. O na nye na'asi dine ka' benne. Ami.

Pu'usug

¹⁹ Pu'usum Prisila ne Akuila, ne Onesiferus yidim.

²⁰ Erastus kpelim Korint tenjin. Ka Trofimus ben'edne

ka m ke ka o kpelim Miletus tenjin. ²¹ Kpe'enjimi fu merji kena, ka sapal nyaan paae. Yubulus ne Pudens ne Linus ne Klaudia ne ti ba'abiis wusa pu'usid uf.

²² Ti Zugsob na be ne fu siig.

Wina'am yelsum na be ne fu.

TITUS

1 Man Paul one a Wina'am yamug ne Yesu Kiristo Tumtum ye m ke ka bane ka Wina'am ganj la yadda ninjir keŋ tuon ka nobug, ka ba banj Wina'am yelsida, line ket ka ba dol Wina'am suer la. ² Ka ti mor ti'ir ye ti na nye nyovur line ka' naare, lin ka Wina'am one ka'a ziri sob la, da zi'el noor saŋkan ka dunia da nam pu maal la. ³ Ka li saŋa paae la, o nie nyovur line ka'a naar la yela o pian'ad puugin, line ka on one aa ti faangid la, tisi m ye m mool.

⁴ M sobid gbauŋ kaŋa tisid Titus one ka tinam ne on la'am niŋ Yesu Kiristo yadda ka o liebi m biigi amena la.

Ti Ba' Wina'am ne ti faangid Yesu Kiristo na tis uf yelsum ne sumalisim.

Titus tuuma Krete tenjin la yela

⁵ Ne'eŋa yela ka m ke ka fu be Krete, ye fu naae line pu naae la, n ganj kpeenmnam yadda ninjidibin la tenj tenj wuu mam yel uf si'em la, ⁶ ka ba a popielim dim, ka a po'ayin dim, ka ba biis niŋ Yesu Kiristo yadda, ka ka' ninyoodnam bee nimbe'ednama. ⁷ Ka kpeenm one so'e Wina'am nidib nar ka o a popielim sob, ka da mor nyeesim bee supeen bee a danuud, bee zaba soba bee one maan zam ye o nye nyoode. ⁸ Asee ka o di'esid saam ne sumalisim, ka a one tum line a su'um, ka mor poten'er suŋ, ka dol Wina'am wada suer su'uŋa ka a su'um nyain, ka gban'adi o meŋ su'uŋa. ⁹ Ka o siake dol yelmenjir pa'alug line ka ba zamis o la, ka o na nyaŋe zaŋ yelsida pa'alug la, kpemis sieba ka nyaŋ bane zan'as pa'alug la.

¹⁰ Ka nidib bedego be bane ki'isidi ti pa'alug la ka ba pian'ad ka'a gbin ne, ka a ziri dim. Li kas kas ane bane dol Jew dim malima line a baŋo kpen'eb la. ¹¹ Li nar ka fu ke ka ba sin ka ba nwa'ad ninsieba ya ne ban pa'an line pu nar ye ba pa'al la, ye ba di'e yood line pu nar ba la. ¹² Li da ane Krete nid, ba meŋ nodi'es yinni, yel ye, "Krete dim ane ziri dim saŋa wusa, ka wen wuu moogin bunyuanam, ne gbanya'anam bane a dindiis." ¹³ Yel kaŋa a sida, dinzugo sa'alimi ba ne kpi'eun bebedego, ye ba dol yelsida suer ne sukpi'em, ¹⁴ ka bas Jew dim solima yela ne nidib noyelug line yit nimbane zan'as yelsida la ni. ¹⁵ Bun wusa a nyain tisid one a nyain, amaa bane a dian'ad dim, ka pu siakid Wina'am la, si'el si'el ka'a a nyain tisidi baa, bozugo ba ya'am ne ba potenda wusa ane dian'ad. ¹⁶ Ba yet nidib ye ba mi'

Wina'am, amaa ba tuuma pa'an ye li ka' sidaa. Ba ane nimbe'ednam, ka pu siakid Wina'am noore, ka ku nyaŋe tum tuumsuŋ si'a.

Pa'alsuŋ la yela

2 Amaa yelimi ba line dol yelmenjir pa'alug. ² Kel ka dap kuda da nu daam bedego, ka mor nimmua, ka a poten'er dim, ka a bane siakid pian'ad su'uŋa, ka me mor noŋilim ne modigir su'uŋa.

³ Ka po'anya'as me tum line dol na'asi suer, ka da bood yeesugo, ka da ke ka daam kuli baa. Ba pa'alim line a su'um, ⁴ ka sa'al po'ab bane pu kudige, ka ba nonji ba sidib ne ba biis, ⁵ ka mor ya'am, ka ka' dian'ad dima, ka zot nidib nimbaanlig, ka a yipo'a suma ka siakidi ba sidib noya, ye nidib da ne'es Wina'am labasuŋ laa.

⁶ Ala men, sa'alim dasam, ye ba a poten'esuŋ dim. ⁷ Ka pa'ali ba ne fu tuuma wusa line a tuumsuma ka ba me tu'as fu tuuma, ka pa'ali ba ne poten'esuŋ ne nimmua, ⁸ ne pian'asuŋ line ka ba ku nyaŋe zerige fu, ka bane ki'isidi ti di nyan, ka ku nye taale ti sa'anee.

⁹ Kel ka bane a tumtumnib siakidi ba zugsobnam noya ka da zan'asi baa, ka tumi si'el wusa line na ma'ae ba sunya, ¹⁰ ka da zuudi ba la'ade ka lee pa'al ye ba sid ane sida dim, ka ba si'el wusa ni, nidib na banj ye Wina'am ti faangid pa'alug la a su'uŋa.

¹¹ Ka Wina'am popielim nie ye nidib wusa nye faangir ¹² ka o pa'ani ti ye ti zan'as lin pu dol Wina'am suere, ne dunia boodim, ka ti dol Wina'am suer ne poten'er ne yelsida n be dunia nwa ni. ¹³ Ka ti mor ti'ir suŋ ne Yesu Kiristo, one a ti kpi'eun sob Wina'am ti faangid la, na'am ken saŋa la. ¹⁴ O noki o meŋ tisi ti ye ti nye yolisim ti tuumbe'ed poogin, ka ke ka ti a nyain ka liebi o meŋ nidib bane bood hale ye ba tum tuumsuma.

¹⁵ Pa'alimi ne'enam ka sa'ali ba, ka kpe'eŋi ba sunya ne fu paŋ wusa. Da ke ka so'o so' po'ogi fu.

Wina'am nidib tuuma la yela

3 Tienmi ba ye ba siak na'anam ne gomena kpi'emnam noya, ka niŋ ban yel si'el, ka siake niŋ line a tuumsuma wusa. ² Ka ba da pian' be'ed so' yelaa, ka da bood zaba, ka a suguru dim bane na'asid nidib wusa.

³ Ka saŋsi'en la tinam meŋ da ane zon, ka pu siakid yelugo, ka dol suebe'ednam, ka ti ya'amleog ne ning-

bina boodim nyaŋe ti, ka ti beilim wusa ka ti mor poten'ebe'ednam ka nen nidib, ka nidib kisi ti ka ti me kisi taaba. ⁴ Ka Wina'am one a ti faangid la sunjir ne nonjilim nie la, ⁵ o faann ti ka li ka' ti tuumsuma zugo, amaa li ane o meŋ nimbaanzoor la yela, ka o faandi ti ne o Siig Sunj, line piedi ti ka li aa du'ampaal ne nyovurpaal la. ⁶ O tisidi ti o Siig Sunj la bedego Yesu Kiristo ti faangid la zug, ⁷ ye ti a popielim dimi o tuon ka li yi o meŋ popielimin ka ti mor ti'ir ye ti di'e nyovur line ka' naare. ⁸ Ne'enja a yelsida. M bood ye fu pa'ali ba yelbama ne kpi'eun, ka bane siak Wina'am la na gu'usid ka tum tuumsuma saŋa wusa. Yelbama a su'um ka tisid nidib nyood.

⁹ Amaa basimi bu'osyeed ne yaanam yuda yela ne nonjban nwa'ar ne zaba line a Jew dim wada yela, bozugo lin wusa ane zaalim ka ka' nyoode. ¹⁰ Ka so' ya'a bood ye o weligi ya yanam boom saŋa n sa'al o

noor ayinni bee ayi, ka o ya'a zan'as yanam kee o bas. ¹¹ Fu mi' ye ninkaŋa buudi tiakne a nimbe'ed ka pu dol suer sunjo. O kadi o meŋ saria be'ed.

Paul toluŋ n tis Titus meŋ

¹² M ya'a tum Artemas bee Tikikus fu sa'an na, fun on kpe'enji fu meŋi kenn m sa'an Nikopolis tenjin na, ka m gban'e ye m be anina sapal waad saŋa. ¹³ Kpe'enjimi fu meŋi n sunj Zenas one tum wada tuuma la, ne Apollos, ba kena ni, ka si'el da po'ogi baa. ¹⁴ Kel ka ti nidib la zamis ka tum tuuma line nar ye ba tum ka li sunji ba, ka ba be zaalim zaalim.

¹⁵ Bane be ne mam wusa pu'usid uf. Pu'usimi ti yadda ninjidib taaba bane nonji ti la.

Wina'am yelsum na be ne ya wusa.

FILIMON

1 Man Paul one a sarega nid Yesu Kiristo yela, ne ti ba'abiig Timoti sobid gbaun̄ tisidi ti zua suŋ Filimon one a ti tumtum tiraan, ² ne ti taunn Afia ne Arkipus one a ti sogia tiraan Yesu Kiristo tuuma ni, ne Wina'am nidib bane la'ased fu yin la.

³ Ti Ba' Wina'am ne ti Zugsob Yesu Kiristo na tis uf yelsum ne sumalisim.

Filimon noŋilim ne o yadda niŋir la yela.

⁴ M pu'usid Wina'am bareka saŋa mekama ka tiendi fu yela m Winsosugin, ⁵ bozugo m wum fun niŋ ti Zugsob Yesu yadda si'em la'am ne noŋilim line ka fu mor ne yadda niŋidib la. ⁶ M sosid Wina'am ye tiname a yadda niŋidib ne taaba la, na ke ka ti baŋ su'uŋa ne line wusa a su'um ka aa ti din tinam a yinni ne Kiristo la. ⁷ M ba'abiiga fu noŋilim la tis man sumalisim ka li kpe'en̄i m sunf hale, bozugo fu ma'ae yadda niŋidib la wusa sunya.

Onesimus yela

⁸ Dinzugo m bood ye m sos uf noŋir zug, la'am ne man mor kpi'eun̄ na tun'e tis uf noor la. ⁹ Li ane man Paul one a Yesu Kiristo niŋkudug ka nan be sarega ni o yela la, ¹⁰ sosid uf m biig Onesimus yela, on ka m liebi o saam m sarega beilim ni la, (Onesimus gbin ane ye tumir.) ¹¹ O daa ka' tumir saŋsi'enee, amaa o yu'un sid mor tumir man ne fu sa'an.

¹² Ka m lem tum o fu sa'an na, one a m nyoorin kobug. ¹³ Li naani malisini m bedego o ya'a kpelimini

m sa'an ka zi'ene fu noba zug suŋini m, man nam be sarega ni Wina'am pian'ad yela la. ¹⁴ Ka m pu bood ye m tum si'el ka fu zi' li ti'ire, ka fu yelsum na a fu meŋ boodim ka ka' mugusugo.

¹⁵ Daasi'eree, line ke ka o daa bas fu sa'an saŋa bi'ela la, ane ye fu lem di'e o ya'as ka o be ne uf saŋa mekama yu'us, ¹⁶ ka lem ka' fu yamug ma'anee, hale o gat yamug ka yu'un a ba'abinon̄ir. M noŋ o bedego, amaa fun na noŋ o gaad ala, bozugo o ane fu yamug ka me a fu ba'abiig, Zugsob la ni. ¹⁷ Ka fu ya'a sid ane m dolin taa, di'em o wuu fun naani di'eni m si'em la.

¹⁸ Ka o ya'a daa tum uf ne be'ed bee more fu si'el, fun nokimi li, ka li a m sam. ¹⁹ Man Paul, sob ne'eŋa ne m meŋ nu'ug, ye m na yoo li wusa. Li pu narin ye m tienn uf ye fu meŋ ane sam doli man. ²⁰ Eenn, m ba'abiiga, m bood nyood fu sa'an tinam a yinni ne Zugsob la zug. Bugilimi m suunr ne line dol Kiristo la yela. ²¹ Man baŋ ye fu na tumi m boodim la zug, ka m sobi tis uf ka mi' ye fu pun na tum ka li gaad mam yel uf si'em la.

²² M bood ye fu ti'eb saam doogi digili m, ka fu Winsosugin la, m mor ti'ir ye, Wina'am na yiis m kpela tis uf.

Pu'usug

²³ Epafra one ka ti la'am be sarega ni Yesu Kiristo yela la, pu'usid uf. ²⁴ M tumtum tiraan Luuk ne Maak ne Aristarkus ne Demas me pu'usid uf.

²⁵ Ka Zugsob Yesu Kiristo la yelsum na be ne ya wusa.

HIBIRU DIM

Wina'am pian'adi yu'un yit o Biig sa'an la yela

1 Wina'am da ke ka o nodi'esidib pian'ade o yela kudumin tisidi ti yaanam saña bedego ne sueya kon'ob kon'ob bedego. ² Amaa tinam saña nwa, Wina'am pian'ad tisidi ti yiti o Biig la sa'an, one ka o gaŋ o ye o so'e si'el wusa la, ka li yine o sa'an na ka Wina'am maal dunia ne line be saŋgbaunjin la wusa. ³ O Biig la nyeene ne Wina'am na'am la paŋ, ka Wina'am a si'em la, o me ane ala. Ka li yine o pian'ad line mor paŋ la ni ka o gosid bun wusa. Ka on pie nin-saal tuumbe'ed la, ka yu'un zin'i Wina'am one a kpi'eunj sob n gat si'el wusa la datiuŋ.

Wina'am Biigi gat maleknam si'em la yela

⁴ Wina'am du'os o ka o gat maleknam. Ka yu'ur kan ka o di'e la gat maleknam yuda.

⁵ Ka Wina'am nan zi' yel malek ye,
"Fune a m Biig, ka zina ka m liebi fu Ba'."

Ka me pu yel malek ye,

"Mane na a fu Ba' ka fun na a m Biiga."

⁶ Ka on tumi o bikpeŋ dunia ni na la, o lem yel ye,

"Kel ka Wina'am maleknam wusa na'as o."

⁷ Ka yel maleknam bane aa o tumtumrib la yela ye,

"O ke ka o maleknam la a wuu pebisim ne,
ka o tumtumrib la me a wuu bugum zilima ne."

⁸ Amaa o Biig la yela, o yel ye,

"Wina'am, fu na'am gbaunj la na be saña line ka' benne.

Ka zanli fu na'am duor ne popielim.

⁹ Fu noŋ yelsida,
ka kis line a ziri.

Dinzug ka Wina'am, one aa fu Wina'am la,
zaŋ kpaam line a sumalisim suenn uf
ka fu gaadi fu taaba."

¹⁰ Ka lem ye,

"Zugsoba, fune maal dunia pin'ilugin,
ka saazug wusa ane fu nu'ug tuuma.

¹¹ Li wusa na sa'am,

ka kudig wuu fuugi kudigid si'em la,
amaa fun na kpelim be.

¹² Fu na kpilimi li wuu kparib ne,

ka tiake a bunpaal.
Amaa fu pu tiakeda,

ka fu yuma ku mor benne."

¹³ Ka malek kane ka Wina'am da yel o ye,
"Zin'inim m datiuŋ,

ka m ti ke ka fu no fu dataas ne noba?"

¹⁴ Ka maleknam a bo? Ba ane siis ne, ka tumne tisid Wina'am. Ka o tumi ba ye ba suŋ bane na ti paam faangir la.

Faangir tita'ar la yela

2 Dinzugo li nar ka ti gban'e tiname wum yelsida la su'uŋa, ka da basi lii. ² Ka pian' kan ka maleknam da yel la ya'a pu lu teŋa, ka one zan'as ka pu doli lii na di'e namisug line nar o. ³ Ka ti ya'a ne'es Wina'am faangir tita'ar nwa, ti na niŋ wala pons namisug la? Zugsob la da denjim pian' faangir la yela yiiga, ka bane wumi li la pa'ali ti ye li a sida. ⁴ Ka Wina'am me pa'al ye li a sida, ne tuumnyalima ne tuumkpi'ema buudi buudi ne o Siig Suŋ piini line ka o pudugidi li ne o meŋ bood-im la.

Faangir la so'od la yela

⁵ Ka Wina'am pu ke ka maleknam so'e dunia line ka o da nan ye o maal ka ti pian'ad li yela laa. ⁶ Li sob Wina'am gbaunjin zin'isi'a ka so' yel ye,
"Ninsaal a bo, ka fu ten'esidi o yela?

Ka ninsaal biig a bo, ka fu gosidi o yelle?

⁷ Fu maal o ka maleknam gaad o ne bi'ela,
ka fu yu'un pid o na'am zugpibig ne na'asi,

⁸ ka ke ka o so'e si'el wusa."

Ka on ke ka ninsaal so'e si'el mekama la, o pu bas si'el ka li ka'a o so'olim. Ka lin a si'em la, ti nam pu nye ka o so'e si'el mekamaa. ⁹ Amaa ti nye Yesu, on ka Wina'am sie n gaad maleknam saña bi'ela la, ka o yu'un pid na'am zugpibig ne na'asi, ku'um namisug la yela. Ka li ane Wina'am popielim ke ka o kpi n tis so' mekama yela ka nye na'asi la. ¹⁰ Li su'um ye Wina'am one maan ka gosid si'el wusa la, ke ka Yesu one aa ti faangir la a su'uŋa one namis la yela ye, Wina'am zaŋ o biis bedego ka ba kpen'e o na'amin la.

¹¹ Ka on ne nimbane ka o maal ka ba a popielim dim la, babayi wusa mor Ba' yinni. Dinzug ka o pu zot nyan ye on na buoli ba ye o ba'abiise. ¹² Ka yel Wina'am ye,
"M na pian' fu yu'ur la tisi m ba'abiis,

ka na yuum yuma pian' fu yu'ur fu nidib bedego tuon."

¹³ Ka lem ye,

"M na tie ne Wina'am."

Ka lem yel ya'as ye,

"Mane nwa be ne Wina'am biis bane ka o tisi m la."

¹⁴ Ka biis la wusa sadigim mor ningbini ne ziim kana nwa, on meɲ da mor ningbini kan la men, ye o kum la yela ka o na nyane sa'am Sutaana one mor paɲ na so'e kum ¹⁵ ka tis bane ka kum zotim yela ke ka ba a yamis ba beilim wusa ni la yolisim. ¹⁶ Ka li a sida ye o ba'a kae' ne maleknama, amaa Abraham yaas ka o ba'a be ne ba. ¹⁷ Dinzug ke ka o maal o meɲ wenne o ba'abiis ne, yel mekama wusa ni, ye o lieb maalmaan kpeenm n mor yelsida ka zot nimbaanlig Wina'am tuuma ni, n maan ye Wina'am bas o supeen o nidib tumbe'ed yela. ¹⁸ Ka Sutaana daa ye Yesu maal si'el ka o gos ka pu nye la zug, ka Yesu na tun'e sunɲ bane be pan'asugin la.

Yesu n gat Moses si'em la yela

3 M Ba' Wina'am biis bane ka Wina'am la'am buoli ya la, ten'esimi Yesu yela, one a Wina'am tumtum ne maalmaan kpeenm ka ti peligidi ti poog n yet o yela o nidibin la. ² O a yelsida sobi tis one gaɲ o la wuu Moses da a yelsida sob si'em Wina'am yidimin la. ³ Dau kane meed yir di'ed na'asi gat yir la meɲ. Ala men ka Yesu nar na'asi bedego n gat Moses. ⁴ Yir mekama, ti mi' ye so' mee li, ka Wina'am a one meed si'el mekama wusa. ⁵ Ka Moses da ane tumtum ka a sida sob Wina'am yidimin wusa, ka da yel yelkane ka ba na ti pian' li yela la. ⁶ Ka Kiristo me da a biig ka a yelsida sob ka gur Wina'am yidim, dinzug ti ya'a mor sukpi'em ne ti'ir ye ti ane o yidim, ti na nwe'ed nyo'og li yela.

Wina'am nidib vu'usum la yela

⁷ Ala zugo, wenne Siig Sunɲ la yet si'em la ye,

"Zina, ya ya'a wum Wina'am kukor,

⁸ da endi ya toba

wuu sanɲan ka ya yaanam da zan'as Wina'am ka mak o moogin la.

⁹ Zin'ikan ka ya yaanam da mak man, ye ba kpans la,

ka nye m tuuma yuma piisnaasi.

¹⁰ Dinzug ka m sunf da pelig ne zumaan kan dim la.

Ka ye, 'Saɲa wusa ba po'ogid man, ka pu baɲ man sueya la a si'em.'

¹¹ Man sunf pelig ne ba ka m po noor ye, 'Ba kudum ku kpen' m vu'usum zin'iginee.' "

¹² M ba'abiise, gu'usimi ka ya so' da mor sunf be'ed line pu niɲid Wina'am yadda, ka o fendig ka bas Wina'am one voe la suere. ¹³ Amaa kpemisimi taaba daar wusa line buon ye Zina la, ka ba'a yinni ya sa'an da kpe'enji o suunr ne tuumbe'ed dama'am. ¹⁴ Ti

di'edne ti poor ne Kiristo, ti ya'a mor ti pin'ilug yadda la kiɲ kiɲ ti paae ti dunia nwa beilim. ¹⁵ Ka Wina'am gbauɲ pun yel ye,

"Zina, ya ya'a wum Wina'am kukor,

da endi ya tobaa wuu sanɲan ka ya yaanam da zan'as Wina'am la."

¹⁶ Ano'onami da wum ka zan'as la? Li ka' bane n da dol Moses ka bas Egipiti laa? ¹⁷ Ka ano'onam ka Wina'am sunf da pelig ne ba yuma piisnaasi la? Li da ka'ane bane da tum be'ed ka kpi moogin laa? ¹⁸ Ka ano'onam ka o da po noor ye ba kudum ku kpen'e o vu'usum zin'igin la? Li da ka'ane bane da zan'asi o noor laa? ¹⁹ Ka ti baɲ ye ba da pu nyane kpen'e, ban pu niɲ Wina'am yadda la zug.

4 Dinzug keli ka ti zo dabiem ka ya so' da wenne o gu'uɲ Wina'am vu'usum zin'igin kpen'ebo sanɲan ka o nozi'el la nan be la. ² Ka labasuɲ la paae ti sa'an na wenne labasuɲ paae ba sa'an si'em la, ka labakan ka ba wum la pu mor nyoodi ba nii, bozugo ban wumi li la pu di'e li ne yadda. ³ Ka tinam bane niɲ o yadda la kpen'ed o vu'usum zin'igin wuu on yel si'em la ye, "M sunf da peligeya

ka m po noor ye ba kudum ku kpen'e m vu'usum zin'iginee."

O yel ne'era hale baa ne o dunia maalug tuuma la naae la. ⁴ Ka o gbauɲ la yel zin'isi'a dabis kane a Yopoi Daar la yela, ye,

"Ka Wina'am da vu'us o tuuma wusa zin'igin,

dabis kane a Yopoi Daar la."

⁵ Ka o lem yet kpela ya'as ye,

"Ba kudum ku kpen'e m vu'usum zin'iginee."

⁶ Li kpelimne ye sieba kpen'e li ni, ka bane da denjim wum labasuɲ la gu'uɲ kpen'eb ba zan'asug la zug, ⁷ ka Wina'am lem gaɲ dabis si'a ya'as ka li buon ye Zina. Ka na'ab David da pian' li yela yuma bedego line gaad la wenne lin daa denjim yel la ye,

"Zina, ya ya'a wum Wina'am kukor, da endi ya tobaa."

⁸ Bozugo Josua ya'a da tisini ba vu'usum zin'ig, Wina'am da ku lem pian' dabis si'a yela ya'ase. ⁹ Ka lin a si'em la, vu'usum dabis si'a kpelim be Wina'am nidib la yela. ¹⁰ Dinzug one kpen'ed Wina'am vu'usum zin'igin la me na vu'us ne o meɲ tuuma wenne Wina'am n da vu'usi o tuuma ni si'em la. ¹¹ Dinzug ti kpe'enjimi ti meɲ ka kpen' vu'usum zin'igin la, ka so' da tuas bane da zan'as ka gu'uɲ kpen'eb laa.

¹² Ka Wina'am pian'ad la voene ka tum. Li pulim ka diti gat zaba su'ug mekama kane dit noya ayi la, ka kunsidne n ti paae siig ne vu'usum ben, wuu su'ug la kensid ningbina sun'ula ne konba poogin biim si'em la. Ka pian'ad la pa'an nidib potenda a si'em. ¹³ Ka Wina'am maal si'el wusa la ku nyane sua'a o sa'anee. Li wusa digne paalo ni, one tuon ka li a tilas ye ti zi'en n tu'as ti yela la.

Yesu n a maalmaan kpeenm la yela

¹⁴ Ka tiname pun mor maalmaan kpeenm tita'ar one a Wina'am Biig, Yesu, ka denjim gaad arazana ni la, ti gban'ami ti yadda la kiŋ kiŋ. ¹⁵ Ka ti mor maalmaan kpeenm one zoti ti nyoog ne, tiname pu kpi'em la yela, ka o da nye makir buudi wusa wenne tiname nye si'em la. Ka la'am ne wala o pu tum tuumbe'ede. ¹⁶ Dinzug keli ka ti li'el o yelsum na'am gbaurj la ne sukpi'euj ka di'e o nimbaanzoor bareka la, ka li sunji ti, ti yelpakir saŋa.

5 Ba gaŋ maalmaan kpeenm ninsaalib buudi wusa soogin ye o zi'eni ba noba zug, ban ne Wina'am soogin n tis piini ka maal maan n tis Wina'am ba tuumbe'ed yela. ² Ka o na tun'e zo ba nimbaanlig ne bane pu banji ne bane yidig la, on meŋ pu kpi'em ka lut tuumbe'edin la zug. ³ Ka li nar ye o maal maana tis Wina'am o meŋ tuumbe'ed zug la'am ne nidib la tuumbe'ed. ⁴ Ka so' pu du'osidi n gaŋidi o meŋ ye o a maalmaan kpeenm, amaa Wina'am gaŋid o wuu on da gaŋ Aaron si'em la.

⁵ Ala mene Kiristo da pu du'osi o meŋ ye o lieb maalmaan kpeenm, amaa ka Wina'am da gaŋ o, ka yel o gbaurjin ye,

“Fu aa m Biig,
ka zina ka m lieb fu Ba”

⁶ Ka lem yel o zin'isi'a ye,

“Fu ane maalmaan saŋa wusa,
fune ledig Melkizedek zin'ig la.”

⁷ Ka Yesu n da be dunia nwa ni saŋsi'a la, o sos ka belim Wina'am one mor paŋi na tun'e faaenn o kum zin'igin, ne tansug bedego ne ninto'om. Ka on na'as Wina'am la zug ka o wumi o sosug la. ⁸ Hale baa on a o Biig la, o zamis noyelug siakiri o namisugin. ⁹ Ka on lieb su'um naae la zug ka faangir line ka' naar la yiti o sa'an na, n tisid bane wusa siakidi o noyelug la, ¹⁰ ka Wina'am nok o pa'al ye o a maalmaan kpeenm one ledig Melkizedek zin'ig.

Bane basid Wina'am dolim sa'alug la yela

¹¹ Ti mor pian'ad bedego yelkan yela, amaa li toe ne man na pa'ali ya si'em ka ya baŋ nyain, bozugo ya ma'as ne zamisug. ¹² Ka saŋa paaeya ka li nar ka ya a pa'anib, ka ya nan kpelim bood ye ba lem pa'ani ya Wina'am yela yiiga pa'ala la, wen wuu biise bood bin'isim ka ka' digan'alug la. ¹³ Ka one mekama mu'ad bin'isim ane biig ka nan ka' ya'am na baŋ yelsida yela. ¹⁴ Ka bane bi' la dit digan'alug, bozugo ba zamisne n mi' line a su'um ne be'ed.

6 Dinzug Kiristo pa'alug kan ka ti daa zamis pin'ilugin la, ti basimi tiname da a si'em pin'ilugin la, ka niŋ Wina'am yadda, ka keŋ tuon n nobug ka da kpelim wenne ti pin'ilne n bood ye ti paam tiaker ti tu-

umbe'ed yela laa. Ka da kpelim be tuum kane ta'asid ku'um laa. ² Ne ku'om suub pa'alug ne nok nu'us paal nidib zutin yela, ne ku'um vu'ugir yela, ne sariakadib yela line ka li saŋa ka' ben la yela. ³ Wina'am ya'a siak, ti na niŋ ala.

⁴ Ka bane da wum Wina'am labasuŋ ka banji li, ka nye o piini, ka di'e o Siig Sunj, ⁵ ba mi' Wina'am labaar yelsum ne tuumkpi'ema paŋ line na ti kena la, ⁶ ba yadda ya'a lu, ba ku nyarŋe len leb na n tiake bas ba tuumbe'ed la ya'ase, bozugo ba na lem kpa' Wina'am Biig la ku'um dapuudir zug ka diis o nyan nidib soogin.

⁷ Teŋ kane di'ed saku'om line niid bedego la, teŋ kan du'adi biis tisid kpaadib ka ba nyet Wina'am yelsum.

⁸ Ka teŋ kane yit gon'os ne mobe'ed, li ka' nyooode, li pu lal ne nopoore. Ka li ba'asug ane bugum na dii li.

⁹ M zuanoŋa, hale baa ti pian'ade anwa, ti mor sukpi'em ne ya, ka mi' ye ya mor yelsum line dolne faangir. ¹⁰ Ka Wina'am ka' ziri soba na tami ya tuuma ne noŋir line ka ya niŋ o yela n tisi o nidib ka nam kpelim niŋid la. ¹¹ Ka ti bood hale ye ya yinni yinni maal ala men ne nimmua ka ya mor ti'ir ka pu bi'esida n ti paae li ben. ¹² Ti pu bood ye ya mor gbanya'am, amaa wenne ne ya taaba bane niŋ Wina'am yadda, ka modig ka di'e Wina'am nozi'el kan ka o digil la.

Wina'am nozi'el la yela

¹³ Wina'am n da zi'el noore n tis Abraham la, ka so' kae' n gat on Wina'am la zug, ka o noki o meŋ n po noor, ¹⁴ ka ye, “Asida, m na niŋi fu zug bareka ka fu yaas na ti a bedego.” ¹⁵ Ka Abraham da modig ka di'e Wina'am nozi'el la.

¹⁶ Ka ninsaal ya'a ye o po noor, o pood ne one gat o la, ka li gu'e noŋban nwa'ar wusa. ¹⁷ Wina'am da bood ye o nie li nyain n pa'ali bane na di'e o nozi'el la, ye o kudum ku tiake o yelug la, linzug ka o po n pe'es o nozi'elugin la. ¹⁸ Ka yelbama ayi nwa bane pu tun'e tiakeda, ka ban yela ka Wina'am ku ma' baa bi'ela. Dinzug ka tinam bane zo keŋ o sa'an ye o faaenn ti la na mor sukpi'euj ye ti mor ti'ir ne line digi ti tuon la. ¹⁹ Ti ti'ir kaŋa nwa wenne aaruŋ kpa'are ba' ku'omin kaŋ kaŋ si'em la. Ka one yela ka ti mor ti'ir la ane Yesu. One paae Wina'am zin'igin la. ²⁰ Ka Yesu lieb maalmaan kpeenm saŋa kane ka' ben la n ledig Melkizedek zin'igin la. Ka ti ti'ir be o ni, ka o zi'e ti noba zug n gaa-di ti tuon n kpen'ed Wina'am zin'igin la.

Maalmaan Melkizedek la yela

7 Melkizedek nwa, one daa a Salem na'ab ne Wina'am one gat si'el wusa la maalmaan. Abraham n daa keŋ tanpin n nyarŋe na'anam anaasi ka kun na la, Melkizedek tu'os o ka niŋ o zug bareka. ² Ka Abraham n zabi nyarŋ ka nok la'asieba la wusa, o yiisne yinni piiga puugin n tis Melkizedek. Melkizedek yu'ur

la gbin ane ye, "Popielim na'ab," ka lem a Salem na'ab, ka li gbin ane "Sumalisim na'ab." ³ Si'el kae' pa'al ye o mor ba' ne ma ne yaanama. Si'el kae' me pa'al o du'am ne o ku'um saɗa, ka o kpelim a maalmaan saɗa wusa wenne Wina'am Biig la ne.

⁴ Baɗimi Melkizedek n mor kpi'eun si'em. Abraham, ti yaa yalin yak tis o yinni piiga wusa puugin line a la'ad line ka ba nok zaba ni la. ⁵ Ka Wina'am tis noor si'a ye bane a Levi yaas ka me a Abraham yaas ka a Wina'am maalmaanib la, di'es nidibin la ayinni piiga wusa puugin. Ba di'esi ba buudi ni hale baa ban a Abraham yaas la. ⁶ Ka Melkizedek ka'a ba yaanam yaana, amaa o di'e Abraham sa'an ayinni piiga wusa puugin, ka niɗ Abraham zug bareka, on Abraham one di'e Wina'am nozi'ela la. ⁷ Li a sida ye one tisid yelsum gat one di'edi li. ⁸ Ka maalmaanib la yela la, ka bane na kpiid la di'ed yinni pudugir piiga la ni, ka nya'al ka Melkizedek one ka Wina'am gbaun sob ye o voe la, me niɗidi ala. ⁹ So' tun'e yel ye hale Levi meɗ one di'esid ayinni piiga wusa puugin la da yo yinni piiga wusa puugin ka li naan o yaab Abraham nu'usin, n keɗ Melkizedek sa'an, ¹⁰ bozugo Melkizedek n da tu'os Abraham la, saɗkan ka Levi nan kpelim be o yaab Abraham poogin.

¹¹ Li da ane Levi yaas bane a maalmaanib saɗa la, ka Wina'am tis nidib la wada. Ka Levi maalmaanib tuuma ya'a da nyaɗe keen ka nidib aan su'um naae, li pu narin ye maalmaan buud si'a kena ya'ase, one ledig Melkizedek zin'igin la ka ka' Aaron zin'iginee. ¹² Ka maalmaan yela ya'a tiak, asee ka wada me mor tiaker. ¹³ Ka ti Zugsob one yela ka ba yel ne'eɗa la, ane Israel dim buud si'a nid, buudi kan nid nan zi' tum maalmaan tuuma. ¹⁴ Li a sida ye Zugsob la ane Juda buudi, amaa Moses da pu pudug buudkaɗa yela on da pian'ad maalmaanib yela laa.

Maalmaan so' one wenne Melkizedek la yela

¹⁵ Ka maalmaan so' one a Yesu kena one wen wuu Melkizedek la, ka maalmaan yela maligim nie nyain.

¹⁶ Li ka'ane wada line dol ninsaal du'am yela, amaa li ane nyovur line ka' sa'un la paɗ yela ka o lieb maalmaan. ¹⁷ Ka Wina'am gbaun yel ye,

"Fu na ledig Melkizedek zin'ig
n a maalmaan saɗa wusa."

¹⁸ Yel yinni ane ye, noyelug kudug la pu kpi'ema, ka ka' tumire ka pu ket ka si'el si'el a su'um la zug, ka Wina'am basi li. ¹⁹ Moses nozi'elug la da pu nyaɗe ke ka si'el si'el a su'unja. Amaa ti'ir suɗ line ke ka ti li'el Wina'am kena.

²⁰ Wina'am da po ne gaɗ o. ²¹ Ka bane denjim lieb maalmaanib la da pin'ili ba tuuma ka poor kae'. Ka Wina'am maal Yesu ka o a maalmaan ka yel ye, "Zugsob la poya ka ku tiake o poten'ere.

Fu ane maalmaan saɗa wusa."

²² Ne'eɗa ke ka Yesu zi'e ti nya'an n a nonaar suɗ.

²³ Ka maalmaan kuda la da ane babig, ka ku'um yela ka ba pu kpelimi ba tuuma la nii. ²⁴ Ka Yesu n pu kpiid la o a maalmaan saɗa wusa. ²⁵ Dinzugo ban wusa ken Wina'am sa'an na, ka li yi ne Yesu ma'asim zug o nyaɗe faandi ba wusa. Bozugo on voe la, o be Wina'am tuon n nwe'ed Wina'am nu'ug ba zug.

²⁶ Li nar ka ti mor maalmaan kpeenm wuu oɗa nwa, one a nyain ka gba'ar ne dian'ad kae', ka fuue o meɗ yiis tuumbe'ed dim zin'igin, ka Wina'am du'os o gaad sangbaun. ²⁷ O pu wenne maalmaan kpeenm bamma, bane ka li nar ye ba maal maana daar wusa ba meɗ tuumbe'ed yela yiiga, ka nyaan yuolim maal nidib yela la. On lee nokne o meɗi maal maan ba tuumbe'ed la zug vuguri. ²⁸ Wada la gaɗ dap bane tuumsoma po'og ka ba a maalmaan kpeenmnam. Amaa Wina'am poor yela line yuolim kena la gaɗ Biig la one a su'um saɗa wusa la.

Yesu one a maalmaan kpeenm la yela

8 Nwa a ti pian'ad la wusa zug. Ti mor maalmaan kpeenm wuu tiname denjim pian' so' yela si'em la, ka o zin'i arazana ni, kpi'em sob na'am gbaun datiuɗ. ² O tum Wina'am tuuma Wina'am zin'ig amerɗa ni line ka o meɗ maal, ka ka' fuug doog kane ka saalib maali n pu'usid Wina'am laa.

³ Ba gaɗ maalmaan kpeenm wusa ye ba tis piini ka maal maana tis Wina'am. Ala ka li nar ye maalmaan kaɗa nwa me mor si'el n na tis Wina'am. ⁴ Ka o ya'a bein dunia nwa ni, o ku aan maalmaan baa bi'elaa, bozugo maalmaan bane tisid piini line dol wada suer la be. ⁵ Ba tuuma zin'ig nwaasne Wina'am zin'ig line be arazana ni. Ka Moses n da ye o ti' fuug doog line na aa Wina'am zin'ig la, Wina'am da pa'al o ye, "Baɗim ka maali li ka li wen wuu bun kan ka m pa'al fu zuer zug la." ⁶ Ka lin a si'em la nonaar kan ka Kiristo a nu'unwe'ed la, a su'um n gat nonaar kudug la, bozugo li mor nozi'el suma. Ala ya'as ka o tuuma me a su'um n gati ba tuumkudug la.

⁷ Ka nonaar yiiga la ya'a da pu moren gbadaa, li pu narin ye ti mor nonaar yinni ya'ase. ⁸ Ka Wina'am da nye ka gbada be la, ka yeli o gbaunjin ye, "Dabisa la na kena ka m na maal nonaar paal, man ne Israel dim ne Juda dim zug.

⁹ Li ku wenne nonaar kan ka m da maal ne ya yanam, saɗkan ka m da gban'e ba nu'ug ka doli ba yi Egipiti tenjin la. Ka ba pu dol nonaar la suer su'unja dinzug ka m basi ba.'

Man Zugsob n yet ala.

¹⁰ 'Ne'eɗa a nonaar kan ka m na maal ne Israel dim dabibama nwa nya'an la.'

Man Zugsob yeti ya ye,
 'M na noki m wada la niŋ ya poten'erin,
 ka sobi li ya sunya ni.
 Ka m na aa ba Wina'am,
 ka ban me na aa m nidib.
¹¹ So' kae' na ti lem pa'ani o tiraan bee o ba'abiig ye,
 "Baŋim Zugsob laa,"
 bozugo ba wusa na baŋ man,
 line pin'il ne kpeenm n ti paae biig.
¹² M na zoo ba nimbaanlig
 ka tisi ba suguru ba tuumbe'ed yela,
 ka ku lem tienn li yela ya'as baa bi'ela.'"
¹³ Ka Wina'am n buon nonaar kaŋa ye, "bunpaal" la
 zug, ke ka yiiga bun la a bunkudir. Ka line lieb
 bunkudir ka lem ka'a tuum la na bodig.

Nonaar kudug ne nonaar paal la maluj yela

9 Nonaar kan da maal yiiga la da mor maana sueya
 ne Wina'am pu'usum zin'ig line be dunia ni. ² Ba
 maal fuug doog ka beŋi li, ka fitla zi'eg be li ni, ne tee-
 bul ne bodobodo line a piini n tisid Wina'am. Zin'ikan
 la ka ba buon ye Zin'ig Suŋ. ³ Ka fugobug line beŋ fuug
 doog la nya'aŋ la a doog poogin line buon ye Wina'am
 Zin'isuŋ Ameŋa. ⁴ Ka li mor maan maalug zin'ig line ka
 ba nok salima maal. Li zug ka ba nyu'e tudaare, ka
 nonaar daka line bulig ne salima me be. Ka daka la
 poogin ka salima yubig be li ni, ka mor "Manna" line da
 a diib kan ka Wina'am tisi ba moogin la, ne Aaron
 dansaar line da bus vaand la, ne kuglama bane ka
 Wina'am nonaar sobir be ani la. ⁵ Ka salima bunkonbid
 line pa'an Wina'am paŋ la be daka la zug, ka ba kpuk-
 pama ligil zin'ikan ka Wina'am zot nidib nimbaanlig la.
 Saŋkaŋa nwa ti ku nyaŋe pian' bama yela naae nyain
 ne.

⁶ Ka ban ti'eb bama nwa naae la, maalmaanib la
 kpen'ed zin'ikane beŋ la ni saŋa mekama maani ba
 maana. ⁷ Ka doog poogin la ka maalmaan kpeenm la
 ma'aa kpen'ed yuum wusa noor arakon'. O pu
 kpen'ed neem amaa maan ziim ka o more kpen'ed n
 tisid Wina'am, o meŋ yela ne nidib zi'ilim tuumbe'ed
 yela. ⁸ Ne'eŋa ka Wina'am Siig Suŋ pa'al ye suer nam
 kae' Wina'am Zin'isuŋ Ameŋa la nii, beŋir la nan be la.
⁹ Ne'eŋa nwa mamsug pa'an saŋa nwa yela. Nonaar
 kudug saŋa la ba da tisid piini ka kuud konbid maan
 maana ka li ku nyaŋe ke ka bane pu'usid la poten'er
 nie nyain ne. ¹⁰ Li yela ane diib ne nuub ne ku'om soob
 kon'ob kon'ob ne niŋgbir wada ma'aa line zi'en n ti
 paae saŋkan ka Wina'am yu'un na maali li su'uŋa la.

¹¹ Ka Kiristo n nie a maalmaan kpeenm la, yelsum
 line kena la ni, o gaadi kpen' doog kane beŋ line a
 buntita'ar ne line a bunsuŋ gaad li wusa, ka ka'a fuug
 doog line ka saal maali li la. Li ane ye, li ka'a dunia nwa
 din ne. ¹² O daa pu kpen' Wina'am Zin'ig Suŋ la vuguri

ma'aa, ne buus ziim ne niigi ziim n maal maana tis
 Wina'am. Amaa o lee zaŋne o meŋ ziim n bo faangir
 suer line ka'a naare n tisi ti. ¹³ Ka niigi ziim ne buus zi-
 im ne na'asa'abil ka ba nyu'e la tampeligim yugusug
 ya'a nyaŋe pie ba ka ke ka ba niŋgbina a nyain ne,
¹⁴ Kiristo ziim yu'un na niŋi gaad ala bedego, ka na pie
 ti tuumbe'ed line ta'asid ku'um ka ke ka ti poten'er a
 nyain, ka ti tum Wina'am one voe la tuuma. Li ane
 Kiristo one noki o meŋ n tis Wina'am ka gba'ar kae', ka
 li yi ne Wina'am Siig Suŋ kane be saŋa line ka'a naar la
 ni na.

¹⁵ Dinzugo, o a nu'unwe'ed nonaar paalin la, ka bane
 ka Wina'am buoli ba la na di'e yelsum kane ka'a naare.
 Lin tun'e naam, bozugo Kiristo kum tisi ba yolisim ba
 tuumbe'ed ban ka ba da niŋ nonaar kudugin la.

¹⁶ Faar nozi'elug pu kpi'emma, asee ka ba ti baŋ ye
 one zi'el noor la kpiya. ¹⁷ Ka one zi'el noor la ya'a kpe-
 lim voe, pian'uk la pu kpi'ema, asee ka o ti kpi ka li
 yela due. ¹⁸ Ala men ka Wina'am nonaar yiiga la da pu
 kpi'ema, n ti paae saŋkan ka ziim yi ka li tum. ¹⁹ Ka
 Moses n mool Wina'am noyelug wusa nidib la wusa ni
 la, o nok na'abibis ziim ne buus ziim ne ku'om ka nok
 pe'og konbid ne vaand line buon hissop la zu'asid
 nonaar gbaun la ne nidib la wusa n yel ye, ²⁰ "Ziim
 kaŋa a nonaar ziim line ka Wina'am tis noor ye ba siaki
 li la." ²¹ Ala men ka Moses da zu'as ziim la fuug doog la
 zug ne Wina'am maluj la'ad wusa zug. ²² Ka wada
 suer la ni, bi'ela ka bunam wusa lieb nyain ne ziim. Ka
 ziim ya'a pu yii, tuumbe'ed yiisib ku be.

Kiristo maluj line yiis tuumbe'ed la yela

²³ Ala ka li da nar ye bun bama line tu'as arazana
 bunam la lieb nyain ne maluj bama, ka arazana
 bunam me nar maana line a su'um n gaad bama. ²⁴ Ka
 Kiristo pu kpen' Wina'am zin'ig line ka saal nu'us maali
 li la, ka tu'asid bun line a ameŋa laa, ka lee kpen'
 arazana menjirin ka nie Wina'am tuon ti noba zug.
²⁵ Ka o pu noki o meŋ maal maan tis Wina'am daar
 wusa wuu maalmaan kpeenm n kpen'ed Wina'am
 zin'igin yuum yuum ne ziim line ka'a o meŋ ziim laa.
²⁶ Li ya'a ane ala, o naani namisidin daar wusa dunia
 pin'ilugin na. Ka lin a si'em la o nie vuguri yuma naar
 ben, ye o kad tuumbe'ed ne on noki o meŋ maal maan
 la. ²⁷ Ka wen wuu lin zi'el ye saalib kpi vuguri ka lin
 nya'aŋ ka saria kadib be, ²⁸ ala men ka Kiristo one noki
 o meŋ maal maan vuguri ye o di'e nidib bedego tuum-
 be'ed n yiis la, na len nie ti faaenn bane gur o ne nim-
 mua la, ka ka' tuumbe'ed yela ya'ase.

10 Wada kan ka Wina'am da tis Jew dim la
 nwaasne bunsuma line a ameŋa ka na kena la,
 ka lee ka' yinni ne line a ameŋa laa. Bozugo ba da
 maan maana yuum yuum ka li pu ke ka bane li'el
 Wina'am la lieb su'um nyain ne. ² Li ya'a ka'a ala, ba

naani basin maana tisib, ka malun ya'a da keen ka bane pu'usid la liebin nyain, ba ku lem mi'in tuumbe'ed si'a ba potenda nii. ³ Amaa ka maan bama tiensidi ba tuumbe'ed yela yuum yuum; ⁴ ka na'araad ne bus ziim ku nyanje kad tuumbe'ede.

⁵ Dinzug Kiristo n da kenn dunia ni na la, o da yel Wina'am ye,

“Fu pu bood maana ne piini,
amaa ninsaal ningbin kane a man la.

⁶ Fu pu mor sumalisim ne konbid piini line nyu'ed ne bugum bee maana line a tuumbe'ed yela.

⁷ Ala ka m yel ye m Zugsoba,
man kena ye m tum fu boodim a si'em la
wuu lin sob si'em fu gbaur puugin mam yela la.”

⁸ Ka o yel yiiga ye, “M pu bood konbid piini line nyu'ed ne maan ne piini wusa, ka li pu malis man suunre.” O yel ne'enja hale baa ban dol wada suer maani li laa.

⁹ Ka yu'un yel ye, “Gosima, m kena ye m niƙ fu boodim.” Wina'am kpiis yiiga malima la, ka zi'el line tia'al la.

¹⁰ Ka Yesu n niƙ Wina'am boodim ka noki o meƙ ningbin maal maan tis o vuguri zug la, ka ti lieb Wina'am nidib ka a nyain.

¹¹ Ka maalmaanib wusa zi'e ba tuuma ni daar wusa n maan maan kane a yinni noor si'em pendigid ka lin ku nyanje yiis tuumbe'ede. ¹² Ka Kiristo da tis o meƙi n maal maan vuguri, nidib tuumbe'ed yela line na siak saƙa wusa, ka yu'un zin'i Wina'am datiun, ¹³ n ti paae saƙkan ka o dataas lieb o noba gbaur. ¹⁴ Ka maan vuguri la ke ka bane ka o ke ka ba lieb Wina'am nidib la a su'um nyain saƙa wusa.

¹⁵ Ka Wina'am Siig Surj me dii o kaset n tisi ti ka ye man Zugsob yel ye,

¹⁶ “Ne'enja a nonaar kan ka m na maal ne ba,
dabis ban nya'an.

M na niƙi m wada la ba sunya ni
ka sobi li ba ya'amin.”

¹⁷ Ka lem pa'as ye,

“Man kudum ku lem ten'esi ba tuumbe'ed ne ba taal yela ya'ase.”

¹⁸ Ka Wina'am n yiisi ba tuumbe'ed n bas la, li pu len nar ye ba maal maan tuumbe'ed yela.

Tinam na li'el Wina'am si'em la yela

¹⁹ M ba'abiise, tinam baƙ ye ti yu'un mor sukpi'em n na kpen' Wina'am zin'igin Yesu ziim la yela, ²⁰ line ka o noki maal suepaal amena line gat lin daa giƙ Wina'am doog la line aa o ningbin. ²¹ Ka tiname mor maalmaan tita'ar one gur Wina'am yidim. ²² Dinzug keli ka ti li'el Wina'am ne ti sunf ne yadda niƙir line kpi'em ne ti sunya line ka ziim zu'asug ke ka si'el line a be'ed ten'esug da be ti potenda ni, ne ti ningbina pier ne ku'osun. ²³ Ka ti gban'e kiƙ kiƙ ti'ir kan ka ti yel paalo la, bozugo Wina'am one zi'el noor la a sida sob. ²⁴ Ti ten'esimi ti

taab yela ka kpe'enjidi taaba n mor nonjilim ne tuumsuma. ²⁵ Ka da bas taaba la'asug wuu sieba niƙid si'em laa, amaa ka kpe'enj taaba, bedego yaname nye ka Yesu ken daar la li'el la.

²⁶ Ka maana pu lem be n na kad tuumbe'ede, ti ya'a di'e Wina'am sida la ka kpelim niƙid tuumbe'ed ne pon'osim. ²⁷ Asee ka ti mor dabiem poten'er ne saria kadib ne bugum line ye li di Wina'am dataas ne nim-mua la. ²⁸ So' ya'a da sa'am Moses wada la, ka kasetib ayi bee atan' be, ba ku zo o nimbaanliga, asee o daana kpi. ²⁹ One ne'es Wina'am Biig la, ka nok nonaar ziim line ket ka o a Wina'am nid la niƙid yoo yooƙ ka tu'ud Siig Surj line pa'an Wina'am yelsum la, namisug na a wala. Asida, on din na gaad ala. ³⁰ Ka ti mi' one yel ye, “Sam yier ane m din ka man na yo li.” Ka len yel ya'as ye, “Zugsob la na kadi o nidib saria.” ³¹ Li ane yeltoog tis one lu Wina'am one voe la nu'usin.

³² Ka ten'esimi saƙsi'en yanam n da nye Wina'am yel-sida la. Ya modig ne sukpi'em ka nye namisug bedego ka nyanje zi'en kiƙ kiƙ. ³³ Ka saƙsi'a ka ba tu'udi ya ka namisidi ya nidibin. Ka ya lem zi'en ne ya taaba bane ka ba namisi ba ala la. ³⁴ Ka ya zo bane be sarega ni la nimbaanlig, ka maal sumalisim ne bane faann ya la'ad, ka ya mi' ye ya meƙ mor la'asuma line gat ne'enja line ku sa'am.

³⁵ Dinzug o basi ya sukpi'em line mor nyood bedego la. ³⁶ Ka li nar ye ya mor sumodigir ye ya niƙ Wina'am boodim ka di'e o nozi'elug la. ³⁷ Ka li sob ye, Wina'am yel ye,

“Li kpelim bi'ela, ka one ken na la, kena,
ka li ku yuuge.

³⁸ Ka man popielim dim na voe
ne ba yadda niƙir zug.

Ka so' ya'a nyobugidi lebid nya'an,
man sunf ku malis ne on daana.”

³⁹ Tinam ka'a bane nyobugid lebid nya'an ka sa'am la, amaa ti ane bane niƙ yadda ka paam faangir.

Yadda niƙir la yela

11 Yadda niƙir zug ka ti mor ti'ir ne line ka ti gur la ne line ket ka ti mi' bun lin ka ti pu nyet ne nini la yela. ² Ka li da ane kudumin dim yadda niƙir yela ka Wina'am da tisi ba pian'asun.

³ Yadda niƙir zug ka ti baƙ ye Wina'am maal dunia ne o pian'ad, ka bun kane ka ti nyet la, ka'ane bun line da be ka nidib nyeta.

⁴ Yadda niƙir zug ka Abel da maal maan n tis Wina'am, ka li a su'um n gaad Kain maan la. O yadda niƙir zug ka Wina'am di'e o piini la ka tisi o pian'asun ye o a popiel sob la. Ka o yadda niƙir zugo, hale baa on kpi la, ba kpelim tiendi o tuuma yela.

⁵ Yadda niƙir zug ka Wina'am da nok Enok du agol ka o pu kpii, ka ba da pu nye oo, on da nok o la zug. Ka

on da nam pu nok o la, ka Wina'am yel ye o tuuma ma'ed o suunr. ⁶ Ka yadda ninjir ya'a kae', so' ku nyanje ma'ae Wina'am suunre. Ka one bood ye o li'el Wina'am, asee o siak ye o be, ka me siak ye o na tis bane ied o ne yelmenjir la ba yood.

⁷ Yadda ninjir zug ka Wina'am da denjim sa'al Noa ne nimmua ne yelbane ka so' nan zi' nye la, ka o siaki maal aaruŋ tita'ar n faaenn o yidim la. Noa yadda ninjir tuuma pa'al ye dunia dim ka'a su'um. Ka o di'e nozi'el-ug line a popielim ka yi o yadda ninjirin la.

⁸ Abraham yadda ninjir zug ka Wina'am da buol o la, ka o siak Wina'am noor ka yi keŋ teŋ kan ka o na ti di'e digil o yaas ka li a ba faar, hale baa on da zi' one ken teŋsi'a ni la. ⁹ Ka yadda ninjir zug, ka Abraham daa kpen' teŋ kan ka Wina'am da pu'ulum tis o la wuu o ane saan n be teŋzuŋin ka ti' fuug doog n be la. Isaak ne Jakob me daa di'e faar kan la. ¹⁰ Ka o mor poten'er ne teŋ kan ka li eenbir kpi'em. One maan teŋ la ka ba meed, ne one meedi li la, a Wina'am.

¹¹ Yadda ninjir zug ka baa Abraham n daa kudug, ka o po'a Sara a kunduar la, o daa nyanje du'a, on daa mi' ye Wina'am one zi'el noor la a sida sob la zug.

¹² Dinzug ka dau nwa, one kudug ka pu lal ne ku'um, ka yaas bedego yi o ni na n a bedego wuu nwadibibis la, ka len a wuu mo'ar noorin titanbiise la.

¹³ Ka nimbama wusa kpine ne yadda ninjir ka nam pu di'e nozi'ela laa, amaa ka nyee li lalli, ka ba sunya malis, ka siak ye ba da a saam ne zooma dunia ni. ¹⁴ Ka bane siakid anwa la, pa'al ye ba iedne ba meŋ teŋ.

¹⁵ Ba ya'a da ten'esid teŋ kan ka ba yi la na, ba naani moren suer ye ba leb ani. ¹⁶ Ka lin a si'em la, ba boodne arazana line a teŋsuŋ hale la. Dinzug, Wina'am pu zot nyan ye ba buol o ye ba Wina'am, on ti'eb teŋji tisi ba la zug.

¹⁷⁻¹⁸ Ka yadda ninjir zug ka Abraham da nok o biyimir, Isaak, ye o maal maani tis Wina'am on da tis o noor ye o mak o la. Li ane Isaak on yela ka o di'e nozi'el la ye, o yaas na yi ne Isaak sa'an na la. Ka o sin ka nok o ye o maal maan. ¹⁹ Abraham da mi' ye Wina'am na tun'e vu'ug Isaak kumin. Wuu pian'ad wen ne, Abraham da di'e Isaak kumin.

²⁰ Ka yadda ninjir zug ka Isaak tis Jakob ne Esau wusa yelsum.

²¹ Ka yadda ninjir zug ka Jakob tis Josef biis ayi yelsum, on da bood ku'um la, ka zaŋji duore tik n sunri n sosid Wina'am la.

²² Yadda ninjir zug ka Josef, on da bood ku'um la, ka yel Israel dim ye ba na ti yi Egipiti teŋin la, ka zi'el noor ye ba ya'a ti yit n lebidi ba meŋ teŋin la, ban nokim o ningbiŋ n mum anina.

²³ Ka yadda ninjir zug ka ban da du'a Moses la ka o ba' ne o ma sua'a o nwadis atan'arja, ban nye ka o a bivenliŋ la, ka pu zot dabiem na'ab wada yela la.

²⁴ Yadda ninjir zug ka Moses, on da nobug la, ka zan'as ye ba da buol o na'ab Faaro po'ayua biiga. ²⁵ O gaŋ ye o la'am namis ne Wina'am nidib n gat ye o nye tuumbe'ed malisim line pu ya'asid naare. ²⁶ Ka siak ye ba ya'a tu' on Kiristo zug, li a su'um n gat kpan'am line be Egipiti teŋgbaunjin wusa, bozugo o mor poten'er ye o yood be tuon. ²⁷ Ka yadda ninjir zug ka o bas Egipiti ka pu zot dabiem ne na'ab la supeene, ka da modig, bozugo o nye one ka ninsaalib pu nyet ne ba nini la.

²⁸ Yadda ninjir zug ka o maal ku'um malek gaadug maan, ka zu'as ziim la ye malek one kuud bikpeenm-nam la da ku Israel dim bikpeenmnama.

²⁹ Ka yadda ninjir zug ka Israel dim da lo'oŋ Ateuk Zen'ug la wen wuu ku'omi kpin'ei ka ke teŋ la kpi'emis si'em la, ka Egipiti dim me tu'as ye ba lo'oŋ ka ku'om la dii ba.

³⁰ Yadda ninjir zug ka Jeriko teŋ zaŋguom beda la lu, saŋkan ka Israel dimi da keŋ giligi teŋ la daar wusa noor yinni keŋ paae daba ayopoi.

³¹ Ka yadda ninjir zug ka Rahab one da a po'agoondir la tilig, on da di'e nimbane kena ye ba labisi gos Jeriko teŋ la, ka pu kpi wenne bane da zan'as laa.

³² Ka m na yel bo ya'ase? M ka'a saŋa na pian' Gideon ne Barak ne Samson ne Yefta ne David ne Samuel ne Wina'am nodi'esidib la yelaa. ³³ Yadda ninjir zug ka ba nyan na'anam so'olim, ka so'e nidib ne yelsida, ka di'e nozi'ela, ka kpar gbigima noya, ³⁴ ka buk bugum la paŋ, ka pons ne zaba su'uraug, ka nye paŋji ba tadimisin ka lieb paŋ dim zaba ni, ka nyan saam zabzabidib. ³⁵ Ka po'ab len di'e ba nidib bane kpi ka vu'ug la. Ka sieba namisid bedego ka zan'as ye ba paam yolisug, bozugo ba bood ye ba ti vu'ug kumin ka nye nyovur suŋ. ³⁶ Ka ba la'ad ka fi'ebid sieba, ka lo sieba more kpen'es sarega ni, ³⁷ ka lob sieba ne kuga n ku, ka nok kampenta su'ugo son' sieba n ku, ka ku sieba ne su'uraad. Ka sieba yirid ka ye' pe'es ne buus gbana, ka pu mor si'el si'ela, ka di fara ne namisug. ³⁸ Ba ane bane ka dunia la pu nar ne ba laa, ka yiridne moogin ne zueya ni ka gbeend bunbo'adin ne tampi-ilema ni.

³⁹ Hale baa ba yadda ninjir yela ke ka ba nye yu'usuŋ la, ba so' pu di'e Wina'am nozi'el laa. ⁴⁰ Ka Wina'am pun denjim maal bunsuma tisi ti la, ye li ya'a ka'ane ti yelaa, ba ku lieb bunsuma amena ka gba'ar kae'.

Wina'am ninji ti si'em la yela

12 Dinzug nidib bedego bane modig namisugin sadigim giligi ti la, keli ka ti me basi zetebisa ne tuumbe'ed line gban'e ti kiŋ kiŋ la, ka modigi zo zoos line be ti tuon la. ² Ka gosid Yesu one a ti yiiga sob ti yadda ninjir yela ne one naadi li la. Sumalisim line digi gur o la zug ka o modig dapuudir la zug, ka pu zoo li nyane, ka yu'un zin'i Wina'am na'am gbaunj datiuŋ.

³ Ten'esim o yela a si'em, tuumbe'ed dim bedego daa ki'is o, ka on modigi n nyan la, da geenn ka ya sunya buke. ⁴ Ya zabid tuumbe'ed yela hale ka pu zot ne ban na kuu yaa. ⁵ Da tam sa'alug line be Wina'am gbaunjin line kpemisidi ya wuu saamnam sa'al ne ba biis si'em la ye,

"M biiga, more Zugsob la sa'alug ne nimmua ka da ke ka fu suunr sa'am, o ya'a tansi fu.

⁶ Bozugo Zugsob la sa'ane bane ka o nonj la ka namisid on mekama ka o di'e la wuu o biig ne."

⁷ Siakimi namisug wuu ba' mugusidi o biis si'em la, bozugo ya namisug la pa'al ye Wina'am sa'al ne ya wuu o biis ne. Biig be yaa ni, ka o saam pu sa'an oo?

⁸ Ba ya'a basi ya ka pu sa'ani ya wuu ban sa'an biis wusa si'em laa, ya ka'a o merj biise, ya ane tampiinb.

⁹ Ti ninsaalib ba'anam sa'ali ti, ka ti tisi ba na'asi. Ka li nar ye ti siaki ti Ba' Wina'am noor hale bedego gaad ti ba'anam noya la. Bee m ma'anee? ¹⁰ Ba merj boodim ka ba sa'ali ti sa'na bi'ela. Amaa on sa'ani ti ne ti merj sunjid yela ye ti a popielim dim wuu on ne. ¹¹ Ka sa'alug sa'na la ka li zabidi ti ka pu malis tii. Li nya'anj ka li nyood a sumalisim line yit popielim ni na n tisid bane ka o sa'ali ba la.

Sa'alug

¹² Dinzugo ugusimi ya nu'us bane a zela la, ka kpe'enji ya duma bane buk la, ¹³ ka maal popielim suere n dol, ka bane yadda ninjir pu zu'e la, ka nwaas wuu wabis la da pon'olim naae, ka lee nyene laafe.

¹⁴ Kpe'enjimi ya merj n nye sumalisim ne nidib wusa, ne popielim. Ka popielim ya'a ka'asige, so' ku nye Zugsob laa. ¹⁵ Banjimi ka so' da gu'unj Wina'am popielim piini la di'ere, ka so' da mor putoog line daamid nidib bedego. ¹⁶ Ka so' da tum dian'ad tuuma bee pu dol Wina'am suere wuu Esau one da zaji o kpeenm faar n kuos diib yinni yela laa. ¹⁷ Ka ya ban ye lin nya'anj ka o bood ye o di'e o kpeunj faar ka o saam zan'as o la, o pu nya'ne tiak line ka o gban'e laa, hale baa on zigi li ne nimmua la.

¹⁸ Ka ya pu kenne line ka ninsaal na tun'e si'is, wuu Israel dim da ke'j Sinai zuer baba la. Ba nye bugum tita'ar ne lik ne zibusug ne sisi'em ¹⁹ ka wum na'atana vuud ne kukor kan ka nidibi wumi li ka belim ye li da lem pian' labaar ya'asi n tisi baa. ²⁰ Ka ba ku nya'ne modig noyelug lin ka ba di'e laa ye, "Hale baa bunkonbug ya'a si'is zuer la, ban lom o ne kuga n ku o." ²¹ Ban nye si'el la da toe hale, ka Moses yel ye, "M zot dabiem ka kirid."

²² Amaa ya kenn Zion zuerin line a Wina'am one voe la terj, ka a Jerusalem amerna line be arazana ni na. Ka anina ka maleknam bane ka' ben la, be, ka la'as n di'em di'ema. ²³ Ka bikpeenmnam bane mor kal

arazana ni me la'ased anina. Ka Wina'am one a si'el wusa sariakat ka so'e si'el mekama la, ne popielim dim siis bane ka ba maali ba su'um naae la me be anina.

²⁴ Ka Yesu one a nonaar paal nu'unwe'ed la one ziim zu'as, ka li pa'al line a su'um n gat Abel ziim a si'em la.

²⁵ Banjimi ka da zan'as one pian'ad laa. Ka bane zan'as one sa'ali ba dunia ni la sadigim pu nya'ne luak namisug la, ti na ni'j wala yu'un luak namisug ti ya'a zan'as one be arazana ni n sa'ani ti la? ²⁶ O kukor la da ke ka terj mi'im, ka nannanna o nozi'el la kpelim be ye, "M na lem mi'im dunia noor yinni ya'as, ka ka'ane dunia ma'anee, amaa la'am ne saazug." ²⁷ Pian'aginj ka'na nwaal line ye, "Yinni ya'as la," pa'al ne ye line ka o maal la na naae. O ya'a mi'im, ka line ku tun'e mi'im la na kpelim.

²⁸ Dinzugo keli ka ti sunya ma'ae ne o; ka tiname na di'e na'am so'olim line ku tun'e mi'im la, keli ka ti pu'us Wina'am bareka ne na'asi ne dabiem, ²⁹ bozugo ti Wina'am ane bugum kane kanbid.

13 Kpelim nonji taaba wenne ba'abiis ne. ² Da bas saam di'esugo, ka ala ka sieba maal maleknam saunj ka pu ban ye ba ane maleknama. ³ Tenri bane be sarega ni la yela, wenne wuu fu la'am be ne ba ne, ne bane ka ba namisidi ba, wenne fu la'am namisid ne ba ne.

⁴ Ten'esimi ka po'adiir dolisi li suer su'unja, ka da ke ka dian'ad tuuma bee; ka Wina'am na kad po'asa'unj dim ne ningoonda la saria. ⁵ Ka da ke ka ligidi nonjir kpen'e yaa. Ke ka ya sunya malis ne yaname more si'el la; ka Wina'am yel ye,

"On kudum ku basi fuu."

⁶ Dinzugo, ti yinni yinni na tun'e pian' ne sukpi'em ye, "Zugsob la aa m sunjid, ano'on ka m na zo dabiem? Ka saal na ni'ji m bo?"

⁷ Tenri ya tuongatib bane pian'ade Wina'am pian'ad tisidi ya la. Ya nye ba nyovur beilim n daa a si'em, ka me tu'asi ne ba yadda ninjir la. ⁸ Yesu Kiristo pu tiakeda. On sa a si'em su'os la, o ane ala zina, ka na kpelim aa ala sa'na mekama.

⁹ Da dol ziri pa'ala line a kon'ob kon'oba; ka li a su'um ka ya sunya kpe'ej ne Wina'am popielim piini ka ka'ane diib wada line pu tisid bane dit la nyoode.

¹⁰ Yesu nok o merj maal maani tisi ti ka bane tum Jew dim maan zin'igin la pu mor suere n na di'e.

¹¹ Ka bunkonbid ningbina bane ziim ka maalmaan kpeenm more kpen'ed Wina'am maan zin'isunjin tuumbe'ed yela la, ka ba nyu'e li terj la kperj. ¹² Ala men ka Yesu namis terj la kperj ye o merj ziim la ke ka nidib lieb Wina'am nidib bane a nyain. ¹³ Dinzugo keli ka ti yii paae terj kperj la n la'am namis ne o tu'ud la; ¹⁴ ka dunia nwa ni ti pu mor terj kane na yuuge ka boodne terj kane na kena la.

¹⁵ Ne Yesu sunjire keli ka ti maal maan n tis Wina'am. Ka li a ti zun'or n tis o, ka yi tinam bane siak ye Wina'am aa ti Zugsob la. ¹⁶ Da bas tuumsuma ninjire, ka da tam taaba yelaa, ka tuum bamanami ma'ed Wina'am suunr.

¹⁷ Siakimi ya tuongatib noya ka tum ban yeli ya si'el; ka dap bama guri ya ka a bane na yel Zugsobi ba tu-uma a si'em la. Siakimini ba, ka ba na tumi ne sumal-isim ka da nyonaa. Ka ba ya'a nyonin, lin ku moren nyood tisi yaa.

¹⁸ Pu'usum Wina'am tisi ti; ka ti mi' ye ti mor popielim ya'am, ka bood ye ti tum si'el wusa su'uŋa. ¹⁹ M kpe'enjidi ya bedego sa ye ya pu'usum, ka m na nyanje lebi ya sa'an na to'oto.

²⁰ Wina'am one so'e sumalisim ka vu'ugi ti Zugsob Yesu kumin la, one aa ti pe'egur kpeenm la, one ziim ke ka ti mor nonaar ne Wina'am, sanja kane ka' ben la.

²¹ Wina'am na maali ya su'uŋa ne si'el mekama ni ye ya tumi o boodim, ka tumi ya poogin line ma'edi o sunf ka yi Yesu Kiristo one na di'e na'asi sanjkane ka' ben la. Ami.

²² M ba'abiise, sa'alkan ka m sob la, m bood ye ya no-ki li; ka m sobi line giŋa.

²³ Banjimi ye ba yiisi ti ba'abiig Timoti sarega ni bas, ka o ya'a leb to'oto na, on ne mam na la'am kena kaae ya.

²⁴ Pu'usimi ya tuongatib la wusa ne Wina'am nidib la men wusa. Bane yi Itali tenjin la pu'usidi ya.

²⁵ Wina'am yelsum na be ne ya wusa. Ami.

JEMES

1 Man Jemes one a Wina'am ne ti Zugsob Yesu Kiristo tumtum la sobid gbaun̄ karja nwa n pu'usid Wina'am nidib bane widig ten̄ ten̄ la.

Yadda nin̄ir ne ya'am la yela

² M ba'abiise ne Yesu Kiristo yelaa, makir kon'ob kon'ob ya'a paae ya, yanam ten'esim li yela ka mor sumalisim; ³ ka ya mi' ye ya yadda nin̄ir makir puugin ket ka ya nyan̄e modigid. ⁴ Keli ka ya sumodigir nobugi kpe'en̄ n ti paae li ben, ka gbada kae'.

⁵ Ya'am ya'a pasig so' ya soogin, on sosim Wina'am one tisid nidib wusa ne ya'amseug, ka pu ied gba'ar la, ka o na di'e. ⁶ Ka ya ya'a sos o, asee ka ya nin̄ o yadda ka da bi'es baa bi'elaa. On wusa bi'esid la wen wuu mo'ar ku'opila ka pebisim da'ad ka li tuulim si'em la. ⁷⁻⁸ Nin̄kan buudi da mor poten'er ye o na di'e si'el Zug-sob la sa'anee. O ane potenda ayi sob ne one pu gban'ad yel yinnii.

Noŋ ne kpan'am la yela

⁹ Li nar ka ti ba'abiig one a non̄daan mor sumalisim bozugo ba na du'os o. ¹⁰ Ka kpan'amdaan me mor sumalisim ba ya'a sigis o, bozugo o kpan'am la na gaad wen wuu mood puum n gat si'em la. ¹¹ Winig yiti du ka li tuulug ziank mood ka puum la soog, ka li venlim sa'am. Ala men ka kpan'amdaan na kpi, hale ka nan kpen be o tuuma ni.

Makir ne pan'asug la yela

¹² Yelsum be ne one nyan̄e modig makir puugin. O ya'a nyan̄ makir la, Wina'am na tis o nyovur zugpibig line a piinkan ka o da zi'el noor n tis bane noŋ o la.

¹³ Makir ya'a paae so', on da yel ye, "Wina'am makidi ma." Bunbe'ed ku nyan̄e mak Wina'am. Ala zug Wina'am pu makid so'oo. ¹⁴ So' mekama ya'amleog pan'asid o ka o kpen'ed makirin. ¹⁵ Ka ya'amleog ya'a tuk poog li du'adne tuumbe'ed, ka li me nobugidi n liebid ku'um.

¹⁶ M ba'abinon̄a, da ke ka so' ma'a ya. ¹⁷ Piinsun̄ wusa yitne agol, Wina'am sa'an na, one maal winig ne bunam wusa line ket ka li nied nyain. O pu tiakeda ka kpen aa o nar̄ nar̄. ¹⁸ O men̄ boodim ka o maali ti ne o yelsida pian'ad ye ti a yiiga dim bun lin ka o maal wusa ni.

One wum ka nin̄id la yela

¹⁹ M ba'abinon̄a, ban̄jimi ne'en̄a, so' kam zan'a kelisi-mi su'un̄a ka pian'ad baanlim, ka o sunf da pelig to'o-too. ²⁰ Ninsaal supeen pu tum Wina'am yelsida tu-umaa. ²¹ Dinzug basimi line a dian'ad wusa, ne tuumbe'ed line nobugid bedego, ka sie ya men̄ n di'e Wina'am pian'ad kane ka o zan̄i nin̄i ya sunya ni la, ka lin na nyan̄e faaenn ya.

²² Da ma'a ya men̄ n kelisid Wina'am pian'ad la, ka basi lii, amaa siakim tumi li. ²³ On wusa kelis pian'ad la, ka pu tumi lii, wenne ninsaal one gos gotin̄in n nye o men̄i a si'em. ²⁴ O gosi o men̄ ka ken̄ ka tam on pa'a a si'em la. ²⁵ Amaa one gos Wina'am wada sun̄ kane tisi-di yolisim la, ka kpelim mood su'un̄a, ka pu tam on wum si'el laa, ka siaki tumi li, Wina'am na tis o yelsum on tum si'el la yela.

²⁶ On wusa ten'esid ye o a one dol Wina'am, ka pu gban'e o noore, o ma'ade o men̄, ka o Wina'am dolim ane zaalim. ²⁷ Wina'am dolim kane a nyain ti Ba' Wina'am sa'an ane a nwa: fun na sun̄ kpiibis ne pokonya ba fara poogin, ka da ke ka dunia tuumbe'ed kpen' fu.

Baragan̄ la yela

2 M ba'abiise, da dol ti Zugsob Yesu Kiristo, ka lem mor baragan̄aa. ² Li ya'a wenne arazak daan one pid salima baans ka ye fusuma n kpen' ya la'asugin na, ka non̄daan me ye kparikeend n kpen'e na, ³ ka ya tis one ye fusuma la na'asi ka yel o ye, "Naa, zin'inim kpela," amaa ka yel non̄daan la ye, "Zi'enim anina" bee "Zin'inim ten̄in." ⁴ Ya pu mor baragan̄i ya soogine? Ka ya pu mor poten'ebe'ed n lieb saria katibaa?

⁵ M ba'abinon̄a, kelisimi. Wina'am gan̄ bane a non̄dim dunia karja nwa ni, ye ba nin̄ o yadda su'un̄a ka na di'e na'am kan ka o da zi'el bane noŋ o la.

⁶ Amaa ya ne'esid non̄dim. Ka'a araza'as dimi namisidi ya ka gban'adi ya n ken saria katib tuone? ⁷ Li ka' bane sa'amid Wina'am yu'usun̄ kane ka o tisi ya laa?

⁸ Ya ya'a siaki tum Wina'am so'olim wada line sob Wina'am gbaun̄in ye, "Non̄jim fu tiraan wuu fu non̄i fu men̄ si'em la" fu tum line a su'um. ⁹ Amaa ya ya'a mor baragan̄, ya tum tuumbe'ed. Ka wada la na pa'ali ya ye ya tum taal. ¹⁰ On wusa siak n tum wada la yel si'el wusa, ka sa'am wada la yinni, o sa'ami li wusa.

¹¹ Wina'am one yel ye, "Da sa'am po'a la," on me lem ye, "Da ku nida." Hale fu ya'a pu sa'am po'a ka ku nid, fu ane one sa'am wada la.

¹² Pian'ami ka tum wen wuu nimban ka ba na kadi ba saria n dol wada la suer line tisid yolisim la. ¹³ Wina'am ya'a ti kad saria, o ku zo nimbaanlig ne niŋkane pu zot o taaba nimbaanliga. Bozugo nimbaanlzoor nyanjed saria kadib.

Yadda niŋjir ne li tuuma la yela

¹⁴ M ba'abiise, li su'um a bo n tis dau kane yel ye o niŋjid Wina'am yadda ka o tuuma pu pa'ali lii? Yadda niŋjir kan na tilig o bee? ¹⁵ Li ya'a wenne ya ba'abiig be ka ka' fuugo, ka pu mor diib na dii, ¹⁶ li su'um a bo ka ya yinni yel o ye, "Kem ne sumalisim, n di su'uŋa ka pil fuug ka waad da kpen' fu" ka lee pu tis o, o niŋgbiŋi bood si'el la. Li sunjir a bo? ¹⁷ Ala men ka yadda niŋjir gullim ka tuuma kae' me a zaalim.

¹⁸ Ka so' na yel ye, "Fun mor yadda ka mam mor tuuma." Pa'alim man fu yadda niŋjir ka li tuuma kae', ka man na pa'al uf man yadda niŋjir ne m tuuma. ¹⁹ Ya siak ye Wina'am yinni ma'aa be. Li a su'um. Hale kikiris me siak li ka kirid ne dabiem.

²⁰ Yalim nwa. Fu bood ye fu baŋ ye yadda niŋjir ma'aa ka tuuma kae' pu mor nyoode? ²¹ Ti yaab Abraham da niŋ wala n lieb popielim sob Wina'am tuone? Li ane o tuuma poogin, on da zaŋ o biig Isaak ye o ku maal maan n tis Wina'am la. ²² Fu nye o yadda niŋjir ne o tuuma la'am tum ne taaba. O tuuma la ke ka o yadda niŋjir la paae li ben. ²³ Ka line sob Wina'am gbaunjin niŋ amaŋa ye, "Abraham da niŋ Wina'am yadda ka Wina'am gosi o yadda niŋjir ka ye o ane popielim sob o tuon." Ala zug ka Wina'am buol o ye o zua. ²⁴ Nid tuuma na ke ka o lieb popielim sob Wina'am tuon ka li ka' o yadda niŋjir ma'ane.

²⁵ Ala mene, li da ane wala ne po'agoondir one ka ba buon Rahab la. O tuuma zug ka o da lieb popielim sob Wina'am tuon, on daa di'e Jew dimi daa tum nidib ye ba keŋ labis baŋ teŋ la, ka o su'a ba o yin. Ka yiisi ba ka ba toom suer n kul la.

²⁶ Niŋgbiŋ naan be ka siig kae' ka li a zaalim la, ala men ka yadda niŋjir ya'a be ka tuuma kae', li ane zaalim men.

Zilim la yela

3 M ba'abiise, da bood ye ya tita'am a pa'aniba. Bozugo ya mi' ye tinam bane a pa'anib la ba na ti kadi ti saria ka li kpi'em. ² Ti wusa tum line pu tu'ale bedego. So' ya'a pu pian' line pu tu'ale, o sid ane niŋsuŋ amaŋa. O na nyanj ke ka o niŋgbiŋ wusa tum line a su'um.

³ Ti ya'a lia widi ne saliba ye ba niŋji ti boodim, ti nyanjedi ba niŋgbina wusa ka ba niŋ tiname bood si'el.

⁴ Gosim aaruma titada a si'em, hale la'am ne ban bedim la ka pebisim da'adi ba ka ba ken la, ba tun'e nweigi li ne dabil ka li keŋ one ga'ad la n bood zin'isi'a.

⁵ Ninsaal zilim me wenne ala, li a fiinn nwa niŋgbiŋin, amaa ka nyanjed pian'ad nyeesim pian'ad.

Gosim bugum bi'ela na nyanje la'aŋ sian'atita'ar. ⁶ Zilim wenne bugum ne. Li mor tuumbe'ed buudi wusa ti niŋgbina ni, ka ket ka tuumbe'ed sa'ame ti niŋgbiŋ wusa. Sutaana ket ka zilim pian'ad be'ed ne tuumbe'ed wusa.

⁷ Ninsaal na nyanje milis niis ne bunkonbid bane ken ne noba, ne bane vuud ne bane be ku'omin wusa. Saalib pun nyanj milis bama sa. ⁸ Amaa ninsaal kae' na nyanje milis o zilim ne. Li pe'el ne pian'abe'ed wenne yabig ne.

⁹ Ti more zilim pu'usidi ti Zugsob one a ti Ba' la bareka, ka lem more li po noor tisid taaba, bane ka Wina'am maal wenne o meŋ la ¹⁰ Nid yinni na'asid Wina'am ka lem po noor tisidi o tiraan. M ba'abiise, li pu su'um ka li a ala. ¹¹ Ku'osunj ne ku'otoog na nyanje yi bulnoor yinni ni naa? M ba'abiise, ka kekaŋ na nyanje wel ta'ama? ¹² Bee ganya tiig na nyanje wel kekama? Ala zug bulig kane bul ku'otoog me ku nyanje bul ku'osunjo.

Ya'am line yi Wina'am sa'an la na yela

¹³ Ano'one ten'es ye o mor ya'am ne baŋjire ya soogi-nee? On pa'alimi li ne o tuumsunj line ka o tum ne sumbugusum ne ya'am la. ¹⁴ Amaa ya ya'a mor fufum ne nennim ya da nwe'e ya nyo'og ka ma'a ziri n zan'as yelsida laa. ¹⁵ Ne'eŋa ka' ya'am kane yi arazana ni na. Li ane dunia ne Sutaana bun. Ka li ka' Wina'am bunne. ¹⁶ Fufum ne nennim ya'a be zin'isi'a, daamug ne tuumbe'ed ne li buudi wusa na be anina.

¹⁷ Amaa niŋkane ka o ya'am yi Wina'am sa'an la, na a nyain, ka lem mor sumbugusum ka a baanlim, ka zot nidib nimbaanlig, ka sunjid nidib bedego, ka tum tuumsoma bedego, ka pu gaansida ka a sida sob. ¹⁸ Zabpansid bane but ne sumalisim la, bun ne popielim biis.

Dunia dim suer dolim la yela

4 Bo ka ya zavid ka nwa'asidi ne taaba? Li ane ya niŋgbina ya'amleog boodim. ² Ya bood si'elnam ka pu paam. Ya kuud nidib ka mor fufum ne ya taaba bunam, ka pu paam. Dinzug ka ya zavid ka nwa'asid ne taaba. Ya pu mora, yaname pu sos Wina'am la zug. ³ Ya sos ka pu paam, yaname pu sos ka li dol suer la zug. Ya sosidne si'elnam ye ya dii li ne ya ya'amleog.

⁴ Yanam bane pu tum line ka Wina'am bood la! One wusa gaŋ ye o maal zuod ne dunia, o na lieb dataa ne Wina'am. Dinzug on mekama bood ye o maal zuod ne dunia, on maali o meŋ ne Wina'am dataa. ⁵ Bee ya ten'es ye line sob Wina'am gbaunjin la ane zaalim ye,

Wina'am Siig kan ka o ninji ti ni la, guri ti ne dasunj kpi'ema? ⁶ O tisidi ti popielim piini bedego. Li sob ye, "Wina'am zan'asid nyeesim dim, ka tisid bane sieda ba meŋ la popielim piini."

⁷ Dinzugo, zanjimi ya meŋ n pesigi Wina'am. Zan'asimi Sutaana, ka o na zo ka basi ya. ⁸ Li'elimi Wina'am sa'an na ka o me na li'eli ya sa'an. Tuumbe'ed dim ne potenda ayi yi dima! Piemi ya nu'us ne ya sunya.

⁹ Kaasimi ka fabil ne susa'anj. Tiakimi ya la'ab ka li lieb kaasig, ka ya sumalisim lieb susa'anj. ¹⁰ Sigisimi ya meŋ Wina'am tuon ka o na du'osi ya.

Ba'abiis tuuma geligir la yela

¹¹ M ba'abiise, da pian'ade be'ed n tisidi taaba. One pian' be'ed n tisid o tiraan bee kat o saria, o pian'ad be'ed n tisid wada la ka kat li saria. Fu ya'a kat wada la saria, fu pu dol wada laa, amaa fu ane wada la saria kat. ¹² Wina'am ma'aa a one tisid wada ka a sariakat. On ma'aa na nyanje tis nyovur ka sa'am li. Ka fu ten'es ka fu aa ano'one n na kati fu tiraan saria?

Nyo'og nwe'eb la yela

¹³ Kelisimi! Yanam bane yet ye, "Zina bee beog ti na keŋ teŋ kaŋa n di yuum anina ka tolum n nye nyood la." ¹⁴ Hale ya zi' ya nyovur n saa na a si'em beogo. Ya wenne kpaandug n nyeti yina ka li niŋ bi'ela ka li leb la. ¹⁵ Li su'um ka ya yiti yel ye, "Wina'am ya'a bood, ti na voe ka tum ne'eŋa ne ne'eŋa." ¹⁶ Amaa ya pa'ane ya meŋ ka mor nyeesim. Tita'alim bama wusa ane bunbe'ed.

¹⁷ On mekama mi' line a tuumsuma, ka pu ninji lii, o tum tuumbe'ed.

Kpan'am dim la yela

5 Arazak dima, kelisimi! Kaasimi ka fabil bozugo susa'anj kenne ya sa'an na. ² Ya araza'as pun'eya. Yoya mu'a ya fuud. ³ Tenze'em kpen'e ya salima ne ya anzurifa. Tenze'em la na lieb ya kaset, ka na di ya niŋgbina wuu bugum ne. Ya la'as araza'as n guri saria kadib daar la. ⁴ Ya ma'adi tumtumnib bane tumi ya poodin, ka moŋi ba yood ka ba kaasid n zi'ini ya. Ka ya bunib la kaasig paae Zugsob one so'e nidib wusa la to-

ba ni. ⁵ Ya be ne beilim sunj dunia nwa ni. Ya maani ya ya'amin n nobi guri kuub daar. ⁶ Ya koos sida daan ye o tum tuumbe'ed ka o sini o noor, hale ka ya ku o.

Sa'alsieba

⁷ Dinzugo m ba'abiise, modigimi ka Zugsob la nyaan ti kena. Gosimi kpaad n modigid si'em guri o poog ka sigsaa ne nya'anj saa ti ni, ka li nyaan ti du'a biil suma la. ⁸ Yanam me modigimi ka gban'e ya sunya ka Zugsob la kenna li'eliya.

⁹ M ba'abiise, da nyon ne ya taaba, ka li ya'a a ala, Wina'am na kadi ya saria. Gosimi saria kat la zi'e za'anoorin.

¹⁰ Zanjimi Zugsob nodi'esidib bane da pian' o yela la, namisug ne modigir ka li a bigisigo n tisi ya. ¹¹ Ti buoni ba sumalisim dim bane modig ne Wina'am la. Ya wum Job n da modig si'em ka nye Wina'am da maal o si'em narin la. Ne'eŋa pa'alne Wina'am nyoog ne nimbaanl-zoor.

¹² M ba'abiise, line gaas li wusa wusa ane, da po baa bi'elaa. Da po mak ne teŋ, bee saazug, bee si'el si'ela. Kel ka ya eenn a eenn ka ya ayei a ayei, ka Wina'am da kadi ya saria.

¹³ So' ya'a be ya sa'an n be yela ni, on sosim Wina'am. On me suunr ma'ee on yuum yuum soma n na'as Wina'am. ¹⁴ So' ya'a be ya sa'an ben'ed on buolim Wina'am nidib kpeenmnam, ka ba sos Wina'am tis o ka kpa'e kpaam niŋ o zugin ne Zugsob la yu'ur. ¹⁵ Ka pu'usug kan ka ba pu'us ne yadda niŋir la na tilig ban'ad la. Zugsob la na due o. Ka o ya'a tumne tuumbe'ed o na yiisi li bas. ¹⁶ Peligimi ya poos n tu'asi ya tuumbe'ed n tis taaba, ka sos Wina'am tis taaba, ka ya na nye laafe. Sidasob sosug mor paŋ li tuuma ni.

¹⁷ Elija da ane nid wuu tinam ne, ka sos Wina'am hale ye saa da nii, ka yuma atan' ne nwadis ayuobu, ka saa pu nii. ¹⁸ Ka o lem sos ya'as ka saa ni ka zuud la maal.

¹⁹ M ba'abiise, ya yinni ya'a kpadigi yi sida la ni, ka so' mor o lebis na, ²⁰ o daana baŋim ye on mekama fendig tuumbe'ed daan o tuumbe'ed sueya ni, na tilig tuumbe'ed sob siig kumin, ka ke ka Wina'am yiis o tuumbe'ed bedego n bas.

1 PIITA

1 Man Piita one a Yesu Kiristo Tumtum la sobid gbaunj kaŋa tisid Wina'am nidib bane widigi be teens bane buon Pontus ne Galatia ne Kapadosia ne Asia ne Bitinia ni ka a saam la. ² Ti Ba' Wina'am denjim baŋi ya ka gaŋi ya ye o Siig Sunj maali ya su'um nyain ka ya siak Yesu Kiristo noor ka pa'as nonaar kan ka o maal ne o ku'um ziim la.

Wina'am na pa'asi ya yelsum ne sumalisim ka li galis.

Ti'ir ameŋa la yela

³ Keli ka ti pu'us Wina'am one a ti Zugsob Yesu Kiristo Ba' la bareka. O nimbaanzoor line zu'e la yela ka ti lem du'a du'am paal line mor ti'ir menjir ka yi Yesu Kiristo ku'um vu'ugirin la, ⁴ ka nye line ka Wina'am zi'el tisi ti ka ka' sa'uŋo ka pu dian'ada, ka li venlim pu pied la. Ka li be arazana ni n guri yanam ⁵ bane ka li yi ya yadda ninjirin ka Wina'am paŋ guri ya ye ya nye faangir line ti'eb ye li nie, naar saŋa la. ⁶ Ne'eŋa ni ka ya na mor sumalisim, hale baa nannanna ya ya'a namis maks'i'a ni saŋa bi'ela. ⁷ Ya yadda ninjir a su'um n gat salima ka Wina'am maki li wen wuu nidib n nok salima ninj bugumin ye ba maki li, la'am ne lin a bun line mor sa'uŋ la. Ya ya'a nye makir ka modig, li pa'al ye ya yadda ninjir sid a yadda ninjir, ka ya na nye na'asi ne yu'ur zun'or ne pian'asunj Yesu Kiristo nier saŋa la. ⁸ Ya pu nye o ka la'am noŋ o, ka pu nyet oo ka ninjid o yadda, ka ya sunf malisi toog ne sumalisim line ka' benne. ⁹ Ka ya yadda ninjir nyood ane ye ya nye faangir.

¹⁰ Wina'am nodi'esidib bane da pian'a o yelsum line a piini line da na ti aa ya din la, da ten'esid hale ka bu'osid faankaŋa nwa yela. ¹¹ Yesu Kiristo Siig Sunj da be ba sa'an ka pa'ali ba ye o da na ti nye namisug, ka naan nye na'asi. Ka ba da ten'esid ka bu'osid ye ba baŋ ye li da na ti a bo saŋa ne li zumaana na ti a si'em, ka li na naam. ¹² Li da nie pa'ali ba ye ba da pu sunjidi ba meŋa, amaa yanam, ne yelban ka moonmoonib yu'un mooli tisi ya la. Wina'am Siig Sunj one ka o tum o arazana ni la na, ke ka ba pian' Wina'am labasunj n tisi ya. Ka maleknam bood hale ye ba gban'e li gbin.

¹³ Dinzugo ti'ebimi ka mor ya'am, ka gban'e ya meŋ, ka more ti'ir su'uŋa ne popielim piini line na keenn ya ni Yesu Kiristo nier saŋa la. ¹⁴ Ka yaname a bane siakid noyelug la, da ke ka ya ya'am kpen'e ne yelbe'ed lin ka ya da bood ne ya'am ka'alug laa. ¹⁵ Amaa ae nyain

wuu Wina'am one buoli ya la a nyain si'em la ne ya tu-uma wusa ni. ¹⁶ Wuu lin pun denjim sob si'em Wina'am gbaunjin la ye, "Mam Wina'am a nyain la, ya me ae nyain". ¹⁷ Ka one ka ya buon ye ya Ba' la sadigim a one kat saalib saria ne yelmenjir ba tuuma yela ka baragaŋ kae' la, dinzugo more zotim saŋkan wusa ka ya a saam dunia nwa ni.

Vum paal la yela

¹⁸ Ya mi' ye ya da be ne sueryood line ka ya zamis ya yaanam ni la. Ka li da ka'ane bun line sa'amid wuu salima bee anzurifa la tisi ya yolisim sueryoodin la, ¹⁹ amaa li ane Kiristo ku'um ziim sunj, line nwaasne ziim line yi pe'edibig one ka gba'ar kae' ka Jew dim noki li maal maan tis Wina'am la tisi ya yolisim. ²⁰ Wina'am da gaŋ o ka dunia nam pu pin'ile amaa o yu'un nie naar saŋa nwa ya yela. ²¹ Ka li yine o sa'an na ka ya mor kpi'eunj ne Wina'am one vu'ug Yesu kumin ka tis o zun'or la ye ya ninj Wina'am yadda ka mor ti'ir ne o.

²² Yaname sadigim siak la, ka li pie ya poos ye ya nonji ya ba'abiis ne popielim la, nonjimi taaba ne nimmua ya sunya ni. ²³ Ba du'a ya du'ampaal ka li ka' du'am line tisid vum kane mor sa'uŋo, amaa line be ka voe saŋa wusa, ka li yi ne Wina'am pian'adin line be ka tisid vum saŋa wusa la. ²⁴ Ka li sob ye,

"Ninsaal wusa wen wuu mood ne,
ka ninsaal venlim wen wuu mood puum ne.

Mood la ziankid
ka li puum la soogid,

²⁵ amaa Zugsob pian'ad la kpelim bene
saŋa line ka' benne."

Ka Zugsob pian'ad la a labasunj kane ka ba da mooli li n tisi ya la.

Kuga nwaasug la yela

2 Dinzugo basimi poten'ebe'ed wusa, ne dama'am ne zam ne fufum, ne taaba kikeug. ² Kel ka ya ya'am kpen' ne Wina'am yela wuu bibibisi bood bin'isim si'em la. Li na ke ka ya bi' ya Yesu Kiristo yadda ninjir yela. ³ Ninjimini ala yaname sadigim nye Zugsob la nonji ya si'em la.

⁴ Kemini o sa'an na, on kane nwaas wuu kugkane ka nidib zan'as o la, ka Wina'am gaŋ o ka o a su'um hale la. ⁵ Keli ka Wina'am noki ya, ka ya nwaas wuu kuga ne ka o me' yir n tis o meŋ, ka me nwaas wuu maalmaan

suma ka niŋ line ma'ed Wina'am suunr ka li yi Yesu Kiristo ni. ⁶ Ka li sobne Wina'am gbaunjin ye,
 "Gosima, m denjim ganji lodigin kugir line a su'um hale ka zaŋjidi li eenbid Wina'am pu'usum zin'ig, Zion ni.

Ka one niŋ man one nwaasne kugir la yadda,
 o ku di nyan ne."

⁷ Yanam bane niŋ o yadda la baŋ ka o a bunsuŋ hale n tisi ya. Amaa bane pu niŋ o yadda la, li sobi ba yela ye,
 "Kugkan ka tanmeedib ne'es la
 yu'un lieb lodigin kugsuŋ."

⁸ Ka lem sob ye,

"Li ane kugkane na ke ka nidib tu'ug,
 ka a tampiing kane na ke ka ba lu."

Ba tu'usid, ban zan'as Wina'am pian'ad la zug, wuu on yel zi'el si'em la.

⁹ Amaa yanam ane tuŋ yinni dim ka Wina'am ganj, ka ya a maalmaanib bane a na'anam, ka a Wina'am nidib bane a nyain ye ya mool o nyalima tuuma la, one buoli ya tuumbe'ed zin'igin line a likin ka more ya na kpen'esi o neesim zin'ig line a nyalima la ni. ¹⁰ Saŋsi'en la ya da ka' Wina'am nidiba, ka nannanna ya aa o nidib. Ba da pu zoti ya nimbaanliga, amaa ba yu'un zoti ya nimbaanlig.

¹¹ M zuanoŋa, m sa'ane yanam bane a saam dunia ni la ye ya bas saalib boodim line zabid ne ya Wina'am dolim la, ¹² ka kpelim more tuumsuma niŋir nidib buudi soogin, ka ba ya'a nwa'asidi ya wuu ya ane tuumbe'ed dim, ban nye ya tuumsuma ka na'as Wina'am, one na ti kenn daasi'er na.

Sa'alug ya beilim la yela

¹³ Wina'am zugo, siemi ya meŋ Room na'ab one so'e paŋ la sa'an ka one so'e na'anam wusa, ¹⁴ ka lem sie ya meŋ gomenanam sa'an, bozugo Room na'ab la tumi ba ye ba namis bane tum tuumbe'ed la ka zun'e bane tum tuumsuma la, ka lem sie ya meŋ saalib bane mor kpi'eunj wusa sa'an. ¹⁵ Ka li ane Wina'am boodim ye ya gu'e zon bane zi' si'el la pian'ad ne ya tuumsuma niŋir. ¹⁶ Bei wuu nimbane mor yolisim, ka da more ya yolisim la ka li a ziri bun ka tum line a be'ede, amaa bei wuu Wina'am yamis ne. ¹⁷ Na'asim nidib wusa, ka more ba'abiidug noŋjilim. Zomi Wina'am ka na'as Room na'ab.

¹⁸ Yanam tumtum niba, siakimi ya zugsobnam noya ne na'asi bedego. Ka li ka'ane ninsuma ma'anee, hale baa ba ya'a la'am a nimbe'ednama. ¹⁹ Ka so' ya'a modig namisugin ne filim filim on mor poten'er ne Wina'am la zug, ne'eŋanami ma'ed Wina'am suunr. ²⁰ Fun naani tum be'ed ka ba sigis uf ne kpiŋkpiŋil ka fu sin ka mor suguru, li su'um a bo? Ka li ya'a wen wuu fu tumne line dol suer ka namisi li yela, ka niŋi li ne suguru, li ma'ed Wina'am sunf. ²¹ Ka tuumbama yela

ka Wina'am buoli ya ka Kiristo da namis ya yela la, ka ye, ya me tuunn li tituunli n tu'as o. ²² O da pu tum tuumbe'ede, ka dama'asi'a me da pu yii o noorin naa, ²³ ka ban tu'ud o la, o kulim pu lebis ye anwa ne anwaa, ka ban namis o la, o da pu volis ba mene, ka pesigi o meŋ one kad saria ne sida la nu'usin. ²⁴ Ka zee ti tuumbe'ed ne o meŋ niŋgbiŋ dapuudir la zug, ye ti bas tuumbe'ed beilimin ka lee be ne popielim. Ka o pa'alug la zug ka ya nye laafe. ²⁵ Ya da wen wuu pe'esi yiridi yirid sa, ka yu'un lebi ya konbkem la sa'an na, on kane guri ya siis la.

Po'ab ne sidib la yela

3 Ala mene po'aba, siakimini ya sidib noya ka ya na nyane ya sidib la sieba la'am ne ban da nam pu siak Wina'am pian'ad laa, ka li ku yi ne ya pian'adinee, amaa ya tuuma niŋirin, ² ban kpansi nye ya na'asi zotim tuuma line a nyain si'em la. ³ Da ke ka ya ba'a be ne yiŋ venlim nak galisug ka li yela wen wuu zuobid loob ne salima la'ad ne fusuma yeebo. ⁴ Amaa keli ka ya venlim ae baanlim ne na'asi beilim line sua' ya sunya ni n wen wuu salima line ka' sa'uŋo, ka li a su'um galis Wina'am sa'an. ⁵ Ala men ka po'abane da a su'um nyain ka mor ti'ir ne Wina'am me da yiti nakid, amaa ka siakidi ba sidib noya, ⁶ wen wuu Sara da siaki o sid Abraham noor ka buon o ye o zugsob la. Ya ya'a niŋ dine nar, ka pu zot dabiem, ya ane o po'ayuos.

⁷ Ala mene yanam bane a po'ab sidiba, bei ne ba ne poten'esuŋ, ka na'asi po'a la on a tadim la zug, ne yanam la'am taaba di'ed nyovur line a Wina'am popielim piini la zug. Ka ya Wina'am pu'usum da vi'.

Namisug nyeeb tuumsu'uŋa zug la yela

⁸ Ka nannanna, ya wusa wusa more poten'er yinni, ka more nyoog ne taaba, ne ba'abiidug noŋir, ne nimbaanlzoor ne sumbugusum, ⁹ ka so' ya'a tumi ya be'ed da yi'ene li sammee. Ka so' ya'a tu'u ya da lebisi yaa, amaa lee tim o yelsum. Wina'am da buoli ya ye ya beilim a ala, ka ya na nye yelsum. Ka li sob ye,

¹⁰ "One bood ye o nyovur beilim malis
 ka nye dabis suma
 kel ka o luaki o zilim pian'abe'edin
 ka gu'e dama'am.

¹¹ Asee ka o luak tuumbe'ed
 ka tum line dol suer,
 ka ia sumalisim ne nimmua su'uŋa.

¹² Zugsob la kpa'a o nindaa n gosid bane a sida dim la,

ka o toba kelisidi ba sosug,
 ka nya'ali bid kudug ne bane a tuumbe'ed dimin."

¹³ Ka ya ya'a mood ye ya tum line dol suere, ano'one na tumi ya be'ede? ¹⁴ Hale baa ya ya'a namis ne yelsida yela ya na nye yelsum. Ala zug da more dabiem ka ke

ka li paki yaa. ¹⁵ Amaa ya sunya ni, nokimi ya zug lo Kiristo; ka o a Zugsob. Ti'ebimi saŋa wusa ye ya lebis one mekama bu'osi ya ti'ir kane ka ya mor la, li yela a si'em, baanlim ne na'asi, ¹⁶ ka ke ka ya poos a nyain, ka ba ya'a tu'u ya ne, yanam tum si'em Kiristo zugo, ban on di nyan. ¹⁷ Ka li su'um ye ya namis yaname naan ninjid line dol suer, li ya'a a Wina'am boodim ye li aa ala, n gat yanam na tum line pu dol suere ka namis. ¹⁸ Kiristo da kpilii ya tuumbe'ed yela vuguri, on one a popiel la, kpilii tis bane ka' popielnama, ye o more ya keŋ Wina'am sa'an. Ba kuu o ningbinj kuub amaa ka Siig Surj ke ka o voe. ¹⁹ Ka Siig Surj la ni ka o keŋ mool labaar n tis siis bane be sarega ni, ²⁰ bane da pu siak Wina'am noyelug saŋkan ka o da di nidib suguru saŋkan ka Noa da kpa'ad aaruŋ tita'ar ka nidib bi'ela bane da aa anii ma'aa nye faangir ku'omin aaruŋ la poogin. ²¹ Ku'om suub la nwaasne dine yu'un faanna ya. Ka li ka'ane ningbinj dian'ad pier yelaa, amaa li sosid Wina'am ye o ke ka ya poos a nyain, ka li yit Yesu Kiristo ku'um vu'ugirin, ²² on kane keŋ arazana ni zin'i Wina'am datiuŋ ka so'e maleknam ne bane mor kpi'eun ne paŋ.

Tuumbe'ed basib la yela

4 Kiristo sadigim namis ningbinjin la, ya kpe'enjimi ya meŋ ne poten'er kan men; ka one mekama namis ningbinjin, on ba'a lem kae' ne tuumbe'ede. ² Ka nannanna kudum wa'ae sa, ya ningbina beilim da dol ninsaal boodim amaa Wina'am boodim. ³ Bozugo saŋa line gaad la ya ya'a daa tumne line ka buudi bane pu dol Wina'am bood ye ba tum la, ka ba beilim a tu-umyaalis ne ningbina boodim ne danuur, ne danuur tuuma ne geenn tuuma ne bada maalug line pu dol Wina'am suere. ⁴ Ka yaname pu lem la'as ne ba n tum ba geenn tuuma la, ka ba pu banji li gbin ne ka tu'udi ya. ⁵ Amaa Wina'am one gur ye o kad bane voe ne bane kpi saria, ka ba lebis Wina'am ban tum si'el. ⁶ Ne'erja zug ka ba da mool labasuŋ n tis bane kpi la ye, hale baa Wina'am kadi ba saria ningbinjin wuu saalib ne la, ba tun'e voe ne siis wuu Wina'am ne.

Wina'am piini morem la yela

⁷ Bun wusa naar pu lala. Dinzugo gban'amini ya meŋ ka mor nimmua ne ya Wina'am pu'usug la. ⁸ Line gati li wusa ane ye ya mor noŋilim ne taaba ne nimmua, ka one mor noŋilim la ku gos so' na tum o be'ed ka li a si'ela. ⁹ Maalimi saauŋ ne taaba ka da more nyunyolise. ¹⁰ Yanam bane di'e Wina'am popielim piini kon'ob kon'ob la gosimini li su'uŋa ka zaŋ line ka o tisi ya la niŋi su'um tisi taaba. ¹¹ One mekama pian'ad on baŋim ye o pian'adne Wina'am pian'ad. Ka one me sunjid, me baŋim ye Wina'am tis o paŋ. Tuumbannam wusa na zun'e Wina'am yu'ur line yit Yesu Kiristo

sa'an. Wina'am mor na'am ne na'asi line ka' benne. Ami.

Kiristo dolim namisug la yela

¹² M zuanoŋa, da ke ka namistita'ar line na kpansi ya la paki yaa wuu li ane bunsaaŋi tisi yaa. ¹³ Ka lee more sumalisim yaname la'am namis ne Yesu la zug, ye ya more sumalisim bedego o pipilim na'am nier saŋa.

¹⁴ Ba ya'a tu'udi ya Yesu Kiristo yela, ya mor yelsum, bozugo Wina'am Siig Surj one mor na'asi bedego be ne ya. ¹⁵ Amaa da ke ka ya so' namisid tuum bamanaminee, on naani a ninkuud, bee na'ayiig, bee tuumbe'ed sob bee one nwe'edi o meŋi gentid nidib tuuma ni. ¹⁶ Ka so' ya'a namis on niŋ Kiristo yadda la zug, o da zoti li nyanne. O lee zun'om Wina'am yu'ur Kiristo yu'urin. ¹⁷ Ka saŋa paaya ye Wina'am saria kadib pin'il ne o yidim, ka li ya'a pin'il ne ti, bane pu siak Wina'am labasuŋ la ba'asug na a wala? ¹⁸ Li sob Wina'am gbaunjin ye,

“Ka li ya'a toe ka sida sob nye faangir, ka tuumbe'ed dim bane pu dol Wina'am suer na di'e yaane?”

¹⁹ Dinzugo keli ka bane namisid ka li dol Wina'am boodim la, niŋi line a su'um ka nokidi ba meŋ pesig Wina'am one maali ba ka a yelsida sob la.

Sa'alug

5 Mam, one a yadda niŋidib kpeenm ne bane da nye Kiristo ka o namis la yinni, bane na di'e na'asi line na ti nie la yinni, sa'an yanam bane a m kpeenm taaba la, ² ye ya guri Wina'am nidib bane ka o gu'uli ya wuu pe'es la, ne ya'amseug ka ka'ane mugusugo. Niŋimi ne nimmua ka ka' nyood line a ligidi yelaa. ³ Da webidi bane bee ya nu'usinee, amaa niŋimi su'um ka ba tu'asi li. ⁴ Ka konbkem kpeenm ya'a ti nie, ya na di'e na'am zugpibig line pipilim ku sa'am.

⁵ Ala men yanam bane pu kudig la, siemi ya meŋ kpeenmnam la tuon. Ya wusa siemini ya meŋ n tisi taaba; ka li sob ye,

“Wina'am zan'asid nyeesim dim la ka tisid bane sie ba meŋ la yelsum.”

⁶ Dinzugo siemini ya meŋi niŋi Wina'am one a paŋ sob la nu'usin, ye li saŋa o na du'osi ya. ⁷ Zaŋimi ya yelpakir wusa ziil o; ka o guri ya.

⁸ Ae bane gban'adi ba meŋ, ka lem a bane gu'usid su'uŋa; ka ya dataa Sutaana goondi nwa'am wuu gbigim ne ied nid ye o gban'e onb. ⁹ Niŋimi Yesu Kiristo yadda su'uŋa ka zan'as Sutaana, ka ya mi' ye li nar ye ya ba'abiis bane be zin'ig wusa namis namiskan meŋim ka ya nye la.

¹⁰ Wina'am so'e yelsum wusa, ka buoli ya o na'asi line ka' ben la ni yanam a yinni ne Kiristo la. Ka yaname namis saŋa bi'ela nya'aŋ la ka Wina'am maali

ya su'um ka zi'eli ya kiŋ kiŋ, ka kpe'enji ya. ¹¹ Ka na'am paŋ be ne o, saŋa line ka' benne.

Pu'usug

¹² Silvanus one a ba'abisida mam ni la, suŋi m ka m sob gbaun kaŋa giŋa nwa n kpe'enjidi ya yet ye, lina a Wina'am popielim ameŋa la, gban'amini li kiŋ kiŋ.

¹³ Ka Wina'am nidib bane be Babilon, ka Wina'am me gaansi ba la, pu'usidi ya la'am ne Maak one liebi m bi-ig la. ¹⁴ Pu'usimi taaba ne noŋjilim pu'usug.

Sumalisim na be ne yanam bane a yinni ne Kiristo la.

2 PIITA

1 Man Simon Piita one a Yesu Kiristo yamug ne o Tumtum la sobid gbaun̄ kaŋa tisid bane ka ti Faangid Yesu Kiristo ne ti Ba' Wina'am popielim ke ka ya niŋ o yadda, ka li a su'um ka wenne tiname niŋ o yadda si'em la.

² Wina'am na pe'esi ya yelsum ne sumalisim bedego, yaname banji one a ti Zugsob Yesu la.

Wina'am n ganji ti la beilim n a si'em la yela

³ Wina'am paŋ la tisi ti si'el mekama line na ke ka ti be nyovur beilim line doli o suer, ka li yi ne tiname paŋ one buoli ti ye ti di'e o nyalima beilim ne o popielim la.

⁴ Ka li yine ne'enamin ka o tisi ti o nozi'elug line a su'um hale ye ya luak sa'un̄ line be dunia ni ka yi saalib ya'ambe'ed boodimin, ka lee lieb bane a wuu Wina'am a si'em la.

⁵ Dinzugo kpe'enjimini ya meŋ ka popielim pa'asi ya yadda niŋir ni, ka banjir pa'asi ya popielimin, ⁶ ka meŋ gban'ar pa'asi ya banjirin, ka modigir pa'asi ya meŋ gban'arin, ka Wina'am dollim amena pa'asi ya modigirin, ⁷ ka ya Wina'am dollim amena pa'asi ya yelsum maalug ne ya ba'abitaaba, ka ya yelsum maalug ne ya ba'abitaaba pa'as noŋilim. ⁸ Bozugo ya ya'a mor ne'enam wusa, li na ke ka ya kpi'em ne ya Wina'am tuuma ka li nobug ka ti paŋ Zugsob Yesu Kiristo yela. ⁹ Ka one ka'a ne'enama wenne zunzoŋ one zi' yela ka tam ye Wina'am pun pie o tuumbe'ed la yiis nyain.

¹⁰ Dinzugo m ba'abiise, kpe'enjimi ne nimmua ka ke ka Wina'am buol ka ganji ya la niŋ amena, ka ya ya'a niŋ ne'ena ya ku gu'un̄ baa bi'elaa. ¹¹ Ka ya na nye suer suŋ hale n na kpen' Yesu Kiristo one a ti Zugsob ne ti Faangid la so'olimin, lin ka li saŋa ka' ben la.

¹² Linzug ka m bood ye m tienn ya saŋa mekama ne yelbama, hale baa yaname pun denjim banji li ka gban'e kiŋ kiŋ ne yelsida kan ka ya di'e la. ¹³ Ka mam nam voe la, m ten'es ye li nar ka m tienn ya n laki ya ya'am, ¹⁴ mam sadigim paŋ ye li kpelim bi'ela ka m niŋgbiŋ la bodig wuu ti Zugsob Yesu Kiristo pa'ali m si'em la. ¹⁵ M na ke ka m ya'a ti kae' ka ya na nyaje tienn yelbama saŋa mekama.

Piita n nye Kiristo na'am la yela

¹⁶ Ti pu dol solima line yi ninsaalib ya'aminee, saŋa kan ka ti yeli ya ti Zugsob Yesu Kiristo paŋ ne o ken la naa, amaa ti sid nye o na'am zu'e si'em la. ¹⁷ Ka o di'e

na'asi ne zun'or line yi ti Ba' Wina'am ni la, ka kukor yi Wina'am paŋ nyalun̄un na yel ye, "On̄a a m binon̄ir, one ka m sunf ma'ed ne o yela hale." ¹⁸ Ka ti la'am da be ne o zuer zug, ka wum kukor kaŋa line yi arazana ni la.

¹⁹ Ka li maligim ke ka ti paŋ ye Wina'am nodi'esidib pian'ad la a sida. Li a su'um ka ya gu'usi ne yelbama; ka li wenne fitla line nie lik zin'igin n ti paae beog yiligiŋ ka Kiristo one a nwaddar la yu'un nie ya sunya ni. ²⁰ Yelkane a yiiga ane ye ya paŋ ne'ena ye Wina'am nodi'esidib pian'ad line sob Wina'am gbaun̄in la baa yinni pu yi ninsaal poten'erin naa. ²¹ Li me da pu yi ninsaalib sa'an naa, amaa Wina'am Siig Suŋ ke ka ba pian' pian'ad line yi Wina'am sa'an na.

Ziri pa'anib la yela

(Jood 4-13)

2 Ka ziri nodi'esidib me da be nidibin la wenne ziri pa'anibi na be ya sa'an la. Ba na sua' mor ziri pa'ala line ken ne sa'un̄, hale n ti ki'isid Zugsob one da'a ba la ka li ke ka ba nye sa'un̄ to'oto. ² Ka yadda niŋidib bedego na doli ba tuumyaalis la ka line na ke ka nidib pian'ad be'edne yelsida la. ³ Ba kpian'asug na ke ka ba tisi ya ziri pa'ala ye ba nye nyood. Kudumin la sa ka ba koosug pun da denjim guri ba ka ba sa'un̄ me nie guri ba.

⁴ Ka Wina'am da pu tis maleknam bane tum tuumbe'ed la suguru, ka lobi ba bas bugum tenjin niŋi ba bumbok zuluŋ line a zibisug guri saria kadib daar. ⁵ Ka me pu niŋ suguru ne kudumin dima ka lee tilig Noa one da moon yelsida la ne o yidim babayopoi, saŋkan ka Wina'am da ke ka ku'om uak dunia wusa ne nidib bane pu dol Wina'am. ⁶ Ka me koos Sodom ne Gomorra teens be'ed ka ke ka bugum dii ba, ka ba lieb tampeligim ka li a sa'alug n tis bane pu dol Wina'am suer la. ⁷ O tilig Lot one a yelsida sob, amaa o sunf da sa'am hale ne tuumbe'ed dim ne ba tuumyaalis la. ⁸ Lot one a yelsida sob la n da be ne ba daar wusa ka nyet ka wum ba tuumbe'ed la, ke ne ka li sa'am o popielim sunf la. ⁹ Li ya'a a wala Zugsob la mi' on na niŋ si'em faaenn bane dol o amena, ba makir puugin, ka niŋ tuumbe'ed dim la namisugin n gur saria kadib daar.

¹⁰ Ka li kas kas ane bane dol dian'ad ya'amleog boodim ka ne'es Wina'am kpi'eun̄ laa.

Ba mor nyeesim ne tita'alim ka pu zot dabiem ne ban na tu'u bane mor paŋ n bei agol la, ¹¹ hale ka maleknam bane mor paŋ n kpi'emi gati ba la pu tu'udi bane be agol la Zugsob la tuon. ¹² Ka nimbama nwa lee wenne bunkonbid ne. Ba mi'ilim bee ba ningbinin ka ba pu ten'esida, ka be ne ye saalib gban'e ba ku. Ba pian'ad be'ed ne lin ka ba zi', ka na sa'am wuu bunkonbid la ne.

¹³ Ba na nye yelbe'ed ba tuumbe'ed la yela. Ba sunya malis ne lin ka ba niŋid ka li a ba niŋgbina boodim, paalo ni. Ba ane gbada ne dian'ad dim ban di'emid ka me la'am dit ne ya la. ¹⁴ Ba ya'am gban'ene po'asa'uŋ ka pu tigid ne tuumbe'ede. Ba pan'asid bane sunya pu kpi'ema, ka mi' hale ban na niŋ si'em n di'e ba fufum be'ed boodim. Wina'am po noor ne ba. ¹⁵ Ba bas sue-suŋ la ne ka bodig, ka dol Balaam one a Beor biig la suer, one bood tuumbe'ed yood la. ¹⁶ Amaa Balaam da nye sa'alug o tuumbe'ed la yela. O buŋ pian' o ne nin-saal kukor ka ke ka o bas zolim tuuma la.

¹⁷ Nimbama wenne bulnoya bane pu bun ku'om, ka wenne kpaandug line ka sisi'em da'ad. Ka Wina'am ti'eb zin'ig kane a lik tita'ari n guri ba. ¹⁸ Ba mor ne pian'a yood nwe'edi nyo'od ka mor tuumyood ya'amleogo pan'asid nimbane pin'il ye ba yi nimbane ka ba beilim a tuumyood zin'igin la. ¹⁹ Ba yeli ba ye ba na nye yolisim amaa ban bane yel la tum line ke ka sa'uŋ kuli ba ka ke ka ba a yamis, bozugo line mekama kul so' ket ka o liebidi li yamug. ²⁰ Ba ya'a ban Yesu Kiristo one a ti Zugsob ne ti Faangid la ka banŋir la yiisi ba line ket ka saalib a dian'ad dim la ka ba lem kpen'e li ni, ba beilim na maligim sa'am hale n gaad yiigin la. ²¹ Li naani aan su'um n tisi ba ka ba pu banŋin popielim suere, n gat ban banŋi li ka lem bas Wina'am noyelug kan ka o tisi ba la. ²² Li niŋi ba wuu siilis la yel si'em la ye, "Baa ya'a tinn, o lebidne dit," ka lem ye, "Kukur kane ka ba suu o nyain la leb bian'ar nwe'ebin."

Zugsob ken la na yela

3 M zuanoŋa, ne'eŋa a m gbaun kane pe'esi ayi ka m sobi tisi ya. Gbana ayi la ni ka m bood ye m tenn ya line ka ya deŋim banŋ la ka nie ya poten'er soma. ² M bood ye ya tenr pian'aban ka Wina'am nodi'es soma da deŋim pian'a yumpokuda la, ne ti Zugsob one aa ti Faangid la noyelug kan ka o Tumtum bane ka o tum ya sa'an la da pian'a la.

³ Ka yiiga line nar ka ya ban ane ye dunia naar saŋa la, zamdim na ti kena ka pa'an dine dol ba meŋ ya'amleog boodim. ⁴ Ba na yel ye, "Yesu n daa yel noore zi'el ye o na leb na la be yaani? Hale ka ti yaanam ti kpi n ti paae saŋa nwa, si'el mekama kpelim nan ane ala wuu dunia pin'ilugin da a si'em la." ⁵ Ba maali pon'osim n tam ye li yi ne Wina'am pian'adin la ka o da maal saazug kudumin sa ka ke ka teŋ yi ku'omin ka lem ke ka ku'om maale li. ⁶ Ne ku'okan la ka dunia line da pun be sa la, ka li uak n sa'ami li. ⁷ Ka Wina'am kan zi'el noor ye dunia ne saazug line kpelim be la, gur ye bugum ti sa'ami li la'am ne tuumbe'ed dim la.

⁸ M zuanoŋa, da tami yel sida kaŋaa, ye Wina'am poten'erin daar yinni wenne yuma tusir ne, ka yuma tusir me wen wuu daar yinni ne. ⁹ Wina'am pu bugis ne line ka o yeli zi'el wuu sieba ten'esid si'em laa, amaa o niŋidi ya ne suguru, ka pu bood ye so' sa'am, ka lee bood ye so' mekama tiake o tuumbe'edin.

¹⁰ Ka Zugsob la ken daar la na wen wuu na'ayigi ken si'em la ne. Ka saazug na gaad naae ne vuud hale, ka bugum na kanb si'el wusa. Dunia ne bun line be li ni wusa me na dig zaalim.

¹¹ Ka ne'enam wusa sadigim na sa'am la, li nar ka ya beilim na a wala? Asee ka ya pesigi ya meŋ n tis Wina'am ka doli o suer, ¹² ka guri Wina'am ken daar la ka kpe'enŋi ya meŋ n tum ye li niŋ to'oto. Daakan la ka bugum na kanbi sa'am saazug ne dine be dunia ni wusa. ¹³ Ka ti guri Wina'am n zi'el noor si'a la ye, "Saazug paal ne dunia paal na be, ka ani a popielim teŋ."

¹⁴ M zuanoŋa, yaname sadigim guri ne'enam yela la, kpe'enŋimi ya meŋ ka ya a nyain ka gba'a si'a da be ya ni, ka bei ne Wina'am ne sumalisim, ¹⁵ ka geligid ye Zugsob la suguru diib ket ka ya nyet faangir. Ala men ka ti ba'abinonŋir Paul daa sobi tisi ya line yi ya'am line ka Wina'am tis o la. ¹⁶ O sobidne ala o gbana la wusa ni. O sobir la ni ka o yel yelsieba, ka li toe ye ti banŋi li gbin, ka bane zi' si'el la ne bane pu kpi'em ne ba yad-da niŋirin la nweligi li ka li a ba sa'uŋ, wenne ban niŋid si'em ne Wina'am gbana wusa la.

¹⁷ M zuanoŋa, yaname pun deŋim mi'i li la, gu'usimi ka tuumbe'ed dim da ke ka ya yidig bee basi ya yadda niŋir laa. ¹⁸ Amaa ke ka Wina'am yelsum ne banŋir nobug ti Zugsob Yesu Kiristo one aa ti faangid la ni.

O yu'ur na nye na'asi nannanna ne saŋa kane ka naare. Ami.

1 JOON

One tisid nyovur la yela

1 Ti sobid ne' yeti ya so' yela, one a Pian'ad line a nyovur la, one da pun be dunia pin'ilugin sa. Ti wum o pian'ad, ka nye o ne ti nini. Sida ti nye o, ka ti nu'us si'is o. ² Nyovur la da nie paalo ni ka ti daa nyee o ne ti nini. One a nyovur kane ka'a naar ka ti mooni o yela tisidi ya la. One da be ti Ba' Wina'am sa'an, ka o ke ka ti banji o la. ³ Tiname nye ka wum si'el la ka ti yeti ya men, ka ya na la'as ne ti noor yinni, ka mor noor yinni kan ka ti mor ne ti Ba' Wina'am ne o Biig Yesu Kiristo la. ⁴ Ti sobid ne'eja ye ti sumalisim be bedego.

Wina'am n a su'um nyain si'em la yela

⁵ Ti wum labakanja o Biig la sa'an ka mool n tisi ya. Ye Wina'am a su'um nyain, ka lik kae' o sa'an baa bi'elaa. ⁶ Ti ya'a ye ti mor noor yinni ne on, ka lee be likin n tum be'ed, lin ka ti yet la, ne lin ka ti tum la ane dama'am. ⁷ Ka ti ya'a dol line a su'um, wenne Wina'am a su'um si'em la, ti mor noor yinni ne taaba, ka o Biig Yesu ziim la yiisidi ti tuumbe'ed wusa, ka ke ka ti lieb nyain.

⁸ Ti ya'a ye ti ka' tuumbe'ede, ti ma'ane ti men, ka si-da kae' ti sa'ane. ⁹ Wina'am a yelsida sob, ka maan dine a su'uŋa. Ka linzug, ti ya'a peligi ti poog ka tu'as Wina'am ti tuumbe'ed, o na yiisi ti tuumbe'ed wusa n bas, ka ke ka ti lieb nyain. ¹⁰ Ti ya'a yel ye ti pu tum tuumbe'ede, ti buol o ne dama'am sob, ka o pian'ad ka' ti sa'ane.

Kiristo n ninjid si'el la yela

2 M biise, m sobidi ya ne'eja ye ya da tum tuumbe'ede. Amaa so' ya'a tum be'ed, Yesu Kiristo one a popiel la na nwe' ti Ba' Wina'am nu'ug n tisi ti. ² Ka Kiristo ku'um la ane line ket ka Wina'am supeen naae ne ti tuumbe'ed. Li ka' tinam tuumbe'ed gullimne, ka ane nidib wusa tuumbe'ed.

³ Ti ya'a siak Wina'am noyelug la li pa'al ye ti sid mi' o su'uŋa. ⁴ So' ya'a yel ye o mi' o, ka pu siak o noyelugo, ninkan ane dama'am sob, ka yelsida ka' o sa'ane. ⁵ Amaa so' ya'a siak o pian'ad, ninkan sid noŋ o bedego. Ne'eja na ke ka ti mi' su'uŋa ye ti be Wina'am sa'an. ⁶ One yet ye o ane Wina'am nid on be su'um wenne Yesu Kiristo n daa be si'em la.

Nooryelug paal la yela

⁷ M binonja, noyelug kan ka m sobid n tisidi ya la ka' yel paale. Li ane yelkudug kan ka ya da more yanam da dol Yesu Kiristo pin'ilugin sa la. Yelkudug la ane labaar kan ka ya pun wum. ⁸ Ka noyelug kan ka m sobid n tisidi ya la ane yel paal. Ti nyee li yelsida la ne Kiristo sa'an ne yanam sa'an, bozugo lik la gaadeya ka yelmenjir neesim la pun nie na.

⁹ One yel ye o be neesim la ni, ka kis o ba'abiig, o nam kpelim bene likin. ¹⁰ One noŋi o ba'abiig kpelim bene neesim la ni. Dinzug, si'el kae' na ke ka o tum tuumbe'ede. ¹¹ Amaa one kisi o ba'abiig la bene likin, ka kene li ni, ka zi' on ken si'el la, lik la zu'om o la zug.

¹² M biise, Wina'am tisi ya suguru ka yiisi ya tuumbe'ed n bas Kiristo yu'ur zug la, dinzug ka m sobid ne'eja tisidi ya. ¹³ M saamnama, m sobid ne'eja n tisidi ya, yaname mi' one da be dunia pin'ilugin sa la zug. Dasamaa, m sobid ne'eja tisidi ya, yaname nyan Sutaana la zug. ¹⁴ M biise, m sobid ne'eja tisidi ya, yaname mi' ti Ba' Wina'am la zug. M saamnama, m sobid ne'eja n tisidi ya, yaname mi' one da be dunia pin'ilugin sa la zug. Dasamaa, m sobid ne'eja n tisidi ya, yaname mor paŋ la zug, ka Wina'am pian'ad bene ya ni, ka ya nyan Sutaana.

¹⁵ Da noŋi dunia, ne bun lin wusa bee li ni. Ya ya'a noŋ dunia, ya pu noŋ ya Ba' Wina'am. ¹⁶ Bun line be dunia ni, ka ka'a su'um nwa, ningbina boodim be'ed ne nini gosig be'ed ne tita'alim, bama wusa pu yi ti Ba' Wina'am sa'ane. Amaa li yi ne bane zi' Kiristo la sa'an. ¹⁷ Dunia ne bun lin wusa bee li ni, ka nidib mor ya'amleog li ni la na gaad. Amaa one tum Wina'am boodim la na be yuma dine ka' naare.

Kiristo dataa la yela

¹⁸ M biise, dunia naar la li'eleya. Ba daa yeli ya ye Kiristo dataa na kena. Ka nannanna, Kiristo dataas bedego pun kena, dinzug ka ti banj ye dunia naar la li'eliya. ¹⁹ Nimbama nwa ka' Wina'am nidib amena, dinzug ka ba yi ti sa'an. Ba ya'a daa aan o nidib, ba naan kpelim beene ti sa'an. Amaa ba basiya ye li pa'al nyain ye ba yinni ka' Wina'am nida.

²⁰ Kiristo tisi ya Wina'am Siig Suŋ la, dinzug ya wusa mi' yelsida la. ²¹ Li ka' ye yaname zi' yelsida la zug ka m

sobid tisidi yaa, ka lee ane yaname mi' li, ka me mi' ye dama'am pu yit yelsida ni naa.

²² Ano'one a dama'am soba? Li ane one ki'isid ka yet ye Yesu ka'a Kiristo la. One zan'asi ti Ba' Wina'am ne o Biig la, one a Kiristo dataa. ²³ One zan'as Biig la, me zan'as o Ba' Wina'am. Ka one siak Biig la me siak o Ba'.

²⁴ Keli ka pian'ad kan ka ya da wum yanam da dol Yesu Kiristo pin'ilugin sa la, kpelim bee ya sunya ni. Li ya'a kpelim bee ya sunya ni, ya na kpelim bee ti Ba' la ne o Biig la sa'an. ²⁵ Ne'eŋa nwa ka Kiristo da yel n zi'el ye o na tisi ti. Lini a nyovur kane ka'a naar la.

²⁶ M sobid ne'eŋa n tisidi ya ye m yeli ya nimbane zigid ye ba ma'a ya la yela. ²⁷ Kiristo daa tis yanam Wina'am Siig Sunj la, ka o kpelim bee ya sa'an. Ka Wina'am Siig Sunj pa'ane ya si'el wusa la zug, ya pu bood so' ya'as ye o pa'ali yaa. Ka on pa'an si'el la a yelsida, ka ka' ziri. Siakimi Siig Sunj la pa'alug ka kpelimi Kiristo ni.

²⁸ M biise, kpelimini o sa'an, ka o ken daar na la ka ti mor sukpi'em, ka nyan da kpen'e ti ka ti sua'aa.

²⁹ Ya mi' ye Kiristo ane popiel, dinzugo banjimi ye one wusa tum dine a su'um la ane Wina'am biig.

Wina'am biis la yela

3 Gosimi Wina'am nonji ti si'em. O nonjilim zu'ene galis, ka o buoni ti ye o biis. Sida ti ane o biis. Dunia dim la zi' Wina'am la zug ke ka ba zi' tii. ² M binonja, nannanna ti ane o biis. Ka tiname na ti a si'em la nan pu nie paalo. Ka ti mi' ye Kiristo ya'a ti kena ti na lieb wenne on ne, tiname na ti nye on a si'em la zug.

³ On wusa mor ti'ir kanja Kiristo ni ket ka o merj a su'um nyain, wenne Kiristo a nyain si'em la.

⁴ On wusa tum tuumbe'ed, o sa'am Wina'am wada la. Bozugo tuumbe'ed sa'am ne wada. ⁵ Ya mi' ye Kiristo da pu mor tuumbe'edi o nii, ka da kena yiis ti tuumbe'ed bas. ⁶ Dinzugo on wusa be Kiristo ni pu tum tuumbe'ede. Ka one kpen tum tuumbe'ed la nan pu nye oo bee banj oo.

⁷ M biise, da ke ka so' ma'a yaa. On wusa tum dine a su'um ane popielim sob wuu Kiristo a popielim sob si'em la. ⁸ Sutaana tum be'ed hale dunia pin'ilugin sa. Ka one kpelim tum tuumbe'ed ane o nid. Ka Wina'am Biig la da kena ye o sa'am Sutaana tuuma.

⁹ On wusa a Wina'am biig pu tum tuumbe'ede, Wina'am vum bee o ni la zug. Ka Wina'am aa o Ba' la zug, ka o ku lem nyaje kpelim tum tuumbe'ede.

¹⁰ Ne'eŋa ke ka ti banj bane a Wina'am biis ne bane a Sutaana biis la. Li ane ye on wusa pu tum dine a su'um, bee pu nonj o tiraan, ka' Wina'am biiga.

Tinam nonjim taaba la yela

¹¹ Labaar kan ka ya da wum yanam da dol Yesu Kiristo pin'ilugin sa ane ne'eŋa, ye li a su'um ye ti nonj taa-

ba, ¹² ka da wenne Kain ne. O da ane Sutaana nid ka kuu o merj pitu. Bo ka o da niŋ ala? Li da ane o merj tuuma a be'ed, ka o pitu tuuma a su'um la zug.

¹³ Dinzugo, m ba'abiise, dunia nidib ya'a kisi ya, yanam da ke ka li lidigi yaa. ¹⁴ Tiname nonji ti ba'abiis la zug, ti mi' ye ti yi kumin n kerj nyovurin. On wusa pu nonji o ba'abiis nam bene kumin. ¹⁵ On wusa kisi o ba'abiis ane ninkuud. Ka ya mi' ye ninkuud pu mor nyovur kane ka' naar o sa'ane.

¹⁶ Kiristo n da kpi ti yela la ke ka ti banj nonjilim a si'em. Ka li me su'um ye tinam me kpi ti ba'abiis zug.

¹⁷ So' ya'a a arazak daan, ka nye ka si'el pasig o ba'abiig, ka o pu tis oo, o na niŋ wala yel ye Wina'am nonjilim bee o sunfine? ¹⁸ M biise, ti nonjilim da a pian'ad ma'ane, amaa li su'um ka li a tuuma ne yelsida nonjilim.

Tinam mor sukpi'em Wina'am tuon la yela

¹⁹ Ne'eŋa ke ka ti banj ye ti dol yelsida la, ka ti potenda kpi'em Wina'am tuon. ²⁰ Hale ti potenda ya'a morji ti buod, Wina'am gati ti potenda ka mi' si'el wusa. ²¹ M binonja, ti potenda ya'a pu yel ye ti tum tuumbe'ede, ti mor sukpi'em Wina'am tuon, ²² ka din wusa ka ti sos o sa'an, o na tisi ti, tiname siak o noyelug ka tum dine malis o la zug. ²³ Ne'eŋa aa o noyelug. Li ane ye ti niŋ o Biig Yesu Kiristo yadda, ka nonj taaba wuu on daa yeli ti si'em la. ²⁴ On wusa siak Wina'am noyelug bene Wina'am ni, ka Wina'am me bee o ni. O tisi ti o Siig Sunj, ka o ke ka ti banj ye Wina'am bee ti ni.

Siig Sunj ne sibe'ed la yela

4 M binonja, da siaki on wusa yel ye o mor Wina'am Siig Sunj laa, amaa kpansimi o gos ye siig kan ka o mor la yi ne Wina'am sa'an na bee. Bozugo ziri nodi'esidib bedego gilig zin'ig wusa. ² Ne'eŋa na ke ka ti banj dine yi Wina'am Siig Sunj ni. Li ane ye on wusa nie paalo yel ye Yesu Kiristo da lieb ninsaal, on mor Siig Sunj kane yi Wina'am ni na. ³ Ka on wusa ki'is ne'eŋa Yesu yela, pu mor Siig kane yi Wina'am sa'an na laa. O more sibe'ed line yi Kiristo dataa la sa'an na. Ya daa wum ye sibe'ed la na kena. Ka nannanna li pun be dunia ni kpela.

⁴ M biise, ya dolne Wina'am, ka nyanj ziri nodi'esidib la. Siig Sunj kane bee ya sa'an la mor panj hale n gat sibe'ed kane be dunia dim ni la. ⁵ Ziri nodi'esidib la dolne dunia yela, ka linzug ba pian'adne dunia yela, ka dunia dim me kelisidi ba. ⁶ Amaa tinam dolne Wina'am, ka on wusa mi' Wina'am na kelisi ti. Ka on wusa pu dolne Wina'am ku kelisi tii. Ne'eŋa ka ti na nyaje banj one mor Siig Sunj la bee sibe'ed la.

Wina'am nonji ti si'em la yela

⁷ M binonja, nonjilim yi ne Wina'am sa'an na. Dinzugo ti nonjim taaba. On wusa nonj o tiraan ane Wina'am bi-

ig, ka mi' o. ⁸ Ka on wusa pu noŋ o tiraan zi' Wina'am, Wina'am n a noŋjilim daan la zug. ⁹ Ne'eŋa ka Wina'am pa'ali ti on noŋji ti si'em. Li ane on tume o Biyimir dunia ni na, ka ti mor nyovur la zug. ¹⁰ Noŋjilim ane anwa. Li ka'ane tiname noŋ Wina'am yiiga. Wina'am noŋji ti, ka tum o Biig, ka o Biig la zug ka o yiisi ti tuumbe'ed n bas la.

¹¹ M binonja, Wina'am ya'a noŋji ti anwana, li su'um ka tinam me noŋ taaba. ¹² So' nan zi' nye Wina'am. Amaa ti ya'a noŋ taaba, Wina'am bee ti ni, ka o noŋjilim bee ti ni galis.

¹³ Wina'am tisi ti o Siig Suŋ, ka o ke ka ti baŋ sida ye ti be Wina'am ni, ka o bee ti ni men. ¹⁴ Ti nyeya ka ti Ba' Wina'am tum o Biig ka o lieb dunia dim wusa faangid, ka ti pian'ade o yela. ¹⁵ On wusa nie paalo n yel ye Yesu ane Wina'am Biig, Wina'am bee o sa'an, ka on me bee o ni. ¹⁶ Tinam meŋ baŋ noŋjilim kan ka o mor ne ti, ka siaki li.

Wina'am a noŋjilim daana. Ka on wusa mor noŋjilim be Wina'am ni ka on me bee o ni. ¹⁷ Ti be dunia nwa ni ka ti a su'um nyain wenne Kiristo a si'em la. Dinzug ka ti na mor sukpi'em sariakadib daar. Wina'am bood ye ti mor sukpi'em sariakadib daar la zug ka o ke ka o noŋjilim bee ti sa'an. ¹⁸ Noŋjilim puugin pu mor dabiem. Noŋjilim ameŋa yiisid dabiem, bozugo dabiem ane namisug yela ka one zot dabiem la pu mor noŋjilim ameŋaa.

¹⁹ Noŋjilim bee ti sa'an, bozugo Wina'am denji noŋji ti. ²⁰ So' ya'a yel ye, "M noŋ Wina'am," ka kis o ba'abiig, o ane dama'am sob. O ya'a pu noŋ o ba'abiig on ka o nini nyet o la, o na niŋ wala noŋ Wina'am on ka o nini pu nyet o la. ²¹ Nooryelug kan ka Kiristo yeli ti ane ye on wusa noŋ Wina'am, li su'um ka o noŋji o ba'abiis men.

Tinam niŋ si'em n nyanj dunia la yela

5 On wusa siak ye Yesu ane Kiristo la, o ane Wina'am biig. On wusa noŋ dau so', me noŋ dau la biig. ² Anwana ke ka ti baŋ ye ti noŋ Wina'am biis. Li ane tiname noŋ Wina'am ka siakidi o noyelug wusa la zug. ³ Ti ya'a noŋ Wina'am asee ti siak o noyelug la. Ka o noyelug la pu toe galise. ⁴ On wusa a Wina'am biig na tun'e nyanj dunia bedego. Li ane ti yadda niŋir Yesu Kiristo ni ke ka ti nyanj dunia. ⁵ Ano'one nyanjed dunia la? Li ane one siak ye Yesu ane Wina'am Biig la ma'aa.

Bun line yeti ti Yesu Kiristo a si'em la yela

⁶ Yesu Kiristo ane one da kena. O da kena di'e ku'om suub ka kpi ka o ziim yi, o da pu kena di'e ku'om suub ma'anee, ka lee di'e ku'um men. ⁷ Ka Wina'am Siig Suŋ la meŋ nie pa'al ye ne'eŋa a sida, on a yelsida daan la zug. ⁸ Bunama atan' pa'ani ti Yesu Kiristo yela. Li ane Wina'am Siig Suŋ la ne o ku'om suub ne o ku'um. Ka bunbama atan' dol taaba. ⁹ Ti siakid line ka nidib yeli ti Wina'am Biig la yela, ka lin ka Wina'am pa'ali ti o yela gaad ala. Ka o tisi ti bunbama atan' la ye ti siak o Biig la yela. ¹⁰ Dinzug on mekama siak o Biig la, mi' o yela o sunfin. Ka on mekama pu siak Wina'am, o buol o ne ziridaan, on pu siak Wina'am yeli ti si'el o Biig yela la zug. ¹¹ Ne'eŋa nwa ka Wina'am yeli ti. Li ane ye o tisi ti nyovur kane ka' naare, ka nyovur kaŋa aa ti bun n a yinni ne o Biig la. ¹² On mekama di'e o Biig la mor nyovur kaŋa. Ka on wusa pu di'e o Biig la, o ka' nyovure.

Nyovur kane ka' naar la yela

¹³ M sobid ne'eŋa tisi di yanam bane niŋ Wina'am Biig la yadda la ye, ya baŋ ye ya mor nyovur kane ka' naare. ¹⁴ Ne'eŋa zug ka ti mor sukpi'em Wina'am tuon. Li ane tiname mi' su'uŋa ye ti ya'a sos si'el wusa dine aa o boodim, o na wum tisi ti. ¹⁵ Ka ti ya'a mi' ne'eŋa, ti na mi' ye o na tisi ti tiname sos si'el la.

¹⁶ So' ya'a nye o ba'abiig ka o tum tuumbe'ed line ku ta'asi kumine, on sosim Wina'am tis o. Ka Wina'am na tis o nyovur. M sobid ne'eŋa n tis bane tuumbe'ed pu ta'asidi ba kumin la. Amaa tuumbe'ed be line ta'asid nid kumin. M pu yel ye ya sosim Wina'am din yelaa.

¹⁷ Ninsaalib n niŋid si'el wusa ka li ka'a su'um, ane tuumbe'ed Wina'am tuon. Ka tuumbe'ed sieba pu ta'asid nidib kumine.

¹⁸ Ti mi' ye Wina'am biis pu kpelim tum tuumbe'ede. Wina'am Biig la meŋ guri ba su'uŋa, ka Sutaana ku nyanj n daami baa.

¹⁹ Ti me mi' ye Wina'am so'e ti. Ka dunia dim wusa be ne Sutaana so'olim ni. ²⁰ Ka lem mi' ye Wina'am Biig la kena ka tisi ti ya'am ye ti mi' Wina'am one sid a Wina'am la. Ka ti a yinni ne on, tiname a yinni ne o Biig la zug. O sid ane Wina'am ka a one tisiid nyovur kane ka' naare.

²¹ M biise, da dolne line ka' Wina'am.

2 JOON

1 Mam one a kpeenm n sobid ne'erja n tisid fun po'a on ka Wina'am ganj la ne fu biis. M sid nonji ya amerja. ² Li ane yelsida line bee ti sa'an la, ka na kpelim bee ti sa'an yuma dine ka' naar la zug, ka man ne bane wusa mi' sida la nonji ya.

³ Ti Ba' Wina'am ne o Biig Yesu Kiristo na tisi ti yel-sum ne sumalisim ka zoo ti nimbaanlig, ka tisi ti o yel-sida ne nonjilim.

Sida ne nonjilim

⁴ Li malisi m bedego man nye ka biis la sieba dol sida la wen wuu ti Ba' Wina'am da yeli ti si'em la. ⁵ Ala m sos uf, m maa, kel ka ti nonj taaba. Ne'erja ka' noor yel-ug paal ka m sobid tisidi yaa. Li ane noyelug kan ka ti da wum tinam da dol Yesu Kiristo pin'ilugin sa la. ⁶ Nonjilim kan ka m pian'ad li yela la, gbin ane ye ti siakim Wina'am noyelug la wusa. Yelugkan ka ya da wum pin'ilugin sa la ane ne'erja ye, ya wusa nonjim taaba.

⁷ Ziri dim bedego giligi dunia wusa, nidib bane pu siak nie paalo ye Yesu da lieb ninsaal la. Ninkan buudi ane ziri daan ka a Kiristo dataa. ⁸ Banjimi ya merj ka da sa'am lin ka ti daa tum tisi ya la, ka ya na di'e nyood wusa.

⁹ On mekama pu dol Kiristo pa'alugo, ka paas o merj pa'alug, o pu dol Wina'am. On mekama dol pa'alug la, o dol ne ti Ba' Wina'am ne o Biig. ¹⁰ So' ya'a keenn ya sa'an na ka pu mor pa'al kaja naa, yanam da di'e o ya yin ne, hale kudum da pu'us oo. ¹¹ One pu'us o na lieb ne o tuumbe'ed tiraan.

Pu'usug

¹² M mor pian'ad bedego ye m yeli ya, ka pu bood ye m sobi li gbaunjin n tisi yaa. M ten'es ye m na kaae ya, ka pian'a tisi ya m merj. Ka ti na mor sumalisim bedego.

¹³ Fu bier on ka Wina'am ganj la biis pu'usid uf su'uŋa.

3 JOON

1 Man one a kpeenm n sobid ne'eŋa n tisid fun Gaius, on ka m sid noŋ ameŋa la.

² M zua noŋire, m sos Wina'am ye fu si'el wusa na a su'um, ka fu na be laafe, ka mi' ye fu siig mor laafe Wina'am tuon. ³ Li daa malisi m bedego ti zuanam sie-ba daa paae na ka yel fun dol yelsida la su'uŋa si'em la. Ti mi' ye fu beilim wusa fu a yelsida daan. ⁴ Si'el pu niŋi m malisim gaad man wum ye m biis dol yelsida laa.

⁵ M zua noŋire, fun a yelsida sob la, ne fun niŋ si'el n suŋ yadda niŋidib la hale la'am ne ban a saam la.

Gaius la yela

⁶ Ba tu'asi fu noŋilim yela n tis Wina'am nidib bane be kpela. Suŋim ba ka ba keŋ tuon. Kel ka fun suŋi ba si'em la malis Wina'am. ⁷ Bozugo Kiristo tuuma yela, ka ba yi ken, ka zan'as suŋir din ka nidib bane pu dol Kiristo la bood ye ba tisi ba la. ⁸ Dinzugo li su'um ka ti suŋ ti tumtum taaba bama nwa ka ba mool sida pian'ad la n tis nidib.

Diotrefes ne Demetrius la yela

⁹ M daa sob si'el n tis Wina'am nidib bane bee fu teŋin la. Ka Diotrefes one bood ye o niŋi ba tuongat la

pu siak man sob si'el la. ¹⁰ M ya'a kena m na tu'asi ya on tum si'el ka ma'ad tisidi ti la. Ka lin pu sia'al oo. O me zan'as ti taaba di'er ka vi'id bane bood ye ba di'e ba, ka kadi ba yiis Wina'am nidib sa'an.

¹¹ M zuasuŋ, da tu'as line a bun be'ede. Tu'asim line a su'um. On mekama tum dine a su'um ane Wina'am nid. On mekama tum dine a bunbe'ed pu mi' Wina'am.

¹² So' wusa pian'ad Demetrius yela su'um, hale yelmeŋir dim la me pian'ade o yela su'um. Ka tinam me di o yelsida kaset. Ka fun meŋ mi' ye ti kaset la a si-da.

Pu'usug

¹³ M mor pian'ad bedego na yel uf, ka pu bood ye m sobi niŋ gbaunŋine, ¹⁴ ka ten'es ka m na kena kaae uf dabisa ayi nwa ni, ka ti pian'a tis taaba.

¹⁵ Sumalisim be ne uf.

Fu zuanam wusa pu'usid uf. Pu'usimi ti zuanam yinni yinni tisi ti.

NIER PA'ALUG

1 Yela ban ka Yesu Kiristo daa nie pa'al o tumtum-nib la sobne gbauŋ kaŋa ni. Wina'am daa tis o yel-bama ye o bigis Wina'am tumtum-nib lin ku yuuge ka yelbane na kena. Kiristo daa tumne o malek o tumtum Joon sa'an ka o yel o yelbama. ²Joon daa yel bun lin ka o nye la wusa. Ka ne'eŋa wusa ane labaar kane yi Wina'am sa'an na la, ne yelsida lin ka Yesu Kiristo daa yiis la. ³Yelsum be ne one karem Wina'am noor pi-an'a'uk kane ka o nodi'es daa pian' la ne bane wumi li ka siak bun line sob gbauŋ kaŋa nwa ni la. Bozugo saŋa la li'eliya ka ne'eŋanam na niŋ.

Joon pu'usid Wina'am nidib bane la'as teensa ayopoi la

⁴Man Joon sobid gbauŋ kaŋa n tisid Wina'am nidib bane la'as teensa ayopoi bane be Asia so'olimin la.

Wina'am one da be, ka kpelim be, ka na ti be sa ne siisa ayopoi bane be o na'am tuon la, ⁵ne Yesu Kiristo one yet Wina'am yela ne sida ka a one da vu'ug kumin yiiga la ka a dunia na'anam na'ab la na tisi ya yelsum ne sumalisim.

Yesu Kiristo nonji ti ka kpi ka o ziim yi ye o yiisi ti ti tumbe'edin ⁶ka ke ka ti a na'anam ne maalmaanib ye ti tum n tis o Ba' Wina'am. O na nye zun'or ne na'am saŋa dine ka' benne. Ami.

⁷Gosimi, one kenna ne saŋgbana la. So' mekama na nye o, la'am ne bane kuns o la men. O ya'a ti kena, dunia buudi wusa na kum ban zot o la yela. Sida, li na niŋ.

⁸Zugsob Wina'am la a one mor paŋ wusa ka da be, ka be, ka na ti be la yel ye, "Mane a Alfa ne Omega, ka a si'el wusa pin'ilug ne li naar."

Joon da nye Kiristo la yela

⁹Man Joon ane ya ba'abiig one la'as ne ya Yesu so'olimin, ka dit fara ka modigid ne ya, tinam a yinni ne Yesu la zug. Man daa moon Wina'am pian'ad ka yet man mi' si'el Yesu Kiristo yela la zug, ka ba daa more man keŋ Patmos teŋ kane ka ku'om giligi li la. ¹⁰Alasi-daar line a Zugsob la dabisir la, Wina'am Siig Surŋ la daa kpen' m, ka m wum kukor tita'ar line kum wuu na'atani piebidi m nya'aŋ.

¹¹Ka li daa yel ye, "Som lin ka fu nyet la digil, ka zaŋ gbauŋ la n tolimi tis Wina'am nidib bane la'as teensa

ayopoi la, ka a Efesus ne Smirna ne Pergamum ne Tiatira ne Sardis ne Filadelfia ne Laodisea dim la."

¹²Man fendigi ye m gos ye ano'one pian'ade tisidi ma, ka nye salima fitla ayopoi. ¹³Ka so' zi'e ba soogin wenne Ninsaal Biig ye fuug line wa'ami paae o noba. Ka salima senbidiŋ loo o nyo'og. ¹⁴Ka o zuobid daa pelig wenne gungum bee sakuga ne. Ka o nini wenne bugum pielim ne. ¹⁵Ka o noba nyeeen wenne anzurifa ka ba nyeligi li bugumin n ke ka li ma'ae ka ba sasi li ka li lieb nyain. Ka o kukor vuud wenne ku'omi zot ka su'ugid ne paŋ si'em la. ¹⁶Ka o mor nwadibibisa ayopoi o datiuŋ nu'ugin. Ka su'uraug line dit tuon ne nya'aŋ yi o noorin na. Ka o nindaa nyeeen wenne nintaŋ soos winig ne.

¹⁷Man daa nye o la m daa igini o tuon ka wenne niŋkane kpi ne. Ka o daa zaŋi o datiuŋ nu'ug n pa'ali m zug ka ye, "Da zot dabiem. Ka mane a yiiga ne nya'aŋ daan la. ¹⁸Mane a one voe la. M daa kpine, amaa m yu'un voe saŋa dine ka' benne, ka so'e ku'um ne ku'um teŋ wusa.

¹⁹"Dinzug, som bun lin ka fu nyet, line be nannanna, ne line na ti niŋ nya'aŋ. ²⁰Nwadibibisa ayopoi line ka fu nye m datiuŋ nu'ugin ne salima fitla ayopoi la yel-sua'ada la gbin ane anwa. Nwadibibisa ayopoi la ane Wina'am nidib bane la'as zin'isa ayopoi la maleknam, ka fitla ayopoi la a Wina'am nidib bane la'as zin'isa ayopoi la."

Kiristo toluŋ kane a Efesus dim din la yela

2 Ka man nye so' la one yel man ye, "Som ne'eŋa n tis malek one be Wina'am nidib sa'an n be Efesus teŋin la. Ne'eŋa ane toluŋ dine yi one mor nwadibibisa ayopoi o datiuŋ nu'ugin la na, one ken salima fitla ayopoi soogin la.

²Toluŋ la nwa. 'Man mi' yanam niŋid si'el, ka mi' yanam tum ne kpi'eun si'em, ka mor sumodigir si'em, ka mi' ye ya zan'asid nimbe'ednam, ka daa mak bane ye ba ane Kiristo Tumtum-nib la gos, ka lee baŋ ye ba ka'a alaa, ka baŋ ye ba ane ziri dim. ³M mi' ye ya modigid ka namisid man zug ka pu basida. ⁴Amaa mane nye ya taal si'em ane anwa. Ya pu nonji m wuu yaname daa nonji m yanam daa pin'ili doli m yiiga si'em laa. ⁵Ten'esimi yaname daa niŋid si'em ka yu'un basi li la. Tiakimi ya tuuma ka tum yaname daa tum si'em yiiga la. Ya ya'a pu tiake ya sueyaa, m na keenn

ya sa'an na n noki ya fitla la li zin'igin. ⁶ Amaa ne'ēja ka ya niḡid ka li a su'um. Ya kis line ka Nikolaitan nidib la niḡid, wenne mane kis li si'em la.

⁷ One bood ye o wum, ala on kelisimi line ka Wina'am Siig Suḡ la yet Wina'am nidib la. One nyanḡ yelbe'ed wusa la ka m na tis o suer ka o di tiig line tisid nyovur ka be Wina'am lombo'ogin la wela.' "

Kiristo toluḡ kane a Smirna dim din la yela

⁸ Ka man nye so' la lem yeli m ye, "Som ne'ēja tis malek one be Wina'am nidib sa'an n be Smirna tenjin la. Ne'ēja ane toluḡ line yi one a yiiga ne nya'aḡ daan la na, one da kpi ka lem vu'ug la.

⁹ Toluḡ la nwa. 'M mi' ya namisug yela, ka mi' ye ya ane noḡ dim, amaa sida ya ane kpa'am dim, ka mi' pi-an'abe'ed din ka bane yel ye ba ane Jew dim ka ka' ala la pian'ade ya yela. Ba ane Sutaana nidib. ¹⁰ Da zo yaname ye ya di fara si'a la dabiem. Kelisimi. Sutaana na ke ka ba kpen'esi ya sarega ni maki ya, ka ya na nye namisug dapiiga. Niḡimini m yadda hale ne ya kum, ka m na tisi ya piini line a nyovur.

¹¹ One bood ye o wum, ala on kelisimi line ka Wina'am Siig Suḡ la yet Wina'am nidib la. One nyanḡ yelbe'ed wusa la, kum kane paasida ayi la ku niḡ o si'ela.' "

Kiristo toluḡ kane a Pergamum dim din la yela

¹² Ka man nye so' la lem yeli m ye, "Som ne'ēja n tis malek one be Wina'am nidib sa'an n be Pergamum tenjin la. Ne'ēja ane toluḡ kane yi one mor su'uraug dine ka li tuon ne nya'aḡ wusa dit la na.

¹³ Toluḡ la nwa. 'M mi' ye yaname be si'el la ane zin'ikan ka Sutaana na'am gbaunḡ be. Amaa ya sid doli m, hale saḡa kan ka ba daa ku Antipas one sid diti m kaset tisid nidib la, zin'ikan ka Sutaana be la ya ni, ya daa kpelim niḡidi m yadda. ¹⁴ Amaa ya taal ane anwa bi'ela. Sieba bee ya ni ka dol Balaam pa'alug one da pa'al Balak on na niḡ si'em ke ka Israel dim tum tuumbe'ed. O da ke ka ba di ba'ar diib, ka me ke ka dap ne po'ab sa'am taaba. ¹⁵ Ala men, yanam me mor nidib ya ni ka ba dol Nikolaitan dim pa'alug. ¹⁶ Tiakimini ya sueya. Ya'a ka' alaa, m na kena zab ne nimban dim ne su'uraug dine line na yi m noorin na la.

¹⁷ One bood ye o wum, ala on kelisimi line ka Wina'am Siig Suḡ la yet Wina'am nidib la. One nyanḡ yelbe'ed wusa la ka m na tis o diib line yit saazug na la sieba ka o di, ka tisi ba wusa yinni yinni kugpiel line zug ka yu'ur paal sob, ka so' zi'i lii, asee one di'e li la.' "

Kiristo toluḡ kane a Tiatira dim din la yela

¹⁸ Ka man nye so' la lem yeli m ye, "Som ne'ēja tis malek one be Wina'am nidib sa'an n be Tiatira tenjin la. Ne'ēja ane toluḡ kane yi Wina'am Biig one nini wenne

bugum pielim ne, ka o noba nyeen wenne anzurifa line ka ba sas ne.

¹⁹ Toluḡ la nwa. 'M mi' ya tuuma ne ya noḡilim ne ya yadda niḡir ne yaname niḡid si'el la'am ne ya sumodigir, ka lem mi' ye ya tum nannanna gat yaname daa denji tum yanam daa pin'ili doli m si'em la. ²⁰ Amaa mane nye ya taal si'em nwa. Ya siak Jezebel one a po'a ka yel ye o ane Wina'am nodi'es la, ka o bee ya ni, ka pa'an ka ma'adi m tumtumnb, ka po'ab ne dap sa'amid taaba, ka dit bada diib. ²¹ M tis o saḡa ye o tiak o tuumbe'ed, amaa o pu bood ye o bas o tuumbe'ed laa. ²² Dinzug m na ke ka o digin ne namisug. Ka bane la'as ne o n tum tuumbe'ed la, ya'a pu bas ba tuumbe'ed la, ban me na namis bedego. ²³ M na ke ka o biis kpi. Ka Wina'am nidib wusa na baḡ ye mane a one mi' nidib potenda ne ba boodim la, ka yo so' mekama wusa o tuuma yood. ²⁴ Amaa ya sieba bane be Tiatira ka pu dol pa'alkaḡaa, ka me pu zamis line ka sieba buon Sutaana yelsua'ada laa, m ku mor yeel sieba zi'ili ya. ²⁵ Amaa ya gban'am line ka ya mor la kiḡ kiḡ hale ne man na ti kena. ²⁶⁻²⁷ One nyanḡ yelbe'ed wusa la, ka kpelim niḡid man boodim, ka kudin ku basi, m na tis o paḡ kan ka m di'e m Ba' Wina'am sa'an la buudi, ka na tis o teens wusa paḡ ka o na so'e ba ne paḡ ka sa'ami ba, wenne one mor kunt dansaar nwa'ad duguda ka li liebid sawies ne, ²⁸ ka me tis o bekekeung nwaddar la.

²⁹ One bood ye o wum, ala on kelisim dine ka Wina'am Siig Suḡ la yet Wina'am nidib la.' "

Kiristo toluḡ line a Sardis dim din la yela

3 Ka man nye so' la lem yeli m ye, "Som ne'ēja tis malek one be Wina'am nidib sa'an n be Sardis tenjin la. Ne'ēja ane toluḡ dine yi one mor Wina'am si-isa ayopoi ne nwadibibisa ayopoi la na.

Toluḡ la nwa. 'M mi' yaname niḡid si'el, ka nidib ten'esid ye ya voe amaa ya ane ku'um. ² Dinzug duomi, ka kpemis line kpelim ka bood ku'um la, ka ya tuuma la pu tig Wina'am nini. ³ Dinzug tenri pa'alug kan ka ya daa wum ka di'e la. Siakimini li ka tiake ya sunya. Ya ya'a pu due m na keenn ya sa'an na wenne na'ayig ne, hale ka ya ku baḡ saḡkan ka m kenaa. ⁴ Amaa ya nidib bi'ela be Sardis ka pu dian' ba fuude. Ba na ye fupiela doli m, ban nar la zug. ⁵ One nyanḡ yelbe'ed wusa la na ti ye fupiela wuu ban ne, ka m ku kpiis o yu'ur nyovurpaal dim gbaunḡin laa, ka na yeli m Ba' ne o maleknam la sa'an nyain ye o ane man nid.

⁶ One bood ye o wum, ala on kelisim line ka Wina'am Siig Suḡ la yet Wina'am nidib la.' "

Kiristo toluḡ line a Filadelfia dim din la yela

⁷ Ka man nye so' la lem yeli m ye, "Som ne'ēja tis malek one be Wina'am nidib sa'an n be Filadelfia tenjin la. Ne'ēja ane toluḡ dine yi one a nyain ka a sida sob

la ni na, one mor David saafi la, ka yo'ogid ka so' ku nyaŋe yoo, ka yood ka so' ku nyaŋe yo'og laa.
⁸ Toluŋ la nwa. 'M mi' yaname niŋid si'el, ka tisi ya suer ye ya tum m tuuma, ka li wenne kuluŋ ka m yo'og ka so' ku nyaŋe yoo, ka mi' ye ya mor paŋ bi'ela, ka la'am ne ala, ya me siaki m yelug ka pu ki'is ye ya zi' ma.
⁹ Kelisimi. Bane a Sutaana nidib, ziri dim bane ma' ye ban ane Jew dim, ka ka' Jew dima, m na ke ka ba kena igini ya tuon ka baŋ ye m nonji ya. ¹⁰ Yaname siak m yelug ka modig la zug, m me na more ya su'uŋa ka ya da kpen' yelkan na ti kenn dunia ni na mak dunia nidib wusa la nii. ¹¹ M na kenn nannanna na. More line ka ya mor la su'uŋa, ka so' da nyaŋe faaenn ya yoode.
¹² One nyaŋ yelbe'ed tuuma wusa la m na maal o, ka o a za'antolug Wina'am pu'usum yir ka o kudin ku lem yi aninaa. Ka m na sob Wina'am yu'ur tabil o zugin, ne Wina'am teŋ Jerusalem Paal dine na yi Wina'am sa'an arazana ni n sig na la yu'ur, ka me na sob m meŋ yu'u-paal tabil o zugin.
¹³ One bood ye o wum, ala on kelisim dine ka Wina'am Siig Suŋ la yet Wina'am nidib la.' "

Kiristo toluŋ line a Laodisea dim din la yela

¹⁴ Ka man nye so' la lem yeli m ye, "Som ne'eŋa tis malek one be Wina'am nidib sa'an n be Laodisea teŋin la. Ne'eŋa ane toluŋ dine yi one yu'uri buon Ami la ni na la, one sid yet line ka o nyet la, one a bun din ka Wina'am maal wusa la kpeenm.
¹⁵ Toluŋ la nwa. 'M mi' yaname niŋid si'el ka mi' ye ya tum m tuuma ka pu tumi li ma'asiga ka me pu niŋidi li tuuliga. Man boodin ne yaname naan aan ma'asiga bee yaname naan aan tuuliga. ¹⁶ Amaa yaname sadigim pu ma'as bee tul m tuuma ni la, m na tobisi ya yiisi m noorin. ¹⁷ Yanam yet ye ya ane kpa'am dim ka mor dine ka ya bood wusa ka si'el pu pasigi ya. Ka zi' yaname mor susa'aŋ ne nimbaanlig si'em. Ya ane noŋ dim ka a sawenya ne zunzoos.
¹⁸ Dinzug m sa'ali ya ne ye ya da' salima line a salima meŋa man ni n paam kpa'am, ka me lem da' fupiel a ye ligili ya nyan sawenya la, ka da' tiim niŋi ya nini la ka tun'e nyet. ¹⁹ M namisid ka sa'an bane ka m noŋ la wusa ye ba zamis. Dinzug tiakemini ya sueya ka da di'emideyaa. ²⁰ Kelisimi. M buoni ya wenne one zi'e za-'anoorin kabirid ne. Ka so' ya'a wum m kabirug la ka siak, m na kpen' o yin na ka man ne on la'ase di.
²¹ One nyaŋ yelbe'ed wusa la, m na tis o suer ka o la'ase zin'i ne man m na'am gbaun la zug, wenne man nyaŋ yelbe'ed wusa ka la'ase zin'in ne m Ba' Wina'am o na'am gbaun zug si'em la.
²² One bood ye o wum, ala on kelisim line ka Wina'am Siig Suŋ la yet Wina'am nidib la.' "

Ba n zun'od Wina'am arazana ni la yela

⁴ Ne'eŋa ka m nye ka arazana kuluŋ yo'og. Ka kukor kane ka m denji wum la pian'adi tisid man, ka li vuud wenne na'atan. Ka li yeli m ye, "Dum kpela na, ka m na pa'al uf dine na niŋ ne'eŋa nya'aŋ la." ² Ka yimmo ka Wina'am Siig Suŋ la more m, ka m nye ka na'am gbaun digi arazana ni ka so' zin'i li zug. ³ Ka o nindaa nyeen wenne kugvenla line yu'uri buon yaspa ne kanelian. Ka saa dindeog buenn gilig na'am gbaun la, ka dindeog la boonsim a den'em. ⁴ Ka na'am gbana piisi ne anaasi gilig na'am gbaun la, ka kpeenmnam piisi ne anaasi ye fupiel a ka pid salima zugpibis zin'i ba zutin. ⁵ Ka sayan'asug yit gbaun la ni na ne vuud ne sa-tansug. Ka fitlanam ayopoi lamisid dit na'am gbaun la tuon. Bama a Wina'am siisa ayopoi la. ⁶ Ka si'el wenne mo'ar dig na'am gbaun la tuon wenne gotiŋ nie nyain ne.

Ka bunvoeya anaasi zi'e gilig na'am gbaun la, ka nini pe'eli ba tuon ne nya'aŋ. ⁷ Ka yiiga bunvor la wenne gbigim ne, ka one tia' la wenne na'araug ne, ka one tia' atan' la mor ninsaal nindaa. Ka bunvor one tia' anaasi la wenne silug tita'ar n ian'ad ne. ⁸ Ka bunvoeya la yinni wusa mor kpukpama ayuobu, ka nini pe'eli ba poogin ne yiŋ. Ka yu'uŋ ne nintan ba pu basid yu-umaa ka ye,

"Zugsob Wina'am one mor paŋ la a su'um nyain.

O a su'um.

O sid a su'um.

One a one da be,

ka nan be,

ka na ti be la."

⁹ Ka bunvoeya anaasi la ya'a yiti zun'od ka na'asid one be saŋa dine ka' benne ka zin'i na'am gbaun zug la ka pu'us o bareka, ¹⁰ kpeenmnam piisi ne anaasi la ig-inidne one zin'i na'am gbaun zug la tuon ka zun'e one be saŋa dine ka' ben la, ka pidigi ba zugpibis n digil one zin'i na'am gbaun zug la tuon n yet ye,

¹¹ "Ti Zugsob Wina'am fune nar ye fu di'e pipilim na'asi ne zun'or ne paŋ bozugo fune maal si'el wusa, ka fu boodim yela ka fu maali ba ka ba be la."

Gbaun la ne Pe'ebil la yela

⁵ Ka m nye gbaun ka li sob li tuon ne nya'aŋ, ka mor tabilis ayopoi. Ka one zin'i na'am gbaun la zug n more li o datiuŋ. ² Ka m nye malek kane mor paŋ hale ka o moon n tansid ye, "Ano'one a su'um na nyaŋe lak tabilig la ka yo'og gbaun la?" ³ Ka so' daa kae' arazana ni bee dunia ni bee teŋgbaun poogin na nyaŋe lak gbaun la gos poogine. ⁴ Ka m daa kaas hale, bozugo so' daa kae' a su'um ye o lak gbaun la gos li

poogin la zug. ⁵ Ka kpeenmnam la ni yinni yeli m ye, "Da kaasida. Gosima, one yi Juda buudi ni ka mor paŋ wenne gbigim la, one a na'ab David yaan la, o nyan yelbe'ed wusa ka na nyanje yo'og gbaun la ne tabilis ayopoi la."

⁶ Ka m nye Pe'ebil ka o zi'e na'am gbaun dine ka bunvoeya anaasi ne kpeenmnam gilig la tenjuk. Ka Pe'ebil la wenne one ka ba daa ku o, ka o vu'ug kumin, ka mor iila ayopoi ne nini ayopoi dine a Wina'am siisa ayopoi bane ka o tum dunia wusa ni na la. ⁷ Ka Pe'ebil la keŋ di'e gbaun la one zin'i na'am gbaun la datiun.

⁸ Ka on di'e gbaun la ka bunvoeya anaasi la ne kpeenmnam piisi ne anaasi la vabin Pe'ebil la tuon. Ka kpeenmnam la yinni wusa mor kon ne salima laas, line pe'el ne tudaare dine a Wina'am nidib pu'usug la. ⁹ Ka ba yu'um yuumpaali yet ye,

"Fune su'um ye fu di'e gbaun la,
ka laki li tabilis la,
bozugo ba daa kuu uf ne.

Ka fu ziim la faaenn ninsaal buudi wusa ne pian'ad gun gun ne buudi gun gun la'am ne so'olim gun gun,
ka ba lieb Wina'am din.

¹⁰ Ka maali ba ka ba a so'olim na'anam ne maal-maanib

ye ba tum Wina'am tuuma,
ka na di na'am dunia ni."

¹¹ Ka m gos ka nye maleknam tusanam tusa sa, ka ba zi'eni gilig na'am gbaun la ne bunvoeya anaasi ne kpeenmnam la. ¹² Ka m wum ka ba du'osid ba kukoya yumi yet ye,

Pe'ebil one ka ba da ku ka o vu'ug la su'um
ye o di'e paŋ ne kpa'am ne ya'am ne kpi'eun
ne na'asi ne zun'or ne sen'un.

¹³ Ka m wum ka bunvor mekama line be arazana ni ne dunia ni ne tenjbaun poogin ne atekun wusa yet ye,

"Bareka ne na'asi ne zun'or ne paŋ
be ne Pe'ebil la
ne one zin'i na'am gbaun zug
saŋa dine ka' benne."

¹⁴ Ka bunvoeya anaasi la siak ye Ami. Ka kpeenmnam la vabini zun'e Pe'ebil ne one zin'i na'am gbaun zug la.

Tabilis la yela

6 Ka m nye ka Pe'ebil la yo'og tabilis ayopoi la yinni. Ka m wum ka bunvoeya anaasi la yinni yel ne kukor dine wenne satansug ne ye, "Kem na." ² Ka m gosi nye wedpiel. Ka one ban'ad o la mor tiraug. Ka ba tis o na'am zugpibig. Ka o yii a paŋ daan ye o zabi nyan si'elnam wusa.

³ Ka Pe'ebil la yo'og tabilig kane pe'es ayi la. Ka m wum ka bunvor one pe'es ayi la yel ye, "Kem na." ⁴ Ka wedzin'ia me yi na. Ka ba tis one ban'ad o la paŋ ye o

sa'as zaba dunia ni ka nidib ku taaba. Ka o di'e su'ug tita'ar.

⁵ Ka Pe'ebil la yo'og tabilig kane pe'es atan' la. Ka m wum ka bunvor one pe'es atan' la yel ye, "Kem na". Ka m gos ka wedsabilig be anina. Ka one ban'ad la mor line makid la o nu'ugin. ⁶ Ka m wum line vuud wenne kukor line yi bunvoeya anaasi la soogin ye, ki ligidi zem nid daar yinni tuuma yood. Ka kizen'ug butis bibis atan' me a nid daar yinni tuuma yood. Amaa da sa'ami kpaam ne daam laa, ka ba ligidi zu'e ya.

⁷ Ka Pe'ebil la yo'og tabilig line pe'es anaasi la, ka m wum ka bunvor one pe'es anaasi la yel ye, "Kem na."

⁸ Ka m nye ka wedpipelug be anina, ka one ban'ad o la yu'uri buon Akum, ka Hades, line a kpi'imnam teŋ la doli o nya'an. Ka ba tis Akum ne Kpi'im Teŋ dunia pudugir yinni pudugir anaasi la ni ye ba so'e, ka ba na ku ne su'uraug ne ko'om ne wiim ne dunia bunyuos.

⁹ Ka on yo'og tabilig line pe'es anu la, ka m nye bane ka ba kuu ba, ban moon Wina'am pian'ad la ka yet Wina'am yelsida la zug, ka ba be maan maalug bim-bim la tenjir, ¹⁰ ka tansid ye, "Zugsob tita'ar, one a su'um ne sida, ye li na yuuge paae wala ka fu na kad nidib nwa saria ka namisi ba ka teki ba toba, ban kuud nidib la yela?" ¹¹ Ka ba tisi ba wusa fupielis, ka yeli ba ye, "Vu'usumi bi'ela ka guri ya tumtumnb taaba bane a yadda ninjidib ka kpelim dunia ni la, ka ba ti kuu ba wenne ban ku yanam si'em la, ka ba kal ben ti paae."

¹² Ka m nye ka o yo'og tabilig dine pe'es ayuobu la. Ka teŋ dam bedego, ka nintan kilim lik bedego, ka nwadig la wusa lieb zen'ugo wenne ziim ne. ¹³ Ka nwadibibis la yi saŋgbaun la ni li tenjin na wenne keka-ma ka sisi'em yiti nwe' ka kekan la dam ka welkasa lut si'em la. ¹⁴ Ka saŋgbaun la melim wenne gbaun ka ba kpilim naae ne. Ka zueya ne teens bane ka ku'om gilig wusa enris.

¹⁵ Ka dunia na'anam ne nintitada ne sogia na'anam ne kpa'am dim ne paŋ dim ne so' wusa, yamis ne bane ka'a yamise, ba wusa sua' tampiins lema ni ne tampiins sian'asima zueya zut, ¹⁶ ka tans zueya la ne tampiins la yel ye, ba limi ba zutin sua'a ba, ye ka one zin'i na'am gbaun zug la ku nyee ba, ka Pe'ebil la me ku nyee ba ne o supeen la. ¹⁷ Ka Pe'ebil la ne one zin'i na'am gbaun zug la supeen dabistita'ar paa na, ka so' so' kae' na nyanje zi'e ne sukpi'eun ba supeen la tuone.

Israel dim la yela

7 Ne'eŋa nya'an ka m nye maleknam anaasi ka ba zi'e dunia lodisa anaasi la kad dunia sisi'em line yi zin'is wusa la lebisid ye sisi'em da da'ad teens bee atek bee tiig so'oo. ² Ka m nye malek si'a ka o yi winig ne tansid si'el la na ka mor si'el line maal Wina'am one voe la zanbina, ka yel maleknam bane ka Wina'am tisi ba teens ne atek poa'alun paŋ la ne kukotita'ar ye,

³ ba da poa'alim teens la bee ateuƙ la bee tiis la, asee ka ba ti zambil Wina'am tumtumɓib la zambina ba gbe'ed ni. ⁴ Ka m wum bane ka ba daa zambili ba ne Wina'am zanbin ba gbe'edin la kal. Li daa ane tusa kobuga ne tusa piisnaasi ne tusa anaasi nidib ka yi Isra'el dim dood wusa la ni. ⁵⁻⁸ Ka tusa pii ne ayi daa yi nimbama yinni yinni doodin na. Ka dood la a Juda ne Reuben ne Gad ne Aser ne Naftali ne Manase ne Simeon ne Levi ne Issaka ne Zebulun ne Josef ne Benjamin.

Nidib daa la'as bedego la yela

⁹ Ne'eŋa nya'aŋ la ka m gos, ka nidib la'as bedego, ka so' ku nyaŋe kaal nidib la wusaa. Ba daa yine teŋgbana wusa ne buudi wusa ne dood wusa ne pian'ad wusa ni na n ye fupielis zi'e na'am gbaunƙ la ne Pe'ebil la tuon n mor kpukpara wila ba nu'usin, ¹⁰ ka pian'ad ne kukotitada ye, "Ti faangir yitne Wina'am one zin'i na'am gbaunƙ la zug ne Pe'ebil la sa'an na." ¹¹ Ka maleknam la wusa zi'eni gilig na'am gbaunƙ la ne kpeenmnam la ne bunvoeya anaasi la vabin na'am gbaunƙ la tuon n zun'od Wina'am ¹² n yel ye, "Ami, bareka ne zun'or ne ya'am ne bareka pu'usug ne na'asi ne paŋ ne kpi'eunƙ ane Wina'am din saŋa dine ka' benne. Ami."

¹³ Ka kpeenmnam la yinni bu'osi m ye, "Ano'onami a nimbama n ye fupielis? Ka ba yi yaani na?"

¹⁴ Ka m lebis o ye, "Naa, fune mi', ka man zi'."

Ka o yeli m ye, "Nimbama yine fara tita'arin la na, ka piesi ba fut Pe'ebil la ziimin ka ke ka ba pelig. ¹⁵ Linzug ka ba zi'e Wina'am na'am gbaunƙ la tuon ka tumi tisidi o nintaŋ ne yu'uŋ o pu'usug yin la. Ka Wina'am n be ne ba la zug, ka o na guri ba. ¹⁶ Ka ko'om bee ku'onuud kudin ku lem gban'e baa, ka nintaŋ bee tuultita'ar ku lem tuligi baa. ¹⁷ Pe'ebil one be na'am gbaunƙ la teŋsuk la na guri ba, ka doli ba keŋ ku'obulum line tisid nyovur la. Ka Wina'am na eens ninto'om wusa ba nini ni."

Tabilig line pe'es ayopoi la yela

8 Ka Pe'ebil la yo'og tabilig line pe'es ayopoi la, vujud daa kae' arazana la nii saŋa bi'ela.

² Ka m nye maleknam ayopoi bane zi'e Wina'am tuon la ka ba di'e na'atana ayopoi.

³ Ka malek so' mor salima laa dine ka ba niŋid tudaare la, keŋ zi'e maan maalug zin'ig la baba. Ka ba tis o tudaare bedego ye o pe'esi li Wina'am nidib pu'usugin n niŋ bimbim line zi'e na'am gbaunƙ la tuon la tis Wina'am. ⁴ Ka tudaare dine ka ba nyu'e la nyo'os ne Wina'am nidib la pu'usug yi malek one zi'e Wina'am tuon la nu'usin dut agol. ⁵ Ka malek la nok tudaare laa la mu'e bugum bimbim la zug n pe'el laa la n lobigi li dunia ni. Ka satansug ne vuud ne sayan'asug ne teŋdamug daa naam.

Na'atana la yela

⁶ Ka maleknam ayopoi bane mor na'atana ayopoi la ti'eb ye ba piebi ba.

⁷ Ka yiiga malek la piebi o na'atan. Ka sakuga ne bugum gendig ne ziim n kpa'adi lut dunia ni na. Ka bugum di dunia pudugir la yinni pudugir atan' la ni, ka me di tiis pudugir la yinni, pudugir atan' la ni, ka di moma'asa wusa.

⁸ Ka malek one pe'es ayi la piebi o na'atan. Ka ba lob si'el ka lu wenne zuer tita'ar lin ka bugum dit la, ka lu dunia ku'om wusa la ni. Ka ku'om la pudugir la yinni pudugir atan' la ni kilim ziim. ⁹ Ka bunvoeya bane me be ku'omin la pudugir la yinni pudugir atan' la ni kpi wusa. Ka aaruma la me pudugir la yinni pudugir atan' la ni sa'am wusa.

¹⁰ Ka malek one pe'es atan' la piebi o na'atan. Ka nwadibil tita'ar diti wenne bugum ne yi saŋgbaunƙin li mo'a ne ku'obula pudugir yinni pudugir atan' la ni.

¹¹ Ka nwadibil la yu'uri buon Toog. Ka ku'om la pudugir yinni kilim toog. Ka nidib bedego nu ku'om la kpi, ku'om la daa a toog la zug.

¹² Ka malek one pe'es anaasi la piebi o na'atan. Ka winig la pudug zin'isa atan', ka nwadig la me pudug zin'isa atan', ka nwadibibis la me pudug zin'isa atan'. Ka si'el nwe' ba pudugir yinni yinni, ka ba wusa pudugir yinni yinni la kilim lik. Ka nintaŋ line nie nyain la pudugir la yinni pudugir atan' la ni kilim lik. Ka yu'uŋ pielim pudugir la yinni pudugir atan' la ni me kilim lik.

¹³ Ka m gosi nye silug tita'ar one ian'ad agol lalle, ka wum ka o yet ne kukotita'ar ye, "Susa'aŋ be, susa'aŋ be. Maleknama atan' bane kpelim la ye ba piebi ba na'atana la, ka ba kukuma ya'a ti kum, susa'aŋ na be tis bane wusa be dunia ni."

9 Ka malek one pe'es anu la piebi o na'atan. Ka m nye nwadibil ka o yi saŋgbana ni lu dunia ni na. Ka ba tis o bumbok dine zulum ka ka' ben la saafi. ² Ka nwadibil la yo'og bumbok la, ka nyo'os yi na wenne bugum tita'ar nyo'os ne, ka ke ka nintaŋ la kilim lik. ³ Ka na'azomnam yi nyo'os la ni n sig dunia ni na. Ka ba tisi ba paŋ wenne namis mor paŋ dunia ni si'em la, ⁴ ka yeli ba ye, ba da sa'am si'elnam wusa line nobugid teŋinee, amaa ba poa'alim nidib bane pu mor Wina'am zambina ba gbe'edin la gullim. ⁵ Ka na'azomnam la daa pu mor suere na ku nida, ka lee daa namsidi ba ne nwadisa anu. Ka toog kan ka ba daa nyeti ba niŋgbina ni la daa wenne naŋ toonbi zabid si'em la. ⁶ Ka nwadisa anu nwa saŋa, nimbama na ied kum ka ku nyee lii, ka me na bood kum, ka kum na zo ka basi ba.

⁷ Ka na'azomnam la wenne widi bane ti'eb gur zaba ne, ka mor line wenne salima zugpibis ba zutin. Ka ba nindaas wenne nidib nindaas ne.

⁸ Ka ba zuobid wa'am wenne po'ab zuobid ne. Ka ba nyina wenne gbigim nyina ne. ⁹ Ka ba nyo'od daa ligil ne si'el ka li wenne kunt zaba fuud ne. Ka ba kpukpa-ma vuud wenne tanp widi teed tanp terokonami zo ti kej zaba ni ne. ¹⁰ Ka ba mor zuya ne toonsa wenne namis ne. Ka ba zuya la mor paŋ n na poa'alim nidib nwadis anu. ¹¹ Ka malek one gur bumbok la daa aa ba na'ab. Ka o yu'ur ne Hibiru pian'ad ane Abbadon, ka Greek pian'ad a Apoliyon. Li gbin ane Asa'uŋ.

¹² Yiiga susa'aŋ la gaadeya. Amaa susa'aŋa ayi kpe-lim na kena.

¹³ Ka malek one pe'es ayuobu la piebi o na'atan. Ka m wum ka kukor yi salima maan maalug zin'ig dine zi'e Wina'am tuon la lodisin anaasi na, ¹⁴ yel malek one pe'es ayuobu mor na'atan la ye, "Yidigim maleknam anaasi bane ka ba lo Yifiretis mo'ar sa'an la." ¹⁵ Ba daa ti'eb ne gur yuum kaŋa ne nwadig kaŋa ne dabis kaŋa ne saŋa kaŋa ye ba ku ninsaalib pudugir la yinni pudugir atan' la ni. ¹⁶ Ka m wum sogianam bane a wedban'adib la kal. Li daa ane tusa piisi zin'is tusa pi-iga.

¹⁷ Ka m zaansuŋin la ka m daa nye widi ne bane ban'adi ba la. Ka ban daa a si'em nwa. Bane ban'ad wi-di la daa yene zaba fut line mu'e wenne bugum ka a sabilig ne donboolim ba nyo'odin. Ka widi la zut wenne gbigima zut ne. Ka bugum ne nyo'os ne tan line nyelig n dit wuu bugum ne yitne ba noya ni na. ¹⁸ Ka yeltood atan' bama, bugum ne nyo'os ne tan line nyelig n dit wuu bugum la dine daa yit widi la noya ni la daa ku ninsaalib pudugir la yinni pudugir atan' la ni. ¹⁹ Widi la paŋ daa bene ba noya ne ba zuya ni. Ka ba zuya la daa wenne wiigi ne n mor zut ka ba more li poa'alim nidib.

²⁰ Ka nimbane daa kpe-lim ka yelbama daa pu kuu ba la, daa pu bas ban daa maal si'el ba meŋ la dolim, ka me daa pu bas kikiris ne salima ba'a la ne anzurifa ba'a ne kuga ba'a ne daad ba'a bane ku tun'e nye bee wum bee kej la pu'usugo. ²¹ Ba me daa pu bas ba ninkuusim ne ba ba'akon bugub ne ba po'aboodim bee ba na'ayiigim la ka tiake.

Malek ne gbaunbil la yela

10 Ka m nye malek tita'ar si'a ka o yi arazana ni sigid na. Ka saŋgbaun daa ligil o wenne fuug ne, ka saa dindeog buenn gilil o zug. Ka o nindaas wenne nintaŋ ne ka o noba wenne bugum za'antolis ne. ² Ka o daa mor gbaunbil dine laki o nu'ugin. Ka o datiuŋ nobir no ateuk, ka o dagobug nobir no teŋ. ³ Ka o tans ne kukotita'ar line wenne gbigim kaasug ne. Ka on daa tansi naae, ka satansida ayopoi daa tansi siak. ⁴ Ka

ban pian' naae la m daa bood ye m sob. Amaa m daa wum ka kukor pian' yi arazana ni na ye, m sua'am dine ka satansida ayopoi la yel la. Ka ye m da sobi lii.

⁵ Ka malek one ka m nye ka o zi'e ateukun ne teŋin la zianki o datiuŋ nu'ug kpa' saazug, ⁶ ka po ne Wina'am one be saŋa dine ka' benne ka maal saazug ne dunia ne ateuk ne bun lin wusa bee ba ni la, ye, li ku lem yu-uge. ⁷ Ka malek one pe'esa ayopoi la ya'a ti piebi o na'atan, Wina'am na zaŋi o poten'esua'adir la tumi li tuuma, wenne one da yeli o nodi'esidib bane aa o tumtumnb la si'em la.

⁸ Ka kukor kan ka m wum ka li pian' arazana ni n tisi m, lem pian' tisi m ya'as n ye, m kem di'e gbaun dine laki be malek one zi'e ateukun ne teŋin la nu'ugin.

⁹ Ka m daa kej malek la sa'an n yel o ye o tisim m gbaunbil la. Ka o yeli m ye m nokimi li n di. Ye ka li na kilim toog m poogin. Ka ye amaa li na malis wenne si-ind m noorin. ¹⁰ Ka m di'e gbaunbil la o nu'ugin n dii li. Ka li malis wenne siind m noorin. Amaa man vol la, li kilim ne toog m poogin.

¹¹ Ka so' yeli m ye, asee ka m lem di'e Wina'am pian'ad n tis nidib ya'as. Ye ka Wina'am pian'ad la ane buudi ne teŋgbana ne pian'ad ne na'anam bedego yela.

11 Ka so' daa tisi m makir dibir, ka yeli m ye, "Duum mak Wina'am pu'usum yir la ne maan maalug zin'ig la, ka kaal bane pu'usid Wina'am pu'usum yin la. ² Amaa da mak pu'usug yir saman laa, bozugo ba zaŋi li tis bane ka' Wina'am nidib ka ba na noodi giligid Jerusalem Teŋsuŋ la n sa'amidi li, nwadis piisnaasi ne ayi. ³ Ka m na tumi m nidiba ayi bane na sid pian'ad m yela la, ka ye boto fuud, ka tisi ba paŋ ka ba di'es Wina'am pian'ad n tis nidib dabisa kobus piiga ne ayi ne piisyoobu."

⁴ Nidib ayi bama ane Olive tiis ayi ne fitla ayi bane zi'e dunia Zugsob la tuon la. ⁵ Ka so' ya'a zig ye o poa'alimi ba, bugum yitne ba noya ni na sa'ami ba dataas la. Ka ala ka ba kuud one zig ye o poa'alimi ba. ⁶ Ka ba mor paŋ na gban'e saa, ka saa ku ni saŋa kam ka ba tumi ba nodi'esug tuuma, ka lem mor paŋ na ke ka ku'om kilim ziim, ka me mor paŋ na zaŋ yeltood bu-udi wusa poa'alim dunia dim saŋa kan ka ba bood.

⁷ Ba ya'a ti naae labaar la moolug, bunyua one yi bumbok dine ka' ben ni na la na zab ne ba ka nyaŋe kuu ba. ⁸ Ka ba ningbina na dig teŋtita'ar kan ka ba da kpa'a ba Zugsob dapuudir zug la sueren. Yuda line pa'al teŋ la a si'em ane Sodom ne Egipti. ⁹ Ka nidib bane yi buudi ne pian'ad ne teŋgbana wusa ni na, na gosi ba ningbina daba atan' ne pusuk, ka ku ke ka ba mumi baa. ¹⁰ Ka dunia nidib sunya na ma'ae nidib ayi nwa ku'um la yela. Ka ba na maal sumalisim ka tis taa-ba piini, bozugo nodi'esidib ayi nwa la ke ka nidib namisid dunia ni.

¹¹ Ka daba atan' ne pusuk la nya'aŋ, vu'usum line tisid nyovur la daa yi Wina'am sa'an kena kpen'e ba ni ka ba vu'ug. Ka dabiem bedego kpen' bane nyee li la.

¹² Ka nidib ayi la wum ka kukotita'ar yi arazana ni na yeli ba ye, "Dumi kpen' na." Ka ba dataas la gosidi ba ka ba kpen'ed sangbaunjin dut arazana ni.

¹³ Ka saŋa kan yim, ka teŋ daa dam hale. Ka Jerusalem teŋ la pudug zin'is piiga la, yinni daa lu n sa'am. Ka nidib tusa ayopoi daa kpi teŋ la daa dam la yela. Ka dabiem kpen' nimbane kpelim la, ka ba na'as Wina'am one be arazana ni.

¹⁴ Susa'aŋ dine pe'es ayi la gaadeya. Amaa gosimi, susa'aŋ dine pe'esid atan' na kenn nannanna na.

Na'atan ayopoi daan la yela

¹⁵ Malek one pe'es ayopoi la pieb o na'atan la, ka kukotita'ar vuud arazana ni n yet ye, "Dunia so'olim kilim ti Zugsob ne o Kiristo la din, ka o a na'ab saŋa dine ka' ben la." ¹⁶ Ka kpeenmnam piisi ne anaasi bane zin'i ba na'am gbana zut Wina'am tuon la, vabin teŋin n zun'od Wina'am yet ye,

¹⁷ "Ti pu'usid Zugsob Wina'am tita'ar, one be ka da be la bareka,

on zaŋi o paŋ tita'ar la ka pin'il o na'am la zug.

¹⁸ Ka bane ka' Wina'am nidib la sunya da due bedego, amaa o supeen saŋa paa na ka o na kad bane kpi la saria, ka yoo o tumtumrib bane aa o nodi'esidib, ne o nidib bane na'as o, kpi'emnam ne tadimnam la, ka sa'am bane sa'am dunia la."

¹⁹ Ka Wina'am pu'usug yir dine be arazana ni la yo'og ka ba nye daka dine pa'al nonaar dine ka Wina'am zi'el o nidib la. Ka sayan'asug ne vuud ne satansug ne teŋ-damug ne sakuga bedego daa naam.

Po'a ne dragon la yela

12 Ka si'el nie arazana ni, ka mor gbin sua'adir. Po'a daa be, ka o fuug daa ane nintaŋ la. Ka nwadig la bee o noba teŋirin. Ka na'am zugpibig bee o zugin, ka nwadibibis pii ne ayi bee li ni. ² Ka o mor poog ka o sa'ar la toe la ke ka o kaas n bood ye o du'a. ³ Ka si'el lem nie arazana ni ya'as, ka wenne bunyua zin'a tita'ar line ka ba buon dragon, ka mor zuta ayopoi ne iila piiga. Ka na'am zugpibis pibili o zut la wusa. ⁴ Ka nwadibibis pudug zin'is atan' ka dragon la uk o zuur n da'e pudugir yinni yiis sangbaunjin n bas dunia ni na. Ka o zi'e po'a one bood du'am la tuon n gur ye po'a la du'a ka o ob o biig la. ⁵ Ka po'a la du'a biribiŋ one na so'e buudi wusa ne paŋ. Ka ba daa ze biig la mor o keŋ Wina'am ne o na'am gbaun la sa'an. ⁶ Ka po'a la zo keŋ moogin. Ka anina ka Wina'am maal

zin'igi digil po'a la, zin'ikan ka ba na gos o dabisa tusir ne kobus yi ne piisyuobu.

⁷ Ka zaba ko' arazana ni. Ka malek kpeenm Maikel ne o maleknam la zab ne dragon one la'as ne o maleknam ka ba zab ne Maikel. ⁸ Ka ba daa nyaŋ dragon ne o maleknam la, ka ba len ka' suer na be arazana ni ya'asa. ⁹ Ka ba daa nok dragon tita'ar la lobi yiis. Dragon ane waaf kan da be kudumin sa, ka o yu'ur buon kikiris na'ab, bee Sutaana, ka ma'ad dunia wusa la. Ka ba yiis o ne o maleknam lobi sigis dunia ni na.

¹⁰ Ka m wum kukotita'ar arazana ni ka li yel ye,

"Nannanna Wina'am faangir la ne o paŋ ne o na'am saŋa la sid paa na ka o Kiristo paŋ saŋa me paa na, bozugo ba nok one gbi'idi ba ba'abiis niŋi Wina'am tuon nintaŋ ne yu'uŋ la lobi yiis arazana ni.

¹¹ Ka ba ba'abiis la nok Pe'ebil la ziim ne sida dine ka ba mool la n zab, ka pu zo ba nyovur naare ka siak ye ba kpi.

¹² Ka dinzugo arazana ne ban bane wusa be anina la maalimi sumalisim.

Amaa susa'aŋ be n tis teŋgbaun ne ateuk

bozugo Sutaana sigi ba ni na,

ka o sunf pelig hale

on mi' ye o saŋa kpelim bi'ela la zug."

¹³ Ka dragon la baŋ ye ba nok o lob sigis dunia ni na la, o daa kad po'a one du'a biig la ye o gban'e o. ¹⁴ Ka ba daa tis po'a la niŋ tita'ar kpukpama ayi ye o ianki keŋ o zin'ig line be moogin la, zin'ikan ka ba na gur o yuma atan' ne pusuk n yiis o waaf la zaba ni. ¹⁵ Ka waaf la puus ku'om ka li yi o noorin na, wenne mo'ar ne n dol po'a la ye ku'om la di o. ¹⁶ Amaa teŋ daa suŋ po'a la tans tans mugulim n fuenn ku'om dine yi dragon la noorin na la. ¹⁷ Ka dragon la suunr pelig ne po'a la hale, ka o keŋ ye o zab ne po'a la yaas bane kpelim n siak Wina'am noyelug ka yet nidib Yesu yela la. ¹⁸ Ka dragon la zi'e mo'ar gbeug.

Bunyua ayi la yela

13 Ka m nye bunyua ka o yi ateukun la na n mor iila piiga ne zuta ayopoi. Ka na'am zugpibis be iila la zut yinni yinni ni. Ka yu'ur line sa'amid Wina'am yu'ur la sob o zutin la. ² Ka bunyua one ka m nye la daa wenne weog baa ne. Ka o nobeens a buntitada. Ka o noor wenne gbigim noor ne. Ka dragon la daa tis bunyua la o meŋ paŋ ne o na'am gbaun ne o kpi'eun tita'ar. ³ Ka bunyua la zug yinni daa wenne ba poa'alim o ne, amaa sapo'at la daa bin'ei. Ka li pak dunia dim wusa ka ba dol bunyua la. ⁴ Nidib wusa daa zun'od dragon la, on tis bunyua la o paŋ la zug, ka zun'od bunyua la men ye, "Ano'one mor paŋ wenne bunyua la? Ka ano'one na tun'e zab ne li?"

⁵ Ka ba tis bunyua la suer ka o pian'ad nyeesim pian'ad ka sa'amid Wina'am yu'ur, ka len ke ka o mor paŋ nwadis piisnaasi ne ayi. ⁶ Ka li tu'ud Wina'am ka sa'amid Wina'am yu'ur ne zin'ikan ka o be la ne bane be arazana ni la wusa. ⁷ Ka ba tis o suer ka o zab ne Wina'am nidib ka nyaŋe ba, ka tis o paŋ kan na nyaŋ buudi ne dood ne pian'ad ne teŋgbana wusa. ⁸ Nidib wusa bane be dunia ni, ka ba yuda pu sob nyovurpaal dim gbaunŋ sanŋan ka dunia nam pu pin'il la, na zun'e bunyua la. Gbaunŋ la ane Pe'ebil kan ka ba da ku la din.

⁹ Dinzug one bood ye o wum, on kelisim. ¹⁰ One bood ye o a yamug, o sid na a yamug. Ka one ku nidib ne su'uraug, ba me sid na kuu o wala. Linzug li a su'um ka Wina'am nidib mor modigir ka niŋ Wina'am yadda.

¹¹ Ka m nye bunyua si'a ka o yi teŋin na n mor iila ayi wenne pe'ebil iila ne, ka pian'ad wenne dragon pian'ad si'em la. ¹² Ka zi'e yiiga bunyua la sa'an n mugus dunia ne dunia dim wusa ka ba zun'od yiiga bunyua one mor sapo'at line bin'ei la. ¹³ Ka maal bunnyalima titada hale ka ke ka bugum yi agol n sig dunia ni na ka nidib nye li. ¹⁴ Ka zaŋ bunnyalima bane ka li daa maal yiiga bunyua la zug la n ma' dunia nidib, ka yeli ba ye ba meem win, ka zun'e bunyua one daa di'e sapo'at ne su'uraug ka nan voe la. ¹⁵ Ka ba tis bunyua one pe'es ayi la suer ka o tis win line wenne yiiga bunyua la vu'usum. Ka win la na tun'e pian' ka me ke ka ba ku bane pu pu'usidi li la wusa. ¹⁶ Ka bunyua la daa lem mugus nidib wusa, tadimnam ne kpi'emnam ne kpan'am dim ne noŋ dim la'am ne yamis ne bane ka'a yamise, ye ba niŋ zanbina ba datiuŋ nu'usin bee ba gbe'edin. ¹⁷ Ka so' daa ku tun'e da' bee kuos si'ela, asee o mor bunyua la zanbin, line a o yu'ur bee o kal.

¹⁸ Ne'eŋa a ya'am. On mekama mor ya'am on na tun'e baŋ bunyua la kal la gbin, bozugo kal la gbin ane dau so' yu'ur. Li kal daa ane kobus yuobu ne piis yuobu ne ayuobu.

Nidib bedego bane nye faangir la yela

14 Ka m gos ka Pe'ebil la zi'e Zion zuerin Jerusalem ni. Ka nidib tusa kobuga ne tusa piisnaasi ne tusa anaasi bane mor o yu'ur ne o Ba' yu'ur la ka li sob ba gbe'edin ka zi'e o sa'an. ² Ka m wum kukor ka li yi arazana ni na vuudi wenne ku'osusuud tita'ar ne santsug tita'ar ne, ka me wenne kon nwe'edibi n nwe'edi ba kona si'em la. ³ Ka ba zi'e na'am gbaunŋ ne bunvoeya anaasi ne kpeenmnam la tuon ka yu'um yuum paal dine ka so' ku tun'e zamise, asee nidib tusa kobug ne tusa piisnaasi ne tusa anaasi bane ka Wina'am faaenn ba dunia ni la ma'aa. ⁴ Ba ane dap bane luaki ba meŋ ne po'ab ka a nyain, ka dol Pe'ebil la ken zin'ikan ka o ken wusa, ka nye faangir ninsaalib soogin, ka a yiiga bunwela bane ka ba zaŋi tis

Wina'am ne Pe'ebil la. ⁵ Ziri pian'ad pu yi ba noorin ne, ka ba me pu mor taale.

Maleknam atan' la yela

⁶ Ka m nye malek so' ka o ian'ad saa agol ka mor labasunŋ kane ka' naare, ye o mooli li tis nidib wusa bane be dunia ni, la'am ne teŋgbana ne buudi pian'ad wusa, ⁷ ka tans n yel ye, "Zom Wina'am ka zun'e o yu'ur la, bozugo saŋa kan ka o na kad nidib saria la paae na. Zun'om Wina'am one maal arazana ne dunia ne mo'a ne ku'obulis wusa la."

⁸ Ka malek one pe'es ayi n dol yiiga daan la ye, "Babilon teŋtita'ar la sa'ameya. Li sid sa'ameya. Teŋ la daa wenne po'agoondir ne ka ke ka nidib buudi wusa tum tuumbe'ed ne o wenne daam line kpi'em ka o tisi ba ka ba nu ne."

⁹ Ka atan' daan dol yiiga maleknama ayi la n tans yel ye, "So' ya'a zun'e bunyua la ne o win ka di'e zanbin la o gbe'ugun bee o nu'ugin, ¹⁰ Wina'am sunf na pelig ne o wenne daam line kpi'em line ka o kpa'e ne supeen n niŋ o butiŋin la n ke ka o nuu li. O na namis maleksuma ne Pe'ebil la tuon n kpen' bugumin ne tan line nyelig ka tul bedego la ni. ¹¹ Ka so' ya'a di'e bunyua la zanbin la bee zun'e li ne li win, o na namis bugum dine ka li nyo'os dut agol saŋa dine ka' ben la ni, ka ku nye vu'usum nintanŋ bee yu'urŋo."

¹² Linzug li a su'um ye Wina'am nidib bane siak o noyelug ka dol Yesu ne yadda niŋir la, modigim.

¹³ Ka m wum kukor ka li yi arazana ni na ye, "Som ne'eŋa. Line yi zina ken sa, yelsum be ne bane dol ne Zugsob la ka kpi la."

Ka Wina'am Siig Sunŋ la siak ye, "Sida, ba na vu'us ne tuumkpi'ema ka ba tuumsoma na doli ba."

Dunia bunib la yela

¹⁴ Ka m gosi nye saŋgbaunŋ piela ka so' wenne Ninsaal Biig zin'i li zug n pid salima zugpibig o zugin, ka mor gon'og line noore dit o nu'ugin. ¹⁵ Ka malek so' yi Wina'am pu'usum yin la n yel one zin'i saŋgbaunŋ zug la ne kukotita'ar ye, "Nokim gon'og la bun, bozugo saŋa la paaeya, ka dunia la bi'igi siak bunib." ¹⁶ Ka one zin'i saŋgbaunŋ la zug zaŋ o gon'og la kia dunia ka buni li.

¹⁷ Ka malek si'a yi arazana pu'usum yin la na, n me mor gon'og line noor dit. ¹⁸ Ka malek one so'e bugum la yi maan maalug zin'ig na yel malek one mor gon'og line noore dit la ne kukotita'ar ye, "Nokim gon'og la n pon' veen tiiswela dunia ni. Ka dunia la wenne veen tiis lombon'og ka li wela la bi'igi ya." ¹⁹ Ka malek la nok o gon'og la n pon' veenwela dunia ni, ka nokwela la niŋ zin'ig kan ka ba nwiakidwela ku'om la. Wela la nwiakir wenne Wina'am supeen tita'ar ne. ²⁰ Ka ba yi teŋ la kpeŋ n nwiakwela la, ka ziim yi zin'ikan ka ba

nwiak li la wenne mo'ar tita'ar ne. Ka li wa'alim a wuu maila kobus yi. Ka wief ya'a sigin li ni, li zuluŋ na paae o salibir.

Maleknama ayopoi ne yeltood ayopoi la yela

15 Ka m lem nye bunyaluŋ tita'ar si'a line a zanbin n be arazana ni. Ka li a maleknama ayopoi ne yeltood ayopoi. Bama a yeltood bane kpelim nya'aŋ la, bozugo ba ya'a ti naae, Wina'am supeen la me na ti naae.

² Ka m nye si'el line wen wuu mo'ar line a nyain wuu gotiŋ ne, ka gendig ne bugum. Ka m lem nye bane zabi nyaŋ bunyua la ne o win ne o yu'ur kal la, ka ba zi'eni kpi'e mo'ar la mor kona dine ka Wina'am tisi ba la ba nu'usin, ³ ka yu'um Wina'am tumtum Moses ne Pe'ebil la yuuma ye,

“Zugsob Wina'am tita'ar,
fune tum tuumtitada ne tuumnyalima.

Fune a buudi wusa na'ab,
ka fu tuuma sueya a su'um ne sida.

⁴ Zugsoba, fun gullim a su'um,
ano'one ku zo fu dabiem ka zun'e fu yu'ure?
Buudi wusa na kena n zun'e fu,
bozugo fu popielim tuuma la nie paalo ni.”

⁵ Ne'eŋa nya'aŋ ka m gosi nye ka arazana pu'usum yir la yo'og, ka fuug doog line pa'an Wina'am beilim la be anina. ⁶ Ka maleknama ayopoi bane mor yeltood ayopoi line kpelim nya'aŋ la, yi pu'usum yin la na ye fupiel a bane a nyain, ka salima senbidis loo ba nyo'od. ⁷ Ka bunvoeya anaasi la yinni nok salima laas ayopoi line ka Wina'am one be saŋa line ka' ben la supeen pe'eli ba ni la tis maleknama ayopoi la. ⁸ Ka Wina'am na'asi ne o paŋ pe'el pu'usum yir la wenne nyo'os ne. Ka so' daa ku tun'e kpen' li nii, asee saŋkan ka yeltood ayopoi bane ka maleknama ayopoi mor la ti naae.

Laas line ka Wina'am supeen pe'eli ba ni la yela

16 Ka m wum tansug n yit pu'usum yin la n yet maleknam ayopoi la ye, “Kem kpa'e Wina'am supeen line pe'el laas ayopoi la dunia zug.”

² Ka yiiga malek la keŋ kpa'e o din dunia zug. Ka fen'ed pon'osa bane zabid naam bane mor bunyua la zanbin ne bane na'asidi o win la ningbina ni.

³ Ka malek one pe'es ayi la kpa'e o dine niŋ ateukun. Ka ateuk la ku'om tiake wenne one kpi ziim ne, ka bunvoeya bane be ateukun la wusa kpi.

⁴ Ka malek one pe'esa atan' la kpa'e o dine niŋ kolis ne ku'obulis ni, ka ku'om la kilim ziim. ⁵ Ka m wum malek one kpa'e o din ku'omin la ka o yel Wina'am ye,
“Fune a su'um nyain, ka da be,
ka kpelim be la.

Ka fu saria ban ka fu kat la ane sida.

⁶ Ka nidib daa ku fu nidib ne fu nodi'esidib ka ba ziim yi,

ka dinzug ka fu tis bane kuu ba la ziim ye ba nu.

Ban narin ye ba di'en si'eli la.”

⁷ Ka m wum kukor ka li yi maan maalug zin'igin la ni na ye,

“Zugsob Wina'am tita'ar,
fu saria kadib la ane sida ne su'um.”

⁸ Ka malek one pe'es anaasi la kpa'e o din winig la zug. Ka ba tis winig la paŋ ye o di nidib la wuu bugum ne la. ⁹ Ka nintaŋ tuulug la daa di nidib, ka ba tu'ud Wina'am one so'e yeltood bama la yu'ur. Amaa ba pu tiake ba sueya n na'as Wina'am.

¹⁰ Ka malek one pe'es anu la kpa'e o din niŋ bunyua la na'am gbaun la zug. Ka bunyua la so'olim wusa lieb lik. Ka nidib dumi ba zilima ba ningbina toog la zug,

¹¹ ka tu'ud Wina'am one be arazana ni la ba ningbina zabir ne ba fen'ed la zug. Amaa ba pu tiake ba sunya n basi ba tuumbe'ed laa.

¹² Ka malek one pe'es ayuobu la kpa'e o dine niŋ mo'atita'ar Yifiretis ni, ka mo'ar la kudig ka ke suer n tis na'anam bane yi ya nya'aŋ na la. ¹³ Ka m nye kikiris atan' ka ba wenne lomis yi dragon la noorin ne bunyua la noorin ne ziri nodi'es la noorin na. ¹⁴ Ba ane Sutaana kikiris bane maal bunyalima ka yi keŋ dunia na'anam wusa ni n la'ase ba kenn tanpin na, Wina'am one galis la dabis tita'ar la ni.

¹⁵ Wina'am yel ye, “Kelisimi, m kenna wenne na'ayiigi ken si'em la. Sumalisim be ne one nei ka pu gbise, ka ye o fuud ye o da keŋ bieli ka nidib nye o nyane.”

¹⁶ Ka kikiris la la'as na'anam la keŋ zin'ikan buon Armageddon ne, Hibiru dim pian'ad la ni.

¹⁷ Ka malek one pe'esa ayopoi la kpa'e o din pebisim ni. Ka kukotita'ar yi na'am gbaun dine be pu'usum yin la na ye, “Li naaeya.” ¹⁸ Ka sayan'asug ne vuud ne santsug daa naam ka teŋ daa dam bedego. Teŋ nan zi' dam hale baa ninsaal pin'ilugin saa. Ne'eŋa daa a teŋ dambe'edi gaad wusa. ¹⁹ Ka tenjamug la pudug teŋtita'ar la zin'isa atan'. Ka dunia teens la wusa sa'am. Ka Wina'am tienn Babilon teŋtita'ar la yela, ka ke ka o nu o supeen tita'ar butiŋ daam la wusa. ²⁰ Teens bane ka ku'om giligi ba la daa melim, ka zueya wusa biris.

²¹ Sakuga titada bane ka ba yinni tebisim zem wuu yoor ne ku'om, yit agol n lut nidib zutin. Ka ba tu'ud Wina'am, sakuga namisidi ba la zug. Li daa ane namis tita'ar.

Po'agoondir tita'ar la yela

17 Ka maleknam ayopoi bane moren laasa ayopoi la yinni kenn m sa'an na ye, “Kem na, ka m pa'al uf ban ye ba namis po'agoondir tita'ar one a teŋtita'ar line kpi'e kolis bedego la si'em. ² Dunia na'anam la

tum dian'ad tuuma ne po'agoondir la, ka nidib bane be dunia ni la me niŋ ala."

³ Ka Wina'am Siig Sunŋ la daa more m ka malek la zee m keŋ moogin. Ka m nye po'a ka o ban'ad bunyua zin'a, ka yuda line tu'ud Wina'am sobi gilig bunyua la niŋbiŋ wusa. Ka bunyua la daa more zuta ayopoi ne iila piiga. ⁴ Ka po'a la daa yene fuzen'ug ne salima la'ad ne kugvenla bedego, ka mor salima butiŋ line pe'el ne bunbe'ed line yi o tuumbe'ed ni la. ⁵ Ka yu'ur daa sob o gbe'ugun ka li gbin pu nie. Ka yu'ur la daa ane,

Babilon Tita'ar la,

Po'agoonda Ma ne Dunia Bunbe'ed Wusa Ma.

⁶ Ka m nye ka po'a la nu Wina'am nidib ne nimbane daa niŋ Yesu yadda ka ba kuu ba la ziim n kool.

Man daa nye o la, li daa lidigi m. ⁷ Ka malek la bu'osi m ye, "Bo ka fu lidig ala? M na pa'al uf po'a la ne bunyua one ka o ban'ad ka o mor zuta ayopoi ne iila piiga la yelsua'adir la gbin. ⁸ Bunyua one ka fu nye la da voe saŋsi'en, ka pu lem voeya, ka na naam bumbok zuluŋ la ni du na. Ka o ya'a du na o na keŋ zin'ig kan ka o na sa'am la ni. Ka nidib bane be dunia ni ka ba yuda pu sob nyovurpaal dim gbaunjin la ka dunia nam pu pin'il la, na gos bunyua la ka li lidigi ba. Bozugo bunyua la da voe, ka pu lem voeyaa, amaa o na lem vu'ug ya'as.

⁹ "Ne'eŋa boodne ya'am ne mi'ilim. Zuta ayopoi la ane zueya ayopoi bane ka po'a la zin'i ba zut la. ¹⁰ Ba me ane na'anama ayopoi. Ka anu kpi, ka one pe'es ayuobu la a na'ab nannanna, ka yinni nam pu di na'am. O ya'a ti di na'am o na be dabisa bi'ela. ¹¹ Ka bunyua one da voe ka pu lem voe la, pe'es anii na'anama ayopoi la ni, ka na keŋ zin'ikan ka o na sa'am la ni.

¹² "Ka iila piiga ban ka fu nye la ane na'anam piiga, amaa ba nam pu di'e na'am laa. Amaa ban ne bunyua la na ti la'ase di'e na'am la saŋa bi'ela. ¹³ Ka ba piiga la na mor noor yinni ka tis bunyua la ba paŋ ne ba kpi'eun. ¹⁴ Ba na zab ne Pe'ebil la, ka Pe'ebil la ne o nya'andolib bane ka o da buoli ba o sa'an ka gaŋi ba la ka ba a sida dim la, na zabi nyanŋ bunyua la ne na'anam la, bozugo Pe'ebil la n a zugsobnam Zugsob ne na'anam Na'ab la zug."

¹⁵ Ka malek la yeli m ye, "Mo'abane ka fu nye ka po'a la be ani la, ane nidib ne tigr ne buudi kon'ob kon'ob ne pian'ad kon'ob kon'ob. ¹⁶ Ka iila piiga bane ka fu nye la ne bunyua la na kisig po'agoondir la, ka zaŋ on mor si'el wusa ka bas o biel, ka onbi o niŋbiŋ ka ke ka bugum di o. ¹⁷ Ka Wina'am ke ka ba niŋ o boodim ka ba siak tis bunyua la ba na'am paŋ n ti paae saŋkan ka Wina'am pian'ad la na ti niŋ amea. ¹⁸ Po'a kane ka fu nye la ane teŋtita'ar line so'e dunia na'anam wusa."

Babilon teŋ sa'urŋ la yela

18 Ne'eŋa nya'aŋ ka m lem nye malek so' ka o yi arazana ni n sigid na. O daa mor paŋ tita'ar, ka o paŋ ke ka dunia wusa nie nyain pe'es. ² Ka o tans n yel ne kukotita'ar ye,

"Babilon teŋtita'ar la sa'ameya.

Li sid sa'ameya,

ka yu'un kilim zin'i kan ka sibe'ednam ne kikiris ne niis bane a bunbe'ednam ka ba ne'esid ba la pe'el ani-na.

³ O daa ke ka buudi wusa mor ya'amleog ne po'agoondir la.

Ka po'agoondir la ne dunia na'anam digin sa'am taa-ba.

Ka o po'agoondir kpan'am la ka o more dit yoog yoog la,

ke ka dunia kpikpinnib nye kpan'am o ni.

Linzug ka o sa'am la."

⁴ Ka m wum Wina'am kukor ka li yi arazana ni na ye,

"M nidiba, yimi ne o sa'an na,

ka ya da la'as ne o tum tuumbe'ed,

ka me namis ne oo.

⁵ Bozugo o tuumbe'ed la la'asne du n zem wuu zuer n bood saazug paar.

Ka Wina'am tenri o tuumbe'ed la wusa.

⁶ Niŋim o wuu on yiti niŋid si'em la,

ka yo o, o tuuma yood abuyi.

Pe'elim o butiŋ ne daam kane kpi'emi noor ayi n gaad on yiti kuan'ad si'em la.

⁷ Tisimi o namisug ne susa'aŋ n zem wuu on daa yiti tisid o meŋ na'asi ne bunsuma si'em la.

Ka o yeti o meŋ ye,

'Man po'ana'ab nwa, m ka' pokoonre,

m ku baŋ namisug ne susa'aŋa.'

⁸ Ka on yet si'el la zug namisug na sigi o zugin daar yinni na,

ka wiim ne susa'aŋ ne ko'om na gban' o,

ka bugum na di o.

On Zugsob Wina'am one kat o saria la mor paŋ tita'ar."

⁹ Dunia na'anam bane digin ne o ka dit malisim ne o bunsuma la, ya'a ti nye o bugum diib nyo'os, ba na kaas o yela, ¹⁰ ka zoo o namisug la dabiem n zi'e lalli n yel ye,

"Oi, oi, Babilon,

Babilon teŋ tita'ar kaŋa ta'am nyet namisug nannanna yimoo!"

¹¹ Ka dunia kpikpinnib me kaas ka fabul o zug, so' kae' na len da'a ba la'ad la zug. ¹² So' pu len da'adi ba salima ne anzurifa ne kugvenla, ne fusuma ne fuzen'es ne fubane nyeeen kil kil, ne daad bane buudi wusa nyuugo malis la, ne la'abane ka ba zaŋ wabug

nyina bee daad bane ligidi zu'e bee anzurifa bee kunt bee salima kuga n maal la, ¹³ ne kakaduru ne si'el ka li me wenne kakaduru ne tudaare ne mir ne frankin-sense, ne daam ne kpaam ne zom ne ki ne niigi ne pe'is ne widi ne widi terokonam ne yamis ne ninsaalib nyovuya men.

¹⁴ Ka kpikpinnib la yet o ye,
"La'abane ka fu bood ye fu moren la,
ne fu kpan'am ne fu la'avenla gaadeya,
ka fu ku len nyee ba ya'asa."

¹⁵ Ka kpikpinnib bane kuosid la'abama ka nyet kpan'am o sa'an la na zo o namisug la dabiem n zi'eni lalli ka kaas ka fabul ka ye,

¹⁶ "Oj, oi, teŋtita'ar,
line wenne po'a one ye fusuma ne fuzen'es
ne salima ne kugvenla la'ad bedego.

¹⁷ Kpan'am kaŋa nwa ta'am sa'amne nannanna yimmo."

Ka aaruma dim ne nimbane kpen'ed aaruma n ken, ne nimbane tum aaruma tuuma ne bane ken ne aaruma n kpimisiid la ¹⁸ zi'e teŋin ka nye o bugum diib nyo'os ka zi'e lalli n kaas ye, ba nam zi' nye teŋtita'ar ka li a wuu ne'e. ¹⁹ Ka gbin'e titan bugi ba zut ne uusug ka kaas ka fabul ka ye,

"Oj, oi, teŋtita'ar kane ka bane mor aaruma ateukun kpimisiidi nyeti ba kpan'am yiti o arazak ni la,
ta'am sa'amne nannanna yimmo."

²⁰ Ka kukor yi arazana ni n yel ye,
"Arazana dim ne Wina'am nidib ne o Tumtumnbib ne o nodi'esidib la,

maalim sumalisim.
Bozugo Wina'am kad teŋ la saria ka saans o,
on daa niŋi ba si'em la zug."

²¹ Ka malektita'ar teŋe kugir dine zem wuu neerti-ta'ar ne n lob ateukun la ka yel ye,
"Ba na ti uk Babilon teŋtita'ar la n lob anwa n sa'am.
Ka so' kudin ku len nyee li ya'asa,

²² ka me kudin ku wum ka so' nwe' kon ne
bee yu'um yuuma bee piebid wiig bee na'atan
teŋ la nii.

Ka nidib me ku len tum tuumsi'a aninaa,
ka me ku len wum neer la vuude.

²³ Ka fitla bugum ku len nie aninaa,
ka dau me ku len di po'a ya'asa.

Teŋ la kpikpinnib bane daa a kpi'emnam dunia ni,
ka teŋ la zaŋi li ba'ad bugub la n ma' buudi wusa."

²⁴ Ka Wina'am nodi'esidib ne o nidib ne bane ka ba daa kuu ba dunia ni wusa la da kpi Babilon teŋ nu'usin. Dinzug ka Wina'am sa'ami li la.

19 Ne'eŋa nya'aŋ ka m wum nidib bedego kukoya
vuud arazana ni ka li ye,

"Zun'omi Wina'am.

Ka yolisim ne na'asi ne paŋ ane o din.

² O kad saria ne sida ne yelmeŋir.

Ka kad po'agoondtita'ar one sa'am dunia ne o tuum-be'ed la saria,

ka namis o, on ke ka o tumtumnbib la kpi la zug."

³ Ka nidib la lem tans ya'as ye,
"Zun'omi Wina'am.

Ka bugum n dit teŋtita'ar si'a la nyo'os dut ne agol saŋa dine ka' benne."

⁴ Ka kpeenmnam pisi ne anaasi la ne bunvoeya anaasi la vabin n zun'e Wina'am one zin'i na'am gbaun zug la n siak ye,

"Ami. Zun'omi Wina'am."

Pe'ebil la po'adiir la yela

⁵ Ka kukor yi na'am gbaun la ni na ye,
"Yanam bane a Wina'am tumtumnbib,
tadimnam ne kpi'emnam bane zot Wina'am la,
zun'om Wina'am."

⁶ Ka m lem wum kukor dine vuud wenne nidib bedego vuud ne ka wenne ku'om surugid ne paŋ si'em ne satansug tita'ar ne, ka li yel ye,

"Zun'omi Wina'am,
Zugsob Wina'am tita'ar la a na'ab la zug.

⁷ Keli ka ti maal sumalisim ka ti sunya malis,
ka ti na'as Wina'am.

Ka Pe'ebil la po'adiir la saŋa paaeya,
ka po'a la me ti'ebi ya.

⁸ Ka po'a la mor suer na ye fupielis line nyee ka a nyain."

(Fupielis la ane Wina'am nidib popielim tuuma.)

⁹ Ka malek la yeli m ye, "Som ne'eŋa ye, 'Yelsum be ne bane ka ba buoli ba ye ba kenn Pe'ebil la po'adiir di'ema ni la na.'" Ka lem ye, "Bama a Wina'am pian'ad ameŋa."

¹⁰ Ka m vabin o tuon ye m na'as o. Amaa ka o yeli m ye, "Da niŋ alaa. Ka man ane fu tumtum tiraan ne fu ba'abiis bane mor Yesu Kiristo kaset suŋ la. Zun'om Wina'am." Yesu kaset la ane line ka Wina'am Siig la nie pa'al.

One ban'ad wedpiel la yela

¹¹ Ka m nye ka arazana yo'og, ka wedpiel be anina, ka one ban'ad o la yu'uri buon Yelsida Sob. Ka o kat saria ka zabid zaba ne sida. ¹² O nini daa wenne bugum pielim ne, ka o pit na'am zugpibis bedego o zugin. Ka o mor yu'ur ka li sobi o ni ka so' zi'i lii, asee on gullim. ¹³ Ka o daa ye fuug line ka ba los ziimin. Ka yu'ur kane ka ba buon o la ane Wina'am Pian'ad. ¹⁴ Ka arazana zabzabidib ye fupielis line a nyain n ban'ad wedpielis dol o. ¹⁵ Ka su'uditir daa yi o noorin na. Ka o na zaŋi li zabi nyan buudi wusa ka o so'e ba ne paŋ, wenne kunt dansaar ne. Wina'am tita'ar la supeen la lu ba zut wenne ban yiti noodi nwiakid veen si'em la.

¹⁶ Ka yu'ur kane daa sob o fuugin ne o gberin la ane,

Na'anam Na'ab ne zugsobnam Zugsob.

¹⁷ Ka m nye malek ka o zi'e winigin, ka yel niis bane ian'ad agol ne kukotita'ar ye, "Kemi na la'as Wina'am di'ema tita'arin la n di, ¹⁸ ka onb na'anam ningbina ne zabzabidib kpeenmnam la ne zabzabidib ne widi ne wedban'adib ne nidib wusa, bane a yamis ne bane ka'a yamise ne tadimnam ne kpi'emnam la wusa ningbina."

¹⁹ Ka m nye bunyua la ne dunia na'anam ne ba zabzabidib ka ba la'as ye ba zab ne one ban'ad wief la ne o zabzabidib. ²⁰ Ka ba gban'e bunyua la ne o ziri nodi'es one daa maan nyalima n ma' bane mor bunyua la zambina ne bane na'as o win la, ka nok bunyua la ne ziri nodi'es la ka ba nan voe n lobi ba bas mo'ar line pe'el ne bugum ne tan line nyelig n dit wuu bugum la ni. ²¹ Ka su'ug kane daa yi wedban'ad la noorin na la kuu o dataas bane kpelim la. Ka niis wusa dii ba ningbina n tig.

Yuma tusa la yela

20 Ka m lem nye malek so' ka o yi arazana ni sigid na n mor bumbok zulun la saafi ne baans line to'onj taaba ka kpi'em la o nu'ugin, ² ka gban'e dragon one a waaf line da be kudumin sa, ka a kikiris Na'ab ne Sutaana la, n loo o digil yuma tusa, ³ ka nok o lob bumbok zulunin la ka kpar ka nok si'el taasi li, ye o da nyanje ma' dunia dim buudi wusa n ti paae yuma tusa laa. Ka yuma tusa la nya'anj ba na idig o n ke ka o yi paalo sanja bi'ela.

⁴ Ka m nye na'am gbana ka ba tis bane zin'i li zugin la parj ka ba na kat saria, ka lem nye nimbama siis, bane ka ba daa kuu ba, bam moon yelsida line ka Yesu pa'al ne Wina'am pian'ad la yela. Nimbama daa pu zun'od bunyua la ne o win laa, bee di'ed o zambina ba gbe'edin bee nu'usinee, ka yu'un vu'ug na ka la'as ne Kiristo a na'anam yuma tusa la poogin. ⁵ Ka bane daa kpelim la pu vu'ug naa, asee yuma tusa la ti gaad. Yi-iga kumvu'ugir nwa. ⁶ Bane paam yiiga kumvu'ugir la na nye yelsum ka me a su'um nyain. Ka ku'um line paas ayi la ku nyanje baa, ka ba na a Wina'am ne Kiristo maalmaanib ka ba la'as ne Kiristo di na'am yuma tusa.

Ban nyanj Sutaana la yela

⁷ Ka yuma tusa la ya'a ti gaad, ba na bas Sutaana ⁸ ka o yi sarega ni n ma' dunia buudi wusa, bane be zin'is wusa dunia ni la, bane ka ba buoni ba ye Gog ne Magog la. Ka na la'ase ba wusa kerj zabirin ka ba zan'a la'as a bedego wuu titanbi'isug line dig mo'ar noorin ne. ⁹ Ka ba yi pe'el tengbaunin n kerj gilig Wina'am nidibi la'ase be zin'isi'a ne terj kane ka Wina'am noj la. Ka bugum yi arazana ni kena dii ba. ¹⁰ Ka maleknam nok Sutaana one ma'ad dunia nidib la n lob o bas

bugum mo'ar line pe'el ne bugum ne tan line nyelig n dit wuu bugum la ni, zin'ikan ka ba derjim lob bunyua ne ziri nodi'es la bas la. Ka anina ka ba na namis nintanj ne yu'unj, sanja line ka' benne.

Wina'am kad saria la yela

¹¹ Ka m lem nye na'am gbaunj piel tita'ar ka so' zin'i li zug. Ka tengbaun ne sangbaunj zo melim o tuon, ka so' ku lem nyee ba ya'asa. ¹² Ka m nye bane kpi la, bane daa a tadimnam ne kpi'emnam, ka ba zi'e na'am gbaunj la tuon. Ka so' lakidi gbana, ka me lem lak gbaunj si'a line a gbaunj kane ka ba sob bane mor nyovurpaal yuda n ninj la. Ka Wina'am kad bane kpi la saria ka li dolne ban daa ninjid si'em ka li sob gbana la ni la. ¹³ Ka atek bas bane daa kpi li puugin la. Ka Ku'um ne Kpi'im Terj la me bas nimbane daa kpi n bee ba ni la. Ka Wina'am kadi ba zan'a saria ka li dolne ban da ninjid si'em la. ¹⁴ Ka maleknam nok Ku'um ne Kpi'im Terj la n lobi bas mo'ar line pe'el ne bugum la ni. Ka bugum mo'ar kanja ane ku'um ayi daan la. ¹⁵ Ka so' yu'ur ya'a daa pu sob nyovurpaal dim gbaunjin laa, ba na lobi ba bas bugum mo'ar la ni.

Sangbaunj ne tengbaunj paal la yela

21 Ka m nye sangbaunj ne tengbaunj paal. Ka yiiga sangbaunj ne tengbaunj ne atek gaad ka lem kae'. ² Ka m nye Jerusalem Terj Paal line a su'um nyain, ka li yi arazana, Wina'am sa'an n sigid na wenne po'a paale ye fuvenla n ti'eb ye o kul o sid ne. ³ Ka m wum ka kukor tans yi na'am gbaunj la zug na n yel ye, "Wina'am yir yu'un be dunia nidib sa'an. Ka o be ne ba, ka ba na aa o nidib. Ka Wina'am merj na bee ba ni ka aa ba Wina'am, ⁴ ka na eenns ba ninto'om wusa. Yelkuda la wusa gaadeya, ka kum ne susa'anj ne kaa-sug ne toog ku lem be ya'asa."

⁵ Ka one zin'i na'am gbaunj zug la yel ye, "M maan si'el wusa ne bunpaala." Ka yeli m ye, "Som ne'erja n digil bozugo pian'ad la ane sida ka a yelmerjir."

⁶ Ka yel man ye, "Li naeaya. Mane a Alfa ne Omega, ka a si'el wusa pin'ilug ne li naar la. Ka ku'onuud ya'a kuud so', man na tis o nyovur ku'obulum zaalim ka o nu. ⁷ Ka one nyanj yelbe'ed wusa la na di'e lina wusa. Ka man na aa o Wina'am ka on me na aa m biig. ⁸ Amaa dabiem dim la ne bane ka' yadda, ne nimbabe'ednam la ne ninkuudib la ne bane tum dian'ad tu-uma la ne bane dit tima la ne ba'amaanib la ne ziri dim la wusa zin'ig ane bugum mo'ar line pe'el ne bugum ne tan line nyelig n dit wuu bugum la ni. Lina a ku'um line pa'as ayi la."

Jerusalem Terj Paal la yela

⁹ Ka maleknam ayopoi la ni yinni bane daa mor laas ayopoi, ka li pe'el ne yeltood ayopoi line kpelim nya'anj

la yeli man ye, "Kem na, ka m pa'ali fu Po'a Paal la, one a Pe'ebil la po'a." ¹⁰ Ka Wina'am Siig Sunj more m. Ka malek la noki m du zuetita'ar zugin, ka pa'ali m Jerusalem tej line a su'um nyain la, ka li yi Wina'am sa'an arazana ni n sigid na. ¹¹ Ka Wina'am na'am la paŋ nyeene li ni. Ka tej la me nyeen wuu kugvenliŋ line ka ba buon yaspa ka li nyeen wuu gotiŋ ne. ¹² Tej la daa mor zaŋguom titada ka ba zug wa'am ne za'anoya ne kolis piinayi. Ka maleknam piinayi gur za'anoya la. Ka Israel dim buudi piinayi la yuda daa sob kolis la zugin. ¹³ Ka za'anoya atan' daa be zaŋguom anaasi la yinni, yinni, ni. Ka atan' be ya nya'anŋ baba. Ka atan' be ya datiuŋ baba. Ka atan' be ya dagobug baba. Ka atan' me be ya tuon baba. ¹⁴ Ka ba daa eenb tej la zaŋguoma la ne kuga piinayi. Ka Tumtumrib piinayi la yuda daa sob kuga la zugin.

¹⁵ Ka malek kane daa pian' tisi m la daa mor salima daug line ka ba more makid la ye o mak tej la ne li kolis ne li zaŋguoma la. ¹⁶ Ka tej la daa ane tej mauk. Ka li wa'alim ne li yaluŋ la zem ne taaba. Ka malek la mak tej la ne daug line ka ba more makid la. Ka li yaluŋ ane maila tusir yinni ne kobus anu. Ka li wa'alim ne li yaluŋ ne li wa'alim line zi'e la wusa zem taaba. ¹⁷ Ka malek la me mak zaŋguoma la. Ka li wa'alim la daa ane ninsaal kantiig kobuga ne piisnaasi ne anaasi. Malek kantiig me ane ala. ¹⁸ Ka zaŋguoma la daa me' ne kugvenliŋ line yu'uri buon yaspa. Ka tej la meŋ daa a salima ameŋa line nyeen wuu gotiŋ ne. ¹⁹ Ka kugvenla buudi wusa n daa be tej la eenbir kuga la ni n ke ka ba venl bedego. Ka yiiga eenbir kuga la daa ane yaspa. Ka ayi daan la a safir. Ka atan' daan la a agat. Ka anaasi daan la a emeral. ²⁰ Ka anu daan la a onik. Ka ayuobu daan la a kanelian. Ka ayopoi daan la a kirisolat. Ka anii daan la a beril. Ka awai daan la a topas. Ka piiga daan la a kirisopas. Ka piinayinni daan la a yasin. Ka piinayi daan la a ametis. ²¹ Ka kulis piinayi la daa ane kugvenla line yu'uri buon peel la piinayi. Ka ba maal kulis la yinni yinni ne peel yinni. Ka tej la sueya la daa ane salima ameŋa n nyeen wuu gotiŋ ne.

²² Ka m daa pu nye Wina'am pu'usum yir tej la nii, bozugo Zugsob Wina'am paŋ tita'ar daan la ne Pe'ebil la aa anina pu'usum yir. ²³ Ka Wina'am na'am paŋ ne Pe'ebil la daa nyeen li ni, ka ket ka li a nyain. Ka linzug ka tej la daa pu bood winig ne nwadig ye ba nyeen li nii. ²⁴ Ka dunia so'olim buudi wusa me na goond neesim la ni. Ka dunia na'anam na more ba kpan'am keŋ tej la ni. ²⁵ Ka tej la za'anoya maligim pu yood nintanŋa, bozugo yu'uŋ ku be aninaa. ²⁶ Ka ba na mor dunia na'am ne kpan'am n kenn tej la ni na. ²⁷ Ka line ka'a titu'aa wusa ne one tum nyan tuuma ne ziri dim la ku kpen' teŋin laa. Nimbane yuda sob Pe'ebil la nyovurpaal dim la gbaunŋ la ni ma'aa na kpen' teŋ la poogin.

²² Ka malek la lem pa'ali m mo'ar line ku'om tisid nyovur la, ka li ian'ad wuu gotiŋ ne ka yitne Wina'am ne Pe'ebil la na'am gbaunŋ la ni, ² ka be teŋ la suer tita'ar la soogin. Ka tiig line tisid nyovur la zi'e mo'ar la gbeed ayi la ni, ka ba wen wela noor piinayi yuum poogin, ka wen noor yinni nwadig poogin. Ka tiig la vaand tisid dunia so'olim wusa laafe. ³ Ka Wina'am nopoor la ku lem be ya'asa. Bozugo Wina'am ne Pe'ebil la na'am gbaunŋ na be li ni. Ka o tumtumrib na zun'e o, ⁴ ka nye o nindaa. Ka o yu'ur na sob ba gbe'edin. ⁵ Ka yu'uŋ ku lem bee. Ka Zugsob Wina'am na ke ka li a nyain, ka ba ku lem bood fitla ne nintanŋ ani. Ka ba na di na'am saŋa line ka' benne.

Yesu na kena la yela

⁶ Ka malek la yeli m ye, "Yelbama ane asida. Ka Zugsob Wina'am one tisid o nodi'esidib o Siig Sunj la, tum o malek ye o kena pa'al o tumtumrib yel ban ku yuuge, ka niŋ la."

⁷ Yesu yel ye, "Li ku yuuge, ka m na kena. Yelsum be ne one siak gbaunŋ kaŋa nodi'esug la yet si'el la."

⁸ Man Joon n wum ka nye yelbama wusa. Ka man daa wum ka nye li naae la ka vabin malek one pa'ali m yelbama la tuon ye m zun'e o. ⁹ Ka o yeli m ye, "Da niŋ alaa. Ka man me ane fu tumtum tiraan la'am ne fu ba'abiis bane a nodi'esidib ne nimbane siak bun line be gbaunŋ kaŋa ni la. Zun'om Wina'am."

¹⁰ Ka o yel man ye, "Da su'a gbaunŋ kaŋa nodi'esug la yet si'el laa, bozugo saŋa la li'eliya, ka yelbama wusa na niŋ. ¹¹ Kel ka one a tuumbe'ed daan kpelim aa ala. Ka one tum dian'ad tuuma kpelim niŋim ala. Ka one a popiel on kpelim tum line a su'um. Ka one suunre a nyain on kpelim aa ala."

¹² Ka Yesu yel ye, "Kelisimi. Li ku yuuge, ka m na kena. Yood la be m sa'an. M na tis so' wusa o tuuma yoode a si'em. ¹³ Mane a Alfa ne Omega, ka a yiiga daan ne nya'anŋ daan ka a bun wusa pin'ilug ne li naar."

¹⁴ Yelsum be ne bane pie ba fuud nyain la. Dinzugo ba na mor suer na di nyovur tiig la wela, ka na kpen' za'anoorin n keŋ tej la ni. ¹⁵ Ka nimbe'ednam ne bane dit tima la ne bane tum dian'ad tuuma la ne ninkuudib la ne ba'amaanib la ne nimbane wusa n noŋ ye ba ma'a ziri la ku kpen' teŋ la poogin ne, ka na bene teŋ la yiiŋ.

¹⁶ "Man Yesu tumi m malek ye o yel uf yelbama ka fu tu'as tis Wina'am nidib la. Mane a na'ab David yaanŋ ne beogin nwaddar line nyeen."

¹⁷ Wina'am Siig Sunj ne Pe'ebil Po'apaal la yel ye, "Kem na."

Ka one wumi li la me yelim ye, "Kem na." Ka one wusa ka ku'onuud more o la, kel ka o kena, ka one me

bood la, kel ka o di'e piini line a nyovur ku'om la zaal-im.

Li naar nwa

¹⁸ Man Joon sa'al so' mekama wum gbauŋ kaŋa nodi'esug yet si'el la ne nimmua. So' ya'a yel si'el n paas gbauŋ kaŋa yet si'el la, Wina'am na maligim paas on sob yeltood line sob gbauŋ kaŋa ni la. ¹⁹ Ka so' ya'a

yiis si'el gbauŋ kaŋa nodi'esug yet si'em la ni, Wina'am na moŋ on sob o pudugir line be nyovur tiig la ni, la'am ne Terj Surj la kpen'eb. Tiig ne terj kane yela n sob gbauŋ kaŋa ni la.

²⁰ One yet ye yelbama ane sida la yel ye, "Sida li ku yuuge, ka m na kena."

Li a su'um. Ti Zugsob Yesu kem na.

²¹ Ti Zugsob Yesu yelsum na be ne ya wusa. Ami.